PETRI TATARETI PARISIENSIS,

Ioan. Duns Scoti, Doctoris Subtilis, sectatoris fidelissimi.

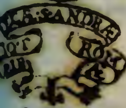
IN SVMMVLAS PETRI HISPANI EXACTAE EXPLICATIONES.

PER R. P. F. SALVATOREM BARTOL. De Assisio conuentualem Franciscanum, accuratissime recognitæ, candoriq; pristino restitutæ.

Notatur in marginibus, si quando author (vt plerunque solet) in hisce explicationibus ex Scoti fontibus quippiam hauserit.

Cum Triplici Indice Dubiorum, sophismatum, & rerum memorabilium.

VENETIIS, Apud Hæredes Melchioris Sessæ.

M D LXXXI.

ORNATISSIMO D. LVDOVICO DE PASSV

CANONICO LAVSANENSI

Protonotario Apostolico

PETRVS TATARETVS artium, & Theologiæ professor

Beneagere.

VM hisce diebus (virorum præstantissime) multorum efflagitatione prouocatus, expositionem meam in summulas Petri Hispani ad incudem, unde ornatior exiret, reuocarem: immo verius in fornacem, vbi pœnitus refunderetur, eamque innouatam recognoscerem, non indigna mihi quidem, ac meis visa est, quam dextimo tuo nomini nuncuparem. Tu si quidem meas in re literaria tenues. vigilias haud paruifacere solebas. Nosque cum plura debeamus, iam pridem desiderauimus vel aliqua re animi in te nostri obseruantiam singularem apertè significare. Accipe igitur exporrecta fronte exiguum hoc munusculum: non quo oblecteris tuam præstantiam, sed quo demereare, deuinciasque tibi studiosam iuuentutem. Hoc dictum volui. Vale decus, ac præsidium nostrum. Calendis Octobris. Millesimo quingentesimo primo.

SYLLABVS CONTENTORVM.

SVmmulæ Petri Hispani, in tredecim tractatus diuisę.
Tractatus primus de Propositione, & eius partibus, ac passionibus.
Tractatus secundus de quinque Prædicabilibus.
Tractatus tertius de decem Prædicamentis.
Tractatus quartus de Syllogismo.
Tractatus quintus de Locis Topicis.
Tractatus sextus de Fallaciis.
Tractatus septimus de Suppositionibus.
Tractatus octauus de Relatiuis.
Tractatus nonus de Ampliationibus.
Tractatus decimus de Restrictionibus.
Tractatus vndecimus de Appellationibus.
Tractatus duodecimus de Distributionibus.
Tractatus tertiusdecimus, & vltimus de Exponibilib.
Adhæc tractatus vnus de Descensu.
Item alter de Insolubilibus.
Magistri Martini tandem Molenfelt ex Liuonia tractatus Obligatoriorum.

SYLLABVS DVBITATIONVM,

QVAESTIVNCVLARVM'VE

Tum quidem ab Autore in textu, tum verò ab Expositore in commentarijs breuiter & propositarum, & resolutarum.

AN modus sciendi sit subiectum Summularum 1.f
An detur ꝓpositio realis 10.f
An detur complexum significabilia aduersus Gregor. de Arimino in prolog. q. 1. ibidem.e
Ad equitãdum requiritur equus Parisiis & Romæ vendit peper. Ego sum Petrus Nullũ a, est prædicatũ, q̃uo conuertuntur hm̃oi propõnes 22.d
An omne adiectiuum faciat propositionem modalem 27.c
An propositiones de contingente spãliter capto, eodem mõ æquipolleãt, & opponanť, sicut propõnes de contingenti generaliter capto 31.c
An denť res, siue naturę cõmunes 32.f
An termini dicanť vniuersalia ibidẽ.f
An locus sit species quantitatis 47.f
An ex puris negatiuis aliquid sequať. Sed solutionem vide in logica magna. 1. prior quęst. 7. dub. 2 61.b
An secũdum regulas loci à cõtrariis arguať affirmatiue, vel negatiue 84.h
An sit bona consequentia. Sortes fingit se esse sophistam, ergo sortes est sophista 91.d
An mala cõseq̃ntia sit cõsequẽtia 92.d
An diffinitio consequentiæ bonæ sit bona 93.d
An consequentia recte diuidať in cõsequẽtiã formalem, & materialẽ 95.h
An omnis consequentia sit bona 98.c
An quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequatur ad eius antecedens 100.h
An quicquid repugnat consequenti, repugnent antecedente 103.d
An ad impossibile sequatur quodlibet simpliciter 105.a
An necessarium sequatur ad quodlibet 107.a
An a diuersis ad coniuncta valeat consequentia 108.h
An ex possibile sequať ĩpossibile 110.c
An ex vero sequatur falsum 112.b
An à propõne habente plures cãs veritatis ad propõnem habẽtem pauciores, valeat consequentia 113.d
An a põne consequentis ad põnem antecedẽtis valeat consequẽtia 114.h
An ista consequentia valeat. Tu credis precise ꝙ aliquis hõ decipitur, ergo aliquis homo decipitur 116.a
An ista consequentia valeat. Isti non sunt videntes, ergo iste nõ est vidẽs, & iste non est videns, demonstrato cęco & vidente 118.b
Iste hõ vel asinus currit huius propõnis subiectũ q̃uo supponit 124.h
An ista propõne, homo nõ est asinus, & Deus est, Deus distribuatur 128.d
An deceptio facta ex diuersa relatione fiat fm̃ ęquiuocationẽ, &c. 133.h

An similiter restringant termini in ppõne affirmatiua, & negatiua 145.e
An terminus connotet significatũ formale vel materiale 147.h
An omnis significet aliquid 150.a
An, omnis, exigat tria appellata 150.f
An negatio habeat vim distribuendi, siue confundendi 154.a
An detur distributio aptitudinis, & accomoda ibidem.e
An omnis, possit distribuere terminũ, cui additur pro generib. singulorũ.i. pro specieb. indiuiduorũ &c. ibid.e
An omnis, in singulari numero possit teneri collectiue ibidem.h
An, omnis, non possit addi termino, nisi talis terminus actu habeat tria significata ibid.a
An oĩs, sit ps subiecti vel pdicati 155.a
Infinita est magnitudo. magnitudo quõo supponit in hac propõne 159.h
An propositiões exponibiles sint cathegoricę, vel hypotethicę 162.a
An vniuersales æquiualeant formaliter vni hypothetice, ibidem. d
Termini in propositiõe exceptiua quo modo supponunt 170.f.
An detur res durans per instans. 175.g
An omnis prædicatio eiusdem de seipso sit vera 186.g
An detur descensus mixtus 187.d.
An illa sit vera, vel falsa. Hæc est vera, demonstrando per ly hęc suam contradictoriam 197.a
An illa sit vera. Hęc non est vera, demõstrando seipsam ibidem.6

SYLLABVS SOPHISMATVM.

Omne cecum est animal videns. Pagella 110.a
Plures sunt videntes, quã non videntes 101.e
Secana est terminus discretus 123.f
Oẽs Apostoli Dei sũt duodecim 125.a
Cuiuslibet hominis asinus currit 129.a
Omnes animal videns omnem asinũ, est homo 130.f
Omne animal, quod nõ est homo, est irrationale ibidem.g
Parisiis, & Romę venditur piper. 132.c
Aliquod enunciabile est falsum, & idẽ necessario est verum 137.f
Omnis homo est animal, & risibile est illud 139.b
Aliquis homo est, & omnis homo est ille ibidem.d
Impossibile potest esse verum 140.b
Homo est mortuus 142.a
Oẽ aĩal fuit in archa Noe 145.a. 154.g
Aliud à nigro erit nigrum 146.g
Sortes est magnns clericus 145.b
Omnis homo est, & quodlibet differẽs ab illo est non homo 151.g
Omnis homo, & alius hõ sunt 152.a
Omnis homo est omnis homo ibid.d
Nullus homo est omnis hõ ibidem.g
Nihil videns est aliquid videns ibid.h
Nullum caput habens est aliquod caput habens 153.g.
Ab vtroque istorum enunciatum est verum 155.f.
Neutrum oculum habens tu potes videre 153.g
Nihil & chimera sunt fratres 155.c
Vterque istorũ est hõ vel asinus 156.a
Totus sortes est minor sorte 156.f
Quodlibet, qualelibet de quolibet tali scit ipsũ esse tale quale ipsum est 157.b

Quo-

Quotiescunque fuisti Parisiis, totiens fuisti homo ibidem.d.& 159.b
Infinita sunt finita 198.b
Quodlibet partes continui sunt in continuo 160.a
Nō hō prędicatur de oi homine 161.f
Quatuor sunt prędicabilia,& non plura ibidem.
Nullo homine currente, & tu es asinus 161.g
Vnicus homo currit 162.g
Tm̄ verum & falsum opponūtur 166.g
Tm̄ sortes vel plato est albus ibidem.h
Solis trib. sola duo sunt pauciora 167.c
Possibile est sortem videre tātum oēm hominem non videntem se ibidē.h
In istis scibilis incipiunt esse viginti scholares 177.a
Deus est ita bonus sicut diabolus 182.f
Sortes currit vel Plato disputat, deinde ponatur ista,&c. 204.b
Sortes sedente ponatur ista sortes currit,& nulla copulatiua est tibi posita &c. ibidem.e

MEMORABILIVM, NOTABILIORVMQVAE RERVM,

Quæ in vniuerso hoc opere enuntiantur, locupletissimus Syllabus.

A

A Quid signat 185.g
Et Ab prępōnes qūo faciūt, supponere terminos quib. apponūtur 130.a.& 185.g
Ab eo, quod res est, vel non est, oratio dicit vera vel falsa, quomodo 150.a
Absolutio ꝯnotatiōis vbi meli⁹ fit 124.c
Abstractum & concretum constituunt idem prædicamentum 48.h
Abstracta vltimatè quæ quale termini 89.c.& 119.g
Abstractum si enuntietur de abstracto ita concretum de concreto 89.b
Accentus quid, quotuplex, & quotupliciter 103.g & 104.d
Accidēs quid, quotuplex, & quotupliciter 38.c.& 39.a.& 108.b.& 156.h
Accidens cui primo, cui secundo conuenit 39.g.
Accn̄s qūo suscipit magis & min⁹ 40.b
Accidentia cōiter, quę 83.a.& 114.b
Accidentia dictionis duplicia 100.a
Accidentia syllabę quatuor 104.d
Accidentia concreta duas habent habitudines 33.h
Accidentium signa quomodo ęquiualēt alicui complexo 158.b.& 160.g
Accidētiū multiplicatio duplex 157.a
Accipere, vt quid, & accipere vt modum quid 12.f
A ꝯuertibilib. qn̄ valet cōseqntia 177.f
Actio,& passio q.d,& eorū propria 54.a
Ad ęquitandum requirit ęquus quomodo conuertitur hæc propō 22.d

Adiacere dupliciter dicitur 27.h
Adiectiua adiectiuè tenta, an sint nomina 7.b
Adiectiuum quodlibet an faciat propositionem modalem 27.c
Adiectiua an supponãt 183.g.& 120.h
A diuisis ad coniuncta, & econtra quo modo tenet consequentia 108.h
Aduerbia multiplicia 26.g
Aduerbia an supponant 121.b
Aduerbium quomodo habet determinare verbum 146.e.& 163.h
Aduerbia similitudinis quomodo faciunt supponere terminos 129.h
Aequalitas & inæqualitas quid 48.g
Aequipollẽtia quid quotuplex, & eius regulæ. 25.f
Aequiualentium idẽ est iudiciũ 162.c
Aequiuocatio quid,& quotuplex 96.c
Aequiuoca duplicia, & quõ valent ad cognitionẽ Prædicamẽtorum 41.e
Aequiuocatio an fiat in dictione 95.d
Aequiuoce prædicari quid 40.a
Aequiuocum prius distinguendum, quàm definiendum 42.b
Album fuit sortes, & sortes fuit albus, differunt 148.f
Album dupliciter accipitur 147.h
Aliud ab,quomodo sese habet in propositionibus 178.f
Aliud est supponere,& aliud locutionem esse veram 125.f
Alter diuersa significat 155.d
Alter multipliciter sumitur 180.c
Alteratio quid 57.a
A magis amplo ad minus amplũ quomodo tenet consequentia 142.b
Amor respectu cuius est 77.h
Amphibologia quid quotuplex,& quotupliciter vnde dicta 98.g
Ampliatio quid quotuplex, cuius, a quo & respectu quorum 139.h
Ampliatiuæ dictiones quæ 144.a
Angeli vox an vera vox 4.h
Animæ potentiæ & passiones non sunt in secunda specie qualitatis 12.e
Anima non est pars integralis 78.e
Antecedens dupliciter 103.e
Antecedens formaliter impossibile, formaliter contradictoria includẽs, infert ambo contradictoria 91.f
Antecedentis ad consequens quis locus topicus 83.h
Antepredicamentum quid,& quotuplex 41.d
A propõne de vterque ad propositionẽ de Isti valet consequentia 155.e
A propositione de infinito &c. ad aliã de sensu composito &c. non valet cõsequentia 160.a
Appellatio quid quotuplex,& quõ differt à significatiõe & suppõne 147.b
A propõne cathegorica affirmatiua ad propositione de prædicato excluso valet consequentia 163.b
Arguere a magis amplo ad minus amplum,& econtra. A non distributo ad distributũ & ecõtra 60.g.& 64.a
Arguere a pluribus determinatis ad vnam determinatam quid 79.a
Argumentum,& argumentatio quid, quotuplex,& quotupliciter 70.d
Argumentum & argumentatio,& medium quomodo differunt 71.a
Argumentum dialecticum in quo fundatur 74.g
Argumentum ab inferiori ad superius in quo genere est 114.a
Argumentationes a quo sumunt denominationem 84.h
Ars quid quotuplex,quotupliciter cur & quomõ differt a sciẽtia 2.h.& 3.e

Assensus & descensus quid, & quotu plicìter 123.e & 186.d
Assensus ex quibus generatur 70.f
A superiori ad inferius cũ distributiõe superioris est bona cõsequẽtia 182.g
A termino non appellante suã rationẽ formalem sub disiunctione, non valet consequentia 188.e
A termino supponente simpliciter nõ potest fieri descensus 185.f
A tota conditionali qũo arguit 24.b
A tota disiunctiua cum negatione vnius partis ad positionem alterius. valet consequentia 90.g
A tota copulatiua ad quamlibet eius partem quis locus topicus 83.g
Auditus quid 3.g
Augmentatio quid 57.a
Autoritas quid 87.g
B
Bis in quo prædicamento est 157.f
Bis duo fuerũt quatuor, q̃ propõ 159.b
Bonum & malum faciũt tenere multos locos 81.b.& 82.d.& 83.d
C
Calidus subiectum quod 55.g
Caput an sit relatiuum 51.c
Casus, & coniugata quomodo differunt cur dicti 88.g.& 87.a
Casus insolubilium quis 197.c
Cathegorematica, & sincathegorematica vox tripliciter dicitur 6.h
Cathegorica propositio duplex 11.g
Causa quid; & quotuplex 80.h
Causæ scientię quæ, & quot 1.e
Causa & effectus quomodo possunt verificari de eodem 56.d
Cãę finali an sequaĩ effect⁹ 81.f.& 82.d
Cã & non causa in syllogismo q̃ 115.d
Causa veritatis propositionis quę, & quotuplex 113.d
Certum nihil est ita, quin possit accipi sub ratione incerti 71.e
Chimera an sit terminus cõis 125.e
Christus est homo quę propositio 19.d
Combinationes in vtiles, quomodo peccant 108.h
Cõmunes res, siue naturę, an dent 32.f
Communiter accidentia quę 114.b
Comparatiuum & superlatiuum qũo se habent in propositionibus 179.g
Compositio, & diuisio sophistica quid 100.h.102.g
Complexum significabile non datur, contra Greg. de Arimino 10.e
Complexum duplex 6.b
Complexio duplex 42.g
Cõceptus vltimati an supponãt 183.g
Cõceptus vltimati qũo significãt 5.f.h
Conceptus duplex 10.e
Conclusio an sit de essentia syllogismi 59.g
Conclusio directa, & prędicatio directa non idem 62.a
Conclusio quid, quotupliciter, & quo modo differt à propositione, quæstione, & enunciatione 70.c.& 71.b
Conclusio omnis quomodo fit 127.d
Concretum, & abstractum quomodo differunt 89.a. Et an faciant diuersa prædicamenta 48.g
Condensatio, & rarefactio quæ species motus 58.a
Confusio omnis vnde prouenit 127.b
Coniugata quæ dicuntur 74.d
Coniugata & casus quomodo differũt, & cur ita dicta 88.g
Cõiũctio cuius est primo per se 102.e
Coniunctiones an supponant 121.b
Cõsequentia quid & quotuplex 63.g. & 91.d.& 94.h
Consequentiam formari secũdum diuer-

uer-

uersos locos non inconueniț 84.a
Cõseqnētia mala an sit cõseqntia 92.d
Consequētia quę dr esse cõuersio 21.c
Consequentiæ bonæ definitio an bona 93.d.& 105.b
Consequentia quæ vis bona an necessaria 94.f
Cõsequētia necessaria vñ dicta ibid.h
Consequentiæ diuisio an sit bona 95.g
Consequentia necessaria simpliciter, est bona consequentia 107.b
Cõsequentia eiusdem de eodem qualis est 112.a
Consequentia præcisè tenens per locum dialecticum, qualis 63.h
Consequens, consequentia, & conclusio quomodo differunt 53.f
Consequens dupliciter 114.c
Contingens, & possibile idem 29.g
Contrariarum, & contradictoriarum propositionum cõdictiones & leges 16.a d.& 19.f.g.& 20.f.
Contrariæ propositiones quæ, & quotupliciter ibidem.b
Contrarietas vbi vere reperitur, & quo tuplex dicitur 46.f.& 48.d
Contingens dupliciter 31.h.
Contraria duplicia & quomodo verificantur de eodem 54.f.& 56.a
Contradictoriè, & contrariè, opposita quæ 56.a
Contradictio quid 85.d
Conuersio quotuplex, & quotupliciter 20.& 23.b
Conuersio quo est enthymema 73.g
Conuertentia, & conuertibilitas differunt 50.f
Copula principalis quid 14.h
Copulatio quid 120.d
Copularum quis terminus 12.d
Copulatiua propositio dupliciter 24.e
Copulam absolui a connotatione temporis quid 124.d
Copula in necessariis propositionibus quando absoluitur à tempore 124.b
Copulatiua affirmatiua, vt sit vera vel falsa, possibilis, contingens, necessaria, impossibilis, & quomodo ab ea valeat cõsequētia qd requirit 24.h
Corpus quid, & quo spēs q̃titatis 48.a
Corp' est infinitū quo intelligit 159.f
Corruptio quid 57.a & 81.h
Crudum hodie comedisti, & hodie comedisti crudum differunt 148.f
Cursor, & pugillator dup r dñr 53.b
Currere dupliciter potest teneri 97.c

D

Datisi potest concludere directe, & indirecte 68.b
De præpositio duo potest dicere 96.f
Deceptio, & decipi quid, & quotuplex 94.c.& 133.h.& 99.g
Definitio quid, & an possit dari per metaphoram 75.a
Definitionis pfectæ condictiones 3.h
Definitiones secundarum intentionū quid includunt 9.f
Definitum debet esse aliquid vnū 10.h
Definitum potest sumi dupliciter 4.a
Demonstratio duplex 91.b
Denominatiua triplicia 42.f
Denominationi veræ quot requiruntur ibidem.
Denominatiuè prædicari quid 40.e
Depositio quid 206.g
Descendere desiunctiuè quid 127.d
Descendere singillatim quid 138.e
Descensus quotuplex 123.b.& 131.d. & 185.f
Descensus qualis debet esse 72.a.& 129.d.e.& 130.g
Descriptio qd, & quotupliciter, & quo

dici-

dr dari p accñtalia 76.e.& 77.g. & b
Desiderium est rei absentis 77.h
Destruere propositionem quid 114.f
Determinatio quotuplex 79.g
Determinatio cum quo magis construitur 130.d
Determinatio & suum determinabile eodem modo supponunt 130.e
Determinatio & modus quo drñt 27.b
Deus,sol,luna,& huius generis terminis ñ repugnat pdicari de plurib. 12.b
Deus est, in qua materia est huiusmodi propositio 18.h
Deus non est in prædicamento 43.a
Deus est quo maius intelligi non potest 63.a
Determinationes duę positę in eadem oratione quid faciunt 167.a
Deus non ex,si ipse est omnipotens falsa propositio 137.h
Dialectica,quid,vñ picta,& quotupliciter sumit.2.b.d,& quo sola disputat de principiis aliarum sciarñ 3.a
Dialectica disputat quomodo collectiua contradictionum 92.g
Dici de omni,regulari per dici de omni, non idem 62.c
Dici de subiecto,& esse in subiecto q̃d 43.e
Dici de omni,& dici de nullo quid, & quotuplex 58 b.& g
Dictio æquiuoca quomodo importat sua significata,& an pluribus conceptibus subordinatur 96.b
Dictiones exclusiuę duę, positæ in eadem oratione, faciunt orationem illum multiplicem 167.b
Dictiones reduplicatiuæ quę, & quomodo,& quotupliciter 171.b.& f.
Differentia est species,quomodo est cōcedenda 32.h
Differentia quid & quotuplex, & quo modo dicta 36.b
Differentia quomodo distinguitur ab eo,cuius est differentia ibidem
Differentia quomodo suscipit magis, & minus 40.b
Dña substãtialis an sit substãtia 45.h
Differens quotupliciter dicitur 34.b
Differens,ab homine,& differens a forte non idem 152.e
Differt,quo se hēt in propōnib. 178.f
Differt,differēs,diuersum,& huiusmodi quomō faciunt supponere 129.h
Diffinitio quomodo potest includere opposita 39.c
Diminutio quid 57.a
Directe,& idirecte cōcludere q̃d 61.b
Discere dupliciter dicitur 97.h
Disiūctum ex terminis disiunctis quis terminus est 12 e.
Disiunctiua quotupliciter sumit, & q̃ eius conditiones 25.b.& inde
Disiunctiuè arguere, quis locus topicus 84.b.
Disperata opposita quę 86.c
Dispositio subiecti duplex 150.d
Dispositio an sit eiusdem speciei cum habitu 51.h
Disputatio quid,quotuplex,& quotupliciter 3.e.& 91.g.& 92.a
Distributio recti infert distributionē obliqui 63.d
Distributio quid 149.e
Distributio q̃ impedit cōsequētiã 64.a
Distributio aptitudinis, & accomoda an detur 154.c
Diuersum quotupliciter dr,& quomo dō differt a differens nō idē, Differt, Aliud ab,& ꝙ maius 34.b. & 178.f
Diuisio quotuplex , & quotupliciter 89.h.& 90.b

Diuidi

Diuidi logicaliter quid 4.c
Dñiũ & magisteriũ q̃ relationes 49.h
E
Effectus causæ finalis quis 82.c
Ego video melioremm hominẽ quàm Plato quomodo exponitur 181.d
Ego promitto tibi equum . ly equum quomodo supponit 187.e
Elenchus quid 110.h.111.e
Ens nõ potest esse genus 39.h
Enthymema quid, quotupliciter, & quomodo perficitur 72.d
Entia rõnis nullã notitiam gignũt 2.f
Enunciatio, quæstio, propositio, & conclusio differunt 71.b.&73.h
Esse in quotupliciter 43.b
Esse in subiecto dupliciter 46.c
Essentia quælibet, quot relationes potest fundare 49.b
Essentia diuina prædicatur de pluribus realiter distinctis 12.c.& 13.g
Est qñ est verbum & quando non 7.h
Est diuersimode sumitur 194.h
Est non albus, ergo non est albus, non valet consequentia 195.b clarius in log.mag.2.Perih.q.1
Et coniunctio potest coniungere, & copulare inter duo 102.c
Exceptiuæ dictiones quæ, & cur dictæ 171.b.f
Exẽplum quid, quotupliciter, quę cõsequentia, & quomodo perficit 27.
Expediens dupliciter dicitur 96.e
Exponere propositionem quid 161.d
Ex puris particularibus, & ex puris negatiuis, cur nihil sequitur 60.e
F
Fallacia quid, quotuplex, quotupliciter, eius causæ, diuersitates, & variæ denominationes 93.h.& inde per lõgum processum
Fallacia antecedentis an detur, & cur dicta 114.e.& 115.a
Fallacia secundum non effectum vt effectum, an detur 116.d
Fallacias omnes reduci ad ignorãtiam elenchi quid 116.f
Fallacia extra dictionem vnde sumit causam apparentiæ 118.d
Figura quid 52.g.& 180.f
Figura syllogistica quid, & quotuplex 54.a
Finis quid, & quomodo eum sequitur effectus 81.e.g
Forma quid & quotuplex 18.b.& 43.d & 81.f.& 141.h.
Forma & figura idem 52.g
Forma propositionum, quæ tenet ex parte sui 63.g
Forma dictionis, & orationis, quę 95.e.
G
Gña gñalissi.quot, & q̃re sic dicta 34.c
Genera habent proprias passiones 24.e
Generandum fuit mortuum, an sit concedenda 141.f
Generatio quid 57.a. & 81.h
Genus quid, & quotuplex, & quotupliciter 33.b.c.
Genus quomodo cõtinet species 40.c
Genus est spẽs, qũo est cõcedẽda 32.h
Gradus propositionum particularium duo 13.a
H
Habere multipliciter dicitur 57.b.h
Habitudo necessaria antecedentis ad consequens a quo est 92.e
Habitus intellectuales quot 2.f
Habitus quid quotupliciter & quomodo differt à dispositione 51.e.h.& 54.h.& 55.c.& 58.c.
Habitus quomodo est vnum de decẽ prędicamentis, & vt tale, quid 57.g

Homo,

Homo,& homo differunt a seinuicem; quomodo exponitur 180.e
Homo,& asinus currit, quõ descenditur in hac propositione 191.a
Honestum, & delectabile possunt coincidere 90.d
Humanitate quõ dicimur quales 53.h
Hypotethica propositio quid, vnde dicta, quotuplex est, & quotupliciter dicitur 23.b.& inde
Hypotethica propõ de subiecto mixto,& de copula mixta non conuertuntur 21.b
Hypotethica propositio quomodo æquiualet cathegoricæ. 162.f

I

Idẽ quadrupliciter capitũ 34.a.& 137.d
Idem est notitia complexa & distincta sui ipsius 197.d
Idem de eodẽ quę consequentia 113.a
Idemptitas maior quæ 33.e
Ignis,& aqua quõ cõtrariantur 47.a
Ignorantia duplex,& dupliciter 111.g
Immortale dupliciter dr 97. d. &98.b
Immutare vitaliter potentia qd 121.d
Impositio quid,& quotuplex 205.b
Impossibilitas propõnum vnde 194.d
In præpositio, duo potest dicere 96.f
Incipit, & desinit quas propositiones faciunt, quomodo exponuntur, & quomodo ab ipsis valet consequentia 175.a.& 177.f.& 178.e
Incorruptibile dupliciter dicitur 97.e
Indefinita quãdoq; est vera, nulla eius singulari existente vera 17.h
Indefinitæ posunt esse veræ, contradictoriæ 13.e
Indiuiduum quid,& eius proprietates . &an sit species 35.g.& 36.a
Inductio quid , quotupliciter, & quõ reducit ad syllogismũ 71.d.& 72.c
Infinitum quotupliciter dicitur 157.g &159.d.& 178.h
Infinitum pondus sortes potest portare, quæ propositio ibidem.h
Inopinabile quid , & quotuplex 92.h & 93.c.
Instans quadruplex 175.f
Interiectio an supponat 121.b.c
Intentio duplex 6.f
Intentiones secundæ quomodo prædicantur de primis 32.g
Intellectus quomodo dicitur iuuare, vel supplere 71.g.& 73.h
Interpretatio nominis qd, quotuplex, quotupliciter 76.f.& 77.c.& an idẽ quod definitio quid nominis
Interrogationi vnæ plures respõsiones dari põt.at pluribus nõ vna. 118.c
Isti, dupliciter sumitur 155.e
Ita, multipliciter dicitur 182.c

L

Laborans, participium dupliciter tenetur 96.h
Lex propositionum quid 19.h
Linea quid,& quomodo est sine latitudine 47.h
Locus an sit quantitas 47.f
Locus topicus quid, quotuplex, vnde sumit denominationẽ, cur dictus;& q̃ cuiusq; cõditiões 73.h.77.h.81.e
Locus extrinsec⁹ qd & quotuplex 84.b
Loci multi subintelliguntur, qui ad hos reducuntur 75.g. 77.b
Locus sophisticus duplex 94.e
Logicę subiectum quod 1.f
Logicus quid considerat de terminis 120.d
Logicus in quantum logicus non est grammaticus,& consimiles propositiones, an sint bonæ 173.h
Ly, quid denotat 184.b

Magi-

M

Magisterium, & dominium quæ relationes 49.h
Maior & minor extremitas quid 59.c
Maiori existente particulari in prima figura, & in secunda cur nihil sequitur 61.c. 65.c. & 66.c
Maius dupliciter sumitur 86.g
Maius, & minus quid 86.d
Materia quid, & quotuplex, & quotupliciter 80.f. & 81.c
Materia propositionum quotuplex, quotupliciter, & quę vniuscuiusque propositiones 17.h. & 95.e
Maxima quid, & eius proprietates ac differentiæ 74.a.e
Medii colores cur dicuntur 56.e
Medium quid 70.c
Mediũ primę figurę quid exigit 60.h
Medium cur non ingreditur conclusionem 64.f
Medium argumentum, & argumentatio differunt 70.c
Medius terminus quid 59.c f
Mei, dupliciter sumitur 14.b
Metha quid & quotupliciter 93.b.g
Metaphora an locum habeat in definitionibus 75.a
Minori existente negatiua in secunda, tertia, & prima figura cur nihil sequitur 61.c
Modalis propositio quid quotuplex, cur dicta 27.a. & 27.e
Modus sciendi quid, & quotuplex 11.h
Modus syllogisticus quid, & quotupliciter 54.b e. & 26.f
Modi secundæ, & tertiæ figuræ inevidentes, & imperfecti 66.a
Modi directe, & indirecte concludentes 68.b
Modi quomodo, & quid ampliant 31.a
Mors quomodo contrariatur vitę 47.a
Mot⁹ qd 49.d. & eius spẽs 48.a. & 57.e
Multiplex triplex 95.b
Multiplex phantasticum quid 99.d
Multũ, & paucũ quõ contrariant̃ 49.a
Mutari quid 46.h
Mutatio s̃m locũ quid & eius spẽs 57.b

N

Naturalis potẽtia, & ĩpotẽtia qd 52.d
Necessariũ, an seq̃t̃ ad quodlibet 107.a
Necessitas propositionum vnde 194.a
Negatio infinitans non variat quantitatem propositionis 13.d. & 161.e
Negatio extra genus dicitur & de ente, & de non ente 34.f
Negatio p̃supponit affirmationẽ 90.e
Negatio negans non distribuit 154.b
Negatio in propositionibus relatiuis vbi ponenda 14.e
Negatio cuius naturæ 185.b
Negatio quotuplex & quomodo impeditur 128.c
Nemo, quod signum est 155.b
Neuter quid significat, & quomodo differt ab vterque 153.g. & 155.d
Nihil, & nemo mordẽt se in sacco 15.b
Nihil quod signum est, & quomodo differt a nullo 152.h. & 155.c
Nisi dupliciter, dicitur 167.h
Nisi, quas propositiones facit 24.f
Nomen quid, & quotupliciter dr̃ 6.b.g
Nomina compositæ figuræ secundum logicum 7.d. & 9.b
Nomina substantiua, & adiectiua quid faciunt in propositionibus 118.h
Non ens est extremum contradictionis 90.d
Nõ si hõ est aĩal, quæ propositio 112.b
Nõ homo currit, quę propositio 161.e
Non promitto tibi equũ, & nullũ equũ tibi promitto, non sunt idem 131.d

Non promitto tibi equum, ly equum quomodo supponit 187.e
Notitia duplex 10.b
Negatio quid 92.h
Nullum a, est prædicatum, quomodo conuertitur 22.f
Nullus & nihil quo differunt 155.d
Nullus quid significat 152.f
Numerus quid 47.d
Nunc duo potest determinare 101.g
Nunquam, quod signum est 154.g

O

Obligatio q d,& quot eius spés & quo ei respndēdū 198.b.& 201.f.&.200.b
Obligor, promitto, & requiro quomodo supponunt 131.c
Obliqua substantiuorū, vel adiectiuorum substātiuorū supponunt 120.h
Omnis essentia diuina est pater omnibus &c. quomodo soluitur tale argumentum 62.d.
Omnis quomodo differt ab quilibet, & vnu quisque 154.e
Omnis quid significat 60.a.& 149.h
Omnis dupliciter potest teneri 125.b & 149.f
Omnis quando non distribuit totum copulatum 156.b
Omnis non, & nullus idem 152.f
Omne est Deus, quę propō 193.g
Omne animal preter rudibile, est asinus quomodo descenditur sub subiecto huius propositionis 191 f
Omne animal fuit in arca Noe, an concedenda 154.g.& 160.c
Omnes apostoli Dei sunt duodecim, quō exponit istiusmodi ppō 182.a
Oppositæ propositiones quę 16.a
Oppō quadruplex 55.f.& 50.a.& 84.b
Oppositum idem, quod contradictorium 98.c
Orō mentalis, vocalis, & scripta q d 9.a
Oratio quomodo mēsuratur 47.d.& f
Oratio neque affirmatiua, neque negatiua quæ 85.c
Oratio diuisa & cōposita quid, & quomodo significat vnum 101.a.c
Orationem significare ad placitum dupliciter 8.h
Orationis partes 8.b

P

Pœnitere dupliciter 84.b
Paralogismus isdem diuersimode potest peccare 109.e.& 110.f
Paralogismi cur dicuntur peccare in materia 113.h
Paralogismi secundum plures interrogationes 116.f
Parisiis & Romæ venditur piper, quō cōuertit, & resoluitur 22.e.& 128.f
Pars integralis in quātitate, in mō, in loco, & in tēpore quid 78.a & 79 c
Partes cōpossibiles quomō dnr 110 d
Participia an sint nomina 7.b
Participia an supponant 121.b
Passio, & possibilis qualitas quid, & quomodo differunt 52.e.f.
Passio quomodo est prædicamentum, & species qualitatis 54.g
Pater quid 5 a
Pater duo dicit 15 e.d
Pater erit fortes, quando fortes nō erit pater 148.h.
Pater manebit Ioannes, quando Ioannes non manebit pater ibidem.
Patiēs, & mod° patiētis differūt 133.d
Per se, dupliciter 3.g
Pertinens quid, & quotuplex 198.g. & 299.f.
Petri Hispani lapsus 3.& 4.h
Petitio principii quid quotuplex, & cur 112.e.& 113.g

Petitio

Petitio quid,& quotupliciter. 207.b
Possibilitas propositionum vnde 193.e
Possibile duplex 199.g
Possibile.& contingens idem. 29.g
Possibilis propositio quid 31.e
Postprædicamentum quid 55.h
Potest, potens, & possibile quam uim habent 140.d
Potentia dupliciter 52.h
Prædicabile quid quotupliciter,& qūo distinguitur ab vniuersali 32.a.b.h
Prædicamentorum libri subiectū,& ad quem artificem ipsa spectant 41.c
Prædicamentis quæ reponūtur 41.h
Prædicamenta an diffiniantur 51.a
Prædicamēta sex vltima q̄d sunt 54.e
Prædicari in quid, & per se primo modo, valet consequentia, sed non ecōuerso 34.f
Prædicari in quid, & esse de quidditate, differunt ibid.
Prædicari accidētaliter dupliciter.38.e
Prædicata affirmatiua, simpliciter sumpta, sequuntur ex se ipsis 86.b
Prædicati obseruationes 11.f
Prædicatio eiusdē d̄ seipso, qualis.44.c
Prędicatio directa,& conclusio directa, non idem 62.a
Prædicatio dupliciter ibid.
Prædicatum quid 11.e
Prælibāda in initio cuiusq; libri, q̄. 1.b
Præmissam debiliorem sequitur conclusio 60.& 67.b
Præpositio an supponat. 121.b
Præter, multipliciter sumitur 167.h
& quomodo differt à præterquàm.
Præter qn̄ cōmutat̄ in aliud ab 190.e
Præteritum fuit futurum, an concedenda 141.f
Primæ,& secundæ personarum propositiones quomodo conuertūtur. 22.c
Principia propria sciētiæ duplicia.92.b
Principiū generationis duplex 33.c.d
Priuatio imperfecta solum negat actū, & qūo non redit ad actum 56.e
Priuatiua opposita ibid.
Prius quadrupliciter ibid.e
Prius, & posterius quomodo faciunt ampliare 142.h
Prolegomena cuiusque libri quæ 1.b
Promitto obligor, & requiro quomodo supponunt 131.e
Pronomina primitiuæ speciei quā propositionem constituunt 13.f
Pronomina duplicia,& an supponant. 120.h.& 123.f
Pronomina an sint nomina 7.b
Proportio quid,& qūo differt à proportionabilitate 87.d.h
Propositio quid, quotuplex, & quotupliciter 9.h.14.h.15.e.& 58.b.c
Propositio realis non datur 10.d
Propositiones de secundo,& tertio adiacente quid,& cur dictæ ibidem.h
Propōnes mixtæ quātitatis, & qualitatis 11.g.12.f.14.c.28.f.58.h.
Propositio vt sit particularis, quid requirit,& eius gradus 12.g.h
Propositio cathegorica omnis est affirmatiua, vel negatiua, an sit verū 14.a
Propō negatiua, absque hoc ꝙ prædicatum negetur de subiecto, quæ 14.c
Propositio eiusdem materiæ, vel mixtæ quæ 17.a
Propositio primę vel secundæ personę quomodo conuertitur 22.e
Propō de aduerbio similitudinis, vel t̄pis, vel loci vel quantitatis, vel qualitatis, cuius generis est proꝑ ō 24.c.f
Propositio, in qua ponitur verbum de genere actionis ad propōnē &c.54.d
Propō vniuersalis & de oī non idē 58.b

Propõ q̃d req̃rit ex parte forma 63.g
Propositio,quæstio,enuntiatio,& conclusio differunt 71.& 73.h
Propositio,vna & eadem potest esse ex signo,& icone. 72.f
Propositio affirmatiua de prędicato infinito cui æquipollet. 85.g
Propositio affirmatiua de Fingit, quomodo exponitur 91.e
Propositio impossibilis dupliciter. 106.g
Propositio necessaria duplex 107.a
Propositio vera de præterito quomodo est necessaria 107.b
Propositio habens plures causas veritatis 113.d
Propositio vna, & ꝓpositio plures q̃d, & quotupliciter 116.e.& 117.d
Propositio quomodo potest dici terminus. 119.a
Propositiones destrui quid 114 f
Propositiones repugnantes quæ 98.d
Propositiones singulares habentes modũ & figuram vniuersalis quæ 124.g
Propositio particularis, & indefinita qũo habent eandẽ causam veritatis, & quomodo differunt. 127.h
Propositio exponibilis cuius generis propositio 129.h
Propositio,ĩ qua,Vterque, ponitur prędicatum,non potest esse vera. 167.g
Propositio de subiecto simplici quomodo est simplicis quantitatis ibid.h
Propositio includens hunc terminum, Infinitum,est distinguenda 159.h
Propositio exponibilis, quid, & cur dicta. 160.b
Propositio de subiecto infinito cuius quantitatis 161.d
Propositio de prçterito,& propositio de futuro quomodo reducũtur ad vnã de præsenti 142.e
Propositio ex terminis ampliatiuis qũo exponitur ibid.g
Propositio conditionalis ex antecedente impossibili est vera 137.f
Propositio æqualens dupliciter 162.a
Propositio falsificans seipsam cuius generis propositio 162.a
Propositio exclusiua quid, & quotuplex & qũo appellanda potius 162.f.g
Propositio exceptiua q̃d, & quotuplex & cuius quantitatis 167.g.168.d
Propositio,particularis exceptiua, non est exceptiua 171.a
Propositio præiacens quæ ibid.b
Propõ vniuersalis, & particularis qũo debent esse eiusdem subiecti 170.e
Propositio aliqua conceditur in philosophia, & Theologia quę de rigore sermonis non est vera 180 c
Propõ reduplicatiua quid, qũo supponit, qũo cõuertitur. qũo exponitur & plura huiusmodi 171.f.174.a
propositio de Generatur,de Differt. de Corrumpitur de Factũ est, de Fiet. de Ita, & sicut, & in qua ponitur ly Immediatè 178.e.& 182.c
propositio de Differt quid 180.b
propositio descendens, & descensa quid 186.c
propositio vocalis,vel scripta vnde habet veritatem vel falsitatem necessitatem,possibilitatem,& impossib.& significare ad placitũ 192.e.193.e.f
propositio falsificans se ipsam, & ꝓpõ habens reflexionem supra se quid, & quotuplex 194.f.195.b
propositio duplicem habet significationem. 196.d
propositio impossibilis, & necessaria quid,quotuplex, cur & quotupliciter 194.e.199.g.200.c

propõ simpliciter prima quæ & cur. 7.e
propositionis affirmatiuę subiectum,& prędicatum quomodo debent supponere pro eodem 8 d
propositio modalis, & de in esse q d, & cur dictæ 27.a. earum qualitas pœnes quid attenditur ibi.f
propositiones vniuersales ex parte dicti,& particulares ex parte modi an opponantur 31.g
proprie dupliciter 3.f
proprium quid, quotuplex, & quotupliciter 37.f.38.c.& 40.d
proprium cui primo conuenit 39.f
puer fuit senex.an concedenda 141.f
punctũ quid, vbi subiectiuè, & quõ cadit in definitione lineæ 55.g

Q

Quærere vnde locus, & quærere maximam,quid 74.g
Quæsitiuũ propositionis duplex. 14 a.c
Quæstio propositio enunciatio,et conclusio differunt 71.b.73.h
Quæstio quid,et quotupliciter 70.c
Quale dupliciter 53.h
Quale quid quandoque interpretatur hoc aliquid 106.b
Qualitas propositionum quid 14 a
Qualitates sensibiles cuius speciei 52.f
Qualitates quę contrariantur 53.f
Qualitatis spẽs modi poti⁹dicẽdę 51.g
Qualia non dici denominatiuè dupliciter euenit 53.e
Qualelibet multipliciter capitur.158.g
Qualelibet,quantumlibet quid faciũt in propositionibus 179.f
Qualitas propositionum modaliũ pœnes quid attenditur 27.f
Qñcunq; in quo p̃dicamẽto est. 157.f
Quando quid,quotuplex, et eius proprietates. 54.b
Quantitas propositionum modalium pęnes quid attenditur 28.e
Quãtitas põt habere cõtrarium 48.e
Quantitatis quæsitiua quæ 48.h
Quantitates diuersorum generum proportionatur adinuicem 87.h
Quantumcũque, et quantumlibet quę signa 158.h
Quatuor sunt prædicabilia,et non plura,quomodo 161.f
Quies est priuatio imperfecta 56.c
Quicquid sequitur ad consequens, sequitur ad eius antecedens 64.f
Quicquid remouetur à subiecto maioris,remouetur à quolibet etc. 62.f
Quantoscunque quid dicit 106.a
Quilibet hominis asinus currit,quõ descenditur in hac propositione. 189.g
Quoniam vniuersaliter quid 141.g
Quotienscunque quid, et quotupliciter 106.et 159
Quotlibet quod signum 159.d
Quotlibet entia sunt finita, quomodo exponitur ibid.

R

Rarefactio,et condensatio,quæ species motus 58.a
Ratio multipliciter dicitur 70.a
Ratio in se impossibilis, et ratio in se falsa differunt 19.d
Reciprocum quid 133.e
Redargutio quid 92.g
Reduci vnam argumentationẽ ad aliã, quid 66.a. et 72.c
Reductio syllogismorum triplex.64.f.
Rediplicatiua quæ 171.b
Regulari immediatè per dici de nullo quid 62.f
Regulari per dici de omni, et dici de omni,non sunt idem 62.b
Relatiões in abstracto anteferanĩ 49.h

Relationi an sit motus 50.f
Relatiua multiplicia, quõo suscipiũt magis, & minus, quõo dñr ad cõuertentiam, & aliæ huiusmodi cõsiderationes 49.c.& inde per longum & 133.a
Relatiua dupliciter sumi possunt 85.b
Relatio quomodo supponunt 138.c.g
Repugnare idẽ sibi ipsi ñ icõuenit 98.d
Requiro, promitto, & obligor quomodo supponũt 131.e
Rex quotuplex 150. b. quomodo ponitur in prædicamẽto. 43.g. quõo causa veritatis & falsitatis orationis 57.g
Res cognitæ quõo dñr vniuersalia 32.g
Res de re an prædicetur 8.a
Restrictio quid, & quotuplex 139.h. 143.e.& 146.c.
Ridere dupliciter 97.b
Risibilitas quid 52.h
S
Sanctus in cęlo erit peccator 148.g
Sonum æquiuoce dicitur 96.h
Scientia quid quotupliciter, quot eius cãę & quõo differt ab arte 1.d.g.2.f.3.c
Secare dupliciter potest accipi 84.a
Secundæ intẽtiones in suis definitionibus quid includunt 9.f
Secundę intentiones nihil virtualiter continent 2.f
Secundæ intentiones quõo sunt voces, & quomodo significant 5.f.& 6.e
Secundæ intentiones quomodo prædicantur de primis 33.f
Secundæ figure syllog. regulæ 65.e
Secundum, p̄pó duo potest dicere 96.g
Semper, duo potest determinare 101.d
Sẽsus diuis', & sẽs' cõposit' 93.f.100.h
Si tripliciter sumitur 24.a
Sicut singulare de singulari, & plurale de plurali 62.h
Signa accidẽtiũ quõo poti' diceda 158.g
Signa collectiua & distribuentia multiplicia 181.h.154.d
Signa exclusiua quæ 162.f
Signa particularia quę 12.g.13.a
Signa non variantia quantitatem propositionis, quæ 13.c
Signa quid sunt 5.g
Signa vniuersalia multiplicia 149.f
Significare verũ, vel falsum quid 10.c
Significare adiectiuè, vel substantiuè, quid 118.h
Significare naturaliter, vel ad placitum quid 5.e
Significatio propositionis duplex 96.a
Signum confusiuum, & non confusiuum quid 127.e
Signũ distributiuũ qualitatis qđ 157.a
Signum distributiuum non potest addi termino singulari 154.b
Signũ vniuersale cur inuentum ibid.d.
Signum distribuens pro speciebus generum quod ibidem.e
Signum vniuersale vel particulare existens pars subiecti, vel prædicati, virtus eius ad quid terminatur 155.a
Signũ, vt sit negatiuũ qđ reqrit ibid.c
Silentium quomodo auditur 4.d.e
Similes quo dicimur 53.h
Similitudo, & dissimilitudo quid ibidem.f.86.e
Simpliciter, & secũdum quid sophistice quid, & quotupliciter 109.c.g
Simul tripliciter dicitur 56.h
Singulares propositiones quomodo opponuntur 16.g.17.d.31.b
Solęcismus quid 92.h
Solum, quid 10?.h 105.h. quotupliciter 162.g
Solutio argumentorum duplex 97.e.f
Sonus quid & quotuplex 3.e.4.f
Sophistica scientia & sophistica, & dupliciter

** 4

pliciter 91.c
Sophistica disputatio an sit disputatio 92.f
Sortes iuuenis fuit disputaturus 147.c
Sortes & Plato currunt, quomodo supponit hæc propositio 91.c
Sortes, vel chimera currit, quomodo supponit ibidem.e.125.e
Species quid,& quotuplex,& an sit correlatiuum 34.h.35.b
Species specialissima,& species subalterna quem conceptum dicunt ibid.
Species duæ an possint constituere aliã tertiam 39.e.40.g
Species naturę prior est proprio 39.e
Species quomodo continet genus 40.c
Spẽ numeri dupliciter distribuit 159.d
Subalternarum, & subcontrariarum propõnum conditiones 13.a.18.b
Subalternans,& subalterna,& subalternata quomodo differunt ibidem. c
Subalternæ propositiones proprie non opponuntur 17.b
Subiectum duo dicit 50.d
Subiectũ est prædicatũ, an sit vera 12.c
Subiectũ disiunctũ quõ supponit 191.d
Subiectum quomodo cã est scientię 1.f
Subiectum logicæ quod ibidem
Substantia prior accidentibus, & cur prima, & secunda dicitur 44.e.f
Sũmulę qd cur,& quotupliciter 1.b.c.d
Superficies quid, & quomodo suscipit contraria 47.h
Supius quõ est prius suo inferiori 57.e
Superiori destructo destruitur quodlibet inferius 154.b
Supponere confusè & distributiuè, quę dicantur 129.e
Supponibilitas quomodo, conuertitur cum termino 120.a
Suppositio quid quotuplex, quomodo differt a significatione, & cur inuenta ibidem.c 147.b.139.f.183.e
Suppositio ab vsu, & per transitionem verbi an detur 146.a
Sui, sibi se, cur caret nominatiuo 133.f
Suus,a,um, quomodo supponit 138.f
Syllogismus expositorius quis, quotuplex,& qualis 68.c
Syllogismi dialectici principia 70.e
Syllogismi sophistici diuersitates passiones, causæ,& proprietates 90.h
Syncathegorema non est prædicamentum 54.g
Syncathegorema mixtum pro quibus distribuit 154.f
Syncathegoremata an supponãt 183.f

T

Talis, tantus, tot, totiens, totidem, pñt dici relatiua,& demõstratiua 135.h
Tãtum, potest determinare duo 101.g. & dupliciter sumitur 162.f
Tempus quid 48.a
Terminus quid 58.a.118. f.quotupliciter,& quotuplex ibidem.
Terminus communis, singularis, & discertus quid 12.b.13.g
Terminus communis quotupliciter,& quot significat 125.d.98.f
Terminus finitus quanto pro pluribus supponit, tanto &c. 22.g
Terminus qlibet ꝑ quo supponit 33.f
Terminus secundę intentionis, quid significat, & quomodo prędicatur de termino primæ intẽtionis 8.g.40.g
Terminus primę substantiæ,& terminus secundæ substantiæ non significant adæquatè 46.b
Termini contrarii qua contrarietate sunt contrarii 48.d.49.b
Termini quomodo faciunt diuersa prędicamenta ibidem.c

Termini significantes actus potentiarum animæ, vbi reponuntur 54.c
Terminus syncathegorematice tentus non est terminus 76.g
Terminus inferens, & terminus illatus quid 72.a
Terminus, vt supponat, q d reqrit 122.f
Terminus vocalis, & scriptus quomodo significat ad placitum 122.f
Terminus qñ dr̃ accipi discrete 124.c
Terminus singularis an admittat signū vniuersale ibidem.g
Terminus infinitus, & terminus infinitatus differunt 128.f
Terminus infinitus pro, quo supponit 161.f
Terminus ampliatiuus multiplex, & quis dr̃ quomodo 140.a. 144.d
Terminus subiectus in propositione de Definit quomodo supponit 143.c
Terminus communis duplicem formā habet 145.h
Terminus cōnotatiuus duplex 147.g
Termiuus absolutus qui 148.b
Terminus quotupliciter appellat suā rationem 148.h
Terminus singularis non distribuitur 149.f
Terminus supponens distributiue distributione incompleta qui 131.d
Termini supponētes qui, & qūo 181.h
Termini qūo dicuntur vniuersalia 32.f
Tertiæ figuræ syllogisticæ regulæ, & modi 66.f
Titulus libri quid 1.b
Totum multiplex 76.h
Totum inquātitate duplex 126.f. 167.f
Totus, quod signum 156. d. & quotupliciter 155.e
Transumptio quotuplex, & quotupliciter 87.e.88.c.& quid 97.h.98.h

V

Vbi quid, quotuplex, & quotupliciter 54.g.55.a
Vbique, dupliciter tenetur 97.a
Vbicunque, quod signum est 154.g
Vel potest cōiungere inter duo 102.d
Verba, an supponant 121.a
Verba exēptę actionis, & impersonalia passiuę uocis an sint propōnes 10.g
Verba quid efficiunt 118.h
Verba importantia actus sensuum exteriorum, quomodo ampliant 142.h
Verba quomodo restringuntur 145.a
Verbum quid, quotuplex, & quotupliciter 7.& inde
Veritas & falsitas ꝓpōnū vñ 193.a.190.f
Verum vel falsum, an sint propositiones 10.a.27.f
Visus quid 3.g
Virgo fuit meretrix. Viuum fuit mortuum, an concedendę 141.e
Vltimate abstracta quæ 89.c
Visus quid dicit 165.c
Vnitas quomodo cadit indefinitione numeri 55.g
Vniuersale quid quotuplex, qūo distinguitur a prędicabili, a quo est & quo modo consideratur a logico 32.b
Vniuersale in actu quid requirit, & an res vł termini dicāt vniuersalia 33.a
Vniuoca duplicia 42. d. & quomodo habent eandem rationem 134.a
Vniuocè prædicari quid 39.h.40.g
Vniuocum oib. generib. nō datur 32.g
Vnius vnica definitio quomodo 33.h
Visitati vnius pn̄t esse plures vsus 83.d
Vsus quid 83.a
Vterque, & neuter quomodo differunt 153.d.155.d
Vtrunque animal est asinus, vterque, &c. quomodo soluitur. 62.e

FINIS.

QVOTATIONES (VT VOCANT) siue mauis citationes Commentariorum, quæ sparsim in Summulis reperiuntur.

PAgella 19.f, De quo magis alias videbit. Vide inferius, pagella 183.h.175.g
Pag.31.c. De quibus satis visum est. Superius. 17.b.c
Pag.35.h. Quæ ponebantur in definitione termini discreti 13.f
Pag.38.h. Quemadmodum visum est in materia contingenti, 19.f
Pag. 40.g. Visum est alias quid sit dicendum 33.a
Pag. 58.f. Vt visum est in primo tractatu 14.c
Pag.77.d. De quibus videbitur in exponibilibus 166.c
Pag.80.d. Sicut dictum est in loco à toto in quantitate 79.a
Pag.85.c. Dictum est prius 55.F
Pag.119. Vt diffiniebatur in quarto tractatu 58.b
Pag.130.f. Sed de hoc iam satis visum est Paulo superius art.2.
Pag.131.a. multotiens patuit solutio 12.c.g.16.f.124.h.
Pag 132.h. Vt visum est 130.d
Pag.146.f. Vt alias visum est 124.b
Pag.149.d. Vt videbatur in conuersionibus 148.f
Pag. 159.d. Vt visum est superius 154.f
Pag.162.a. Vt alias visum est 13.d
Ibidem h. De quibus magis alias videbitur 195.b.& in log. magna 274.a.b
Pag.170.e. Vt visum est in supppsitionibus 168.b
Pag.177.f. Vt visum est 177.a
Pag.180. h. satis dictum est in suppositionibus 129.h
Pag.180.h. satis visum est in tractatu Distributionum 159.f
Pag.181.g. satis dictum est in tractatu Suppositionum 123.a
Pag.182.h. tam hic quam in suppositionibus 122.b
Pag.186.d. Vt postea videbitur 192.b
Pag.190.e. Vt visum est in Summulis 20.h
Pag.192.c. Vt visum est 186.d
Ibidem c. Visum est superius 187.d

QVOTATIONES COMMENtariorum magnæ logicæ.

PAgella 24.h. De hoc tamen dictum est in Summulis in Capitulo de genere. Vide pagella 33.f
Pag.25.g. Vnde data est regula in summulis 122.h
Pag.29.f. quia regula in Summulis 166.g
Pag.47.c. Sed de hoc satis visum est supra 16. f
Pag.48.h. Capitulo de suppositione personali 129.e

Pag.

Pag.50.h.visum est in Summulis 49. & inde
Pag.52.f.fuit diffinitum in Prędicabilibus 19. h
Pag.55.g. visum est in prædicationibus 54.a
Pag.57.e.Vt visum est in Summulis 119.h
Pag.59.f. Superius fuit soluta 51.d
Pag.61.c.vt visum est in Summulis 63. f.& alibi pluries
Pag.64.a.vt alias dictum est 51.g
Pag.64.g.vt alias videbitur 82.h
Pag.65.h.Vt visum est in Prædicab.46.h
Pag.66.g.Vt visum est in Prædicab.20.c
Pag.36.f.& hoc visum est in Summulis 50.g
Pag.77.g.vt iam sepe visum est 52.b
Pag.83.b.Vt alias visum est 65.d
Pag.44.d.patuit solutio alias 79.d
Pag.88.a.Vt alias visum est 241.d
Pag.88.h.de quo magis alia videbitur vide 255.a.& primo de generatione & corruptione 193.h
Pag.49.f.vt visum est in Summulis 77.c
Pag.95.c.sicut alias visum est 66.c
Pag.97.h.de quo alias magis visum est in Summulis 6.e
Pag.99.g.alias videbitur 118.g
Pag.101.f.Vt iam superius visum est 100.c
Pag.102.a.vt satis visum est Summulis 9.b
Pag.104.d.satis visum est in Summulis 162. a
Pag.104.g.alias videbitur in libris Priorum 129.g
Pag.106.e.vt postea patebit 106.f
Pag.107.d.vt alias magis videbitur 170.e.171.e.& in Summulis 195. b.& inde
Pag.109.g.satis visum est in Summulis 17.b
Pag.119.e.vt alias visum est 48.f
Pag.131.d.vt alias iam visum est 12.a
Pag.147.d.vt alias visum est 110.h.& inde
Pag.157.b.sicut dictum est superius 146.g
Pag.158.e.de quibus alias visum est 130.e
Pag.159.b.& de hoc iam visum est in principio huius 132.b
Pag.160.e.dictum est superius 142.h
Ibid.vt alias visum est 107.a
Pag.163.c.vt superius ostensum est 141.g
Pag.166.f.in secundo Perier. 116.d
Pag.171.vt superius visum est 141.e & inde & in Summulis 112.b
Pag.181.h.vt multotiens visum est 158.f.& g
Pag.183.f.vt alias visum est in summulis 71.d.& e

Pag.184.g.vt alias videbitur. Vide 2.de anima.q.3.art.1.
Pag.186.e.vt prius visum est 182.f
Pag.187.a.postea videbitur 188.e.& f
Pag.187.c.vt videbitur in 2.huius 214.d
Pag.188.a. vt alias videbitur. Vide superius 182.f.& 2.de anima.q. 4.art. 1. ibi, Quarto sciendum
Ibid.De qua fuit dictum satis alias 3.b
Pag.188.c.videbitur in libris de anima, lib.3.q.1.art.2. ibi Dubitatur secundo
Ibid.vt videbitur in 1.Phybc 21.
Pag.193.h.de quo satis visum est in.2. Prior.131.h
Pag. 198. a.vt alias visum est superius 19. b.& inde
Pag. 189. vt alias visum est superius 13.g
Pag.204.d.vt iam alias visum est, superius 194.d.
Pag.205.b.& de hoc magis videbitur in 6.Metaph. in fragmentis, quæ ad manus nostras peruenere, non habetur
Ibid.d.vt iam visum est, paulò superius 204.a
Pag.209.h.vt patuit in Priorib.166.c.
Pag.217.h de quo magis videbitur in 2.Physic.50.h.& inde
Pag.213.d.vt visum est in primo .87.d
Pag.217.d.vt alias visum est in Summulis 77.c.
Pag.218.d.vt videbitur 1. Physic.7.f
Pag.219.a.vt iam visum est in primo 204.a
Pag.223.a.vt visum est in 2.Prio. 183.g.& inde
Pag.224.e.satis visum est in 1.Prior. 130.d
Pag.234.g.vt visum est in Summulis 163.c
Pag.234.h.de istis satis visum est in Prior.180.a
Pag.239.t.vt visum est in Prior.136.c
Pag.245.d. vt iam alias visum est 225.f
Pag.251.h.vt alias visum est 27.b.
Pag.263.a.de quo satis visum est in Summulis 118.d.& inde
Pag.260.a & de omnibus istis satis dictum est in Summulis 102.g
Pag.263.g.vt iam alias visum est 226.d
Pag.265. vt visum est in 1.Topic.226.c
Pag.269.h.alias dictum est 109.a

F I N I S.

PETRI TATARETI
SCOTISTARVM

Longè præcipui, in Summulas (vt vocant) Petri Hispani de articulata, siue per capita expositio admodùm luculenta.

TITVLVS SVMMVLARVM.

Incipiunt Summulæ de modo sciendi, ad discernendum notum ab ignoto, & verum à falso.

B

Artic. primus.

RO cuius declaratione supponitur primo q̃ cõmuniter circa principiũ cuiuslibet libri, quærenda sunt tria. Primo, quid sit titulus. Secundo quot sunt causæ. Tertio quid sit subiectum. Secundo supponitur pro primo puncto, quod titulus huius libri, siue huius sciẽtiæ est iste. Incipiunt summulæ de modo sciẽdi, ad discernẽdũ notũ ab ignoto, & verũ à falso. Vnde titulus ẽ denominatio libri, vel scientiæ fm oẽs, vel aliquas, vel aliquã suarũ causarũ: vt in p̃senti titulo exprimit̃ causa finalis, cũ dicit̃ ad discernendũ notũ ab ignoto, verũ à falso & efficiẽs partialis, & quasi materialis cũ dr̃, de mõ sciendi. Tertio supponit̃, q̃ sũmulæ dupl̃r accipiunt̃. s. ꝓpriè, & imꝓpriè. Vnde sũmulæ ꝓpriè captæ, sunt noticiæ iudicatiuæ siue adhesiuæ, q. b. adhæremus firmiter sine dubitatione conclusionib. demõstratis in hac scientia. Sed sũmulæ imꝓpriè captæ, sunt cõclusiones vocales, vel scriptæ vel earũ significata de quib. habent tales noticiæ, adhesiuæ, seu iudicatiuæ. Ex hoc sequitur, q̃ sũmulæ imꝓpriè dicunt̃ parui tractatus, vel cõclusiones vocales, vel scriptæ demonstratæ in hoc lib. Quarto supponit̃, q̃ dicunt̃ sũmulæ ꝑ quãdam cõparatiõẽ ad logicam Arist. in qua magis amplè tractatur de istis conclusionibus. D

Quæ sunt cuiuslibet libri initio explicanda.

De noticijs, vide Sco in 1. q. 6. prol. post. 3. ar. cõtra philosophos.

SECVNDO sciẽdũ, q̃ alicuius scienciæ ꝓpriè sunt tantũ duæ causæ s. efficiens, & finalis. (Quia scientia, est qualitas animæ, & accidens spirituale, sed nullum accidens habet materiam, aut formam.) Efficiens

Arti. 2. Cuiusque scientiæ ꝓpriè sunt duæ tantũ causæ.

E non est nisi ipse intellectus, & subiectum illius scientię, & hoc maxime in scientia reali, vel intellectus, & aliquid loco obiecti, puta species intelligibilis ipsius fundamenti: non.n. videtur, quòd scientia, cum non sit nisi notitia, causetur ab aliquo alio, quàm ab obiecto, vel aliquid loco obiecti, & potentia. Si quis ergo quęrat, quot sunt causę huius scientiæ? Respondetur duæ. s. efficiēs, & finalis. Vnde efficiens est ipse intellectus cum subiecto. Causa vero finalis est duplex. s. intrinseca, & extrinseca, vel mediata, & immediata. Immediata, vel intrinseca (quod idem ē.) non est aliud, quam cognitio subiecti illius scientiæ: vt cognitio modi sciendi, vel syllogismi est causa finalis immediata huius scientię. Sed cā

Scot. in 1. d.3.q.9. in propria resolutione.

F finalis mediata, vel extrinseca (qđ idem est) est illud, ad qđ ordinat pfecta cognitio subiecti talis scientię: vt causa finalis mediata huius scientię est, vt cognito modo sciendi, vel syllogismo deueniamus ad cognitionem aliorum: vt puta, quòd sciamus discernere notum ab ignoto, & verū a falso. Quod aūt communiter dī, φ subiectum alicuius scientiæ est materia illius scientiæ, & diuisio scientiæ est causa formalis: hoc est multū impropriè locutum: nam subiectum scientię habet magis rōnem causæ efficientis, quàm materialis.

Scot. q. 3. prolo. in so 2. arg. prin.

Art. 3. Subiectū huius sciētiæ.

TERTIO sciendū, φ subiectum huius scientię vř esse modus sciendi quia illud est subiectum in hac scientia, quod primo, & principaliter consideratur in hac scientia, vel saltem ad quod considerata in hac scientia reducuntur, sed modus sciendi est G hmōi: igitur. Et si quis dicat, argumētatio, vel syllogismus principaliter consideratur in hac scientia, cum totalis processus videatur esse de syllogismo. Respondetur, φ aliquid pōt dupliciter cōsiderari in aliqua scientia. Vno modo tāquam subiectū adęquatum illius scientiæ: & sic ibi consideratur modus sciendi, saltem in suis speciebus. Alio modo tanquam de principali contento sub adęquato subiecto illius scientię: & sic bene consideratur principaliter de syllogismo, tanquam de principali cōtento sub mō sciēdi. Aduerte, φ triplex est modus sciendi. s. diffinitio diuisio, & argumentatio: vt videbitur in logica. q. 3. prol. dubit. 1. Aduerte secundo, φ modus sciendi pōt sic describi: Est qui facit venire de notitia H noti ad notitiam ignoti: cuius propria passio est, discernere notum ab ignoto. Aduerte tertio, φ subiectum est duplex. s. scientię realis, & scientię rationalis. Subiectum sciētiæ realis est, quod primo virtualiter continet oēs veritates necessarias illius scię, cuius est subiectū: Sed subiectū scientię rationalis est, φ principaliter primo consideratur in illa sciētia ad quod omnia principaliter considerata habent attributionē, non cōtinēs virtualiter veritates illius sciētię, cuius est subiectum.

Sco. in pro. q. 4. in sol. primi arg. ante oppo.

Modus sciēdi triplex.

Sco. in pro. q. 3. in responsione ad primam q.

¶ ARGVITVR sic primò. Nullus modus sciendi est subiectum in hac scientia, ergo modus sciendi non est subiectum in hac scientia. Tenet consequentia a subalternante ad subalternatam.

Secun-

A Secundò sic: Aĩa est subiectũ huius sciæ, ergo non modus sciendi. Antecedens patet, qa omnis scĩa recipit ĩ anima: igit. Tertio sic. Conclusio demõstrata, illa videlicet, modus sciendi ẽ faciẽs scire verũ a falso, ẽ subiectũ huius sciæ, ergo non solũ modus sciẽdi. Antecedens patet, qa omnis scĩa est habitus conclusionis, & hr̃ de aliqua conclusione, ut patet per eius diffinitionem. Consequentia ꝓbatur, quia si totũ esset subiectũ adæquatũ, pars illius totius nõ erit subiectũ adęquatũ. Ad primũ dr̃, negãdo cõsequentiã: q̃a cõmittit fallacia figurę dictionis, arguẽdo a suppositione ꝑsonali ad simplicẽ. Ad sm̃ dicit, ꝙ anima est subiectũ inhęsionis sciẽtiæ, non tñ attributionis. Ad tertiũ dr̃, ꝙ omnis scĩa est cõclusionis, tanquã scibilis propinqui, non tamen tanquam scibilis remoti. C

SVMMVLARVM
B PETRI HISPANI D
Tractatus Primus.

Vniuersum Aristoteles de interpretatione librum mira breuitate complectens.

Dialectica quid.

Dialectica est ars artiũ scientia scientiarum, ad omnium methodorum principia viam habens. Sola enim dialectica probabiliter disputat de principijs omnium aliarum scientiarũ. Et ideo in acquisitione omnium aliarum scientiarum dialectica dicitur esse prior. Dicitur enim dialectica a dia, quod est duo, & logos, quod est sermo, vel lexis, quod est ratio; quasi duorum sermo, vel ratio. s. opponentis, & respondentis in disputando. Sed quia disputatio non potest haberi nisi mediante sermone, nec sermo nisi mediãte uoce, nec uox nisi mediãte sono: iõ a sono tanquã a communiori inchoandum est.

δια, λογος λέξις.

Svpponitur primò, quòd dialectica capitur dupliciter. Vnomodo substantiue, alio modo adiectiue.

Art. 1. Dialectica dupliciter capitur.

E Vnde dialectica substătiue capta, capit dupliciter. Vno mō proprie: & sic est habitus inclinans ad speculationē syllogismi dialectici, & omniū inclusorū in syllogismo dialectico: & sic non capit hic; qa tunc non est nisi vna pars, seu vnus habitus partialis i logica. Alio mō capitur largè, vt idē est ꝙ logica: & sic ē habitus inclinās ad speculationē modi sciēdi, & oīm complexorum inclusorum in eo, cuiusmodi sunt syllogismus demonstratiuus, dialecticus, & sophysticus & sic capit ibi: ita ꝙ est sensus dialectica ē ars. i. habitus, vel scia, iclinās ad speculationem modi sciendi. Aduerte tñ ꝙ modus sciendi nō continet syllogisinū, nec syllogismū demōstratiuū, nec dialecticū, nec sophi-

F sticū virtualiter, quia est ens rōnis, ꝙ nullam notitiam pōt producere: igitur nec virtualiter continere, qa secundę intentiones nihil virtualiter continent. Alio mō capitur dialectica adiectiue: & tunc est res habēs aliquem istorū habituum. Et sic non capit hic: quia falsum est dicere, ꝙ habens dialecticam, seu talē habitū, sit ars: quia tunc Petrus, vel mulier esset ars: cum aliquis istorū potest habere talem habitum.

Sco. in p°. lo. q. 1. & in 4. d. 1. q. 1.

SECVNDO sciendum, ꝙ ars & scia capiuntur dupliciter. Vno modo large, pro aggregatione multorū documentorum, ad vnū finem tendentium. i. pro aggregatione multarum notitiarum, siue habituum de illis documentis, ꝗ ordinantur adinuicē ad vnum finem cognoscendum. Et sic ars est quoddam commune ad quinque habitus intellectuales: qui sunt sapientia, scientia intellectus

Arti. 2. Ars dupliciter potest capi.

Habitus intellectiuales quinque.

G ars, & prudentia, circa quos non contingit dicere falsum. Etiam ad omnes artes liberales: quæ sunt septem. s. logica, rethorica, grāmatica, arithmetica, musica, geometria, & astrologia. Quarum tres dicuntur triuiales, quasi ad vnum terminum secundum diuersos modos tendentes. s. dialectica, rhetorica, & grammatica quæ versantur circa sermonem. Aliæ quatuor dicūtur quadriuiales, quasi ad vnum terminum sm diuersos modos tēdentes. s. circa ꝗtitatē: nam arithmetica ē circa numerum. musica est circa numerum sonorū, geometria circa quantitatē cōtinuā: & astrologia circa magnitudinē mobilem. Et sic capit ars in textu: & con-

Artes liberales septem.

H cedit tūc, ꝙ dialectica est ars, capiendo ēt dialecticam p aggregatione habituum, seu notitiarum ordinatarū ad cognitionem subiecti logicæ; & non capiendo dialecticam pro vno habitu simplici vnius conclusionis: quia tunc non est aggregatio multarum notitiarum. Alio modo capitur ars propriè, vt distinguitur cōtra alios habitus intellectuales, & sic est recta ratio rerum, a nobis factibilium, idest habitus intellectualis, inclinans, & docens nos rectè operari circa factibilia: idest circa materias existentes extra intellectum & voluntatem: & continet sub se septem artes mechanicas, quæ in istis versibus continentur. Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina. His ars fabrilis connumerari potest. Et dicuntur mæchanicæ; quia faciunt intellectum mæchari, seu alienari, a pro-

Arist. 6. ethico.

Artes mecanicæ 7.

A propria eius operatione. Dicuntur etiam seruiles: quia subseruiunt ad vsum, seu commoditatem corporis. Et isto modo dialectica non est ars: quia tunc ars distinguitur cōtra sciētiam.

Artic. 1. Dialectica quo methodus scientiarū aliarum.

TERTIO sciendum, ꝙ dialecticam habere methodum ad principia omnium scientiarum, potest dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ ipsa probet principia cuiuslibet sciētiæ, & sic non est intelligendum. Alio modo, quòd doceat formare argumentationes ex principiis, & terminis cuiuscunque scientiæ: & sic est intelligendū. Ex quo patet, ꝙ methodus non capitur hic proprie, pro breui via, sed capitur pro ipsa scientia. Aduerte, quòd sola dialectica ꝓbabiliter disputat de principiis B omnium scientiarum. i. sola dialectica docet formare argumentationes dialecticas, generatiuas opinionis. Ex quo patet, ꝙ ista particula: ad omnium methodorum principia, &c. solum conuenit dialecticæ propriè captæ quæ est vna pars logicæ. Et sic patet ꝙ aliter capitur dialectica dicēdo, dialectica est ars, & dicendo, sola dialectica probabiliter disputat: quia primo capitur pro logica. & secūdo, vt est vna pars logicæ. Aduerte secūdo, quòd ex diffinitione dialecticæ sequitur vnum correlarium. s. ꝙ dialectica, in acquisitione omnium scientiarum dicitur esse prior. i. in acquisitione completa, & perfecta aliarū scientiarum, dialectica debet prius acquiri, cū omnis scīa acquirat per logicā. quia oīs scientia per demonstrationē acquiritur, sed logica

Corollarium.

docet modū arguendi & cōponendi C demonstrationē: igitur. Aduerte tertio, ꝙ qn̄ dicitur, ꝙ disputatio nō potest haberi nisi ꝑ sonum; intelligitur de disputatione vocali, & nō de mentali, & scripta, quæ bene possunt fieri sine sono. Vnde triplex ē disputatio. s. vocalis, q̄ cōponitur ex propositionibus vocalibus; scripta, quæ cōponitur ex propositionib. scriptis: & mentalis, quæ componitur ex propositionibus mentalibus.

Disputatio triplex.

¶ ARGVITVR primo. Ars & sciētia sunt habitus abinuicem distincti igitur nihil idem est ars & scientia, & per consequens dialectica non est ars & sciētia. ¶Secūdo sic. Metaphysica est scientia nobilior logica, & etiam scientię reales. igitur male dr̄, ꝙ dialectica est scientia scientia- D rum: cum genitiuus reflexus supra suum nominatiuum singularem, dicat excellētiam. ¶Tertio: Diffinitio dialecticæ est nugatoria: ergo non est bona. Antecedens probatur: quia scientia in illa diffinitione, vel capitur specialiter, vel generaliter. Si specialiter, tunc est nugatio, cum inferius, vel minus commune additur magis communi sine copula. Vel generaliter, & tunc est etiam nugatio, cum tunc ars & scientia sint penitus synonima. Ad primam dicitur, ꝙ si ars & scientia capiantur, specialiter, tunc ars & scientia sunt bene habitus abinuicem distincti, non tamen si ars & scientia capiantur generaliter Ad secundam dicitur, ꝙ ille genitiuus, scientiarum non dicit excellētiam simpliciter logicæ, respectu omnium scientiarum in per-

E sectione, sed in applicatione, seu cõmunitate applicationis. Ad tertiam cõceditur ꝙ illa diffinitio ꝓprie est nugatoria, nec ẽ ibi aliqua figura, q̃ ipsam excuset. Vnde quandocunq; superius additur immediate inferiori, vel inferius superiori ibi, est nugatio, vt dicendo, animal homo, homo animal. Ex quo videt Petrum hispanum in prima sui propositione, defecisse, nisi dicatur ꝙ posuerit sciẽtia sciẽtiarũ, ad maiorẽ expressionẽ.

Pet. Hisp. Error.

Sonus qd

Sonus est, quicquid ab auditu proprie, & per se percipitur. Dico autem proprie: quia licet homo, vel campana audiatur: hoc non est per se, sed ꝑ sonũ suum. Sonorum alius vox, alius non uox.

F

Art. 1. PRIMO sciendum pro declaratione textus, ꝙ sonus est quicquid proprie & ꝑ se ab auditu percipitur. Quæ diffinitio debet sic intelligi: Sonus est aliquid sensibile, qđ proprie & per se ab auditu percipitur, sex & quo sequitur, ꝙ ibi, ly, qcquid non capitur vniuersaliter: sed particulariter, vel in definite, vt tantum valet, sicut aliquod ens, vel aliquod sensibile. Aduerte, ulterius, quòd proprie, capitur dupliciter. Vno modo vt idem est, ꝙ formaliter, & sic non capitur hic, cum hoc non sit de ratione formali sua, quòd percipiatur. Alio modo vt idem, est quod adæquate, & præcise, & sic capitur hic. ita quod est sensus, sonus est aliquid sensibile, quod proprie, idest præcise ab auditu percipitur. Aduerte etiam, ꝙ per se, capitur, dupliciter. Vno modo vt idem est, ꝙ non per accidens, & sic capitur hic. Alio modo vt idem, est ꝙ non per alterum, & sic non capitur, hic, quia sonus percipitur per alterum puta per suam speciem. Aduerte tertio, ꝙ auditus est vna potentia sensitiua, quæ cognoscit sonos, sicut visus est potentia quæ cognoscit colores. Aduerte quarto, ꝙ, percipitur, in diffinitione soni est idem, qđ cognoscitur, ita quod est sensus, percipitur ab auditu. i. cognoscitur. Aduerte quinto, ꝙ in diffinitionibus vt plurimum primus terminus, qui ponitur post copulam ponitur loco generis, & residuum ponitur loco differentiæ. Vnde, proprie, ponitur ad differentiam sensibilium, communium, quæ pluribus sensibus percipiuntur. Per se, ponitur ad differentiam per accidens, cuiusmodi sunt substantiæ. Ab auditu, ponitur ad differentiam aliorum sẽsuum propriorum, quæ ab alijs potẽtijs percipiuntur, vt videbitur in libris de anima.

Ly, ꝓpriè dupliciter.

G

Ly, per. se dupliciter.

H

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ diffinitio soni est bene posita, quia sibi conueniunt conditiones bonæ diffinitionis, quæ sunt tres. Prima, ꝙ diffinitio conueniat cuilibet contento sub diffinito. Secunda quòd diffinitio conueniat soli diffinitio. i. ꝙ diffinitio personaliter sumpta, non prędicetur de aliquo, quin diffinitum, de illo prædicetur. Tertio quod, diffinitio manifestet diffinitum. Et si quis quærat, quid est ibi diffinitum, dicẽdo, Sonus est, quicquid vtrum sit ille terminus, sonus, vel res signifi-

Conditiones diffinitiones tres.

A significata per sonum? Respondetur quòd diffinitum capitur dupliciter. Vnomodo pro illo, quòd manifestatur per diffinitionem. & sic res significata per illum terminum, sonus diffinitur. Aliomodo capitur diffinitũ, pro illo, de quo prædicatur, vel prædicari pt diffinitio: & sic dico, ꝙ ille terminus, sonus, diffinitur. Et si dicas, diffinitio debet prædicari de illo, quod per ipsam manifestatur. Dicitur, quòd non oportet, sed sufficit quod prædicetur de termino supponente pro illa re. Et si quæras, nonne res potest prædicari de alia re. Dico quòd hoc potest intelligi dupliciter. Vnomodo, quod ex vna re cum alia re fiat vna propositio. in qua res sit subiectum, & prædicatum. & sic dico quòd non. Alio modo potest, intelligi. quòd vna res concipiatur in ordine ad aliam rem, & sic dico, quòd vna res bene prędicatur de alia. i. concipitur de alia, seu in ordine ad aliam.

Okam. in 1. d. 2. q. 4.

Scot. in 1. d. 8. q. 3.

B

Art. 3.

Tertio sciendum quòd diuisio soni, in qua dicitur: Sonorũ alius vox, non vox, ex sufficiens; & debet sic intelligi: de numero sonorũ alius est sonus vox, alius sonus non vox. Vnde tres conditiones requiruntur ad bonam diuisionem. Prima, ꝙ mēbra diuidentia sint opposita. i. ꝙ non possint de se inuicem prædicari mediãte isto syncategoremate, formaliter quamuis aliquando possint de se inuicem pdicari realiter, vt intellectus est voluntas realiter, non autem formaliter., & tamen potentia intellectiua diuiditur in intellectum & voluntatem. Secunda, quòd membra diuisionis, non excedant diuisũ. i. quòd membra diuisionis, disiunctim sumpta, non prædicentur de aliquo, de quo non prædicetur diuisum. Tertia, ꝙ diuisum non excedat membra diuisionis. i. quòd diuisum non prædicetur de aliquo, de quo non prædicetur disiunctum, ex mēbris diuidentibus constitutum. Vnde diuisio est quidam modus sciendi, (vt superius visum est,) ita quòd aliquid diuidi (logicaliter loquendo) non est aliud, quàm a posteriori manifestari quò ad eius communitatem, seu significationem: vel q̃do dicitur, quòd animal diuiditur ꝑ rationale, & irrationale. i. a posteriori manifestatur eius communitas ꝑ rationale, & irrationale: & non est, intelligendum quòd diuidatur per partes integrales, sicut lignum per frusta.

Conditiones bonæ diuisionis tres.

C

D

¶ Arguitur primò sic: Oĩs bona diffinitio debet verè, & affirmatiuè pdicari de diffinito: sed diffinitio soni vere, & affirmatiue, non prædicatur de sono: quia sonus non est oẽ ens igĩ non est quicq̃d: igitur diffinitio soni non est bona: Secundo sic: Diffinitio soni conuenit alijs, a diffinito: igitur non est bona. Antecedens patet: quia conuenit silentio, quod non est sonus: igitur. Tertio sic Diffinitio soni non conuenit cuilibet contento sub diffinito: igĩ, non est bona. Antecedens: patet: quia non conuenit isti sono particulari: quia talis sonus precise non percipitur ab auditur, cum multi alij soni ab illo percipiantur, ab auditu. Ad primum dicitur, quòd

E in diffinitione soni, ly, quicquid nõ capitur vniuersaliter, vt tantum valeat, sicut omne ens: sed capitur particulariter, vel indefinite, vt tantum valet, sicut aliquod ens, vel aliquod sensibile, ita quòd est sensus: sonus est qcquid, id est aliquod sensibile. Ad secundum dicitur, quod silētiū percipitur ab auditu priuatiuè tanquam carentia soni, & non positiuè. Ad tertium dicitur, quòd ly, præcise potest determinare ly, sensibile, ita quòd sit sensus, iste sonus percipitur ab auditu, & non alius, & sic est falsa. Alio modo, vt determinat ly, auditu, ita quòd sit sensus, iste sonus percipitur ab auditu, & non ab aliqua alia potentia sensitiua, & sic est vera.

F

Vox quid

Sonus uox est idem, quòd ipsa uox. Vnde uox est sonus, ab ore animalis prolatus, naturalibus instrumentis formatus. Naturalia instrumenta, quibus vox formatur, sunt nouem: guttur, lingua, palatum, quatuor dentes, & duo labia. uersus. ¶ Instrumenta nouem sunt, gutiur, lingua, palatum. Quatuor & dentes & duo labra simul. ¶ Sonus non uox, est qui generatur ex collisione duorum corporum inanimatorum, ut fragor arborum, strepitus pedum, Vocum alia significatiua, alia non significatiua. Vox significatiua est illa qua auditui nostro aliquid repræsentat: ut ho

Instrumēta naturalia vocis, quæ.

Diuisio vocis.

mo hominem. Vox non significatiua est illa, quę auditui nostro nihil repræsentat; vt buf. baf. Vocum significatiuarum: alia significat naturaliter, alia ad placitum. Vox significatiua naturaliter est illa, qua apud omnes idem repræsentat: vt gemitus infirmorum, latratus canum. Vox significatiua ad placitum est illa, qua ad uoluntatem primi instituentis aliquid significat, ut homo hominē, equus equum. G

PRO declaratione tex. supponitur primo, quòd sonus uox, & vox sunt idem. Pro cuius declaratione supponitur. Primò, quòd diffinitio soni uocis, data a Petro Hispano, est insufficiens: quia nõn conuenit omni voci, puta voci factæ ab angelo in aliquo corpore, quæ tamen est vera vox, etiam significatiua, quia omnem operationem, quam habet angelus per corpus assumptum quantum ad cognitiones, puta videndo, audiendo, sunt tantum cognitiones intellectiuæ, quas intellectiones potest exprimere, formando verba, & mouendo linguam, localiter corporis assumpti, & tamen non fit ab ore animalis, cum angelus non sit animal, neque corpus, quod assumit. Sed posset dici, quòd vox est sonus causatus ab ore animalis, vel ab aliquo æquiualente mediantibus naturalibus instrumentis, vel æquiualentibus. Secundo supponitur, quòd instru-

Artic. 3.

H

Defectus autoris summularum. Sco. in 2. d. 8. q. 1. in 3. dicto.

A instrumenta, supple principalia, & propinqua, quibus complete; & perfecte regulariter vox formatur, sunt nouē. s. guttur lingua, & sic de alijs. Et dicitur notanter, principalia, propter pulmonem, & arteriam vocalem quæ requiruntur ad formationem vocis. Dicitur etiam notanter propinqua, propter sonos fistularum: qui licet fiant ab instrumentis naturalibus: non tamen tanquā, ab instrumentis propinquis, sed remotis: quia instrumenta propinqua illorum sonorum sunt fistula, & illa foramina, & etiam digiti. Dicitur notanter, complete, & perfecte, propter voces, quæ fiunt ab hominibus carentibus dentibus: quorum voces non sunt completæ, & B perfectæ.

Tertiò supponitur quòd diffinitio soni non vocis est sic intelligēda Sonus nō vox est sonus, causatus ex collisione duorum corporum inanimatorum, vel animatorum, se habētium ad modum inanimatorū, vel vnius supplentis vicem duorum, cuiusmodi est sonus factus cum zona. Ex quo sequitur primo ꝙ nullus sonus tubę, vel fistulæ, vel organorum dicitur ꝓprie vox. Secūdo sequitur, ꝙ sonus echo non videtur, esse sonus vox: quia non fit immediate ab ore animalis, sed ad aliquo alio: & de hoc magis videbitur in 2. de anima ca. 6. dubita. 2.

Arti. 2. SECVNDO sciendū ꝙ diuisio, vocis est talis. s. vocū alia significatiua, alia non significatiua, q̄ debet sic intelligi: de numero vocum, alia est vox significatiua, alia, est uox non significatiua, & est talis diuisio subiecti in accidentia: quia esse significatiuum dicit relationem rationis signi ad signatum; esse vero non significatiuum dicit carentiam illius C relationis. Vnde vox significatiua est quę nata ē repręsentare aliqd aliud a se, vel sibi simili, vel suo prolatore, vel aliqua vel aliqualiter: nisi fuerit imposita ad significādum suū prolatorem, Ex quo sequuntur multa corollaria. Primum ꝙ vox non dicitur significatiua quia actu aliquid repręsentat: sed sufficit ꝙ nata sit repręsentare. Secundo sequitur, ꝙ signā sicut omnis, nullus, sunt voces significatiuæ: & tamen nihil repræsentant: sed bene aliqualiter: etiam nomina collectiua non significant proprie, aliquid, sed aliqua: vel vt dicūt aliqui D significant collectionem multorum Tertio sequitur, ꝙ ad hoc ꝙ vox sit, significatiua, requiritur, ꝙ significet aliquid aliud a se quia si non: tunc, omnis vox esset significatiua, cum omnis vox significet se. Requiritur, etiam, quod significet aliud a prolatore, quia non sic: significat suum prolatorem, nisi supple illa vox esset imposita ad significandum suū prolatorem. Requiritur etiam quod significet aliud a sibi simili, vel aliqua, vel aliqualiter. Sequitur ex hoc diffinitio vocis non significatiuæ puta quod vox non significatiua est, quæ non est nata significare aliquid aliud se, vel sibi simili vel suo prolatore, vel aliqua, vel aliqualite.

Sco. in 4. di. 1. q. 2. art. 2. per totum.

Arti. 3. TERTIO sciendum, ꝙ vocum significatiuarum: alia est significati-

E catiua naturaliter, alia ad placitum. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ duplex est significare. s. naturaliter, & ad placitum. Vnde significare ad placitum, est, ex impositione, vel vsu voluntario repræsentare suũ significatum. Sed significare naturaliter est, conditione vel proprietate suæ naturæ aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter repræsentare. Et istud est triplex scilicet significare naturaliter, proprie, communiter, & ex instinctu naturæ. Significare naturaliter proprie, est seipso formaliter aliquid vel aliqua, vel aliqualiter repræsentare: cuiusmodi sunt conceptus vltimati, qui non sunt nisi notitiæ actuales rerum. Ex quo sequitur ꝙ conceptus vltimatus non significat per alium conceptum, sed seipso significat. Sed significare naturaliter communiter, est mouere intellectum ad formandum conceptum de seipso. Ex quo sequitur, ꝙ omnis res mũdi significat naturaliter communiter. Secundo sequitur, ꝙ secundæ intentiones non significant naturaliter communiter., cum non possint, mouere intellectum. Sed vox dicitur significare naturaliter ex instinctu naturæ, quę ex natura, sua, & non ex impositione nata est idem repræsentare, apud omnes: vt gemitus infirmorum, latratus canum, qui apud omnes repræsentant dolorem, vel gaudium.

Sc. quot q. 15. & in 4. d. q. 1.

F

¶ARGVITVR primò sic: Subiectum, cuiuslibet propositionis aliquid significat: sed buf, baf, possunt esse subiectum propositionis ergo aliquid significant.

Secundo sic, Omnis vox repræsentat seipsam: ergo omnis vox est significatiua. Tertio sic: soli conceptus significãt naturaliter, ergo nulla vox significat naturaliter. Antecedens probatur: quia solum illud significat naturaliter, qđ ẽ similitudo rei naturalis: cuiusmodi sunt soli cõceptus igitur. Dicitur ad primũ ꝙ nõ oportet, ꝙ omne illud quod est subiectũ, alicuius propositionis, sit vox significatiua: nisi capiendo significare large, vt se extendit ad significare naturaliter communiter. Ad 2m dicitur, ꝙ bene probat, ꝙ omnis vox significat naturaliter cõmuniter, quod nõ negamus, sed nõ ꝓbat, ꝙ omnis vox significet ad placitum, & illud negamus. Ad tertium dicitur, ꝙ bene ꝓbat, ꝙ soli conceptus significẽt naturaliter proprie, sed non probat, ꝙ soli conceptus significent naturaliter, communiter, vel ex instinctu naturæ. Aduerte tamẽ ꝙ conceptus nõ vltimati, sicut sũt noticiæ actuales vocũ, vel scripturarũ significatiuarũ significant naturaliter ad placitũ; Nã significant voces, vel scripturas naturaliter proprie, & significãt res repræsentatas per voces vel scripturas ad placitum.

G

Sco. in 1. d. 3. q. 6.

H

Vocum significatiuarum ad placitum alia complexa, alia incomplexa, complexa, vt oratio: incoplexa, vt nomen, vel verbũ.

PRO eius declaratione supponitur. Primo quòd vox complexa ex illa, cui correspondet conceptus, complexus in anima: siue

Art. 1 Okan. in 1. d. 3. q. 5.

A siue quæ subordinatur conceptui, complexo, qui ab aliquibus dicitur complexus: non quòd realiter & formaliter sit compositus ex pluribus, conceptibus seu notitijs: sed solum extrinsece: quia est de obiecto complexo: vel quia æquiualet plurib. vocibus in significando. Ex quo sequitur, ꝙ alicui simplici voci potest correspondere conceptus complexus in mēte: vt patet de ista litera, a quæ si imponeretur ad significandum, hominem currere, tunc a, esset vox cōplexa, licet non componeretur ex pluribus vocibus; quia hoc non requiritur, sed sufficit quòd sibi correspondeat conceptus complexus. i. ꝙ subordinetur conceptui cōplexo: qđ nihil aliud, est quàm significare suū

B significatum mediante conceptu cōplexo.

Differentia inter logicū & grammaticum de cōplexo.

Secundo supponitur, ꝙ ad hoc ꝙ aliqua vox dicatur complexa secundum grammaticum; oportet quòd, sit composita ex pluribus vocibus, sed hoc non requiritur, secundum, logicum, sed sufficit quod sub ordinetur conceptui complexo.

Tertio supponitur, quod vox incomplexa est, cui correspondet conceptus incomplexus, siue quæ subordinatur conceptui incomplexo, vt ista vox, homo.

Cōplexū duplex.

Quarto supponit̃ ꝙ duplex est cōplexum. s. distās, & indistans. Distās est complexum propositionale, vel cuius extrema vniuntur adinuicem per copulam. verbalem. Indistās est complexum, non propositionale, vel cuius extrema se habent sicut determinatio, & determinabile, sine tamen copula verbali. C

Nomen quia.

Nomen est vox significatiua ad placitum, sine tempore, cuius nulla pars, separata aliqd significat, finita, & recta. Vox, in ista diffinitione ponitur loco, generis. Significatiua, ponitur ad differentiam vocis non significatiuę. Ad placitum ponitur ad differentiam vocis significantis naturaliter. Sine tempore ponitur ad differentiam, verbi, quod significat cum tēpore. Cuius nulla pars separata significat aliquid, ponitur ad differentiam orationis, cuius partes separate aliquid significant. Finita ponit̃ ad differētiā nominis infiniti: quod non est nomen secundum logicum, sed nomen infinitum: vt non homo: non equus. Recta, ponitur ad differentiam nominum obliquorum: vt Catonis, Catoni: quę non sunt nomina secundū logicū, sed nomina obliqua, vel casus nominum, unde solus rectus secundum logicum dicitur esse nomen.

Art. 1.

PRIMO sciendum, quòd Nomen potest capi dupliciter. Vno modo pro per se significato, seu secunde intentionaliter, & sic est, intentio secunda attributa voci significatiuæ, ad placitum, & sic capitur hic, nam quicquid principaliter diffinit logicus, est secunda intentio.

Et

E Et si quis dicat, nulla secunda intentio est vox. Respondetur quòd verum est, quòd nulla secunda intentio est vox secundum prædicationem formalem: tamen benè est vox secundum prędicationem fundamentalem, seu accidentalem, vnde cum dicitur. Nomen est uox: sensus est, nomen est vna secunda intentio, fundata, seu attributa voci significatiuę ad placitum: & ita secunda intentio potest prædicari de ente reali, & econtra. Ex quo sequitur, quòd ibi propriè non diffinitur nomen vocale, neque scriptum, neque mentale: sed nomen secundè intentionaliter captum, quod non est, nisi secunda intentio, attributa alicui illorum. Et si quis dicat: omne, nomen vel est nomen

Sco. in p. lo. q. 3. argu. contra Lgi.

Sco. in 4. d. 1. 3 q. 1.

F vocale, vel scriptum, vel mentale; ergo aliquod illorum ibi diffinitur. Dicitur quod verum est, quòd omne nomen est mentale, vocale, vel scriptum: capiendo nomen primæ intetionaliter, seu pro denominato, sed non capiendo nomen secundæ intentionaliter, seu pro per se significato. Alio modo ergo accipitur nomen primè intentionaliter, & sic non est, nisi nomen mentale, vocale vel scriptum.

Artî. 2. SECVNDO sciendum, quòd pro maiori declaratione supponitur. Primo, quòd duplex est intentio, s. prima & secunda. Vnde intentio prima est res cognita, vel cognoscibilis, non causata per actum cōparatiuum nostri intellectus, comparata ad aliud. Sed secunda intētio est respectus rationis causatus per actum comparatiuum nostri intelle G ctus, vel per actum alterius potentię collatiuę.

Secundo supponitur, quòd nomē capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni illo, quod potest reddere suppositum verbo, siue sumatur materialiter, siue personaliter, & sic omnis vox potest dici nomen. Secundo propriè, pro omni illo, quod significatiue sumptum, potest reddere suppositum verbo personali modi finiti: & sic nomen infinitum est nomē. Tertio modo capitur nomen propriissime, pro voce finita, & recta, cuius partes separatæ nihil significant, id est quę non subordinantur conceptui complexo. (Vide latius in 1. Periherm. ca. de nomine in fine 2. nota.) quæ significatiuè sumpta, potest reddere suppositum verbo per- H sonali modi finiti.

Sco. in 1. d. 23. q. 1. Nomē tripliciter capitur.

Tertiò supponitur, quòd in diffinitione nominis debet intelligi cathegorematica, ita quòd est sensus. Nomen est vox cathegorematica, & per hoc remouentur adiectiua adiectiue tenta. Vnde aliqua vox dicitur cathegorematica tripliciter. Primo modo, ratione officii tantum, quæ significatiue sumpta, potest reddere suppositū verbo personali modi finiti. Secundo modo ratione significationis tantum, quæ est imposita ad significandum aliquid, vel aliqua, siue reddat suppositum verbo personali, siue non. Tertio modo ratione officij, & significationis simul, quę est imposita ad significandum aliquid, uel aliqua: & cum hoc potest reddere suppositum verbo personali.

Categorematica vox triplex.

ſonali. Et per oppoſitum, aliqua vox dicitur ſyncathegorematica tribus modis ſcilicet ratione ſignificationis tantum, ratione officij, tantum, & ratione officij, & ſignificationis ſimul.

¶ ARGVITVR primo ſic: Adiecti uis adiectiue tentis cõuenit diffinitio, nominis: & tñ ſunt nomina cũ non poſſint reddere ſuppoſitum verbo perſonali modi finiti, & ſimiliter poſt argui de participijs adiectiue tẽtis. ¶ Secũdo ſic: Pronomina, ſunt nomina ſecundum logicum: & tamen ipſis non conuenit diffinitio, nominis, cum ſint pura ſyncathegoremata: ergo diffinitio nominis non eſt bona. ¶ Tertio ſic: Nomina infinita, nomina obliqua poſſunt redde
B re ſuppoſitum verbo & eſſe ſubiectũ in propoſitionibus: ergo ſunt nomina ſecundum logicum. Ad primum dicitur quò nomina adiectiua adiectiue tenta non ſunt nomina ſecundum logicum: quia ſunt ſyncathegoremata ratione officij, cum nõ poſſint reddere ſuppoſitum verbis: &
Sco.d.5.q ſimiliter dicatur de participijs: ideo
2.lib.1.in illa eſt incõgrua, pater filij eſt eſſen
fol. argu. tia, prout ly pater accipitur adiecti-
Præpoſi.i ue. participia tamen, & adiectiua
ui. ſubſtantiuæ ſumpta, ſunt bene no-
Obiectio. mina ſecundum logicum. Et ſi quis dicat quòd participia ſignificant cũ tempore. Reſpondetur, quòd ſignificant cũ tempore indeterminato, & non determinato: quod aliter exprimitur, participia ſignificant cum tempore, limitabiliter, ſed non illimitabiliter. Ad ſecundum dicitur, quòd pronomina, poſſunt capi dupliciter. Vno modo pure pronominaliter, & ſic non ſunt nomina ſecundum ꝗ logicum quia ſunt pura ſyncathegoremata. C
Alio mõ accipiũtur pro ſuis relatis, vel demonſtratis, & ſic ſunt bene nomina ſecundum logicum, & hoc capiendo nomen large, cum vt ſic ſubordinẽtur conceptui complexo. Ad tertium dicitur, quod nomen infinitum bene eſt nomen, capiendo nomen large: ſed non capiendo nomen proprijſſimè. De nominibus aliquis dicitur, quòd bène poſſunt reddere ſuppoſitum verbo imperſonali modi infiniti. De nominibus compoſita figuræ dicitur, quod non ſunt nomina, capiendo nomen proprijſſime, cum ſubordinẽtur cõceptui cõplexo, ſunt tamen benè nomina, capiendo nomen largè. D

Verbum. quid.

Verbum eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata, aliquid ſignificat, finita, & recta. Cum tempore, ponitur ad differentiam nominis, quod ſignificat ſine tempore. Finita, ponitur ad differentiam verbi infiniti, vt non currit, non laborat, quæ non ſunt verba, ſecundum dialecticum, ſed verba infinita. Recta, ponitur ad differentiam, verborum obliquorum, vt curre bã, cucurri, cucurrit, currebat q̃ nõ ſũt uerba ſecũdũ dialecticum ſed uerba obliqua: unde ſolũ verbum præſentis temporis indicatiui

E *tiui modi secundum dialecticum dicitur esse verbum. Reliqua vero verba eiusdem modi, & aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Aliæ vero particulę ponuntur hic eadem ratione, qua ponebantur in diffinitione nominis. Et sciendum est, quòd dialecticus, ponit tantum duas partes orationis.s.nomen & verbum, alias autem appellat sincathegorematicas.i. cum alijs significatiuas.*

Art.1. PRIMO sciendum, quòd verbnm accipitur dupliciter eodē modo sicut nomen, primè intentionaliter, & secunde intentionaliter. F Vnde verbum vltra tripliciter accipitur. Vno modo communiter, pro voce, quę pōt esse appositum in oratione respectu nominis substantiui. Alio mō ꝓprie, ꝓ voce ꝗ significatiue sumpta pōt esse appositū in orōne respectu nois nominatiui casus. Alio mō ꝓpriissime, & sic est vox simplex, ꝗ significatiue sumpta, pōt esse appositū respectū nominis nominatiui casus in propositione simpliciter prima. Vnde propositio simpliciter prima est, quę componitur ex nomine proprijssime sumpto, & verbo præsentis tēporis indicatiui modi, vt Sortes currit: & dicitur simpliciter prima, pro tanto quòd alię de præterito, & futuro reducuntur ad eam, & non econtra, ad hoc ꝙ fiant veræ: & sic verbum propriissime captum diffinitur à Petro Hispano, quæ diffinitio debet sic in G telligi: Verbum est vnum intentionale, quod attribuitur voci cathegorematicę, ex officio significatiuę ad placitum cum tempore determinato, cuius nulla pars separata significat.i. cui in mente non correspondet conceptus complexus, finitæ, id est sine negatione infinitante, & rectæ, id est pręsentis temporis indicatiui modi.

SECVND sciendum, ꝙ hoc verbū, est, qñ est pręcisè copula, est purū syncathegorema.i. illud verbum est tertium adiacens, est purum syncathegorema, nihil significans, sed tantū denotans vnionem prędicati cum subiecto, siue ita sit in re, siue non. Sed ipsum verbum, est, s̄m adiacēs, est quando non ponitur aliud prędicatum materiale ab ipso verbo ē, vel H a suo participio, & tunc est partim cathegorema, & partim syncathegorema, quia tunc æquiualet copulę & participio. Ex quo sequit̄ vnum satis probabile, quòd ly est, secundū adiacens, non est verbum, capiendo verbum propriissime, quia est vox complexa, cum subordinetur conceptui complexo ex prędicato, & copula. Sequitur secundo, quòd solum, est, tertium adiacens, est verbū capiendo verbum propriissime, cū tale solum sit vox incomplexa. Sequitur tertio, quòd illud, quod ē verbum propriissime sumptum, est purum syncathegorema. Et si quis dicat, ergo nullum verbum adiectiuum est verbum secundum logicum, cuiusmodi est, currit. Dico quòd verum est, capiendo verbū ꝓpriissi- Art.2.

A prij¶me, cum nullum tale sit vox incomplexa: sed complexa, quæ correspondet conceptui complexo æquiualenti participio, & copulæ.

Tertio sciendum, quòd pro maiori declaratione supponitur primo, quòd duo requiruntur ad hoc, quòd aliquod verbum dicatur rectum. Primo, quòd tale verbum sit indicatiui modi. Secundo, quòd sit præsentis temporis. Ex quo patet quòd verbum dicitur obliquum tripliciter. Vno modo: quia non est indicatiui modi, licet sit pręsentis temporis, vt amare. Alio modo: quia nõ est pręsentis temporis: licet sit indicatiui modi, vt amabam. Aliomodo quia non est pręsentis temporis, neque indicatiui modi: vt amasse. Secundo supponitur, quòd verbum infinitum est, quòd ẽ compositum ex verbo finito, & negatione cadente supra illud verbum ratione sui participij: vt nõ currit: quod tm̃ valet, sicut est non currens. Tertio supponitur, ꝙ verbum, quod est pura copula, nõ potest infinitari cum sit purum syncathegorema. Ex istis patet, quòd tantum sunt duæ partes orationis secundum logicum, scilicet nomen & verbum: quia illę duę sufficiunt ad constitutionem propositionis cathegoricę: etiã solum istæ duę sunt cathegorematicę ratione officij: alię sunt syncathegorematicæ ratione officij: quia significatiue sumptę, non possunt esse suppositum verbi personalis modi finiti, neque appositum respectu nominis nominatiui casus.

Art. 3.

Quid sit verbũ rectum.

B

¶Arguitur primo sic: Nullũ nomen significat cũ tempore: sed verbum est nomen: igitur non significat cum tempore. Minor probatur: quia verbum potest esse suppositum in oratione, ut dicendo verbum est pars orationis: ergo est nomen. Secundo sic; Est, tertium adiacens, est verbum secundum logicum: & tamen non est vox significatiua ad placitũ, cum sit purum syncathegorema: igitur. Tertio sic. In qualibet propositione affirmatiua subiectum & pręedicatũ debent pro eodẽ supponere: sed in ista propositione: verbum est, vox, ly, verbum, & ly, vox nõ supponunt pro eodem: [illegible] ly, verbum videtur supponere pro vna secunda intentione, quę nõ est vox. Ad primũ distinguitur minor, vel capiendo verbum materialiter: & sic est verum, quòd verbũ est nomẽ: vel capiendo verbum personaliter & significatiue, & sic est falsum, quòd verbũ sit nomen. Ad secundũ dicit, quod est, tertium adiacens significat aliqualiter, ꝙ sufficit ad hoc, quod sit vox significatiua. Ad tertium potest dici pro nunc negando illam maiorem. Vel quòd illa regula est vera in pręedicatione formali & quidditatiua, sed non in prædicatione fundamentali, cuiusmodi est ista, verbum est vox. Vel potest dici & forte melius (logicaliter loquẽdo) quòd ly, verbum supponit pro verbo vocali, connotando vnam secundam intentionem sibi attribui; & illud potest elici ex prologo.

C

D

Scot. in quodl. q. 3. & q. 3. arguendo contra Egidium.

Oratio est vox significatiua ad placitum, cuius partes separata

Oratio quid.

parata aliquid significant. hoc totum ponitur ad differentiam, nominis, & verbi. quorum partes separate nihil significant.

Aliæ vero particulæ ponuntur, hic eadem ratione, qua in diffinitione nominis, & verbi ponebantur. Orationum, alia perfecta alia imperfecta. Perfecta est illa, quæ perfectum sensum generat in animo auditoris vt homo currit. Imperfecta est illa, quę imperfectum sensum generat in animo auditoris.

Orationis diuisio. *vt homo albus. Orationum perfectarum, alia indicatiua; vt homo currit. Alia imperatiua: vt Petre fac ignem.*

F *Alia optatiua: vt vtinam essem bonus clericus. Alia coniunctiua, vt si veneris ad me, dabo tibi equum. Alia deprecatiua, vt Miserere mei Deus. Harum autem orationum sola indicatiua dicitur esse propositio.*

Arti. 1. Supponitur primo, quòd oratio, sicut alij termini secundæ intentionis, capitur dupliciter. Vno modo propter se significato, seu pro illo quod primo, & per se significat: & sic capitur pro intentione secunda attributa orationi vocali, seu voci complexæ significatiuæ ad placitum, & sic volunt aliqui, quod sic ibi accipiatur, & quòd sit prædicatio, fundamentalis, seu accidentalis, sicut diceretur, nomen est vox. Alio modo accipitur pro, denominato, seu pro significato materiali, & sic accipit pro oratione mentali, vocali, vel scripta: ita quod sicut iste terminus, albus, de per se significato significat albedinem: & de significato materiali, & secundario significat omnem rem habentem albedinem: ita quilibet terminus secundæ intentionis, concretiue designatus, seu in concreto, de per se significato significat secundam, intentionem: & de significato materiali, seu secundario significat illud, cui attribuitur, seu de quo denominatum prædicatur. ¶Dicunt tamen aliqui, & multum probabiliter, quòd quando dicitur, oratio est vox, ibi iste terminus, oratio, diffinitur, supponens pro oratione, vocali. ¶Aduerte vlterius, quòd orationem significare ad placitum, potest, intelligi dupliciter. ¶Vno modo ratione suarum partium, & non ex impositione sui, cuiusmodi, est oratio, vocalis, composita ex pluribus, vocibus significatiuis, cuiusmodi est ista oratio, homo est animal, quæ secundum se totam nunquam, fuit imposita ad significandum, sed solum ratione, suarum partium. ¶Alio modo ex impositione sui, sicut patet de oratione vocali, non composita ex pluribus vocibus significatiuis, cuiusmodi, esset ista litera, a, si esset, imposita ad significandum, tantum, quantum significat ista oratio homo est animal: Ex quo sequitur, quod oratio dicitur significatiua ad placitum dupliciter, primo ex impo-

G

Sco. in simili. in 4 di. 3. q. 1. de nomine. Sacramentum.

H

Sco. 1. dis. 4. q. 1. in fo. argu. ultimi.

Sco. in 4. d. 1 q. 2.

A impositione sui, secundò suarū partium.

Art. 2. Oratio triplex. SECVNDO sciendū, ꝙ oratio primę intētionaliter capta est triplex, s. mētalis, vocalis, & scripta. Vnde oratio mentalis non est aliud, q̄ conceptus complexus, siue talis conceptus dicatur complexus: quia in significando æquiualet pluribus vocibus significatiuis, siue cōponatur ex pluribus conceptibus. Sed oratio vocalis est, quæ subordinatur orationi mentali. Et similiter scripta, quæ subordinatur mentali: siue cōponatur ex pluribus vocibus, siue non. Et sic patet, ꝙ ista particula, s. cuius partes separate aliquid significant, sic debet intelligi, quæ subordinatur conceptui complexo. Ex quo sequitur, ꝙ nomina, quæ sunt compositæ figuræ secundum Grammaticum, sunt orationes B secundum Logicum.

Sequitur vlterius, ꝙ in diffinitione orationis nō ponitur cum tēpore: quia multę sunt orationes, in quibus nulla pars significat cum tempore: vt homo albus: neq; ponitur sine tempore, cū multę sunt orationes, in quibus partes significant cum tempore: & sic si diceretur cum tempore, vel sine tempore, diffinitio orationis nō conueniret omni orationi.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ orationū alia pfecta, alia imperfecta: quæ diuisio sic intelligitur: de numero orationū, alia perfecta, alia imperfecta. Oratio perfecta est, quæ perfectum sensum generat in animo auditoris, i. pfectum conceptum, seu orationem mentalem vltimatā non interrogatiuam, in qua nominatiuus reddit suppositum verbo personali modi finiti. C Sed oratio imperfecta est, quæ imperfectum sensum generat in animo auditoris, id est orationem mentalem vltimatam interrogatiuam, vel in qua nominatiuus non reddit suppositum verbo personali modi finiti. Et sic patet, quòd per sensum nos non intelligimus aliud, quàm propositionem mentalem. Supponitur vlterius, quòd de numero orationum perfectarum: Alia est indicatiua, in qua ponitur verbum indicatiui modi: vt Petrus currit. Alia imperatiua, in qua ponitur verbum imperatiui modi: vt Petre fac ignē. Alia optatiua, in qua ponitur verbum optatiui modi: vt utinam essem bonus clericus. Alia coniunctiua, in qua ponitur verbum coniunctiui modi, vt cum veneris ad me, D dabo tibi equum. Alia est deprecatiua, quæ importat deprecationem, quæ propriè fit per verbum imperatiui modi: ideo non differt ab imperatiua, nisi ratione deprecationis. Et subdit textus, quòd sola indicatiua, supple cathegorica, dicitur propriè propositio: quòd aliæ non significant verum, vel falsum, nisi reducantur ad indicatiuam. Et dicitur notanter, cathegorica: quia multę sunt hypothethicæ determinatę verę, quæ non sunt indicatiui modi: vt si asinus volaret, asinus haberet alas: & sic de aliis.

ARGVITVR sic primò. Si diffinitio oratiōis eēt bona, sequeretꝰ, ꝙ ibi diffiniretꝰ oratio pro per se significato, vel pro denominato: sed nullum illorū est dicendū, igitur. Primò non

E pro denominato: quia eſt quid complexum, cum non ſit niſi oratio mentalis, vocalis vel ſcripta. Neq; pro per ſe ſignificato: Nam ibi illud diffinitur, de quo vox ſignificatiua ad placitum & cætera, quod eſt diffinitio orationis eſſentialiter, prædicatur: ſed non prædicatur de oratione ſecundę intentionaliter capta, ſed magis de oratione primæ intentionaliter capta: igitur. Secundo ſic: Multæ ſunt orationes, quarum partes ſeparate nihil ſignificant: igitur diffinitio orationis non eſt bona. Antecedens patet, nam ſi iſta litera a, imponeretur ad ſignificandum tantum quantum ſignificat iſta oratio, homo eſt animal: tunc a, eſſet oratio: & tamen eius partes ſeparate nihil ſignificant. Tertio ſic: Illa propoſitio, vellem eſ-
F ſe bonus clericus, eſt vera: & tamen non eſt indicatiui modi, ſed optatui: igitur male dicitur, quòd ſola indicatiua dicitur determinate vera.

Ad primum poteſt dici, quòd ibi diffinitur oratio pro per ſe ſignificato. Et ad improbationẽ dicitur, quòd diffinitio orationis dicitur eſſentialiter de oratione. Nam in diffinitionibus ſecundarum intentionum, vt in plurimum intelligitur aliquis actus ſignatus: vt in iſta, oratio eſt vox, intelligitur, oratio eſt vna ſecunda intentio, quæ attribuitur voci ſignificatiuæ: modo iſta diffinitio ſic intellecta prædicatur de oratione pro denominato accidentaliter. Ad ſecundum, cum dicitur, ꝙ partes orationis ſeparate aliquid ſignificant, debet intelligi, ꝙ ſubordinentur conceptui complexo. Ad tertium dicitur: quòd iſta oratio, vellem eſſe bonus clericus, poteſt capi proprie, vt ſignificat deſiderium: & ſic proprie non eſt vera, neque falſa. Alio modo poteſt capi loco iſtius, ego volo eſſe bonus clericus: vel loco iſtius, voluntas mea eſt eſſe bonus clericus: & ſic iſta bene eſt vera, vel falſa. G

Propoſitio eſt oratio verum vel falſum ſignificans indicando: vt homo currit. Propoſitionum autem alia cathegorica, alia hypothetica. Cathegorica eſt illa, quæ habet ſubiectum & prædicatum & copulam, tanquam principales partes ſui: vt homo currit. In hac enim propoſitione, homo eſt ſubiectum, currit vero prædicatum: & quod cõiungit vnũ cum alio eſt copula: vt patet reſoluendo, homo currit, id eſt homo eſt currens: homo eſt ſubiectum, currens prædicatum: & iliud verbum eſt, copulat vnum cum altero. Et dicitur cathegorica a cathegorizo. zas: quod idem eſt quòd prædico, prædicas: vnde cathegorica: id eſt prædicatiua. *Propoſitio, & quotuplex.* H *Propoſitio cathegorica vnde dicta.*

Pro declaratione textus ſupponitur. Primo quòd propoſitio capitur dupliciter. Vno modo proprie, vt idem eſt, quòd pro alio poſitio & ſic non capitur hic: quia ſolum ſic oratio dicitur propoſitio, quæ ponitur in ſyllogiſmo ad inferendũ concluſionem. *Art. 1.*

A clusionem. Alio modo capitur large, vt conuertitur cum enunciatione: & sic capitur hic: ita quòd propositio & enunciatio idem sunt.

Propositio dupliciter sumitur.

Secundo supponitur, quòd propositio capitur adhuc dupliciter. Vno modo secundæ intentionaliter, vt est vna secunda intentio attributa per denominationem orationi mentali, vocali, & scriptæ. Alio modo accipitur primæ intentionaliter, & sic non est aliud quàm propositio mentalis, vocalis, & scripta.

Tertio supponitur, quòd propositio primæ intentionaliter capta est triplex, scilicet mentalis, vocalis, & scripta. Vnde propositio mentalis est conceptus complexus quo cognoscitur aliquod complexum complexe: siue talis conceptus dicatur complexus solum æquiualenter, vt dicunt aliqui scilicet, quòd idem conceptus, quo mediante intelligo hominẽ esse animal, sit vnus actus intelligendi simplex: & dicitur ideo complexus: quia ęquiualet duobus conceptibus, puta conceptui hominis & cõceptui animalis cum vno actu syncathegorematico, puta ipsius copulæ: siue talis conceptus sit formaliter compositus ex pluribus conceptibus, & vno actu, seu termino mentali syncathegorematico, qui dicitur actus & non conceptus: quia non significat aliquid, neq; aliqua: vt conceptus quo cognoscitur Petrum currere, dicitur propositio mentalis. Et per conceptum in proposito intelligimus proprie actum intellectus, significantem naturaliter rem, vel res: vt homo, homines: & est duplex, scilicet vltimata & non vltimata: sicut est duplex terminus mentalis, scilicet vltimatus, & non vltimatus.

De hac materia vide latius li. 1. peri. ca. vl. dub. 1.

B

C

Supponitur quarto, quòd notitia seu cõceptus complexus est duplex, scilicet apprehensiua, & adhæsiua. Apprehensiua est, qua simpliciter apprehenditur aliquod complexum: & talis proprie dicitur propositio mentalis. Sed adhæsiua seu iudicatiua dicitur, qua iudicatur ita esse, vel non esse. & talis proprie non dicitur propositio mentatis.

Notitia cõplexa duplex.

SECVNDO sciendum, ꝙ pro maiori declaratione supponitur. Primo quòd mediante propositione res mentales concipiuntur in ordine adinuicem: non tamen, quòd ex ipsis fiat aliqua propositio, quæ dicatur propositio realis, quam aliqui ponunt: quia nulla talis est ponenda. Et si dicatur, res subiiciuntur, & prædicantur: igitur ex ipsis fiet propositio. Dicitur quòd non subiiciuntur, neque prædicantur, nisi ad illum sensum, id est concipiuntur adinuicem mediante propositione mentali.

Art. 2.

D

Non datur ppositio realiter.

Secundo supponitur, ꝙ significare uerum, est de significatione totali, & propositionali significare esse, quod est: uel fore quod erit: uel fuisse, quod fuit: & hoc in affirmatiuis. Sed in negatiuis est significare, nõ esse quod non est: uel fore quod non erit: uel non fuisse quod non fuit. Significare falsum, est de significatione totali, & propositionali significare esse quod non est: uel fore quod non erit: uel fuisse quod non fuit, per contrarium dicatur in negatiuis.

E Ex quo sequuntur aliqua. Primo, ꝙ licet isti termini: verum & falsum, significent verú, vel falsum: nó tamen sunt propositiones: quia nó significát significatione propositionali. i. non significant. sicut vna propositio: sicut ista, homo est animal: sed tantum vt aliqui termini ad formaliter significandum veritatem, aut falsitatem.

Gregorius de Ari. in prol. q. 1. aliter sentit. Sequitur secundo, quòd licet aliquid significetur per propositionem: illud tamen proprie non dicitur verum, & falsum. Et quando dicitur: propositio significat verum: ergo significatum propositionis, seu cóplexe significabile dicitur verum, vel falsum. Respódetur, negando cósequentiam: quia non dicitur significare verum, eo ꝙ significatú sit verum: sed quia significat veræ, vel falsæ: vel ita F esse sicut est: vel nó esse, sicut non est.

Art. 2. Tertiò sciendum, quòd propositio prima sui diuisione diuiditur in propositionem categoricam, & hypotethicam. Vnde propositio categorica est illa quæ explicite, vel implicite, formaliter, vel æquiualenter habet subiectum, & prædicatum, & copulam, tanquàm principales partes sui. Et ponitur explicite, vel implicite: propter propositiones de verbis adiectiuis in quibus includitur copula, & etiam propter aliquas propositiones de est, secundo adiacente, in quibus includitur prædicatum materiale: vt dicendo, Petrus est: ergo Petrus est ens, capiendo ens participaliter: & ponitur formaliter, vel æquiualenter propter verba exemptæ actionis: vt pluit, tonat: etiam propter verba impersonalia passiuè vocis, vt legitur, quæ omnia G sunt propositiones: quia æquiualent propositionibus, cum subordinentur conceptibus complexis: etiá si à, imponeretur ad significandum tantum quantum, animal currit: tunc a, esset ꝑpositio: quia licet in omnibus istis non ponatur subiectum, copula, & prædicatum formaliter: tamen bene æquiualenter. Supponitur vlterius, quod propositio cathegorica est duplex. s. de est, secundo adiacente, & de est, tertio adiacente. Vnde propositio de est, secundo adiacente est illa, in qua non ponitur aliud prædicatum materiale à suo participio, vt Petrus est: idest Petrus est ens: & non dicitur de secundo adiacente eo, quòd istud verbum est, ponatur in secundo loco: sed quia præter ipsum non ponitur aliud prędicatum materiale à suo participio. H Sed propositio de est tertio adiacente, est illa, in qua præter illud verbum est, ponitur aliquod prædicatum materiale, aliud à suo participio: siue ponatur ante copulam: sicut in propositionibus de modo loquendi inconsueto: vt homo animal est. Et dicitur de est tertio adiacente: eo quod præter istud verbum, est, & suum participium ponitur aliquod prædicatum materiale. Sco. in 1. dist. 2. q. 2. in fine solutionis propriе.

Argvitvr primo sic: Quodlibet diffinitum debet esse aliquid vnum, sed propositio non est aliquid vnum per se, cum sit aggregatum ex terminis. Non valet dicere, quòd propositio pro per se significato est aliquid vnum: quia illa intentio secunda non est aliquid vnum: cuius

A cuius fundamentum non est aliquid vnum: sed fundamentum propositionis non est aliquid vnum, cum sit tota propositio vocalis, mentalis, vel scripta. Secundo sic: Ista oratio, homo quiest animal, est propositio, cum includat propositionem, s. homo est animal: & tamen non significat verum, neque falsum: imo magis generat imperfectum sensum in animo auditoris. Tertio sic: Omnis propositio significat verum, vel falsum: sed non omnis significat verum: ergo omnis significat falsum. Consequentia probatur, quia arguendo à tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad propositionē alterius, est semper bona consequentia. Ad primum dicitur, quòd verum est de respectu reali, sed non de re-

B spectu rationis: quia relatio rationis potest fundari in quantuncunq; distinctis in re: vt relatio baptismi, quæ est rationis fundatur in ablutione passiua, & in verbis prolatis: sic & in proposito secunda intentio fundatur in subiecto, prædicato, & copula: cuiusmodi sunt secundæ intentiones. Ad secundum dicitur: quòd non est propriè propositio, cum secundum se totam non significet verum, neque falsum: licet bene includat propositionem. Ad tertium dicitur: quòd ista propositio, omnis propositio significat verum, vel falsum: potest esse disiunctiua, vel de disiuncto extremo? Si sit disiunctiua, est falsa, & tunc consequentia est bona: sed sicut antecedens est falsum: ita & consequens. Sed si ipsa sit de desiuncto extremo: tunc ipsa est vera: sed tunc non valet consequentia.

Sco. in 4. dist. 3. q. 1. 1 prin cip.

C

Subiectū & prædicatū pro positionis quid.

Subiectum est illud, de quo aliud dicitur: scilicet prædicatum. Prædicatum est quod dicitur de alio, s. de subiecto. Propositionum cathegoricarum, alia vniuersalis: alia particularis: alia indefinita: & alia singularis. Propositio vniuersalis est, illa in qua subiicitur terminus cōmunis signo vniuersali determinatus: vt oīs nis homo currit. Terminus cōmunis est, qui aptus natus est prædicari de pluribus: vt homo de Sorte, & Platone. Signa vniuersalia sunt hæc oīs, nullus, quilibet, neuter, & similia.

Propositionis categoricæ diuisio.

Signa vniuersalia quæ.

D

Sciendum est primo, ꝙ pro declaratione textus supponitur primo, ꝙ diffinitio subiecti sic est intelligenda Subiectū est de quo explicite, vel implicite mediāte copula affirmata, vel negata dicitur prędicatū. Sed diffinitio prædicati, sic est intelligenda. Prædicatum est, quod explicite, vel implicite mediante copula affirmata, vel negata dicitur de alio: & ista intelligenda sunt de propositionibus de simplici copula.

Secundo supponitur, quòd duplex est subiectum, scilicet distributionis, & enunciationis. Vnde subiectum distributionis est terminus communis distributus positus à parte subiecti, vt cuiuslibet hominis oculus est dexter: ibi ly hominis, est subiectum distributionis. Sed subiectum

Subiectū duplex.

E enunciationis est illud, de quo principaliter dicitur prædicatum, scilicet oculus. Tertio supponitur, quòd de subiecto propositionis ponuntur aliquæ regulæ. Prima est, quando in aliqua propositione à parte subiecti ponitur aggregatum ex recto, & obliquo, siue rectus præcedat, siue non, tunc totum aggregatum ex recto, & obliquo est subiectum: vt asinus hominis currit, ibi totum hoc, asinus hominis est subiectum: quemadmodum ibi de quolibet ente cuiuslibet contradictionis altera pars est vera, & altera falsa: vbi in subiecto est duplex distributio, & sub qualibet distributione licet descendere, in qua etiam propositione hoc totum, de quolibet ente cuiusli-

Regulæ de subiecto propositionis.

Sco. in 2 lo. q. 1. respondendo ad tertiã rationẽ philosophorũ.

F bet contradictionis est subiectum. Secunda regula est, quando à parte subiecti ponitur substantiuum, & adiectiuum, tunc aggregatum ex illis est subiectum, vt homo albus currit, ibi totum hoc, homo albus est subiectum. Tertia regula est, quando à parte subiecti ponitur, qui, vel quæ, vel quod, tunc totum præcedens verbum est subiectum, vt sortes qui est bonus studet: totum hoc sortes qui est bonus, est subiectum. Quarta regula est, quando à parte subiecti ponitur solus obliquus, vt hic, in fornace est panis: tunc ille solus obliquus non est subiectum, sed debet intelligi aliquis rectus, scilicet ens. Quarto supponitur, quòd pro prædicato ponitur talis regula, quando post copulam ponitur solus obliquus, tunc non est prædicatum, sed intelligitur ens, vt lapis est in mari, idest lapis est ens in mari, & sic de aliis. G

Regula pro prædicato propositionis.

SECVNDO sciendum, quòd pro declaratione textus supponitur. Primo, quòd propositio cathegorica de simplici subiecto diuiditur in vniuersalem, particularem, indefinitam, &. singularem, & est talis diuisio penes quantitatem capiendo quantitatem metaphorice, pro proprietate propositionis, per quam denotatur subiectum sic vel sic accipi. Secundo supponitur, quòd duplex est propositio cathegorica, quædam est de simplici subiecto, vt homo currit: alia de subiecto composito seu mixto, vt cuiuslibet hominis oculus est dexter. Vnde ibi diuiditur propositio cathegorica de subiecto simplici, & non composito, nam aliter essent multæ propositiones, quæ non essent alicuius quantitatis: sicut ista, cuiuslibet hominis oculus est dexter, quæ neque est vniuersalis, neque particularis, sed est mixtæ quantitatis, scilicet vniuersalis, & indefinita. Tertio supponitur, quòd diffinitio propositionis vniuersalis sic est intelligenda: est in qua explicite, vel implicite, formaliter, vel æquiualenter subiicitur terminus cõmunis signo vniuersali non impedito determinatus vel ab aliquo supplente. Et ponitur implicite, propter tales propositiones, nihil est in ponto, quilibet currit, in quibus explicite non subiicitur terminus communis, sed solum implicite. Dicitur æquiualenter, nam si a, imponeretur ad significandum tantum quantum omnis homo currit, tũc a, esset H

Art. 2.

Propositio cathegorica multiplex.

A esset propositio vniuersalis, & tamen formaliter non haberet terminum comunem determinatum signo vniuersali, sed solum æquiualenter. Dicitur notanter non impedito, propter istas propositiones, non omnis homo currit, nonnullus homo currit, quæ sunt particulares, quia ibi signum impeditur. Dicitur notanter ab aliquo supplente, vel æquiualente, propter istas propositiones, non homo currit, non quidam homo currit, quæ sunt vniuersales, quamuis non ponatur signum vniuersale, quia ponitur aliquod æquiualens.

Art. 3. Tertio sciendum, quòd diffinitio termini communis sic est intelligenda, est qui ex modo suæ impositionis, vel significationis naturalis natus est prædicari directe de B pluribus, essentialiter distinctis vere, affirmatiue, vniuoce, & diuisim, mediante copula non ampliata. Et dicitur notanter ex modo suæ impositionis propter istos terminos, Deus, Sol, Luna, quibus non repugnat ex modo suæ impositionis prædicari de pluribus. Dicitur notanter, vel significationis naturalis, propter terminos communes mentales, qui seipsis significant res naturaliter

Sco. in 1. di. 4. q. 1. in prin. respō. ad quæstio. proprie. Dicitur notanter, natus propter terminos scriptos in libris, qui actu non prædicantur de pluribus. Dicitur notanter, essentialiter distinctis, propter istum terminum, hæc essentia diuina, quæ prædicatur de pluribus realiter distinctis, & tamen non est terminus communis sed singularis: quia cuilibet naturæ correspondet vnum singulare, vt deitati hic Deus, aut hæc essentia diuina. C Dicitur notanter, vere affirmatiue, vniuoce, & diuisim, propter terminos singulares, qui possunt prædicari de pluribus false negatiue, æquiuoce, & coniunctim. Ex isto sequitur, quòd omne disiunctum ex aliquibus terminis disiunctis est terminus communis, sicut istud disiunctum, Petrus, vel Ioannes, asinus vel homo, quia quodlibet tale potest prædicari vere de pluribus. Ex quo sequitur, quòd differentia est inter disiunctum, & copulatum. Nam disiunctum est terminus communis, & copulatum saltem ex terminis singularibus est terminus singularis: vt istud copulatum, Petrus, & Ioannes. Dicitur notanter, mediante copula non ampliata, D quia termini singulares mediante tali copula possunt prædicari de pluribus, vt sortes imaginatur esse Plato, & Petrus imaginatur esse Plato.

Arguitur primo sic, Prædicatum nunquam dicitur de subiecto saltem vere, quia illa nunquàm est vera, subiectum est prædicatum, ergo diffinitio non est bona.

Secundo sic, Illa propositio, Petrus, vel homo currit, est cathegorica, & tamen non est vniuersalis, neque particularis, neque indefinita, neque singularis, ergo illa diuisio non est bona.

Tertio sic: Si terminus communis prædicaretur de pluribus: vel hoc esset in vna propositione, vel in pluribus: non in vna, cum in vna sit tan-

E tum vnum subiectum: nec in pluribus: quia quod semel dictum est, amplius resumi non potest. Ad primum dicitur, quòd subiectum, & prædicatum possunt capi dupliciter. Vno modo secundæ intentionaliter. & sic non prædicantur de seinuicem: quia hæc est falsa, secunda intentio subiecti est secunda intentio prædicati: nisi fortè in actu signato: &, vt vnum accipitur vt quid, & vnum vt modus, & tunc illa conceditur subiectum est prædicatum, capiendo subiectum vt quid, & prædicatum vt modus. De hoc vide in prologo prædicabilium in 3. nota. in fol. quinti arg. & tunc sensus illius propositionis: subiectum est prædicatum, est iste, terminus subiectum in ista propositione, homo est subiectum habet habitudinem dicentis de altero, scilicet, quòd sit prædicatum: & sic prædicatum dicit modum illius termini subiecti: & ita communiter est in intentionibus logicalibus. Pro quo est notandum, aliquod accipere vt modum, est illud accipere, vt habitudinem alicuius, aut vt modum significandi alicuius. Sed accipere aliquid, vt quid, est accipere aliquid vt aliquod obiectum cognitum in se: & per illam distinctionem clarescit veritas illarũ propositionum, plurale est singulare: genus est species: singulare est vniuersale. Alio modo capiuntur primæ intentionaliter: & sic vnum bene prædicatur de alio: vt dicendo Petrus est homo. Ad secundum dicitur, quòd talis propositio est propriè indefinita: quia totum subiectum est terminus communis sumptus sine signo. Dicunt tamen aliqui, quòd est mixtæ quantitatis, puta simul singularis, & indefinita: & quòd ibi diuiditur propositio categorica de subiecto simplici, & nõ mixto. Ad tertium dicitur, quòd terminus communis prædicatur de pluribus in pluribus propositionibus: & licèt vnus terminus in se resumi non posit, tamen bene in suo synonimo.

Sco. in 1. di. 2. q. 3. in respõ. ad argumenta. Varronis idem sup vniuersalib. q. 8.

F

G

Propositio particularis est illa, in qua subiicitur terminus cõmunis signo particulari determinatus: vt quidam homo currit. Signa particularia sunt hæc: quidam, aliter, aliquis, & similia. Propositio indefinita est illa, in qua subiicitur terminus cõmunis sine signo: vt homo currit. Propositio singularis est illa, in qua subiicitur terminus discretus, vel terminus communis cum pronomine demõstratiuo: vt sortes currit, vel ille homo currit. Terminus singularis, vel discretus est, qui aptus natus est prædicari de vno solo: vt sortes de seipso.

Signa particularia quæ.

H

PRO declaratione textus supponitur primo, q̃ diffinitio propositionis particularis sic est intelligenda: est in qua explicite, vel implicite formaliter, vel æquiualenter subiicitur terminus communis communiter tentus, signo particulari particulariter tento non impedito determinatus,

Arti.

A terminatus, vel aliquo supplente. Vnde istæ particulæ satis possunt patere ex dictis in propositione vniuersali. Secundo supponitur, quod duo sunt gradus propositionum particularium. Primus est, in quo ponuntur propositiones in quibus subiecta supponunt determinate: vt quidam homo currit: secundus est, in quibus subiectum supponit confuse tantum: vt a, homo currit, posito, quòd ly a, sit signum confusiuum tantum. Tertio supponitur, quòd signum particulare est, quod denotat terminum, cui additur, accipi pro omnibus suis suppositis disiunctiuè. Et sunt duplicia: quædam sunt pure syncathegorematica: vt quidam, aliquis: alia sunt partim cathegorematica, & partim syncathegorematica:

Gradus propositionum duo.

Signum particulare qd.

B vt aliquid, aliquotiens, aliquando. Quarto supponitur, quòd ad hoc, quòd aliqua propositio dicatur particularis, aliquæ conditiones requiruntur. Prima, quòd terminus communis ponatur à parte subiecti: ideo illa non est particularis, sortes est aliquis homo. Secunda: quòd tale signum teneatur particulariter, ideo illa non est particularis, quidam est signum particulare. Tertia, quod tale signum non ponatur inter partes subiecti, sed præponatur toti subiecto: ideo illa non est particularis: asinus alicuius hominis currit.

Art. 2. SECVNDO sciendum est, quòd diffinitio propositionis indefinitę sic est intelligenda: est propositio cathegorica in qua explicite, vel implicite, formaliter vel æquiualenter subiicitur terminus communis communiter tentus, vel singularis communiter tentus sine signo quantitatiuo, & negatione negante non præcedente. Dicitur notanter explicite, vel implicite, propter illa verba pluit, tonat: quæ faciunt propositionem indefinitam, cum subordinentur propositionibus mentalibus indefinitis, vt ista pluit, subordinatur isti propositioni mentali, natura pluit. Dicitur notanter formaliter, vel æquiualenter, propter illam literam a, impositam ad significandum tantum quantum homo currit, quæ esset propositio indefinita. Dicitur etiam terminus singularis communiter tentus: propter istas propositiones: sortes est dictio bisyllaba: sortes est nomen vocale: in quibus licet ponatur terminus singularis, sunt tamen indefinitæ: quia talis terminus tenetur communiter. Vnde terminus singularis dicitur teneri communiter, quando sibi, vt sic tento non repugnat supponere pro pluribus vniuoce, & diuisim. Dicitur notanter sine signo quantitatiuo, propter istas propositiones: solus homo currit: tantum homo currit: quæ sunt indefinitæ: quia talia signa non sunt quantitatiua; idest non variant quantitatem propositionis. Dicitur notanter, nulla negatione negante præcedente: quia si poneretur negatio, esset vniuersalis: vt ista, non homo currit. Et dicitur notanter negante, quia negatio infinitans non variat quantitatem propositionis: vt ista est indefinita, non homo currit: si ly non; sit negatio C D

E negatio finitans. Sequitur ex istis, quod illæ sunt indefinitæ, homo est species, animal est genus, cum subiectis earum nõ repugnet addi signum vniuersale: vt dicendo, omnis homo est species, omne animal est genus, licet nõ maneant propositiones veræ, quod tamen repugnet subiectis propositionum singularium. Sequitur ex hoc probabiliter, ꝙ duæ indefinitæ possunt esse vere contradictoriæ, vt animal est genus, animal non est genus, sunt contradictoriæ, sicut ille duæ indefinitæ, Deus genuit alium Deum, quæ est falsa, & Deus non genuit alium Deum, quæ est vera, & sua contradictoria.

Sco. I 1. di. 4. q. 1.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ diffinitio propositionis singularis sic est intelligenda, est illa, in qua explicite

F vel implicite, formaliter, vel æquiualenter subiicitur terminus singularis singulariter tentus, vel terminus cõmunis cum pronomine primitiuæ speciei determinante totũ subiectũ. Dicitur notanter, singulariter tentus, propter istas propositiones, sortes est dictio bisyllaba, quæ est indefinita. Vnde terminus singularis dicitur teneri singulariter, quando sibi vt sic accepto repugnat supponere pro pluribus vniuoce, & diuisim. Dicitur notanter, cum pronomine primitiuæ speciei, quia si esset deriuatiue, tunc esset indefinita, vt meus equus currit: noster homo venit. Dicitur notanter, determinante totum subiectum, quia si præcise determinaret vnam partem, tunc nõ esset singularis, vt istius hominis oculus est dexter. Vnde pro maiori declaratione supponitur, quod terminus singularis est, cui ex modo suæ impositionis repugnat prædicari de pluribus essentialiter distinctis, diuisim, vere, affirmatiue, & vniuoce, directe, mediante copula nõ ampliatiua. G

Dicitur notanter, ex modo suæ impositionis, propter illos terminos, mundus, Sol, Luna, quibus non repugnat prædicari de pluribus. Dicitur notanter, essentialiter distinctis, propter illum terminum hæc essentia, qui prædicatur de pluribus realiter distinctis. Dicitur notanter, diuisim, propter illum terminum, isti homines, qui prædicatur de pluribus copulatim. Dicitur notanter, verè, affirmatiuè & vniuoce: nam ille terminus sortes bene prædicatur de pluribus falsse, negatiue, & æquiuoce.

ARGVITVR sic primo. In ista propositione, homo vidẽs quendam asinum currit, subiicitur terminus communis signo particulari determinatus, & tamen non est particularis sed indefinita, ergo diffinitio propositionis particularis non est bona. Secundo sic. In ista propositione, homo est species, subiicitur terminus communis sine signo quantitatiuo: & tamen non est indefinita, ergo diffinitio propositionis indefinitæ non est bona. Quòd non sit indefinita patet, quia tunc duæ contradictoriæ essent simul veræ: nam illa propositio nullus homo est species, quæ esset eius contradictoria, est vera, & etiam illa, homo est species, igitur. Tertio sic: In illa propositione, mei asini interest currere, subiicitur terminus cõmunis mediante pronomine pri- H

A ne primitiuæ speciei, & tamen nõ est singularis, quia subiectum eius prędicatur de pluribus, puta de quolibet meo asino, resoluendo obliquum in rectum. Ad primum dicitur ꝙ oportet, ꝙ tale signũ particulare ponatur in principio subiecti, & quod determinet totũ subiectum. Ad secundũ dicitur, ꝙ illa propositio, homo est species, est indefinita, cum subiecto eius non repugnet addi signum vniuersale. Et ad improbationẽ dicitur, ꝙ illa propositio, nullus homo est species, nõ est sua cõtradictoria, cum termini eodem genere suppositionis B non supponant, sed eius contradictoria erit magis illa, homo non est species: neq; est inconueniens duas indefinitas, quarum subiecta supponunt simpliciter, esse cõtradictorias. Ad tertium dicitur, ꝙ ly mei, capitur dupliciter, scilicet primitiue & deriuatiue. Si deriuatiue, tunc ipsa est indefinita vel particularis, & est sensus, alicuius entis, quod est meus asinus, interest currere. Si vero capiatur primitiue, hoc est dupliciter, nam ly mei, potest esse adiectiuum ad ly asini, & tunc est sensus: mei qui sum asinus, interest currere, idest ego qui sum asinus curram, & tunc est singularis, vel ly mei regitur à genitiuo asini ex vi possessionis, & tunc est sensus, asini mei interest currere, & tunc est indefinita, sicut illa, asinus mei currit, asinus hominis currit.

Propositionis cathegor. subdiuisio.

Item propositionum cathegoricarum, alia est affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua est illa, in qua prædicatum af- C firmatur de subiecto: vt homo currit. Negatiua est illa, in qua prædicatum negatur de subiecto: vt homo non currit. Diuisa propositione tripliciter. Sciendum est, quod triplex est quæsitiuum, per quod quærimus de ipsa propositione, scilicet quæ, qualis, & quanta. Quæ, quærit de substantia propositionis: ideo ad quæstionem factam per quæ, respondendum est cathegorica, vel hypothetica. Qualis, quærit de qualitate propositionis: ideo ad quæstionem factam per qualis, respondendum est affirmatiua, vel D negatiua. Quanta, quærit de quantitate, ideo ad interrogationem factam per quanta, respondendum est, vniuersalis, vel particularis, vel indefinita, vel singularis: vnde versus. Quæ ca. vel hyp. qualis ne. vel af. quanta par. vel in. fin.

Art. 1.

PRo declaratione textus supponitur primo, quòd tertia diuisio propositionis, quæ est penes qualitatem propositionis, est in affirmatiuam, & negatiuam; quæ qualitas propositionis non est aliud quàm affirmatio, & negatio propositionis. Et aduerte, quòd ibi est diuisio propositionis cathegoricæ, de simplici copula, sicut ista, homo est animal, & non de copula

mixta,

F mixta, sicut ista: chimera est vel non est. Vnde supponitur secundo, quòd sicut sunt aliquæ propositiones mixtæ quantitatis, quæ simul sunt vniuersales, & particulares: ita sunt aliquæ propositiones, quæ sunt mixtæ qualitatis, & affirmatiue, & negatiue: vt ista, chimera est vel, non est: & hoc tenendo ꝙ ly vel coniungat inter terminos, sicut de rigore logices facit. Ex quo sequuntur aliqua corre laria. Primum, quòd non oportet omnes contrarias esse diuersæ qualitatis supple in genere, idest vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam: Secundo sequitur, quòd multæ sunt propositiones cathegoricæ, quæ non sunt affirmatiue, neque negatiue, sed simul affirmatiue, & negatiue: cuiusmodi est ista: quodlibet est, vel non

F est: quia qua ratione est affirmatiua, eadem ratione est, & negatiua. Sequitur tertio, quòd sicut sunt aliquæ propositiones, quæ sunt de subiecto, vel prædicato disiuncto, vel copulato, puta in quibus partes subiecti, vel prædicati coniunguntur per coniunctionem disiunctiuam vel copulatiuam: ita sunt aliquæ propositiones de copula disiuncta, vel copulata: vt chimera est, vel non est.

Ar. 2. SECVNDO sciendum, quòd propositio affirmatiua est, in qua explicite vel implicite enunciatur prædicatum de subiecto mediante copula principali, vel principaliori parte affirmata: vt homo est animal. Et dicitur notāter explicite, propter istas propositiones: Petrus currit, Petrus dormit: in quibus explicite ponitur copula & prædicatum. Dicitur etiam notanter implicitè, propter istam literam a, quæ si imponeretur ad significandum tantum quantum homo currit, solum implicitè, & æquiualenter haberet copulam, & prædicatum. Dicitur notanter mediante copula principali: ꝓpter ꝓpositiones, in quibus ponitur implicatio: in qbus ponitur copula principalis, & copula minus principalis: vt sortes qui nō currit disputat: q̄ simpliciter est affirmatiua, cum principalis copula inclusa in ly disputat, non negetur. Dicitur notāter, vel principaliori parte, propter propositiones modales, in quibus multotiens solū principalis pars copulæ negatur: vt sortem posibile est non currere. Vnde copula principalis est, secundum cuius existentiā extrema ordinantur adinuicem. Sed

H propositio negatiua: est in qua explicite, vel implicite enunciatur prædicatum de subiecto mediante copula principali, vel principaliori parte negata. Ex quo sequitur, quòd multæ sunt propositiones negatiuæ in quibus prædicatum non negatur de subiecto: vt in propositionibus de modo loquendi inconsueto: vt homo asinus non est: ibi asinus est prædicatum: tamen non negatur de subiecto, sed bene negatiuè enunciatur de subiecto: quod sufficit ad propositionem negatiuam.

TERTIO sciendum, ꝙ quæsitiuum propositionis est duplex, scilicet principale, quod non est nisi res quærens aliquid de aliquo vt anima. Aliud est instrumentale, & minus principale: quod non est aliud quam terminus, per quem quæritur de aliqua *Quæsitiuum propositiōis duplex.*

qua

A qua re: & de isto est hic ad proposi- tum. Pro cuius declaratione suppo- nitur, quòd ibi non determinatur de omnibus quæsitiuis propositionis, sed solum de his, quæ proportiona- biliter se habent ad triplicem diuisio- nem propositionis cathegoricæ: ita quòd sicut triplex est diuisio propo- sitionis cathegoricæ: ita sunt tria quæsitiua, scilicet. Quæ, quod quæ- rit de substantia propositionis, puta vtrum sit cathegorica, vel hypothe- tica. Qualis, de qualitate: puta vtrum sit affirmatiua, vel negatiua. Quan- ta de quantitate: puta vtrum sit vni- uersalis, particularis, indefinita, vel singularis. Ex quo sequitur, quòd plura sunt quæsitiua propositionis, per quæ potest quæri de ipsa pro- positione: scilicet an, ne, vtrum.

B Secundo sequitur, quòd tantum suf- ficiunt tria quæsitiua secundum nu- merum trium diuisionum proposi- tionis prius positarum: & illa tria solum enumerauit Petrus Hispanus. Tertio supponitur, quòd illa tria directè, & per se, & vsitate quærunt de propositione cathegorica: licet se- cundario possint quærere de propo- sitione hypotheca.

ARGVITVR primo sic: Ista propositio, nihil & nemo mordent, in sacco se est cathegorica, & tamen non est affirmatiua, neq; negatiua: igitur diuisio non est bona. Quod non sit affirmatiua, patet quia ibi po nitur negatio in ly nihil. Et quòd non sit negatiua, patet: quia ibi po- nuntur duæ negationes. Secundo sic: Ista propositio, quodlibet est, vel nõ est, est cathegorica, & tamen non est affirmatiua, neque negatiua, quia C qua ratione diceretur affirmatiua, eadem ratione diceretur negatiua: cum ad partem principalem copu- le ponatur negatio. Tertio sic, Ista propositio, homo qui non currit, mouetur: est affirmatiua: & tamen prædicatum negatur de subiecto: igi- tur. Ad primum dicitur: quòd si ne- gatio inclusa in ly nihil tenetur ne- ganter, & secunda inclusa in ly ne- mo infinitanter: tunc est negatiua, & vniuersalis, & tantum valet si- cut nullum existens non homo mor- det se in sacco. Vel negatio inclu- sa in ly nihil, potest teneri infini- tanter, & secunda inclusa in ly ne- mo neganter: & tunc est affirma- tiua, & indefinita, & æquiualet isti, existens non homo, & nullus ho- mo mordent se in sacco, & eodem D modo posset dici de ista: nihil, & chimera sunt fratres. Ad secundum dicitur: quòd talis propositio non est affirmatiua, neque negatiua, sed est affirmatiua, & negatiua simul. Et quando dicitur, quòd omnis pro- positio cathegorica est affirmatiua, vel negatiua: debet intelligi de pro- positione cathegorica simplicis co- pulæ, & non mixtæ copula. Ad ter- tium dicitur: quòd licet prædica- tum minus principale negetur de subiecto, non tamen prædicatum principale. Dico etiam, quòd ad propositionem negatiuam non re- quiritur, quod prædicatum nege- tur de subiecto: sed sufficit, quòd enuncietur de subiecto mediante co- pula principali, vel principaliori par te negata.

Item

E Propositionis cathegor. subdiuisio alia. Itē ꝑpositionū cathegoricarū, quædā participāt vtroq; termino: vt hō est animal, hō non est animal: aliæ participāt vno tm̄: vt hō currit, hō disputat. Itē propositionū participantiū vtroq; termino, aliæ participāt secundū eundē ordinē: vt hō currit, hō non currit: aliæ vero ordine econuerso: vt homo est animal, animal est hō. Itē propositionū vtroq; termino participātiū secundū eundē ordinē: aliæ sunt cōtrariæ, aliæ subcontrariæ, aliæ cōtradictoriæ, aliæ subalternæ. Cōtrariæ sunt vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati:
F vt omnis homo currit, nullus homo currit. Subcōtrariæ sunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua: eiusdē subiecti, & eiusdē ꝓdicati: vt quidā homo currit: quidā homo nō currit. Cōtradictoriæ sunt vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua, eiusdē subiecti, & eiusdē ꝓdicati, vt oīs homo currit, qdā homo nō currit: nullꝰ homo currit: qdā homo currit. Subalternæ sunt vl̄is affirmatiua, & particularis affirmatiua, vel vl̄is negatiua: & particularis negatiua: eiusdē subiecti, & eiusdem ꝓdicati: vt oīs hō currit, quidā hō currit: nullus hō currit, quidam hō non currit. G

Art. 1. VIDENDVM est consequēter de oppositionibus, & legibus propositionū. Pro cuius declaratione supponitur primò, ꝙ tres sunt diuisiones ad habendū perfectā cognitionē de oppositionibus propositionū. Prima est, propositionū cathegoricarū quædā participāt utroq; termino, quæ scilicet cōstituūtur ex similibus terminis, uel sibi synonymis, ut homo est animal, homo non est animal. Quædam altero tantum, quæ sic se habent, ꝙ aliquis terminus unius est similis alicui termino alterius, uel sibi synonymus, ut hō est animal, hō est asinus. Quædā uero nullo: quæ sic se habent, ꝙ nullus terminus vnius est consimilis termino alterius, ut hō est animal: asinus est bipes. Secundo supponitur, ꝙ secūda diuisio est ista: Propositionū cathegoricarum, utroq; termino participantiū, quędā participāt ordine eodem: puta illę quæ sic se habent, ꝙ subiectū, & prædicatū unius sunt cōsimilia subiecto, & prædicato alterius: ut hō currit, hō non currit. Quædā vero ordine econuerso: quæ sic se habēt, ꝙ subiectū unius est cōsimile prædicato alterius, & ecōtra: ut hō est animal, animal est hō. Tertio supponitur, ꝙ tertia diuisio est ista: Propositionū cathegoricarū, utroq; termino participātium ordine eodē, quædā opponuntur contrarię, quædā contradictorię quædā subalternæ, & quædā subcontrariæ. Quarto supponitur: ꝙ ibi nō loquitur de oppositione terminorū, sed solū præcise propositionum utroq; termino participantium H

A tium ordine eodē. Et aduerte, ꝙ propriè propositiones dicūtur oppositæ, quæ non habent proprie esse in eodē simul quo ad assensum, & dissensum: licet bene quo ad apprehensionem.

Oppositionis cōtrariæ conditiones.

SECVNDO sciendum, ꝙ prima species oppositionis propositionum est oppositio contraria. Pro cuius declaratione, est aduertendum: ad hoc, quòd aliquæ propositiones opponantur contrariæ, aliquæ conditiones requiruntur. Prima, quòd tales propositiones participent utroq; termino ordine eodem: & talis conditio est communis ad omnes oppositiones, sic quod nunquam aliquæ propositiones opponuntur, nisi participent utroque termino ordine eodem. Secunda cōditio, ꝙ sint diuersæ qualitatis, saltem in propositionibus, B quæ nō sunt de copula mixta: quia in illis possunt esse eiusdē qualitatis in genere, ut omnis homo est, uel nō est animal, omnis homo non est, uel est animal. Tertia conditio, quòd termini talium propositionum supponant eodē genere suppositionis, & illa est communis ad omnes oppositiones, defectu cuius istæ non sunt contrariæ, modus sciendi est subiectum in logica, nullus modus sciendi est subiectum in logica. Quarta conditio, quòd termini teneantur vniuoce, ideo istæ non contrariantur: omnis canis currit, nullus canis currit. Quinta conditio est, quòd termini teneantur æquè ample, & æquè strictè in vna sicut in alia, ideo istæ non contrariantur, omnis homo currit: nullus homo currit: cum homo in prima teneatur pro viris & mulieribus: & in secunda pro viris tantum. C Sexta conditio, ꝙ termini eodem modo appellent: ideo istæ duæ non contrariantur, omnis homo venientem cognoscit, & nullus homo cognoscit venientem. Septima conditio est, ꝙ si in propositione affirmatiua ponatur particularitas, idest terminus supponens determinate, vel confuse tantum, in negatiua non debet poni particularitas, ideo istæ non contrariantur: omnis homo est animal, omnis homo animal non est. Octaua conditio est: quòd particularitas in vna sit vniuersalitas in alia, defectu cuius istæ non contrariantur, cuiuslibet hominis asinus currit, cuiuslibet hominis asinus non currit. Nona conditio est, quòd si in talibus propositionibus ponatur disiunctum copulatum, vel conditionatum, ipsum totum debet distribui in vtraq;: D vel si solum vna pars distribuatur in vna, in alia negatio debet ferri ad coniunctionem, ideo istæ non contrariantur: omnis homo, vel asinus currit, omnis homo, vel asinus nō currit, cum possint simul esse veræ. De istis & aliis cōditionibus latius tractatur in 1. lib. Peri. in 2. tract. quæst. 1.

Art. 3.

Oppositionis cōtradictoriæ cōditiones.

TERTIO sciendum, quòd ad contradictorias multæ conditiones requiruntur. Prima est ꝙ terminus distributus in vna, nō debet distribui in alia, vel econtra, terminus non distributus in vna, debet distribui in alia, nisi accipiatur vnica acceptione cum suo determinabili, quia tunc termini vniformiter se habent: vt sortes videns omnem hominem currit, sortes videns omnem hominem

E nem non currit. Secunda conditio est: quòd si aliquis terminus in vna contradictoriarum supponat confuse, & distributiue respectu termini supponentis confuse tantum: tunc talis terminus debet supponere in alia determinate. Tertia conditio est: quòd terminus supponens confusè, & distributiuè respectu termini supponentis determinate, debet in sua contradictoria supponere confusè tantum: vt caput habet omnis homo, nullum caput habet omnis homo. Quarta conditio est, quòd terminus supponens confusè tantum respectu proprij signi confusiui, in sua contradictoria debet supponere confusè, & distributiuè distributione incompleta, & imperfecta: vt promitto tibi equum: ego non promitto

F tibi equum. Et cum hoc multæ aliæ conditiones requiruntur, quæ videbuntur in logica, quæst. 1. tracta. 2. primi Perihermenias.

ARGVITVR primo. Istæ non opponuntur contrariæ, cuiuslibet hominis asinus currit, & cuiuslibet hominis asinus non currit, cum possint simul esse veræ: & tamen vna est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua: igitur non bene diffiniuntur contrariæ. Secundo sic. Istæ sunt vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua: omnis homo, vel asinus currit: omnis homo, vel asinus non currit: & tamen non sunt contrariæ, cum possint simul esse veræ. Tertio: Istæ sunt contradictoriæ. sortes currit, sortes non currit, & tamen non sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua. Ad primum dicitur: quòd plus requiritur, scilicet, G quòd terminus, qui stat determinate, vel confusè in affirmatiua, stet confusè, & distributiuè in negatiua: ideo sua contraria est ista: cuiuslibet hominis nullus asinus currit: & sic de aliis. Ad secundum dicitur, quòd si in aliqua propositione ponatur disiunctum copulatum, vel conditionatum, & secunda pars non distribuatur, tunc negatio debet ferri ad coniunctionem: ideo cõtraria istius: omnis homo, vel asinus currit, est ista: omnis homo non, vel asinus currit. Ad tertium dicitur: quòd solum ibi diffiniuntur contradictoriæ de subiecto communi, & non de subiecto singulari: cuiusmodi sunt istæ: sortes currit, sortes non currit.

Subcontrariæ sunt particularis affirmatiua, & particularis negatiua; eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati, vt quidam homo currit, & quidam homo non currit. Subalternæ sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua, vel vniuersalis negatiua, & particularis negatiua, eiusdem subiecti, & eiusdem prædicati. Vt omnis homo currit, quidem homo currit: Nullus homo currit, quidam homo non currit. H

PRIMO sciendum, ꝙ aliquæ conditiones requiruntur ad subcontrarias. Prima, quòd participent vtroq; termino ordine eodẽ, idest ꝙ sint *Art. 1. Propositionũ subcõtrariarum cõditiones.*

A sint de terminis synonymis, subiectum,& prædicatū vnius sint cōsimilia subiecto,& pdicato alterius.¶Secunda,ꝙ sint diuersarum qualitatū. ¶Tertia,ꝙ termini vtrarunq; teneātur vniuoce æquè ample',& eodem mō appellantes: defectu primæ,istę non sunt subcontrariæ, canis est animal latrabile', canis non est animal latrabile defectu secundæ, istæ non subcontrariātur:homo est albus,homo non fuit albus: vel iste homo est albus, quidam homo non est albus, defectu tertiæ,istæ non subcontrariātur:homo cognoscit venientē,homo venientem non cognoscit.¶Quarta conditio est: ꝙ quælibet vniuersalitas in vna, sit particularitas in alia: defectu cuius istę non sunt subcontrarię,homo omne animal est:homo B nō est animal.¶Quinta ꝙ si in affirmatiua ponatur vniuersalitas, nulla vniuersalitas debet poni ī negatiua: defectu cuius,istæ non sunt subcontrariæ, aliquo tpe risibile est ois homo,aliquo tempore nullū risibile est omnis homo, quia sunt simul falsæ.

Art. 2. Subalternarū propōnū conditiones quatuor. SECVNDO sciendum,ꝙ aliquę conditiones requiruntur ad hoc, ꝙ propositiones opponantur subalternè.¶Prima, ꝙ participent vtroq; termino ordine eodem,i. ꝙ sint de terminis synonymis, & subiectum, & prędicatū vnius sint cōsimilia subiecto & prædicato alterius.¶Secunda, ꝙ sint eiusdem qualitatis. ¶Tertia, ꝙ termini teneantur vniuoce, æquè ample',& eodem modo appellātes, vt faciliter potest dari exemplum. ¶Quarta ꝙ vna habeat plus de vniuersalitate q̄ alia:ratione cuius inferat aliam in bona consequentia: de C fectu cuius, istæ nō sunt subalternæ, omni tpe risibile est ois homo,& aliquo tpe risibile est ois homo:quia licet prima habeat plus de vniuersalitate', q̄ secūda nō tamen infert secūdam in bona consequentia: cum possit esse vera,& secunda falsa.

TERTIO sciendum,ꝙ qn̄ contradictoriæ diffiniuntur, tunc diffiniuntur contradictoriæ de subiecto cōi,& non singulari, ideo licet istæ, sortes currit,sortes nō currit,nō sint vniuersalis affirmatiua,& particularis negatiua:tn̄ sunt veræ cōtradictoriæ:nam singularis affirmatiua,& singularis negatiua semper cōtradictorie opponuntur.Aduerte vlterius,ꝙ proprie est differentia inter propositionē subalternantē, subalternatā, & subalternā. Propositio subalternans est ,ppositio vniuersalis, seu plus habens de vniuersalitate', q̄ infert aliā in bona consequētia. Sed propositio subalternata est propositio particularis,vel indefinita, vel minus habens de vniuersalitate,q̄ nata est inferri a subalternante. Sed propositio subalterna dicitur, tam propositio subalternans,q̄ subalternata.Ex quo sequitur,ꝙ omnis propositio subalternata est subalterna, sed nō ecōtra:quia subalternās bene est subalterna, sed non est subalternata. Art. 3. D Propō subalternās, subalterna, & subalterna differunt.

ARGVITVR primo sic: Duæ subcontrariæ nullo modo repugnat: ergo malè dicitur ꝙ sunt aliquæ propositiones oppositæ subcontrariæ. Antecedēs patet,quia si repugnarēt, hoc esset in veritate,vel falsitate: nō in veritate', cum possint simul esse

B veræ: nec in falsitate, cum possint simul esse falsæ: vt illæ duæ, quidã homo omne animal est: & quidã homo nullũ a al est. ¶ Secundo sic: Istæ sunt sub contrariæ in materia naturali. s. homo est cõicabilis, homo non est cõicabilis: & sunt simul veræ. De secunda patet, quia oẽs eius singulares sunt veræ: igitur illa indefinita erit vera. ¶ Tertio sic: Subalternæ inferũt se in bona consequẽtia: ergo non repugnant adinuicẽ, & per consequẽs nulla erit oppositio subalterna. Ad primũ dr̃, ꝙ sub contrariæ nõ possunt simul esse falsæ. Et ad probationẽ dr̃, ꝙ illæ nõ sunt subcontrariæ: quia qñ in affirmatiua est vniuersalitas, nulla debet esse in negatiua: ideo subcõtraria istius: quidã homo omne animal est, non est illa, quidam homo

F

nullũ animal est: sed est illa, quidam G homo animal nõ est. Ad secundũ dr̃, ꝙ illæ duæ. s. homo est cõicabilis, hõ nõ est cõicabilis, nõ sunt proprie sub cõtrariæ: sed magis cõtradictoriæ: sicut visum est in condõnibus de oppõnibus de istis, hõ est species, hõ nõ est species. Dr̃ vltra ꝙ tales indefinitæ nõ requirunt ad earũ veritatem, veritatẽ aliquarũ singulariũ, vel alicuius singularis. Ex quo sequitur, ꝙ aliqñ indefinita est vera, vbi nulla eius singularis est vera, vt hõ est dignissima creaturarum. Ad tertium dicitur ꝙ subalternæ propriè nõ opponuntur, nisi capiendo oppositionẽ largè, pro repugnantia propositionũ aliquarum in quantitate: ideo Philosophus de ipsis nullam fecit mentionem in lib. Periherm.

1. Periher min. trac. 2. q. 1. ar. 1.

H

Quilibet homo currit. Nullus homo currit.

Quidam homo currit Quidam homo non currit.

PRopositionum cathegoricarũ triplex est materia, s. naturalis, contingens, & remota. Naturalis est illa, in qua prædicatum est de essẽtia subiecti, vel propriũ eius: vt homo est animal, vel homo est risibilis.

PRIMO sciendũ est, ꝙ materia propositionis põt capi dupliciter. Vno modo põt capi materialiter: & sic p materiã ꝑpõnis nõ intelligitur aliud, Materia propõnis capit dupliciter.

A aliud, q̃ subiectũ, & pdicatũ ppõnis. Aliomodo capitur formaliter: & sic nõ est aliud, q̃ habitudo extremorũ adinuicẽ: vt materia huius ppõnis, hõ est animal: nõ est aliud q̃ habitudo hois, & animal inter se. Pro cuius declaratione supponit primo sicut est aliqua materia ppõnis: ita ẽt est aliqua forma: & est duplex. s. essẽtialis & accidẽtalis. Essentialis est copula. Accidẽtalis nõ est aliud, q̃ quãtitas, & qualitas ppõnis. Ex quo seq tur, q̃ ois ppõ cathegorica saltẽ de inesse, est de eadẽ forma essentiali: quia est de eadẽ copula: sed nõ quælibet ppõ cathegorica est de eadem forma accidẽtali: q̃a vna est affirmatiua & alia negatiua: alia vniuersalis alia particularis. Supponitur scdò ppõ propriè non est in materia: ideo B ista est falsa ppõ est in materia: sed debet dici ppõ est de materia, ita capitur ibi in pde. Vnde quærere aliq̃ ppõnẽ esse in materia, non est aliud, q̃ q̃rere de qua habitudine extremorũ est talis propositio, seu de quibus terminis est talis propositio.

Forma ppõnis duplex.

SECVNDO sciendũ materia ppositionũ est triplex: vel melius, triplex est materia ppositionis: quia in prima materia stat determinatè: modo nulla determinata materia ppositionũ est triplex. s. naturalis contingens & [illegible] nota. Nam cuiuslibet propositio[illegible] [illegible]trema sic se habent, vnũ nõ [illegible]è & affirmatiuè cõpetere alte[illegible] & sic est materia remota. vel vnũ cõpetere potest alteri: & hoc dupliciter, quia vnũ cõpetit alteri p se, & sic est materia naturalis: vel accidẽtaliter, & sic est materia contingẽs. Vnde ex istis supradictis sequũtur aliquæ ppões. Prima est, propositio de pdicatione directa & indirecta sibi correspondens sunt de eadem materia: & ppõ negatiua & affirmatiua vniuersalis particularis indefinita & singularis de cõsimilibus terminis sunt de eadem materia: ex quo sequitur oẽs ppões oppositę adinuicẽ sunt in eadẽ materia; cum oẽs tales cõponantur ex cõsimilibus terminis. Secũdo sequitur, multæ sunt ppositiones in materia naturali, q̃ sunt impossibiles: vt ista, omne animal est homo, nullus hõ est animal. Secunda ppositio: in quacunq; materia est ppositio cathegorica de inesse de præsenti in eadem materia est propositio de preterito, & futuro, & propositio modalis diuisa de quocũq; modo: quia oẽs tales constituuntur ex consimilibus terminis. C

Art. 2.

Materia propõnũ triplex.

Quæ ppões sunt de eadem materia.

TERTIO sciendum, materia naturalis est, in qua pdicatum est de essentia subiecti, vel ppriũ eius, q̃ est sic intelligẽda: Materia naturalis est habitudo extremorũ sic se habentiũ, pdicatũ dr̃ de subiecto vere, & affirmatiuè, p se primò, vel scdò mõ. Pro cuius declaratione supponitur, solũ hic diffinit materia naturalis de pdicatione directa: sed si debeat diffiniri, vt cõprehendat oẽs propositiones q̃ in hac materia reponuntur debet sic diffiniri; est habitudo extremorum, quorũ vnũ natũ est verificari de alio vere, & affirmatiue per se primo vel secundo modo. Ex quo sequitur falsitas dicẽtiũ, solũ in hac materia reponuntur ppositiones necessariæ, quia ista, homo non est ani- D

Artic. 3.

Materia naturalis propõnũ quid.

Defectus nonnullorum.

 mal,

E mal, est in ista materia, & tñ est impossibilis. Et ꝑ maiori declaratione ponũtur aliquæ regulæ. ¶ Prima: ois propositio, in qua ꝓdicatur diffinitio de diffinito, vel pars diffinitionis de diffinito, vel de inferiori, aut superiori, ad diffinitũ est in ista materia. ¶ Secunda regula: qñ superius ꝓdicatur de suo inferiori aut, econtra, est in ista materia: vt homo est animal, animal est homo. ¶ Tertia regula, qñ differentia, vel ꝓpria passio prædicatur de eo, cuius est differentia, vel ꝓpria passio, vel de inferiori, vel superiori, aut econtra est in ista materia. Exemplũ de differentia, vt homo est rationalis, Petrus est rationalis animal est rationale. Exemplũ de ꝓpria passione, vt homo est risibilis, sortes est risibilis animal est risibile.

Quæ propõnes sint in materia naturali.

F ¶ Quarta, qñ idẽ ꝓdicatur de eodẽ, vel synonymum de synonymo, vel conuertibile de conuertibili, sunt in ista materia: vt homo est homo, lapis est petra, Marcus est Tullius.

¶ Argvitvr primo sic: Sicut propositio habet materiã. s. subiectũ, & ꝓdicatũ, ita etiã habet formã. s. copulam, ergo ita debet q̃ri in qua forma est aliqua ꝓpositio, sicut in qua materia. ¶ Secundo sic: ista ꝓpositio, sortes est homo, vel asinus, est ꝓpositio cathegorica, & tñ non est in aliqua istarũ materiarũ: igit: ¶ Tertio sic: Ista ꝓpositio est in materia naturali, animal est homo & tamen prædicatum non est de essentia subiecti, nec proprium eius: igitur.

Ad primum dr̃, ꝙ etiã ita potest q̃ri in qua forma est aliqua ꝓpositio sicut in qua materia: licet tñ hoc nõ sit ita vsitatum. Ad secundũ dr̃, ꝙ sicut sunt aliquæ ꝓpositiones mixtæ quãtitatis, aut qualitatis, ita etiã aliquæ sunt ꝓpositiones mixtæ materiæ. i. de duplici materia: vnde regula est, ꝙ ꝓpositio de subiecto, vel de ꝓdicato mixto est in illa materia, sicut propositio de extremis simplicibus. Ad tertiũ dr̃, ꝙ talis non est in materia naturali, capiendo materiã naturalem stricte, quemadmodum cępit Petrus Hispanus, sed bene capiendo materiam naturalem large, vel potest dici, ꝙ est in materia naturali indirecte, licet non directe.

G

Contingens, est illa, in qua prædicatum potest adesse, & abesse subiecto præter subiecti corruptionem, vt homo est albus, homo nõ est albus.

H

Remota est illa, in qua prædicatum non potest conuenire cum subiecto, vt homo est asinus.

Primo sciendum, ꝙ diffinitio materiæ contingentis sic est intelligenda. Materia contingens, est habitudo extremorũ quorũ alteri non repugnat vere, & affirmatiue accidentaliter ꝓdicari de alio. Ex quo sequitur, ꝙ ista materia differt a materia naturali p hoc, ꝙ est contingenter & transmutabiliter prædicari, alia vero essentialiter. Pro cuius declaratione ponũtur aliquæ regulæ. ¶ Prima ois ꝓpositio in qua ꝓdicatur est, secundum adiacens est in ista materia: nisi ista Deus est, q̃ est in materia naturali. ¶ Secũda regula: ois illa ꝓpositio est in materia cõtingenti in qua ꝓdicatur verbum de aliquo subiecto sup-

Sco. in 1 di. 2. q. 3. i propria resolutione.

A supponente pro re creata: vt homo comedit, homo bibit, homo ridet.

Quæ propône sint in materia cõtingenti.

SECVNDO sciendũ, ꝙ pro maiori declaratione ponuntur adhuc aliquæ regulæ. ¶ Prima, oĩs illa ꝓpõ est in materia contingẽti, in qua prædicatur ratio contingens de aliquo, vel aliquid de ipsa: cuiusmodi sunt istæ ꝓpositiones, homo albus est homo homo est homo albus vnde ista ꝓpositio, homo albus est hõ albus, pt esse falsa, posito, quod nullus homo esset albus, tunc ista esset falsa homo albus, est homo albus: cum subiectum ꝓ nullo supponeret. Et si quis dicat: illa propositio est infalsificabilis, in qua oppositũ prædicati infert oppositum subiecti: ista est huiusmodi: igitur. Respondetur, ꝙ illa regula nõ est vniuersaliter vera, puta qñ alterum extremum importat in se

Vide Sc. I 4. dist. 8. q. 1.

B rationem falsam, vel rationem in se impossibilem, vel rationem in se cõtingentem. Secunda regula: oĩs illa propositio est in materia contingẽti, in qua ꝑdicatur terminus secundæ intentionis de termino primæ intentionis: vt homo est species: animal est genus, sed dubium, est vtrum tales possint falsificari. ¶ Tertia regula: omnis illa propositio est in materia contingenti, in qua prædicatur concretum accidentis de subiecto, vt homo est albus, homo est quantus.

Art. 3.

TERTIO sciendũ, ꝙ diffinitio materiæ remotæ sic est intelligenda, habitudo duorum extremorum, sic se habentiũ ꝙ vnum non potest sine noua impositione vere, & affirmatiue prædicari de alio, mediante copula non ampliata, neque ampliatiua. Et dr̃ notanter, non ampliata: quia

C

Quæ propônes sint in materia remota.

ista est in materia remota, album est nigrum, & tamen vnum potest verificari de alio mediante copula ampliata: vt dicendo, album potest esse nigrum. Ex quo sequitur falsitas aliquorum dicentium omnem propositionem affirmatiuam in materia remota esse falsam. Vnde de ista materia ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima: omnis propositio est in materia remota, in qua termini sunt dispara ti ut homo est asinus. ¶ Secunda regula: omnis propositio est in ista materia, cuius termini sunt, sicut concretum, & abstractum, ut homo est humanitas, album est albedo, vel abstractum de abstracto, vt albedo est nigredo. ¶ Tertia regula, omnis propositio est in ista materia, vbi prædicatur vel subijcitur ratio in se impossibilis: vt chimera est deus, asinus est deus, homo irrationalis est homo. Vnde ratio in se impossibilis est, quę implicat in se contradictionem. Ex quo sequitur, quòd magna differentia est inter rationem in se impossibilem, & rationem in se falsam: nam propositio, in qua prædicatur ratio in se falsa, potest esse in materia contingenti: ut Christus est homo: quæ in triduo importabat in se rationem falsam: cum humanitas fuisset corrupta.

Vide Sco. I 1. dist. 5. q. 1. ante solutiones arg. in op.

D

Sco. in 3. distin. 21. cõtra magistrum I princ.

ARGVITVR primo sic: In ista propositione fortes est homo, prędicatum potest adesse, & abesse subiecto: & tamen non est in materia contingenti: igitur. Antecedens patet: quia prædicatum potest proferri sine subiecto, & econtra. Secundo sic:

E Ista propositio est in materia remota; chimera est chimera: & tamen prædicatum potest vere dici de subiecto; cum nulla sit verior prædicatio illa, in qua idem prædicatur de seipso. ¶Tertio sic: Ista propositio est in materia remota, homo est albedo: & tamen prædicatum potest vere affirmari de subiecto, cum albedo possit vere inesse homini. Ad primum dicitur: quòd prædicatum potest bene adesse subiecto capiendo ly adesse, & abesse primè intentionaliter, sed non capiendo secundè intentionaliter. Ad secundum dicitur, quòd ista est falsa, chimera est chimera. Et ad improbationem dicitur, quòd illa regula debet intelligi quando alterum extremum importat in se rationem impossibilem aut falsam; de quo magis aliàs videbitur. F Ad tertium dicitur, quòd licet albedo possit inesse homini: ista tamen est impossibilis: homo est albedo: & hoc propter repugnantiam modorum significandi, & prædicandi.

Contrariarũ propõnũ conditiones. *Lex, siue natura contrariarũ talis est: quòd si vna est vera, reliqua erit falsa; & non econuerso. Possunt enim ambæ simul esse falsæ in materia contingenti: vt omnis homo est albus, nullus homo est albus. In naturali vero materia, & remota semper vna est vera, reliqua falsa: vt omnis homo est animal, nullus homo est animal: omnis homo est asinus, nullus homo est asinus. Lex, siue natura subcontrariarum talis* Subcõtrariarũ propõnũ leges.

est: quòd si vna est falsa, reliqua est vera, & non econuerso. Possunt enim ambæ simul esse veræ, in contingenti materia: vt quidam homo est albus, quidam homo non est albus. Vnde lex sub contrariarum contrario modo se habet legi contrariarum. Lex, siue natura contradictoriarum talis est, quòd si vna est vera, reliqua est falsa, & econuerso. In nulla enim materia possunt simul esse vera, aut simul falsæ: vt omnis homo est animal, quidam homo non est animal. Lex, siue natura subalternarum talis est, quòd si vniuersalis est vera, particularis erit uera, & non econuerso: potest enim particularis esse vera, sua vniuersali existente falsa: vt omnis homo est albus. Sed si particularis sit falsa, vniuersalis eius erit falsa: & nõ econuerso. G Contradictoriarũ propõnũ natura. Subalternarũ propõnũ conditiones. H

PRIMO sciendum, quòd lex secundum quòd hic capitur nõ est aliud quàm regula per quam cognoscimus qualiter propositiones oppositæ dicuntur se habere in veritate, & falsitate: Pro cuius declaratione supponitur. Primo quòd lex contrariarum talis est quòd impossibile est duas contrarias esse simul ueras in quacunq; materia. Secundo supponitur quòd aliquæ propositiones dicuntur contrariæ dupliciter. Vno modo de lege: alio modo de mõ enũciandi, quantitatiuo & qualitatiuo. Vnde ad hoc, quòd aliquæ propositiones Art. 1. Lex propõnũ quid.

nes

A nes sint contrariæ de lege, tria sufficiunt. ¶ Primo, quòd sint cathegoricæ de inesse. ¶ Secundo, quòd sint vtroque termino participantes ordine eodem. ¶ Tertio, quòd formaliter repugnent in veritate. Ex quo sequitur. ¶ Primo quòd omnes propositiones hypotheticæ propriè, nõ habent legem contrariarum, nec propositiones mixtæ quãtitatis, vel qualitatis. neque propositiones modales. ¶ Secundo sequitur: quòd duæ singulares diuersæ qualitatis habẽt legem cõtrariarum, & similiter vna vniuersalis; & alia singularis. Primũ patet de istis: omnem equum videt sortes: nullum equum videt sortes. Exemplum secundi: omnis asinus est albus: iste asinus non est albus. ¶ Tertio supponitur quòd duæ contrariæ simpliciter de inesse, nunquã B possunt simul esse veræ: quia tunc duæ contradictoriæ essent simul veræ: quod est impossibile. possunt tamen esse simul falsæ in materia contingenti: & in materia naturali: quãdo est prædicatio indirecta: & etiam quando prædicatio est directa: quando tales sunt exponibiles: vt istæ sũt falsæ: omnis homo præter sortem est animal. ¶ Quarto supponitur: quòd duplex est lex contrariarum, scilicet formalis, & materialis. Formalis, quòd si vna est vera; reliqua est falsa: vt bene sequitur, istæ sunt contrariæ: & vna est vera: ergo altera est falsa. Sed lex materialis est, quòd si vna est falsa; reliqua est vera: & dicitur materialis: quia non quælibet talis consequentia est bona.

Lex contrariarũ duplex.

Secundo sciẽdum, quòd lex C subcontrariarum talis est. quòd nunquam duæ subcontrariæ possunt simul esse falsæ: quia tunc duæ contradictoriæ essent simul falsæ. Vnde aliquæ propositiones dicuntur esse subcontrariæ dupliciter, Vnomodo de lege: aliomodo de modo quantitatiuo, & qualitatiuo, Vnde illæ dicuntur subcontrariæ de lege, quæ participant vtroque termino ordine eodem; & impossibile est, illas simul esse falsas. Sed illæ opponuntur subcontrariæ de modo, quæ participãt vtroque termino ordine eodem: & ambæ sunt indefinitæ, vel particulares, affirmatiuæ, vel negatiuæ. Ex quo sequitur, ꝙ ista consequẽtia est bona. istæ sunt subcontrariæ, & vna est falsa, ergo altera est vera, & est cõsequentia formalis. Et aduerte, ꝙ in D materia contingenti duæ subcontrariæ possunt simul esse veræ, vt quidã homo currit quidam homo nõ currit, sed non in materia naturali, vel remota; saltem de p̃dicatione directa. Et ꝙ non possint esse simul veræ in materia naturali de predicatione directa, patet, quia tunc duæ contradictoriæ essent simul veræ. Nam si particularis in materia naturali sit vera, ita & vniuersalis sua, si formetur, cum tales æquiualeant in veritate, & falsitate. Et intelligitur ista lex in propositionibus cathegoricis simpliciter de subiecto simplici, & nõ de quãtitate, & qualitate mixta.

Art. 2. Lex subcõtrariarũ quæ.

Tertio sciendum, ꝙ lex contradictoriarum talis est, ꝙ non possunt simul esse veræ neque falsæ: & nõ potest ista lex probari, cum fun- Art. 3.

E detur in primo principio. Et sunt duplices contradictoriæ. s. de lege, & de modo quantitatiuo, & qualitatiuo. De lege sunt duæ propositiones vtroque termino participantes ordine eodem: quas impossibile est esse simul veras, vel falsas, ex quo sequitur, ꝙ duæ indefinitę possunt esse contradictoriæ, de lege. Sed contradictoriæ de modo sunt vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua, & econtra. vel vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua, vel econtra, vtroq; termino participantes ordine eodem. Ex istis patet, ꝙ ista consequentia est bona; istæ sunt duæ contradictoriæ, & vna est vera. ergo reliqua est falsa. Etiam bene sequitur: istæ sunt contradictoriæ, & vna est falsa, ergo reliqua erit vera. Sed lex subalternarum talis est. ꝙ
F possunt simul esse veræ, & etiã simul falsæ, q̃a si particularis est falsa, vniuersalis erit falsa, si formetur: etiam si vniuersalis sit vera particularis erit vera, & hoc si formetur. Vnde de ista dantur duæ regulæ, quarum prima est, bene sequitur, vniuersalis est vera: ergo particularis est vera, si formetur. secunda si particularis est falsa, vniuersalis est falsa, & hoc, si formetur: vt si ista sit falsa, quidam homo currit, ista erit falsa, omnis homo currit.

¶ARGVITVR primò sic: Istæ sunt contrariæ, omnis homo animal est: omnis homo animal non est, & sunt in materia naturali de prædicatione directa, & tamen sunt simul veræ: igitur male dicitur, ꝙ duæ contrariæ in materia naturali non possunt simul esse veræ. Secundo sic. Istæ sunt contradictoriæ, G promitto tibi equum: non promitto tibi equum, & tamen sunt simul veræ: quia ista est vera, non promitto tibi equum: quia æquiualent isti, nullum equum tibi promitto, quæ est vera. ¶Tertio sic: Ista est vera: omne animal, quod non est irrationale, est homo: & tamen sua particularis non est vera, & hoc descendendo sub ly, irrationale, nam ista est falsa, omne animal, quod nõ est hoc irrationale, est homo. Ad primum dicitur, quòd illæ propositiones non sunt contrariæ, sed contraria istius: omnis homo animal est, est ista, omnis homo nullum animal est. Ad secundum dicitur, quòd ista propositio, non promitto tibi equum, non æquiualet isti, nullum equum tibi promitto: quia ly H equum, non supponit eodem modo in ambabus: quia in prima supponit confusè, & distributiue distributione perfecta: sed in alia supponit distributione imperfecta. Ad tertium dicitur, quòd non oportet sic descẽdere: sed sic, omne animal, quod non est hoc, vel hoc irrationale, est homo. I

Item propositionum cathegoricarum vtroque termino participantium ordine econuerso, triplex est conuersio. s. simplex, per accidens, & per contrapositionẽ. Cõuersio ꝓpositionum triplex. *Conuersio simplex est, quando fit de subiecto prædicatũ, & de prædicato subiectum, manente eadem*

dem

A *dem qualitate, & quantitate: & hoc modo conuertitur vniuersalis negatiua in seipsam, & particularis affirmatiua in se ipsam, vt nullus homo est lapis, nullus lapis est homo: quidam homo est animal, quoddam animal est hō.*

Art. 1. Cōuersio dupliciter capitur. Idem primo priorū tractatu primo.

PRimo sciēdum, ꝙ iste terminus, cōuersio, potest capi dupliciter. Vno mō prime intētionaliter, & hoc modo capitur, cum dicitur: ꝙ malū conuertitur in bonum. Alio mō secunde intētionaliter: & hoc dupliciter. Vno mō: vt est passio termini, & sic tantum valet, sicut vniuersaliter verificari: queadmodū dicitur, ꝙ isti termini, homo, & risibile conuertuntur. i. vniuersaliter de seinuicē prędicantur, vel verificātur. B Alio mō accipitur, vt est passio ꝓpositionū, & est duplex. s. in oppositam qualitatē, q̄ fit in propositionibus de contingenti ad vtrūlibet, de quibus aliās videbitur in primo priorum, tractatu 4. Alia est in terminis propositionis, q̄ solet sic diffiniri. est mutatio prędicati in subiectum: & econtra. quę sic debet intelligi. Conuersio est duarū propositionū cathegoricarū, vtroq; termino participantiū ordine econuerso, vnius ad alteram formalis cōsequentia: ex qua diffinitione sequūtur aliqua corollaria, Primum, ꝙ cōuersio est passio propositionum, vel propositionis in ordine ad aliā. Secūdo sequitur, ꝙ hypotethicę non cōuertuntur, sed cathegoricę de simplici copula, & de simplici subiecto: qa propositiones de subiecto mixto, vel copula mixta, non proprie conuertūtur. Tertio sequitur, ꝙ consequentia C materialis non est conuersio. sed sola consequentia formalis, quæ est cōsequentia bona: quæ sic est bona, ꝙ q̄libet sibi similis i forma, ē ē bona.

Art. 2. SECVNDO sciēdum, ꝙ triplex est conuersio: vt patet in textu. Pro cuius declaratione supponit, ꝙ diffinitio conuersionis simplicis sic est intelligenda. Cōuersio simplex est duarū propositionum cathegoricarū, similium qualitatum, & quantitatū, vtroq; termino participantium ordine econuerso vnius ad aliam formalis consequentia: & ponitur, formalis consequentia, loco generis. & totum residuū ponitur ad differētiam conuersionis per accidens, & ꝑ contrapositionem. Supponitur secundo, D ꝙ cōuersio simplex dr̄ iō simplex, eo ꝙ fit per solam transpositionem terminorum, remanente eadem qualitate, & quantitate. & non quia non fiat ex propōnibus. Tertio supponit, ꝙ duplex est conuersio. s. propria & impropria, seu directa & reductiua. Propria est, qn̄ de subiecto conuersę fit prædicatum conuertentis, & de ꝑdicato conuersæ fit subiectum cōuertentis, nihil addendo & nihil remouendo: vt homo est animal: ergo animal est homo. Sed impropria est, qn̄ aliquid additur vel remouetur á parte subiecti, vel prędicati: vt nullus homo est mulier. ergo nulla mulier est aliquis homo.

Cōuersio simplex cur sic dicta.

Cōuersio duplex.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ secūdū conuersionem simplicem conuertūtur duo genera propositionum. s. vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua. Et debet intelligi de vniuersali

E uersali negatiua de mō loquendi cō sueto: quia vniuersalis negatiua de mō loquendi inconsueto, non conuertitur simpliciter: vt nō sequitur, omnis sol planeta non est: ergo omnis planeta sol non est, cū aňs possit esse verum, & cōsequens falsum. Debet ēt intelligi de prędicato cōi, quia propositiones de prædicato singulari non sic conuertuntur: vt nullus hō est brunellus, q̄ sic conuertitur: ergo brunellus non est hō. Debet etiā intelligi, qñ ex parte pdicati non ponitur aliqđ syncathegorema: quia tūc in conuertēte oportet aliquid addere, vel remouere: vt nullus homo est omne animal: ergo nihil, quod est oē animal, est homo. Debet ēt intelligi de terminis rectis. quia de terminis obliquis, aliquādo oportet ali F quid addi. ut nullus panis est in furno: ergo nullum ens in furno est panis. Et aduerte, ꝙ aliq̄ cōditiones requiruntur ad bene conuertendū pro pōnes. Prima ꝙ termini teneantur æque ample: iō ista quædam mulier fuit meretrix non dēt conuerti: ergo meretrix fuit mulier: sed sic. ergo quod fuit meretrix, est, vel fuit mulier. Secunda, ꝙ termini supponant ſm idē genus suppōnis. Tertia, ꝙ termini aliqñ debent resolui, anteq̄ conuertantur. vt homo currit. debet resolui, currens est homo.

Cōdōnes rcpōnd simpliciter cōuertendarū.

¶Argvitvr primo: Nō sequitur, nullus homo est falsè animal: ergo nullum animal falsè est homo: cū aňs sit verū & consequens falsum: ergo vniuersalis negatiua non conuertitur simpliciter. ¶Secūdo sic: Nō sequitur domus fit: ergo quod fit, est domus: quia antecedens est verū, & G consequens falsum: ergo indefinita affirmatiua non conuertitur simpliciter. ¶Tertio sic: Non sequit, mortuū est homo. ergo hō est mortuus: quia argr̄ à minus amplo ad magis amplum: igitur. Ad primum rñdet. ꝙ non debet sic conuerti: sed sic dēt conuerti: ergo nihil, quod est falsè animal, est homo. Ad secundū dr̄, ꝙ non debet sic conuerti. sed sic. ergo quod fit, est, vel erit, vel potest esse domus. Ad tertium dicitur, ꝙ duobus modis valemus arguere a minus amplo ad magis amplū. Vnomō sine distributione magis ampli & sic est bona consequentia. Aliomō cum distributione magis ampli, & sic nō valet consequentia: vt non sequitur, nullum mortuū est homo: ergo nullus homo est mortuus. H

Conuersio per accidens est facere de subiecto predicatum, & de predicato subiectum, manente eadē qualitate, sed mutata quantitate: & hoc modo conuertitur vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam: & vniuersalis negatiua in particularē negatiuam: vt omnis homo est animal: ergo quoddam animal est homo: nullus homo est lapis: ergo quidam lapis non est homo. Conuersio per cōtrapositionem est facere de subiecto predicatum, & de predicato subiectum, manente eadem qualitate, & quantitate, sed mutatis terminis finitis, in terminos infinitos: & hoc modo con-

Cōuersio p accidēs quid.

Cōuersio p contrapositionem.

A *conuertitur vniuersalis affirmatiua in vniuersalē affirmatiuā, & particularis negatiua in seipsam: vt omnis homo est animal: ergo omne non animal est nō homo: quidam homo non est lapis: ergo quidam non lapis non est nō homo vnde versus.*

Simpliciter feci, conuertitur eua per acci.

Asto per contra, sic fit conuersio tota.

Asserit A, negat E, sunt vniuersaliter ambæ.

Asserit I, negat O, sunt particulariter ambæ.

Et sciendum est, ꝙ signum positum in subiecto propōnis, q̄ dēt
B *conuerti, debet poni supra totum p̄dicatum, & totum reduci ad subiectum in conuertente. Præterea eadem est conuersio propositionis particularis, indefinitę, & singularis.*

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ diffō conuersionis per accn̄s sic est intelligenda. Est duarum propōnum cathegoricarum eiusdem qualitatis, & diuersæ quantitatis, vtroque termino participātiū ordine ecōuerso, vnius ad alterā formalis consequentia: & dr̄ conuersio per accn̄s, eo ꝙ ibi mutat̄ quantitas. Et secundum hanc cōuersionem conuertuntur duo gn̄a propōnum. s. vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua. Et est aduertēdum, ꝙ ista duo gn̄a non sp̄ cōuertūtur per accn̄s in particularem, vel indefinitam conuersione propria & di- (Cōuersio p accidēs cur sic dicta.)

recta: sed aliquando oportet aliquid addere. vel remouere a parte subiecti vel p̄dicati: vt omnis meretrix erit uirgo: sic conuertit̄: ergo qd̄ erit uirgo, est vel erit meretrix. Similiter de ista nullus homo est omne animal, q̄ dēt sic cōuerti: ergo quoddam ens, quod est omne aial · nō est hō. Vnde p maiori declaratione ponuntur aliq̄ regulæ. ¶ Prima: oēs ꝓpōnes de verbis impersonalibus, siue actiuæ vocis siue passiuæ vocis, debent resolui in propositiones de verbis psonalibus & obliqui debent resolui in rectos: vt Tædet animam meā uitæ meæ. dēt resolui: aia meā habet tædium de uita mea, & debet sic conuerti: ergo quod habet tędiū de uita mea, est anima mea: Similiter campana pulsatur, debet sic resolui campana pulsatur ab aliquo, & debet sic conuerti: ergo quod pulsatur ab aliquo, est campana. ¶ Secunda regula propositiones de obliquis, & verbis personalibus conuertuntur p easdem regulas, sicut propositiones de verbis rectis, ut cuiuslibet hominis asinus currit, sic conuertitur: ergo currens est asinus hominis. ¶ Tertia regula. ꝓpositiones de verbis primæ, & secundæ personarū & de verbis exempte actionis si ponantur sine supposito expresso anteq̄ cōuertantur debet ostendi suppositum: vt pluit: debet resolui dicendo, natura est pluens & postea conuerti. (Regula p propōnibus cōuertēdis p accidens.) C D

SECVNDO sciendum, ꝙ circa conuersiones incidunt aliquæ difficultates. ¶ Prima qualiter conuertitur ista propositio ad equitandū requiritur equus. Respōdetur, ꝙ non con- (Art. 2. Dubitationes cōuersionum.)

E conuertitur in istam, equus requiritur ad equitandum: cum antecedens sit verū & consequens falsum: sed sic conuertitur: equus possibiliter habetur ad equitandum. ¶ Secūda est de conuersione huius propositionis Parisius & Romę venditur piper. Dicitur primo, quod resoluitur in istā, vtroq; istorum locorū vendit piper & postea sic conuertitur: ergo quod venditur altero istorum locorum. est piper. ¶ Tertia est de cōuersione propositionum de propositionibus primæ, & secundæ personarū, puta de ista: ego sum Petrus. Respōdetur pro nunc probabiliter, ꝙ conuertuntur a quocunq; eodem mō, sicut aliæ: & hoc supponendo ꝙ antecedens & consequens alicuius bonę consequentiæ fiant ab eodem. Quar F ta de cōuersione istius ꝓpositionis, nullum a, est prædicatum posito casu ꝙ a. in nulla propositione prædicetur, non potest dici, ꝙ cōuertatur in istam, nullū prædicatum est a: quia ibi. a. est prædicatum, & sic cōsequēs esset falsum, & antecedens verū. Respondetur. ꝙ consequens non est falsum. quia non est. Et siquis dicat ꝙ consequens est illud nullum prædicatum est a. Dicitur ꝙ non est cōcedendum tale consequens poni quia est regula obligatoria ꝙ illud quod repugnat casui, nō est admittendū.

Sco. I di. 2. q. 2. in sol. ie. a. gu. TERTIO sciendum. ꝙ diffinitio conuersionis per cōtrapositionē, sic est intelligenda. Est duarum propositionum cathegoricarum manēte eadem qualitate, & quātitate, sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos, vnius ad aliam consequentia: sm quam conuertuntur duo genera propositionum. s. vniuersalis affirmatiua, & particularis negatiua: vt omnis homo est animal; ergo omne non animal est non hō. Et aduer- G te, ꝙ talis cōuersio non est consequētia formalis, quia non sequitur, omnis homo est existens: ergo omne nō existens est non homo, cum antecedens sit verum & consequens falsū, quia Antichristus est non existens, & tamen non est nō homo. Vnde in illa ꝓpositione; omnis homo est existens, subiectum puta homo supponit tantum pro hominibus existentibus, quia taliter supponūt subiecta, qualem suppositionem permittunt sua prædicata. Et aduerte pro regula, ꝙ quanto terminus finitus ꝓ pluribus supponit, tanto terminus infinitus pro paucioribus supponit. & quanto terminus finitus pro paucioribus supponit, tanto terminus infi- H nitus pro pluribus supponit. Finaliter aduerte, ꝙ Petrus Hispanus ponit duo notabilia. ¶ Primū ꝙ signū subiecti propositionis conuersæ conuersionis simplicis dēt addi vel ęquiualens subiecto cōuertentis sm exigentiam congruitatis. ¶ Secundum est, in quo videtur defecisse quod eadem est conuersio particularis indefinitæ, & singularis, quia de rigore sermonis est falsum quia ly eadem, diceret identitatem numeralem & non specificam & sic est falsa, cū singularis negatiua conuertatur simpliciter & non particularis, vel indefinita negatiua.

Sco. in I. dist. 21. q. unica § So luc. ult. arg.

Defectus Petri Hispa.

¶ ARGVITVR primo sic. Ista neuter istorū est albus, est vniuersalis negatiua,

A gatiua, & tamen non conuertitur p̄ accidens, quia tunc conuerteretur in istam quoddam album nō est aliquis istorum quod est falsum, cū de subiecto non fiat p̄dicatū. ¶Secūdo sic: Ista est vniuersalis negatiua nullus homo est mulier, & tamen non conuertitur per accidens, quia conuerteretur in istam, quędam mulier nō est homo, quæ est falsa. ¶Tertio sic. Ista est particularis negatiua: quędam chimera non est homo & tamē nō conuertitur per contrapositionē, quia cōuerteretur in illam, quoddā non hō non est non chimera, qđ est falsum cū antecedens sit verū, & consequens falsum: cum.n. chimera p̄ nullo supponat, non chimera supponit pro omnibus. Ad primum dr, ꝙ debet sic conuerti: ergo quoddam B album nō est homo de numero istorum. Ad secundum dicitur, quòd sic debet conuerti: ergo quædam mulier non est aliquis homo. Ad tertiū dicitur, quòd bene probat, quòd cōuersio per contrapositionem non est consequentia formalis & hoc maxime, quando prædicatum est trāscendens. secundo quando subiectū pro nullo supponitur, vel quando importat rationem impossibilem, cuiusmodi est chimera: etiam vniuersalis negatiua non formaliter conuertit in particularē negatiuā de terminis trāspositis, licet bene inferat eā.

Sco. li. 1. di. 21. in fo'. vl. arg.

Propō hypothethica quid.

Sequitur de propositione hypothetica. Propositio hypothetica est illa, quæ habet duas cathegoricas propositiones, tanquam principales partes sui: vt si homo currit, homo mouetur. Et dicitur C *hypothetica ab hypos, quod est sub, & thesis, quod est positio: qua si suppositio, siue suppositiua locutio: quia vna pars eius supponitur alteri.* ὑπὸ καὶ τίθημι. *Propositionum hypotheticarum alia conditionalis, alia copulatiua, alia disiūctiua.*

Propōnū hypothet. diuisio.

Conditionalis est illa, in qua coniunguntur duæ cathegoricæ per hanc coniunctionem, si, vt si sortes currit, sortes mouetur: & illa cathegorica, cui immediate præponitur illa coniunctio, si, dicitur antecedens: reliqua verò consequens. Ad veritatem conditionalis exigitur, quòd antecedens non possit esse verum sine consequente: vt si homo est, ani- D *mal est: vnde omnis conditionalis vera est necessaria: & omnis falsa est impossibilis. Ad falsitatem conditionalis sufficit, quòd antecedens possit esse verum, consequente existente falso: vt si homo est, album est.*

PRIMO sciendum quòd postquàm determinatum est de propositione cathegorica: consequenter determinandum est de propositione hypothetica. Art. 1. Pro cuius declaratione supponitur quòd propositio hypothetica potest capi dupliciter. Vno modo stricte, & sic diffinitur: propositio hypothetica est, quæ explicite, vel implicite, siue mētaliter habet duas propositiones cathegoricas tanquàm partes principales

Hypothetica propositio dupliciter capitur.

E les sui, coniunctas per aliquàm coniûctionem, vel per aliquod sibi æquiualens, & sic cæpit Petrus Hispan. Alio modo accipitur large, quæ diffinitur sic: Propositio hypothetica est, quæ explicite, vel implicite, siue mẽtaliter habet duas propositiones, vel plures: vel duo complexa: proportionabilia duabus ꝓpositionibus cõiuncta per aliquàm coniunctionem, vel per aliquod sibi æquiualens. Dicitur notanter, implicite, quià ista propositio: magistro legente, pueri proficiunt, est hypothetica, & tamen explicite non habet plures propositiones, & talis resoluitur in unam cõditionalem temporalem, vel causalem. Dicitur notanter, duàs propositiones, non addendo cathegoricas, quia multæ sunt propositiones
F hypotheticæ, in quibus non coniunguntur duæ cathegoricæ: supple, tanquàm principales partes sui: sed aliquando cathegorica, & hypothetica, vt si homo currit, animal currit, & Deus est. Dicitur notanter, vel duo complexa quia aliqua est hypothetica, quæ nec explicite, nec implicite componitur ex duabus propositionibus vt ista: si àsinus volaret, asinus haberet alas, cuius partes non sunt propositiones: cum non sint veræ neqùe falsæ. Dicitur notanter, tanquàm principales partes sui, ad differentiam propositionis cathegoricæ, in qua non coniunguntur duæ propositiones, tanquàm principales partes sui.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ ipsius propõnis hypotheticæ cõmuniter assignantur tres spẽs. s. cõditionalis, copulatiua & disiunctiua: non negãdo
G tñ quin sint plures, siue reducantur ad istas, siue non: sicut rationalis, causalis & expletiuá. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ sicut hypothetica pòtest capi dupliciter. s. strictè, & large: ita & cõditionalis. vnde conditionalis strictè capta sic diffinitur, est quæ explicite, vel implicite habet duas ꝓpositiones cathegoricas, coniunctas per istam coniunctionẽ, si, vel per aliquod sibi æquiualens, tãquàm partes principales sui: & de ista loquitur Petrus Hispa. Sed conditionalis large sumpta est, i qua explicite, vel implicite coniunguntur duæ propões, vel duo complexa ꝓportionabilia duabus propositionibus per istam coniunctionem, si, vel per aliquod sibi æquiualens. Suppo-
H nitur secundo, ꝙ conditionalis vera est bona consequẽtia: iõ hẽt antecedens, & cõseques: ita ꝙ illa propositio, cui additur, si, vocat antecedẽs, & alia consequens, capiẽdo tñ antecedens nominaliter, & non participialiter. ¶ Tertio supponitur, ꝙ ad veritatem conditionalis strictè sumptæ & affirmatiuæ, de qua loquitur Petrus Hisp. requirit, ꝙ antecedens nõ possit esse verũ sine cõsequẽte, & hoc, si cõseques formet. Ex quo sequtur, ꝙ cõdõnalis nõ est iõ vera, ꝙ antecedẽs, & cõsequẽs sint vera, qa stat cõdõnalẽ esse verã, cuius tã antecedẽs, q̃ cõsequens sunt impossibilia, vt si hõ est asinus, hõ est rudibilis. Secundo, ꝙ conditionalis non dicitur eo falsa, quia antecedens sit falsum, vel cõsequẽs, sed qa antecedẽs pôt esse verũ, cõsequente existẽte falso.

TERTIO

ATERTIO sciendum, quod ista coniunctio si, potest capi tripliciter. Vnomodo pure condonaliter: vt si hérem libros, libenter studeré. Aliomodo promissiue: vt si veneris ad me, dabo tibi equũ. Et istis duobus modis ista coniunctio si non facit condonalé, propriè dictã, sed tñ large captã. Tertio modo capit illatiuè. & tunc denotat, cõsequens sequi ex antecedéte: vt si asinus volaret, asinus héret alas. Et aduerte, quod quatuor modis solet fieri argumẽtatio i cõditionali. ¶Primo modo, a tota condonali, a positione antecedentis ad positioné consequẽtis: & tunc est bona cõsequẽtia: vt si homo currit: animal currit: sed homo currit: ergo animal currit. Vnde

Art. 3. Si, tripliciter capit.

B ponere antecedens, non est aliud, quam ipsum accipi in minore, sicut in maiore. ¶Secũdo modo à destructione cõsequentis ad destructioné antecedentis: vt si hõ currit, animal currit: sed nullũ animal currit: ergo nullus homo currit. Vnde destruere consequens, est accipere suũ cõtradictoriũ & etiã isto modo est bona cõsequentia. ¶Tertio mõ a destructione antecedẽtis ad destructioné consequẽtis: vt si hõ currit animal currit: sed nullus homo currit. ergo nullũ animal currit. ¶Quarto mõ, a positione cõsequẽtis ad positioné antecedentis: vt si hõ currit aial currit: sed animal currit: ergo hõ currit: Et istis duobus modis nõ est bona cõsequẽtia saltẽ, formalis: licet aliquãdo possit esse materialis vt in terminis cõuertibilibus.

Quatuor modis arguitur in conditionali.

ARGVITVR primo sic: Ista propositio est hypothetica: sortes est ita albus, sicut Plato: & tñ non videtur, cuius speciei hypotheticæ sit. Secun C do sic: Ista propositio si hõ currit animal currit. & si hõ est asinus, hõ est rudibilis, est hypothetica, & tñ non habet duas propositiones cathegoricas, tanquam partes principales. igit diffinitio propositionis hypotheticæ nõ est bona. ¶Tertio sic. Ista propositio est condonalis; si asinus volaret, asinus haberet alas. & tñ ibi non coniũguntur duæ propõnes, cum nulliũ illorum significet verũ, vel falsum. Ad primum dr̃, quod reducitur ad copulatiuam sicut oẽs propositiones de aduerbio similitudinis, tpis, loci, quantitatis & qualitatis. Ad secũdũ dr̃, quod bñ probat, quod non est propositio hypothetica, specialiter capta: tñ est bene propositio hypothetica large capta. Ad tertium dr̃ concedendo, quod non est conditionalis strictè capta, de qua loquitur Petrus Hysp. tamen bene est conditionalis large capta, vt visum est D in notabilibus.

Copulatiua est illa, in qua coniunguntur duæ cathegoricæ per hanc coniunctionẽ, &: vt sortes currit, & Plato disputat. Disiunctiua est illa, in qua coniunguntur duæ cathegoricæ per hanc coniunctionem, vel, vt sortes currit, vel Plato disputat. Ad veritatẽ copulatiuę exigit, vtranque partem esse veram: vt homo est animal, & Deus est. Ad falsitatem eius sufficit alterã partẽ esse falsam, vt homo est animal, & equ' est lapis. Ad veritatem disiunctiuæ sufficit, alterã partẽ esse veram,

Propõ copulatiua quid & quæ eius cõditiones

E *ram, vt hō est animal, vel equus est lapis. Tamen permittitur, ꝙ vtraq; sit vera, sed non ita proprie, vt hō est animal, vel equus est hinnibilis. Ad falsitatē eius exigit vtrāq; partē esse falsam: vt hō est asin⁹, vel equ⁹ est lapis.*

Art. 1. Propō copulatiua dupliciter.

PRIMO sciēdum, ꝙ propositio copulatiua potest capi dupliciter. Vno modo large, & sic diffinitur. Propositio copulatiua est, quæ explicite, vel implicite habet duas ꝓpositiones, vel plures, vel duo complexa ꝓportionabilia duabus ꝓpositionibus coniunctis ꝑ istam coniūctionē, &, vel ꝑ aliquod sibi æquiualēs. Alio modo capit stricte, & sic diffinit. Est q̄ explicite, vel implicite, habet duas ꝓpositiones cathegoricas, coniūctas F ꝑ istā coniunctionē, &, vel per aliqd sibi æquiualens: & isto modo cœpit Petrus Hyspanus. Et aduerte, ꝙ ad copulatiuam reducitur tpalis, cuius copula principalis est aduerbiū tpis, vt Petrus currit, qñ Ioannes disputat. & localis cuius copula principalis est aduerbiū loci, vt Petrus currit vbi Ioannes legit: & ad earū veritatē requiritur, ꝙ partes copulatiuæ, ad quā reducuntur, sint simul veræ: Vnde sensus huius, Petrus currit, quando Ioannes disputat, est iste: Petrus currit in aliquo tpe, & in illo tēpore Ioannes disputat. Aduerte etiam, ꝙ multæ aliæ ꝓpositiones reducuntur ad copulatiuā: puta, ista sortes est talis, qualis est Plato: sortes currit, sicut Plato disputat: Et propositiones de, nisi, dummodo capiatur exceptiue: quia si teneretur illatiue, vt includit istā coniunctionē, si, & negatio- G nem. tunc esset condōnalis: vt nemo legit Parisiis, nisi sit magister: & est sensus, si nullus sit magister, nullus legit Parisiis. Aduerte vlterius, ꝙ ad veritatem copulatiuæ, specialiter captæ, & affirmatiuæ requiritur, ꝙ vtraque pars principalis eius sit vera. Dicit notanter, specialiter captæ. quia hoc forte nō requirit ad copulatiuā large captā. Dr etiā, affirmatiuæ, quia hoc forte non requirit ad veritatē copulatiuæ negatiuæ. Dr etiā, pars principalis, qa minus principalis pt esse falsa, vbi tota copulatiua erit vera: vt ista, sortes est asinus, vel sortes est homo, & Deus est. Art. 2.

SECVNDO sciendū, ꝙ ad falsitatē copulatiuæ, specialiter captæ, & affirmatiuæ, requirit quod vna pars H eius principalis sit falsa. Dr notanter affirmatiuæ, quia ad falsitatē negatiuæ hoc nō requirit, sed magis, ꝙ vna pars eius sit vera. De qua negatiua est magna difficultas, vtrū æquiualeat disiunctiuæ affirmatiuæ de partibus contradicētibus, vel vtrū sit negatiua simpliciter. Ad possibilitatē copulatiuæ affirmatiuæ requiritur vtrāq; partē principalē esse possibilē, & cōpossibilē alteri: & ideo sufficit ꝙ partes sint possibiles: Et ad eius contingentiā sufficit alterā partē principalē eius esse cōtingentē, eo ꝙ nō repugnet alteri parti: quia tūc esset impossibilis. Sed ad eius necessitatē, requirit, vtrāq; partē eius principalem esse necessariā: Et ad eius impossibilitatem sufficit, eius partes principales esse incompossibiles adinuicē. Et aduerte ꝙ quatuor sunt regulæ arguen-

Sco. 2. d. 2. q. 9. & 4. dist. 43. q. 3.

Regulæ arguendi a copulatiua.

A guendo á copulatiua. ¶ Prima, ꝙ á tota copulatiua ad quālibet eius partē principalem est bona consequentia: vt bene sequitur. sortes currit,& plato disputat: ergo sor. currit. ¶ Secunda regula est: a parte copulatiuæ affirmatiuæ ad totā copulatiuā non valet consequētia: vt non sequitur, sortes currit. ergo sortes currit, & plato disputat. ¶ Tertia regula a veritate copulatiuæ affirmatiuæ ad veritatē cuiuslibet partis eius principalis est bona cōsequentia: vt bene sequitur, ista est vera: Petrus currit, & plato disputat: ergo ista est vera, plato disputat. ¶ Quarta regula: a veritate vnius partis copulatiuæ affirmatiuæ ad veritatem totius copulatiuæ affirmatiuæ nō valet consequentia: B vt non sequitur ista est vera, Petrus currit: ergo ista est vera, Petrus currit,& plato disputat.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ propositio disiunctiua pōt capi dupliciter.

Disiunctiua dupliciter capitur. Vnomodo large. & sic est ꝓpositio, in qua explicite, vel implicite coniūgūtur duæ ꝓpositiones, vel duo cōplexa proportionabilia, duabus propositionibus per istam cōiunctionē [vel] vel per aliquod sibi æquiualēs, tanquā partes principales sui. Aliomodo capitur strictè.& sic, est propositio, in qua explicite, vel implicite coniunguntur duæ categoricæ per istam coniunctionē [vel] tanquā partes principales sui. Et aduerte, ꝙ ad veritatem disiunctiuę, strictè captę, & affirmatiuæ, requirit, ꝙ vna pars eius principalis sit vera. Et ad eius possibilitatē requiritur, ꝙ vna eius pars principalis sit possibilis. Et ad

C eius necessitatē requirit, ꝙ vna pars eius principalis sit necessaria: vel ꝙ cōponatur ex partibus, cōtradicentibus sibi adinuicē. Sed ad eius impossibilitatē requiritur, vtranq; partem eius principalē esse impossibilem: Et ad eius contingentiā requirit, vtrāque eius partē esse contingentē, non contradicentes sibi inuicē. Sed ad falsitatem eius requiritur, vtranq; partem eius principalem esse falsam. Et aduerte, ꝙ de ipsa disiunctiua ponūtur duę regulę. ¶ Prima ē, ꝙ á qualibet parte principali disiunctiuę, ad totā disiunctiuā est bona consequentia: vt benè sequitur, sortes currit. ergo sortes currit. vel plato disputat. — Regulæ proposit. disiunct.

¶ Secunda regula: á tota disiunctiua cum destructione vnius partis principalis ad positionē alterius est bona consequentia: vt benè sequitur, sortes est hō, vel sortes ē asinus: sed sortes non est asinus: ergo sortes est hō. D

Potest poni alia regula, ꝙ a veritate vnius partis principalis disiunctiuę, ad veritatē totius disiūctiuæ, ē bona cōsequētia: sequit, ista ē vera: Petrus currit ergo ista est vera Petrus currit vel deus ē diabolus: & finaliter ꝓpositio dēt destrui p suā cōtradictoriā.

¶ ARGVITVR primò sic: Ista est copulatiua: Petrus currit, qui disputat: & ibi nō cōiungūtur duæ propositiones per istā cōiunctionē, &, igit. ¶ Secundò sic. Ista propositio est copulatiua: sortes currit, & plato disputat, vel asinus currit: & tamen ibi nō coniungūtur duæ cathegoricæ per istam coniunctionē, &, igitur. ¶ Tertiò sic: Ista propositio est disiunctiua, Petre fac ignem, vel Petre lege:

E & tñ in ea non coniungunť duæ propõnes: cũ nullum illorum fit verum, vel falsum, igitur. Ad primũ dicitur, ꝙ quãdo istud relatiuum, qui, q̃, qd, poniť inter duas copulas verbales, & refert subiectũ vel prædicatum, vel aliq̃d se tenens ex parte subiecti, vel prædicati: tũc exponiť per &, & ille, & tunc facit copulatiua: sed qñ ponitur inter partes subiecti, vel pdicati, tunc non exponiť per &, & ille, neq; facit copulatiuã. vt sortes, qui currit disputat. Ad secundum dr̃, ꝙ illa cõiunctio, & potest esse copula principalis, & tũc est copulatiua; vel minus principalis, & tũc est disiũctiua. Et similiter dicatur de omnib. in quibus poniť duplex coniunctio, vel duplex æqualés. Ad tertiũ dr̃, ꝙ benè pbat, ꝙ non est disiunctiua, strictè capta:
F tamen benè est disiunctiua, largè capta: vt in patet in 3. notabili.

Regulæ æquipollentiarũ. *Sequitur de ęquipollentijs, de quib. tales dantur regulæ. Prima est, ꝙ si alicui signo vniuersali, vel particulari pponať negatio: ęquipollet suo contradictorio, ut ista equipollẽt, non oĩs hõ currit, quidam hõ non currit. Secũda regula est, ꝙ si alicui signo uniuersali postponatur negatio, æqpollet suo contrario, ut ista duæ æquipollent, omnis homo non currit, nullus homo currit. Tertia regula ẽ, ꝙ si alicui signo vniuersali, uel particulari pponatur, & postponať negatio: equipollet suo subalterno: ut istæ duę æquipollent, non omnis hõ non currit, q̃dã hõ currit: uel nonnullus hõ non currit, quidam hõ nõ currit. Et dictæ regulę in his uersibus continentur:*

Præ contra dic: post contra, p̃, post q̃, subalter:

Non omnis quidam non: omnis non, quasi nullus.

Nonnullus, quidam: sed nullus non, ualet omnis.

Non aliquis nullus: non quidam non, ualet omnis.

Non alter neuter: neuter non, præstat uterque.

G *Ex istis regulis inferť regula q̃, est talis. Si duo signa uniuersalia negatiua ponanť ĩ eadẽ locutione, ita ꝙ unũ sit in subiecto, & reliquum in pdicato: primũ ęquipollet suo cõtrario per secũdã regulam, & secundũ suo cõtradictorio per primã regulam: ut nihil ẽ nihil, ęqpollet huic, quodlibet est aliquid: quia per secundam regulã: nihil non, & quodlibet ęquipollent: sicut omnis nõ, & nullus: & per primã regulam non nihil, & aliquid, ęquipollent: sicut nonnullus, & quidam: & sic duę primę sunt æquipollentes.* H

Sciendvm ẽ primò, ꝙ ęqpollẽtia sic diffiniť. Aeqpollentia est duarum propõnum, vtroq; termino participantium ẽm eundem ordinẽ, vnius ad aliã formalis consequentia, propter negationem prepositam tantũ, vel postpositã tm̃, vel ppositã & postpositã simul. Pro cuius declaratione supponiť, ꝙ duplex est ęqpollentia: seu ęqpollentia capitur dupliciter. Vno modo primò intẽtionaliter, vt cõuenit

Art. 1. Aequipollẽtia q̃d.

Aequipollẽtia duplex.

A venit rebus:quemadmodũ dicimus ꝙ vinum æquipollet blado. Alio modo capitur. vt est passio ꝓpositionũ. Pro cuius declaratione est aduertendum, ꝙ aliquæ propositiones dicuntur ęqpollere dupliciter. Vno modo in significãdo: quia sub ordinantur vni ꝓponi mẽtali, vel plurib. synonimis. & sic ꝓpositiones synonymæ dicũtur ęquipollere: vt Marcus currit, Tullius currit. Secundo modo in inferẽdo, & hoc dupliciter. Vno modo: quia inferunt se inuicem in consequentia materiali: & sic istæ dicuntur ęquipollere: omnis homo est risibilis: omne risibile est homo. Secũdo modo: quia inferunt seinuicẽ in consequentia formali, & ꝑp aduentũ negõnis: quemadmodũ est hic ad ꝓpositũ. Et aduerte, ꝙ quatuor sunt B regulæ ęquipollentiarum.

Vide Sco. in 1. dist. 8. q. 4.

Regulę æquipollentiarũ.

¶ Quarũ prima est, ꝙ si alicui signo vniuersali, vel particulari ꝑponatur negõ ęquipollet suo cõtradictorio. i. ꝙ totũ aggregatum ex ꝓpõne, cui additur negatio, & negatione, ęquipollet illi, cui propositio sine tali negatione contradicebat, vt non quilibet homo currit, ęquipollet illi, quidam homo non currit.

Art. 2. ¶ SECVNDO sciendum, ꝙ secunda regula ęqpollentiarũ talis ẽ, ꝙ si alicui signo vniuersali postponatur negõ, eqpollet suo contrario. i. datis duab. ꝓpositionib. cõtrarijs, si vni earum postponatur negõ immediatè post totũ distributũ a parte subiecti, facit totũ aggregatũ ex illa negõne, & ꝓpõne eqpollere illi, cui ꝓpositio precedens sine tali negatione cõtrariabatur: vt quilibet hõ non currit, æquipollet isti, nullus hõ currit. Dĩ C notanter, immediate postposita, post totũ distributũ, qa si non poneretur immediate, nõ faceret ęqpollere. defectu cuius iste nõ ęqpollent: cuiuslibet hois oculus ẽ dexter, & nullius hominis, oculus est dexter: sed oportet sic dicere, cuiuslibet hominis non oculus est dexter.

¶ TERTIA regula ęqpollẽtiarũ, ẽ talis, ꝙ alicui signo vniuersali, vel particulari ꝑponaĩ negõ & postponatur, ęqpollet suo subalterno. i. datis duab. ꝓpõnib. subalternis, si vni earũ ꝑponaĩ negõ toti ꝓpositioni, & ẽt postponaĩ toti subiecto, cadẽs supra totũ sequens facit totũ aggregatũ ex illis duab. negõnib. & illa ꝓpõne ęqpollere illi ꝓpõni, cui talis ꝓpõ, cui addũĩ negõnes, subalternabaĩ vt istę ꝓpõnes sũt subalternę, q libet hõ currit, qdã hõ currit: ideo, si in vna earũ D ꝑponaĩ negõ, & postponaĩ toti subiecto, facit totum aggregatum ex illis negõnib. & illa ꝓpõne ęquipollere illi propositioni, cui propositio illa sine negationibus subalternebatur.

Art. 3. TERTIO sciẽdũ, ꝙ ex ꝑdictis regulis 4. regula sequiĩ, ꝙ si i aliqua ꝓpõne ponanĩ duo signa negatiua, neĝater capta vnũ a parte subiecti & aliud a pte ꝑdicati: posita tñ ante copulã: primũ ęqpollet suo contrario: 2m verò suo cõtradictorio. i. ꝙ tũc illa ꝓpõ, i qua ponũĩ sic illa duo signa ęqpollet vni alteri ꝓpõni i qua cũ subiecto poniĩ signũ, contrariũ signo vniuersali negatiuo, & cũ ꝑdicato signũ cõtradictoriũ signo vl'i negatiuo vt istę eqpollent, nihil nihil est. & quodlibet ẽ aliqd. Aduerte, ꝙ notan-

E tanter dr̃, ante copulã, quia istæ nõ æquipollerent: nihil est nihil, & qd̃libet est aliquid: quia prima est negatiua, & secunda affirmatiua: licet tñ videatur, ꝙ Petrus Hisp. dicat illas esse æquipollentes. Et iste regulæ possunt esse satis manifestæ in quibusdam versibus, positis in textu.

Contra autorem Súmul.

¶ARGVITVR primo sic: Si plures propositiones æquipollerent, tūc plures propositiones vni & eidē contradicerent, sed hoc est falsum. quia vni est tm̃ vnū contrariū. ¶ Secundo sic: Si prima regula eēt vera, sequeretur, ꝙ vna ꝓpositio æquipolleret suo cōtradictorio, sed hoc ē falsum: igit.

1. Peri hermin. Cap. 4.

TERTIO sic: Istæ non æquipollent, oīs hō est aīal, nullus nō hō est aīal, cū sit vna vera, & alia falsa. ergo secunda regula est falsa. Ad primum F dicitur, ꝙ plures propositiones non æquipollentes non cōtradicunt vni propositioni: tñ plures ꝓpositiones æquipollētes pñt vni contradicere.

Ad fm dr̃, ꝙ solutio patet in notabilibus: nã non est intelligendū, ꝙ contradictoriū æquipolleat cōtradictorio, sed ꝙ aggregatū ex negatione, & propositione æquiualeat illi, cui propositio sine negatione cōtradicebat. Ad tertium dr̃, ꝙ non sufficit ꝙ negatio ponatur immediate post signum, sed oportet, ꝙ ponatur post totum subiectum distributum, cadens supra copulam sequentem.

Modus ꝓpositionis quia.

Modus est adiacens rei determinatio: & habet fieri per adiectiuum. Sed duplex est adiectiuum: quoddam est adiectiuū nominis: vt albus, niger, & similia. *Aliud est adiectiuum verbi: vt aduerbia. Secundum. n. Priscianum, aduerbium est vi verbi adiectiuum. Et ideo duplex est modus: vnus nominalis, qui fit per adiectiuū nominis: alius aduerbialis, qui fit per aduerbium: vt homo currit velociter. Itē aduerbiorum quedam determināt verbum gratia cōpositionis: vt ista sex: necessario, contingenter, possibiliter, & impossibiliter, vero, & falso. Alia determinant verbum gratia rei verbi, vt fortiter agit, velociter currit. Alia determinant gratia temporis; vt hodie, cras: & alia aduerbia temporalia. Alia aduerbia determināt ratione modo. vt aduerbia optandi, hortandi: & sic sumitur multipliciter modus per aduerbia. Sed ommissis oībus alijs, solū nunc de illis dicendū est, qui cōpositionē determinant, ut sunt necessario, contingenter &c. Cū. n. dicitur hō necessario sedet, significatur, quod compositio sessionis cū hoīe sit necessaria: sed cum dicitur hō currit bene, uel uelociter: significatur, quòd cursus hoīs sit uelox: uel bonus: & in ista determinatur res uerbi: in prima uerò cōpositio: Vnde solū ill: modi, qui cōpositionē determinant: faciunt propositionē modalem: ideo de talibus solūmodo hic intendimus. Et sumuntur quandoque prædicti modi nominaliter: ut pos-*

G

Modus ꝓpositionis duplex.

H

A *ut possibile, impossibile cõtingẽs: necessarium, verũ, & falsum: qñque aduerbialiter: vt possibiliter impossibiliter, necessario, contingenter, vero, & falso. Propositio modalis est, illa quæ determinatur aliquo istorũ sex modorũ, possibile, impossibile, contingens, necessariũ, verũ, & falsũ: vt sortẽ, currere ẽ possibile, & sic de alijs. Et in istis modalibus verbũ dẽt subiecti, modus aũt prædicati: oẽs aũt aliæ propositiones, quæ nõ determinãtur per illos sex modos: dicuntur de inesse. Sed adhuc illæ propositiones, quæ modificãtur his modis, vero & falso: ad præsens relinquũtur: quia in illis eodẽ mõ sumũtur oppositio, & æquipollentia, sicut in illis de inesse. In illis autem de his quatuor modis, possibile, impossibile, contingẽs, & necessarium: alio modo sumitur oppositio & æquipollentia: vt postea patebit.*

Propositio modalis quid.

B

Art. 1.

PRIMO sciẽdũ est, ꝙ diffinitio modi sic est intelligẽda. Modus est determinatio, significãs aliquid, vel aliqualiter per modũ adiacentis rei. i. suo determinabili. Vnde per hoc, ꝙ dr̃ adiacẽs, remouetur determinatio substantialis, quæ propriè non adiacet. Ex quo sequitur, ꝙ determinatio in plus se habet, quã modus: quia substantiuũ põt dici determinatio, & tñ nõ est modus. Sequitur secũdò, ꝙ modus, & adiectiuum idẽ sunt, & ꝙ duplex est adiectiuũ, s. noĩs, & verbi: & ideo duplex est modus. s. noĩalis, & aduerbialis. Ex quo sequitur tertiò, ꝙ oẽ adiectiuum dr̃ modus siue ponat a parte subiecti, siue a parte prædicati: siue sit nomẽ, siue pro nomen. siue participium. Et quia aliquis dubitaret, postquã oẽ adiectiuũ est modus, vtrum oẽ adiectiuũ faciat propositionem modalẽ. Respõdetur, ponẽdo aliquas propositiones. ¶ Prima. Solũ adiectiuũ verbi. i. aduerbiũ, determinans cõpositionẽ prædicati ad subiectũ, dr̃ facere propositionẽ modalẽ. s. possibiliter, impossibiliter, necessario, & contingẽter. ¶ Secũda ꝓpositio: Sola adiectiua istorũ aduerbiorũ dicũtur facere ꝓpositionẽ modalẽ, s. possibile, impõe cõtingẽs, & necesse. ¶ Tertia ꝓpositio. Licet sint plures modi facientes propositionẽ modalem, q̃ isti quatuor. tñ solum enumerantur isti quatuor: qa sunt magis vsitati. Etiã faciunt propositiones modales æquipollere per aduentũ negationis: non autem alij modi, cuiusmodi sunt, creditum, opinatũ, verũ, & falsum.

Adiectiuum duplex.

C

Dubitatio.

D

SECVNDO sciẽdũ, ꝙ isti modi, possibile, cõtigẽs, & necesse possunt capi dupliciter. Vno mõ primè intẽtionaliter. & hoc dupliciter. Vno modo cathegorematicè: & sic sunt dr̃æ entis: & tũc, possibile, valet tñ, sicut res possibilis, &, necesse, sicut res necessaria. Secundo modo syncathegorematicè. & sic sunt quædã syncathegoremata determinãtia copulã rõne cõpositionis. & tunc dicuntur facere propositionẽ modalẽ diuisam. Alio modo capiunt secundò intẽtionaliter, & sic sunt dr̃æ ꝓpositionũ: & dicuntur

Art. 2.

Modi capiũtur dupliciter.

B cuntur facere propõnem modalẽ cõpositã. Ex quo sequitur, ꝙ duplex ẽ ꝓpositio modalis. s. cõposita, & diuisa. Cõposita est, in qua modus subijcit̃, vel p̃dicatur: vt possibile est sortem currere, & istæ nõ sunt ꝓpriè modales, sed desinesse: sed vocant̃ modales solum pp similitudinẽ, quã habent cũ modalib. diuisis. Sed modalis diuisa est propõ cathegorica, in qua modus se tenet ex parte copulæ, tanquã determinatio eius: ut hõ possibiliter est currẽs. Et aduertẽ, ꝙ in propositionib. modalib. cõpositis illud verbum, est, sine determinatione dr̃ copula; sed in diuisis semper sumit̃ cum determinatione: vt qñ modus tenet̃ aduerbialiter: tunc, est, dr̃ esse copula totalis, & modus determinatio, & nõ ẽ pars copulæ: ut sortes possibiliter currit. Sed qñ modus tenet̃ nominaliter, tũc aggregatum ex isto verbo, ẽ, & isto infinitiuo, eẽ, explicitẽ, vel implicitẽ dr̃ esse copula totalis. Sic ꝙ, est, est pars minus principalis &, esse, est pars principalis: vt fortẽ possibile ẽ eẽ albũ: aggregatũ ex ly est, &, esse, dr̃ esse copula totalis.

Proposi- tio moda lis com- posita qd

F

Art. 3. Tertio sciendũ, ꝙ propõ modalis sic diffinitur a Pet. Hisp. s. est, q̃ modificat̃ aliquo istorũ quatuor modorũ, possibile impossibile contingẽs & necesse. Vnde aduerte, ꝙ ipse solũ diffinit propõnem modalẽ compositam, q̃ non est modalis: ideo insufficienter diffinit: & ꝙ solùm diffiniat, patet in eius exemplis. Non est ẽt dicendũ, ꝙ ipse diffiniat propõnẽ modalem diuisam, quę propriè est modalis: quia ipse exẽplificat de vero, & falso, q̃ non faciunt propõnem

Error au- toris.

G modalem diuisam, sed solũ cõpositã: iõ sufficienter determinat de modalibus: q c q d dicãt expositores. Sed si diceres, q d ergo erit modalis diuisa, q̃ solum est modalis? Dico, ꝙ põt sic diffiniri siue describi: Est cuius copula modificata est aliquo mõ, determinante cõpositionẽ p̃dicati cũ subiecto. Ex quo sequitur, ꝙ qñ dicit Petr. Hisp. ꝙ verbum debet subijci, modus aũt p̃dicari, solùm loquit̃ de modali cõposita. Sequitur secundò, ꝙ propõ non dr̃ ideo modalis, quia in ipsa ponitur modus simpliciter: sed quia in ipsa ponitur modus, determinans compositionem prędicati cum subiecto.

Quare Sco. in 1. d. 21. & in 2. q. 2. d. 9.

¶Arguitur primò. sic. Albedo adiacet rei, & tñ nõ est modus: ergo diffinitio modi non est bona.

¶Secundò sic. Nullũ subiectũ vel prędicatum est determinatio copulę, sed modus est subiectum vel prædicatum: igitur. H

¶Tertiò sic: Nullũ purũ cathegorema põt esse determinatio copulę; sed possibile, & impossibile, sunt pura cathegoremata: ergo non pñt determinare copulã. Ad primũ dr̃, ꝙ adiacere pt̃ capi duplr̃. vnomõ primẽ intẽtionaliter, vt idem est, ꝙ inhęrere, & sic bene albedo adiacet rei. Aliomõ capit̃ secũdò intẽtionaliter, vt tñ valet, sicut significare ꝑ modũ adiacẽtis, & sic solũ adiectiuũ adiacet. Ad fm dr̃, ꝙ possibile, & impossibile, capta scdò intentionaliter, sũt subiectũ, uel p̃dicatũ propõnis, & sic faciũt propõnẽ modalẽ cõpositã. sed ipsa capta primò intentionaliter, & syncathegorematicẽ faciunt propõnem

A nem modalē diuisā:& sic nō subijciū tur, nec pdicant. Solutio tertij patet in 2. notab. De qualitate modaliter.

Sciendum aūt, q quilibet istorū quatuor modorū quatuor facit propōnes modales, ideo cū modi sint quatuor, quater quatuor erunt propōnes, & sic erūt sexdecim. Verbi gratia, iste modus, possibile, si sumat sine negatione facit unā ꝓpositionē modalē, ut sortē currere est possibile. Si āt sumat cū negatione lata ad uerbū, facit secundā. ut sortē non currere, est possibile. Si uero cum negatione, posita ad modū; facit tertiā, ut sortem currere, non est possibile, sed cum negatione posita ad uerbū & ad modū facit aliā, B *ut sortem non currere, nō est possibile. Et hoc modo scd'm unūquēque aliorū modorū sumūtur quatuor propositiones modales.*

Art. 1. De qualitate modalium. SCIENDVM est primo, quòd qualitas in modalibus diuisis attenditur eodem modo, sicut in cathegoricis de inesse. s. ex parte copulæ totalis, vel principalis partis: ita quòd illa dicitur, propriè affirmatiua; in qua nulla negatio, neganter capta; ponitur, vel cuius copula principalis, vel principalior pars copulæ non negatur. Sed propositio dicitur negatiua, in qua totalis copula, vel principalior pars copulę negatur. Et dicit, principalior pars, propter tales propositiones, sortem possibile est non esse, sortem possibile est non currere, in quibus totalis copula non negatur: tamen principalior pars copulę negatur. s. infinitiuus, qui est principalior pars: quia ratione eius extrema vniuntur adinuicem. Ex quo sequitur, q modus non est pars copulę, sed solum determinatio copulæ: licet multi dicant oppositum, & debēt ista intelligi de propositione modali diuisa, & non composita, quę ē mera de inesse. Et si quis quęrat, qd est propositio modalis composita? Dicitur quòd est, in qua ponit modus a parte subiecti, vel prędicati, verificabilis de tota propositione mediante copula non modificata. Et dicitur notanter, de tota propositione, propter istas propositiones: deum diligere, est bonum: deum odire est malum: in quibus ponitur modus a parte prædicati, non tamen sunt modales compositæ? quia talis modus non potest verificari de tota propositione. D

C Error aliquorum. Propositio modalis cōposita quid.

SECVNDO sciendum, quòd omnes propositiones in quibus ponuntur isti modi, possibile &c. solēt omnes distingui secundum sensum compositum, & secundum sensū diuisum, licet tū de rigore sermonis non debeant distingui; nā si modus ponatur a parte subiecti, vel prædicati sunt cōpositæ, si vero a parte copulę sunt diuisę. Vnde sensus cōpositus fit, faciendo modū pdicari de tota ꝓpositione, correspōdente dicto, vel econtra, vt sensus cōpositus istius ꝓpōnis album possibile est esse nigrū, est iste, hęc propositio, album est nigrum, est possibilis. Sed ad dandum sensum diuisum, oportet mutare subiectū, i illud ꝓnomē hoc suppones

Art. 2. Sco. in 1 d. 2. q. 9.

E pro illo, pro quo supponebat subiectū: & hoc maxime, quā subiectū est cócretū cónotatiuum, vt sensus diuisus istius ꝑpositionis, albū possibile est esse nigrū, est iste: hoc pōte est esse nigrū, vel pōt dari ꝑ vnā copulatiuā: vt hoc est albū, & hoc pōt esse nigrū.

Tertio sciendū, ꝙ quantitas in modalibus diuisis tripliciter attēditur. ¶ Primo ex parte subiecti dicti: & sic idē est iudiciū, sicut de quātitate propositionū de inesse. Aliomodo ex parte modi: & sic dico, ꝙ isti duo modi, necesse, & impossibile, se habent circa copulā, sicut, oīs, nullus, circa subiectū: nam, necesse, distribuit copulā pro quolibet tēpore, importato per ipsam: & etiā, impossibile: sed cū hoc, impossibile, includit negationem: sed, possibile, & F contingens, faciunt copulā stare determinate pro tempore, importato per ipsam. Ex quo sequitur ꝙ sensus huius propositionis, hominē necesse est esse aīal, est talis: hominē pro quolibet tēpore necesse est esse aīal. & sensus istius, hoīem possibile est, esse animal: est iste: hominē pro aliquo tēpore possibile est esse animal. ¶ Tertio attēditur ex parte subiecti, & modi simul. Ex quo sequitur, ꝙ Dubitatio. aliqua propositio potest dici simul vniuersalis, & particularis: vt omnē hominem possibile est currere: aliquando particularis, & vniuersalis simul: vt sortem necesse est esse animal. Sed quid de quantitate propositionum modalium cōpositarū? Respōdetur, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquod signū faciat specialiter ad quantitatē modalium compositarum, oportet ꝙ capiatur in neutro genere: vnde hæc G propositio, omnem hominē esse animal, est possibile: nō est vniuersalis: quia sensus eius est, talis propositio; omnis homo est animal, est possibilis: modo talis est indefinita. nam dictum supponit materialiter pro pluribus ꝑpositionibus indefinitis: sed si debeat fieri vniuersalis, oportet addere signum vniuersale in neutro genere cum ista particula ly, vt omne ly, omne omnem hominem esse animal est possibile: & est sensus omnis talis, propositio: omnis homo est animal, est possibilis, & similiter dicatur de alijs.

¶ Arguitur primo sic: In ista propositione: sortes est possibilis, ponitur aliquis istorum modorum, & tñ non est modalis. igitur. ¶ Secūdo sic: Ista propositio possibile est sortem, currere non est modalis: & tñ H modificatur aliquo istorum modorum igitur. ¶ Tertio sic: In ista propositione: omnem hominem currere, est possibile, subijcitur terminus communis, signo vniuersali determinatus. ergo est vniuersalis: cuius oppositum dictum est: ideo non est modalis. Ad primum dicitur, ꝙ ille modus non determinat compositionem prædicati cū subiecto, ideo non est modalis. Ad secundum dicitur, ꝙ illa diffinitio propositionis modalis datur solū de cōposita, quæ non est propriè modalis, sed de inesse. Ad tertium dicitur, ꝙ licet ibi Regulæ ꝓ æquipollentijs propositionū modalium. subijciatur terminus cōmunis, materialiter tētus, signo vniuersali materialiter tento, determinatus. non tñ personaliter tento. Vel potest dici breui-

A breuiter, ꝙ tale signū nō determinat totū subiectū. sed solū partē subiecti.

Harum autem propositionū modalium æquipollentiæ quatuor regulis cognoscuntur: quarum prima est: ¶ Cuicunque dicto affirmato attribuitur possibile, eidem attribuitur contingens: & ab eodem dicto remouetur impossibile: & ab eius contradictorio opposito remouetur necesse: vt sortem currere est possibile: sortem currere est contingens: sortem currere non est impossibile: sortem non currere non est necesse, ¶ Secunda regula: Cuicunque dicto negato attribuitur possibile, eidem attribuitur contingens: & ab eodem remouetur im
B *possibile, & ab eius contradictorio opposito remouetur necesse: vt sortem non currere est possibile: sortem non currere est contingens: sortem non currere non est impossibile: sortem currere non est necesse. ¶ Tertia regula est: A quocunque dicto affirmato remouetur possibile: ab eodem remouetur contingens. & eidem attribuitur impossibile: & eius contradictorio opposito attribuitur necesse: vt sortem currere non est possibile, sortem currere non est contingens, sortem currere est impossibile, sortem non currere est necesse. ¶ Quarta regula est: A quocunq; dicto negato remouebitur possibile, ab eodem remouetur contingens, & C eidem attribuitur impossibile, & eius contradictorio opposito attribuitur necesse, vt sortē non currere, nō est possibile sortem nō currere, non est contingens, sortem non currere, est impossibile, sortem currere est necesse, Istarum autem regularum exempla disponuntur in quatuor lineis, siue ordinibus figuræ sequentis, qui possunt per hos versus denotari.*

Primus amabimus, edentulique secundus.

Tertius iliace, purpures requus.

Destruit, v, totum sed, a, cōfirmat vtrunq;.

Destruit, e, dictum, destruit, D
i, q; modum.

Omne necessariat, impossibile quasi nullus.

Possibile, quidam, quidam nō, possibile non.

E, dictum negat, i, q; modū, nihil, a, sed, v, totum. Omnes autem propositiones, quæ sunt in prima linea, æquipollent per primam regulam, & conuertuntur inter se, quæ vero in secunda per secundam, quę in tertia per tertiam, quæ in quarta per quartam. Item æquipollentiæ, vel consequentiæ modalium possunt haberi per hanc regulam. Omnes propositiones de possibili, & impossibili æquipollent, verbo similiter se habente, & modo dissimiliter,

E *liter, vt sortem currere est possibile, sortē currere nō est impossibile & oēs de impossibili; & necessario æquipollent, verbo dissimiliter se habēte, & modo similiter, vt sortem currere non est impossibile. & sortē non currere nō est necesse. sed oēs propositiones de possibili et necessario æquipollēt, verbo & modo dissimiliter se habentibus. Et intelligitur modus similiter, aut dissimiliter se hēre quantum ad affirmationem, & negationem: vt dicatur modus similiter se habere, cum affirmatur in vtraq;, vel in vtraq; negatur. Dissimiliter autem quando affirmatur in una, & negatur in alia, & eodē modo intelligendum*
F *est de verbo, sicut dictum est de modo. Et sciendum est, q in prædicta regula non facimus mētionem de contingenti, eo q conuertitur cum possibili, vnde idem ē iudicium de propositionib. vtriusque. Exēpla autem huius quærantur in figura disposita per quatuor ordines, quia ista regula generalis est ad omnes.* Contin gēs & possibile ide

SCIENDVM est primò, q quatuor sunt dictiones ad cognoscendū æquipollētias propositionū modaliū, s. Amabimus, Edentuli, Iliace, & Purpurea. Et sunt quatuor literæ, q dant intelligere istas dictiones. s. a, e, i, & u, vnde per a, intelligitur propositio, de aliquo modo, in qua explicitè nulla negatio ponitur. Per, e, intelligit propō, in qua negatio ponit post modum. s. uel ad infinitiuū, qn modus tenet nominaliter, vel ad esse, quādo modus tenet aduerbialiter per, i, intelligit propō, in qua negatio ponitur ad modū. Per v, intelligit propō, in qua negatio ponitur post modum & ad modum. H

Purpurea
sortem non possibile est non currere
sortem non contingens est non currere
sortem impossibile est non currere
sortem necesse est currere.

Illiace
sortem non possibile est currere
sortem non contingens est currere
sortem impossibile est currere
sortem necesse est non currere.

Amabimus
sortem possibile est currere
sortem contingens est currere
sortem non impossibile est currere
sortem non necesse est non currere

Edentuli
sortem possibile est non currere
sortem contingens est non currere
sortem non impossibile est non currere.
sortem non necesse est currere.

A ADVERTE vlterius, ꝙ in qualibet prędictarum dictionum ponuntur quattuor vocales. Vnde per primam intelligitur propositio de possibili. per secundam, propō de contingenti: per tertiā, propō de impossibili: per quartam, propō de necessario: Non ꝙ oporteat, ꝙ illæ propōnes sint semper de possibili, vel cōtingenti, vel impossibile, vel necessario: sed ꝙ in ipsis ponaᵗ modus, possibile, contingens, impossibile, vel necesse. Et debent signari illæ dictiones per digitos: & facere vnam figuram quadrangula rem. Vnde ꝑ primam syllabam huius dictionis, Amabimus, intelligitur, ꝙ propositio, in qua ponitur iste modus possibile, debet esse sine negatione. Per secundam: ꝙ propositio, in qua ponitur,
B contingens nullam debet habere negationem. Per tertiam: ꝙ in propositione in qua ponitur impossibile, debet poni negatio ad modū. Per quartam: ꝙ in propositione, in qua ponitur, necesse debet poni negatio ad modum, & post modum. Et similiter posset practicari in alijs dictionibus. Aduerte tamen, ꝙ omnes istę ęquipollentiæ dantur de modali diuisa, attendendo ęquipollentiam ex parte modi tantum, licet multi attribuant modalibus compositis, quòd tamen non est verum.

Nonnullorum error.

Ar. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ ęquipollentię, quę communiter dantur in modalibus attenduntur penes quantitatem modi. licet tamē possint attendi pęnes quantitatem subiecti. & etiam penes quantitatē modi, & subiecti simul. & aduerte, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquę propositiones
C ęquipolleant, oportet, ꝙ subiecta & prædicata eodem modo accipiantur, siue vniformiter. Ex quo sequitur ꝙ istę nō ęqpollent omne ens possibile est esse animal, aliquod ens possibile est esse animal: cum vna sit vera, & reliqua falsa. Aduerte vlterius ꝙ omnes propositiones modales diuisę de eadem linea ęquipollent, dummodo subiecta, & prædicata eodem modo accipiantur. & hoc attendendo ęquipollentiam ex parte modi. sed si accipiantur ex parte subiecti tantum, eodē modo accipitur æquipollentia hic sicut in illis de inesse, dummodo modus teneatur vniformiter. vt istæ æquipollent: non quilibet homo possibiliter est currens: quidam homo nō possibiliter est currens. Sed pro ęquipollentia modaliū ex parte modi, &
D subiecti simul, ponunt aliqua regulę.

¶ Prima: Si in aliqua propositione præponatur negatio signo & modo, tunc æquipollet vni de signo contradictorio, & modo contradictorio. vt istę æquipollent: non quilibet homo possibiliter est albus, quidam homo impossibiliter est albus.

Regulæ aliquæ.

¶ SECVNDA regula: Si in aliqua propōne ponatur negatio post signum & modum, ęquipollet vni de signo contrario, & modo contrario, vel subalterno: vt quilibet homo necessario non currit æquipollet isti: nullus homo impossibiliter currit. De subalternis potest poni alia regula, quæ satis facilis est, sicut in illis de inesse.

Ar. 3. TERTIO sciendum, quòd propositiones modales compositę in eadem linea, non æquipollent; quia

pro-

E propositiones æquipollentes debent esse eiusdem subiecti, & prædicati: sed modales compositæ in eadem linea non sunt eiusdem subiecti & prędicati: vt patet de istis duabus, sortē currere est possibile: sortem nō currere nō est necesse. Nam subiectum in prima est, hoc dictum affirmatū, sortem currere, & prædicatum est ly, possibile, sed subiectum secundæ est, hoc dictum negatum, sortē non currere, & prædicatum est ly, necesse. Et si quis dicat in istis modalibus compositis vna sequitur ad aliam: vt bene sequitur sortem currere est possibile, ergo sortem currere non est impossibile. & hoc non fit, nisi per æquipollentias. Respondetur, ꝙ talis consequentiæ fundantur in aliF quibus regulis, quarum. ¶ Prima est talis: Si aliqua propositio est possibilis, ipsa non est impossibilis: & econtra. ¶ Secunda est: Si aliqua propositio est possibilis, sua contradictoria non est necessaria. ¶ Tertia: Si aliqua propositio est necessaria, sua cōtradictoria ē impossibilis. ¶ Quarta est: Si aliqua ꝓpositio est impossibilis sua cōtradictoria ē necessaria. ¶ ARGVITVR primo sic: Istæ duæ propositiones sunt in eadem linea, hominem non possibile est currere, oēm hoiem impossibile est currere; & tñ non æquipollent: igitur. ¶ Secundò sic: Istæ non æquipollēt, nō ois hō possibiliter currit: quidam hō impossibiliter currit; & tñ sunt in eadē linea: igit. ¶ Tertiò sic: In istis propositionibus, ois hō possibiliter non currit. nullus hō possibiliter currit, seruātur oēs cōditiones, siue ea, quæ debent obseruari in æquipollē G tijs: & tñ nō æquipollent: igitur. Ad primū dicitur, ꝙ est defectus: quia subiecta non tenentur vniformiter. Ad secundū dr̄, ꝙ illæ benè æquipollent, attēdēdo æquipollētiā ex parte subiecti, & nō ex parte modi. Ad tertium dicitur: ꝙ modus non tenetur vniformiter: ideo non æquipollēt.

Item propositionum modaliū aliæ sunt contrarię, aliæ subcontrariæ, aliæ contradictoriæ, alię subalternæ. Vnde quartus ordo, & tertius contrariatur, siue propositiones positæ ī tertia, & quarta lineis. Primus ordo, & secundus subcontrariantur primus ordo, & tertius contradicunt, & similiter secundus, & quartus, sed H *primus ordo subalternatur quarto, & similiter secūdus tertio. Vnde versus.* Diuisio propōnū modaliū.

Tertius est quarto semper cō trarius ordo.

Sit tibi linea subcontraria prima secundæ.

Tertius est primo contradictorius ordo.

Pugnat cum quarto, contradicendo secundus.

Prima subest quartæ vice particularis habens se.

Hanc habet ad seriem, se lege secunda sequentem.

PRimo sciēdū, ꝙ ꝓ declaratione propositionū modaliū supponit, ꝙ isti modi, possibile, & impossibile, cōtingens, & necesse, æqualiter ampliāt terminos ꝑcedētes, & sequētes Art. I.

pro

A pro illo, ꝙ est, vel pôt esse: aliter propositiones de diuersis modis nūquā opponerentur, cū termini deberent teneri vniformiter. Secundò supponitur, ꝙ de oppositionibus propositionū modaliū diuisarū ponūtur aliquę regulæ quarū prima est. Propositiones modales diuisæ de subiectis singularibus, & modis contrarijs opponūtur cōtrariè scdm formā; seruatis conditionibus requisitis ad contrarias: vt sortem necesse est esse animal, sortem impossibile est esse animal, & de modis contradictorijs opponuntur contradictorie: de modis subcontrarijs, subcontrarie & de modis subalternis, subalternæ seruatis conditionibus requisitis ad tales oppositiones: Et si quis dicat, duę singulares non possunt opponi contra-

Præcepta p oppositio e modaliū diuisarū.

Instantia.

B riè: ergo male dictum est, ꝙ duæ singulares de subiectis & modis cōtrarijs opponuntur contrarie. Respondetur, ꝙ duæ singulares de subiectis singularibus non sunt vniuersales, tamen de modis benè possunt opponi contrariè: & hoc secundum formam: quia non possunt simul esse veræ: & similiter dicatur de alijs.

Art. 2.

SECVNDO sciendū, ꝙ propositiones modales diuisæ de subiectis communibus, & de modis cōtrarijs opponuntur contrariè, seruatis conditionibus requisitis ad contrarias: vt omnem hominem necesse est esse animal, omnem hominem impossibile est esse animal: & de modis cōtradictorijs opponuntur contradictorie: & de modis subcontrarijs, subcontrarie: & de modis subalternis, subalternæ: seruatis conditionibus requisitis ad tales oppositiones. C Vnde propositiones modales diuisæ de tertia, & quarta lineis, opponūtur contrarie: & de prima & secunda lineis, opponuntur subcontrariè: & de prima & tertia lineis, opponūtur contradictoriè: & etiam de quarta & secunda: Sed propositiones modales diuisæ de prima & quarta, & etiam de secunda & tertia lineis opponuntur subalternè: seruatis conditionibus requisitis ad tales propositiones, de quibus satis visum est. Sed restat vna parua difficultas: vtrū propositiones de contingenti, specialiter capto eodem modo ęquipolleant & opponantur, sicut propositiones de contingenti, generaliter capto? Respondetur, quòd nō: quia contrariæ de contingenti specialiter capto, & subcontrariæ solum opponuntur secundum modum enunciandi, & non secundum formam: quia aliquando sunt simul falsæ, & aliqñ simul veræ: vt alias videbit in logica. dubit. 3. tract. 2. periherm. 2. D

Superius cart. 7. b. c.

Instātiæ.

TERTIO sciendum, ꝙ in modalibus compositis eodem modo sumuntur oppositiones, sicut in illis de inesse: ita quòd singularis affirmatiua contradicit singulari negatiuæ, obseruatis conditionibus requisitis ad contradictionem: vt istæ duæ cōtradicunt: hoc ly, hominem currere est possibile, hoc ly, hominē currere non est possibile. similiter vniuersalis, & particularis contradicunt, obseruatis conditionibus, vt omne ly hominem currere est possibile, quoddam ly hominem currere nō é possibile. Et particularis affirma-

Art. 3.

Modales compositę quō opponūtur.

firma-

E firmatiua & negatiua opponuntur subcontrariè: vt quoddam ly hominem currere est possibile, quoddam ly hominem currere non est possibile. & similiter dicatur de alijs oppositionibus. puta de contrarijs, & subalternis. s. quòd vniuersalis affirmatiua et vniuersalis negatiua opponūtur contrariè & vniuersalis affirmatiua, & particularis affirmatiua opponuntur subalternè. seruatis conditionibus requisitis ad tales oppositiones: vt omne ly hominem currere est possibile, nullum ly hominem currere est possibile. Et si quis dicat: quis est sensus huius propositionis: omne ly hominem currere est possibilē. Dicitur, ꝙ talis est sensus: omnis talis propositio, homo currit, est F possibilis. Et si quis dicat qd est propositio possibilis. Dicitur ꝙ est illa, quæ significatione totali & propositionali significat ita esse, sicut possibile est esse.

¶ ARGVITVR primo sic: Istæ propositiones, possibile est esse Deū: ens impossibile est esse deum, sunt in prima & tertia lineis: & tamē non opponuntur contradictorie, cū possint simul esse veræ; igitur. ¶ Secundo sic. Istæ duæ, omnem hominem possibile est currere, omnem hominem possibile est non currere opponuntur cōtrariè: cūm vna sit vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis G negatiua: & tamen non sunt de tertia, & quarta lineis. ¶ Tertio sic: Istæ duæ sortem contingit esse animal, sortem contingit non esse animal, sunt in prima & secunda lineis: & tamen non opponuntur subcontrariè, cum sint simul falsæ. Ad primum dicitur: quòd non obseruantur conditiones requisitæ ad contradictorias: ideo non opponuntur contradictoriè. Ad secundum dicitur: ꝙ propositiones vniuersales ex parte dicti, & particulares ex parte modi, non seruant aliquam legē oppositionis, neque econtra. cuiusmodi sunt illæ, de quibus fit instātia. Et cum arguitur: ista est vniuersalis affirmatiua, & alia vniuersalis negatiua. Respondetur, ꝙ verū est ex parte dicti, sed non H ex parte modi. Ad tertiū dicitur: ꝙ si, contingens, capiatur generaliter, vt conuertitur cum possibili: tunc illæ duæ opponūtur subcontrarie secundum formam, & non sunt simul falsæ. Sed si contingens accipiatur specialiter pro illo, quod potest esse, & non esse: tunc illæ duæ non sunt in prima, & secunda lineis: quia lineæ non sunt ex contingenti, capto specialiter. sed ex contingenti capto generaliter.

A

SVMMVLARVM

C

PETRI HISPANI

Tractatus secundus.

Porphyrianas quinq; voces, seu (vt vocant) Prædicabilia summatim comprehendens.

Prædicabile, & vniuersale quid.

PRædicabile quãdoque sumitur propriè quãdoque cõmuniter, & sic dicitur prædicabile, quod de pluribus vniuocè prædicatur, vt homo de Sorte, & Platone &c. Quandoque sumitur cõmuniter, & sic dicitur prædicabile, quod de vno solo, siue de plu
B
ribus prædicatur vniuoce, vel æquiuoce, vt homo de sorte, vel de platone. Vnde prædicabile propriè sumptum, & vniuersale idẽ sunt secundum rem, tamen differunt secundum rationem: quia vniuersale diffinitur per esse in, prædicabile vero per, dici de. Est autem prædicabile, quod aptum natum est dici de pluribus. Vniuersale autem, quod aptum natũ est esse in pluribus. Prædicabile autem propriè sumptũ, siue vniuersale diuiditur per genus, speciem, differentiam, proprium, & accidens. Et solum de his hic intendimus.

PRimo sciẽdum, ꝙ postquam determinatum est, de propositionibus, & earum passionibus, consequenter determinandum est de prædicabilibus, & vniuersalibus. Pro cuius declaratone supponitur primo, ꝙ duplex est vniuersale s. in causando vt deus: & in prædicando, vt homo: de quo solum est hic ad propositum. Secundò supponitur, ꝙ vniuersale in prædicando potest capi dupliciter. Vnomodo primè intentionaliter: alio modo secundè intentionaliter, seu pro per se significato. Vnde vniuersale primò intentionaliter captum, non est aliud quam aliquid cognitum, vel cognoscibile vt vnũ in multis, & de multis, cui ex natura rei non repugnat sic esse; cuiusmodi sunt significata adæquata terminorum communium. Sed vniuersale secundè intentionaliter captum, non est aliud, quam quidam respectus rationis causatus per actum cõparatium intellectus, comp[...]ntis aliquid in ordine ad sua inferiora, vt vnum in multis, & de multis: & sic diffinitur in textu: vt quando intellectus cognoscit significatũ adæquatum

Art. 1.

Vniuersale duplex.

D

Sco. in 1. d. 23. & 1 reportantis. d. 15. q. 2.

Sco in 2. d. 3. q. 1. & 2. meta. q. 18.

quatum istius termini, homo in ordine ad sua inferiora: puta ad petrũ, sortem: ex tali cognitione causatur vnus respectus rationis, qui vocatur vniuersale. Ex quo sequitur, quòd vniuersalia non sunt nisi per intellectum: qualitercunque capiatur, siue primò intentionaliter: siue secundò intentionaliter: & hoc capiendo vniuersale pro conceptibus obiectiualibus.

Art. 2. Scot. q. 4. prologi. Instātiç. SECVNDO sciendum, ꝙ logicus principaliter considerat de vniuersali, secundè intentionaliter capto, quod est subiectum in hac scientia: & de eius speciebus subiectiuis: quę sunt quinq; vniuersalia. s. genus, species, differentia, proprium, & accidens: & minus principaliter

F de vniuersali, primè intentionaliter capto. Sed restant aliquæ paruæ difficultates. ¶ Prima: vtrũ sint aliquæ naturæ, seu res communes, sicut dicunt aliqui. (An dentur res cõmunes.) Dicitur, quòd aliquid esse commune potest intelligi dupliciter. Vno modo per realem existentiam. sic. s. ꝙ sit aliqua res, quæ realiter sit in pluribus: & sic nulla est talis, supple creata. Aliomodo per indifferentiam. quia scilicet quantum est de se sibi nõ repugnat esse in multis, licet nunquam sit; & sic bene ex natura rei sunt tales res communes. (Scot. q. 1. prolog. & in 2. d. 3. q. 1.)

¶ Secunda difficultas: nonne termini dicuntur vniuersalia in prædicãdo, cum soli illi ponantur in propositionibus? Respondetur, ꝙ termini possunt dici vniuersalia in significando, supponendo, & prædicando. Et tale est triplex, secundum, ꝙ triplex est terminus, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus: vt est iste terminus, G homo, tam mentalis, vocalis, quàm scriptus: sed res cognitæ significatæ adæquate per tales terminos, dicuntur vniuersalia in esse concepto, seu in esse obiectiuali.

TERTIO sciẽdum, ꝙ si vniuersale & prædicabile accipiantur secũdè intentionaliter, sic se habent, sicut subiectum & propria passio: sic, ꝙ vniuersale est subiectum: & prædicabile propria passio: quæ semper est eadem cum subiecto. Et aduerte, ꝙ sicut in primis intentionibus, & rebus inueniuntur propriæ passiones, species, differentiæ, & genera: ita in secundis intentionibus inueniũtur propriæ passiones, differentiæ, species, & genera: sicut etiam in priuationibus, quæ non sunt entia realia, inuenitur genus, & species. Sed si accipiantur primè intentionaliter. tũc est idem conceptus obiectiualis, vel eadem res cognita, quæ dicitur vniuersalis, & prædicabilis. Aduerte; vlterius, ꝙ vniuersale, secundè intentionaliter captũ, est genus ad quinque vniuersalia: ita quòd illa quinque sunt species vniuersalis. Ex quo sequitur, ꝙ istæ sunt concedendæ: genus est species, differentia est species: immo etiam ista est concedenda: species est species, secundũ prædicationem denominatiuam, & hoc non est inconueniens. puta, quando vnum accipitur vt quid, & aliud vt modus, de quo vide Porphyrium parte procœmiali in fine nota. 2. Arti. 3. Sco. in 1. d. 28. q. 1. H Scot. 6. q. quoc. in fine primi argu.

ARGVITVR primo sic: Ex natura rei in re inuenitur natura, quæ est apta nata esse in pluribus: ergo Sco. in 1. d. 2. q. 1.

ex

A ex natura rei inueniunt̃ vniuersalia.

SECVNDO sic: Si vniuersale, primè intentionaliter captum, esset res cognita, vt vna in multis & de multis sequeretur, ꝙ res subijcerentur, & pdicarentur: quod est falsum.

TERTIO sic: Termini nati sunt de pluribus pdicari: ergo termini dicuntur vniuersalia, & nõ ipsæ res cognitæ. Ad primum dicitur, ꝙ ad hoc ꝙ aliud dicatur actu vniuersale, duæ conditiones requiruntur.

PRIMA, ꝙ illud si cõmunicabile pluribus.

SECVNDA, ꝙ sit in potentia ppinqua, vt dicatur de pluribus: quæ conditio sibi solũ conuenit per intellectum. Ad scd̃m dicitur ꝙ res nõ subijciuntur, neq; prædicantur, sic ꝙ ex ipsis fiant propositiones: tñ possũt B dici, subijci, vel prædicari: capiendo subijci, & prædicari, vt idẽ est, ꝙ termini tam mentales, quam vocales, q̃ scripti dicunt benè vniuersalia in significando, supponendo, & prædicando sed non in essendo.

Genus dicitur tripliciter. Primo modo dicitus genus vt est collectio multorum, quẽadmodo se habentium adinuicẽ, & ad vnũ principiũ: vt collectio eorum qui sunt de eadem parentela & descẽdũt ab vno auo. vt Romani à Romulo. Secũdò modo dicitur genus principium vniuscuisque generationis: vt pater. vel patria. Tertiò mõ dicitur genus, cui supponitur species: & hoc vltimo modo sumitur hic. & diffinit̃ sic: Genus est, quod prædicatur de pluribus, differentib. specie in eo q̃ quid: vt animal pdicatur. de hoĩe & de equo: quæ specie differunt. C

PRIMO sciendum, quòd omne æquiuocum prius est distinguendũ, quàm diffiniendum. Et quia genus, ẽ equocũ: iõ prius ẽ distinguendũ, q̃ diffiniẽdũ. Pro cuius decIone suppo nitur, ꝙ genus tripliciter accipitur. Primomodo accipitur p collectione multorum, quodam modo se haben tium adinuicem, & ad vnum principiũ: vt collectio Romanorũ dr̃ genus. Secundomodo dr̃ genus principium illius collectionis: vt Romulus dicit̃ genus Romanorũ. Et illud principiũ est duplex. s. in producẽdo, vt pater: & conseruando, vt locus. Tertiomodo dicitur, cui supponit̃ species: & de isto est hic ad propositum. Supponit̃ tertiò ꝙ hic nõ determinatur de omnibus acceptionibus generũ, sed solũ de illis, ad quarum similitudinẽ sumitur genus logicum. Vnde genus logicum habet similitudinem cũ genere primomodo dicto: quia sicut genus primomodo dictũ cõtinet multa ita genus logicum continet multas species. Conuenit ẽt cum genere secundomodo dicto, quia sicut genus secundo modo dictum, est principiũ multorum: ita genus logicũ est principium multarum specierum: & hoc quidditatiuum. D

SECVNDO sciendum, ꝙ genus sic diffinitur, Est, quod prędicatur de pluribus specie differẽtibus in quid. in qua diffinitione per illud relatiuum, quod, intelligitur vniuersale, quod est genus ad quinque vniuersalia: & totum residuum ponitur ad

Marginalia: Art. 1. 1. Cęl. tex. cõ. 110. Genus tripliciter accipitur. — Art. 2. Diffinitio generis.

E diffi-

E differentiam illorum vniuersalium. Vnde primò ponitur, de plurib. qđ capitur positiuè.s. de multis ad differentem indiuidui, quod non prædicatur de multis: Secundo ponit, differentibus specie, ad differentiã speciei, quæ non prædicatur de pluribus differentibus specie. Tertiò ponitur, in quid, ad differentiã, differentiæ, proprii, & accidentis, q̃ pdicantur in quale. ¶ Aduerte, q̃ ibi diffinitur genus secunde intentionaliter captum, & non primæ intentionaliter captum: cũ nihil sit vnum & vniuocum tanquam genus ad omnia genera, primæ intentionaliter capta. ¶ Vlterius aduerte, q̃ licet genus secundæ intentionaliter captũ, sit species vniuersalis, tamẽ in actu signato, qui fit per ista verba, dĩ, prędicatur de plurib. differentib specie.

Scot. in 1. d. 8. q. 5. aliàs 2.

F

Art. 3. Error multorũ.

Tertio sciendum, quòd genus, quod hic diffinitur, capitur secundæ intentionaliter: de quo diffinitio eius quidditatiuæ prædicatur. Ex quo sequitur falsitas aliquorum dicentium: q̃ genus secundæ intentionaliter captum, diffinitur pro genere primæ intentionaliter capto. & si quis dicat: ibi diffinitur illud, pro quo genus supponit, vt dicendo: genus est, quod &c. sed genus supponit pro prima intentione: quia omnis terminus concretiue acceptus, supponit pro significato materiali: sed genus est terminus concretiuus.

Scot. in 1 d. 23.

Respondetur, quòd quilibet terminus de bonitate intellectus potest supponere pro suo significato, licet aliquando de vsu pro alio supponat. Et aduerte, quòd sicut ista est denominatiua & accidentalis,

G

animal est genus: ita & ista, animal prædicatur de pluribus, nam sicut diffinitum prædicatur de aliquo, & eius diffinitio: quia nulla secunda intentio prædicatur quidditatiuæ de primis, sed tantum denominatiue.

Scot. in 1. d. 4. & in 3. d. 7. q. 3.

Sco. in 1 d. 23.

¶ Argvitvr primò sic. Genus est species vniuersalis, ergo non prędicatur de pluribus differentibus specie: cum species solum prædicetur de pluribus, differentibus numero. igitur: ¶ Secundò sic: Si diffinitio generis esset bona: sequeretur, quòd istæ essent concedẽdę: homo est genus, equus est genus, cum differant specie: igitur. ¶ Tertio sic. Genus prædicatur in quale: ergo male dicitur, quòd prædicatur in quid. Antecedens patet, quia coloratum est genus, & prædicatur in quale, vt patet dicendo, paries est coloratus.

H

Ad primum dicitur, quòd genus prædicari de pluribus differentibus specie, potest intelligi dupliciter. Vnomodo in actu exercito, vt dicendo, homo est genus, & sic non est intelligendum. Alio modo in actu signato, qui fit per ista verba, dicitur, prædicatur, & sic intelligitur hic. & per hoc patet solutio ad secundam rationem. Ad tertium dicitur, quòd concreta accidentium possunt ad duo comparari. Vno modo ad sua inferiora, & sic prædicantur in quid, aliomodo ad sua subiecta, & sic prædicantur in quale.

A *Ad cognoscendum hoc membrum, de differentib. specie, oportet scire, quot modis dicitur differens. unde tot modis dicitur differens, quot modis dicitur idem: Idem aūt dicitur tripliciter. s. idē genere, idē specie, idem numero. Eadem genere sunt, quęcunq; sub eodem genere continentur, vt homo, & asinus sub animali. Eadē specie sunt, quęcunq; sub eadē specie continentur, ut sortes, & Plato sub homine. Idem numero dr̄ quadrupliciter. s. idem nomine, idem diffinitione, idem proprio, & idem accidente. Eadem nomine sunt, quorum res est vna, nomina vero plura: vt* B *Marcus, Tullius. Eadem diffinitione sunt, quorum unum ē diffinitio alterius: ut animal rationale, mortale: est diffinitio hominis. Eadē proprium sunt: quorum unū ē proprium alterius: vt hō, & risibile. Eadem accidēte sunt, quorum unum est accidens alterius, ut sortes, & albedo, quę est in ipso. Similiter differens dicitur tripliciter, s. genere, specie, & numero. Differentia genere sunt, quæ sub diuersis generibus continentur, vt homo sub animali, & arbor sub planta. Differentia specie sunt: quæcunque sub diuersis speciebus continentur: vt sortes sub homine: & brunellus sub asino. Differentia numero sunt, quæ* C *faciunt diuersum numerū, vt sortes, & plato. Illud vero dicitur p̄dicari in quid, per quod conuenienter respondet̄ ad interrogationē factā per quid, vt si q̄ratur qd est homo? conuenienter respondet̄, animal, & ideo animal p̄dicat̄ in qd de homine. Aliter aūt diffinitur sic genus. Genus est, cui supponitur species. Item genus diuidit̄ in genus generalissimum, & genus subalternum. Genus generalissimum est, supra qđ non est aliud genus superueniēs, vel genus generalissimum est, qđ cum sit genus, non potest esse species. Et diuiditur in decem genera generalissima, quæ sunt decem prædicamenta. s. substātia, quāti* D *tas, qualitas. relatio, actio, passio, situs, habitus, vbi, & quando. Hæc autem decem dicuntur genera generalissima, quia nullum genus habent supra se. Et licet ens sit supra ipsa, tamen non dicitur de ipsis vniuoce, sed æquiuoce; ideo non est genus. De his autem nihil ad pręsens dicetur: sed in prædicamentis. Genus subalternū est, quod cū sit genus, bene potest esse species, ut animal est genus hominis, & equi, & species corporis animati.*

PRIMO sciēdū, ꝙ ad cognoscēdū illā particulā, differētib. specie vi gendū ē quot modis dr̄ idem: q̄a opposita, iuxta se posita, magis elucescunt. Vnde idem, dicitur tribus mo Art. 1.

 dis

E dis, scilicet genere, specie, & numero Vnde eadem genere, sunt quę immediatè, & directè continentur sub eodem genere, vt homo, & equus, & p oppositum de differentib. genere dicatur. Eadem specie sunt, quæ directè continentur sub eadē specie, supple specialissima, vt sortes, & plato sub homine, & per oppositum dicat de differentibus specie. Sed idem numero dicitur quadrupliciter. s. noīe, diffinitione, propositione, & accidente, quorum diffinitiones satis patent in textu. Vñ inter istas i[dē]titates maior idētitas ē idētitas numeralis, q̄ vt i plurib. infert alias idētitates, sed maior diuersitas est diuersitas generica. Et aduerte, ꝙ est dfa inter ista, diuersum, differens, & non idem. Nā illa sunt diuersa, quæ in cōceptu quidditatiuo non conueniūt vt vltime differentiæ, sed differētia semper in cōceptu quidditatiuo cōueniūt: vt sortes, & plato, & ista solum dicūtur de ente, sed, nō idē, dr tā de ente, q̄ de nō ente. vt chimera est n[o]n i[d]ē ho[i], & tñ non differt ab homine. quia, negatio extra genus, sicut nō homo, nō idē. dr tā de ente, quàm de non ente.

Idem nu. 4.

Sco. in 1. d. 3. q. 3. & d. 8. q. 4 & in 2. d. 3. q. 6.

Differētia inter diuersū, differens & non idē.

F

Sco. in 1 d. 28. q. 1.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ illūd dr prædicari in quid, per quod conuenienter respondet ad qōnem factam p quid. vt si quæratur, quid, est homo? respondetur, animal. ideo animal prædicatur in quid de homine. ¶ Vnde aduerte, ꝙ quicquid prædicatur in quid, prædicatur per se primomodo, sed non econtra, quia differentię prædicantur per se primomodo de speciebus, & non prędicantur in quid, se in quale. ¶ Aduerte ēt ꝙ prædicari in quid, & esse de quidditate, non sunt idem. quia differentiæ sunt de quidditate specierū, & tñ non prædicantur de speciebus in qd, sed in quale. ¶ Aduerte vlterius ꝙ omne superius prędicatur in quid de suis inferioribus, siue sit in terminis primæ intentionis, siue secundæ intentionis.

G

Prædicare in quid & esse de q[uid]ditate dif[f]erunt.

Art. 3. TERTIO sciendum ꝙ secunda diffinitio generis est ista, Genus est, cui supponitur species, quæ debet sic itelligi. Genus est vniuersale sub quo directè, & immediatè ponitur species. Et dicitur notanter, directè, propter differentias, quæ ponuntur a latere. Dicitur etiam notanter, immediate, propter indiuidua quæ solum mediante specie ponūtur sub genere. Ex quo sequitur, ꝙ species est proprium correlatiuum, & non indiuiduum. Et aduerte, ꝙ genus diuidit ī genus generalissimum & subalternū. Vnde genus generalissimum est, qd cum sit genus non pōt esse species, qa species habet genus supra se igitur. sed generalissimum non habet genus supra se. igitur. Ex quo sequitur alia diffinitio generis generalissimi, ē, quod nō habet aliud genus super veniens. Et diuiditur in decem pdicamenta. s. in substantiam, quantitatē, & qualitatem, & sic de alijs, sic scilicet ꝙ decem sunt generalissima, exponendo generalissimum, negatiuè. Sed genus subalternum est, quod cū sit genus, benè potest esse species sub alterna. vt animal respectu corporis, est species. & respectu hominis, est genus

Secunda diffinitio generis

H

Scot. in 1 d. 8. q. 3. aliàs 2.

subalternū quid.

¶ ARGVITVR primo sic, Animal

A mal & substantia sunt idem genere: & tamen non continentur sub eodē genere igitur.

¶Secundo sic, Genus & species sunt duę species, ergo vnum non continetur sub alio.

¶Tertio sic, Generalissimū est species generis, ergo malè dicitur q̄ generalissimum non pōt esse species. Ad primū dr̄: q̄ licet non contineantur sub eodem genere: tn̄ vnum continetur sub alio, quod sufficit. Ad 2m dicitur: q̄ vnum non ponitur sub alio in actu exercito, tamen benè in actu signato. Ad tertium dr̄ q̄ committitur fallacia figuræ dictionis, arguendo à suppositione simplici ad personalem.

B Species quid.

Species est, quod prædicatur de pluribus differentibus numero in eo quod quid. In hac .n. diffinitione hoc verbum, prædicatur, dicit aptitudinem, & non actum Similiter & in alijs: vt hō prædicat de sorte, & platone, & de alijs particularibus hominib. qui differūt numero, vt prius patuit. Diffinitur etiam sic species: Species est quæ ponitur sub assignato genere: & de qua genus in eo quod quid prædicatur. Et diuidit in speciem specialissimam & subalternam. Species specialissima est, quę cū sit species, non potest esse genus: vt homo, equus, & similia. Vel est illa, sub qua non est alia inferior species sub se. Species subalterna est: quę cum sit species, benè pōt esse genus. Vnde quęcūque sunt inter genus generalissimum, & speciem specialissimam; possunt esse genera, et species: ad aliud tamen et ad aliud sumpta: sunt enim genera respectu inferiorum: species vero respectu superiorū: sicut patet in arbore. Vt hoc autem sit magis planum, sumatur exemplum ī vnoquoque prædicamento: vt sub stantia est genus primum, & sub hoc ponitur corpus: & sub corpore, corpus animatum: sub corpore animato, anima: sub animali animal rationale, & sub rationali, homo: & sub nomine sunt indiuidua, vt sortes, & plato. Indiuiduum est, quod de vno solo prædicatur, vt sortes de seipso. C

Indiuiduū quid.

Art. 2.

D Spēs dupliciter capitur.

Primo sciendum, quòd consequenter videndum est de secundo pr̄dicabili, scilicet specie. Vnde species dicitur duobus modis. Vnomodo vt est pulchritudo, vt forma rei. & sic non capitur hic. Aliomodo pro eo, quod ponitur sub assignato genere, & sic capitur adhuc dupliciter. Vno modo primè intentionaliter, & sic non est aliud quàm significatum adęquatum alicuius termini cōmunis, vt indifferens est ad multa differentia numero. Aliomodo secundè intētionaliter: & sic est respectus rōnis, causatur per actum comparatiuū nostri intellectus comparantis, tale significatum adęquatum in ordine ad aliā sua inferiora: & si capiī hic. Et eius, sunt tres diffinitiones. Prima species est, quæ prædicatur de pluribus, differentibus numero in eo q̄d quid & debet intelligi q̄ in illis plurib. plu-

Scot. in 1. d. 1. q. 3. aliàs 2.

ẽ rificetur species secundum naturam Et debet intelligi in tali diffinitione solum, ad differentiā generis, quod prædicatur de pluribus differentib. specie. Secunda diffinitio: species est quæ ponitur sub assignato genere, supple immediatè, & directè. Et ponitur notanter, & sub assignato genere. i. sub determinato quia non ponitur sub quocunque genere. Tertia diffinitio: Species est, de qua genus in eo quod quid prædicatur. Et debent intelligi istæ, diffinitionem in actu signato, qui exercetur in primis. Et aduerte ꝙ licet vnius rei vel termini non sint plures diffinitiones quidditatiuæ. tamē possunt esse plures per additamentum.

Vide Porphy. in notab. 3. pri. tract. pri. cap.

Art. 2. F SECVNDO sciendum ꝙ sicut, genus diuiditur in genus generalissimum, & genus subalternum. ita species diuiditur in speciem specialissimam, & speciem subalternam. sunt tales diuisiones totius in modo in suas partes. sic ꝙ species specialissima, & species subalterna non addunt supra speciem, nisi differentias accidentales. Ex quo sequitur, ꝙ species specialissima, & spēs subalterna non dn̄t aliquem per se vnum conceptum, sed solum per accidens: quia esse fundamentum in natura non habente aliam communem inferiorē, est accidentale secundæ intentioni, speciei, igitur istæ sunt contingentes species specialissima est species: Vnde ipsius speciei specialissimæ, sunt duæ diffinitiones. Prima est, ꝙ cum sit species, non potest esse genus; secunda ꝙ cum sit species, non habet aliam speciem inferiorem: & diuiditur solum per differentias indiuiduales. Sed species subalterna est, ꝙ cum sit species, potest esse genus. quia diuiditur per differentias formales constituentes, species: vt animal per rationale, & irrationale. G

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd Petrus Hyspanus incidentaliter determinat de indiuiduo, dicens; Indiuiduum est, quod de vno solo prędicatur vt sortes de seipso: & dicitur de vno solo ad differentiam prædicabilis, quod prædicatur de plurib. ¶ Et aduerte, quòd ibi diffinitur indiuiduum secundè intentionaliter captum. Et si quis dicat, indiuiduum secundè intentionaliter captum prędicatur de pluribus puta de hoc indiuiduo, & de illo. ergo malè dicitur, quòd de vno solo prædicatur. Respondetur, quod indiuiduum, secundè intentionaliter captum, est species: ideo prædicatione exercita prędicatur de pluribus differentibus numero. puta de hoc indiuido, & de isto: Sed prædicatione signata & essentialiter, solum prædicatur de vno solo. ¶ Aduerte, quod in diffinitione indiuidui debent intelligi illæ particulæ, quæ ponebantur in diffinitione termini discreti. ¶ Aduerte finaliter, ꝙ septem sunt proprietates indiuiduis: quib. indiuiduum cognoscitur, & distinguitur saltem extrinsece, ab alijs quæ continentur in istis versibus.

Obiectio. H Solutio. Superius in 1. trac. de propõne singulari.

Forma, figura, locus, stirps, nomen, patria, tempus.

Hæc septem propriè continet omnis homo.

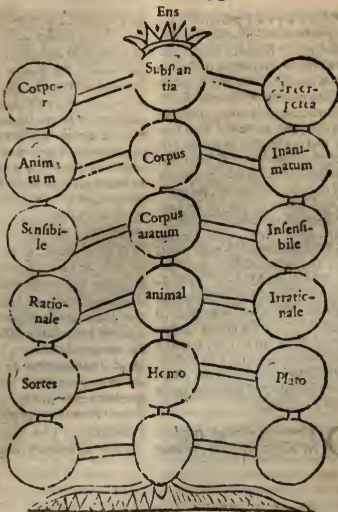
AR-

A ¶ARGVITVR primo sic: Species prædicatur de pluribus differentibus specie, vt homo est species, asinus est species: ergo malè dicitur, ꝙ solum, prædicatur de pluribus differentibus numero. ¶ Secundò, sic: Illa, de quibus prædicatur species, solum differunt numero: ergo species non prædicatur de plurib. differentibus numero. ¶ Tertiò sic: Si indiuiduum, secundè intentionaliter captum, esset species, sequeretur, quòd essent plures species vniuersalis, quàm quinque, sed hoc est falsum: igitur. Ad primum dicitur: ꝙ species accidentaliter bene prædicatur de pluribus differentibus specie. sed non quidditatiuè. Ad secũdum dicitur, quòd argumentum benè probat, si ly pluribus teneatur cõ B paratiuè: sed non si teneatur compositiuè. Ad tertium dicitur, negando consequentiam: quia licet indiuiduum sit species: non tamen est species vniuersalis, sed alicuius alterius nobis innominati.

Differentia quid & quotuplex.

*Differentia dicitur tripliciter: cõiter, propriè, & magis propriè. Communiter differẽ*C *tia est, qua vnum differt ab altero separabili accidente: vt sorte sedens differt a platone currẽte. Propria differentia est, qua vnũ differt ab altero inseparabili accidente: vt sortes simus differt a platone aquilo. Differentia magis propria est, qua vnum differt ab altero specifica differentia: vt homo per rationale differt ab equo, & asino. Et diffinitur sic: Differentia est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale, vt rationale ꝑdicatur de homine, & de his, quæ differunt specie: sumus. n. rationales nos, & dij, vt vult Porphyrius: sed mortale additum nobis, separat nos ab illis: Illud autem* D *dicitur prędicari in quale, per quod conuenienter respondetur ad interrogationem, factam per quale: vt cum quæritur, qualis est homo: conuenienter respondetur rationalis, & ideo rationale prædicatur de homine in quale.*

B G

F H

Aliter ſic diffinitur: Differentia eſt, qua abundat ſpecies a genere: vt homo abundat ab animali his differentiis, rationale, mortale. Et ſciendum eſt, quòd eadem differentia eſt diuiſiua, et conſtitutiua, ſ. diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei: vt rationale diuidit animal cum differẽtia ſibi oppoſita. Dicimus enim: animalium aliud rationale, & aliud irrationale: & iſtæ duæ differentiæ

A *ferentiæ constituunt diuersas species subanimali. Omnis.n. differentia,aduemens generi, constituit speciem : & ideo constitutiua,vel diuisiua nominatur:mortale enim additum super hoc genus,animal, constituit speciem.*

Imò Ari. 7. Metap. 14. *Et dicit Boetius, quòd sola species diffinitur, diffinitio enim cõstat ex genere & differentia, sed sola species habet genus & differentias: & omne illud , quod habet genus & differentias, diffinitur.*

Art.1. PRIMO sciendum, quòd post quam determinatum est de secũdo prædicabili.s. de specie, consequenter determinandum est de tertio, s.

B de differentia. dicendo, ꝙ differẽtia capitur tripliciter.s.communiter, ꝓprie,& magis proprie. Vnde differentia communis est, qua alterũ differt ab altero separabili accidente, vt fortes albus differt a platone nigro: & differentia dicitur communis non ꝑ pdicationem, sed ſm vsum cõiter loquentium. Differentia propria est, qua alterum differt ab altero inseparabili accidente: vt fortes simus differt a platone aquilo: Et dicitur propria: quia est in vsu propriè loquentium.Dria magis propria est, qua alterum differt ab altero specifica dria vt rationale,& irrationale. Et dicit magis propria: quia est in vsu propriissimè loquentium. i. sapientiũ. & de ista secundè intentionaliter capta,est hic ad propositum:& diffinit sic:Est,quod prędicatur de pluribus differentibus specie in eo, quod quale essentiale:& dicitur, essentiale, ad differentiam accidentis, & proprij, quę pdicantur in quale accidentale. Vnde illud dicitur pdicari in quale, per quod conuenienter respondet ad interrogationem factam per quale:vt si quærat, qualis est homo, conueniẽter respondetur, rationalis.

Differentia capit' tripliciter

C

Art.2. Differentia multiplex.

SECVNDO sciẽdum,quòd Petrus Hispanus nõ solum diffinit' differentiam genericam:q̃ nõ facit tertium predicabile, sed driam, q̃ ẽ cõmunis ad driam genericam, & specificam & diffinitur sic, vt est tertium pdicabile:Est,qd ꝑdicatur de pluribus in quale essentiale. Vnde duplex est dria magis propria.s. generica, & specifica. Generica est,q̃ conuertitur cũ gñe, & facit ipsum differre ab oĩ alio:vt sensibile conuertitur cũ animali:& facit ipsum differre ab omni D alio. Sed differentia specifica est, q̃ conuertitur cũ specie, & facit eã differre ab omni alio. vt rõnale: & talis sic diffinitur. Est quod prędicatur de pluribus differentib. numero in quale essentiale. Et aduerte, ꝙ differẽtia siue generica, siue specifica est eadẽ res cum illo,cuius est differentia: licet tamen distinguatur formaliter: vt rationale est idem cum homine: tamen distinguitur formaliter.

Scot. in 2 d.1.q.3. in 2. d.3.q 6.

Art.3. Scot. in 1. d.8. q. 3.

TERTIO sciendum, ꝙ aliter diffinitur:differẽtia est, qua species abundat a genere. i. qua species actu & essentialiter plura cõtinet, quàm genus : vt per rationale homo plus continet actu,& essentialiter q̃ animal:quia differentia,quæ diuidit genus,non continetur in genere actu, sed solum in potentia. i. sicut in magis

E gis communi. ¶Et aduerte, ꝙ iſta diffinitio conuenit tam differentiæ genericæ, quàm ſpecificæ. ¶Aduerte vltra, ꝙ eadem differētia eſt diuiſiua generis, & conſtitutiua ſpeciei. i. ꝙ illa drĩa, q̄ cum ſua oppoſita diuidit genus; illa eadem conſtituit ſpeciē: vt rõnale cũ irrationali diuidit animal, & conſtituit hominem.

¶Argvitvr primò ſic: Diffinitio drĩæ non conuenit drĩæ ſpecificæ, ſicut rõnali: ergo non eſt bona.

¶Secundò ſic. Drĩa, & illud cuius ē drĩa, ſunt idem: vt homo & rationale: ſed illud, cui eſt idem, non prędicat in quale: ergo neq; differentia.

¶Tertio ſic. Quicquid cõtinet ſpecies, continet & genus; & cum hoc plus, ergo malè dr̄, ꝙ differentia eſt, F qua abundat ſpecies a genere. Ad primum dr̄, ꝙ differentia ſpecifica non continetur ſub drĩa generica: q̄ ibi diffinitur, iõ non oportet, ꝙ diffinitio ſibi conueniat. Ad ſecundum negatur conſequentia: qa licet ſint idem realiter: diſtinguuntur tamen formaliter, quod ſufficit. Ad tertiũ dicitur, quod genus in potentia benè plura continet, quam ſpecies, ſed non in actu.

Proprium quid, & quotuplex.

PRoprium dicitur quadrupliciter. Unomodo dicitur proprium: quod cõuenit ſoli, ſed non omni: vt eſſe grammaticum Secundo modo dicitur propriũ, qđ conuenit omni, ſed non ſoli: vt eſſe bipedem. Tertio modo dicitur proprium, quod conuenit omni, et ſoli; ſed non ſemper: vt caneſcere in ſenectute. Quarto modo dicitur proprium, quod cõuenit omni, & ſoli, & ſemper: vt riſibile ineſt omni homini, & ſoli ſpeciei hominis, & ſemper. non enim dicitur homo riſibilis eo, ꝙ ſemper actu rideat: ſed quia aptus natus eſt ad ridendum: & proprium, hoc modo ſumptum: eſt vnum de quinque predicabilibus: & diffinitur ſic ab Ariſtotele. Propriũ eſt, quod conuenit omni, & ſoli, & ſemper, & conuerſim prædicatur de re: & non indicat quid eſt eſſe rei, vt riſibile ineſt homini. Non indicat quid eſt eſſe rei, ponitur in diffinitione propij, ad differentiã diffinitionis, quæ conuerſim prædicatur de re, & indicat quid eſt eſſe rei: ſubſtãtia animata ſenſibilis conuertitur cum H *animali, & indicat eius eſſe: qa omnis diffinitio datur per ſubſtãtialia. omne enim ſuperius eſt de eſſentia inferioris. Diffinitio.n. diffinitur ſic ab Ariſtotele: Diffinitio eſt oratio, quid eſt eſſe rei ſignificans: proprium autem non indicat quid eſt eſſe rei.*

Primo ſciẽdũ, ꝙ poſtq̄ determinatum eſt de tertio prædicabili; conſequenter determinandum ē de quarto, ſ. de proprio. Vnde ꝓprium dr̄ quadrupliciter. Primo, ꝙ in ē ſoli, ſupple: ſpeciei, & non omni, ſupple indiuiduo illius ſpeciei, vt eſſe grammaticum conuenit ſoli homini, & non omni: & hoc accipiẽdo grãmaticum pro illo, qui hēt grammaticam acquiſitam ꝑ laborem, & exercitium.

Art. 1. proprium dicit quatuor modis.

A citium. secundo modo dr̄ ꝓprium, quod inest omni, supple indiuiduo, sed non soli speciei, vt esse bipedem, conuenit omni hoīem, supple perfecto; sed non conuenit soli homini, qa conuenit auibus: tertio mō dr̄ ꝓprium, quod inest omni, soli, sed nō semper; vt canescere, quod inest oī, soli, sed non semper: q̄ conuenit oī homini supple viuenti fm̄ cōem cursum naturæ, & soli. Et licet multa alia animalia dicantur grisescere, nō tamen canescere, quartomodo dr̄ ꝓprium, quod inest omni, soli, & semper: vt risibile conuenit omni homini, & soli, & semper: quia siue fortes sit, siue non sit, semper est risibilis: & de isto est hic ad propositum: & non de aliis.

SECVNDO sciendū, ꝙ iste ter B minus, proprium, potest esse terminus primæ intentionis, & secūdæ intentionis. Quando est terminus primæ intentionis, & sic tm̄ significat, quantū hoc complexum, res, q̄ non pōt communicari: & sic opponitur cōi. Sed quando est terminus secūdę intentionis, significat respectum rōnis qui attribuitur, quò ad denominationem alicui cognito, seu significato adæquato termini propriæ passionis: vt risibile, sensibile. & sic est hic ad propositum.

sc. in quo tupl. q. 4.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ ꝓpriū secundè intentionaliter captum, pt dupliciter diffiniri. Vnomodo vt ꝓprium, & sic diffinitur in textu, est quod accidit omni, soli, & semper, & conuersim. i. conuertibiliter prædicatur de re. i. de subiecto. vt risibile cōuertibiliter prędicatur de hoie. Aliomodo vt est quartum prędicabi C le, ab aliis distinctum: & sic diffinitur: est quod prædicatur de plurib. accidentaliter intransmutabiliter in eo quod quale. vnde per hoc quod dicitur transmutabiliter differt ab accidente: per hoc quod dicitur, in qualem differt a specie, & genere. Et aduerte quòd prædicari accidentaliter potest capi dupliciter: Vnomodo vt distinguitur contra p̄dicari essentialiter: & sic ibi capitur. Aliomō vt distinguit̄ contra p̄dicari necessario: & sic ibi propriè non accipitur.

¶ ARGVITVR primò. Omne vniuersale dēt immediatè p̄dicari de plurib. sed proprium immediatè nō prædicatur de plurib. vt patet de risibili, quod prędicatur de pluribus mediante specie: igitur. ¶ Secundo sic: Omne vniuersale dēt habere ali- D quem proprium modum prędicandi: sed proprium non hēt, quia hoc esset p̄dicari de pluribus differentib. numero, vel specie. Tertio sic: Ridere est proprium hoīs, & tamen nō facit istud quartum p̄dicabile: igitur. Ad primum dicitur, ꝙ non oportet omne vniuersale prædicari de pluribus immediatè, licet benè oporteat ipsum prędicari de pluribus. Ad secundum dicitur, quòd prędicari de pluribus in quale accidentaliter, & intransmutabiliter, est proprius modus prædicandi proprij. Ad tertium dicitur, ꝙ licet risibile sit proprium hominis, non tamē ridere, sed est eius accidens.

Accidens est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem, Accidens quid.

E *ptionem : vt album, nigrum, hec enim possunt adesse, & abesse prater subiecti corruptionẽ. Aliter diffinitur sic, accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, nest autem rei. Vel* Negatio cognoscit per affirmationẽ 2. periher. in fi. & 4. Meta. 3. & 16. *sic: Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse: vt album, nigrum, sedere & huiusmodi. Et de his duabus diffinitionibus vltimis dicit Aristoteles, quòd secunda melior est quàm prima: quia ad cognoscendum primam oportet scire quid sit genus, quid species, quid differentia, quid proprium: secunda* F *autem per se finita est ad cognoscendum, quid per eam dicitur.* Accidens duplex. *Accidentium aliud separabile aliud inseparabile. Separabile est illud, quod potest separari a subiecto: vt album, nigrum, sedere, & huiusmodi. Inseparabile est, quod non potest separari à subiecto: vt nigredo in coruo, & albedo in cygno. Non tamen est contra diffinitionem, qua dicitur, quòd accidens est, quod adest, & abest prater subiecti corruptionem: quia vt vult Porphyrius: coruus potest intelligi* Cap de accidente. *albus, & athiops nitens candore, prater subiecti corruptionem. Accidentium aliud commune: aliud proprium commune, vt album, nigrum, proprium, ut albedo sortis, simitas platonis.*

POSTQVAM determinatum, G Art. I. est, de quarto prædicabili: consequẽter determinandum est de quinto, & vltimo, scilicet de accidente. Vnde accidens dupliciter accipitur, scilicet primè intentionaliter, & secundè intentionaliter. primè intentionaliter capit̃ dupliciter. Vnomodo Accidens capit̃ dupliciter. ꝓ denominato, & sic est forma, q̃ pt adesse & abeẽ. i. inhærere, & non inhærere subiecto, vt albedo, nigredo. Aliomodo formaliter, & sic est respectus formæ inhærentis. ad subiectum, cui inhæret. & tunc dicitur denominatiuè de nouem prædicamentis: vt albedo est accidens. Alio modo accipitur secundò intentionaliter: & sic est respectus rationis, qui attribuitur alicui cognito, quod potest adesse, & abesse subiecto: & de- H bet ibi capi, adesse, & abesse, secundè intentionaliter, quemadmodum visum est in materia contingenti. Car. 10. scot. in 1. d. 13. e in 3. d 7. q. 1. Vnde illa secunda intentio non habet solum accidens reale pro fundamento, sed potest etiam fundari in natura humana Christi. Diffinitiones tres de accidẽte.

SECVNDO sciendum, ꝙ accidentis, secundè intentionaliter capti, tres sunt diffinitiones. Prima est, quòd potest adesse & abesse subiecto, præter subiecti corruptionẽ, quæ potest exponi dupliciter. Vnomodo realiter, & sic est sensus: accidens est forma, quæ potest adesse, & abesse id est, inhærere, & non inhærere subiecto, præter subiecti corruptionem, idest præter hoc, quòd propositio exprimens fiat impossibilis. Aliomodo exponitur logicaliter, & tunc est sensus,

A sus, accidens est vnum vniuersale, quod potest affirmatiuè, & negatiuè enunciari de subiecto, præter hoc, quod propositio fiat impossibilis, secunda diffinitio. Accidens est vniuersale, quod, supple, respectu sui subiecti, non est genus, neque species, neque proprium, &c. Tertia diffinitio, Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse, & est eadem in sententia cum prima, & potest exponi, sicut prima. Vnde in omnibus istis potest diffiniri accidens in ratione prædicabilis, & sic diffinitur. Accidens est vniuersale, quod potest prædicari de pluribus accidentaliter, & transmutabiliter in eo quod quale.

B TERTIO sciendum, quod ipsius accidentis duæ sunt diuisiones: Prima accidentium aliud inseparabile. Separabile est, quod potest per naturam faciliter separari à subiecto: vt albedo, & nigredo. Inseparabile est, quod per naturam, & faciliter non potest separari a subiecto: vt nigredo corui, simitas nasi secunda diuisio: accidentium aliud commune, aliud proprium. i. singulare. Commune est, quod potest prædicari de pluribus: vt album nigrum. Propriũ est quod non potest prædicari de pluribus: vt hoc album hoc nigrum. Ex quo sequitur, quòd ibi capitur commune, ut distinguitur contra singulare.

Art. 3. Diuisio duplex accidentis.

¶ARGVITVR primo. Conbustio est accidens domus: & tamen nõ põt adesse, & abesse subiecto, præter subiecti corruptionem: igitur. ¶Secundò sic: Accidens est species vniuersalis: ergo malè dicitur quod accidens C est, quod non est genus, neque species. ¶Tertiò sic: In tertia diffinitione accidentis ponuntur opposita. s. inesse, & non inesse: igitur nõ est bona. Ad primum dicitur quòd combustio non põt adesse & abesse capiẽdo ly adesse, & abesse, primè intẽtionaliter, sed benè capiendo secundè intentionaliter. Ad secundum dicitur quod accidens secundè intentionaliter captum, est benè species vniuersalis, tamen benè respectu sui domi nati non est genus neque species. Ad tertium dicitur, in aliqua diffinitione sine aliquo incontinentị tribus modis possunt poni opposita. Primo disiũctim: vt propositio est orõ, verum vel falsum significãs. Secundo mo lo copulatim. vt contradictio est affirmatio, & negatio, eiusdem de eodem, tertio modo mediãte aliqua dictione, sub qua non repugnat ipsis conuenire alicui; sicut sunt istæ dictiones, potest, & contingit.

Commune est autem omnibus quinque prædicabilibus de pluribus prædicari. Differunt autem genus, & species: quoniam genus de plurib. prędicatur, quàm species, & quàm alia prędicabilia, & per hoc differt ab alijs. Differentia autem differt a genere, quoniam genus prædicatur in quid, differentia vero in quale. Item differentia differt a specie, eo quòd prædicatur de pluribus speciebus: species vero non. Similiter differentia differt ab accidente, quia acciden

Communitates & diuersitates quinque prædicabilium.

E tia suscipiunt magis & minus, intensionem & remissionem; differentia vero non suscipit magis neque minus. Differt autem species a genere, quia genus continet species, & non continetur ab eis. Species autem differt a differentia, quia ex pluribus differentijs benè constituitur vna species: ut istæ differentiæ, rationale, mortale coniunguntur ad constitutionem huius speciei, homo, species vero non coniungitur speciei, vt gignat aliam speciem, quędam enim particularis equa cuidam particulari asino permiscetur ad muli generationem, sed non equa & asinus in communi.

F Species autem differt à proprio, quia species natura, prior est proprio, proprium verò posterius est specie. Præterea, quorum termini et diffinitiones sunt differentes, ipsa sunt differentia, ergo species, & proprium sunt differentia. Species autem differt ab accidente, quia species prædicatur in quid, accidens vero in quale, vel quomodo se habet, species etiam natura prior est accidente: enim accidens natura posterius est suo subiecto. Proprium autem differt ab accidente, quia proprium de vna sola specie prædicatur, cuius est proprium, accidens vero de pluribus speciebus, & accidens primò inest indiuiduis, & per posterius G generibus & speciebus: non enim dicitur homo, aut animal currit: nisi quia sortes, uel plato currat, proprium autem primò conuenit speciei, & per speciem conuenit indiuiduis. Item genus, differentia, species, proprium æqualiter participantur ab omnibus, de quibus prędicantur, accidens vero non, sed suscipit intensionem, & remissionem. Item genus, differentia, proprium vniuocè prædicantur, accidens autem non prędicatur vniuocè, sed denominatiuè.

Prędicari autem vniuocè, est prędicari secundum vnum nomen, & rationem vnam, secundum illud nomen sumptam, vt homo secundum vnum nomen prædicatur de sorte, & platone, vt sortes est homo, plato est homo, & ratio eius, secundum illud nomen est vna, vt animal rationale, mortale. Et ob hoc ens non potest esse genus, quia licet secundum vnum nomen prædicetur de pluribus, non tamen secundum vnam rationem. Ratio enim entis, secundū dicitur de substantia, ē ens per se. secundum autem dicitur de alijs nouem prædicamentis, est ens in alio, & sic prędicatur secundum diuersas rationes, & ideo non prędicatur vniuoce, sed potius æquiuoce, aut multipliciter.

Prædicari vniuoce, æquiuoce H & denominatiuè quid.

A *citer. Predicari autem aequiuoce, est pradicari vno nomine, & rationibus diuersis, secundum illud nomen sumptis: vt canis vno nomine, pradicatur de cane latrabili, sydere celesti, & pisce marino: non autem secundum illud nomen ratio est eadem omnibus, sed alia, & alia. Denominatiua dicuntur, quęcunque ab aliquo solo casu sũt differentia, & secundum illud nomen habent appellationem: vt a grammatica grammaticus, a fortitudine fortis: vnde grammaticus, & fortis predicantur denominatiuè:* B *ergo, & accidens denoiatiuè dicitur prædicari.*

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ postquàm determinatum est de vniuersalibus secundum se: consequenter determinandum est de ipsis comparatiuè, ponendo aliquas conuenientias, & differentias eorum. Vnde conueniunt omnia prædicabilia in hoc, ꝙ de pluribus, idest de multis prædicatur. Sed differunt primo. quia genus prædicatur de pluribus, quàm alia. Deinde ponit differẽtias ipsius differentiæ ab alijs, quæ satis patent in textu. Et quando dicitur, ꝙ accidẽs suscipitur magis, & minus, & differentia non debet intelligi, ꝙ differẽtia non suscipit magis, & minus respectu illius, cuius est differentia: licet benè possit suscipere magis & minus respectu alicuius alterius. vt differentia accidentis suscipit magis & minus respectu subiecti, sicut acci- C dens cuius est differentia, cum sint idem. Deinde ponitur differẽtia speciei ab alijs. quæ satis patẽt in textu. Et quando dicitur, ꝙ genus continet speciem & non econtra: debet intelligi eadem continentia: quia genus continet speciem in potentia, & species continet genus in actu.

Accidens quo susci pit magis & minus

SECVNDO sciendum, ꝙ conse- Art. 2. quenter ponit differentias proprij ab alijs: dicens, ꝙ proprium differt ab accidente. quia accidens prædicatur de pluribus differentibus specie, vt albũ de homine, & boue proprium vero de vna sola specie. vt risibile de solo homine, & debet intelligi de proprio speciei, quia proprium generis præiudicatur de pluribus differentibus specie vnde sicut species ha D bent suas proprias passiones, ita & genera, Deinde ponit differentiã accidentis ab alijs dicens, ꝙ accidens bene potest prædicari de suis subijcibilibus, respectu quorum est accidens secundum magis & minus alia vero non, vt animal non prædicatur de homine, boue, & leone secundum magis, & minus.

TERTIO sciendum, ꝙ prædicari vniuoce, est prædicari per se, Art. 3. vno nomine, & vna ratione, id est, vno conceptu obiectiuali, sumpto secundum illud nomen, ita ꝙ illa dicitur prædicari vniuoce de aliquibus, quod importat aliquod per se communicabile illis, vt homo prædicatur vniuoce de sorte, & platone quia important aliqd ipsis ꝑ se cõicabile puta humanitatem. Ex quo sequitur, ꝙ ens dicitur vniuoce de de- sco. in 1. 3 q. 1. & 8. q. 3. alias 2.

cem

E cem prædicamentis, licet non habeat rationem idest diffinitionem: habet tamen conceptum communem ipsis, qui non est aliud, quàm ipsa entitas cognita, vel cognoscibilis. Sed prædicari æquiuoce, est prędicari vno nomine, & rationibus. i. conceptibus diuersis, ita quod illud dicitur prædicari æquiuoce quod non importat aliquid communicabile secundum illud nomen illis, de quibus prædicatur, vt canis non importat aliquid communicabile, secundum illud nomen, cani latrabili syderi celesti, & pisci marino. Sed pdicari denominatiue, est prędicari vno nomine, & vna ratione accidentali, cuiusmodi sunt omnia accidentia respectu suorum subiectorum, & omnes termini secundę intentionis
F respectu terminorū primæ itētionis.

¶ARGVITVR primò sic, prædicabilia sunt secundæ intentiones, G sed secundæ intentiones non prędicantur de pluribus cum soli termini de pluribus prædicentur. igitur. ¶Secundò sic, Sensibile est propriū, & tamen prædicatur de pluribus differentibus specie, igitur &c. ¶ Tertiò sic. Asinus & equa sunt duæ distinctæ species, ex quibus generatur tertia scilicet mulus, ergo ex duabus speciebus potest fieri vna tertia. Ad primum dicitur, quòd visum est alias quid sit dicendum. Ad secundum dicitur, quod proprium speciei de vna sola specie prædicatur tamen proprium generis, cuiusmodi est sensibile, de pluribus speciebus prædicatur. Ad tertium dicitur, quod ex duabus speciebus extrinsecè, & effectiuè potest constitui tertia, non tamen intrinsece, & formaliter. H

supr. car. 33. H. & in Log. magna supra prohœm. Porph. q. 1. art. 1.

A SVMMVLARVM C
PETRI HISPANI
Tractatus Tertius.

Decem Aristotelis Cathegorijs concinnè respondens.

D cognoscendũ prædicamenta, q̃dam sunt necessariò p̃mittenda: sine quorum cognitione nequaquàm p̃t haberi cognitio p̃dicamentorum. Eorum ergo, q̃ dicuntur: quædam sunt vniuoca, q̃dam æquiuoca: & quędam denominatiua. Aequiuoca dicuntur, quorum solum nomen est cõe: & rõ substantiæ secundum illud nomen, est diuersa: vt animal significat animal viuum, & animal pictum: & nomen eius solũ est cõmune, & secundum illud nomẽ, ratio substantiæ est diuersa. Dicimus. n. de leone picto in pariete: ecce terribile animal: & de leone viuo idem dicimus, æquiuocè. Et de statuis regũ dicimus: isti sunt tales reges, & de his, qui adhuc regnant, idem dicimus, sumẽdo nomen regis æquiuoce.

Aequiuoca quid.

Art. 1. SCIENDVM est primò, quòd postquàm in secundo tractatu determinatum est de vniuersalibus cõsequenter in hoc tertio tractatu determinandum est de prædicamentis: cuius subiectum assignatur, prædicamentum, sub ratione ordinabilitatis: de quo aliàs magis videbitur in logica notabili. 2. q. prohœmiali. Et antequã determinetur de prædicamentis, primò determinandum, D est de Ante prædicamentis: quæ valent ad notitiam prædicamentorũ habendam. Vnde ante prędicamentum est quoddam documentum, valens, immediatè, & a priori ad notitiam prædicamentorum habẽdam. Et dicitur notanter, immediatè, propter vniuersalia, quæ mediatè valẽt ad cognitionem prædicamentorum habendam. Dicitur etiam notanter, a priori, propter post prędicamenta, quæ valent ad cognitionẽ prædicamentorum a posteriori. Et aduerte, ꝙ in generali tria sunt ante prædicamenta, scilicet diffinitio, quæ valet ad cognitionem, siue ad cognoscendum modum prædicandi ipsorum prædicamentorum de suis inferioribus, vel de prima substantia. Secundum est diuisio, quæ valet ad cognoscendum conditionem eorum, quæ

reponũtur in prædicamento: quia omnia talia debēt esse incomplexa. Tertium est regula, quę valet ad cognoscendum ordinem eorum, quæ reponuntur in prædicamentis. Sed in speciali sunt septem, scilicet tres diffinitiones, duæ diuisiones. & duæ regulæ.

SECVNDO sciendum quòd primum ante prædicamentum in spāli est diffinitio æquiuocorum: de qua solum per accidens ibi determinatur: cum solũ per accidens valeat ad cognitionem prædicamentorũ. Vnde æquiuoca sic diffiniuntur. Aequiuoca dicuntur. i. sunt conceptibilia, quorum nomen. i. vox, est commune: & secundum, illud nomen ratio, i. conceptus obiectiualis, vel formalis, est diuersa: ita ꝙ illa sunt æquiuoca q̃ non conueniunt in aliquo cõceptu obiectiuali, importato per illud nomen. i. per illam vocem, per quam significantur: vt canis latrabilis, piscis marinus. sydus cœleste dicuntur æquiuoca respectu illius vocis, canis: quia non conueniunt in aliquo conceptu, importato per illā vocem, canis licet possint conuenire in conceptu importato per aliud nomen, vt puta per substantiam, vel corpus. Ex istis patet, ꝙ ibi accipitur nomen largè, pro voce, & non vt est, pars orationis, ab alijs distincta: etiā ibi non accipitur ratio pro diffinitione, sed pro conceptu.

Scot. in 1. d. 3. q. 3.

Art. 3. Aequiuoca duplicia.

TERTIO sciendum, ꝙ æquiuoca sunt duplicia scilicet ęquiuoca æquiuocata, & æquiuoca æquiuocātia. Vnde ęquiuoca ęquiuocata possunt capi dupliciter, scilicet primè intentionaliter: & sic sunt res significatę per idem nomen diuersis conceptibus. i. quæ non conueniunt in aliquo conceptu, importato per nomen, per quod significantur: vt canis latrabilis, piscis marinus, & sydus celeste respectu liuius vocis, canis. Aliomodo secundè intentionaliter. & sic sunt respectus rationis ipsarum rerum cognitarum ad vocē, per quām signantur. Etiam ęquiuoca æquiuocantia possunt capi dupliciter. s. primè intentionaliter: & sic sunt termini, significantes plura diuersis conceptibus. i. qui non significant aliquem conceptum communicabilem illis quæ significant: vt canis: Aliomodo capiutur secundè intētionaliter: & sic sũt spectus rõnis ipsorum terminorum ad res significatas per ipsas Aduerte vltra ꝙ duplex est æquiuocum æquiuocans, scilicet a casu, & a consilio. A casu est terminus plura æque primò significans diuersis conceptibus: vt canis. Sed a cõsilio est terminus, plura significans diuersis conceptibus, vnũ per prius, & reliquum per posterius: vt homo significat hominem viuum, & hominem pictum: hominem viuum, per prius, & hominem pictum per posterius. & similiter posset dici de quolibet termino vocali, significante substantiam.

¶ ARGVITVR primo sic: prędicamenta sunt entia realia, ergo de ipsis non est hic determinandum. ¶ Secundò sic: Aquiuoca non diffiniuntur: ergo male ponitur diffinitio eorum. ¶ Tertiò sic: Si iste terminus, homo, esset æquiuocum a consilio

A lio sequeretur, ꝙ ista esset distinguẽda, homo currit: cum omnis propositio, in qua ponitur terminus ęquiuocus, sit distinguenda. Ad primum dicitur, ꝙ prædicamenta possunt capi, dupliciter. Vnomodo primè intẽtionaliter: & sic sunt res cognitę, seu conceptus cõmunicabiles, sicut substantia, quantitas: & de ipsis hic per se non determinatur. Aliomodo secundę intentionaliter, ut sunt respectus rationis, qui attribuuntur talib. reb. cognitis: & sic de ipsis hic determinatur. Ad secundum dr̃, ꝙ ęquiuoca ęquiuocantia, primę intentionaliter capta non diffiniuntur: tamen bene æquiuoca æquocata, secundę intentionaliter capta.

B Ad tertiũ dr̃, ꝙ quando in aliqua ꝓpositione ponitur terminus æquiuocus a consilio respectu prędicati, conuenientis significato principaliori: tunc illa non est distinguenda per illam regulam. ¶Omnẽ analogũ, per se positũ, stat pro suo famosiori significato. sed quando ponitur respectu prædicati, conuenientis significato minus principali: tunc illa est distinguẽda, & hoc pp vsũ logicorũ.

Collig. ex 7. Met. tex. com. 15.

Vniuoca quæ.

Vniuoca dicuntur, quorum nomen est commune, & rõ substantia secundum illud nomen est eadem: vt hoc nomen, animal, ẽ cõmune homini, boui, & leoni: & similiter ratio substantię secundũ illud nomen est eadem: ut homo ẽ animal, bos est animal: & homo substantia animata sensibilis: bos est substantia animata sensibilis: & sic nomen est cõe eis, & ratio secundum illud nomen est eadem: nihil. n. aliud est homo, secundum ꝙ est animal, quam substantia animata sensibilis & similiter bos. Denominatiua dicũtur, quæcunque ab aliquo solo casu sunt differentia, & secundũ illud nomen habent appellationẽ: vt a grammatica grammaticus & a fortitudine fortis, differũt solo casu. i. sola cadentia, quę est a parte rei: & secundum illud nomen habent appellationẽ. Nomẽ. n. denominatiuum debet cõicare cum nomine vniuoco in principio, & differre in fine: vt a grammatica grammaticus, ab albedine albus. Eorum quæ dicuntur: q̃dam dicuntur cum complexione ut homo currit, quędam sine complexione, ut homo, vel currit.

C

Denominatiua q̃.

D

Art. 1.

Primo sciendum, ꝙ vniuoca sic definiuntur. Vniuoca dicuntur. i. sunt conceptibilia, quorum nomen i. vox est commune: & ratio. i. conceptus secundum illud nomẽ est eadem: vt homo, bos respectu animalis sunt vniuoca: quia cõueniunt in aliquo conceptu ipsis communicabili, importato per illud nomen, per quod secundario, & adęquate significantur. Et sunt duplicia scilicet vniuoca vniuocata, & vniuoca vniuocãtia vnde vniuoca vniuocata possunt capi dupliciter, scilicet pro denominato, & pro per se significato. Pro denominato sunt res, secundario significatæ per nomen cõmune vno conceptu. Sed pro per se significato

Vniuoca duplicia.

E sunt respectus rationis illarum rerũ ad tale nomen. Sed vniuoca vniuocãtia sunt termini ad placitum, secũdario significantes secundum vnum, conceptum vt homo respectu Petri, & Guill ermi.i. ꝙ ille terminus est vniuocum uniuocans, qui significat aliquid pluribus communicabile.

Art.2. SECVNDO sciendum, ꝙ denominatiua sic diffiniuntur. Denominatiua dicuntur quæcunque .i. quæ ab aliquo, idest a suis denominantibus solo casu .i. solis finalibus terminationib. differunt, & habent appellationẽ .i. denominationem ſm illud nomen, idest secundum nomina abstractorũ: vt grãmaticus a grãmatica album ab albedine. Ex quo patet, ꝙ quæcunque, ibi capitur particulariter, & numerus singularis p F numero plurali respectu huius ., ab aliquo solo casu. Et sunt triplicia de Denominatiua tri plicia. nominatiua. s. voce tantum, significatione tantum, voce, & significatione simul. ¶ Voce tm̃ sunt, quę conueniunt in principio dictionis cum suis abstractis, & differunt in fine: sed non important eandem formã: vt studiosus a studio. ¶ Sed denominatiua significatione tm̃ sunt, quæ non conueniunt in principio dictionis cum suis abstractis. tamen bene in re significata: vt studiosus à virtute: ¶ Sed denominatiua voce, & significatione simul sunt, quæ conueniunt in principio dictionis cũ suis abstractis: & differunt in fine: & important eandem formam accidentalem denominato: & talia diffiniuntur in textu. vnde in qualibet denominatione, propriedicta, tria reperiuntur, scilicet denominans, quod G non est aliud, quàm abstractum: denominatiuum, quod est ipsum concretum; & denominatum, quod est subiectum: vt Petrus est albus: albedo est denominans, albus denominatiuum, & Petrus est denominatũ.

TERTIO sciendum, quòd prima diuisio anteprædicamentalis est Art.3. ista: Eorum, quæ dicuntur .i. quæ p vocem exprimuntur, vel significantur: quædam dicuntur cum complexione, vt homo currit: quædam sine complexione, vt homo. Vnde illa dicuntur cum complexione, quæ mediante conceptu complexo exprimuntur: & illa sine complexione quæ mediante conceptu in complexo exprimuntur; & est duplex complexio, scilicet distans: & indistans: de quib. alias visum est. Et aduerte, H ꝙ ista diuisio valet ad cognoscendũ Supr. car. b. ea, quæ sunt in prædicamẽto ab illis, q̃ non sunt in p̃dicamento. Nam Sco. in 1. d.8.q.3. & in quot lib.q. 5. sola entia incomplexa finita & limitata ponuntur in prædicamento: vnde p hoc qđ dr̃ entia: remouent nõ entia, vt chimera. per hoc qđ dr̃, incõplexa, remouentur cõplexa, quæ non sunt in prædicamento. Et si qs dicat: corpus animatum est quid cõ Instantię. plexum, & tamen est in prædicamẽto: igitur. Respondetur, ꝙ corpus animatũ potest capi dupliciter. Vno modo, vt representat aliquod complexum: & sic non est in prædicamẽto. Aliomodo vt circumloquitur nobis aliquod incomplexum, & sic bene est in prædicamento. Et per hoc, quod dicitur limitatum remouentur transcedẽtia, per hoc, quod dicitur

A citur finita, remouetur Deus; quia Deus non est in prædicamento. .

¶ ARGVITVR primo sic: Bos & homo vniuocantur in animali, & tamen ratio animal non est eadē: quia ratio animalis ſm vnūquodq; animal, est altera, & altera. ¶ Secundo sic, Album, & nigrum sunt denominatiua, & tamen a nullo denominante solo casu differunt, igit. ¶ Tertio sic, Si prima diuisio esset bona, sequeretur, ꝙ res reponerentur in prędicamento, quia illa, quæ dicuntur sine complexione, sunt res, & sola talia reponuntur in prædicamento.

Ad primum dicitur, ꝙ rationem animalis secundum vnumquodq; animal esse alteram, & alteram, potest intelligi dupliciter. Vno mō ſm ꝙ ꝑ B nomen animalis importat, & sic negatur. aut secūdum quòd per nomina specialia animalium importatur & sic conceditur. Ad secundum dicitur, quòd in illa diffinitione numerus singularis debet accipi pro numero plurali. Ad tertium dicitur, ꝙ res poni in prædicamento potest intelligi dupliciter. Vnomodo sic, q͛d subijciantur & prædicētur, sic quòd ex ipsis fiant propositiones; & sic non reponuntur in prædicamento. Alio modó, quòd concipiantur in ratione superioris, & inferioris, & sic benè ponuntur in prædicamento.

Sed priusquam alterum membrum diuisionis huius subdiuidatur, distinguendi sunt modi essē- Octo modi essendi in. *di in: quia necessarij sunt ad sequentem diuisionem cognoscēdā, & ad ea quę postea dicentur.*

¶ Primus igitur modus essēdi in C *est quando aliquid dr̄ esse in aliquo, sicut pars integralis in suo toto: ut digitus in manu, et paries in domo. ¶ Secūdus modus essendi in, est sicut totum integrale in suis partib. simul sumptis: ut domus in pariete, tecto, & fundamēto. ¶ Tertius modus est, sicut species in suo genere: ut homo in animali, vel vnumquodq; inferius ī suo superiori. ¶ Quartus modus est, sicut genus in specie: ut aīal ī hoīe, vel similiter quodlibet superius in suo inferiori. ¶ Quintus modus essēdi in, dicitur sicut forma ī materia: & iste quintus modus subdiuiditur: quia quadam est forma substantialis, ut aīa est* D *forma substantialis hominis: q̃dam est forma accidentalis. ut albedo hoīs. Et prima harum dicitur proprie esse in, sicut forma in materia, ut anima in corpore. Alia autem dicitur esse in alio, sicut accidēs in subiecto: ut albedo in pariete. ¶ Sextus modus essendi in, est sicut aliquid est ī sua causa efficiēte: ut regnum in regē te. Septimus modus essendi in, est sicut aliquid est ī suo fine, vt virtus in beatitudine. ¶ Octauus modus essendi in dicitur, sicut aliquid est in suo cōtinēte, ut uinū ī vase, & locatum in loco. Hos autem octo modos essēdi in, distinguit Arist. iiij. physico. tex. com. xxiij. Boetius autem assignat no-*

E *uem: quia subdiuidit quintum, ut dictum est: unde versus.*

In prædica. cap. de substátia. *Insunt pars, totum, species, genus, & calor igni.*

Rex in regno, res in fine, locoque locatu.

Diuisio rerum. *Eorum quæ sunt; quædam dicũtur de subiecto, in subiecto vero nullo sunt, ut genera, species substãtiæ, & differẽtiæ earum: q̃ oĩa dicuntur substãtię vniuersales extenso noĩe substãtia: ut homo animal rationale. Dici de subiecto prout hic sumitur, ẽ superius dici de inferiori, vt animal dicitur de homine, & homo de sorte, & color de albedine: & esse in subiecto sumitur, secũdum ꝙ accidens est in subiecto.* Dici de subiecto & esse in subiecto qd

F *Alia verò neque de subiecto dicũtur, neque in subiecto sũt: vt indiuidua substantiæ. Alia dicũtur de subiecto, & sunt in subiecto: vt genera & spẽs aliorũ nouẽ prædicamẽtorum dicũtur de inferioribus, & sunt in subiecto, sicut accidẽs in subiecto, ut color dicitur de albedine, ut de inferiori, & est in corpore, vt in subiecto. Alia vero in subiecto sunt, et de subiecto nullo dicũtur: vt hæc scientia est in anima, vt accidens in subiecto: sed non dicitur de aliquo inferiori: ut iste color est ĩ corpore, vt in subiecto, & non dicitur de subiecto: omnis. n. color in corpore est.*

Regulæ. *Quando alterum de altero prædicatur; ut de subiecto, quæcunq; de eo, quod prædicatur? dicũtur.* G *omnia de subiecto dicũtur: vt sortes est homo: homo est animal: ergo sortes est animal. Diuersorum generum, & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species & differentiæ: ut animalis & sciẽtiæ, quæ sunt diuersa genera. Differentiæ enim aĩalis sunt rationale, irrationale: diuiditur enim per has differentias vt animalium alìud rationale, aliud irrationale. Differẽtiæ aũt scientiæ sunt naturale, morale: et sermocionale: diuidimus enim sciẽtiam per has differentias, vt sciẽtiarum alia naturalis, alia moralis, alia sermocionalis.*

H Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ ad perfecte cognoscendum secundam diuisionem ante prædicamentalem, ponuntur octo modi essendi in: qui satis patent in textu: iõ ponitur secũda diuisio. Eorum quæ sunt: quædã dicũtur de subiecto, & in subiecto nullo sunt: vt genera, & species prædicamenti substãtiæ. Vnde dici de subiecto, est superius p̃dicari de suo inferiori. Sed esse in subiecto, est esse in alio, sicut accidens in subiecto, vel denominatiue p̃dicari de subiecto, sicut sunt genera, & species p̃dicamẽtorũ accusantis. Alia sunt, q̃ nõ sunt in subiecto, quia non sunt accidẽtia: neq; dñr de subiecto, qa non sunt superiora. sicut indiuidua p̃dicamenti substãntiæ: vt Petrus, Ioannes. Alia sunt, q̃ sunt in subiecto, & de subiecto dñr, vt genera, & species accidentium.

A tiũ. Quædam sunt in subiecto, & de subiecto nullo dñr, vt indiuidua accidentium, vt hæc albedo, hæc nigredo: & valet ista diuisio ad cognoscẽdũ dñiam eorũ, quę ponuntur in pdicamento substantiæ ab his, quæ ponunẽ in prædicamento accidentis.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ prima regula ante prędicamentalis est ista, Quando alterum de altero dr̃ &c. q̃ dẽt sic intelligi, quando aliquod superius pdicatur de suo per se inferiori, quicquid essentialiter, vel per se p̃dicaẽ de illo superiori, etiam prædicabiẽ de inferiori, vt si animal pdicaẽ de homine, qcq̃d prædicatur essentialiter, vel per se de animali, etiam pdicabiẽ de homine. Et dr̃ notanter, essentialiter, quia non oportet, ꝙ qcquid accidentaliter prædicaẽ de B superiori, prædicetur de inferiori, nã genus bene prædicatur de animali, & tamen non prædicaẽ de homine. Et valet ista regula ad cognoscendũ ordinem eorum, quæ ponuntur in vno prædicamento & in alio.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ secũda regula ante prædicamentalis ẽ ista; Diuersorum generum &c. quæ sic ẽ intelligenda, quãdocunque sunt diuersa genera quorũ vnũ nõ contineẽ sub alio, nec ambo sub vno tertio, tunc illorũ generũ sunt diuersæ species, & differentiæ, animal & scientia sunt duo genera: quorum vnum non continetur sub alio, nec ambo sub vno tertio, ideo habent diuersas species & differentias. Et dr̃ notãter, quorũ vnum non contineẽ sub alio, nec ambo sub vno tertio, quia tunc eorum possunt esse eædem species & differentiæ, quia tunc talia genera essent subalternatim posita. Et valet C ista regula ad cognoscendũ ordinẽ eorum, quæ ponunẽ in distinctis p̃dicamentis. diuersa enim prædicamenta habent diuersas species & differentias.

ARGVITVR primò sic. Sortes essentialiter prædicaẽ de seipso, ergo male dr̃, ꝙ non dr̃ de subiecto. ¶Secundò sic. Non sequiẽ homo est animal, animal diuidiẽ per rationale & irrationale, ergo homo diuidiẽ per rationale & irrationale, ergo prima regula non est bona. ¶Tertiò sic. Animal & scientia sunt genera non subalternatim posita, & tamen eorum est eadem differentia .s. rationale, ergo secunda regula non est bona. Ad primum dr̃, ꝙ sortes bene p̃- D dicatur de seipso. sed non tanquam de per se inferiori, ideo non dr̃ de subiecto. Ad secundum dr̃, ꝙ variatur genus suppositionis in tali argumentatione. Ad tertium dr̃, ꝙ rationale non est differentia animalis & scientiæ, nisi capiendo rationale æquiuoce.

Eorum, quæ secundũ nullã cõplexionem dicuntur: singulũ aut significat substantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut ad aliquid, aut agere: aut pati, aut vbi, aut quando, aut situm esse, aut habere. Est enim substãtia (vt exemplariter dicaẽ) vt homo equus, quantitas, vt bicubitum, tricubitum: ad aliquid, vt duplũ triplum: qualitas vt albedo, nigredo, vbi, vt in loco esse: quando, vt

E *heri fuisse: cras fore; situs; vt iacere, sedere habere. vt armatum esse, calciatum esse: agere; ut secare, vrere; pati, ut secari uris.*

His habitis dicendum est de 7. Meta. 4 *vnoquoque predicamentorum: et primo de substantia, cũ sit prior alijs prędicamentis.*

Substãtia quid & quotuplex. *Substantia aũt diuidit̃ ꝑ primam & secundam. Prima substantia est q̃ propriè, principaliter, & maximè substare dicitur. Vel prima substantia est quę neque in subiecto est: neque de subiecto dicitur; ut aliquis homo, aliquis equus. Secundę substãtię sũt species, in quib. sunt primę substantię, & harum specierum genera. vt homo & animal. Est. n.* F *aliquis homo in homine. qui est species, & homo in animali, q̃ est genus. Indiuidua substantiæ dicuntur primæ substantię; quia primo substant alijs. Genera vero & species earum dicuntur secundæ substantię; quia secundò substant alijs, ut aliquis homo dicitur grammaticus: & currens; & animal, & substantia; ergo hõ dicitur grammaticus, currẽs, animal & substantia. Item ea quæ dicuntur de subiecto; omnia prędicantur nomine & ratione; vt homo prędicatur de sorte & platone. Eorum vero, quę sunt in subiecto: in plurib quidem neque nomen, neque ratio prędicatur de subiecto; vt hæc albedo; vel hoc albũ. In aliquib. aũt nomen nihil ꝓhibet prędicari de subiecto, rationem vero prędicari de subiecto, est impossibile: vt album prędicatur de subiecto: ratio vero albi nũquam de subiecto prędicatur. Itẽ secundarũ substantiarũ species ẽ magis substãtia, q̃ genus, quæ spẽs ẽ ꝓpinquor primę substantiæ q̃ genus: & ẽt quæ plurib. substat. quibuscunq;. n. substat genus, eisdem substat species, & cum hoc species substat ipsi generi. Sed species specialissimę ęqualiter substant, & æqualiter sunt substantię, vt homo equus & similia.* G Quæ magis substãtia.

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd post quam determinatum est de anteprędicamentis: consequenter determinandũ est de p̃dicamentis, ponendo talẽ diuisionem. Eorum, quę s̃m nullã complexionẽ dñr, singulum aut significat substantiam, aut q̃titatem &c. ita ꝙ ꝓprie accipitur ibi actus signatus pro exercito, sicut in multis locutionib. & hoc tenẽdo, ꝙ res sũt in prædicato. ita quòd est sensus. singulum aut significat substantiam. i. ẽ substantia. Ex quo sequit̃, ꝙ diuisũ istius diuisionis, est dicibile incomplexũ, finitũ, & limitatum. Et si quis dicat, ibi diuidit̃ illud, quod significat substantiam: sed solus terminus est hmõi: igitur. Respondet̃, negando, ꝙ ibi diuidatur illud, qd significat substantiam. sed illud, quod est substantia, aut quãtitas: quia ibi accipit̃ actu signatus ꝓ actu exercito. H

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ substantia diuidit̃ in primam, & secũdã

quia

A quia omnis substantia finita aut est vniuersalis,& sic est sc̄da substantia: vel particularis.i.singularis· & sic est prima, vt aliq̄s hō.i. iste homo. Vnde prima substantia est, q̄ propriè, principaliter, & maximè substare dr̄. Et dicitur, propriè, ad differentiā accidentium, quæ propriè non substant,& dicitur, principaliter ad differentiam secundarum substātiarū, quæ principaliter non substant:& dicitur. maximè.i.pluribus modis substandi, ad differentiam secundarum substantiarum. vel porest sic diffiniri: est, quæ nec est in subiecto, nec de subiecto dr̄:& debet ibi intelligi substantia. ita ꝙ sensus. Prima substantia est substantia, quæ nec est in subiecto.&c. Sed secundæ substantiæ gn̄a & species: in quibus sunt primę

B vt aliquis homo: iste homo in hoīe, sicut supple inferius in suo superiori. Vnde dici de subiecto, est prædicari noīe & ratione.i.affirmatiuè & essentialiter: vnde illa, quæ sunt in subiecto, sicut accidentia: non prædicantur neque nomine, neque ratione. idest essentialiter.

Art.3. TERTIO sciendū, ꝙ secundæ substantię differunt adinuicē: quia species est magis substantia q̄ genus q̄a species ē propinquior primis substantijs: quia immediatè dr̄ de ipsis. Secundò, quia plurib. substat species q̄ genus. i. plurib. modis substandi substat, q̄ genus: quia substat accidētibus:& cum hoc substat generi: sed species specialissimę æqualiter sunt propinquę primis, & ęqualiter substant ęqualib. modis substandi. Ex quo patet, ꝙ vna substantia non dr̄, magis substare, eo ꝙ sit subiectū pluriū accidentiū: q̄a tunc homo esset magis substantia: sed q̄a plurib. modis substandi substat. Ex quo sequit̄ secundo, ꝙ inter primas substantias vna nō est magis substantia q̄ alia. C

¶ARGVITVR primo sic. Chimera non est in subiecto, neq; de subiecto dr̄: & tn̄ non est prima substātia: igitur diffinitio primę substātię non est bona. ¶Secundo sic. Substantia nō suscipit magis & minus: ergo species nō est magis substantia q̄ genus. ¶Tertio sic: homo substat pluribus accidētib. quàm equus: ergo species specialissimę non ęqualiter substant. ¶Ad primum dr̄, ꝙ talis diffinitio nō dat simpliciter per negationem, sed intelligit̄ positiuum.i.substantia. Ad secūdum dr̄, ꝙ patet q̄d sit dicendum: q̄a vna substantia non D dr̄ magis substantia, q̄ alia: eo ꝙ suscipiat magis & minus: sed quia pluribus modis substandi substat, Et similiter dicatur ad tertium.s. ꝙ non dr̄ magis substantia, eo ꝙ substet pluribus accidentibus: sed quia pluribus modis substandi substat.

His visis, dicendū est de communitatib. & proprietatib. substantiæ. Commune est omni substantię in subiecto non esse, quia esse in subiecto competit solum accidenti. Hoc patet in primis substantijs per diffinitionem primę substantiæ. In secundis autem patet inductione, & syllogismo. Inductione sic; homo non est in subiecto, equus non est in subiecto, neque animal, & sic de singulis: ergo Substātiæ proprietates quæ & quot.

E *go nulla secunda substantia ē in subiecto. Syllogismo sic: nihil eorum, quæ sunt in subiecto, ꝑdicatꝰ nomine & ratione de subiecto: sed omnis secunda substantia ꝑdicatꝰ nomine & ratione de subiecto. ergo nulla secunda substātia est in subiecto. Hoc āt non est proprium substantiæ, sed etiam differentię competit: & hoc intelligitꝰ de differentijs substantię. Nec ē instantia de partib. substantiæ, q̄ sunt in suo toto: & ideo videntꝰ esse in subiecto, q̄a alius est modus essendi in, vt accidens in subiecto: & alius sicut pares ē in suo toto; vt prius patuit. Item omnib. secundis substantijs, & differentijs earum conuenit vniuoce ꝑdicari de primis. Hæc.n. omnia ꝑdicantꝰ de primis substantijs nomine & ratione; quare vniuoce ꝑdicantꝰ. Item omnis prima substantia significat hoc aliq̄d. i. indiuiduū, & vnum numero, sed secunda substantia videtꝰ significare hoc aliq̄d sub appellationis figura: eo ꝙ est in prima substantia, vel ēt de essentia eius, non tamen significat hoc aliq̄d, sed potius quale quid, siue quid commune: non enim illud, quod significatur per sc̄dam substātiam est vnum numero, sicut illud, quod significatur per primam substantiam.*

F

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd consequenter determinandum est de proprietatibus substantiæ. Vnde sex sunt prioprietates substantiæ. Prima: commune est omni substantiæ i subiecto non esse, cum hoc solum conueniat accidentibus. de primis. substantijs patet; quia prima substātia est substantia, quæ nec est in subiecto, nec de subiecto, dicitur. De secundis patet inductione, & syllogismo. Inductione sic. equus non est in subiecto: homo non est in subiecto: & sic de alijs: ergo nulla secunda substantia est in subiecto Syllogismo sic: quia nihil, quod est in subiecto: prædicatur nomine & ratione. i. essentialiter de illo subiecto: sed secūdæ substantiæ prædicantur essentialiter de primis substantijs igitur nulla secunda substātia est in subiecto. Et aduerte, ꝙ in illa propositione intelligitur, esse, ita, ꝙ est sensus: cōmune est omni substantiæ esse, & nō eē in subiecto? Et si quis dicat, ista proprietas conuenit d̄rijs, substantiæ videlicet. rationali: ergo non conuenit soli substantiæ: quia differentię, non sunt substantiæ: ergo non est bona. Respondetur, ꝙ differentiæ non sunt substantiæ: capiendo substantiam strictè pro omni illo, quo est directè in prædicamento substantiæ: sed benè capiendo substantiam large, pro omni illo, quod est in prædicamento substantiæ siue directè siue indirectè. etiam partes integrales nō sunt in toto, sicut in subiecto: sed secundum alium modum essendi in.

G

H

Dubitatio

Art. 2. SECVNDO sciendum quòd secunda proprietas substantię est ista: Oībus secundis substantijs, & earū differentijs conuenit, vniuoce prædicari de primis: patet quia secūdę substantiæ

A ſtantiæ pdicantur de primis vno nomine, & vna ratione .i. eſſentialiter: ideo licet differentiæ non habeāt rationem .i. diffinitionem tamen eſſētialiter prædicantur. Et ſi quis dicat accidentia prędicantur vno nomine & vna ratione de ſuis ſubiectis: quia de quocunq; pdicatur diffinitum & diffinitio: ſed accidēs prędicatur de ſubiecto: ergo eius diffinitio: Rńdetur, negando conſequentiā: quia ibi non accipitur pdicari ratione .i. diffinitione: ſed vt idem eſt, quòd eſſentialiter prædicari.

Dubitatio

Art. 3. TERTIO ſciendum, ꝙ tertia ꝓprietas ſubſtantiæ eſt iſta: Oīs prima ſubſtantia ſignificat hoc aliqd .i. terminus priæ ſubſtantiæ ſignificat

B hoc aliquid .i. rem q̄ eſt vna numero: vel ſic, omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid .i. hoc aliquid: capiēdo actum ſignatum ꝓ actu exercito. Et ſi quis dicat, terminus ſecūdę ſubſtātiæ ſignificat hoc aliquid, ſicut prima ſubſtantia: igitur. Reſpondetur, ꝙ non ſignificat hoc aliquid, licet videatur ſignificare hoc aliqd, pp figuram appellationis .i. ꝓpter hoc, ꝙ videamus ſecūdas ſubſtātias ſub nominibus primarum ſubſtantiarum: ſed ſignificat quale qd̄ .i. aliquid cōmunicabile. Ex quo ſequitur, ꝙ terminus primæ ſubſtantiæ, & ſcdæ ſubſtantiæ, non ſignificāt adequatè idē.

¶ ARGVITVR primò ſic: Iſtæ terminus, homo eſt ſubſtantia; & tñ ē in ſubiecto: igitur prima ꝓprietas ſubſtantiæ non eſt bona. ¶ Secundò ſic: Iſta eſt falſa, petrus eſt prima ſubſtantia, ergo non conuenit ſecundis ſubſtantijs vniuocè, pdicari de primis. ¶ Tertiò ſic: Prima ſubſtantia non eſt terminus: ergo nō ſignt̄ hoc aliquid. Conſequētia tenet: qa ſolus terminus ſignificat. Ad primū dicitur, ꝙ iſte terminus, homo, non eſt ſubſtantia, ſed eſt terminus ſubſtantiæ. Dico ēt, ꝙ aliquid eſſe in ſubiecto poteſt capi dupliciter. Vnomodo primè intentionaliter: & ſic quilibet terminus eſt in ſubiecto. Alio modo ſecundè intētionaliter: vt idē eſt, quod denominatiuè pdicari, & ſic non quilibet terminus eſt in ſubiecto. Ad ſm dr̄, ꝙ ſecunda ſubſtātia capitur dupliciter. Vnomodo ſecundè intentionaliter: & ſic non pōt pdicari de primis: niſi in actu ſignato. Aliomodo primè intentionaliter & ſic bene pdicatur de primis. Dicitur ad tertium, ꝙ in iſta ꝓprietate ſubſtantiæ, capitur, ſubſtantiæ pro termino ſubſtantiæ, vel actus ſignatus pro actu exercito.

C

Eſſe in ſubiecto dupliciter.

D

Item ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, ſed hoc non eſt propriū ſubſtantiæ, quia non cōuenit ſoli ſubſtantiæ, ſed etiam quantitati & qbuſdam alijs. Item ſubſtantia non ſuſcipit magis et minus, non enim dico, ꝙ vna ſubſtātia non magis ſubſtat, quàm alia, ſed dico, ꝙ vnaquaque ſubſtantia ſecundum ſuum eſſe non intendit neq; remittit, vt album quando que ē magis album, quandoq; minus albū, ſortes verò non eſt magis homo vno tempore: quam in alio tempore, nec magis homo, quàm plato. Item proprie ꝓprium eſt ſubſtantiæ, cum ſit vna, & eadem

E *dem numero sĉd∞m sui mutationẽ esse susceptibilem contrariorum, vt idem homo aliquando est albus, aliquando niger, aliquãdo calidus, aliquando frigidus, aliquãdo prauus, aliquãdo studiosus. Neq; est instãtia de oratione: qa licet hæc eadem oratio; sortes sedet, aliquãdo sit vera, aliqñ falsa, tamen hoc non ẽ scd̅m sui mutationem, sed scd̅m mutationem rei; vt quia sortes sedet, vel currit. Et ideo nota, ꝙ verum & falsum sunt in reb. vt in subiecto: & sunt in oratione, vt in signo: vnde ęquiuocat̃ modus, essendi in, cum dicitur verum, vel falsum esse in rebus, & in oratione.*

F *Similiter æquiuocatur, susceptibile, cum dicitur, res est susceptibilis veri, & falsi, & oratio est susceptibilis veri et falsi, sicut ęquiuocat̃ susceptibile, cum dr̃, vrina ẽ susceptibilis sanitatis, & animal est susceptibile sanitatis, hæc enim suscipit sanitatem, quia significat eam, illud vero quia est subiectum eius, & ita hoc ꝓprium non conuenit orationi, sed soli substantiæ.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd quarta ꝓprietas substantiæ est ista: Substantiæ nihil est contrarium: quia cõtrarietas est solũ inter quatuor qualitates primas: q̃ sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas: sed substãtiæ nõ sunt hmõi. igit̃. Et si quis dicat in quolibet in genere est vna prima cõtrarietas: sed substantia est genus. igit̃: R̅ndetur, ꝙ cõtrarietas capit̃ tripl̅r. Vnomõ large, vt se extendit ad priuatiuè opposita. Aliomodo cõmuniter, vt est repugnantia duarum differentiarũ, diuidentiũ aliq̅d genus & isto modo potest inueniri ĩ quolibet genere. Aliomodo propriè & sic est inter, quatuor qualitates primas.

Phi. 5. (margin at "tiæ nõ sunt")

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ quinta ꝓprietas substantię est ista. Quod substantia nõ suscipit magis, neque minus: q̃ põt exponi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: alio modo secundè intentionaliter. Primè intentionaliter sic exponit̃, substantia non suscipit magis. i. non suscipit similes ꝑtes perfectionales in eodẽ loco, & situ neq; minus. i. nõ deperdit partes ꝑfectionales in eodem loco. & situ: Sed secundè intẽtionaliter, sic intelligitur: substãtia non suscipit magis, & minus. i. non prædicatur vere, & affirmatiuè mediantibus istis aduerbijs, magis, & minus.

G

H

TERTIO sciendum, ꝙ sexta ꝓprietas substantiæ talis est, Maximè ꝓprium est substantiæ, cum sit vna, & eadem numero manẽs, esse susceptiuam contrariorũ. i. substantia nata est suscipere contraria, supple successiue, s̅m sui mutationẽ; vt sortes manẽs idẽ numero, s̅m sui mutationẽ, suscipit caliditatem, frigiditatem, supple successiue. Vnde aliquid mutari, est aliquid aliter se habere nũc, q̃ prius. Et si quis dicat: oratio manens vna, & eadem numero suscipit contraria quia vna, & eadẽ numero dr̃ vera, & falsa successiue. R̅ndetur, ꝙ hoc

A ꝙ hoc non est pp sui mutationem, sed fm mutationem rei; Ab eo enim ꝙ res est vel non est oratio, dicitur vera vel falsa.

¶ARGVITVR primo sic, Ignis cõtrariatur aquæ, & mors vitæ: ergo substantiæ est aliqd contrariũ. ¶ Secundò sic. Species est magis substantia, quàm genus ergo substantia suscipit magis & minus. ¶ Tertio sic. Superficies secundum sui mutationem suscipit contraria, & tñ non est substantia: igitur Ad primum dicit, ꝙ ignis & aqua benè contrariantur fm suas qualitates: sed non fm suã substantiam. Dicitur vltra, ꝙ mors benè cõtrariatur uitæ priuatiuè, sed non positiuè. Ad fm dicitur, ꝙ solutum est in notabilib. vbi visum est, E qualiter species est magis substãtia, quàm genus. Ad tertium dicitur, ꝙ superficies benè suscipit contraria, tanquàm subiectum immediatum, sed non tanquam subiectum vltimatum & principale.

Quantitas quid, & quotuplex. *Quantitatis alind continuũ, alind discretum. Quantitas continua est, cuius partes copulant ad eundem terminum communem, vt partes lineæ copulantur ad pũctum. Est aũt discreta quãtitas numerus, & oratio. vñ duæ sunt species eius, non enim est in numero aliquis terminus communis, ad quem partes eius copulantur: vt in decem quinque & quinque, aut tria & septem, ad nullum terminum copulantur: sed semper discreta sunt. Est autem numerus multitudo, ex uni-* C *tatib. aggregata, similiter in oratione syllabæ non copulantur ad aliquem terminum communem, sed vnaquæque separata est ab alia. Quantitatis, autem continuæ, alia linea, alia superficies, alia corpus, alia tempus, alia locus: vnde quinque sunt species eius.*

Art. 1. PRIMO sciẽdũ, ꝙ postq̃ determinatum est de prædicamẽto substantię: consequenter determinandum est de pdicamento q̃titatis. Cuius diuisio talis est q̃titatis aliud cõtinuum aliud discretum: in qua diuisione intelligit, generũ subalternorũ ita ꝙ est sensus generum subalternorum quantitatis, aliud continuum, D aliud discretum. Vnde quantitas discreta ẽ cuius partes non copulãtur ad aliquem terminũ, continuatiuũ, illarum partium, sed pa[r]tes remanẽt diuisæ, & separatæ, abinuicem: & est duplex. scilicet numerus, & oratio. Vnde numerus est qui componitur ex pluribus vnitatibus diuisis, & separatis abinuicem. ita ꝙ iste numerus non inuenitur nisi in rebus continuis diuisis, & separatis abinuicẽ: nam in qualibet re continua, & separata ab alia inuenitur vnum accidẽs quod vocatur vnitas accidentalis: & ex talibus componitur numerus prędicamenti quantitatis: qui mẽsurat tales res continuas. Numerus quid.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ oratio quæ est species quantitatis discretæ; est, quæ componitur ex mẽsuris mẽsurantibus syllabas alicuius dictionis

E nis vel vocis: ita ꝙ in qualibet syllaba vocis inuenitur vna mensura, ex qua cum alia, vel alia cōponitur vna quantitas discreta: quæ vocatur oratio. Ex quo patet, ꝙ non capitur hic oratio pro oratione mentali, vocali, vel scripta. ideo aduerte, ꝙ licet syllaba vocis intrinsece mensuretur ꝑ tēpus tñ intrinsece mensuratur per ꝓpriam eius mensuram, quæ sibi inest, sicut accidens subiecto.

Art.3. TERTIO sciendum, ꝙ q̄titas continua est, cuius partes copulātur ad aliquem terminum qui est principium continuatiuū partium adinuicem. Et eius sunt quinque species: quarū tres sunt permanentes, s. linea superficies, & corpus: & duæ successiue. s. tempus, & motus: qui intelligitur per tempus. Et si quis dicat, locus est species quantitatis, vt patet ī textu. R̄ndetur, quod locus non est aliud à superficie, concaua alicuius rei, continentis aliquam rem: vt superficies poti continentis vinum. Et ad Aristo. qui ponebat locum esse speciē quantitatis dicitur, ꝙ loquebatur secundum mētem antiquorū. F

In præsē. ti c. de q̄titate.

¶ ARGVITVR primo sic: In diuisione quantitatis, ponit incongruitas, dicendo, quantitatis aliud, continuum, aliud discretū: ergo nō est bona. ¶ Secundò sic: Si numerus, cōponeretur ex multis vnitatibus, sequeretur ꝙ idem accidens numero, esset in diuersis subiectis: quod est falsum. ¶ Tertiò sic: Oratio est species qualitatis: ergo non est q̄titas discreta. Ad primū d̄r, ꝙ ly, aliud non refert ly, quantitatis: sed refert genus subalternum. Ad secundum dicitur, quod non est inconueniens accidens discretum, cuiusmodi est numerus, esse in diuersis subiectis secūdùm suas partes. Ad tertium dicitur ꝙ oratio, vt ēst species quantitatis discretæ; non est qualitas: quia non est ipsa vox, nec conceptus, nec scriptura: sed est mensura, qua intrinsecè mensurantur literę, & syllabæ. G

Quod autem linea sit quantitas continua; patet, quia partes eius copulantur ad aliquē terminū communem, puta ad pūctum. Et partes superficiei ad lineam; partes corporis ad superficiem: partes autem temporis ad nunc, vt præteritū & futurū ad pręsēs: partes āt loci ad eundem. terminum copulantur, ad quem corporis particulę. H

PRIMO, sciendum, ꝙ linea est longitudo sine latitudine, & profunditate, cuius extremitates sunt duo puncta: ita ꝙ licet linea non sit sine latitudine tamen in eius ratione nō includit latitudinem, supple positiuè. Vnde puncta sunt quædam inuisibilia: per quæ continuantur partes lineę adinuicem, & sic ꝙ pūctū principiat, & terminat lineam: ita ꝙ principiū, & terminus lineæ est puctus. Art. 1 Quid sit linea. Sco. 1. a. d. 2. q. 9.

SECVNDO sciendum ꝙ superficies est longitudo cum latitudine, & sine profunditate: cuius extremitates sunt duæ lineæ: ita ꝙ sicut punctum continuat partes lineæ adinuicem: ita linea continuat partes superficiei adinuicem. & etiam est principium, & finis superficiei: sic videlicet ꝙ partes superficiei copulantur ad lineam, Art. 2. Superficies quid. Sco. vbi supra.

A neam, sicut ad terminum: & est continuatiua, partium superficiei ad inuicem. Sed corpus est longitudo, cum latitudine, & profunditate: cuius extremitates, sunt duæ superficies: ita ꝙ superficies se habet ad corpus sicut linea ad superficiē: & ē sup ficies ē cōtinuatiua partiū corpis ad inuicē: & ē principiū, & finis corpis.

Corpus quid.

TERTIO sciendum, ꝙ locus non est species essentialiter distincta a superficie, vt iā visum est: restat videre de tēpore & motu. Vnde tps, est mensura modus fm prius, & posterius .i. mēsura motus, fm partē priorē, & posteriorē. sed motus est actus, mobilis, in quantū mobile. i. est forma accidentalis, per quam aliqd formaliter dicitur moueri, & est subiectiuè in principio mobili: & omnes, istæ q̄titates mēsurāt intrinsecè illa, in q b. sunt subiectiuè: licet aliq possint aliqua alia mēsurare extrinsecè.

Art. 3. Scot. in 2. d. 2. q. 5.

Quid sit tempus & motus 4. ubi 101. 3 phy. 6.

E

¶ ARGVITVR primò sic. Linea non est sine latitudine, ergo male dicitur, ꝙ est longitudo sine latitudine. ¶ Secundò sic: Corpus est, species substantiæ: ergo non est species quantitatis. ¶ Tertiò sic: Si punctum esset aliquid in diuisibile, non videtur in quo esset subiectiuè: igit. Ad primū dicitur: ꝙ licet linea realiter non sit sine latitudine, tñ in eius ratione positiuè non includitur latitudo. Ad fm dicitur, ꝙ corpus capit tripliciter. Vnomodo vt est pars essentialis. Aliomodo vt est prædicatū superius ad animal, & istis duob. modis est in prædicamento substantiæ. Tertiomodo capitur corpus pro trina dimensione. s. pro longitudine, latitudine, & profunditate: & sic est species quantitatis. Ad tertium patet solutio. Dicendum tamen ꝙ illa indiuisibilia, quæ sunt termini aliorum accidentium: non sunt in subiecto adæquato, sed sunt in illo subiecto, vbi est linea: quia est accidens.

C

His visis est dicendum de cōmunitatibus quantitatis. Prima communitas est, quantitati nihil est contrarium, ut bicubito, tricubito, vel superficiei, nihil est contrarium, quia contrarietas primo inest qualitatibus: non omnibus, sed quibusdā: quantitas autem non est qualitas quare sequitur, ꝙ contrarietas non est in quantitate. Item quātitas non suscipit magis, neq; minus. Non enim vna linea est magis linea, quàm alia, nec numerus ternarius est magis numerus, quàm binarius, & sic de alijs. Item proprium est quantitati: secundum eam æquale, uel inæquale dici, ut unus numerus est æqualis, vel inæqualis alteri numero, & unum corpus est æquale, uel inæquale alteri, & una linea est æqualis, vel inæqualis alteri linea.

Proprietates quantitatis.

D

PRIMO sciendum, ꝙ prima ꝓprietas quantitatis est illa, Quantitati nihil est contrarium, & hoc capiendo contrarietatem propriè. Cuius ratio est: quia contrarietas ꝓpriè dicta, solum est inter quatuor qualitates primas: vel iter terminos significantes, vel connotantes tales quali

tates

E tates: sed quantitas non est talis qualitas: igitur. Et dicitur notanter, contrarietas propriè dicta, quia cōtrarietas, quæ est de imperfecto ad perfectum: vel quæ est inter duas differētias: vel inter habitum, & priuationem potest benè conuenire quantitati. Et si quis dicat; nonne termini sunt etiam cōtrarij. Dico ꝙ sic. cō-

Obiectio.

trarietate logicali; videlicet illi termini, qui significant, vel connotant, formas contrarias: vt isti termini calidum, & frigidum. Vnde communiter ita est, quòd illud, quod conuenit signato, attribuitur signo: vt sit sensus ꝓpositionis, album, & nigrū, sunt termini contrarij .i. signa formarum contrariarum. Vnde termini contrarii sunt qui verè, & affirmatiuè possunt verificari de aliquo singulari, singulariter tēto, & vniuo-

Sco. in simili in 4. d. 1. q. 3.

F cè, & hoc successiuè connotando vel significando qualitates contrarias.

Secundo sciendū, ꝙ secunda proprietas quantitatis est, quòd quantitas non suscipit magis, neq; minus, quæ proprietas potest dupliciter exponi, sicut patuit in prædicamento substantiæ. Aduerte tamen, ꝙ drīa, est iter suscipere maius, & minus, & suscipere magis & minus, quia suscipere maius, aut minus, est suscipere maiorem, uel minorem extensionem, & sic quantitas bene potest suscipere maius, & minus. Sed suscipere magis, & minus est suscipere maiorem, vel minorem intensionem. Aduerte vltra, ꝙ tertia proprietas quantitatis est ista. Propriū est quantitati, secūdum eam æquale, vel inæquale dici .i. æqualitas, vel

Art. 2.

G inæqualitas, quæ sunt relationes, nū quam fundatur, nisi in quantitate, & hoc capiendo æqualitatem strictè alias non. Ex quo sequitur, quòd ly secundum, non dicit habitudinē causæ formalis, sed fundamenti. Vnde æqualitas est rerum differentium eadem quantitas. s. in specie, & non in numero, & ideo est in rebus creatis, & de quantitate accidentali non, alias est falsum. Sed inæqualitas, est rerum differentium diuersa quantitas secundum maiorem, vel minorem extensionem.

Scot. in quodlibet q. 6 I pri. quæstionis.

Aequalitas & inæqualitas quid.

Tertio sciendum, quòd q̄titas est abstractum, quod prædicatur de omnibus abstractis prædicamenti quantitatis: & quantum, categorematicè captum, prædicatur de omnibus concretis, non quod concretum, & abstractum faciant duo ꝑdicamenta, sed tantum unum. Et si

Art. 3.

H quis arguat, concretum & abstractū habent diuersos modos prædicandi ergo faciunt diuersa prædicamenta. Respondetur, quòd licet concretū & abstractum, habeant diuersos modos prædicandi accidentales, non tamen essentiales, & formales. Vel potest dici, ꝙ termini dicuntur, facere diuersa prædicamenta: quia habent diuersa significata formalia. Scotus tēnet, ꝙ probabiliter prædicamenta distinguantur per rationes formales, & non necessario realiter. Et aduerte, ꝙ huius prædicamenti, sunt quinque quæsitiua, scilicet q̄tum syncategorematicè sumptum: ad quod respondetur, bipedale, tripedale, secundum est quante, ad quod respondetur, bipedaliter, tripe-

Instantiæ

Scot. in 3. d. 1. q. v. in sol. argum. ante oppo.

A pedaliter, tertium quod, ad quod respondetur quatuor quinque, sex, decem &c. quartum est quotiens ad ꝙ respondetur bis, vel quater quintū, est quandiu, ad quod respondetur, duobus annis, vel tribus annis: & sic de alijs.

¶ Argvitvr primo contra primam proprietatem. Multum, & paucum sunt contraria tamen sunt in prædicamento quantitatis, igitur quantitati est aliquid contrarium.

¶ Secundo sic: Vna quantitas, est maior, quàm alia, ergo quantitas suscipit, magis, & minus.

¶ Tertio sic secundum virtutem, dicimur æquales, vel inæquales; ergo non est proprium quantitati se-

B cundum eam æquale, vel inæquale, dici. Ad primum dicitur, ꝙ benè ꝓbat, ꝙ sunt contraria contrarietate, cōmuniter capta, sed nō propriè capta, quia tales termini. s. multum, & & paucum, non significant neque cōnotant formas contrarias. vel potest ad rigorem responderi, negando assumptum, quia supponit quod termini propriè contrariātur, quod nō est verum, nisi ex consequenti, quia significant, vel connotant formas cōtrarias. Ad secundum dicitur, quòd benè probat, quòd quantitas suscipit maius, & minus. Ad tertium dicitur, quòd secundum virtutem nō dicimur, æquales vel inæquales: nisi capiendo æqualitatem, vel inęqualitatem largè, quia propriè secundū virtutem dicimur similes tamen secundum Sco. quælibet essentia pōt considerari vt quid, vt quale, & vt quantum, & sic omnes tres relatio-

In quodl. q. 6. & in 4. d. 6. q. 10.

nes (puta identitatem, similitudinē, & æqualitatem) fundare: vel earum opposita potest. C

AD aliquid verò talia dicuntur, quæcunque hoc ipsum, quod sunt: aliorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud: vt duplū dimidij duplū, & dimidiū dupli dimidium: pater filij pater: filius patris filius: & maius minore maius: & minus maiore minus: vel sub habitudine alterius casus: vt similis similis: vicinus vicino vicinus. Relatiuorū tres sunt species: quædā dicunt secundum æquiparātiā; vt q̄cūq; eodē nomine dicuntur: vt similis simili similis: & æqualis æquali æqualis: & vicinus vicino vicinus. Alia sc̄dm superpositionē dicūtur, vt duplum, triplum: quia ipsa superponuntur alijs: sicut dominus seruo superponitur. Alia verò secundum suppositionē: vt seruus domino supponitur, & filius patri, & dimidium duplo.

Relatiua q. & quotuplicia.

D

Postqvam determinatum est de secundo prędicamento, consequenter determinat auctor noster de tertio, scilicet de prædicamēto relationis, seu ad aliquid dicens: Ad aliquid vero talia dicuntur, quæcunque hoc ipsum, ꝙ sunt aliorū dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud: quę diffinitio sic est intelligenda. Ad aliquid vero talia dicūtur, id est relatiua sunt, quæcunq;, idest q̄ hoc ipsum quòd sunt, id est secundum eorum, esse, aliorū dicuntur. i.

G ad aliud

E ad aliud referuntur ſub habitudine genitiui caſus, vel cuiuſcunque alterius caſus: vt pater filij pater: vel referuntur. ſm aliud eſſe: vt ſciētia ſcibilis ſciētia. Ex quo ſeqtur, ꝙ ibi diffiniūtur relatiua tam ſecūdum eſſe, ꝙ ſecundum dici. Vnde relatiua ſecundum eſſe ſunt, quæ de principaliori ſignificato important relationem: vt pater, & filius. Sed relatiua ſecundum dici, ſunt, quæ de ſignificato minus principali importāt relationem ſibi annexam: vt ſcientia, & virtus. Aduerte ꝙ ly, ad aliquid, accipitur, vt eſt vna dictio ſimplex indeclinabilis.

Sc. quot. q. 3. & in 4. d. 6. q. 10. & d. 14. q. 1.

Scot. q. 2. quolib.

Art. 2. SECVNDO ſciēdum, ꝙ duplex eſt relatio, ſcilicet rationis: & eſt, quæ fit per actum comparatiuum intellectus: vt ſunt ſecūdę intentiones. ſed F relatio realis eſt duplex, ſcilicet aptitudinalis, & actualis. Aptitudinalis eſt, quę non requirit terminum actu exiſtere, ſed ſolum in aptitudine: cuiuſmodi ſunt omnes propriæ paſſiones, omnes aptitudines, & omnes inclinationes: & tales ſunt in illo prædicamento reductiuè, in quo ſunt illa, quorum ſunt propriæ paſſiones. Sed relatio actualis eſt duplex, ſcilicet intrinſecus adueniens, & extrinſecus adueniens: Intrinſecus adueniens eſt, quæ neceſſario ponitur, poſitis extremis, in quacunque etiā diſtantia ponātur: vt ſimilitudo, paternitas, æqualitas. Extrinſecus adueniens eſt, quę neceſſario non ponitur, poſitis extremis, ſed requiritur debita approximatio extremorum: cuiuſmodi ſunt ſex vltima prędicamenta, ſcilicet actio, paſſio, vbi, ſitus, & habitus. G

Sco. in 3. d. 17.

Sco. in 4. d. 13. q. 1. & d 16. q. 16.

Vide Magiſtrū formalitatū cap. 1.

TERTIO ſciendum, ꝙ triplicia ſunt relatiua, ſcilicet æquiparantię, ſupra poſitionis, & ſuppoſitionis. Relatiua æquiparātiæ ſunt, quorum fundamētum & terminus ſunt eiuſdem rationis, ſupple fundandi: vt ſimile, diſſimile, æquale, inæquale. Sed relatiua ſuprapoſitionis ſunt, quorum fundamentum habet dominium ſupra fundamentum ſui correlatiui: vt pater, & dominus. Relatiua ſuppoſitionis ſunt, quorum fundamentum habet inferioritatem ſupra fundamētum ſui correlatiui in dominio: vt filius: quòd ita relatio fundatur in aliquo, quod habet inferioritatem in dominio, reſpectu fundamenti ſui correlatiui, ſcilicet patris. Vnde relatiuum ad aliud refertur, & ad aliud termi- H natur: terminatur enim ad fundamentum ſui correlatiui, ſed refertur ad ſuum correlatiuum: vt pater refertur ad filium, & terminatur ad fundamentum filiationis.

Art. 3.

Sc. ſ quotlib. q. 6. & in 1. d. 2. in ſolut. prin. arg. ante oppo. & d. 28.

Sco. in 1. d. 30. q. 1.

¶ ARGVITVR primo ſic: Ad aliquid eſt quid complexum: ergo non eſt tertium prædicamentum. ¶ Secundo ſic: Paternitas eſt relatio: & tamen non refertur ad aliud: igitur. ¶ Tertio ſic: Dominus, & magiſter ſunt relatiua: quorum fundamentum habet dominium ſupra fundamentum ſui correlatiui: & tamen non ſunt relatiua ſuprapoſitionis: igitur. Ad primum dicitur, ꝙ ſolutio patet in textu: nā ad aliquid, vt eſt quid complexum, non eſt prædicamentum. Ad ſecundnm dicitur, quòd relationes in abſtracto pro

prie

A ptie non referuntur, sed sunt rationes referendi.

Ad tertium dicitur, quòd dominium, & magisterium proprie sunt relationes rationis, factæ per actum comparatiuum voluntatis, de quibus non est hic ad propositum.

Proprietates relatiuorum. *Post hæc sequuntur communitates relationis. Prima est: quòd cõtrarietas inest relationi: vt virtus est contraria vitio: cũ vtrunque eorum sit ad aliquid: hoc autem non conuenit omni relationi: duplo enim nihil est contrarium, neque triplo. Item relatiua suscipiunt magis & minus: vt simile dicitur magis, & minus simile: & similiter inæquale: sed* B *hoc non conuenit omnibus relatiuis; duplum enim nõ dicitur magis, & minus duplum: neque triplum, neque pater. Item relatiua dicuntur ad conuertentiam: vt pater filij pater: filius patris filius. Item relatiua sunt simul natura, simul enim sunt duplũ, & dimidium: pater, & filius. Item relatiua posita se ponunt, & perempta se perimunt, vt si duplum est, dimidium est: & econtra, et si duplum non est. dimidium non est, et econtra.*

Art. 1. Primo sciendum, quòd prima proprietas relatiuorum est, ꝙ ad aliquid est contrarium: vt virtus contrariatur vitio: & non est propria in aliquo modo proprij; quia nõ cõuenit omnibus relatiuis: vt duplo nihil est contrarium: sed solum C conuenit relatiuis secundum dici: etiam non conuenit solis relatiuis: quia conuenit qualitati. Vnde nulla relatiua secundum esse habent contrariũ, cũ non sint qualitates primæ: sed solum relatiua sm dici: & hoc secundum esse absolutum, & significatũ principale eorum, & non secundũ esse respectiuum, & connotatiuum.

Secundo sciendum, ꝙ secunda proprietas relatiuorum est ista. Art. 2. Relatiua suscipiũt magis, & minus: vt simile dicitur magis, & minus simile: sed hoc nõ est sibi proprium in aliquo modo proprij: qa non conuenit omnibus: vt duplum non dr magis, & minus duplum: neq; soli conuenit: quia conuenit qualitati. Et potest exponi talis proprietas dupliciter, scilicet primè intentionaliter, & D secũdè intentionaliter, vt visum est in prædicamento substantiæ.

Vlterius aduerte, ꝙ relatiua non suscipiunt magis, & minus: nisi ratione suorum fundamentorum, quibus attribuũtur: ita quòd si fundamenta non suscipiunt magis, & minus, nec ipsa relatiua. Art. 3.

Tertio sciendũ, quòd tertia proprietas relatiuorũ est: ꝙ relatiua dicuntur ad cõuertentiam, id est referuntur adinuicem secundum mutuam dependẽtiam: sic quòd vnum prædicatur de seipso, mediante obliquo sui correlatiui: vt pater filij pater: & intelligitur ista proprietas de relatiuis primi, & secũdi modi: quæ fundant sup vnũ, & potẽtiã actiuã, & passiuã: & nõ intelligitur modus, q fundatur super mensuram & mẽsuratum: Sco. in 1. d. 30. & quot. q. 13.

ratum: tales non referuntur mutuo, & hoc realiter loquendo. Illud latius declarabitur notab. 2. super capit. de ad aliquid. Sed quarta proprietas est, quòd relatiua sunt simul natura, idest simul actualiter existentia, idest si vnũ est, reliquũ est: ita ꝙ impossibile est patrem esse sine filio: & hoc capiendo patrem, & filiũ formaliter, & nõ pro denominato. Illa expositio est Sco. dicẽtis vnã relationem disquiparentię esse priorẽ altera natura, & hoc perfectionis: sed simul quò ad existentiam: Sed quod communiter dicitur, ꝙ sint simul naturali intelligentia, non videtur esse verum: quia secundum Sco. relatio potest diffiniri per fundamentum & terminũ, & accidit, ꝙ terminus iterum referatur: igitur &c.

In 21. di. 1.

In 30. distin. 1. & 5. meta. q. 11. 12. 13. 14.

F

¶ Argvitvr primò. Cõtraria sunt formæ absolutæ, id est qualitates primæ: sed relatiua non sunt hmôi: igitur. ¶ Secundo sic: Ad illud, quod suscipit magis, & minus: potest esse per se motus: sed ad relationem non est per se motus: igitur. ¶ Tertio sic: Homo, & risibile dicuntur ad conuertentiam: & tamen non sunt relatiua: igitur. Ad primum dicitur, quòd licet relatiua secundum esse, non sint formę absolutæ: tamen bene relatiua secũdum dici, quò ad significatum principale. Ad secundum dicitur, quòd sicut relatiua suscipiũt magis & minus, ratione suorum fundamẽtorũ: ita ad ipsa potest esse motus, ratione suorum fundamentorum, & secundario.

Sc. in 4. d. 6. 9. 10. & d. 13. q. 1.

Ad tertium dicitur, ꝙ homo, & risibile cõuertuntur adinuicem: ideo habent conuertibilitatem: sed propriè non habent conuertentiã: quia homo non pręd icatur de seipso mediante obliquo ipsius risibilis.

Sco. in 2. d. 30 & in 4. dist. 13 q. 1.

G

Item alia diffinitio relatiuorum talis est. Ad aliquid sunt; quibus hoc ipsum esse, ē ad aliud quodam modo se habere: & hęc diffinitio est propria relatiuorũ. Item proprium est relatiuorum, ꝙ si quis diffinite nouerit vnum relatiuorum, diffinitè noscet, & reliquum: vt si diffinitè nouerit, quid sit duplum, diffinitè noscet id, cuius est duplum. Necesse est enim in vtrorumq; rationibus, vtrisq; vti.

Relatiuarum secũda diffinitio.

Primo sciendum, ꝙ secunda diffinitio relatiuorum est ista. Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse, ꝙ sunt, aliorum dicuntur quodammodo se habere, id est illa sunt relatiua, quæ secundum proprium esse, eorum respectiuè se habent ad aliud sub habitudine alicuius obliqui: vt pater filij pater: nihil enim est relatio, quàm habitudo alicuius ad aliũ: & qui intelligit patrem, non cointelligendo filium: habet opposita contradictoria in intellectu, Ex quo sequitur, quòd ibi solum diffiniuntur relatiua secundum esse: quæ sunt relatiua specialiter capta. & non relatiua secundum dici, quæ secundum suum proprium esse non respectiuè se habẽt ad aliud: vt sciẽtia & virtus.

Art. 1.

H

Scot. in quot. q. 3.

Secvndo sciendum, quòd ex ista diffinitione sequitur alia proprietas relatiuorum, quòd si quis diffinitè cognouerit vnum relatiuorũ, diffinitè

Art. 2.

A diffinitè cognoscet & reliquum: nō quòd vnum ponatur in diffinitione alterius: sed quia vnum diffinitur per suum fundamentum, & per terminum, seu per fundamentum sui correlatiui. vt pater est animal, qđ genuit aliud animal, sibi simile in natura: & filius est animal genitum ab alio animali, sibi simili in natura. Ex quo sequitur, quòd relatiuū habet duplicem dependentiam, scilicet ad suum terminum, & ad suum fundamentum: ideo non potest esse sine eis. Sequitur secundo, quòd ista diffinitio, quę communiter datur, quòd pater est res habens filium; nō est bona.

Sco. in 1. d.30.& in 3.d. 8.

Art. 3.

TERTIO sciendum, quòd in isto prædicamento solum reponuntur relationes reales actuales, intrinsecus aduenietes, & aptitudines huius prædicamenti. Vnde ad relationem realem sufficit, quòd extrema B sint relatiua, realiter distincta: & ꝙ proueniant ex natura extremorum: vt pater, & filius. Et dicitur notanter, quòd sufficiunt illa tria: quia nō necessariò requiruntur: nam aliquę sunt relationes reales, quæ compatiuntur se in eadem natura numero: vt mouentis ad motum. Et si quis quærat, quod est proprium quę sitiuum huius prędicamenti. Dicitur, quòd suppletur per hoc complexum, quomodo se habet hoc ad aliud, & illa sunt in isto prædicamento, per quæ respondemus ad tale quæsitiuum: cuiusmodi sunt pater, & filius.

Quæ relationes reponuntur in hoc prædicamento.

Sco. quot. lib. q.6.& alibi.

Sco. in 3. d.1. q.9.

¶ ARGVITVR primo: Pars secundū suū totum esse, est ad aliud, scilicet ad totū: & tamen non est relatiuum: quia aliquando est substantia: igitur. ¶ Secūdò sic: Caput se habet relatiuè ad aliud: & tamen non est relatiuum, sed substantia: igitur. ¶ Tertio sic: Aliquis potest habere diffinitionem vnius relatiui, nō habendo diffinitionem sui correlatiui: ergo malè dicitur, ꝙ si quis diffinitè cognouerit vnū relatiuorū, diffinitè cognoscet & reliquum. Ad primum dicitur, ꝙ totum, & pars possunt capi dupliciter. Vnomodo formaliter, & propter se significato, & sic sunt relatiua. Aliomodo pro denominato: & sic dico, ꝙ partes aliquando sunt benè substantiæ. C

Ad secūdum dicitur, ꝙ caput nō dicitur propriè ad aliud: sed magis dicitur alicuius. puta animalis: vel potest, dici, ꝙ caput est relatiuū secū D dum dici, & non secundum esse. Dicitur ad tertiū, ꝙ ibi proprietas non vult habere, ꝙ si quis definitè cognouerit vnum relatiuorum, immediatè cognoscat aliud, sed quòd faciliter aliud potest cognosci.

Qualitas est, secūdum quam quales eē dicimur: vt secundum albedinem, dicimur albi: & secundum iustitiam, iusti. De 4. speciebus qualitates. Qualitatis quatuor sunt species. Prima, est habitus, & dispositio. Differt autem habitus à dispositione: quia habitus permanentior est, & diuturnior: vt sunt virtutes, & scientię. Scientia.n. difficillimè est mobilis, nisi fortè grādis ꝑmutatio

Qualitas quid, & eius spēs.

 fiat.

E *fiat, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiusmodi circa sciētē. Similiter de virtute, iustitia.n. vel castitas non cito de facili permutātur: Dispositiones verò dicūtur, quæ de facili permutantur, vt calor, frigiditas, ægritudo, sanitas. Vnde habitus possunt dici dispositiones, & nō ecōuerso. Illi enim, qui habitum habent, quodammodo sunt dispositi, vel melius, vel peius ad ea, quę habent, dispositiones aūt nō sunt habitus, vnde habitus potest sic diffiniri; Habitus est qualitas, difficillimè mobilis.*

Art.1. PRIMO sciendum, ꝙ postquā determinatum est de prędicamento ad aliquid: consequenter determinā F dum est de prædicamento qualitatis, diffiniendo ipsam qualitatem. Qualitas est, secundū quam quales esse dicimur, quæ exponēdo primò intentionaliter, sic intelligitur. qualitas est forma accidentalis, ſm quā aliquid dr̄ esse quale, supple quali accidentali, & specialiter capto, vt distinguitur cōtra prædicari in quantum, & in quotum, & contra prædicari aliorū prædicamentorū. Ex quo sequitur, ꝙ ibi ista præpositio, secundūm, dicit circunstantiam causę formalis, sic quòd nos sumus quales formaliter, qualitate: sicut formaliter sumus albi, albedine.

Art.2. SECVNDO sciēdū, ꝙ ipsius qualitatis sunt quatuor species, seu modi, scilicet habitus, & dispositio, naturalis potentia, vel impotentia, passio, & passibilis qualitas, forma, G & circa hoc aliquid constans figura. Et aduerte, ꝙ ibi capitur, species, large; vt se extendit ad modū: ita ꝙ q̄n dicitur, sunt quatuor species qualitatis, intelligitur, id est quatuor sūt modi ipsius qualitatis, quia magis sunt modi, q̄ species: cum idem possit poni in diuersis illis modis. sicut probat Scotus 4. sentent. distin. 6. q. 10. de charactere. de hoc vide latius maiorem logicam in fine notabil. 2. cap. de qualitate. Ex quo sequitur, ꝙ ibi non est diuisio generis in suas species, sed alicuius communis in suos modos: ita quòd illa quatuor sunt quatuor modi accidētales qualitatis, sumpti ex diuersis habitudinibus ad subiectum, vel ad aliquid aliud, & non sunt species, quia impossibile est duas species vnius gn̄is in abstracto prędicari de aliquo, sed H sic est, ꝙ habitus. & dispositio, naturalis potentia, & impotētia, passio, & passibilis qualitas p̄dicantur de eodē, puta de colore, vel sanitate, ergo.

Species qualitatis modi potius dicendę.

Art.3. TERTIO sciendum, ꝙ prima spēs, seu modus qualitatis est habitus, & dispositio, q̄ dupliciter adinuicē differūt, primo, quia habitus est qualitas de difficili mobilis à subiecto, & dispō de facili mobilis, secundo. q̄a habitus disponit subiectū ad pfectè operādū, sed dispō ad impfectè operandū. Et si q̄s dicat, dispō est superius ad habitū: ergo nō facit vnā spēm, vel modū cū habitu. Rn̄det, ꝙ dispō pōt capi dupliciter. Vnomodo large, pro oī qualitate, q̄ disponit subiectū ad aliq̄d operādū, siue pfectè, siue impfectè, & sic benè est superius ad

Sco. vbi supra.

Dubium.

Sco. in 1. d. 17. q. 2.

A ad habitū. Aliomō capitur strictè, p qualitate disponēte subiectū ad imp̄fectè operādū, & sic facit vnā spēm, vel modū cū habitu. Vnde oīs qualitas q̄ disponit subiectū ad aliqd operādū, siue p̄fectè, siue imp̄fectè, siue a natura, siue nō, est in ista spē qualitatis, seu in hoc modo qualitatis. Ex quo seq̄tur, q̄ oēs sciētiæ, oēs artes, oēs virtutes, & oēs actus potentiarū, & omnes spēs tā intelligibiles, q̄ sensibiles sunt in ista specie, qa ipsis cōuenit iste modus, qui est disponere subiectum ad aliquid operandum.

Sco. in 1. d.3.q.6.

¶ ARGVITVR primo sic: Prædicamentum non diffinitur, cū non habeat genus, & differentiam: ergo male ibi diffinitur qualitas. ¶ Secūdo sic: fm rōnale dicimur quales, & tñ rōnale nō est qualitas: igit. ¶ Ter B tio sic: fm quotlibet accidens dicimur quales, & tñ q̄dlibet accidens nō est qualitas: igit. Ad primū dr̄, q̄ p̄dicamenta non diffiniuntur p̄priè diffinitione quidditatiua: cū non habeāt differentias constitutiuas: licet benè diffiniantur diffinitionibus descriptiuis. Ad fm dr̄, q̄ fm rōnale dicimur quales essentialiter, non tñ accidētaliter. Ad tertiū dr̄, q̄ licet fm quodlibet accidēs dicamur quales, capiēdo, quale, large: non tñ capiendo quale propriè, vt dicitur a qualitate, vel vt habet proprium modum prædicandi, distinctum ab alijs.

Sco. in 1. d.3.q.3.& in d.5.q.3

Secunda species qualitatis est naturalis potentia, vel impotentia aliqd facile faciendi, vel patiendi, vt sanatiuus dicitur, q habet naturale potentiam, ut nihil ab aliquibus accidentibus, ægritudinē inferentibus, patiatur, & ægrotatiuus dicitur, q habet naturalem impotentiā aliqd patiēdi, durum autem dicitur habere naturalem potentiam resistendi sectioni, & molle naturalem impotentiam, quia cito secatur. Cursores enim & pugillatores dicuntur simul de ista specie, non quia exerceant actus suos: sed qa habent naturalem potentiā hoc faciendi. Tertia species qualitatis est passio, & passibilis qualitas, vt illæ qualitates, q̄ efficiūt in sensibus passiones, vt in gustu dulcedo, amaritudo, & similia. Et etiam illæ qualitates sunt in hac specie, q̄ ab aliquibus passionib. generantur, vel facile, vel difficile mobilibus, & permanentibus: siue n. nigredo ab aliqua passione naturali generet, siue ab ægritudine, vel ab æstu, qualitas passibilis dicitur. Quarta species qualitatis est forma, & circa hoc aliquid cōstās figura, vt dispō corporis, vt triāgulatio: quadrāgulatio, rotūditas, curuitas, rectitudo. C D

PRIMO sciendū, q̄ secūda spēs seu modus qualitatis ē naturalis potētia, vel impotētia. Vñ naturalis potētia nō est, nisi quædā habilitas, seu qualitas inexistēs rei a natura, p quā ipsa potēs est ad exercēdū suas operationes, & ad resistēdū suis cōtrarijs. Sed naturalis impotentia est inhabilitas, seu qualitas inexistēs rei a natura, Art. 1.

ra, per quam ipsa impotens est ad exercendum suas operationes: ita ꝙ omnis qualitas, per quam aliquid naturaliter est potens, vel impotens ad exercendum suas operationes; habent istum modum qualitatis: sicut est habilitas, & inhabilitas. Ex quo sequitur, ꝙ neq; propriæ passiones, neq; potentiæ animæ, neq; interiores, neq; exteriores sunt propriè in ista specie qualitatis.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ tertia species qualitatis, seu modus, est passio, & passibilis qualitas: & differunt dupliciter adinuicem. Primo, quia passio importat qualitatẽ citò transeuntem: vt rubedo proueniens ex verecundia. Sed passibilis qualitas importat qualitatem sub esse permanenti. vt rubedo proueniens a natura. Secundo differunt: quia passio nõ denominat subiectum simpliciter. i. vniuersaliter, sed solum pro aliquo tempore: sed passibilis qualitas denominat subiectum simpliciter, id est vniuersaliter. Vnde passio, vt hic sumitur, est qualitas citò transiens, inferens passionem, vel illata a passione: vt rubedo proueniens ex verecũdia. Sed passibilis qualitas est qualitas, inferens passionem, vel illata a passione. habens esse permanens. Vnde omnis qualitas, quę infert passionem subiecto, vel quæ illata est a passione; habet modum huius speciei. Vnde in ista specie reponuntur omnes qualitates sensibiles: vt omnis color, omnis sonus, omnis sapor, omnis odor: caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ quarta species qualitatis est forma, & figura, non capiendo formam pro altera parte compositi, sicut est anima: sed capiendo formam pro figura: quia idem est forma, & figura, vt hic sumitur forma. Figura tamen potest capi dupliciter. Vnomodo pro quantitate terminata: & tunc diffinitur: figura est, quæ termino vel terminis clauditur. Aliomodo accipitur pro dispositione, vel clausione qualitatis: quæ certe non est aliud, quàm ordo partium ad totum locum, vel ad partes loci: quia vt dicit. Sco. domus extra, aut nihil est vltra ens naturale, aut multò est imperfectior, quàm domus in mente: & paulò post dicit, ꝙ domus non mouet intellectũ ad cognitionem sui, sed à re natura li ad cognoscendum ordinem partium: qui dicit artificiale, seu figurã vltra ens naturale. Et aduerte, quòd sub isto modo qualitatis ponuntur omnes figuræ, tam naturales, quàm artificiales. Vnde illud dicitur habere istum modum qualitatis, quod est dispositio partium totius ad partes loci.

In 4. dis. 1. q. 1.

¶ ARGVITVR primò sic: Risibilitas est naturalis potentia, & nõ est qualitas: igitur. ¶ Secundò sic: Potentia respectiue se habet ad actũ: ergo est in prædicamẽto ad aliquid, & non in isto prædicamento. ¶ Tertiò sic: Figura est quantitas: ergo malè dicitur, quòd est qualitas. Ad primum dicitur, quòd risibilitas nõ est potentia: sed est quidam respectus aptitudinalis ad risum. Ad secundum dicitur, quòd potentia capitur dupliciter. Vnomodo pro per se signifi-

A gnificato: & sic est respectus, seu ordo ad aliquem actum: & tunc est in prædicamento ad aliquid. Aliomodo capitur pro denominato: & tunc est in prædicamento substantiæ propriè: potest etiam capi pro habilitate, vel facilitate, quæ inest rei à natura, per quam aliquid est potens ad exercendum suas operationes: & tūc est in secunda specie qualitatis. Ad tertium dicitur, quòd figura nō est quantitas: sed est ordo partium ad partes loci.

Hanc declare habet. Sco. 11. d. 17.

Qualia quæ, & quotuplicia.

Qualia vero dicuntur, quę secundum hæc denominatiuè dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his: vt a grammatica grammaticus: a iustitia iustus. Vel quecunque dicuntur ab aliqua B *qualitate, non denominatiuè: eo quòd nomen nō est impositum ipsi qualitati: vt cursor, & pugillator. Et nota, quòd cursor, & pugillator dicuntur dupliciter. Vno modo dicuntur cursor, & pugillator ab arte currendi, & pugillandi: & sic sunt in prima specie qualitatis: quia istę artes sunt habitus. Alio modo dicitur cursor, non quòd habeat artem currendi: sed quia habet naturalem potentiam ad actum currendi: & pugillator, non quòd habeat artem pugillandi: sed quia habet naturalem potentiam ad actum pugnandi. Et isto modo dicuntur qualia ab istis naturalibus potentiis, sed non denominatiue, eo quòd nomina non sunt imposita istis naturalibus potentiis, a quibus dicuntur qualia. Et sic cursor, & pugillator sunt in secunda specie qualitatis. Alia autem dicuntur qualia non denominatiuè: quando nomen est impositum qualitati, secundum quam dicitur quale: sed eam nō participant secundum illud nomen: vt studiosus à virtute: & sic sunt tres modi sumendi quale a qualitate. Est autem contrarietas in qualitate: vt albedo cōtrariatur nigredini: iustitia iniustitia: hoc autem non est propriū qualitati: quia non conuenit omni qualitati: figura enim non habet aliquod contrarium, neque aliquis medius color: vt rubedo, albedo. Et sciendum, quòd si vnū contrariorum fuerit quale, reliquum erit quale: vt iustitia est qualitas: ergo iniustitia: iustum est quale, ergo iniustū. Item qualitas suscipit magis & minus. Dicitur enim iustus magis, & minus iustus: & albus, & grammaticus: sed hoc non est propriū qualitati: quia quadratum non suscipit magis, neque minus, neque circulus, neque quadrangulatio, neque circulatio. Item proprium est qualitati, secundum eam simile, vel dissimile dici: vt albus albo similis dicitur: & iustus iusto: albus nigro dissimilis dicitur.* C D

Qualitatis pprietates.

PRIMO

E Primo sciendum, quòd diffinitio qualium, sic est intelligenda: Qualia dicuntur. i. sunt, secundum quã hęc: id est secundum qualitatẽ, vel abstracta denominatiue dicuntur: vt album ad albedine. nigrum a nigredine. Et aduerte quòd duobus modis contingit qualia non dici denominatiue, supple propriè dicta, q̃ est secundum vocem, & significationem simul. Primo quando illi qualitati non est nomen impositum: vt cursor, & pugillator: quando sunt in secunda specie qualitatis. Secundo modo quando concretum, & abstractum non conueniunt in principio vocis: vt studiosus a virtute.

Art. 1.

Art. 2. Secundo sciendum, ꝙ prima ꝓprietas qualitatis est ista. Qualitati est aliquid contrarium: vt iustitiæ F contrariatur iniustitia: & caliditati frigiditas: sed non est propria quarto modo: quia non cõuenit omnibus qualitatibus, vt qualitatibus quartæ speciei: quia triangulo nihil est contrarium, neque qualitatibus secundæ speciei: nec primę: nisi capiatur contrarietas large. Ex quo sequitur ꝙ solę qualitates tertiæ speciei contrariantur: capiendo contrarietatem propriè: quæ est solum inter quatuor qualitates primas. Vide latius declaratum in maiori logica cap. de qualitate nota. 4. Ex quo sequitur vlterius, ꝙ si vnum cõtrariorum fuerit quale, reliquum erit quale. i. si vnum fuerit in prædicamento qualitatis, etiam reliquum.

Art. 3. Tertio sciendum, ꝙ secunda proprietas qualitatis est ista. Qualitas suscipit magis, & minus: vt aliqd dicit magis, vel minus albũ: & G potest exponi dupliciter scilicet primè intentionaliter, & secũdè, vt visum est supra in quinta proprietate substantiæ. Sed tertia proprietas qualitatis est: proprium est qualitati ſm eam simile, vel dissimile dici: vt ſm albedinem aliquid dicitur simile: & debet capi ly, secũdum, vt dicit circunstantiam, vel habitudinem fundamenti: ita ꝙ est sensus: ꝙ quicqd dicitur simile, vel dissimile, dicitur tale ſm qualitatem supple fundamẽtaliter: & debent accipi simile, & dissimile, vt dicunt aptitudinem, & nõ actum. Vnde similitudo est rerũ differẽtium eadem qualitas, supple in specie, & etiam potest intelligi in numero: accipiendo qualitatem communiter. Sed dissimilitudo est rerũ differentium diuersa qualitas, supple in specie specialissima. H

Scot. in quot. q. 6. in princ. quionis.

¶ Arguitur primo sic. Quale est primum quæsitiuum huius prædicamenti: ergo non est prędicamentum. ¶ Secundo sic: Secundum humanitatem dicimur similes, & tamen non est qualitas: igitur. ¶ Tertio sic: Secũdum similitudinem dicimur similes: ergo nõ ſm qualitates. Ad primũ dr̃, ꝙ quale, capit dupliciter. Vno mõ syncathegorematice, & sic est bñ q̃sitiuũ. Alio mõ cathegorematice, & sic est p̃dicamẽtũ: Ad ſm dr̃, ꝙ licet ſm humanitatẽ dicamur similes: capiendo similitudinẽ largè, nõ tñ propriè. Ad tertiũ dicitur, ꝙ licet secundum similitudinem formaliter dicamur similes; tamen secundum qualitatẽ fundamentaliter dicimur similes.

De propõnibus amphibologicis. vide Sco. in 4. dis. 13. q. 1. in sol. 1. arg.

Actio

A Actio qd & eius ꝓprietates. *Actio est, secundum quã in id, qđ subijcitur: agere dicimur, vt secans aliquis dicitur agere in eo, qđ secat, vñ sectio est actio, & secundum sectionem agit secans in eo, qđ secat, & per cussio est actio. Proprium actionis est, ex se inferre passionẽ. Recipiunt autem agere, & pati contrarietatem, calefacere enim est contrarium ei, qđ est frigidum facere, et delectari est cõtrarium ei, quod est tristari. Recipiunt agere, et pati magis, & minus, calefacere n.. magis, & minus dicitur, et calefieri dicitur magis, et minus, et similiter delectari, et tristari. Pas* Passio qd & eius ꝓpria. *sio est effectus, illatioq; actionis, vt calefieri infertur ex calefacere, et efficitur.* B *Proprium autẽ passionis est primo inferri ex actione. Item passio non est in agẽte, sed in patiente: De reliquis verò q̃ prius dicta sunt, modò sufficiãt.*

DE QVANDO.

Quando quid quo tuplex, & eius propria. *QVando est, quod ex adiacẽtia temporis in re temporali derelinquit, vt hodie esse, cras fore. Item duplex est quando scilicet simplex, et cõpositum, sicut duplex est tempus. Item, tres sunt proprietates. Quãdo. Prima est, ꝙ quando, non suscipit magis, neque minus. Secunda est, ꝙ quãdo nihil est contrarium. Tertia est, ꝙ quando, est in omni illo, quod incipit esse in tempore.*

Primo sciendũ, ꝙ post q̃ determinatũ est de quatuor primis ꝑdicamentis, consequenter determinandum est de sex vltimis, quæ non sunt, nisi respectus extrinsecus aduenientes. Vnde diffinitio actionis sic est intelligenda: Actio est respectus ipsius agentis ad passum, quo agens dr̃ formaliter agens. Et dr̃ notanter, formaliter quia effectiuè agens dicitur bene agere aliquo aliomõ: vt ignis effectiuè dicitur agere calore; sed formaliter dr̃ agere actione. Sed diffinitio passionis est sic intelligenda: Passio est respectus extrinsecus ipsius patientis ad agens: vt calefieri, vel. Ex quo sequitur, ꝙ termini significãtes actus potentiarum animæ, non sunt in istis ꝑdicamentis, quia nõ importãt respectus, sed qualitates, sub modo tamẽ grammaticali actionis, vel passionis, vt videre &c. C Art. 1. Sco. in 4. d. 13. q. n. Sco. in 1. d. 3. q. vl. & q. 13. quot.

D Art. 2. Secvndo sciendũ ꝙ prima ꝓprietas actionis est, ꝙ proprium est actioni ex se. i. ipsa mediante inferre passionẽ, & hoc exponẽdo primè intentionaliter, sed logicaliter exponitur sic: ꝙ a propositione, in qua ponitur verbum de genere actionis ad ꝓpositionem, in qua ponitur verbum de genere passionis, est bona consequentia, vt bene sequit̃, ignis calefacit aquã, ergo aqua calefit ab igne. Regula. Secũdo proprietas agere & pati suscipiũt cõtrarietatẽ: vt calefacere cõtrariat̃ huic, qđ est frigefacere, & calefieri huic, qđ est frigefieri. Tertia ꝓprietas, actio suscipit magis & minus: calefacere dr̃ magis & minus calefacere, & debẽt intelligi istæ ꝓprietates nõ primo, sed solũ mediãte qualitate,

E litate, quam connotant. Sed ipsius passionis sunt duæ proprietates. Prima, proprium est passioni inferri ex actione: vt calefieri mediante calefacere. Secunda proprietas: passio non est in agente, sed in patiente.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod diffinitio de, quando, sic est intelligenda: Quando est respectu extrinsecus rei temporalis ad tempus, vel ad aliquid temporis. Ex quo sequitur, quod ibi nō diffinitur, quando, prædicamentū, sed quando passiuum: quod est species eius. Vnde quando est duplex scilicet actiuum, & passiuum. Quando actiuum, est respectus rei temporalis ad tempus: & nullum istorum est prædicamentum: sed quando cōmune ad ista duo, forte quando non habet aliquas species: & ipsius quando sunt duæ proprietates. Prima, quod non habet contrarium: vt hodie nihil est contrarium. Secunda est, quod quādo non suscipit magis & minus: vt hodie non dicitur magis quādo, quam cras: & sic de alijs. Et eius genera supplentur per ista: esse, fore, fuisse: sed species supplentur per ista: in hora, in diem, in anno: & induidua per ista: in hac hora, in hac die: & omnia illa sunt in isto prædicamento, per quæ conuenienter respondetur ad interrogationem factam per quando: vt cras, hodie.

Sco. in 1. d. 8. q. 1.

F

¶ ARGVITVR primo: Contraria non possunt simul verificari de eodem: sed calefacere, & frigefacere verificantur de eodem, puta de aqua tepida: igitur. ¶ Secundo sic: Passio est species qualitatis: ergo nō est vnum prædicamentum. ¶ Tertio sic: Nullum syncathegorema est prædicamentum: sed quādo, est syncathegorema: igitur.

Ad primum dicitur: quòd contraria quantum ad gradus intensos nō possunt de eodem verificari: tamen bene quantum ad gradus remissos. Ad secundum dicitur: quod passio æquiuoce est prædicamentum, & species qualitatis. Ad tertium dicitur: quod licet quando, vt est vnum quæsitiuū sit syncathegorema: non tamē vt est vnum prædicamentum.

Vbi est circumscriptio corporis locati, a loci circunscriptione procedens: vt in ecclesia esse, in foro esse. Et diuiditur vbi: quia quoddam est vbi simplex: & est illud, quod a simplici loco procedit, vt est locus punctorum. Et quoddam est vbi compositum: & est illud, quod à loco composito procedit. Proprietates vbi sunt duæ. Prima est; quòd vbi nihil est contrarium. Secunda est, quòd vbi non suscipit magis neque minus: hoc est vbi non recipit intensionem, & remissionem. Vbi quid, quotupl. & eius proprietates.

Positio est quidam partium situs, & generationis ordinatio: vt sessio, statio, & sic de alijs. Item tres sunt proprietates positionis. Prima est, quod positio non habet cōtrariū. Secunda est, quod positio non suscipit magis, neq; minus. Tertia est, proprium est positioni, substantiæ proximè assistere. Positio quid, & eius proprietates.

Habitus est corporū, & eorū, quæ circa corpus sunt; adiacētia: vt tunica- Habitus quid, & eius propria.

A *tunicatum esse, loricatum esse. Et sunt tres proprietates eius. Prima est quòd habitus suscipit magis & minus: vt eques est armatior pedite. Secunda est, quòd habitus non habet contrariũ. Tertia est, quòd habitus semper est in pluribus, scilicet in habente, & in habito.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd diffinitio vbi est sic intelligenda: Vbi supple passiuum est respectus extrinsecus ipsius rei locatæ ad locum. i. ad superficiem corporis cõtinentis ipsum. Ex quo sequitur, quòd ibi nõ diffinitur vbi, quod est prædicamentum: sed vbi passiuum. Ex quo sequitur, ꝙ duplex est vbi. s. actiuum, & passiuum. Vbi actiuum est respectus ipsius loci ad rem locatam: sed vbi passiuum est respectus rei locatæ ad locum, & nullum istorum est prædicamentum vbi, sed vbi commune ad vtrunque. Et aduerte, ꝙ eius proprietates sunt benè positæ in textu: nam vbi suscipit magis & minus, & non habet cõtrariũ. Vnde genera subalterna eius sunt, sursum, deorsum: species sunt in domo, in camera: indiuidua sunt. in hac domo, in hac camera: & quæsitiuum huius prędicamenti, est vbi, syncathegorematicè captum.

Scot. quodl. q. 11. & in 4. d. 10. q. 2.

B

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ diffinitio situs, vel positionis sic est intelligenda. Situs est respectus partiũ totius ad partes loci: & eius sũt duæ proprietates. Prima situs non habet contrarium: quia hoc maximè esset sedere & stare: sed hoc nõ: quia eadem ratione moueri contrariaretur C ad ly, stare, quod est impossibile: quia tantum vni vnum est contrarium. Secunda proprietas, Situs nõ suscipit magis, neque minus: vt aliquis non dicitur magis, vel minus iacere: & eius genera subalterna sunt positio innata, & positio acquisita, situari sursum, situari deorsum, & eius species sunt, stare, sedere: & indiuidua sunt stare sortis, & sedere platonis, & eius quæsitiuum est, quo modo est hoc situatum?

TERTIO sciendũ, ꝙ diffinitio Art. 3. habitus est sic intelligenda. Habitus est respectus extrinsecus eorũ, quæ sũt circa corpus, ad ipsum corpus. ita ꝙ tunicæ applicatæ corpori ad ipsũ corpus est respectus extrinsecus, q. vocatur Habitus prædicamentũ, & eius sunt duæ proprietates. Prima habitus suscipit magis & minus: vt D aliquis dicitur magis & minus armatus. Secũda proprietas: quòd habitus non habet contrarium, capiẽdo propriè contrarietatem: & eius genera subalterna sunt habitus partis, & habitus totius, & armatum esse, vestitũ esse sunt species specialissimæ, & indiuidua sunt armatio sortis, armatio Platonis, & eius quæsitiuum est, qũo est hoc habituatum?

¶ARGVITVR primo sic: Vbi est vnũ syncathegorema quæsitiuũ prędicamenti vbi: ergo non est vnũ prædicamentum. ¶Secundo sic: Positio est differentia quantitatis: ergo non est prædicamentum, distinctũ ab alijs. ¶Tertio sic: Habitus est species qualitatis: ergo non est vnũ prædicamentum, distinctum ab alijs.

Ad

E Ad primum dicitur, ꝙ vbi potest capi dupliciter, vno modo syncathegorematicè, & sic est vnum quæsitiuum prædicamenti vbi Alio modo capitur cathegorematicè, & sic est vnum prædicamentū. Ad secundū dicitur, ꝙ positio potest capi dupliciter, vno modo pro ordine, seu respectu partium totius ad ipsum totū, & sic est differentia accidentalis quantitatis. Alio modo potest capi pro respectu partiū totius ad partes loci, & sic est prædicamentum. Ad tertium dicitur, ꝙ habitus capitur dupliciter. vno modo pro qualitate, de difficili mobili a subiecto, & sic est species qualitatis. Alio modo pro respectu eorum, quæ sunt circa corpus ad ipsum corpus, & sic est vltimum prædicamentum.

Scot. in 4. d. 10. q. 1.

Oppositio quotupl. & quæ.

Dicitur autem alterū alteri opponi quadrupliciter. Oppositorum enim quædam sunt relatiua, vt pater & filius. duplum & dimidium. Quædam sunt priuatiuè opposita, vt priuatio & habitus, visus & cecitas, auditus & surditas. Alia sunt contrariè opposita, vt albū & nigrū. Alia sunt contradictoriè opposita, vt sedere nō sedere. Quę aut sunt relatiuè opposita, dictu est in capitulo de relatione. Cōtraria sunt, quęcunque sub eodem genere posita, maximè a seinuicem distant, mutuo se expellunt, & eidem susceptibili vicissim insunt, à quo mutuò se expellūt, nisi alterū insit à natura, vt albedo ī cygno, & nigredo in coruo, & ethiope, caliditas aūt nō est in igne. vt accidēs in subiecto, immò vt substantiale in eo, cuius est substātiale, sicut sunt quædā, quæ cadunt in diffinitione alicuius nō secundū prædicationē. sed potius vt principiū, vt punctus in diffinitione linea, vnitas in diffinitione numeri: & ista modus essendi, in, cōtinetur sub quarto modo, secundū quē vnaqueq; pars diffinitionis est in suo diffinito, & sic ignis nō est subiectū caliditatis, sed materia ignis est subiectū eius, hæc. n. susceptibilis est caliditatis & frigiditatis. Vnde caliditas est ī materia ignis, vt in subiecto, in igne vero nō vt in subiecto, sed vt substantiale in eo cuius est substantiale. Priuatiuè opposita sunt, que habent fieri circa idem subiectū ordine irregressibili, & tempore determinato à natura. Ordine irregressibili, dico quia ab habitu in priuationē deuenire possibile est, sed non econuerso, impossibile enim est à priuatione in habitū regressum fieri, vt visus & cecitas habent fieri circa oculū, à visu aūt deuenire in cęcitatē possibile est, sed non econuerso.

G

H

Primo sciendum, quòd postquam determinatum est de prædicamentis, hic consequenter determinandum est de postprædicamentis. Vnde post prędicamētum est quoddā documentum, valens ad habendā à posteriori prædicamentorū cognitionē, & sunt quinque. s. oppositio,

Art. 1.

Post prædicamentū quid.

A tio, prius, simul, motus, & habere. Et prius determinandũ est de oppositione, non quidẽ cõplexa, sed incomplexa, & eius sunt quatuor species. s. relatiua, contraria, priuatiua, & contradictoria. Vnde oppositio relatiua est repugnãtia relatiui ad correlatiuum, quæ de eodẽ, & respectu eiusdẽ verificari nõ possunt, vt pr̃, & filius, licet bene respectu diuersorũ: Ex quo sequitur, ꝙ nõ omne relatiuũ & correlatiuũ opponuntur relatiuè, sed solum quæ de eodem respectu eiusdẽ verificari non possunt.

Oppositio relatiua quid.

Scot. in 1. d. 3. q. 9.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ diffinitio contrariorum est sic intelligẽda: Contraria sunt, quæ sub eodem genere posita sunt, & maximè differunt, & nata sunt succesiuè inesse eidẽ subiecto: nisi alterum illorum

B insit à natura, à quo nata sunt se mutuò expellere. Et dr̃ notanter, nisi alterũ illorũ insit à natura, quia si alterũ insit à natura non oportet, ꝙ naturaliter possint se expellere, licet tamẽ sint semp nata se expellere, ideo nõ est magna necessitas ponere illã particulã, nisi alterũ insit à natura. Et sunt duplicia. s. mediata, & immediata. Mediata, inter quæ mediat aliquid eiusdẽ generis cum extremis. vt album, nigrum, inter quæ mediat rubeum, & multi alij colores. Sed immediata sunt, inter quæ non mediat aliquid eiusdẽ generis. vt inter sanum, & ægrum non mediat aliquid eiusdem generis cũ extremis, & necesse est supple alterũ istorũ naturaliter inesse suo susceptibili: licet non mediata, vt non est necesse hominẽ esse album, vel nigrum.

Scot. in 4. d. 1. q. 1.

Contraria duplicia.

TERTIO sciendũ, ꝙ priuatiuè C opposita sunt, quę habent fieri circa idẽ subiectũ ordine irregresibili, & tpe determinato a natura, vt visus & cęcitas. Et dr̃ notãter, circa idem subiectũ: ideo visus, & surditas non sunt priuatiuè opposita: quia nõ habent fieri circa idem subiectũ. Et dicitur notãter, ordine irregresibili, propter priuationem imperfectam: quæ solum negat actũ, & non dispositionem ad actũ, vt quies respectu motus, & à tali benè põt fieri regressus, sed non à perfecta priuatione, quæ negat actũ & dispositionem ad actum: vt cæcitas. Dicitur notanter, tẽpore determinato a natura, quia catulus ante nonum diem non dicitur neque cæcus, neque vidẽs, quia non habet tempus determinatum. Sed contradictoria sunt, quæ opponuntur secundum affirmationẽ & negationem, vt homo, non homo, & ipsa absolutè sumpta, nõ possunt verificari de aliquo, supple copulatiuè: quia disiunctiuè de quolibet conceptibili possunt verificari. D

Art. 3.

Scot. in 4. d. 4.

Scot d. 2.

¶ARGVITVR primo sic: Causa, & effectus sunt relatiuè opposita, & tamen respectu eiusdem possunt verificari de eodem. ¶Secundo sic, Rubedo verificatur de aliquo: ergo & contraria: Consequentia patet: quia medij colores componũtur ex extremis coloribus: ergo vbi erit medius color, & extrema ẽt. ¶Tertio sic: Album, & non album sunt contradictoria, & tamen disiunctũ ex ipsis non verificatur de quolibet, quia illa non est vera, homo per se est albus vel non albus. Ad primum

E mum dicitur, quòd licet causa, & effectus secundum diuersa genera causarum possint de aliquo verificari respectu eiusdem, non tamen secundũ idem genus causæ. Ad secundum dicitur, quòd medij colores non dicuntur ideo medij, eo ꝙ componatur ex extremis coloribus, sed quia habent maiorem conuenientiam cum extremis, quam extrema inter se. Ad tertium dicitur, ꝙ licet contradictoria, absolutè capta, non possint verificari, neque falsificari de eodem; tamen benè sumpta cum aliqua determinatione, vt cũ ista determinatione, per se, vel necessario.

Sco. in 1. d. 15.

Sco. in 1. d. 2. q. 4. & dist. 4. q. 1.

Prius quo tupliciter dicatur.

Prius dicitur quadrupliciter, primo modo, & propriè aliquid dicitur prius altero secundum F *tempus, prout aliquis dicitur senior, & antiquior altero: sicut homo habens triginta annos dicitur prior homine, habente viginti annos. Secundo modo aliquid dicitur prius, à quo non cõuertitur subsistendi consequentia: vt vnum est prius duobus. Duobus enim existentibus mox consequens est vnum esse, vt si duo sunt, vnum est, & non econuerso. Tertio modo dicitur prius secundum ordinem quẽdam, vt in disciplinis principia priora sunt conclusionibus, & in grammatica literæ sunt priores syllabis, & in oratione procœmium est prius narratione. Quarto modo prius dicitur, quod melius est, & honorabilius. Consueuerunt enim plurimi homines honorabiliores, & magis dilectos apud se, dicere priores, prẹter hos quatuor modos, iam dictos, ést vnus alter modus prioris. Eorum, scilicet, quę conuertuntur secundum essendi consequentiã, & alterum est quodammodo causa alterius, & hoc modo aliquid dicitur prius altero natura, vt res est causa veritatis orationis, de se facta, vt hominem currere conuertitur cum hac oratione, homo currit. Et si hominem currere sit verum, hac est vera, homo currit, & econuerso. Res autem est causa veritatis orationis, de se facta, & non ecõtra. Ab eo enim, quòd res est, vel non est, oratio dicitur vera vel falsa, ergo hæc res, hominem currere prior est hac oratione, homo currit. Simul dicitur tribus modis. Primo modo dicuntur simul, quorum generatio est in eodem tempore, & neutrũ est prius, neque posterius, & hæc dicuntur simul tempore. Secundo modo dicuntur simul, quacunque conuertuntur & neutrum est causa alterius, sicut qualibet relatiua, vt duplum & dimidiũ, pater & filius, & sic de alijs. Tertio modo dicuntur simul, quæ æqualiter condiuidunt aliquod genus, vt homo, equus, leo, & sic de alijs. quæ condiuidunt hoc genus animal*

G

H

Simul tripliciter dicitur.

E *mal,& similiter differentiæ diuidentes aliquod genus,dicuntur simul,vt rationale, irrationale,& sic de alijs.Isti autem duo vltimi modi dicuntur simul natura, primus aūt modus dicitur simul tēpore.* Motus species, & quid vnaquæque earum. *Motus sex sunt species scilicet generatio,corruptio, augmētatio,diminutio, alteratio. & secundum locum mutatio. Generatio est progressio de non esse ad esse. Corruptio est progressio ab esse ad non esse, Augmentatio est præexistentis quantitatis maioramentum. Diminutio est præexistentis quantitatis minoramentum. Alteratio est mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem, vel in mediā,* F *vt cum aliquid permutatur ab albedine in nigredinem,vel in medios colores. Motus secundū locum est mutatio de vno loco in alterū. Motus aūt secundū locū sex sunt species, siue differentiæ, scilicet ante,retro,sursum,deorsum, dextrum, & sinistrū. Ad omnes autem has partes fit motus. Habere dicitur multis modis:* Habere quot modis dicitur. *Primo modo dicitur habere aliquam qualitatem,vt disciplinam,aut virtutem. Secundo modo dicitur habere quantitatem, vti magnitudinem, vt bicubitū, tricubitum. Tertio modo dicitur habere ea, quæ circa corpus sunt adiacentia, vt vestimentum, & tunicam: Aut circa membrū, vt in manu annulum. Et habi-* G *tus,isto tertio modo sumptus, est vnum de decem prædicamentis, & diffinitur sic: Habitus est corporum,& eorum, quæ circa corpus sunt, adiacentia, vt est armatio,vel caligatio. & similiter fingantur nomina in alijs secundum adiacentiam illam, hæc.n. dicuntur habere, illa vero haberi. Quarto modo dicitur habere membrum, vt manum,aut pedē. Quinto modo,dicitur habere sicut continens contentum, vt lagena vinum, aut modius grana tritici. Sexto modo dicitur habere possessionem, vt domum, aut agrum. Septimo modo dicitur habere vxorem,& de hoc modo di-* H *cit Aristoteles, quod iste modus est alienissimus in eo,quod est habere, propter hoc quod vir habēs vxorem, etiam hr̄ ab ea, vinculū enim matrimonij indissolubiliter ligat vtrunque. Et dicit, quod forte alij modi apparebunt in eo, quod est habere, sed qui consueuerunt dici pene omnes enumerati sunt.* In post præd.

PRIMO sciendum, q secundū post prædicamentum est. Prius,& valet ad cognoscendum qualiter genus,species,& indiuiduum se habēt secundum prius,& posterius. Et eius sunt quinque modi. Primus modus est prius tempore, cum duratio vnius præcedit durationem alterius. Vide Sco. in 2. d. 1. q. 2. Secundus modus est prius natura, à quo non conuertitur sub-

E sistendi consequentia, idest à cuius antecedente deest secundo adiacente, ad consequens de est secundo adiacente nō valet cōsequētia, vt nō sequitur animal est, ergo homo est, ideo animal est prius natura homine, & quodlibet superius suo inferiori. Tertius modus est prius ordine, à quo secundū debitū ordinem fit inceptio, secundū quem modum partes præcedunt totum, & literæ syllabas. Quartus modus est prius honore, qui præfertur alio in honore. Quintus modus est prius natura, vel causa, à quo conuertitur subsistē di consequentia, & vnum est causa alterius, & illud, quod est causa alterius, est prius natura, vt ita esse in re, & propositio vera, conuertuntur, & vnum est causa alterius, scilicet ita esse in re. Et aduerte, q̀ per Prius intelligitur Posterius, cū sint opposita, & dicitur tot modis sicut prius.

Scot. in 4. d. 13. q. 1. aliàs legitur d. 12. q. 1. in sol. 1. ar. prin.

F

SECVNDO sciendum, q̀ tertiū post prædicamentū est Simul. qd valet ad coguoscendū vnam proprietatē ad aliquid. Et dicitur tripliciter, s. generatione, quorum duratio vnius nō præcedit, neque præcessit duratio nem alterius. Secundo modo natura, à quo conuertitur subsistendi cōsequentia, & vnum non est causa alterius, vt relatiua, & sua correlatiua. Tertio modo natura diuisionis, quæ opposito modo diuidit aliquod totū, vt duæ differentiæ diuidentes aliquod genus, vt rationale & irrationale. Sed quartum post prædicamentum est, Motus, qui valet ad cognoscendum sextam proprietatem substantiæ, & eius sunt sex species, & hoc capiendo motum large, pro omni mutatione, siue successiua, siue instantanea, & istæ species patent in textu.

Scot. in quodl. q. 4 & in 1. d. 28. q. 3. & d. 7. q. vnica, & dist. 21. q. vnica.

G

TERTIO sciendum, q̀ quintū postprædicamentum est, Habere, quod valet ad cognoscendum qualiter habitus est species qualitatis, & qualiter est prædicamentum vltimum, & qualiter est postprædicamentum. Et dicitur septem modis. Primo modo dicitur habere affectū, id est qualitatem. Secundo modo dicitur, habetur quantum, idest quantitatem. Tertio modo dicitur habere vestimentum. i. tunicam, vel pileum. Quarto modo dicitur habere membrum, vt caput, vel pedē. Quinto modo dicitur habere contentum, vt lagena habet vinum. Sexto modo dicitur habere possessionē, vt agrū, vel pratum. Septimo modo dicitur habere vxorē, & iste modus est alienissimus, quia sicut vir habet vxorē, ita vxor habet virum. Et aduerte, q̀ isti modi reductiuè sunt in illo prædicamento, in quo sunt habita, etiā ibi non reponuntur omnes modi habere, sed solum illi, qui valent ad cognitionem prædicamentorum habendam.

H

¶ARGVITVR sic: Non sequitur ita est in re, ergo propositio est vera, quia potest ita esse in re, & tamē nulla erit propositio. ¶Secundo sic, condensatio, rarefactio sunt motus ergo erunt plures spēs, q̄ sex. ¶Tertio sic: Habitus est prædicamentū; ergo, nō est post prædicamentum. Ad primū dr, q̀ licet nō sequatur, ita est in re: ergo propositio formaliter est vera,

A ra, tamen bene sequitur, ita est in re, ergo propositio formaliter, vel obiectiuè est vera. i. causa quare propositio potest esse vera. Ad secundum dicitur, ꝙ cōdensatio, & rarefactio intelliguntur per augmentationem, & diminutionem. Vel dico ꝙ sunt motus locales: ergo non distinguuntur cōtra loci mutationem, immo sunt motus locales. Ad tertium dicitur, C ꝙ habitus capit dupliciter. vno modo generaliter, vt comprehendit sub se omnes modos habitus, & sic est post prædicamentum. Alio modo specialiter, pro vno modo habendi, & sic benè est prædicamentum vltimū, vel etiam species qualitatis.

Scot. in 4. dist. 12. q. 4.

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Quartus.

Resolutorios priores Aristotelis optimè redolens.

B

Propositio quid.

ROPOSITIO est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, vel alicuius ab aliquo. Terminus est, in quem resoluitur propositio, vt in subiectum, & in prædicatum. Dici de omni est, quando nihil est sumere sub subiecto, de quo non dicatur prædicatum, vt omnis homo currit. hic cursus prædicatur de homine, & nihil est sumere sub hoīe, de quo nō dicaur cursus. Dici de nullo, est qñ nihil est sumere sub subiecto, à quo nō remoueatur prædicatū, vt nullus homo currit. hic cursus remouetur ab omni homine, & nihil est sumere sub homine, à quo non remoueatur cursus. D

Terminus quid.

Dici de omni, & dici d nullo quid.

ISTE est tractatus quartus, ī quo videndū est de formatione syllogismorū cathegoricorū, cuius subiectū dr esse syllogismus simpliciter dictus, i. nō cōtractus ad aliquā materiā, i. ad necessitatem, cuiusmodi est syllogismus demonstratiuus, vel ad probabilitatē, cuiusmodi est syllogismus dialecticus, & eius passio est, cōcludere vniuersaliter, & particulariter affirmatiuè, vel negatiuè. Et si qs dicat, syllogismus simpliciter est qd cōplexū: ergo non est subiectū huius scien-

Art. 1.

Subiectū huius libri.

Instantia.

E scientiæ. Respődetur, ꝙ syllogismus pőt capi dupliciter. Vno modo pro per se significato, seu secundè intentionaliter. & sic est quibus incomplexum: quia est vnum intentionale, ꝙ attribuitur syllogismo cathegorico mentali, vocali, vel scripto. Alio modo potest capi pro denominato, seu primè intentionaliter, & sic non est aliud, quàm syllogismus mentalis, vocalis, vel scriptus. & sic est benè quid complexum, & sic non est subiectum in hac scientia.

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd diffinitio propositionis sic est intelligenda: Propositio supple cathegorica simplicis qualitatis, est oratio, in qua formaliter, vel æquiualenter vnitur prædicatum materiale cum subiecto mediante copula verbali

F affirmatiua, vel negatiua. Ex qua diffinitione sequitur quædam diuisio propositionis cathegoricæ simplicis qualitatis, scilicet quòd propositionum cathegoricarũ simplicis qualitatis quædam est affirmatiua, & quædam negatiua, vt visum est in

char. 14. c primo tractatu. Et dicitur notanter, cathegorica, ad remouendum hypotheticam, de qua non est hic ad propositum, cum non possit esse pars syllogismi cathegorici, de quo est hic ad propositum. & dicitur qualitatis simplicis, ad remouendum propositionem mixtæ qualitatis. Sed diffinitio termini est sic intelligenda: Terminus est, in quem propositio cathegorica nata est resolui, tanquã in subiectum, & prædicatum. Et capitur ibi terminus, pro omni illo, quod significatiuè sumptum, potest esse subiectum vel prædicatum propositionis, siue sit complexum, vel incomplexum, & non capitur hic largè pro omni illo, quod non est propositio, quia tunc copula esset terminus. G

TERTIO sciendum, quòd duplex est dici de omni, scilicet dici de omni prioristicum, & posterioristicum. Vnde dici de omni prioristicum est, quãdo nihil est sumere sub suo subiecto, de quo non denotetur dici prædicatum, siue verè, siue falsè, vt omnis homo est albus. Sed dici de omni posterioristicum est, quandò nihil est sumere sub subiecto, de quo verè nón dicatur prædicatũ pro quolibet dr̃ia tẽporis, vt hõ est animal. Vnde aduerte, ad hoc ꝙ aliqua propositio sit de omni prioristico, requirit, quòd sub subiecto fiat distributio tam in termino, quàm extra terminum. Ex quo sequitur ꝙ propositio vniuersalis in plus se habet, ꝗ propositio de omni. Aduerte ẽt, ꝙ sicut duplex est dici de omni, ita etiam duplex est dici de nullo. s. prioristicum, & posterioristum. Ad uerte ẽt ꝙ ad hoc ꝙ sit bonus syllogismus cathegoricus de medio cõi, requiritur ꝙ altera præmissarum sit de omni, vel de nullo, & non sufficit ꝙ sit vniuersalis. Et per hoc soluuntur multi paralogismi.

Art. 3. Duplex dici de omni.

H

Proposi. tio vniuersalis, & de omni nõ idem.

¶ ARGVITVR primò; Ista propositio, sortes est, vel non est asinus est propositio, & tñ diffinitio propositionis sibi non conuenit: igitur. ¶ Secundo sic: Si diffinitio termini esset bona, sequeretur, ꝙ nullus esset terminus syncathegorematicus, cũ in nul-

Vide 1. Prior. c. 2. dub.

A nullum talē resolueretur propō: sed hoc est falsum.¶ Tertio sic: Si hoc esset verum, sequeretur ꝙ propositio solum componeretur ex subiecto, & prædicato, cum propositio componatur solum ex illis, in quæ resoluitur. Ad primum dicitur, quòd talis propositio est de duplici qualitate, de qua non datur diffinitio: Ad secundum dicitur: quòd nullus terminus, syncathegorematice tentus, est terminus: nisi capiendo terminū largè pro omni illo, quod non est ꝓpositio. Ad tertium dicitur, ꝙ propositio bene resoluitur in copulam, sed non tanquam in subiectum, & prædicatum.

Syllogismus qd.

B *Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis & concessis, necesse est aliud accidere per ea, quæ posita sunt, & concessa, vt omne animal est substantia, omnis homo est animal. ergo omnis homo est substantia: hoc totum est oratio, in qua quibusdam positis, scilicet. duabus præmissis, necesse est aliud accidere, scilicet conclusionem. Omnis autem syllogismus constat ex tribus terminis, & duabus propositionibus, quarum propositionum prima uocatur maior, secunda minor. Ex tribus autem terminis non possunt fieri due propositiones nisi alter illorum terminorum sumatur bis, & tunc ille terminus, bis sūptus aut subijcit in vna, & ꝑdicat in alia, & sic est prima figura; aut prædicatur in vtraq;, & sic est secūda figura, aut subijcitur in vtraq;, & sic est tertia figura. Horū autem terminorū alter vocatur mediū, alter maior extremitas, alter vero minor extremitas. Medium est terminus, bis sumptus ante conclusionem. Maior extremitas est terminus sumptus in maiori propositione cum medio. Minor extremitas est terminus, sumptus in minori propositione cum medio.* C

Ex quot, & quibus terminis conflatur syllogismus.

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ diffinitio syllogismi sic est intelligenda: Sillogismus est oratio, supple hypothetica, rationalis, vel conditionalis &c. vt si omne animal est substantia, & homo est animal, homo est substantia. In qua quibusdam positis. i. duabus præmissis dispositis in modo, & figura. Et ponitur, necesse est aliud accidere. i. aliud sequi. s. conclusionem, quia conclusio in bona consequentia est necessaria per ea, quæ posita sunt. i. propter præmissas sic dispositas: Ex quo sequitur, ꝙ in ista diffinitione ly, necesse, capitur secūdò intentionaliter, & tm̄ valet sicut consequentia bona & necessaria, & non capitur primè intentionaliter, & syncathegorematice, quia conclusio cōtingenter sequitur ad præmissas, cū possit poni, & nō poni. Sequitē, ꝙ in diffinitione syllogismi non dēt poni, cōcessis, qa siue ꝑmissę sint veræ, siue falsæ, nihil faciūt ad syllogismū simpl'r dictū, qui ibi diffinit. D

Cōclusio quō sequitur ex ꝑmissis.

SECVNDO sciendum, quòd in diffinitione syllogismi ponitur oro

E loco generis: Et ponitur, in quia quibusdam positis, ad differentiam omnium consequentiarum, in quibus non ponuntur duæ præmissæ, dispositæ in modo & figura. Ponitur etiā ad differentiam fallaciarum, in quibus præmissæ non benè disponūtur. Et aduerte q syllogismus cathegoricus, de quo est hic ad propositū: pôt fieri dupliciter, scilicet per coniunctionem rationalem, & tūc syllogismus dicitur propositio rationalis. vt omnis homo currit: Petrus est hō, ergo Petrus currit. vel fit per istam cōiūctionem, si, vt si omne animal currit & Petrus est animal, Petrus currit. & tunc dicitur propositio conditionalis: cum ibi coniungantur duæ vel plures propositiones per istā coniunctionem, si, tanquam per copulam principalem illatiue tentam, nō F negatam.

Tertio sciendum, in quolibet syllogismo sunt tres termini & tres propositiones: termini sunt maior extremitas & minor extremitas, & medium. Medium est terminus, bis sumptus ante conclusionem: ita q medium nunquam debet poni in conclusione. aliter nō erit bonus syllogismus. Sed maior extremitas est terminus, sumptus in maiore propositione cum medio. Sed minor extremitas est terminus, sumptus in minori propositione cum medio. Sed tres propositiones sunt maior, minor, & conclusio: maior est prima propositio: minor secunda, tertia est cōclusio, quæ ponitur post notam illationis. Ex quo sequit, q propriè consequens in plus se habet quàm conclusio, quia omnis propositio, quæ G ponitur post notam illationis. dicitꝰ consequens, sed illa, quæ ponitꝰ post notam illationis in syllogismo: dicitur propriè conclusio. Sequitur secūdo q differentia est inter consequēs, & consequentiam, quia consequentia est habitudo consecutionis antecedentis ad consequens: sed consequens est propositio, posita post notam illationis.

Art. 3.

Differt cō sequens à consequētia.

¶ Arguitur primo: Diffinitio syllogismi conuenit inductioni, quia inductio est oratio, in quā quibusdam positis, aliud de necessitate accidit, ergo non est bona. ¶ Secundò sic: Conclusio contingenter sequitur ex præmissis, quia formato antecedente, potest formari, vel nō formari conclusio. ¶ Tertio sic: Syllogismus, qui est ex termini synonymis, H est bonus syllogismus, & tamen conclusio non est alia a præmissis: igitur. Ad primum dicitur q talia, quæ ponuntur in inductione, non sunt disposita, sicut sunt illa, quæ ponuntur in syllogismo. Ad secūdum dicitur q ly, necesse in diffinitione syllogismi non capitur primò intentionaliter, & syncathegorematice; sed capitur secūdò intentionaliter: vt idem est, q consequentia bona & necessaria. Ad tertium dicitur, q licet in syllogismo ex synonimis conclusio nō sit alia a qualibet præmissarum: tamen est alia ab antecedente, & hoc significatione totali.

Ad syllogismum autem exigitur modus & figura. Figura est ordinatio trium terminorum secundum

A *cundum subiectionem, & prædicationem. Hęc autem ordinatio sit tribus modis, vt dictum est prius. & secundum hoc tres sunt figuræ. Prima figura est, quando medium subijcitur in vna propositione, & prædicatur in alia, vt omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo, omnis homo est substantia. Secunda figura est, quando medium prædicatur in vtraque vt omnis homo est animal, nullus lapis est animal ergo nullus lapis est homo. Tertia figura est, quando mediũ subijcitur in vtraque, vt omnis homo est animal, omnis homo est*

Figura syllogistica quid.

B *substantia, ergo quędam substãtia est animal. Versus.*

Sub. præ. prima, secunda præbis, tertia bis sub.

Modus est ordinatio duarũ propositionum in debita qualitate, & quantitate. Debita qualitas est, quòd si vna sit negatiua, reliqua erit affirmatiua. Debita quantitas est, quòd si vna est particularis, reliqua erit vniuersalis. Vnde tales dantur regulæ vniuersales ad quamlibet figuram. Ex puris particularibus, indefinitis, & singularibus nihil sequitur. Vnde oportet alterã pręmissarum esse vniuersalem. Item ex puris negatiuis nihil sequitur. Vnde oportet alteram præmissarum esse affirmatiuam. Item si aliqua pręmissarum fuerit particularis, conclusio erit particularis & non econtra. Item si aliqua pręmissarum fuerit negatiua, conclusio erit negatiua. Item mediũ nunquã debet poni in cõclusione.

Modus syllogismorũ quid.

Regulę generales.

C

PRIMO sciendum, ꝙ duo sunt principia formalia syllogismi; scilicet modus, & figura. Et aduerte ꝙ in diffinitione figuræ ponitur, ordinatio, loco generis, & ponitur, triũ terminorum, ad differentiam modi, q̧ est ordinatio duarum propositionũ. Vnde communiter ponuntur tres figuræ, quæ differunt inter se secundum diuersam ordinationem triũ terminorum, scilicet medij, & extremitatum. Nam in prima figura termini sic ordinantur, ꝙ medium subijcitur in maiori, & prædicatur in minori. sed in secunda figura mediũ prædicatur tam in maiori, q̃ in minori, & in tertia medium subijcitur tam in maiori, q̃ in minori. Vtrum autẽ sit ponenda quarta figura, alias videbitur. Aduerte tamen, ad hoc ꝙ aliquid sit medium primæ figurę nõ oportet ꝙ sit subiectum, nec pars subiecti maioris propositionis, sed sufficit, ꝙ ponatur in maiori propositione a parte subiecti: oportet tamen ꝙ sit prædicatum in minori propositione, vt omnem hominem videt sortes: Plato est homo: ergo Platonem videt sortes. ibi ly, hominẽ, est medium, & tamen non est subiectum, sed est pars prædicati maioris, licet tamen ponatur a parte subiecti maioris.

Artic. 1.

D

IN logi. magna super prima priorum tractatu. 4.

SECVNDO sciendũ, ꝙ modus capitur dupliciter. Vno modo ꝓ or-

Art. 2.

A est falsa, propositio vera est altera pars contradictionis, ergo propositio vera est falsa. Septima conditio est cauendum ne in minore, vel in conclusione ponatur aliqua determinatio: nisi fuerit posita in maiore, & hoc si se teneat ex parte prædicati: ideo non sequitur: omnis homo est albus: sortes est per se homo: ergo sortes est per se albus.

¶ ARGVITVR primo sic: Iste syllogismus est bonus omnis homo est animal, nullum animal est lapis: ergo nullus lapis est homo, & tamen non est in aliqua trium figurarum: ergo sunt plures figuræ, quàm tres. ¶ Secundo sic: Ex negatiuis de contingenti fit bonus syllogismus: ergo B male dicitur, quòd ex puris negatiuis nihil sequitur. ¶ Tertio sic: Minore negatiua de contingenti, sequitur affirmatiua: ergo non oportet quod si altera præmissarum fuerit negatiua, quod conclusio sit negatiua. Ad primum dicitur quòd syllogismus est in quarta figura: de qua magis videbitur in logica. Ad secundum dicitur, quòd ex puris negatiuis bene sequitur conclusio in aliquibus casibus. Ad tertium patet solutio in secundo notabili.

1. Prior tractatu 2. Cap. 4. dub. 1.

¶ Prima figura nouem habet modos. Primi quatuor modi concludũt directè: reliqui verò quinque concludunt indirectè. Directè concludere est maiorem extremitatem prædicari de minori in conclusione. Indirectè concludere est minorem extremitatem prædicari de maiore in conclusione. ¶ Nota duas regulas quarum prima tantũ conuenit primæ figuræ, quò ad quatuor primos modos; & secundæ, quò ad omnes. ¶ Secunda etiam conuenit tantum primæ figuræ, quò ad eius quatuor primos modos; & tertiæ figuræ quò ad omnes. ¶ Prima regula est: maiore existente particulari, nihil sequitur. ¶ Secunda regula talis est, minore existẽte negatiua, nihil sequitur.

Directè, & indirectè concludere quid.

C

PRIMO secũdum quòd hic determinandum est de qualibet figura in speciali. Et primo determinandum est de prima, & de eius modis, de qua ponuntur duæ regulæ. Prima est, quòd minore existente negatiua in prima figura, nihil sequitur: quia argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, quia in maiore non distribueretur, quia oportet maiorem esse affirmatiuam, & tamen in conclusione distribueretur, quia tunc conclusio esset negatiua, quia si aliqua præmissarum fuerit negatiua conclusio erit negatiua. Secunda regula. maiore existente particulari in prima figura, nihil sequitur, quia cuiuslibet boni syllogismi, supple de medio communi, medium debet distribui, quod tamen non faceret, quia vel hoc esset in maiori, vel in minori, non in maiori, cum maior sit particularis, nec in minori, quia esset prædicatum propositionis affirmatiuæ, cum minor per primam Art. 1. D

E unam regulam non possit esse negatiua. Et debent intelligi tales regulę, ꝙ nihil sequitur, supple gratia formę, quia gratia materiæ, id est gratia habitudinis terminorũ aliquid bene potest sequi.

SECVNDO sciendum, ꝙ capiẽdo modum pro ordinatione præmissarum, & conclusionis simul: nouem sunt modi primæ figuræ, scilicet barbara, celarẽt, darij &c. qui distinguũtur pœnes diuersam dispositionem prę missarum, & conclusionis pęnes vniuersale, vel particulare affirmatiuum, vel negatiuum. Et aduerte, ꝙ quatuor istorum modorum, scilicet barbara, celarent, darij, & ferio, dñr concludere directe, & alij indirecte. Vnde diffinitio de directe concludere sic est intelligẽda: est quando maior extremitas, vel pars maioris extremitatis est pręedicatum, vel pars prædicati, vel se tenet ex parte prędicati, & minor extremitas, vel pars minoris extremitatis est subiectũ, vel se tenet ex parte subiecti in conclusione. Exemplum de vltima particula, vt cuiuslibet hominis asinus currit: sortes est homo, ergo sortis asinus currit: ibi totum hoc asinus currit, seu asinus currens, est maior extremitas, & tamen non prædicatur in conclusione: nec totum hoc se tenet a parte prædicati, sed solũ vna pars, scilicet currit, vel currens: similiter iste genitiuus, sortis, qui est minor extremitas, se tenet a parte subiecti in conclusione, & tamen non est subiectum.

Art. 2. TERTIO sciendum, quòd diffinitio huius, quod est cõcludere indirecte, est sic intelligenda: Quando minor extremitas est prædicatum, vel se tenet a parte prædicati, & maior extremitas, vel pars eius se tenet a parte subiecti: Exemplum vbi minor extremitas se tenet a parte prædicati, & cum hoc est prędicatum, vt omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo quædam substantia est homo: ibi, homo, qui est minor extremitas, se tenet a parte prædicati, & cum hoc est prædicatum: Exemplum vbi minor extremitas se tenet a parte prædicati: tamen non est prædicatum: sed est pars prędicati, vt omnem hominem videt plato: sortes est homo: ergo plato videt sortem. Exemplum vbi solum pars minoris extremitatis se tenet a parte prædicati, vt omnis albedo est color: sortes habet albedinem: ergo colorem habet sortes.

¶ ARGVITVR primo sic: Barbara & Baralipton habent eandem dispositionem præmissarũ: ergo non sunt modi distincti abinuicem. ¶ Secundo sic: Aliquando maior extremitas est solum pars prædicati, vel se tenet a parte prædicati: ergo male diffiniebatur. ¶ Tertio sic: Omnis homo est animal: substantia est homo: ergo substantia est animal: maior extremitas prædicatur de minori extremitate, & tamen non concluditur directe, cum sit prædicatio indirecta: igitur. Ad primum: patet solutio in secundo notabili. Ad secundum dicitur, quòd prædicatio capitur dupliciter: Vno modo vt idẽ est quòd prędicatum, & sic non capitur hic. Alio modo vt idem est, ꝙ se tenere

A tenere a parte prædicati, siue sit prædicatum siue non, & sic accipitur hic. Ad tertium dicitur quòd aliter conclusio dicitur directa, & aliter prædicatio, quia conclusio dicitur directa, eo quòd maior extremitas, vel pars maioris extremitatis prædicatur, vel se tenet a parte prędicati, sed prædicatio dicitur directa, eo quod superius prædicatur de inferiori.

Modi primæ figuræ. *Barbara, primus modus, constat est duabus vniuersalibus affirmatiuis, vniuersalem affirmatiuam directe concludentibus, vt omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Celarēt, secundus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, & mi-* B *nore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directe concludentibus, vt nullum animal est lapis, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis.*

Art. 1. Primo sciendū, quod primus modus primæ figuræ est Barbara, qui cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem affirmatiuam directe cōcludentibus, vt omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substātia, & est bonus syllogismus, quia immediate regulatur per dici de omni. Vnde aliquem syllogismum immediate regulari per dici de omni, non est aliud, quàm de ipso verificari istam maximam, seu istud principium. Quicquid dicitur de subiecto distributo in maiori, dicitur quo C libet contento sub ipso in conclusione, vel saltem denotatur dici de eo. Ex quo patet, quòd non est idem dici de omni, & syllogismum regulari per dici de omni. Et aduerte quod iste terminus, Barbara, importat vnam secundam intentionem, quæ attribuitur argumentationi mentali, vocali, vel scriptæ, cuius præmissę sunt vniuersales affirmatiuę, vniuersalem affirmatiuam directe concludētes, & de significato materiali, & secundario importat talem argumentationem esse sic dispositam: ita quòd omnes argumentationes sic dispositæ sunt in Barbara. Vnde aliquam argumentationem esse in Barbara, non est aliud, quàm ipsam esse dispositam, secundum quòd ille modus Barbara requirit. D

Secundo sciendum, quòd ad hoc quòd Barbara sit bonus syllogismus, requiritur quòd præmissæ sint de omni: sic videlicet, quòd sub subiectis earum fiat distributio completa, & perfecta, quę fit tam in termino, quàm extra terminum: tam in numero quam extra numerum. Et per hoc soluitur istud argumentum: omnis essentia diuina est pater: omnis filius in diuinis est essentia: ergo omnis filius in diuinis est pater: Vnde si maior sit de omni, & si subiectum distribuatur distributione completa, & perfecta; est bonus syllogismus: scilicet quia sicut conclusio est falsa, ita & maior. si autem non sit de omni non est bonus syllogismus. Et per idem soluitur istud argumentum vtrunque Art. 2.

animal

E animal est asinus: vterque homo est animal: ergo vterque homo est asinus. Respondetur, quod non est in Barbara: cum subiectum maioris nō distribuatur distributione completa & perfecta. Et per idem potest solui tale argumentum: omnis propositio vera, vel falsa est falsa: sed omnis propositio est vera vel falsa: ergo omnis propositio est falsa: vnde sic solent solui: nam maior potest esse vna disiunctiua, & sic est falsa, & sic non fit in Barbara: vel potest eē vna cathegorica de disiuncto subiecto, & hoc dupliciter, quia vel totum disiunctum distribuitur, & tunc est bonus syllogismus, vel solum prima pars distribuitur, & tunc non est bonus syllogismus, cum prædicatum minoris F in plus se habeat, quam terminus distributionis maioris.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod secūdus modus primę figuræ est Celarent, qui constat ex maiore vniuersali negatiua, minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directe concludentibus, vt nullum animal est lapis: omnis homo est animal. ergo nullus homo est lapis, & quòd talis modus sit bonus, patet, quia immediate regulat per dici de nullo: ergo est bonus syllogismus. Vnde syllogismum immediate regulari per dici de nullo, non est aliud, quàm ipsum manifestari per illud principium, vel maximam: quicquid remouetur à subiecto maioris, denotatur remoueri a quolibet contento sub eo in conclusione, & de alijs particulis dicatur sicut in Barbara. Et si

Obiectio. quis dicat, non sequitur, nullum dextrum est sinistrum, cuiuslibet ho G minis oculos est dexter: ergo nullius hominis oculos est sinister: premissæ sunt veræ, & conclusio est falsa: igitur celarent non est bonus modus. Item non sequitur, nullus turonus valet solidum, omnis ducatus valet turonum. ergo nullus ducatus valet solidum. Ad primum dicitur, quòd arguitur a non distributo ad distributum, quia oculus in minori non distribuitur, & tamen distribuitur in conclusione. Ad secundū dicitur, quòd prædicatum minoris in plus se habet, quàm subiectum distributionis maioris, quia subiectū maioris est præcisè turonus, & prædicatum minoris est totum hoc, valens turonum.

Genus monetæ Gallicæ.

¶ ARGVITVR primò sic: Om H nia animalia sunt rationalia vel irrationalia, sed omnis homo, & equus sunt animalia: ergo omnis homo, & equus sunt rationalia, vel irrationalia: conclusio est falsa, & præmissæ sunt veræ, quia ista est vera: omne animal est rationale vel irrationale: ergo & ista, omnia animalia sunt rationalia, vel irrationalia; quia sicut singulare de singulari, & plurale de plurali. ¶ Secundo sic. Non sequitur omnis propositio si est vera est vera, sed omnis propositio vniuersalis est propositio si est vera: ergo omnis propositio vniuersalis est vera, & tamen arguitur in Barbara: igitur. ¶ Tertio sic: Non sequitur in Celarent, nullum animal dum dormit, vigilat: omnis homo est animal, dū dormit: ergo nullus homo vigilat. Ad primum dicitur, quod sicut cōclusio est

A est falsa, ita & altera præmissarum, scilicet maior. Et ad probationē dr, q non est vniuersaliter vera: immo in multis deficit. Nam nō sequitur, Deus est, quo maius intelligi nō potest: ergo dij sunt, quibus maiora in telligi non possunt, quia plurale includit rationem in se impossibilem, in qua nihil dicitur possibiliter. Ad secundum dicitur, quòd maior potest esse hypothetica, & sic non est in Barbara, vel potest esse de conditionato subiecto, & hoc dupliciter, q a vel solum ly, propositio, distribuitur, & non ly, vera, & tunc non bene arguitur, cum prædicatum minoris in plus se habeat, quàm subiectum distributionis maioris, vel totum di

Scot. in 1. distin. 2. q. 3. in so lut. 2. ar. principal in sol. 2. probauo nis.

B stribuitur, & tunc maior est falsa, quia tunc est sensus: de quocunque verum est dicere, q est propositio, si est vera, de illo verum est dicere, q est vera, & illud est falsum. igitur. Ad tertium dicitur, quòd distingui tur maior, quia vel est hypothetica temporalis, & sic non bene arguitur, vel potest esse vna cathegorica de subiecto temporali, & sic maior est falsa, & est sensus: de nullo, de quo verum est dicere, quòd est homo, dum dormit, verum est dicere, q vigilat.

Logica an habeatur per logicam.

¶ Darij tertius modus cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuā directe concludentibus, vt oē animal est substantia, quidā homo est animal, ergo quidā homo est substantia. ¶ Ferio quartus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore particulari affirmatiua, particulare ne gatiuam directe concludentibus, vt nullum animal est lapis, quidā homo est animal, ergo quidā homo non est lapis. C

PRIMO sciendum, quòd duo sunt modi particulares primæ figuræ, directe concludentes scilicet Darij, & Ferio. Vnde darij est modus constans ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directe cōcludentibus, vt omne animal est substantia, quidam homo est animal: ergo quidam homo est substantia, & est bonus modus, & euidens, quia immediate regulatur per dici de omni, sicut Barbara. Et si quis dicat: non sequitur, omnes mo di primæ figuræ sunt nouem: darij, & ferio sunt modi primæ figuræ: ergo darij, & ferio: sunt nouem. Item non sequitur: omne indiuiduum alicuius speciei est asinus: fortes est indiuiduum alicuius speciei: ergo fortes est asinus. Ad primum dicitur, quòd si ly, omnes, capiatur distributiue, maior est falsa & tunc est bonus syllogismus. sed si capiatur collectiue, maior est vera, & non est bonus syllogismus: cum ibi arguatur ex puris particularibus. Ad aliud dicitur, quòd de ipsa est duplex modus dicendi, quidam dicunt, q maior est falsa, quia sensus eius est, quòd omne indiuiduum cuiuslibet speciei est asinus; & sunt illi, qui dicūt, q ad distributionē recti sequit distribu-

Art. 1.

D Dubitatio.

E distributio obliqui. Alij dicunt, ꝙ obliquus non distribuitur, ideo maior est vera, sed non fit bonus syllogismus, quia prædicatum minoris in plus se habet, quam subiectum distributionis maioris.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ Ferio est modus constans ex maiore vniuersali negatiua, & particulari affirmatiua minore, particularem negatiuam directe concludentibus, vt nullum animal est lapis, quidam homo est animal, ergo quidam homo non est lapis, & est bonus modus, & euidens quia immediate regulatur per dici de nullo, sicut Celarent. Et Obiectio liquis dicat, non sequitur nullus syllogismus est subiectum in hac scientia, sed syllogismus simpliciter est syllogismus, ergo syllogismus simpliciter nō est subiectum in hac F scientia. Item non sequitur omnis propositio vera non est, ista propositio, homo est animal, est propositio, ergo ista propositio, homo est animal, non est vera. Ad primum dicitur, ꝙ ibi est variatio generis suppositionis, nam ly, syllogismus simpliciter, in minori supponit personaliter, & tamen in conclusione supponit simpliciter. Ad aliud dicitur, ꝙ non sequitur, quia ibi arguitur, a nō distributo ad distributum, quia ly, vera, in maiori non distribuitur. & tamē in conclusione distribuitur, quia consequitur negationem.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ quatuor primi modi sunt consequentiæ formales. Pro cuius declaratione est aduertendum, ꝙ consequentia formalis est consequentia bona, quæ sic est bona, ꝙ quælibet similis in forma, est bona. Sed consequentia materialis est, quæ sic est bona, ꝙ non quælibet sibi similis in forma est bona. Et ad cognoscendum quæ consequētiæ sunt eiusdem formæ, aduerte ꝙ sex sunt, quæ se tenent ex parte formæ propositionis, scilicet qualitas, quantitas, copula, numerus terminorum, situs, ordo, & numerus syncathegorematum, & etiā ampliatio, propter primum propositio affirmatiua & negatiua nō sunt eiusdem formæ, propter secundum, propositio vniuersalis & particularis nō sunt eiusdem formæ, propter tertiū istæ non sunt eiusdem formæ, homo est albus, & homo fuit albus, propter quartum consequentię de, celarent, & de cesare, non sunt eiusdem formæ, propter quintum istæ non H sunt eiusdem formæ, hominem impossibile est currere, & hominem necesse est currere, & propter sextū istæ non sunt eiusdem formæ, homo est albus, homo est generandus, & omnia ista faciunt ad variationē formæ consequentiæ. Et quo sequitur, ꝙ nulla consequentia precisè tenens per locum dialecticum, est formalis consequentia, addunt tamen aliqui modum pro, ferendi cōmunitatem, & singularitatem terminorū. G Cōsequētia formalis, & materialis quod.

¶ ARGVITVR primo sic: Quęcunque conclusio, quæ potest cōcludi in, Darij, potest etiam concludi in Barbara, ergo frustra ponitur Darij. ¶ Secundo sic, Non sequitur, omnis propositio si est necessaria, est vera, ista propositio, homo est asinus, est propositio si est necessaria, ergo est

A est vera. ¶Tertio sic. In Ferio arguitur a distributo ad non distributũ, ergo Ferio non est bona consequentia. Antecedens patet, quia medium in maiori supponit confuse, & distributiuè, & in minori supponit determinate. Ad primum dicitur, ꝙ consequentia non valet, quia alias probaret, ꝙ non essent ponendæ secunda, nec tertia figuræ; cũ illa, quæ concluduntur in secunda & tertia figuris, possint concludi in prima. Ad secundum dicitur, sicut dictum est in primo notabili. Ad tertium dicitur ꝙ non omnis argumentatio a distributo ad non distributum impedit bonitatem consequentiæ, sed solum distributio, quæ se tenet ex parte extremitatum sed non ex parte medij.
B

¶Baralipton, quintus modus cõstat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, vt omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo quædam substantia est homo Et reducitur ad primum modum primæ figuræ per conuersionem conclusionis per accidens. ¶Celantes, sextus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam indirecte cõcludentibus. vt nullum animal est lapis, omnis homo est animal, ergo nullus lapis est homo, Et reducitur ad secundum modum primæ figuræ consequentia conuersa simpliciter. ¶Dabitis, septimus modus constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirecte concludentibus, vt omne animal est substantia, quidam homo est animal, ergo quædam substantia est homo. Et reducitur ad tertium modum primę figuræ conclusione conuersa simpliciter. ¶Fapesmo octauus modus constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus, vt omne animal est substantia, nullus lapis est animal, ergo quędã substantia nõ est lapis. Et reducitur ad quartum modum primę figuræ, maiore conuersa per accidens, & minore simpliciter, & pertrãspositionem pręmissarum. ¶Frisesomorum nonus modus constat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularem negatiuam indirecte concludentibus, vt quoddam animal est substantia nullus lapis est animal, ergo quædam substantia non est lapis, & reducitur iste modus ad quartum modum primæ figurę, maiore & minore conuersis simpliciter, & pertranspositionem præmissarum.
C
D

PRIMO sciendum, ꝙ primus modus indirectè concludens est Bara- Art. 3.

E ralipton, constans ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, particularé affirmatiuam indirectè concludentibus, & reducitur ad Barbara cum sit modus imperfectus, & inuidens, quia immediate non regulatur per dici de omni, quia illud, quod dicitur de medio in maiori, non dicitur de minori extremitate in conclusione, ideo reducitur ad Barbara hoc modo, quia ad pręmissas de Baralipton sequuntur præmissæ de Barbara, cum sint eędem, & ad conclusionem de Barbare sequitur per conuersionem per accidens particularis affirmatiua, ergo ad præmissas ad Baralipton sequitur particularis affirmatiua, quia quicquid sequitur ad

Regula. F consequens bonæ consequentię, sequitur ad eius antecedens. Et quo

Error quorũdã. sequitur falsitas illorum, qui dicebant ꝙ Baralipton reducebatur ad Barbara, conclusione de Baralipton conuersa per accidens. Aduerte, ꝙ triplex est modus reducendi syllogismos imperfectos ad perfectos, scilicet per conuersionem, per transpositionem præmissarum, & per impossibile, & sunt quatuor literæ ista denotantes scilicet. s, per quam ostenditur, quòd modus reducitur per cõuersionem simplicem alicuius præmissæ, vel conclusionis: per, p, ostenditur: ꝙ modus reducitur per conuersionem per accidens alicuius p̃missæ, vel conclusionis, per, m, quòd fiat transpositio pręmissarum: per, c, positum alibi, quàm in principio, ostenditur, quòd fiat reductio per impossibile.

Triplex modus reducendi syllogismos.

Art. 2. Secundo sciendum, ꝙ celantes est modus. constans ex vniuersali negatiua maiorę, vniuersali affirmatiua minore, vniuersalem negatiuam indirectè concludentibus, & reducitur ad celarent, per conuersionem simplicem conclusionis de Celarent, non ꝙ de Celantes fiat Celarent, quia eodem modo de Celarẽt fieret Celantes. sed est probare Celãtes efficere formalem consequentiã per Celarent, & hoc per conuersionẽ simplicem conclusionis de Celarẽt; & fit hoc modo: Nam ad pręmissas de Celantes sequuntur pręmissæ de Celarent, & ad præmissas de Celarent sequitur conclusio de Celarẽt, & ad conclusionem de Celarent, sequtur conclusio de Celantes per cõuersionem simplicem: ergo talis conclusio etiam sequitur ad pręmissas de Celãtes. quia quicquid sequitur ad consequens bonę consequentiæ, sequtur ad eius antecedens. Sed Dabitis est modus constans ex maiore vniuersali affirmatiua, minore particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam indirectè concludẽtibus, & reducitur ad darij per conuersionem conclusionis de darij simpliciter: nam ad præmissas de dabitis formaliter sequuntur præmissæ de darij, quia sunt eædem præmissæ, & ad conclusionem de darij formaliter sequitur conclusio de dabitis: ergo de primo ad vltimum ad præmissas de dabitis sequit̃ conclusio de dabitis.

G

H

Regula.

Art. 3. Tertio sciendum, quòd fapesmo reducitur ad ferio per cõuersionem maioris de fapesmo per accidens, & minoris simpliciter, & per transpositionem præmissarum. nam

ad

A ad præmissas de Fapesmo formaliter sequuntur præmissæ de Ferio: quia ad maiorem de Fapesmo per conuersionem per accidens sequitur minor de ferio, & ad minorem de Fapesmo per conuersionem simplicem sequitur maior, & ad præmissas de ferio sequitur cõclusio de Fapesmo, quæ est eadẽ sicut illa de ferio: ergo de primo ad vltimũ ad præmissas de Fapesmo sequitur conclusio de Fapesmo. Sed frisesmorum vltimus modus reducitur ad ferio p conuersionem simplicem ambarum prǽmissarum de frisesmorum, & per transpositionem earum, nam ad præmissas de frisesmorum formaliter sequuntur præmissæ de ferio, & ad maiorem de frisesmorum sequitur minor de ferio, per conuersionem simplicem. & ad minorem sequitur maior de ferio, etiam per cõuersionem B simplicem, & ad præmissas de ferio sequitur cõclusio de frisesmorum, cum sit eadem cum conclusione de ferio: ergo de primo ad vltimum ad præmissas de frisesmorum sequitur conclusio de frisesmorum.

¶ARGVITVR primo: Non sequitur, omne animal substantia nõ est. omnis homo est animal, ergo nulla substantia est homo: & tamen arguitur in celantes: igitur. ¶Secundo sic: Non sequitur, omne currens est asinus, omnis homo est currens, ergo quidam asinus est homo cum conclusio sit impossibilis, & præmissæ sunt possibiles, & tamen arguitur in baralipton. ¶Tertio sic: Nõ sequitur, omne natũ est. Adã est natus, ergo Adã est. Ad primũ dicitur, quòd ibi arguitur a non distributo ad distributum, ideo non est in celantes. C Ad 2m dr̃, ꝙ syllogismus est bonus, & qñ dicitur, ꝙ conclusio est impossibilis, cõceditur, & etiam dico, ꝙ totum antecedens, quod est vna copulatiua, composita ex maiore & minore, est possibile, cum hoc tamen stat, quòd tam maior quàm minor sunt propositiones possibiles. Ad tertiũ dicitur, ꝙ non sequitur, quia ambæ præmissæ sunt veræ, & conclusio est falsa, & defectus est, quia, natum, in maiori stat restrictè, pro natis, qui sunt, & in minori indifferenter, p natis, qui sunt, & fuerunt, & ẽt ibi arguitur a magis amplo ad minus amplum: nam, Adam, in minori stat p præsentibus, & præteritis, & in conclusione solum stat pro præsentibus. D

Sequitur secũda figura, cuius tales dantur regulæ. In secũda figura maiore existente particulari: nihil sequitur. ¶Itẽ in secũda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. ¶In secunda figura semper concluditur negatiue. Secũda figura quatuor habet modos ¶. Cæsare primus modus cõstat ex maiori uniuersali negatiua, & minore uniuersali affirmatiua, uniuersalẽ negatiuam directè concludẽtibus, ut nullus lapis est animal, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis. Et reducitur iste modus ad secundum modum primæ figuræ, maiore conuersa simpliciter. Secunda figura, & eius regulæ.

PRIMO sciendum est, ꝙ postq̃ determinatum est de prima figura, Art. 1.

E & eius modis, consequēter determinandum est de secūda figura, in qua medium prædicatur in vtraque, scilicet in maiore, & in minore, & de ipsa dantur tres regulæ. Prima: maiore existente particulari in secunda figura, nihil sequitur: quia tunc argueretur à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis: quia in maiori non distribueretur. & tamen in cōclusione distribueretur cum esset prædicatum propositionis negatiuæ, etiam essent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Et debet intelligi ista regula, dummodo conclusio non sit de modo loquendi in consueto, & dum modo concludatur directè: quia si concluderetur indirectè, tunc bene sequitur, vt patet de Frisesmorum,
F qui pōt fieri in secunda figura, vnde si concludatur cōclusio de modo loquendi in consueto, bene sequitur, quia tunc non arguitur à non distributo ad distributum. Debet ēt intelligi, dummodo medium non singularizetur. vel distribuatur, vel in minori non sumatur cū relatiuo identitatis, quia tunc illis modis bene sequitur, maiore existēte particulari, & hoc quando argueretur ex puris affirmatiuis, vt videbuntur exempla immediate in sequenti notabili de illis tribus particulis.

Art. 2. SECVNDO sciendum, q secunda regula talis est, q ex puris affirmatiuis in secunda figura nihil sequitur, quia tunc medium in nulla præmissarum distribueretur, cum esset prædicatum propositionis affirmatiuæ. Et debet intelligi ista regula, dūmodo medium non distribuatur, G quia si distribueretur, tunc bene sequeretur, vt sic arguendo, omnis homo est omne animal, omne risibile est animal, ergo omne risibile est homo. Et debet intelligi dūmodo medium non singularizetur, quia tunc bene sequeretur, cum esset syllogismus expositorius, vt sic arguēdo, animal est sortes, omnis homo est sortes: ergo omnis homo est animal. Debet etiam intelligi, dummodo medium nō sumatur cum relatiuo idētitatis in minori, quia tunc bene sequeretur, vt sic arguendo: omnis homo est animal, omnis asinus est idē animal: ergo omnis asinus est homo. Tertia regula est, in secunda figura semper concluditur negatiuè, quia in secunda figura semper altera præmissarum debet esse negatiua, qa H in ea ex puris affirmatiuis nihil sequitur, modo si aliqua præmissarum fuerit negatiua, conclusio debet esse negatiua. Et debet sic intelligi ista regula, dummodo medium non distribuatur vel singularizetur, vel sumatur in minori cum relatiuo identitatis. quia tunc in secunda figura bene sequitur conclusio affirmatiua ex puris affirmatiuis.

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd quatuor sunt modi secundæ figuræ directè concludentes, quorum, Cæsare, est primus constans ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalem negatiuam directè concludentibus, & reducitur ad celarent, maiore de Cæsare conuersa simpliciter: Nam ad præmissas de Cæsare per conuersionem

A nem maioris simpliciter sequuntur præmissæ de celarent, & ad præmissas de celarent sequitur conclusio de celarent, & etiam ad conclusionem de celarent sequitur conclusio de Cęsare, ergo de primo ad vltimum ad præmissas de Cęsare sequitur cóclusio de Cæsare. Et aduerte, ꝙ modi secundæ figuræ sunt imperfecti, & ineuidentes, eo quòd nullus regulatur per dici de omni, vel per dici de nullo, cum illud, quod prędicatur in maiori, non prædicetur in conclusione, ideo reducuntur ad modos primæ figuræ, tanquam ad modos euidentes. Vnde aliquem modum reduci ad alium non est de vno facere alium, sed est consequẽtiam vel ineuidentiam vnius ostendere per consequentiam vel euidentiam alterius:

Modi 2. figurę imperfecti.

B reducitur ad Ferio per impossibile, accipiendo contradictorium conclusionis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppositum alterius pręmissę. Ex quo sequitur, quòd aliquem modum reduci per impossibile non est aliud, quàm ex opposito contrario vel contradictorio conclusionis cum altera præmissarũ inferre oppositum alterius premissæ, & est vtilis ad ostendendum bonitatem consequentiæ, sed non euidentiam. Ex quo sequitur, ꝙ omnes modi trium figurarum possunt reduci isto modo per impossibile.

¶ Argvitvr primo sic: Bene sequitur quoddam animal nõ est asinus, omne rudibile est asinus: ergo quoddam animal non est rudibile, & tamen arguitur maiore existente particulari igitur. ¶ Secundo sic: Nõ sequitur, nulla propositio est vera, quando est falsa, omnis propositio impossibilis est falsa: ergo nulla propositio impossibilis est propositio: & tamen arguitur in Cæsare: igitur. ¶ Tertio sic: Non sequitur, nulla propositio affirmatiua est negatiua: cuiuslibet contradictionis altera pars est negatiua, ergo nullius cõtradictionis altera pars est affirmatiua, &c. Ad primum dicitur, quòd maiore existente particulari in secũda figura, bene sequitur, si indirectè concludatur. Ad secundum dicitur, quòd non bene arguitur in Cæsare: cum mediũ in plus se habeat in maiore quàm in minore. Ad tertium dicitur, quòd ibi arguitur à non distributo ad distributum, ideo deberet sic concludi: ergo cuiuslibet contradictionis altera pars non est affirmatiua. C D

Camestres, secundus modus cõstat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, vniuersalem negatiuã directè cõcludentibus, vt omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo, & reducitur iste modus ad secundũ modum primæ figurę, minore, & conclusione cõuersis simpliciter, & per transpositionem præmissarum. ¶ Festino, tertius modus, constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore particulari affirmatiua, particularem negatiuam directè concludentibus, vt nullus lapis est animal, quidam

 homo

E *homo est animal, ergo quidam homo non est lapis, & reducitur iste modus ad quartum modum primæ figuræ, maiore conuersa simpliciter Baroco, quartus modus, constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari negatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, vt omnis homo est animal, quidã lapis non est animal. ergo quidã lapis nõ est homo, & reducitur ad primũ modum primæ figuræ per impossibile. Reducere autem per impossibile, est ex opposito conclusionis cum altera præmissarũ inferre oppositum alterius præmissæ. Sumatur enim* F *oppositũ conclusionis: scilicet ista propositio, omnis lapis est homo cum maiore huius quarti, scilicet cum ista, omnis homo est animal, sic arguetur, omnis homo est animal, omnis lapis est homo: ergo omnis lapis est animal.* ¶ *Sequitur de tertia figura, cuius tales dantur regulæ.* ¶ *In tertia figura, minore existente negatiua, nihil sequitur.* ¶ *Itẽ in tertia figura conclusio debet esse particularis.* ¶ *Tertia figura sex hẽt modos.* ¶ *Darapti, primus modus, cõstat ex vniuersali affirmatiua maiore, & vniuersali affirmatiua minore, particularẽ affirmatiuã cõcludẽtibus directè. vt omnis homo est substãtia, oĩs homo est animal, ergo quoddã aĩal est substantia, & reducit̃ ad tertiũ modum* G *primæ figuræ, minore cõuersa per accidẽs.* ¶ *Felapton, secundus modus, cõstat ex vniuersali negatiua maiore, et vniuersali affirmatiua minore, pticularẽ negatiuã directè cõcludẽtibus, vt nullus hõ est lapis: oĩs hõ est aĩal, ergo quod dã aĩal nõ est lapis, et reducit̃ ad quartum modum primæ figuræ, minore conuersa per accidens.*

Regulæ & modi tertiæ figuræ.

Primo sciendum, ꝙ Camestres, qui constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, vniuersalem negatiuã directe cõcludentibus, reducitur ad celarent per conuersionem simplicẽ minoris de camestres, & trãspositionem præmissarum, & per conuersionem simplicem conclusionis de celarent: nam ad præmissas de camestres sequuntur præmissæ de celarent, cõuertẽdo minorem de camestres per conuersionem simplicem, & transponendo præmissas, & ad præmissas de celarẽt, sequitur cõclusio de celarẽt, & ad conclusionem de celarent per conuersionẽ simplicem, sequitur cõclusio de camestres, ergo de primo ad vltimum ad præmissas de camestres sequitur cõclusio de camestres, debet etiam reduci ad Darij per impossibile, capiendo cõtradictorium cõclusionis pro minore, & maiorem pro maiore, inferendo oppositũ alterius præmissæ. Sed festino, qui constat ex vniuersali negatiua maiore, & minore particulari affirmatiua, particularem negatiuã directe cõcludẽtibus, reducit ad ferio, mi- Art. I. H

nore

A nore cõuersa simpliciter, cuius practica est sicut i aliis, sed p impossibile reducit ad celarẽt, practicãdo ẽt sicut in alijs. Sed Baroco, qui constat ex vniuersali affirmatiua maiore, & minore particulari negatiua, particularem negatiuam directe concludentibus, solum reducitur per impossibile ad Barbara, quæ reductio p impossibile est sicut in alijs, ad ostendẽdum bonitatẽ alicuius consequẽtiæ.

Art.2. SECVNDO sciendum, ꝙ postquam determinatum est de secunda figura, hic consequenter determinãdum est de tertia figura, in qua medium subijcitur in vtraque. Et eius dantur duæ regulę speciales. Prima: minore existente negatiua in tertia figura nihil sequitur, quia tunc argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, B quæ non distribuitur in maiori, cũ oporteret maiorem esse affirmatiuam, quia ex puris negatiuis nihil sequitur. & tamen in conclusione bene distribueretur, cum esset prædicatum propositionis negatiuę, nã oporteret conclusionem esse negatiuam, per vnam regulam generalem, si aliqua præmissarum fuerit negatiua, conclusio debet esse negatiua. Etiam essent dabiles termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Ex debet intelligi ista regula, dummodo caueatur, ꝙ non arguatur a non distributo ad distributum, quia tunc bene sequeretur, concludendo conclusionem dę modo loquendi inconsue to. Secunda regula, in tertia figura semper concluditur particulariter, quia alias argueretur a non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis, quæ in minori C præmissa non distribuitur, quia est prædicatum propositionis affirmatiuæ per primam regulam, & tamen in conclusione bene distribueretur: cum esset subiectum propositionis vniuersalis. Et debet intelligi ista regula, dummodo minor extremitas non distribuatur in minori.

Art.3. TERTIO sciendum, quòd tertiæ figuræ sex sunt modi, scilicet Darapti, felapton, disamis, datisi, brocardo, & ferison. Vnde Darapti est modus constans ex ambabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam directè concludentibus, cuius exemplum patet satis in textu, & reducitur ad Darij, minore conuersa per accidens: nam ad præmissas de darapti sequuntur D præmissæ de darij, minore conuersa per accidens, & ad præmissas de darij, sequitur conclusio de darij, quæ est eadem cum conclusione de darapti, ergo de primo ad vltimum ad pręmissas de darapti sequitur conclusio de darapti. sed per impossibile reducitur ad celarent, capiendo contradictorium conclusionis pro maiore, & minorem pro minore, inferendo oppositum alterius præmissæ. Et aduerte ꝙ ad bene arguẽdum in darapti, oportet cauere, ꝙ pręcisè subiectum distributionis maioris sit totũ subiectũ minoris, & nihil aliud, ideo non sequitur cuiuslibet hominis oculus est dexter: cuiuslibet hominis oculus est sinister: ergo sinistrũ est dextrum. Sed Felapton reducitur ad ferio, minore con-

E uersa per accidens, faciendo sicut in alijs, sed per impossibile reducitur ad barbara eodem modo, sicut darapti.

¶ ARGVITVR primo sic: Nō sequitur, nulla albedo est nigredo: omnis homo natus est suscipere nigredinem: ergo nullus homo natus est suscipere albedinem. ¶ Secundo sic: In camestres arguitur à non distributo ad distributum, cū mediū in maiore non distribuatur. & tñ distribuitur in minore: igitur. ¶ Tertio sic: Non sequitur in darapti, cuiuslibet hominis est asinus. cuiuslibet hominis est equus: ergo equus ē asinus: cum præmissæ in aliquo casu sint veræ, & conclusio impossibilis. Ad primum dicitur, ꝙ non bene arguitur in cæsare, quia variatur habi

F tudo abstracti in habitudinem concreti: etiam in plus se habet prædicatum minoris, q̄ medium. Ad secundum dicitur, ꝙ in camestres non est inconueniens arguere a non distributo ad distributum in pręmissis ex parte medij, licet benè in conclusione ex parte extremitatum: ideo non valet argumentum. Ad tertium dr̃, ꝙ non benè arguitur in darapti, eo ꝙ illud, quod est subiectum distributionis in maiori, non est totale subiectum minoris, sed sic deberemus arguere, cuiuslibet hominis est asinus, omnis homo est equus, ergo alicuius equi est asinus.

¶ Disamis, tertius modus, cō stat ex particulari affirmatiua maiore, & vniuersali affirmatiua minore, particularem affirmatiuam directè cōcludentibus, vt quidam homo est substantia: omnis homo est animal, ergo quoddā animal est substantia, & reducitur ad tertiū modum primæ figuræ, maiore, & conclusione cōuersis simpliciter, & per transpositionē præmissarum. ¶ Datisi, quartus modus, cōstat ex vniuersali affirmatiua maiore, & particulari affirmatiua minore, particularem affirmatiuā directè concludentibus, vt omnis hō est substantia, quidā homo est animal, ergo quoddā animal est substantia, & reducitur iste modus ad tertiū modum primæ figuræ, minore conuersa simpliciter. ¶ Brocardo, quintus modus, constat ex maiore particulari negatiua, & H

G

minore vniuersali affirmatiua, particularem negatiuam directè concludentibus, vt quidā homo non est lapis, omnis homo est animal, ergo quoddā animal non est lapis, & reducitur ad primū modū primæ figuræ per impossibile, Sumatur.n. oppositū contradictorium conclusionis cū altera præmissarū, & inferatur oppositū alterius præmissę, vt oē animal est lapis, omnis homo est animal, ergo omnis hō est lapis, Hęc.n. conclusio, facta per impossibile in primo modo primę figurę, contradicit maiori quinti, s. tertię figurę. ¶ Ferison sextus modus, constat ex maiore vniuersali negatiua, & minore particulari affirmatiua,

A *ua, particularē negatiuam directè concludentibus, vt nullus homo est lapis, quidā homo est animal, ergo quoddā animal nō est lapis. Et reducitur ad quartum modum primæ figuræ, minore conuersa simpliciter.*

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ Disamis tertius modus, reducitur ad darij, maiore & conclusione conuersis simpliciter, & per trāspositionē pręmissarum. cuius practica est satis clara, sed p impossibile reducitur ad celarent, capiēdo oppositum contradictorium conclusionis pro maiore, & minorē pro minore, inferēdo oppositum alterius præmissæ, scilicet B maioris. Et aduerte, ꝙ ad hoc ꝙ fiat bonus syllogismus in Disamis, requiritur ꝙ præcise, subiectum distributionis minoris sit totum subiectum enunciationis maioris; ideo non sequitur: alicuius propositionis est subiectum: cuiuslibet propositionis est prædicatum: ergo prædicatū est substantiam. Sed Datisi reducitur ad darij, minore conuersa simpliciter: cuius practica satis patet. Et aduerte, ꝙ Datisi potest concludere indirectè, sicut directè, quia omnis modus cuius conclusio potest conuerti simpliciter. potest concludere tam directè q̄ indirectè. sed per impossibile reducitur ad ferio eodem modo, sicut alij tertię figurę. Sed Brocardo solum per impossibile reducitur ad barbara, faciendo sicut in alijs modis tertiæ figuræ.

Regula.

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd Ferison reducitur ad ferio, minore cōuersa simpliciter: cuius practica, patet, sicut de alijs, sed per impossibile reducitur ad darij, accipiendo oppositum contradictoriū conclusionis pro maiore, & minorem pro minore, inferēdo oppositū maioris, quēadmodum fit in omnibus modis tertiæ figuræ. Et est aduertēdum, quòd isti syllogismi tertiæ figuræ possunt etiam probari per syllogismum expositorium. Vnde syllogismus expositorius est, cuius medium est singulare, singulariter & vniuocè tentū. vt fortes est homo: fortes est animal: ergo animal est homo. Et potest sic practicari: nam ad præmissas de Darapti sequuntur pręmissę syllogismi expositorij, vt ad istam, omnis homo est animal, sequitur ista, iste homo est animal, & ad istam omnis homo est substantia, sequitur ista, iste homo est substantia: ad quas sequitur ista, substantia est animal, quæ est conclusio de Darapti, & faciliter posset practicari in alijs modis, vt videbitur in logica. primo Priorum tractatu 2. capit. 4. quęstione prima, articulo 4. C

Syllog. expositorius quid & quotupl.

D

TERTIO sciendum, ꝙ syllogismus expositorius est duplex, scilicet affirmatiuus, & negatiuus. Affirmatiuus est, cuius ambę præmissæ sunt affirmatiuæ: Negatiuus est, cuius altera pręmissarum est negatiua, & etiam cōclusio. Et licet aliquis syllogismus sit negatiuus: tamen quilibet syllogismus est propositio hypothethica affirmatiua, nisi copula prīcipalis negentur scilicet, ergo. Aduerte, quod ad hoc ꝙ sit bonus syllogismus expositorius, sine affirma-

E tiuus, siue negatiuus, tres conditiones requiruntur. Prima est, ꝙ medium sit terminus singularis, singulariter & vniuocè tentus: defectu cuius ibi nō est bonus syllogismus expositorius, iste homo vel asinus est asinus, iste homo vel asinus est homo: ergo homo est asinus, quia solum pars disiuncti singularizatur, sed si totum singularizaretur, & vniuocè caperet, tunc bene sequeret, sed sicut conclusio est falsa, ita aliqua præmissarum. Secunda conditio est, ꝙ medium in altera præmissarum sit totale extremũ, defectu cuius nō sequitur, istius hominis est oculus dexter, istius hominis oculus est sinister: ergo sinistrum est dextrum. Tertia tandem cōditio, ꝙ à præmissa affirmatiua, in qua ponitur termi nus singularis, sequatur vna de omni, & a præmissa negatiua sequatur vna de nullo, defectu cuius nō sequitur, ista essentia diuina est pater, ista essentia diuina est filius, ergo filius est pater.

Contradictiões syllog. Exposit.

F

ARGVITVR primo sic: Nō sequitur, quendam hominem animal non videt, omnem hominem videt equus, ergo equus non est animal. ¶Secundo sic. Nulla propositio, quæ est falsa, est propositio, quędā propositio est propositio, quia est falsa, ergo quædam propositio falsa non est propositio. ¶ Tertio sic, non sequitur, sortes est animal, sortes non est asinus, ergo asinus non est animal, & tamen est syllogismus expositorius, igitur. Ad primum dicitur, quòd arguitur a non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis. Ad secundum dicitur, quòd potest concedi totum, nam si conclusio sit falsa, altera præmissarum erit falsa, & hoc si ly, quia, coniungat inter terminos. Ad tertium dicitur, ꝙ nō bene arguitur expositoriè, quia arguitur à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis, quod etiam debet fugi, sicut in aliis syllogismis. G

¶Syllogismorũ concludentium particularem negatiuam indirectè. tales dantur regulæ. ¶Nullus syllogismus, concludens particularem negatiuã indirectè, potest etiã concludere directè, & cõcludens directè, potest cõcludere indirectè. Item prima figura concludit oĩa genera propositionũ. s. vniuersalem, particularem, affirmatiuam, & negatiuam. ¶Secunda figura concludit particularẽ negatiuam, & vniuersalem negatiuam. ¶Tertia concludit particularem affirmatiuam & negatiuam. versus. H

Regulę ꝑ reductione syllogismorũ.

Barbara, celarent, darii, ferio, baralipton.

Celantes, dabitis, Fapesmo, frisesomorum.

Cæsare, camestres, festino, baroco, darapti.

Felapton, disamis, datisi, brocardo ferison.

In his quatuor versibus predictis sunt decem & nouem dictiones, decem & nouem modis deseruientes, ita quòd per primam dictio-

A dictionem intelligitur primus modus primæ figuræ, & per secundam secundus modus &c. ¶ Vnde primi duo versus deseruiunt omnibus modis primæ figuræ. ¶ Tertius vero versus, præter vltimam eius dictionem, deseruit modis secūdæ figuræ, ita q̄ prima dictio deseruit primo modo, & secunda secundo modo, & sic de alijs. Vltima vero dictio tertij versus cum alijs dictionibus, quarti versus deseruit modis tertiæ figuræ. ¶ Sciendum, quòd per vocales. s. a, e, i, & o, intelliguntur quatuor genera propositionum: ita quòd per hanc vocalē, a, in-
B telligitur vniuersalis affirmatiua, & per, e, vniuersalis negatiua, & per, i, particularis affirmatiua, & per, o, particularis negatiua. ¶ Et in qualibet dictione sunt tres syllabæ, & aliud residuum est superfluum: nisi m: vt postea patebit. ¶ Et per primam illarum syllabarum intelligitur maior propositio, & per secundam minor, & per tertiam conclusio. Verbi gratia: prima dictio, scilicet Barbara: habet tres syllabas: in quarum qualibet ponitur a: & per a: ter positum, significatur quòd primus modus primæ figuræ constat ex duabus propositionibus vniuersalibus affirmatiuis: vniuersalē affirmatiuā concludentibus. Et ita intelligitur de alijs dictionibus, secundum vocales ibi positas. C
¶ Et sciendum est, quòd quatuor dictiones primi versus incipiunt ab his consonantibus b. c. d. & f. & omnes aliæ dictiones sequētes, & per hic intelligēdum est, q̄ omnes, quæ incipiunt per dictionem inchoatam per b: debent reduci ad primum modum primæ figuræ, & omnes, quæ incipiūt per dictionem inchoatam per c: ad secundum, & per d: ad tertium, & per f. ad quartum ¶ Item vbicunque ponitur s: in illa dictione significatur, q̄ propositio intellecta per vocalem immediatè præcedē-tem, debet conuerti simpliciter, & propositio intellecta per vocalē immediatè præcedētem istam litteram p, debet conuerti per accidens, & vbicunq; ponitur, m, de- D bet fieri transpositio in præmissis. ¶ Est enim transpositio in p̄missis facere de maiore minorē, & ecōuerso, & vbicunq, ponitur, c, significatur, q̄ modus intellectus per illam dictionem, in qua ponitur; debet reduci per impossibile. Vnde versus.

Simpliciter vult, s, verti, p, vero, per acci.

M. vult transponi: c, per impossibile duci.

Seruat maiorem, variatq; secunda minorem.

Tertia maiorem variat, seruatq; minorem.

¶ Sed q̄a Aristoteles in prioribus

E *ribus ostendit coniugationes, in quibus non sequitur conclusio ex præmissis; esse inutiles per inuentionem terminorũ, in quibus non tenet hu iusmodi coniugatio, ideo vtilis est inuentio talium terminorum; vbicunque etiam fiat inutilis coniugatio, contra regulas syllogismorum prius assignatas: accipiendi igitur sunt duo termini diuersi, scilicet duæ species sub vno genere, differentia, vel proprio, vel accidente, vt homo, asinus, animal, vel duo termini, quorum alter de altero prędicetur, siue conuertibiliter siue non, cum extraneo vtriusque, vt hõ, risibile, lapis, vel homo, animal, lapis, vel accipiendi sunt duo ter* F *mini, quorum alter de altero prędicetur siue conuertibiliter, siue non cum superiore ad vtrunque, vt homo, risibile, substantia, vel homo, animal, substantia, per hanc enim regulam disiunctiuã cuicunque generi applicetur, siue substantiæ, siue quantitati, siue alicui aliorum. semper inueniuntur termini, per quos inutilis cõ* G *iugatio demonstrabitur non tenere, & tales terminos appellat Aristo. in prioribus terminos, in quibus non.* ¶ *Et nota ꝙ inuenire terminos, in quibus non, est acceptis tribus terminis, facere coniugationem, in qua præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa: manente eadem qualitate, & quantitate propositionum, verbi gratia, hic est inutilis coniugatio, nullus homo est asinus, nullus lapis est homo, ergo nullus lapis est asinus, & isti sunt termini, in quibus sic.* ¶ *Contra hanc inutilem coniugationem accipiuntur termini, in quibus non, per secundũ membrum regulæ, homo, risibile, asinus, arguitur sic, nullus asi-* H *nus est homo, nullum risibile est asinus, ergo nullum risibile est homo: ecce præmissę sunt vere, & conclusio est falsa, manente eadem qualitate, & quantitate propositionum in vtraque coniugatione, & vtrobiq; manente eadem figura*

Li. 1. c. 3. & inde.

Vbi supra & c. 17. & lib. 2. c. 2.

A SVMMVLARVM C
PETRI HISPANI

Tractatus Quintus.

Aristotelis Topicen adamussim attingens.

Rō quotu plicitersu mitur.

Atio dicitur multis modis. Primo modo ratio idē est, quòd diffinitio vel descriptio, vt hic, Vniuoca dicuntur, quorū nomen est commune, & ratio substantię secundum illud nomē est B *eadem. Secundo modo est quedā virtus animę. Tertio modo idē est, quòd oratio ostendens aliqd, sicut sunt propositiones vel rationes disputantium. Alio modo idem est, quòd forma materialis, vt in cultello ferrum est materia, dispositio vero inducta in ferro, est forma. Alio modo idem est, quòd essentia communis, prędicabilis de pluribus, vt essentia generis, vel speciei, vel differentiæ. Alio modo idem est, ꝙ medium, inferens conclusionem, & hoc modo sumitur ratio in diffinitione argumenti, quæ talis est.*

Argum. quid.

¶ Argumētum est ratio, rei dubiæ faciens fidem, id est medium probans conclusionem, conclusio enim debet confirmari per argumentum. ¶ Est autem conclusio, argumento vel argumentis probata propositio, sed antequàm probetur, tunc est dubitabilis, & est quæstio. Quæstio sic diffinitur. Cōclusio quid.

¶ Quæstio est dubitabilis propositio. ¶ Medium est, quod habet duo extrema. ¶ Argumentatio est argumenti per orationem explicatio. i. oratio explicans argumentum. Differt autem argumentum a medio, & ab argumētatione, quia medium dicitur eo quòd habet duo extrema. Argumentum autem addit supra medium virtutem probandi conclusionē, vnde ad hoc, quòd sit argumentū; exigitur quòd sit mediū, & habeat virtutem probandi cōclusionem. ¶ Argumentatio autem dicitur totalis oratio composita ex præmissis & conclusione, & in illa manifestatur virtus argumenti, aliquādo.n. tota oratio potest inferre vniuersalem affirmatiuam, aliquando nō nisi particularem

Quæstio quid. Medium quid. Argumentatio qd. D

B *ticularem affirmatiuã: aliquãdo vniuersalem negatiuã: aliquando particularẽ negatiuã, & sic manifestatur tota virtus argumenti, cum ostẽdit supra quam conclusionem potest ipsum argumentum, & supra quam non potest, quod quidem fit in argumentatione, vt prius patuit.*

Art. 1. INcipit quintus tractatus, in quo determinatur de locis dialecticis: non quòd locus dialecticus sit subiectum huius tractatus, sed est syllogismus dialecticus, cuius passio supletur per hoc complexum, generatiuum opinionis. Et eius sunt duplicia principia, scilicet materialia, & regulatiua. Materialia sunt propositiones dialecticæ, & earum termini. Sed regulatiua sunt loci dialectici, id est maximæ dialecticæ, sed quia argumentum diffinitur per rationem, dicendo argumentum est ratio, rei dubię faciens fidem. ideo vidẽdũ est de æquocatione huius termini ratio. qui sex modis accipitur, vt patet in textu, sed sexto modo accipitur pro diffinitione argumenti. puta quia tantum valet, sicut mediũ vel antecedens alicuius consequentiæ, vel alicuius processus argumentatiui. Ex quo sequitur, quod diffinitio argumenti sic intelligitur, Argumentum est ratio, idest medium siue antecedens alicuius consequentiæ, faciens fidem de re dubia. i. de cuius notitia generatur fides. i. verus assensus de conclusione, quæ prius erat dubia, ex cuius notitia, &

Subiectũ huius libri quod.

F

notitia adhesiua bonitatis consequentiæ generatur verus assensus. Ex quo patet quòd non capitur hic fides pro notitia firma alicuius propositionis, generata ex sola auctoritate dicentis, sed capitur ibi fides pro assensu conclusionis, siue sit generatus per rationem, siue per auctoritatem. G

SECVNDO sciendum, quod conclusio capitur dupliciter. Vno modo large pro omni propositione, illata ex antecedente in bona consequentia, siue illata sit vera, siue falsa, & sic capitur, cum dicitur, in omni syllogismo est conclusio. & sic non capitur hic. Aliomodo capitur pro oĩ ꝓpositione, vel oratione illata, ex aliqua præmissa vel aliquibus præmissis, ipsam probante vel probantibus, & sic capitur hic & debet sic intelligi diffinitio. Conclusio est oratio, illata ex aliqua præmissa, vel aliquibus præmissis, ipsam probante vel probantibus. Similiter quæstio capitur dupliciter. Vno modo lage, pro omni propositione, sumpta cũ signo interrogatiuo, siue illa propositio sit vera, siue falsa, siue probabilis, siue non, quemadmodũ est ibi quæstio, vtrum quodlibet est, vel nõ est, & sic non capitur hic. Alio modo capitur pro propositione dubia, sumpta cum signo dubietatis, siue quęsitiuo, quæ per argumentationem potest fieri euidens, & manifesta, & sic capitur hic, & debet sic intelligi eius diffinitio. Quęstio est dubitalis propositio cum signo dubitationis, & quęsitiuo ꝓportionato, nata fieri euidẽs per aliquẽ processum.

Art. 2.

Conclusio capi. dupliciter.

H

Quæstio dupliciter capitur.

TERTIO

A TERTIO sciendum, quod argumentatio tripliciter accipitur. Vnomodo large, pro omni propositione formata ad modum consequentiæ: siue talis consequentia sit bona, siue non. Aliomodo capitur stricte, pro omni ratione, formata ad modum consequentiæ bonæ, siue in tali consequentia antecedens sit probatiuũ cõsequentis, siue non. Aliomodo capitur strictissime, pro omni oratione formata ad modum consequentiæ bonæ, cuius antecedens est probatiuũ consequentis. ¶ Aduerte vltra quod differentia est inter argumentum, mediũ, & argumentationem, vnde capiendo medium pro totale antecedente medium in plus se habet, quam argumentum, quia dicitur tam de argumẽto

Art. 3. Argumẽtatio accipitur tripliciter.

Argumẽtum, medium, & argumentatio differunt.

B probatiuo, quam de non probatiuo, sed argumentum solum dr̃ de antecedente probatiuo, & sic omne argumentum est medium, sed non est cõtra, sed argumentum differt ab argumẽtatione, sicut pars a toto, quia argumentatio est oratio composita ex antecedente & consequente, sed argumentum est solum antecedens. ¶ Aduerte etiam, quòd quæstio, propositio, enunciatio, & conclusio differunt: nam oratio dicitur enunciatio, eo quod est vera, vel falsa, sed dicitur quæstio, quia est dubia sumpta cum signo quæsitiuo, sed dicitur conclusio, prout est illata ex aliqua præmissa vel præmissis, ipsam probãte vel probãtibus: sed dr̃ propositio, quia ponitur in præmissis ad probandum, vel inferendum conclusionẽ aliquam.

Quæstio, propositio, enunciatio, & conclusio differũt.

Quasi. pro alio positio.

¶ ARGVITVR primo sic: diffinitio argumenti nõ conuenit omni contento sub diffinito, cum non cõueniat argumento sophistico: etiam argumentum potest fieri de re certa, puta de ista, Deus est: ergo non facit fidem de re dubia. ¶ Secundo: Diffinitio conclusionis nõ conuenit isti syllogismo: omnis lapis ẽ equus, omnis hõ est lapis: ergo omnis hõ est equus, quia non probatur argumento vel argumentis. ¶ Tertio sic. Ibi est quæstio, vtrum hõ currit, & tamen non est propositio, cũ non significet verũ neq; falsum: igitur. Ad primum dicitur, quod argumẽtũ sophisticum, vel argumentum procedens ex falsis, non cõtinetur sub argumẽto, quod ibi diffinitur. Ad aliam partem dicitur, quod non est aliquid ita certũ, quin possit accipi sub ratione incerti, & tunc potest fieri argumentum. C

Sc. in primo di. 2. quę. 2.

D Ad secundum dicitur, quod conclusio illius syllogismi non est cõclusio: nisi capiendo conclusionem large, & non stricte: quemadmodum capitur hic. Ad tertium dicitur, quod quæstio capitur dupliciter. Vnomõ pro aggregato ex propositione, & signo quæsitiuo, & sic non est propositio, nec significat verum neque falsum: Aliomodo capitur pro propositione, cui additur signum quæsitiuum; & sic bene est propositio, vel proportionabile propositioni.

Quæstio dupliciter capitur.

¶ *Argumentationis quatuor sunt species scilicet syllogismus, inductio, enthymema, & exẽplũ. Diffinitio autem syllogismi dicta est prius. ¶ Inductio est a singularibus sufficienter enumeratis, ad vniuersale progressio, vt sortes*

Argumẽtationis spes.

Inductio quid.

F. *tes currit, plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit.*

Art.1. PRIMO sciendum, quod argumentationis quatuor sunt species, scilicet syllogismus, inductio, enthymema, & exemplū. Et si quis dicat: hic est aliqua species argumentationis, omnis homo est lapis: ergo quidam lapis est homo, & tamen non est aliqua istarum specierum, cum antecedens non sit probatiuum consequentis: igitur. Respondetur quod argumentatio potest capi dupliciter. Vnomodo stricte, pro omni bona consequētia, cuius antecedens est probatiuū conclusionis, & sic dico, quod ista quatuor, prout antecedentia, sunt, probatiua conclusionis, sunt species argumentationis: immo tunc nulla cōsequentia est species argumentationis, nisi antecedens sit probatiuū cōclusionis. Aliomodo capitur large, pro omni bona cōsequentia, siue eius antecedens sit probatiuum cōclusionis, siue non, & sic species eius sunt ista quatuor, siue antecedentia sint probatiua conclusionis, siue non. Et similiter potest distingui quælibet illarum specierum, vt inductio potest capi dupliciter. Vnomodo, vt est bona consequentia, & eius antecedens est probatiuum conclusionis, & continetur sub argumentatione, strictè sumpta. Aliomodo capitur large, pro bona consequentia, siue antecedens sit probatiuum conclusionis consequentis, siue non, & sic est species argumentationis, large captę, & non specialiter, & similiter diceretur de alijs.

Argumētatio dupliciter capitur.

F

Inductio dupliciter.

G SECVNDO sciendum, quod postquam syllogismus fuit sufficienter diffinitus: ideo nunc diffinitur inductio, sic dicendo. Inductio est progressio, id est processus a singularibus, id est ab inferioribus ad vniuersale, id est ad superius. Et potest capi dupliciter, scilicet large & strictè. Large, est consequentia illatiua vniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus cum ista additione, & sic de alijs, vel non sunt plura. Sed strictè, est argumētatio probatiua propositionis vniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus, mediante iuuamine intellectus. Vnde intellectus dicitur iuuare, vel supplere, quando in nullo singulari percipit instātiam: nec habet rationem, quare in aliquo singulari sit instantia, & tamen ex hoc, quod intellectus cognoscit, quod aliquæ singulares sunt veræ, concedit vniuersalē: ex eo quod intellectus cognoscit, quod iste ignis est calidus, & ille est calidus, & non videt instantiam: concedit istā: omnis ignis est calidus. Et aduerte, quod inductio potest formari dupliciter. Vnomodo inferendo vniuersalē ex singularibus sine explicatione istius particulæ, & sic de alijs, vel alicuius alterius æquiualentis, & de tali dico, quod nulla talis sub ratione inductionis est bona cōsequentia, sed si sit bona, hoc est ratione alicuius alterius. Aliomodo potest fieri inductio, inferēdo vniuersalem ex sua singulari, vel suis singularibus cum additiōe illius particulę. & sic de alijs, vel non sunt plura, & sic est bona cōsequentia, quia tunc nulla reperitur instantia.

Art.2.

H

Sco. in 1. d. 3. q. 4. art. 2.

TERTIO

A TERTIO sciendum, ꝙ inductio fit opposito modo ad descēsum: nam descensus est ab vniuersale ad singularia, vt omnis homo currit: ergo Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs, Aduerte, ꝙ inductio potest fieri dupliciter. Vno modo a singularibus in supponēdo, & significādo simul. vt Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit, & sic inductio non est cōsequentia formalis, quia in tali forma est dabilis instantia, vt nō sequitur, Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit, & tamen seruatur similis forma, cū non fiat nisi variatio terminorum superioris, & inferioris. qui non se tenent ex parte formæ consequentiæ. Aliomodo fit à singularibus in sup- B ponendo tantum, & non in significādo, vt iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit, & sic est bona consequentia formalis, quia in tali forma non est dabilis instantia. Et si dicatur: ibi seruatur talis forma, iste homo currit, iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit. Respondetur, quòd nō sunt eiusdem formæ, quia fit variatio numeri terminorum qui numerus terminorum se tenet ex parte formę: nam in prima consequentia sunt tantum duo termini, computando terminos synonimos pro vno, & eodē, & in secūda sūt tres termini nō synonimi.

Tertio. Inductio contrariatur descēsui.

Obiectio.

¶ARGVITVR primo sic: Enthimema reducitur ad syllogismū: ergo non est species, distincta a syllogismo. ¶ Secundo sic: Inductio potest reduci ad syllogismum: ergo nō videtur differre a syllogismo ¶ Ter C tio sic: Ibi arguitur a singularibus ad vniuersale, dicēdo: iste homo vel asinus est rudibilis: iste homo vel asinus est rudibilis, & sic de alijs: ergo omnis homo vel asinus est rudibilis, & tamen non est inductio: cum antecedens sit verum, & consequens falsum. igitur. Ad primum dicitur, negando consequentiam, quia vnā argumentationem reduci ad aliam: non est ipsam fieri aliam, sed est ipsam probari per aliam argumētationem perfectiorem. Ad secūdum dicitur eodem modo. ¶ Aduerte tñ ꝙ, inductio reducit ad syllogismū, accipiendo singularia pro medio, & prædicatum conclusionis pro maiore extremitate, & subiectum pro minori extremitate, vt sortes currit: plato currit, & sic de alijs: ergo om- D nis homo currit: sic reducitur, omne quod est sortes vel plato currit: omnis homo est sortes, vel plato: ergo omnis homo currit. Ad tertium dicitur, ꝙ nō debet sic argui, sed sic: ille, qui est homo vel asinus, est rudibilis: demonstrando sortem: ille qui est homo vel asinus, est rudibilis, demonstrādo platonem, & sic de alijs. Vel potest dici, ꝙ non arguitur a singularibus, quia totale subiectum illarum singularium non singularizatur, sed si singularizetur & teneatur vniuoce, tunc sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

¶ Enthymema est syllogismus imperfectus, idest oratio, in qua non omnibus præmissis positis infertur festinata conclusio, vt omne

Enthymema quid.

E ne animal currit, ergo omnis homo currit. In hac .n. argumentatione includitur hec propositio, omnis homo est animal, que si poneretur, perfectus esset syllogismus. Aristoteles sic diffinit enthymema. ¶ Enthymema est ex icotibus & signis, icos idem est φ propositio probabilis. ¶ Signum, vt hic sumitur, idẽ est quòd demonstratiua, seu necessaria propositio vel probabilis, & hoc in inferendo. Signum, vt hic sumitur, dicit necessitatem illationis, icos autem dicit probabilitatem ipsius propositionis in se. secundũ quã probabilitatẽ propositio dicitur esse vera. vnde licet in enthymemate est tantũ vna propositio F inferens, & alia illata, tamen secundũ quod propositio inferẽs apparet omnibus esse vera vel pluribus, sic dicitur icos, quia sic iã esset probabilis, vt quilibet diligit diligentẽ se, secundũ autẽ φ ipsa infert conclusionẽ de necessitate sic est signũ, & sic eadẽ propositio est icos, & signũ, secundũ aliud, & aliud. Si quis obijciat, φ enthymema debeat sic diffiniri, Enthymema est ex icote et signo, cũ tantũ sit vna propositio inferens, que est icos, & signũ secundũ diuersa: Ad hoc sic dicendũ est, φ licet sit vna propositio inferens actu tamen habet in se virtutẽ duarũ propositionum, quia habet in se virtutẽ propriã, & illius, que sub intelligitur, & sic est G vna secundũ substantiã, & due secundũ virtutẽ, & ideo dicitur in plurali numero ex icotibus & signis, & non ex icote & signo. ¶ Sciendũ est, φ omne enthymema debet reduci ad syllogismũ. In enthymemate .n. sunt tres termini, sicut in syllogismo, & duo illorũ sunt in conclusione; & sunt maior extremitas, & minor extremitas: alius autem non ponitur in conclusione, & est mediũ. Illarũ autem extremitatũ altera sumitur bis, & altera semel. Ex extremitate ergo tantum semel sumpta, & ex medio fiat vna propositio secundũ exigentiã modi, & figure, & sic habetur syllogismus. verbi gratia in hoc enthymemate, oẽ animal currit, ergo omnis homo currit, homo, & currit sunt due extremitates, & animal est mediũ, sed illa extremitas, scilicet, hõ, sumpta est tantũ semel, ex ipsa ergo, & ex medio fiet vna propositio, scilicet omnis homo est animal, & tunc erit perfectus syllogismus, sic: omne animal currit: omnis homo est aĩal, ergo omnis homo currit. ¶ Exemplum est, quando vnum particulare probatur per aliud propter aliquod simile, repertum in ipsis, vt Parisienses pugnare contra Rhotomagenses, malum est, ergo Turonenses pugnare contra Pictauienses, malum est, quia H vtro-

a. Prior. I fine.

Enthymema quó reducitur ad cóplementum syllogismum.

Instãtia.

Exẽplum quid.

A *vtrobique est pugnare affines contra affines.*

Art. 1. PRIMO sciendum pro declaratione enthymematis, ꝙ enthymema capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni argumentatione, in qua ex vna ꝓpositione, vel pluribus, non syllogisticè ordinatis, infertur consequens, & sic capitur, cum dicitur, ꝙ omnis argumentatio est syllogistica, vel enthymematica. Alio modo capitur strictè, pro omni argumẽtatione nõ syllogistica, nec inductiuã, nec exemplari, in qua ex vna propositione, vel pluribus, non syllogisticè ordinatis, infertur consequens: & sic capitur, cum dicitur, quòd omnis argumẽtatio est syllogismus, inductio, enthymema, vel exemplum,

Enthymema capit̃ tripliciter.

B & hoc modo conuersiones, & argumentationes, quæ fiunt in hypotheticis, dicuntur enthymemata. Alio modo capitur strictissimè, pro argumentatione, in qua ex vna sola propositione cathegorica, in antecedente expressa, infertur cõclusio, cui ꝓpositioni si aliqua præmissa addatur, erit bonus syllogismus, & sic capit̃ Petrus Hispanus, cuius descriptio debet exponi illo modo prædicto, & illo modo capiendo enthymema, cõuersiones, & argumentationes in hypotheticis non sunt enthymemata, cum non reducantur ad syllogismũ, addendo vnam præmissam.

Art. 2. SECVNDO sciendum ꝙ enthymema reducitur ad syllogismum, sicut imperfectum ad perfectum. Pro cuius declaratione est aduertendũ, ꝙ enthymemata, quæ ex pluribus propositionibus inferunt consequẽs C non reducũtur ad syllogismum, sed bene illa, quæ ex vna sola propositione expressa inferunt conclusionem. Vnde enthymema reduci ad syllogismum, non est aliud, quàm antecedenti enthymematis addere aliquã propositionem, virtute cuius antecedens de necessitate infert cõsequẽs, quod de necessitate non semper sequitur ad antecedens enthymematis. Et ad cognoscendum, quæ præmissa deficiat, aduerte, ꝙ si ille terminus, qui est prædicatum in conclusione, ponatur in antecedente, deficit minor, sed si ille terminus, qui est subiectum consequentis. ponatur in antecedente, deficit maior. exẽplum primi, homo est risibilis, ergo animal rationale est risibile. exemplnm secundi, homo est risibilis: ergo homo est animal rõnale, deficit in prima minor, hoc animal rationale est homo, in secũda illa maior, omne risibile est animal rationale. Sed ad cognoscendum, ad quam figuram reducatur, videndum est, si illud, quod prædicatur in conclusione, ponatur a parte subiecti in antecedente. & sic, tunc reducitur ad secundum figurã. Sed si prædicatum conclusionis ponatur, in antecedente a parte prædicati, tunc si medium non prædicetur in propositione, quæ additur, debet reduci ad primam figuram, si subijciatur, ad tertiam figuram. D

TERTIO sciendum, ꝙ exẽplũ potest capi dupliciter. Vno mõ large, & sic potest describi. Est argumentatio, in qua infertur conclusio propter similitudinẽ, repertã inter res significatas Art. 3.

Exemplis capit̃ dupliciter.

E catas per terminos antecedentis & consequentis, siue antecedens siue consequens sint propositiones vniuersales, vel particulares, vt omnes scoti sunt boni homines armorum, ergo & anglici: quia vtrique sunt bene exercitati. Alio modo capitur stricté, & sic est argumentatio, probatiua conclusionis particularis ex alia propositione particulari, vel ex alijs propositionibus particularibus propter aliquam similitudinem, repertam inter res significatas per terminos antecedentis & consequẽtis, & sic capit large, particulare, vt se extẽdit ad particularem, indefinitam; & singularem. Et aduertte, ꝗ exemplum non est bona consequẽtia. nec probatiua, nisi in antecedẽte & cõsequente exprimatur terminus similitudinis, vt hic non est bonũ exẽplũ.
F Rothomagenses sunt diuites. ergo Burgenses sunt diuites, quia nõ exprimit terminus similitudinis, quare antecedens est verum, puta propter portum maris. Et reducitur ad syllogismum, accipiendo terminum importantem similitudinẽ pro medio, & prædicatum conclusionis pro maiori extremitate, & subiectũ pro minori extremitate, & tunc infertur conclusio exempli, vt burgenses sunt diuites, ergo & rothomagenses, quia vtrique habent portum maris, & reducitur sic, omnes habentes portum maris, sunt diuites burgenses habent portum maris, ergo burgenses sunt diuites.

¶ Argvitvr primo sic: Conuersio est enthymema, & tamen nõ est syllogismus imperfectus, igitur. ¶ Secundo sic: Ibi est exemplũ: fortes G est risibilis, ergo plato est risibilis, qa vterque est homo, & tamen ibi non arguitur ab vno particulari ad aliud, igitur. ¶ Tertio sic: Ad probationem conclusionis non solum requiritur notitia antecedẽtis, sed ẽt requirit notitia bonitatis consequentiæ, sed in exemplo non est bona consequẽtia: ergo per exemplum nihil potest probari. Ad primum dicitur, ꝗ conuersio est bene enthymema large & stricte, sed non capiendo enthymema strictissime, & proprijssime. Ad secundum dicitur, ꝗ bene arguitur a particulari, capiendo particulare large. Dicitur vlterius, ꝗ licet exemplum non sit consequentia necessaria, tamen bene est consequentia probatiua, & hoc sufficit. Ad tertiũ dicitur, ꝗ licet in exemplo non sit bona consequentia, quantum est de se, tamen bene virtute intellectus, supplentis vicem bonitatis cõsequẽtię. H

Quia autem argumẽtum per locũ confirmatur, ideo danda est diffinitio loci, prout locus hic sumitur. ¶ Locus est sedes argumẽti, vel id, a quo ad propositã quæstionem conueniens trahitur argumentũ. Quid autẽ sit quæstio dictum est. Et sciendũ quòd propositio, quæstio conclusio, & enunciatio secundũ substantiam idẽ sunt. Differunt autem secũdum orationes, diuersas enim habent rones siue diffinitiones, vt prius patuit, secundum enim quòd dubitabilis est, est quæstio, prout verò iam probata est per argumentum,

Locus dialecticus quid.

Propositio, q̃stio, conclusioque differũt.

A tum, est cõclusio, prout vero ponitur pro alio in præmissis est propositio, quia propositio dicitur secundũ ꝗ est in præmissis ad probandũ conclusionem. Enunciatio aũt est, secundum quòd significat esse, vel non esse, vt sortes currit, sortes non currit. Habito de diffinitione loci sequitur diuisio ipsius loci. Locus aũt diuiditur in locũ maxima, & in locum differentiã maxime. Locus maxima idẽ est, quod ipsa maxima. Maxima est propositio, qua nõ est altera prior neque notior, vt omne totum maius est sua parte. Itẽ de quocũq; prædicatur diffinitio, & diffinitum. Et de quocunque prædicatur species, de eodẽ prædicatur genus. Locus differentia maxime, est illud, quo vna maxima differt ab alia, vt istę maxima, de quocunque prædicatur spẽs, & genus, & de quocunque prædicatur diffinitio & diffinitũ. differũt per terminos ex quibus cõponuntur. Vna enim componitur ex genere, & specie. Altera ex diffinitione, & diffinito, vnde isti termini simplices dicuntur differẽtiæ maxime. Est sciendũ, quod tã locus maxima, quam locus differẽtia maxime dicitur locus, quia vterq; confert firmitatẽ, et robur argumento. Vnde proportionabiliter sumitur hic locus ad locũ in rebus naturalibus, quia sicut ille seruat res oẽs inesse, sic similiter

Locorum dialecticorũ diuisio.

Locus maxima.

B

Locus differentia maxime.

hic locus cõfirmat argumentum. C Itẽ locus differẽtia maxime diuiditur per locũ intrinsecũ, extrinsecum, & mediũ. ¶ Locus intrinsecus est, quãdo sumitur argumẽtum ab his, quæ sunt de substantia rei, vt in diffinitione, vt si dicatur, aĩal rationale mortale currit, ergo homo currit. ¶ Locus extrinsecus, est, quando sumit̃ argumentũ ab his, quæ omnino separata sunt a substãtia rei, vt ab oppositis, vt si quæratur, vtrũ sortes est albus, & probetur, sortes non est niger, ergo sortes est albus. ¶ Locus medius est, qñ sumitur argumentum ab his, quæ partim coueniũt cũ terminis, in quæstione positis, & partim differũt ab eis, sicut vniuoca & denominatiua, quæ dicuntur coniugata, D vt si quæratur, vtrum iustitia sit bona? & probetur sic, iustũ est bonum, ergo iustitia est bona.

Locus intrinsecus.

Locus extrinsecus.

Locus medius.

Art. 1. PRIMO sciẽdũ est, ꝙ diffinitio loci, data ĩ textu, sic est intelligẽdã: Locus est sedes argumẽti. i. oro cõfirmatiua argumẽti dialectici, vel est habitudo terminorũ, rõne cuius talis oratio habet veritatẽ. Vñ per hoc, quod dr̃ oro cõfirmatiua, tãgit̃ locus maxima, p hoc qd dr̃, vel habitudo terminorũ. tangit̃ locus dr̃ia maxime. Ex quo sequitur, ꝙ capit̃ hic locus, & sedes secundo intẽtionaliter, p loco, & sede logicali, & nõ primo intẽtionaliter. Et est duplex locus. s. locus maxima & locus differentia maxime. Vnde maxima, est ꝓpositio p

E se nota, qua non est altera prior neq; notior, supple cōstituta ex consimilibus terminis, vel eisdem, vt omne totū est maius sua parte. Sed locus maxima est regula, siue propositio per se nota, confirmatiua consequētiæ dialecticæ, vt ista propositio, de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinitum, est confirmatiua huius consequentię dialecticæ, petrus est animal rationale, ergo petrus est homo. Et dicitur notanter, confirmatiua consequētiæ dialecticę propter alias maximas, quæ non sunt confirmatiuæ dialecticæ, vt ista, omne totū est maius sua parte, quæ bene dicitur maxima, sed nō dicitur locus maxima.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ locus differentia maxime est illud, ꝑ quod vna maxima dialectica differt ab alia id est locus differentia maxime est F terminus, vel habitudo terminorū, ex quibus componitur maxima, seu locus maxima. Ex quo sequitur, ꝙ vna maxima differt ab alia per suos terminos, vt ista maxima, de quocūque, prædicatur diffinitio, prædicatur diffinitum, differt ab illa, de quo cunque prędicatur species, & genus, per suos terminos, vel per habitudinem suorum terminorum. Ex quo patet, qualē differentiam habeat inter se locus maxima, & locus differētia maxime. Patet ēt, quid est quærere vnde locus: Nam quærere vnde locus, non est aliud quærere, quam quærere, quæ habitudo est termini inferentis ad terminum illatum. Et solet responderi per terminos secundę intentionis, verificabiles de termino inferente, & de termino illato, puta a diffinito ad diffinitionem, G a specie ad genus. Et quærere maximam, non est aliud quærere, quàm quærere propositionem, regulatiuā consequentiæ dialecticę. Ex quo patet, ꝙ argumētum dialecticum implicite fundatur in loco differentia maxime, sed explicite fundatur in loco maxima.

TERTIO sciēdum, ꝙ locus differentia maxime diuiditur per locū intrinsecum, extrinsecum, & medium. Vnde diffinitio loci intrinseci sic intelligenda est, quando terminus inferens, & terminus illatus idē important conuertibiliter, vel non conuertibiliter, & vnum est in alio secundum aliquem modum essendi in. Vnde in quolibet loco est terminus inferēs, & terminus illatus. Vnde terminus inferens est terminus positus in antecedente, & non in cōsequēte, sed terminus illatus, est terminus positus in consequente, & nō in antecedente. Sed locus extrinsecus est, quando terminus inferēs, & terminus illatus non idem importāt conuertibiliter, vel non conuertibiliter, neque vnum est in alio secundum aliquem modū essendi in. Sed locus medius est quando terminus inferens, & terminus illatus partim conueniunt, & partim differunt, vel se habent sicut membra diuidentia. Et de omnibus istis patebit in suis locis. — Art. 3. — H

ARGVITVR primo sic: Nulla bona diffinitio debet dari per metaphoram, sed diffinitio loci datur per metaphoram scilicet per sedem, quę metaphorice accipitur, igitur non est

A est bona diffinitio. ¶ Secundò sic: Si diffinitio loci esset bona, sequeretur ꝙ isti duo termini, homo, & animal essent loci: cum ab illis trahatur conueniens argumētum, scilicet ab inferiori ad superius, sed hoc est falsum: nā vel essent locus maxima, vel drīa maxime non maxima, quia ex ipsis nō constituitur maxima: nec locus drīa maxime: cum per ipsos vna maxima non differat ab alia. ¶ Tertio sic: Omnis locus differētia maxima est habitudo: sed habitudo non est terminus: igitur male, dr̄ ꝙ locus differentia maxime, est termini, per quos vna maxima differt ab alia. Ad primū dicitur, ꝙ licet diffinitio data per metaphoram, non reducta ad ꝓpriam locutionem non sit bona, tā-B men si reducatur ad propriam locutionem, erit bona.

Ad secundum dicitur, ꝙ licet ab illis sumatur argumentum, tanquā ab illis, ex quibus constituitur argumentum. non tamen sumitur argumentum ab illis, tanq̄ à terminis verificabilibus de termino inferente, & a termino illato: ex quibus constituitur maxima. Ad tertium dicitur, quòd loci sunt in se habitudines formaliter, sed fundamentaliter, vel originaliter, sunt ipsi termini.

¶ Item locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & per locum a cōcomitantibus substantiam. Locus à substātia. *¶ Locus a substantia est, quando sumitur argumentū ab his, quæ sunt de substantia terminorum, in quęstione positorū. Et ille locus diuiditur per locum a diffinitione, à descriptione, & a* C *nominis interpretatione.* Diffinitio quid. *¶ Diffinitio est oratio, indicans quid est esse rei per essentialia.* Locus à diffinitione. *¶ Locus à diffinitione est habitudo diffinitionis ad diffinitum, & continet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo subijciēdo diffinitionem affirmatiuè, vt animal rationale currit, ergo homo currit. Maxima, quicquid prædicatur de diffinitione, & de diffinito. Secundo prædicando diffinitionem affirmatiuę, vt sortes est animal rationale mortale: ergo sortes est homo. Maxima, de quocunq; prędicatur diffinitio, & diffinitum. Tertio subijciendo diffinitionem negatiuè, vt ani*-D *mal rationale mortale non currit, ergo homo non currit. Maxima, quicquid remouetur à diffinitione, etiam remouetur a diffinito. Quarto prędicando diffinitione negatiuę, vt lapis non est animal rationale mortale, ergo lapis non est homo. Maxima: a quocunq; remouetur diffinitio, & diffinitum.* Locus à diffinito. *¶ Locus a diffinito, est habitudo ipsius ad suum diffinitionē. Et continet quatuor argumenta, quatuor maximas, sicut locus a diffinitione. Primo subijciēdo diffinitur affirmatiue, vt homo currit, ergo animal rationale mortale currit. Maxima, quicquid prædicatur de diffinito, & etiam de diffinitione.*

E *Secundo prædicando diffinitum affirmatiuè: vt sortes est homo: ergo sortes est animal rationale, mortale. Maxima, de quocunque prædicatur diffinitum, & diffinitio. Tertio subijciendo diffinitum negatiue: vt homo non currit, ergo animal rationale mortale non currit. Maxima quicquid remouetur a diffinito, & etiam a diffinitione. Quarto prædicando diffinitum negatiue, vt lapis non est homo, ergo lapis non est animal rationale, mortale. Maxima, à quocunque remouetur diffinitum, etiam diffinitio. Est sciendum, quòd locus semper debet* F *denominari à termino inferente, & non ab illato, vt quando diffinitio est inferens, est locus a diffinitione. Quando vero diffinitum est inferens, est locus a diffinito.*

Art. 1. PRIMO sciendum est, quòd locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & a concomitantibus substantiam. Vnde locus a substantia est, quando terminus inferens &, terminus illatus idem important conuertibiliter. Sed locus a concomitantibus substantiam est, quando terminus inferens, & terminus illatus idem important, sed nõ conuertibiliter, vel vnum denotatur esse in alio secundum aliquem modum, essendi in. Et aduerte, quòd sicut locus differentia maximè diuiditur, ita debet diuidi locus maxima. Sed quia eius diuisio satis intelligitur per diuisionem loci differentia maximè, ideo non ponitur eius diuisio. Vnde locus a substantia diuiditur per locum a diffinitione, a descriptione, & a nominis interpretatione. Et aduerte, quòd per locum a diffinitione intelligitur locus a diffinito, & ad eum reducitur locus a synonymis, & locus a differentia ad speciem, & econtra, & per locum a descriptione intelligitur locus a descripto, ad quem reducitur locus a propria passione ad subiectum, & econtra, & per locum a nominis interpretatione intelligitur locus ab interpretato, & ad eum reducitur locus ab exponentibus ad exposita, & similiter ab exposita ad exponentes, non ꝙ prædicentur conuertibiliter de seinuicem, sed quia idem significant, quantum ad veritatem & falsitatem. G H

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd locus non solum denominatur à termino inferente, sed etiam à termino illato, aliter tamen & aliter. nam denominatur a termino inferente, tanquam a termino a quo, & a termino illato tanquam a termino ad quem. Et si quis dicat, si hoc esset verum, sequeretur, ꝙ faciendo istud argumentum, homo currit, ergo animal currit, deberemus dicere, ꝙ est locus ab homine ad animal, sed hoc est falsum, igitur locus non denominatur a termino inferente, & a termino illato. Dico ꝙ licet non denominetur a termino inferente & a termino illato, tñ bene denominatur per ter-

A quo denominetur locus.

Obiectio.

A terminū, qui manifestat habitudinē termini inferentis ad terminum illatum, & econtra: qui terminus est verificabilis de termino inferēte, vt dicēdo, à specie ad genus. Et si quis iterū dicat. si hoc esset verū, sequeretꝰ ꝙ quilibet locus esset locus à relatiuis: cū termini, per quos denoīantur argumenta dialectica, sint relatiue opposita: sicut diffinitū & diffinitio, species & genus. Respōdetur negando cōsequentiam: quia licet illa formaliter, & pro per se significato capta, sint relatiue opposita: nō tamen prædenominato capta.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ diffinitio ibi capitur strictè, pro diffinitione quidditatiua: quæ est oratio explicās quid est esse rei per essentialia, vt B aīal rationale est diffinitio hominis; manifestās entitatem hoīs. Vnde locus à diffinitione, est habitudo diffinitionis ad diffinitū. cuiusmodi est locus sumptus ab habitudine ipsius diffinitionis ad diffinitū, ratione cuius tenet illa consequentia: & habet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primū est, ꝙ diffinitio prædicetur affirmatiue. Secundū est, ꝙ diffinitio prædicetꝰ negatiue. Tertiū est, ꝙ subijciatꝰ affirmatiue. Quartum ꝙ subijciatꝰ negatiue. Prima maxima est ista: de quocunq; prædicatur diffinitio, & diffinitū. Scd'a: à quocunq; remouetur diffinitio, & diffinitum. Tertia, quicquid prædicatur de diffinitione, & de diffinito. Quarta, quicquid remouetꝰ à diffinitione, & diffinito, Exempla illorum satis patent in tex. Ex quo sequitur quòd ille locus tenet tam cōstructiue, quam destructiue, id est affirmatiue, & negatiue, duabus tamen conditionibus C obseruatis. Prima est, quòd tam diffinitio, quàm diffinitum teneantur personaliter, ideo non sequitur, animal rationale est diffinitio. ergo homo est diffinitio. Secunda conditio est, quòd diffinitio, & diffinitum non accipiantur cum dictione, importante actum interiorem animæ, ideo non sequitur, ego ignoro Platonem esse animal rationale. ergo ignoro Platonem esse hominem. Et similiter dicatur sub modo de loco à diffinito ad diffinitionem, puta ponendo quatuor argumenta, & quatuor maximas.

ARGVITVR primo sic, Locus à diffinitione est termini, per quos vna maxima differt ab alia: ergo male dicitur, ꝙ est habitudo diffinitionis ad diffinitum. D ¶Secundo sic: Nō sequitur, animal rationale est quid complexum: ergo homo est quid cōplexum: & tamen arguitur à diffinitione ad diffinitum: igitur. ¶Tertio sic: Maxime locorū à diffinito ad diffinitionem non differunt à maximis locorum à diffinitione ad diffinitū: quia componunꝰ ex eisdem. vel consimilibus terminis: ergo neque argumenta consequentiæ earum. Ad primum dicitur: quòd licet locus materialiter sit termini, per quos vna maxima differt ab alia: tamen formaliter est habitudo illorum terminorū scilicet termini inferentis ad terminum illatū. Vel potest dici, ꝙ locus non est habitudo termini inferentis ad terminū illatum: sed est sumptus ab habitudine tali, ratione cuius te-

 net

E net illa consequentia. Ad secundum dicitur, quod non bene arguitur, vt visum est in tertio notabili. Ad tertiũ dicitur, quod illę maximæ differunt inter se. na in omnibus talibus debet intelligi, inferẽte, & illato, vt sit sensus, quicquid prædicatur de diffinitione inferente, prædicatur de diffinito illato.

Descriptio quid. *¶ Descriptio est oratio, significans esse rei per accidentalia, vt animal risibile, est descriptio hominis. vel sic: Descriptio est oratio, cõstans ex genere & proprio, vt animal risibile.* Locus à descriptione. *Locus a descriptione, est habitudo descriptionis ad descriptum. Et continet quatuor argumenta, & quatuor* F *maximas, sicut locus a diffinitione, & formantur hic eodẽ modo argumenta, & maxime. sicut ibi, nisi quòd ibi ponatur diffinitio, & diffinitum, hic vero descriptio, & descriptum.* Nominis interpretatio duplex. *¶ Interpretatio est duplex, quædam est enim, quę non conuertitur cũ interpretato suo, vt ledens pedem, est interpretatio huius nominis, lapis. Alia est, quæ conuertitur cum interpretato suo, vt amator sapientię, est interpretatio huius nominis, phylosopus, Et hoc modo sumitur hic, & diffinitur sic: Interpretatio est expositio vnius nominis minus noti, per aliud nomen magis notum, vel per integram orationem.* Locus ab ethimologia. *¶ Locus a nominis interpretatione, est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continet tot argumenta, & tot maximas, sicut locus a diffinitione. Primo subijciẽdo interpretationem affirmatiue, vt amator sapiẽtiæ currit; ergo phylosophus currit. Maxima, quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretato. Vel sit a parte prędicati, vt sortes est amator sapientię, ergo est phylosophus. Maxima, de quocũq; prædicatur interpretatio, & interpretatum. Negatiue sic a parte subiecti, vt amator sapientię non currit, ergo phylosophus non currit. Maxima, quicquid remouetur ab interpretatione, & etiã ab interpretato. A parte prædicati, sic sortes non est amator sapiẽtię, ergo nõ est phylosophus. Maxima, a quocunq; remouetur interpretatio, & etiam interpretatum. Et eodem modo intelligitur de interpretato, sicut de diffinitio.* H *¶ Sequitur de locis a concomitantibus substantiã, quæ sunt, quando sumitur argumentum ab his, que consequuntur terminos in quæstione positos. Et diuiditur, quia aliud est locus a toto, alius a parte, alius a causa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vsibus, alius a cõmuniter accidentibus.* Locus a comitantibus substantiam. *¶ Locus a toto diuiditur, sicut ipsum totum. Est.n. quoddam totũ vniuersale, aliud totum integrale,* Locus a toto. Totũ multiplex.

A *le, aliud totū in quātitate, aliud totum in modo, aliud totum in loco, aliud totum in tempore. Et secundum hoc multiplex est locus a toto, quia alius est locus a toto vniuersali. aliud a toto integrali, & sic de alijs. Et similiter diuitur locus a tempore. ¶ Totū vniuersale, vt hic sumitur, est quodlibet superius substantiale, sumptum ad suum inferius in linea prædicamentali, vt animal ad hominem, & homo ad sortem. ¶ Pars subiectiua dicitur quodlibet inferius, sub toto vniuersali sumptum. ¶ Locus a toto vniuersali, siue a genere, est habitudo ipsius totius vniuersalis* B *ad suam partem subiectiuam, siue ad suam speciem, & est semper destructiuus prædicando totum, vt lapis non est animal, ergo lapis non est homo. Maxima. a quocunque remouetur genus, siue totum vniuersale, ab eodem remouetur species, siue pars subiectiua.*

Locus a toto vniuersali.

Art. 2. PRIMO sciendum, ꝙ descriptio est oratio, constans ex genere, & proprio, vt animal risibile. Ideo dicitur communiter, quòd datur per accidentalia. non quidem per accidentalia indiuidui, sed per accidentalia speciei, quæ sunt propriæ passiones, ideo dicuntur accidentalia, quia non sunt de quidditate speciei. Vnde locus a descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum, ad sensum prius datum. Sed

Sco. in 1. Meta. q. 1. & q. 3. pro lo & in 4. d. 49. q. 2.

locus a descripto, ē habitudo descripti ad descriptionem. Et ipsorū sunt C quatuor argumenta, & quatuor maximæ sicut in loco a diffinitione, & in loco à diffinito, & debent seruari illæ duæ conditiones, quæ in loco a diffinitione requiruntur. Et ad istos locos reducitur locus a specie ad suam propriam passionem, per quē etiam intelligitur locus ab indiuiduis ad passionem, vt Petrus currit, ergo risibile currit.

SECVNDO sciendum, ꝙ interpretatio potest capi dupliciter. Vno modo impropriè, & large, pro deriuatione alicuius dictionis ab alia dictione, vel oratione secū conueniente in litera vel syllaba. Et triplex est scilicet literalis, syllabalis, & dictionalis. Literalis, quando literæ exponūtur p dictiones, vt deus interpretaƭ, dans æternā vitā suis. Syllabalis. quā D do syllabæ exponuntur per dictiones, vt lapis interpretatur ledens pedem. Dictionalis, quando dictio exponitur per dictionem: & de illa nō est hic ad propositum. Aliomodo capitur propriè: & sic interpretatio, est oratio explicans conuertibiliter, & synonyme quomodo, & qualiter quid per nomen significatur implicite, & illo modo, philosophus interpretatur amator sapientiæ, & de illa est hic ad propositum, & secūdū eā sumitur locus ab interpretatione ad interpretatū, & cōtinet quatuor argumēta, & quatuor maximas, sicut locus a diffinitione ad diffinitū, & per ipsum intelligitur locus ab interpretato, & ēt ab exponente ad expositam, & econtra, de quibus videbitur in

Art. 2. Interpretatio dupliciter sumitur.

E in exponibilibus. Ex aduerte quòd interpretatio, proprie dicta, non videtur differre à diffinitione quid nominis.

Infra. Tract. 13. Art. 3.

Tertio sciendum q diffinitio loci à concomitantibus substantiam, sic est intelligenda: videlicet quando terminus inferens, & terminus illatus idem important non conuertibiliter: & vnum est verificabile de alio sm aliquem modum essendi in. Et illorum locorũ alius est locus à toto, alius à parte, alius à causa, alius ab effectu, alius à generatione, alius à corruptione, alius ab vsib. & alius à cõiter accidẽtibus. Sed locus à toto diuiditur, sicut totum. Vnde totum diuiditur in totum vniuersale, totum integrale, totum in q̃titate, totum in modo, totum in loco, & totum in tempore. Vnde totum vniuersale est superius essentiale respectu sui inferioris: vt homo respectu Petri: animal respectu hominis: sic de alijs. Vnde locus à toto vniuersali ad suam partem est habitudo ipsius vniuersalis ad suã partem. Et tenet negatiuè, ponendo proprie ipsum totam vniuersale in prædicato. vt lapis non est animal: ergo lapis non est homo. Maxima à quocunque remouetur totum vniuersale, ab eodem, & pars eius; ita quòd in tali loco totũ semper debet distribui. ideo non sequitur. animal non currit: ergo homo non currit. Dicunt etiam aliqui, quod potest tenere affirmatiuè: dum tamen totum distribuatur, & ponatur constantia partis: vt omne animal currit, & homo est: ergo homo currit.

F

Sco. lib. 2. dist. 3. q. 1.

G Arguitur primo sic: Descriptio non habet descriptionem: ergo non diffinitur: quia alias esset processus in infinitum. Secundo sic: Non sequitur iustus est amator sapientię: ergo iustus est philosophus: ergo locus ab interpretatione nõ est bonus. ¶ Tertio sic: Bene sequit, ens est: ergo Deus est: ergo locus a superiori ad inferius tenet affirmatiuè. Ad primum dicitur: q descriptio capit dupliciter. Vno modo primæ intẽtionaliter: & sic nõ diffinitur, cum sit quid cõplexum. Alio modo secundæ intentionaliter. sic bene diffinit. Ad secundum dicitur, q iustus ideo non est philosophus: quia non amat sapientiam, sed bene desiderat eam. Nam amor est respectu habiti est desiderium est respectu absentis, ideo sicut antecedens est falsum, ita & cõsequens. Ad tertium dicitur, quòd bene sequitur: non ratione habitudinis superioris ad inferius, sed magis ratione habitudinis effectus ad causam. Similiter dicatur de isto: numerus est, ergo numerus binarius est, qui non tenet ratione habitudinis superioris & inferioris, sed ratione totius integralis ad suam partẽ.

H

¶ Locus à specie, siue à parte subiectiua est habitudo ipsius ad genus, siue ad suum totum vniuersale: & est semper constructiuus: & tenet duo argumenta, & duas maximas. Primo subijciendo speciem affirmatiuè: vt homo currit: ergo animal currit. Maxima: quicquid prædicatur de specie, siue parte subiectiua

Locus a specie subiectiua.

A *iectiua, hoc etiam prædicatur de genere, siue de toto vniuersali. Secundo prædicando speciem affirmatiuè: vt sortes est homo: ergo sortes est animal. ❡ Maxima de quocunque prædicatur species, siue pars subiectiua, de eodem prędicatur genus, siue totum vniuersale. ❡ Totum integrale est quod est compositum ex partibus habentibus quantitatem: & pars eius dicitur pars integralis. ❡ Pars integrãlis est, quæ cum alijs partibus constituit totum. ❡ Locus a toto integrali, est habitudo totius integralis ad suam partem: & est constructiuus sem*

Locus à toto integrali.

B *per: vt domus est: ergo paries est. ❡ Maxima, posito toto integrali, ponitur & qualibet eius pars, ❡ Locus à parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum: & est semper destructiuus: vt paries non est: ergo domus non est. ❡ Maxima: destructa parte integrali, destruitur & suum totum. ❡ Totum in quantitate est vniuersale, sumptum vniuersaliter: vt omnis homo, nullus homo. Pars in quantitate est quodlibet inferius, contentum sub illo toto vniuersali, vniuersaliter sumpto. Locus à toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partem: & est constructiuus, & destructiuus. Constructiuus sic: omnis homo currit, ergo sortes* C *currit. Maxima: quicquid prædicatur de toto in quantitate, & etiam de qualibet eius parte. Vel sic: si vniuersalis est vera, qualibet eius particularis erit vera. Destructiue sic: nullus homo currit, ergo sortes non currit, Maxima: quicquid remouetur à toto in quantitate, & à qualibet eius parte. Vel sic: si vniuersalis est falsa, qualibet eius particularis erit falsa.*

Locus à parte integrali.

Locus a toto in quantitate.

PRIMO sciendum, quòd locus à parte subiectiua ad suum totũ, seu ab inferiori ad superius, quod idem est, sic diffinitur, est habitudo partis subiectiuę ad suum totum, vt sortes currit: ergo homo currit. Et tenet affirmatiuè, dummodo totum non distribuatur: ideo non sequitur, homo differt ab asino: ergo differt ab animali. Etiam non sequitur, sortes incipit esse albus: ergo incipit esse coloratus: quia in istis totum vniuersale distribuitur propter negationem, inclusam in ly, differt, & in ly, incipit, & propter proprietates illorum terminorum. Sed peteret aliquis, vtrũ iste locus teneat destructiuè. i. negatiuè. Respondetur ꝙ sic, duabus conditionibus obseruatis. Prima est, ꝙ ponatur cõstantia partis. Scda est, ꝙ totum non distribuaẽ: ꝑ primã non sequiẽ Adam non currit: ergo homo non currit: quia antecedens põt esse verũ, consequente existẽte falsõ: ꝑ scdam non sequiẽ, sortes non est asinus: ergo sortes non est aĩal: quia ibi ani- Art. 1. D Dubitõ. Vide Sco in 2. di. 1. q. 3.

F *tes currit, plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit.*

Art. I. PRIMO sciendum, ꝙ argumentationis quatuor sunt species, scilicet syllogismus, inductio, enthymema, & exemplū. Et siquis dicat: hic est aliqua species argumentationis, omnis homo est lapis: ergo quidam lapis est homo, & tamen non est aliqua istarum specierum, cum antecedens non sit probatiuum consequentis: igitur. Respondetur ꝙ argumentatio potest capi dupliciter. Vnomodo stricte, pro omni bona consequētia, cuius antecedens est probatiuū conclusionis, & sic dico, ꝙ ista quatuor, prout antecedentia, sunt, probatiua conclusionis, sunt species argumentationis: immo tunc nulla cōsequentia est species argumentationis, nisi antecedens sit probatiuū cōclusionis. Aliomodo capitur large, ꝓ omni bona cōsequentia, siue eius antecedens sit probatiuum cōclusionis, siue non, & sic species eius sunt ista quatuor, siue antecedentia sint probatiua conclusionis, siue non. Et similiter potest distingui quælibet illarum sp. cierum, vt inductio potest capi dupliciter. Vnomodo, vt est bona consequentia, & eius antecedens est probatiuum conclusionis, & continetur sub argumentatione, strictè sumpta. Aliomodo capitur large, ꝓ bona consequentia, siue antecedens sit probatiuum conclusionis consequentis, siue non, & sic est species argumentationis, large captę, & non specialiter, & similiter diceretur de alijs.

Argumétatio dupliciter capitur.

F

Inductio dupliciter.

G SECVNDO sciendum, ꝙ postq̄ syllogismus fuit sufficienter diffinitus: ideo nunc diffinitur inductio, sic dicendo. Inductio est progressio, id est processus à singularibus, id est ab inferioribus ad vniuersale, id est ad superius. Et potest capi dupliciter, scilicet large & strictè. Large, est consequentia illatiua vniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus cum ista additione, & sic de alijs, vel non sunt plura. Sed strictè, est argumētatio probatiua propositionis vniuersalis ex sua singulari, vel suis singularibus, mediante iuuamine intellectus. Vnde intellectus dicitur iuuare, vel supplere, quando in nullo singulari percipit instātiam: nec habet rationem, quare in aliquo singulari sit instantia, & tamen ex hoc, ꝙ intellectus cognoscit, ꝙ aliquæ singulares sunt veræ, concedit vniuersalē: ex eo ꝙ intellectus cognoscit, ꝙ iste ignis est calidus, & ille est calidus, & non videt instantiam: concedit istā: omnis ignis est calidus. Et aduerte, ꝙ inductio potest formari dupliciter. Vnomodo inferendo vniuersalē ex singularibus sine explicatione istius particulæ, & sic de alijs, vel alicuius alterius æquiualentis, & de tali dico, ꝙ nulla talis sub ratione inductionis est bona cōsequentia, sed si sit bona, hoc est ratione alicuius alterius. Aliomodo potest fieri inductio, inferēdo vniuersalem ex sua singulari, vel suis singularibus cum additiōe illius particulę. & sic de alijs, vel non sunt plura, & sic est bona cōsequentia, quia tunc nulla reperitur instantia.

Art. 2.

H

Sco. in 1. d. 3. q. 4. art. 2.

TERTIO

A TERTIO sciendum, ꝙ inductio fit opposito modo ad descēsum: nam descensus est ab vniuersale ad singularia, vt omnis homo currit: ergo Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs, Aduerte', ꝙ inductio potest fieri dupliciter. Vno modo a singularibus in supponēdo, & significādo simul. vt Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit, & sic inductio non est cōsequentia formalis, quia in tali forma est dabilis instantia, vt nō sequitur, Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit, & tamen seruatur similis forma, cū non fiat nisi variatio terminorum superioris, & inferioris. qui non se tenent ex parte formæ consequentiæ. Aliomodo fit à singularibus in supponendo tantum, & non in significā-

tert. 3. inductio contrariatur descēsui.

B do, vt iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit, & sic est bona consequentia formalis, quia in tali forma non est dabilis instantia. Et si dicatur: ibi seruatur talis forma, iste homo currit, iste homo currit, & sic de alijs: ergo omnis asinus currit. Respondetur, quòd nō sunt eiusdem formæ, quia fit variatio numeri terminorum qui numerus terminorum se tenet ex parte formę: nam in prima consequentia sunt tantum duo termini, computando terminos synonimos pro vno, & eodē, & in secūda sūt tres termini nō synonimi.

Obiectio.

¶ ARGVITVR primo sic: Enthimema reducitur ad syllogismū: ergo non est species, distincta a syllogismo. ¶ Secundo sic: Inductio potest reduci ad syllogismum: ergo nō videtur differre a syllogismo ¶ Ter C tio sic: Ibi arguitur a singularibus ad vniuersale, dicēdo: iste homo vel asinus est rudibilis: iste homo vel asinus est rudibilis, & sic de alijs: ergo omnis homo vel asinus est rudibilis, & tamen non est inductio: cum antecedens sit verum, & consequens falsum. igitur. Ad primum dicitur, negando consequentiam, quia vnā argumentationem reduci ad aliam: non est ipsam fieri aliam, sed est ipsam probari per aliam argumētationem perfectiorem. Ad secūdum dicitur eodem modo. ¶ Aduerte tñ ꝙ, inductio reducit ad syllogismū, accipiendo singularia pro medio, & prædicatum conclusionis pro maiore extremitate', & subiectum pro minori extremitate', vt sortes currit: plato currit, & sic de alijs: ergo om- D nis homo currit: sic reducitur, omne quod est sortes vel plato currit: omnis homo est sortes, vel plato: ergo omnis homo currit. Ad tertium dicitur, ꝙ nō debet sic argui, sed sic: ille, qui est homo vel asinus, est rudibilis: demonstrando sortem: ille qui est homo vel asinus, est rudibilis, demonstrādo platonem, & sic de alijs. Vel potest dici, ꝙ non arguitur a singularibus, quia totale subiectum illarum singularium non singularizatur, sed si singularizetur & teneatur vniuoce, tunc sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

¶ Enthymema est syllogismus imperfectus, idest oratio, in qua non omnibus præmissis positis infertur festinata conclusio, vt om Enthyme ma quid.

ne

E ne animal currit, ergo omnis homo currit. In hac .n. argumentatione includitur hec propositio, omnis homo est animal, que si poneretur, perfectus esset syllogismus. Aristoteles sic diffinit enthymema. ¶ Enthymema est ex icotibus & signis, icos idem est ꝙ propositio probabilis. ¶ Signum, vt hic sumitur, idē est quòd demonstratiua, seu necessaria propositio vel probabilis, & hoc in inferendo. Signum, vt hic sumitur, dicit necessitatem illationis, icos autem dicit probabilitatem ipsius propositionis in se. secundū quā probabilitatē propositio dicitur esse vera. vnde licet in enthymemate est tantū vna propositio

2. Prior. I fine.

F inferens, & alia illata, tamen secundū quod propositio inferēs apparet omnibus esse vera vel pluribus, sic dicitur icos, quia sic iā esset probabilis, vt quilibet diligit diligentē se, secundū autē ꝙ ipsa infert conclusionē de necessitate sic est signū, & sic eadē propositio est icos, & signū, secundū aliud, & aliud. Si quis obijciat, ꝙ enthymema debeat sic diffiniri, Enthymema est ex icote et signo, cū tantū sit vna propositio inferens, que est icos, & signū secundū diuersa: Ad hoc sic dicendū est, ꝙ licet sit vna propositio inferens actu tamen habet in se virtutē duarū propositionum, quia habet in se virtutē propriā, & il

Instātia.

lius, que sub intelligitur, & sic est G vna secundū substantiā, & due secundū virtutē, & ideo dicitur in plurali numero ex icotibus & signis, & non ex icote & signo. ¶ Sciendū est, ꝙ omne enthymema debet reduci ad syllogismū. In enthymemate .n. sunt tres termini, sicut in syllogismo, & duo illorū sunt in conclusione; & sunt maior extremitas, & minor extremitas: alius autem non ponitur in conclusione, & est mediū. Illarū autem extremitatū altera sumitur bis, & altera semel. Ex extremitate ergo tantum semel sumpta, & ex medio fiat vna propositio secundū exigentiā modi, & figure, & sic habetur syllogismus. verbi gratia in hoc enthymemate, oē animal currit, ergo omnis homo currit, homo, & currit sunt due extremitates, & animal est mediū, sed illa extremitas, scilicet, hō, sumpta est tantū semel, ex ipsa ergo, & ex medio fiet vna propositio, scilicet omnis homo est animal, & tunc erit perfectus syllogismus, sic: omne animal currit: omnis homo est aīal, ergo omnis homo currit. ¶ Exemplum est, quando vnum particulare probatur per aliud propter aliquod simile, repertum in ipsis, vt Parisienses pugnare contra Rhotomagenses, malum est, ergo Turonenses pugnare contra Pictauienses, malum est, quia

Enthymema quō reducitur ad cōpletum syllogismum.

H

Exēplum quid.

A *vtrobique est pugnare affines contra affines.*

Art.1. Enthymema capit tripliciter.

PRIMO sciendum pro declaratione enthymematis, quod enthymema capitur tripliciter. Vno modo large, pro omni argumentatione, in qua ex vna propositione, vel pluribus, non syllogisticè ordinatis, infertur consequens, & sic capitur, cum dicitur, quod omnis argumentatio est syllogistica, vel enthymematica. Alio modo capitur strictè, pro omni argumẽtatione nõ syllogistica, nec inductiuá, nec exemplari, in qua ex vna propositione, vel pluribus, non syllogisticè ordinatis, infertur consequens: & sic capitur, cum dicitur, quòd omnis argumẽtatio est syllogismus, inductio, enthymema, vel exemplum, B & hoc modo conuersiones, & argumentationes, quæ fiunt in hypotheticis, dicuntur enthymemata. Alio modo capitur strictissimè, pro argumentatione, in qua ex vna sola propositione cathegorica, in antecedente expressa, infertur cõclusio, cui propositioni si aliqua præmissa addatur, erit bonus syllogismus, & sic capit Petrus Hispanus, cuius descriptio debet exponi illo modo prædicto, & illo modo capiendo enthymema, cõuersiones, & argumentationes in hypotheticis non sunt enthymemata, cum non reducantur ad syllogismũ, addendo vnam præmissam.

Art.2

SECVNDO sciendum quod enthymema reducitur ad syllogismum, sicut imperfectum ad perfectum. Pro cuius declaratione est aduertendũ, quod enthymemata, quæ ex pluribus propositionibus inferunt consequẽs C non reducũtur ad syllogismum, sed bene illa, quæ ex vna sola propositione expressa inferunt conclusionem. Vnde enthymema reduci ad syllogismum, non est aliud, quàm antecedenti enthymematis addere aliquã propositionem, virtute cuius antecedens de necessitate infert cõsequẽs, quod de necessitate non semper sequitur ad antecedens enthymematis. Et ad cognoscendum, quæ præmissa deficiat, aduerte, quod si ille terminus, qui est prædicatum in conclusione, ponatur in antecedente, deficit minor, sed si ille terminus, qui est subiectum consequentis. ponatur in antecedente, deficit maior. exẽplum primi, homo est risibilis, ergo animal rationale est risibile. exemplnm secundi, homo est risibilis: ergo homo est animal rõnale, deficit in prima minor, hoc animal rationale est homo, in secũda illa maior, omne risibile est animal rationale. Sed ad cognoscendum, ad quam figuram reducatur, vidẽdum est, si illud, quod prædicatur in conclusione, ponatur a parte subiecti in antecedente. & sic, tunc reducitur ad secundum figurã. Sed si prædicatum conclusionis ponatur, in antecedente a parte prædicati, tunc si medium non prædicetur in propositione, quæ additur, debet reduci ad primam figuram, si subijciatur, ad tertiam figuram. D

Art.3. Exemplis capit dupliciter.

TERTIO sciendum, quod exẽplũ potest capi dupliciter. Vno mõ large, & sic potest describi. Est argumentatio, in qua infertur conclusio propter similitudinẽ, repertã inter res significatas

E catas per terminos antecedentis & consequentis, siue antecedens siue consequens sint propositiones vniuersales, vel particulares, vt omnes scoti sunt boni homines armorum, ergo & anglici: quia vtrique sunt bene exercitati. Alio modo capitur stricte, & sic est argumentatio, probatiua conclusionis particularis ex alia propositione particulari, vel ex alijs propositionibus particularibus propter aliquam similitudinem, repertam inter res significatas per terminos antecedentis & consequētis, & sic capit large, particulare, vt se extēdit ad particularem, indefinitam, & singularem. Et aduerte, ꝙ exemplum non est bona consequētia. nec probatiua, nisi in antecedēte & cōsequente exprimatur terminus similitudinis, vt hic non est bonū exēplū.
F Rothomagenses sunt diuites. ergo Burgenses sunt diuites, quia nō exprimit terminus similitudinis, quare antecedens est verum, puta propter portum maris. Et reducitur ad syllogismum, accipiendo terminum importantem similitudinē pro medio, & prædicatum conclusionis pro maiori extremitate, & subiectū pro minori extremitate, & tunc infertur conclusio exempli, vt burgenses sunt diuites, ergo & rothomagenses, quia vtrique habent portum maris, & reducitur sic, omnes habentes portum maris, sunt diuites burgenses habent portum maris, ergo burgenses sunt diuites.

¶ Arguitur primo sic: Conuersio est enthymema, & tamen nō est syllogismus imperfectus, igitur. ¶ Secundo sic: Ibi est exemplū: sortes G est risibilis, ergo plato est risibilis, qa vterque est homo, & tamen ibi non arguitur ab vno particulari ad aliud, igitur. ¶ Tertio sic: Ad probationem conclusionis non solum requiritur notitia antecedētis, sed ēt requirit notitia bonitatis consequentiæ, sed in exemplo non est bona consequētia: ergo per exemplum nihil potest probari. Ad primum dicitur, ꝙ conuersio est bene enthymema large & stricte, sed non capiendo enthymema strictissime, & proprijssime. Ad secundum dicitur, ꝙ bene arguitur a particulari, capiendo particulare large. Dicitur vlterius, ꝙ licet exemplum non sit consequentia necessaria, tamen bene est consequentia probatiua, & hoc sufficit. Ad tertiū dicitur, ꝙ licet in exemplo non sit bo- H na consequentia, quantum est de se, tamen bene virtute intellectus, supplentis vicem bonitatis cōsequētię.

Quia autem argumētum per locū confirmatur, ideo danda est diffinitio loci, prout locus hic sumitur. ¶ *Locus est sedes argumēti, vel id, a quo ad propositā quæstionem conueniens trahitur argumentū. Quid autē sit quæstio dictum est. Et sciendū quòd propositio, quæstio conclusio, & enunciatio secundū substantiam idē sunt. Differunt autem secūdum orationes, diuersas enim habent rōnes siue diffinitiones, vt prius patuit, secundum enim quòd dubitabilis est, est quæstio, prout verò iam probata est per argumentum,* Locus dicitur locus quid. Propositio, quæstio conclusioque differūt.

tum,

A *tum, est cõclusio, prout vero ponitur pro alio in præmissis est propositio, quia propositio dicitur secundũ ꝙ est in præmissis ad probandũ, conclusionem. Enunciatio aũt est, secundum quòd significat esse, vel non esse, vt sortes currit, sortes non currit. Habito de diffinitione loci sequitur diuisio ipsius loci. Locus aũt diuiditur in locũ maxima, & in locum differentiã maxime. Locus maxima idẽ est, quod ipsa maxima. Maxima est propositio, quæ nõ est altera prior neque notior, vt omne totum maius est sua parte. Itẽ de quocũq; prædicatur diffinitio, & diffinitum. Et de quocunque prædicatur species, de eodẽ prædicatur genus. Locus differentia maxime, est illud, quo vna maxima differt ab alia, vt istę maximæ, de quocunque prædicatur spẽs, & genus, & de quocunque prædicatur diffinitio & diffinitũ. differũt per terminos ex quibus cõponuntur. Vna enim componitur ex genere, & specie. Altera ex diffinitione, & diffinito, vnde isti termini simplices dicuntur differẽtiæ maxime. Est sciendũ, quod tã locus maxima, quam locus differẽtia maxime dicitur locus, quia vterq; confert firmitatẽ, et robur argumento. Vnde proportionabiliter sumitur hic locus ad locũ in rebus naturalibus, quia sicut ille seruat res oẽs inesse, sic similiter*

Locorum dialecti-corũ diuisio.

Locus maxima.

B

Locus differentia maxime.

hic locus cõfirmat argumentum. C *Itẽ locus differẽtia maxime diuiditur per locũ intrinsecũ, extrinsecum, & mediũ. ¶ Locus intrinsecus est, quãdo sumitur argumẽtum ab his, quæ sũt de substantia rei, vt in diffinitione, vt si dicatur, aĩal rationale mortale currit, ergo homo currit. ¶ Locus extrinsecus, est, quando sumitᷣ argumentũ ab his, quæ omnino separata sunt a substãtia rei, vt ab oppositis, vt si quæratur, vtrũ sortes est albus, & probetur, sortes non est niger, ergo sortes est albus. ¶ Locus medius est, qñ sumitur argumentum ab his, quæ partim coueniũt cũ terminis, in quæstione positis, & partim differũt ab eis, sicut vniuoca & denominatiua, quæ dicuntur coniugata, vt si quæratur, vtrum iustitia sit bona? & probetur sic, iustũ est bonum, ergo iustitia est bona.* D

Locus intrinsecus.

Locus extrinsecus.

Locus medius.

PRIMO sciẽdũ est, ꝙ diffinitio loci, data ĩ textu, sic est intelligẽdã: Locus est sedes argumẽti. i. orõ cõfirmatiua argumẽti dialectici, vel est habitudo terminorũ, rõne cuius talis oratio habet veritatẽ. Vñ per hoc, quod dr̃ orõ cõfirmatiua, tãgiᷣ locus maxima, ꝑ hoc qđ dr̃, vel habitudo terminorũ. tangiᷣ locus dr̃ia maxime. Ex quo sequitur, ꝙ capiᷣ hic locus, & sedes secundo intẽtionaliter, ꝓ loco, & sede logicali, & nõ primo intẽtionaliter. Et est duplex locus. s. locus maxima & locus differentia maxime. Vnde maxima, est ꝓpositio ꝑ Art. 1.

E se nota, qua non est altera prior neq; notior, supple cōstituta ex consimilibus terminis, vel eisdem, vt omne totū est maius sua parte. Sed locus maxima est regula, siue propositio per se nota, confirmatiua consequētiæ dialecticæ, vt ista propositio, de quocunque prædicatur diffinitio, & diffinitum, est confirmatiua huius consequentię dialecticæ, petrus est animal rationale, ergo petrus est homo. Et dicitur notanter, confirmatiua consequētiæ dialecticé propter alias maximas, quæ non sunt confirmatiuæ dialecticæ, vt ista, omne totū est maius sua parte, quæ bene dicitur maxima, sed nō dicitur locus maxima.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ locus differentia maxime est illud, p quod vna maxima dialectica differt ab alia id est locus differentia maxime est F terminus, vel habitudo terminorū, ex quibus componitur maxima, seu locus maxima. Ex quo sequitur, ꝙ vna maxima differt ab alia per suos terminos, vt ista maxima, de quocūque, prædicatur diffinitio, prædicatur diffinitum, differt ab illa, de quo cunque prędicatur species, & genus, per suos terminos, vel per habitudinem suorum terminorum. Ex quo patet, qualē differentiam habeat inter se locus maxima, & locus differētia maxime. Patet ēt, quid est quærere vnde locus: Nam quærere vnde locus, non est aliud quærere, quam quærere, quæ habitudo est termini inferentis ad terminum illatum. Et solet responderi per terminos secundæ intentionis, verificabiles de termino inferente, & de termino illato, puta a diffinito ad diffinitionem, G a specie ad genus. Et quærere maximam, non est aliud quærere, quam quærere propositionem, regulatiuā consequentiæ dialecticę. Ex quo patet, ꝙ argumētum dialecticum implicite fundatur in loco differentia maxime, sed explicite fundatur in loco maxima.

Art. 3. TERTIO sciēdum, ꝙ locus differentia maxime diuiditur per locū intrinsecum, extrinsecum, & medium. Vnde diffinitio loci intrinseci sic intelligenda est, quando terminus inferens, & terminus illatus idē important conuertibiliter, vel non conuertibiliter, & vnum est in alio secundum aliquem modum essendi in. Vnde in quolibet loco est terminus inferēs, & terminus illatus. Vnde terminus inferens est terminus positus in antecedente, & non in cō- H sequēte, sed terminus illatus, est terminus positus in consequente, & nō in antecedente. Sed locus extrinsecus est, quando terminus inferēs, & terminus illatus non idem importāt conuertibiliter, vel non conuertibiliter, neque vnum est in alio secundum aliquem modū essendi in. Sed locus medius est quando terminus inferens, & terminus illatus partim conueniunt, & partim differunt, vel se habent sicut membra diuidentia. Et de omnibus istis patebit in suis locis.

ARGVITVR primo sic: Nulla bona diffinitio debet dari per metaphoram, sed diffinitio loci datur per metaphoram scilicet per sedem, quę metaphorice accipitur, igitur non

est

A est bona diffinitio. ¶ Secundò sic: Si diffinitio loci esset bona, sequeretur ꝙ isti duo termini, homo, & animal essent loci: cum ab illis trahatur conueniens argumētum, scilicet ab inferiori ad superius, sed hoc est falsum: nā vel essent locus maxima, vel dr̄ia maxime non maxima, quia ex ipsis nō constituitur maxima: nec locus dr̄ia maxime: cum per ipsos vna maxima non differat ab alia. ¶ Tertio sic: Omnis locus differētia maxima est habitudo: sed habitudo non est terminus: igitur male, dr̄ ꝙ locus differentia maxime, est termini, per quos vna maxima differt ab alia. Ad primū dicitur, ꝙ licet diffinitio data per metaphoram, non reducta ad ꝓpriam locutionem non sit bona, tamen si reducatur ad propriam locutionem, erit bona. B

Ad secundum dicitur, ꝙ licet ab illis sumatur argumentum, tanquā ab illis, ex quibus constituitur argumentum. non tamen sumitur argumentum ab illis, tanq̄ à terminis verificabilibus de termino inferente, & a termino illato: ex quibus constituitur maxima. Ad tertium dicitur, quòd loci sunt in se habitudines formaliter, sed fundamentaliter, vel originaliter, sunt ipsi termini.

¶ *Item locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & per locum a cōcomitantibus substantiam.* ¶ *Locus a substantia est, quando sumitur argumentū ab his, quæ sunt de substantia terminorum, in quęstione positorū. Et ille locus diuiditur per locum* Locus à substātia.

a diffinitione, à descriptione, & a nominis interpretatione. ¶ *Diffinitio est oratio, indicans quid est esse rei per essentialia.* ¶ *Locus à diffinitione est habitudo diffinitionis ad diffinitum, & continet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primo subycie do diffinitionem affirmatiuè, vt animal rationale currit, ergo homo currit. Maxima, quicquid prædicatur de diffinitione, & de diffinito. Secundo prædicando diffinitionem affirmatiue, vt sortes est animal rationale mortale: ergo sortes est homo. Maxima, de quocunq; prędicatur diffinitio, & diffinitum. Tertio subyciendo diffinitionem negatiuè, vt animal rationale mortale non currit, ergo homo non currit. Maxima, quicquid remouetur à diffinitione, etiam remouetur a diffinito. Quarto prędicando diffinitione negatiue, vt lapis non est animal rationale mortale, ergo lapis non est homo. Maxima: a quocunq; remouetur diffinitio, & diffinitum.* ¶ *Locus a diffinito, est habitudo ipsius ad suum diffinitionē. Et continet quatuor argumenta, quatuor maximas, sicut locus a diffinitione. Primo subyciēdo diffinitur affirmatiue, vt homo currit, ergo animal rationale mortale currit. Maxima, quicquid prædicatur de diffinito, & etiam de diffinitione.* C Diffinitio quid. Locus à diffinitione. D Locus à diffinito.

E *Secundo prædicando diffinitum affirmatiuè: vt Sortes est homo: ergo Sortes est animal rationale, mortale. Maxima, de quocunque prędicatur diffinitum, & diffinitio. Tertio subijciendo diffinitum negatiue: vt homo non currit, ergo animal rationale mortale non currit. Maxima quicquid remouetur a diffinito, & etiam a diffinitione. Quarto prædicando diffinitum negatiue, vt lapis non est homo, ergo lapis non est animal rationale, mortale. Maxima, à quocunque remouetur diffinitum, etiam diffinitio. Est sciendum, quòd locus semper debet* F *denominari à termino inferente, & non ab illato, vt quando diffinitio est inferens, est locus a diffinitione. Quando vero diffinitum est inferens, est locus a diffinito.*

Art. 1. PRIMO sciendum est, quòd locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia, & a concomitantibus substantiam. Vnde locus a substantia est, quando terminus inferens &, terminus illatus idem important conuertibiliter. Sed locus a concomitantibus substantiam est, quando terminus inferens, & terminus illatus idem important, sed nō conuertibiliter, vel vnum denotatur esse in alio secundum aliquem modum, essendi in. Et aduerte, quòd sicut locus differentia maximè diuiditur, ita debet diuidi locus maxima. Sed quia eius diuisio satis intelligitur per diuisionem loci differentia maximè, ideo non ponitur eius diuisio. Vnde locus a substantia diuiditur per locum a diffinitione, a descriptione, & a nominis interpretatione. Et aduerte, quòd per locum a diffinitione intelligitur locus a diffinito, & ad eum reducitur locus a synonymis, & locus a differentia ad speciem, & econtra, & per locum a descriptione intelligitur locus a descripto, ad quem reducitur locus a propria passione ad subiectum, & econtra, & per locum a nominis interpretatione intelligitur locus ab interpretato, & ad eum reducitur locus ab exponentibus ad expositam, & similiter ab exposita ad exponentes, non ꝙ prædicentur conuertibiliter de seinuicem, sed quia idem significant, quantum ad veritatem & falsitatem.

G

H

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd locus non solum denominatur à termino inferente, sed etiam à termino illato, aliter tamen & aliter. nam denominatur a termino inferente, tanquam a termino a quo, & a termino illato tanquam a termino ad quem. Et si quis dicat, si hoc esset verum, sequeretur, ꝙ faciendo istud argumentum, homo currit, ergo animal currit, deberemus dicere, ꝙ est locus ab homine ad animal, sed hoc est falsum, igitur locus non denominatur a termino inferente, & a termino illato. Dico ꝙ licet non denominetur a termino inferente & a termino illato, tñ bene denominatur per ter-

A quo denominetur locus.

Obiectio.

A terminū, qui manifestat habitudinē termini inferentis ad terminum illatum, & econtra: qui terminus est verificabilis de termino inferēte, vt dicēdo, à specie ad genus. Et si quis iterū dicat. si hoc esset verū, sequereť ꝙ quilibet locus esset locus à relatiuis: cū termini, per quos denoīantur argumenta dialectica, sint relatiue opposita: sicut diffinitū & diffinitio, species & genus. Respōdetur negando cōsequentiam: quia licet illa formaliter, & propter se significato capta, sint relatiue opposita: nō tamen prædenominato capta.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ diffinitio ibi capitur stricte, pro diffinitione quidditatiua: quæ est oratio explicās quid est esse rei per essentialia, vt aīal rationale est diffinitio hominis; B manifestās entitatem hoīs. Vnde locus à diffinitione, est habitudo diffinitionis ad diffinitū. cuiusmodi est locus sumptus ab habitudine ipsius diffinitionis ad diffinitū, ratione cuius tenet illa consequentia: & habet quatuor argumenta, & quatuor maximas. Primū est, ꝙ diffinitio prædicetur affirmatiue. Secundū est, ꝙ diffinitio prædiceť negatiue. Tertiū est, ꝙ subijciať affirmatiue. Quartum ꝙ subijciať negatiue. Prima maxima est ista: de quocunq; prædicatur diffinitio, & diffinitū. Scd'a: à quocunq; remouetur diffinitio, & diffinitum. Tertia, quicquid prædicatur de diffinitione, & de diffinito. Quarta, quicquid remoueť à diffinitione, & diffinito, Exempla illorum satis patent in tex. Ex quo sequitur quòd ille locus tenet tam cōstructiue, quam destructiue, idest affirmatiue, & negatiue, duabus tamen conditionibus C obseruatis. Prima est, quòd tam diffinitio, quàm diffinitum teneantur personaliter, ideo non sequitur, animal rationale est diffinitio. ergo homo est diffinitio. Secunda conditio est, quòd diffinitio, & diffinitum non accipiantur cum dictione, importante actum interiorem animæ, ideo non sequitur, ego ignoro Platonem esse animal rationale. ergo ignoro Platonem esse hominem. Et similiter dicatur sub modo de loco à diffinito ad diffinitionem, puta ponendo quatuor argumenta, & quatuor maximas.

ARGVITVR primo sic, Locus à diffinitione est termini, per quos vna maxima differt ab alia: ergo male dicitur, ꝙ est habitudo diffinitionis ad diffinitum. D ¶Secundo sic: Nō sequitur, animal rationale est quid complexum: ergo homo est quid cōplexum: & tamen arguitur à diffinitione ad diffinitum: igitur. ¶Tertio sic: Maxime locorū à diffinito ad diffinitionem non differunt à maximis locorum à diffinitione ad diffinitū: quia componunť ex eisdem. vel consimilibus terminis: ergo neque argumenta consequentiæ earum. Ad primum dicitur: quòd licet locus. materialiter sit termini, per quos vna maxima differt ab alia: tamen formaliter est habitudo illorum terminorū scilicet termini inferentis ad terminum illatū. Vel potest dici, ꝙ locus non est habitudo termini inferentis ad terminū illatum: sed est sumptus ab habitudine tali, ratione cuius te-

E net illa consequentia. Ad secundum dicitur, quod non bene arguitur, vt visum est in tertio notabili. Ad tertiũ dicitur, quod illę maximæ differunt inter se. nã in omnibus talibus debet intelligi, inserẽte, & illato, vt sit sensus, quicquid prædicatur de diffinitione inferente, prædicatur de diffinito illato.

Descriptio quid. ¶ *Descriptio est oratio, significans esse rei per accidentalia, vt animal risibile, est descriptio hominis. vel sic: Descriptio est oratio, cõstans ex genere & proprio, vt animal risibile.* Locus à descriptione. *Locus a descriptione, est habitudo descriptionis ad descriptum. Et continet quatuor argumenta, & quatuor maximas, sicut locus a diffinitione, & formantur hic eodẽ modo argumenta, & maxime, sicut ibi, nisi quod ibi ponatur diffinitio, & diffinitum, hic vero descriptio, & descriptum.* F Nominis interpretatio duplex. *¶ Interpretatio est duplex, quedam est enim, quę non conuertitur cũ interpretato suo, vt ledens pedem, est interpretatio huius nominis, lapis. Alia est, quæ conuertitur cum interpretato suo, vt amator sapientię, est interpretatio huius nominis, phylosopus, Et hoc modo sumitur hic, & diffinitur sic: Interpretatio est expositio vnius nominis minus noti, per aliud nomen magis notum, vel per integram orationem.* Locus ab ethimologia. *¶ Locus a nominis interpretatione, est habitudo interpretationis ad interpretatum. Et continet tot argumenta, & tot maximas, sicut locus a diffinitione. Primo subijciẽdo interpretationem affirmatiue, vt amator sapiẽtiæ currit; ergo phylosophus currit. Maxima, quicquid prædicatur de interpretatione, & de interpretato. Vel sit a parte prędicati, vt sortes est amator sapientię; ergo est phylosophus. Maxima, de quocũq; prædicatur interpretatio, & interpretatum. Negatiue sic a parte subiecti, vt amator sapientię non currit, ergo phylosophus non currit. Maxima, quicquid remouetur ab interpretatione, & etiã ab interpretato. A parte prædicati, sic sortes non est amator sapiẽtię, ergo nõ est phylosophus. Maxima, a quocunq; remouetur interpretatio, & etiam interpretatum. Et eodem modo intelligitur de interpretato, sicut de diffinitio.* G H Locus a comitantibus substantiam. *¶ Sequitur de locis a concomitantibus substantiã, quæ sunt, quando sumitur argumentum ab his, que consequuntur terminos in quęstione positos. Et diuiditur, quia aliud est locus a toto, alius a parte, alius a causa, alius ab effectu, alius a generatione, alius a corruptione, alius ab vsibus, alius a cõmuniter accidentibus.* Locus a toto. Totũ multiplex. *¶ Locus a toto diuiditur, sicut ipsum totum. Est.n. quoddam totũ vniuersale, aliud totum integrale,*

A *le, aliud totũ in quãtitate, aliud totum in modo, aliud totum in loco, aliud totum in tempore. Et secundum hoc multiplex est locus a toto, quia alius est locus a toto vniuersali, aliud a toto integrali, & sic de alijs. Et similiter diuitur locus a tempore. ¶ Totũ vniuersale, vt hic sumitur, est quodlibet superius substantiale, sumptum ad suum inferius in linea prædicamentali, vt animal ad hominem, & homo ad sortem. ¶ Pars subiectiua dicitur quodlibet inferius, sub toto vniuersali sumptum. ¶ Locus a toto vniuersali, siue a genere, est habitudo ipsius totius vniuersalis* B *ad suam partem subiectiuam, siue ad suam speciem, & est semper destructiuus prædicando totum, vt lapis non est animal, ergo lapis non est homo. Maxima. a quocunque remouetur genus, siue totum vniuersale, ab eodem remouetur species, siue pars subiectiua.*

Locus a toto vniuersali.

Art. 2. PRIMO sciendum, ꝙ descriptio est oratio, constans ex genere, & proprio, vt animal risibile. Ideo dicitur communiter, quòd datur per accidentalia. non quidem per accidentalia indiuiduĩ, sed per accidentalia speciei, quæ sunt propriæ passiones, ideo dicuntur accidentalia, quia non sunt de quidditate speciei. Vnde locus a descriptione est habitudo descriptionis ad descriptum, ad sensum prius datum. Sed locus a descripto, ẽ habitudo descripti ad descriptionem. Et ipsorũ sunt C quatuor argumenta, & quatuor maximæ sicut in loco a diffinitione, & in loco à diffinito, & debent seruari illæ duæ conditiones, quæ in loco a diffinitione requiruntur. Et ad istos locos reducitur locus a specie ad suam propriam passionem, per quẽ etiam intelligitur locus ab indiuiduis ad passionem, vt Petrus currit, ergo risibile currit.

Sco. in 1. Meta.q.1. & q.3. prolo & in 4. d.49. q.2.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ interpretatio potest capi dupliciter. Vno modo improprie, & large, pro deriuatione alicuius dictionis ab alia dictione, vel oratione secũ conueniente in litera vel syllaba. Et triplex est scilicet literalis, syllabalis, & dictionalis. Literalis, quando literæ exponũtur ꝑ dictiones, vt deus interpretať, dans æternã vitã suis. Syllabalis, quã D do syllabæ exponuntur per dictiones, vt lapis interpretatur ledens pedem. Dictionalis, quando dictio exponitur per dictionem: & de illa nõ est hic ad propositum. Aliomodo capitur proprie: & sic interpretatio, est oratio explicans conuertibiliter, & synonyme quomodo, & qualiter quid per nomen significatur implicite, & illo modo, philosophus interpretatur amator sapientiæ, & de illa est hic ad propositum, & secũdũ eã sumitur locus ab interpretatione ad interpretatũ, & cõtinet quatuor argumẽta, & quatuor maximas, sicut locus a diffinitione ad diffinitũ, & per ipsum intelligitur locus ab interpretato, & ẽt ab exponente ad expositam, & econtra, de quibus videbitur

Interpretatio dupliciter sumitur.

in

E in exponibilibus. Ex aduerte quòd interpretatio, proprie dicta, non videtur differre à diffinitione quid nominis. Infra. Tract. 13. Art. 3.

Tertio sciendum ꝙ diffinitio loci à concomitantibus substantiam, sic est intelligenda: videlicet quando terminus inferens, & terminus illatus idem important non cõuertibiliter: & vnum est verificabile de alio sm aliquem modum essendi in. Et illorum locorũ alius est locus à toto, alius à parte, alius à causa, alius ab effectu, alius à generatione, alius à corruptione, alius ab vsib. & alius à cõiter accidẽtibus. Sed locus à toto diuiditur, sicut totum. Vnde totum diuiditur in totum vniuersale, totum integrale, totum in q̃titate, totum in modo, totum in loco, & F totum in tempore. Vnde totum vniuersale est superius essentiale respectu sui inferioris: vt homo respectu Petri: animal respectu hominis: sic de alijs. Vnde locus à toto vniuersali ad suam partem est habitudo ipsius vniuersalis ad suã partem. Et tenet negatiuè, ponendo proprie ipsum totum vniuersale in prædicato. vt lapis non est animal: ergo lapis non est homo. Maxima à quocunque remouetur totum vniuersale, ab eodem, & pars eius; ita quòd in tali loco totũ semper debet distribui. ideo non sequitur. animal non currit: ergo homo non currit. Dicunt etiam aliqui, quod potest tenere affirmatiuè: dum tamen totum distribuatur, & ponatur constantia partis: vt omne animal currit, & homo est: ergo homo currit. Sco. lib. 2. dist. 3. q. 1.

G Arguitur primo sic: Descriptio non habet descriptionem: ergo non diffinitur: quia alias esset processus in infinitum. Secundo sic: Non sequitur iustus est amator sapientiæ: ergo iustus est philosophus: ergo locus ab interpretatione nõ est bonus. ¶ Tertio sic: Bene sequit, ens est: ergo Deus est: ergo locus a superiori ad inferius tenet affirmatiuè. Ad primum dicitur: ꝙ descriptio capit dupliciter. Vno modo primæ intẽtionaliter: & sic nõ diffinitur, cum sit quid cõplexum. Alio modo secundæ intentionaliter. sic bene diffinit. Ad secundum dicitur, ꝙ iustus ideo non est philosophus: quia non amat sapientiam, sed bene desiderat eam. Nam amor est respectu habiti est desiderium est respectu absentis, ideo H sicut antecedens est falsum, ita & cõsequens. Ad tertium dicitur, quòd bene sequitur: non ratione habitudinis superioris ad inferius, sed magis ratione habitudinis effectus ad causam. Similiter dicatur de isto: numerus est, ergo numerus binarius est, qui non tenet ratione habitudinis superioris & inferioris, sed ratione totius integralis ad suam partẽ.

¶ Locus à specie, siue à parte subiectiua est habitudo ipsius ad genus, siue ad suum totum vniuersale: & est semper constructiuus: & tenet duo argumenta, & duas maximas. Primo subijciendo speciem affirmatiuè: vt homo currit: ergo animal currit. Maxima: quicquid prædicatur de specie, siue parte subiectiua Locus à specie subiectiua.

A *iectiua, hoc etiam prædicatur de genere, siue de toto vniuersali. Secundo prædicando speciem affirmatiuè: vt sortes est homo: ergo sortes est animal. Maxima de quocunque prædicatur species, siue pars subiectiua, de eodem prędicatur genus, siue totum vniuersale. ¶ Totum integrale est quod est compositum ex partibus habentibus quantitatem: & pars eius dicitur pars integralis. ¶ Pars integrālis est, quæ cum alijs partibus constituit totum. ¶ Locus a toto integrali, est habitudo totius integralis ad suam partem: & est constructiuus sem*

Locus à toto integrali.

B *per: vt domus est: ergo paries est. Maxima, posito toto integrali, ponitur & qualibet eius pars, ¶ Locus à parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum: & est semper destructiuus: vt paries non est: ergo domus non est. Maxima: destructa parte integrali, destruitur & suum totum. ¶ Totum in quantitate est vniuersale, sumptum vniuersaliter: vt omnis homo, nullus homo. Pars in quantitate est quodlibet inferius, contentum sub illo toto vniuersali, vniuersaliter sumpto. Locus à toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partem: & est constructiuus, & destructiuus. Constructiuus sic:*

Locus à parte integrali.

Locus a toto in quātitate.

omnis homo currit, ergo sortes C *currit. Maxima: quicquid prædicatur de toto in quantitate, & etiam de qualibet eius parte. Vel sic: si vniuersalis est vera, qualibet eius particularis erit vera. Destructiuè sic: nullus homo currit, ergo sortes non currit, Maxima: quicquid remouetur à toto in quantitate, & à qualibet eius parte. Vel sic: si vniuersalis est falsa, qualibet eius particularis erit falsa.*

Primo sciendum, quòd locus a parte subiectiua ad suum totū, seu ab inferiori ad superius, quod idem est, sic diffinitur, est habitudo partis subiectiuę ad suum totum, vt sortes currit: ergo homo currit. Et tenet af- D firmatiuè, dummodo totum non distribuatur: ideo non sequitur, homo differt ab asino: ergo differt ab animali. Etiam non sequitur, sortes incipit esse albus: ergo incipit esse coloratus: quia in istis totum vniuersale distribuitur propter negationem, inclusam in ly, differt, & in ly, incipit, & propter proprietates illorum terminorum. Sed peteret aliquis, vtrū iste locus teneat destructiuè, i. negatiuè. Respondetur q; sic, duabus conditionibus obseruatis. Prima est, q; ponatur cōstantia partis. Scda est, q; totum non distribuat: pp primā non sequit Adam non currit: ergo homo non currit: quia antecedens pōt esse verū, consequente existēte falso: pp scdam non sequit, sortes non est asinus: ergo sortes non est aīal: quia ibi ani-

Art. 1.

Dubitō.

Vide Sco in 2. di. 1. q. 1.

E animal, quod est totum vniuersale distribuitur. Et debent dari maximæ secundum exigentiam argumentorum, vt quicquid affirmatur de inferiori, & de superiori, vel quicquid vere negatur ab inferiori, & à superiori.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ totũ integrale communiter sic diffinitur, Est, quod constat ex partibus quantitatem habentibus. Ex qua diffinitione sequitur, quòd partes non habentes quantitatem, non sunt partes integrales, sicut anima. Aliter tamen potest diffiniri. Est, quod constat, id est constituitur ex suis partibus, nam numerus est totum integrale, & tamen eius partes non habent quantitatem. Vnde locus a toto integrali est habitudo totius integralis ad suam partem, & tenet so-F lum constructiuè, respectu huius verbi est, secundum adiacens, & respectu partis principalis, vt bene sequitur, domus est, ergo paries est, sed non sequitur, domus est, ergo fenestra est, quia fenestra non est pars principalis domus. Tenet etiã respectu prædicatorum necessario consequentium, est, secundum adiacens, vt bene sequitur domus est aliquid, ergo paries est aliquid Et maxima est talis. Posito toto integrali, ponitur eius pars principalis. Sed locus a parte integrali est habitudo partis integralis ad suum totum integrale, & tenet destructiue, vt paries non est, ergo domus non est, & hoc dummodo capiatur pars principalis.

Art. 3. TERTIO sciendum quòd totum in quantitate est terminus com- G munis, distributus per signum vniuersale. Sed pars in quantitate est terminus communis, sumptus sine signo vniuersali, vel inferius ad illum terminum, vt omnis homo, ly, homo, est totum in quantitate, quia sibi additur signum vniuersale, & ipse sumptus sine signo, dicitur pars in quantitate, vel eius inferius, vt sortes, Petrus, & sic de alijs. Vnde locus a toto in quantitate tenet affirmatiuè, & negatiuè affirmatiuæ, vt omnis homo currit, ergo Petrus currit, Ioannes currit, & sic de alijs. Et dicunt aliqui, quod debet poni constantia partis, vt sic arguendo, omnis homo currit, & sortes est, ergo sortes currit Sed hoc non videtur esse multum necesse, cum non H debeat inferri, nisi pro qua totum in quantitate supponit. Ex istis Corollarium. videtur sequi quòd locus a toto in quantitate, & a toto vniuersali non differunt, quia in loco a toto vniuersali totum vniuersale debet distribui sicut in loco a toto in quantitate, licet bene locus a parte in quãtitate, & a parte subiectiua differãt. Et dico, quòd auctores non faciunt mentionem de istis duobus locis, eo quòd sint distincti, sed quia loci a partibus illorum differunt.

¶ ARGVITVR primo sic: Non sequitur, ignis calefacit hominem, ergo ignis facit hominem, & tamen arguitur ab inferiori ad superius affirmatiue, igitur. ¶ Secũdo sic: Locus debet denominari a termino inferente secundum habitudinẽ, quã habet ad terminũ illatũ: sed

A sed arguēdo sic, domus est. ergo paries est: ibi ille terminus, domus, est terminus inferens, & non est totum integrale respectu termini illati, igitur. ¶ Tertio sic, Non sequitur omnis homo est vnus homo, Catharina est homo, ergo Catharina est vnus homo, cum antecedens sit verum, & consequens falsum. Ad primum dicitur, quod nō arguitur debite: nam in antecedente hominē includit istam præpositionem, in, & non includit ipsam in consequente. Vnde sensus antecedentis est, quod ignis producit calliditatem, in homine, similiter diceretur de illo, sortes existens Parisijs, est videns Parisijs ergo est agens Parisijs. Ad sm dr, ꝙ licet terminus inferens nō sit totū integrale termini illati, tamen illud
B pro quo supponit est totum integrale respectu illius, pro quo supponit terminus illatus. Ad tertium dicitur, ꝙ bene sequitur, sed sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

Locus à partib. in quātitate. *¶ Locus à partibus in quantitate, est habitudo omnium partiū in quantitate, simul sumptarum, ad suum totum: & tenet constructiue, & destructiue Constructiue sic: sortes currit; Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. Maxima: quicquid prędicatur de partibus in quantitate, simul sumptis, & de suo toto. Destructiue sic: sortes non currit, Plato non currit, & sic de alijs, ergo null⁹ homo currit. Maxima: quicquid remouetur à partibus in quātitate simul sumptis,* C *ab eius toto, vel si qualibet singularis non est vera, sua vniuersalis non erit vera. ¶ Totum in modo est vniuersale sumptū sine determinatione, vt hō. ¶ Pars in modo est vniuersale sumptum cum determinatione, non diminuēte, vt homo est albus Et eodem modo sumitur argumentum in hoc loco, sicut in loco à genere ad speciem. ¶ Totum in loco, est dictio, comprehendēs omnem locum aduerbialiter, vt vbique, nusquam. ¶ Pars in loco est, dictio comprehendens aliquem locum aduerbialiter, vt ibi hic. ¶ Locus à toto in loco. est habitudo ipsius ad suam partem. & tenet constructiuè, & destructiue. Cōstructiue sic, Deus est vbiq;, ergo Deus est hic. Maxima: cuicunque competit totū in loco, & qualibet eius pars. Destructiue sic: Cæsar est nusquam, ergo non est hic. Maxima: quicquid remouetur à toto in loco, & à qualibet eius parte. Locus à parte in loco. est habitudo ipsius ad suum totum, & est semper destructiuus, vt cæsar non est hic, ergo nō est vbiq;, Maxima: cuicunq; nō cōpetit pars in loco, nec eius totum. ¶ Totū in tēe est dictio, cōprehendens omne tēs aduerbialiter, vt semper, nūquā. Pars in tempore, est dictio, cōprehendens aliquod tempus aduerbialiter, vt nunc, heri, cras, exēpla*

Locus à toto i loco D

Loc⁹ à parte in loco.

pla

E *pla autem sumantur hic, sicut à toto in loco.*

Art. 1. PRIMO sciendũ, quod locus à partib. totius in quantitate, est habitudo ipsarum partium in quantitate ad suũ totum, & tenet tam constructiue quàm destructiue: duab. cõditionib. obseruatis. Prima conditio est, quod partes sufficienter enumerent cum illa particula, & sic de alijs, vel non sunt plura. Secunda conditio est, quòd non arguatur à pluribus determinatis ad vnam determinatam: vt non sequitur, caput habet sortes, caput habet Plato, & sic de alijs: ergo caput habet omnis homo. Vnde arguere à pluribus determinatis ad vnam determinatam, est arguere ab antecedente, in quo terminus communis F supponit determinatè respectu partium in quantitate ad consequens: in quo terminus communis supponit determinatè respectu totius in quantitate: sed oportet tunc ponere relatiuum identitatis in antecedente: vt caput habet Plato, idem caput habet sortes, & sic de alijs, ergo caput habet omnis homo: sed sicut consequens est falsum, ita & antecedens. Et tenet per illam maximam: quicquid dicitur de partibus totius in quantitate, & de toto: tenet etiam destructiue illis duabus conditionibus obseruatis: tenet per istam maximam: quicquid negatur de partibus totius in quantitate: & de toto in quantitate.

Quando tenet locus à partib. totius in quantitate.

SECVNDO sciendum, quod totum in modo est terminus communis sumptus sine determinatione,

Art. 2.

vel sumptus cum paucioribus deter G minationibus. Et pars in modo, est terminus communis, sumptus cum determinatione, vel ampliori determinatione: vt homo albus, respectu de ly homo. ¶ Vnde quintuplex est determinatio, scilicet distrahẽs, quę facit terminum stare pro significato minus principali. vt pictus respectu de ly homo. ¶ Alia est alienans, quæ facit, quòd terminus pro nullo suorum significatorum supponit: vt irrationale respectu de ly homo. ¶ Alia est determinatio diminuens, quæ facit terminum stare secundum partem minorem, vt secundum dentes. ¶ Alia est amplians, quæ facit terminum stare vltra exigentiam copulæ de præsenti, & respectu istarum non tenent isti loci. ¶ Alia est determinatio restringẽs quæ facit terminũ stare pro paucioribus, quam si sibi non H adderetur, vt albus, niger, & solum respectu istius tenent isti loci. Vnde locus à toto in modo ad suam partẽ tenet cõstructiue, & destructiue, posita constantia partis, & dummodo totum distribuatur: vt nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit. Sed locus à parte in modo tenet constructiue, dummodo totum in modo non distribuatur, vt bene sequitur, homo albus currit, ergo homo currit. Etiam tenet destructiuè dummodo ponatur constantia partis, & quòd totum non distribuatur, vt bene sequitur, homo albus est, & homo albus non currit, ergo homo non currit. Et ibi videtur sequi, quòd isti loci non differunt à loco à toto vniuersali ad suam

Determinatio quintuplex est.

A suam partem, & à parte subiectiua ad suum totum.

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd totum in loco est terminus comprehendens omnem locum, vt vbique, nusquam, sed pars in loco est terminus comprehendens vnum locum, vt alicubi, & proportionabiliter dicatur de toto in tempore, & eius parte. Vnde locus à toto in loco est habitudo ipsius ad suam partem. & tenet tam destructiue, quàm constructiue. Constructiuè tenet tribus conditionibus obseruatis. Prima est, quòd totum in loco distribuatur: defectu cuius non sequitur, sortes est alicubi: ergo sortes est hic. Secunda conditio est: quod ponatur constantia partis in loco: ideo non sequitur: sortes est vbique: ergo sortes est Parisijs: cum antecedens possit esse verum sine consequente, si Parisijs destruerentur. Tertia conditio est, quod non arguatur cum his verbis, incipit, & desinit, ideo non sequitur sortes incipit esse vbique: ergo incipit esse hic. Et proportionabiliter dicatur de loco à toto in tempore: sed negatiuè tenet, prima conditione obseruata, scilicet, quòd arguatur cum distributione totius in loco. Sed locus à parte totius in loco tenet destructiue duabus conditionibus obseruatis. Prima, quòd arguatur cum distributione, ideo bene sequitur, Petrus non est hic, ergo non est alicubi. Secunda, quòd arguatur cum constantia partis: & similiter dicatur de loco à parte in tempore.

Locus a to to in loco quãdo teneat.

B

Locus a parte totius in loco quõ tenet.

C ¶ ARGVITVR primo sic: Non sequitur, sortes est sortes, Plato est Plato, & sic de alijs: ergo omnis homo est omnis homo. ¶ Secundo sic. Non sequitur, Plato est vbique: ergo Plato est Parisijs. & tamen arguitur à toto in loco: igitur. ¶ Tertio sic. Non sequitur, imago est homo pictus: ergo imago est homo: & tamen arguitur per locum à parte in modo: igitur. Ad primum dicitur, quòd non bene arguitur: quia oporteret, cętera manere paria: ideo deberet sic argui, sortes est omnis homo, Plato est omnis homo: & sic de alijs. ergo omnis homo est omnis homo. Pro quo ponitur talis regula: quod quando in aliqua propositione ponuntur duo termini, supponentes distributiue distributione sigillatã: tunc prius debet fieri inductio ad omnia supposita primi termini: & secundus debet manere idem: & postea cum vno supposito primi termini distributi dēt fieri inductio ad oia supposita scđi termini distributi: vt sortes est ois homo, Plato est ois homo, & sic de alijs: ergo iste homo est iste homo, & iste idē homo est iste homo, & ille idē homo, & sic de alijs: ergo ois homo est ois homo. Ad secundum dicitur, quòd non arguitur debitè, quia deberet poni cõstãtia partis in loco. Vel potest dici, sicut dictũ est in loco à toto in quantitate. Ad tertium dicitur, quòd malè arguitur, quia arguitur cum determinatione distrahente.

Regula.

D

Sup. ca. r. 82. B.

¶ Causa est, ad cuius esse sequitur aliud secundũ naturã. Et diuiditur

Causa quid & quotuplex.

E *uiditur in causam materialem, formalem-efficientem, & finalē.* ❡ *Causa efficiens est, à qua primo fit motus ad hoc, quod fiat aliquid, vt domificator est primus mouens, et operans, vt fiat dom⁹ et faber, vt fiat cultellus.* ❡ *Locus à causa efficiente est habitudo ipsius causæ efficiētis ad suum effectum: et est constructiuus, et destructiuus. Constructiue sic, domificator est bonus: ergo domus est bona. Maxima: si causa efficiens est bona, ipsum, quod fit: bonum est. Destructiuè sic, domificator non est bonus, ergo domus non est bona. Maxima, cuius causa efficiens non est bona, ipsum, quod fit: non est bonum, & econuerso: tenet locus ab effectu ad causam efficiētem.* ❡ *Materia est: ex qua cum alio aliquid fit. Ex est duplex, quædam enim est permanens, et quædam transiens. Permanens, vt in cultello ferrum. Transiens: vt in pane farina, et aqua: et diffinitur etiam sic materia: Materia est quæ tantum est in potentia* ❡ *Locus à causa materiali, est habitudo ipsius ad suum effectum, et est constructiuus, et destructiuus. Constructiue sic, ferrum est, ergo arma ferrea possunt esse. Maxima: posita causa materiali: possibile est eius effectus poni. Destructiue sic: ferrum non est: ergo arma ferrea non possunt esse. Maxima, remota causa materiali permanente, remouetur et eius effectus.* ❡ *Locus ab effectu causæ materialis tenet constructiue sic: arma ferrea sunt, ergo ferrum est. Maxima: posito effectu causę materialis permanentis ponitur eius causa. Locus ab effectu causæ materialis transeuntis tenet constructiuè: vt vitrum, vel panis ē, ergo filix, vel farina fuit. Materia enim transiens non manet, sed transfertur in aliam materiam. Maxima: posito effectu materiæ transeuntis, necesse est ipsam materiam præfuisse.* G

Loc⁹ à cā efficiēte. F Materia quid. Locus à cā materiali. Locus ab effectu cās materialis. Genus herbæ.

PRIMO sciendum, quod consequenter determinandum est de locis a causa ad effectum, & ecōtra. Vnde causa est, ad cuius esse sequitur aliud secundum naturam. Et non capitur hic, sequitur, pro consecutione logicali, sed pro consecutione quæ est secundum naturam, sic videlicet quod illud sequitur ad aliud hoc modo secundum naturam, quia secundum naturam est posterius. Et debet in ista diffinitione itelligi, vel ad eius intētionem, propter causam finalem, quę nō habet esse reale, sed solum habet esse secundum intentionem, ideo diffinitio sic est intelligenda: Causa est, ad cuius esse, vel intentionem eius sequitur aliud, idest effectus. Et quatuor sunt causæ, duæ intrinsecæ, scilicet materialis, & formalis, quæ non sunt nisi materia, & forma rei, & sunt duæ extrinsecę scilicet efficiens, & finalis. Vnde causa H

Artus.

A licet positiua, & priuatiua. Positiua est, a qua dependet aliquis effectus in esse, fieri, vel conseruari. Priuatiua est, quæ positiuè nihil influit ad effectum, sed ipsa remota non sequitur effectus. Et positiua est duplex, scilicet in potentia, & in actu, vt domificator, dicit causa domus in potentia, quia habet artem ad faciendum domum, & in actu, vt domificans, qui iam actu facit domum.

Art. 2. SECVNDO sciendum, quod locus a causa efficiente ad suum effectum, & econtra, tenet respectu istorũ prædicatorum est, fit, vel erit bonũ, vel malum, & hoc secundum exigentiã vel habitudinem causę ad effectum, nam si sit causa, in potentia, arguitur respectu huius verbi potest, positi in consequente. si vero sit causa in actu arguit respectu huius verbi, fit, vel, B erit, exemplum, vt domificator est, ergo domus potest esse, domificans est, ergo domus fit, vel erit, domificator est bonus, ergo domus potest esse bona. Negatiuè, vt domificans non est. ergo domus non fit, sed non sequitur, domificator non est, ergo domus non est, vel non potest esse, & proportionabiliter dicatur de loco ab effectu ad causam efficientem. Aduerte tamen, quod quando arguitur respectu istorum prędicatorũ, bonũ & malum, requiruntur aliquæ cõditiones. Prima quod bonum, & malum in antecedente dicant bonitatẽ causæ efficientis, & in consequente bonitatem effectus, & non bonitatem moralem. Secunda conditio, quòd domificator operetur secundum artem meliori modo, quo poterit. Tertia conditio, quòd non sit malitia ex parte materiæ. Quarta conditio, quòd causa non habeat aliquod impedimentum. C

TERTIO sciendum, quòd materia sic diffinitur: Materia est, ex qua cum alio aliquid fit, id est totum compositum. Pro cuius declaratione est aduertendum, quòd materiam capitur dupliciter. Vno modo large, pro omni illo, ex quo aliquid fit: siue illud sit pars illius, siue non, & sic dicimus quòd ferrum est materia cultelli, & lapides domus, & sic capitur materia in istis locis. Alio modo capitur materia strictè, pro omni illo, ex quo cum aliquo. i. cum forma substantiali, fit aliquid, scilicet totum compositum. Et iterum duplex est materia, scilicet permanens, & transiens, est quæ postquàm res est facta, non amplius manet nomẽ eius, vt farina dicitur materia trãsiens panis, quia postquam panis est factus, non potest esse farina, & illa non est propriè materia. Sed permanens est, quæ postquàm ex ea aliquid factum est, retinet nomen & manet, vt ferrum dicitur materia cultellis, quia postq̃ cultellus est factus, adhuc remanet ferrum. Et aduerte quòd locus a materia ad effectum, seu a nomine materiæ ad nomen effectus, debet fieri secundũ exigentiam, & habitudinem ipsius materiæ ad effectum. Nam in materia transeunte fit respectu istius verbi, fuit, vel potest, exemplum, vt farina non fuit, ergo panis non est, vel sic farina est, ergo panis potest esse. Sed in materia permanente fit Art. 3. D

E respectu huius verbi potest, vel fuit, exemplum, vt ferrum est, ergo cultellus potest esse. Et proportionabiliter dicatur de loco ab effectu ad causam.

¶ARGVITVR primo sic: Finis est causa, & tamē ad eius esse nō sequitur aliud: igitur. ¶Secundo sic, Locus debet denominari a termino inferente secundum habitudinem, quam habet ad terminum illatum, sed dicendo, domus est bona: ergo domificator est, vel fuit bonus, terminus inferens non est causa termini illati, igitur. ¶Tertio sic: Si diffinitio materiæ esset bona, sequeretur ꝙ ligna, ex quibus fit ignis, essent materia ignis, sed hoc est falsum igitur. Ad primum dicitur, ꝙ licet ad esse finis non sequatur effectus, tamen bene ad eius intentionem, seu cognitionem, & amorem. Ad secundum dicitur, quod licet in tali loco terminus inferens non sit causa termini illati, tamē illud, pro quo supponit terminus inferens est causa illius, pro quo supponit terminus illatus, & hoc sufficit. Vel potest dici, quòd tales loci possunt denominari a nomine causæ ad nomen effectus. Ad tertium dicitur, quòd ligna sunt materia ignis, capiēdo materiam large. sed non capiendo materiam propriè, & strictè:

Seo. in 1. dist. 1. q. 1. in resol. quæst.

F

¶Forma est, quæ dat esse rei, & conseruat rem in esse. ¶Locus a causa formali est habitudo ipsius causæ formalis ad suum effectum & tenet constructiuè, & destructiuè. Constructiuè sic, albedo est: ergo album est. Maxima, posita causa formali, ponitur & eius effectus. Destructiuè sic albedo non est, ergo album non est. Maxima, remota causa formali, remouetur et eius effectus: Ecōtra vero est de effectu causæ formalis. ¶Finis est, gratia cuius aliquid fit. ¶Locus a causa finali est habitudo ipsius ad suū effectum, & est constructiuus, & destructiuus. Constructiuè sic, beatitudo est bona: ergo virtus est bona. Maxima cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Destructiuè sic, pœna non est bona, ergo peccatum non est bonum. Maxima, cuius causa est mala, ipsum quoque malum est. E conuerso autem est de loco ab effectu causæ finalis. ¶Generatio est progressio a non esse ad esse. ¶Locus a generatione est habitudo ipsius generationis ad suum generatū, & est constructiuus, & destructiuus. Constructiuè tenet sic generatio domus est bona, ergo domus est bona Maxima cuius generatio est bona, ipsum quoque bonum est. Destructiuè sic, generatio latronum est mala, ergo latro est malus. Maxima, cuius generatio est mala ipsum quoque generatum malum est. E conuerso autē de loco à generato. ¶Corruptio est progressio ab esse ad nō esse. ¶Locus à corruptione est habitudo corruptionis ad corru-

Locus à cā formali.

G

Locus à cā finali.

H

Locus à generatiōe.

Corruptio quid, & eius locus.

A *ruptum, & est constructiuus, & destructiuus, Constructiuè sic, corruptio antichristi est bona, ergo antichristus est malus. Maxima, cuius corruptio est bona, ipsum corruptum malū est. Destructiuè sic, corruptio domus est mala, ergo domus est bona. Maxima, cuius corruptio mala est, ipsum quoq; bonum est, & econuerso est de loco à corrupto.*

Art. 1. PRIMO sciendum est, ꝙ forma est, quę dat esse rei, & ipsam conseruat in esse, & debet sic intelligi, Forma est, quæ dat esse rei, supple formaliter, & intrinsecè, & per hoc differt à causa materiali, quæ dat esse materialiter, & ipsam conseruat in esse. Et differt à causa efficiente, B & finali, supple particulari, quæ non conseruāt rem in esse. Et est duplex. s. substantialis, & accidentalis. Substantialis est, quæ dat esse substantiale, seu simpliciter, vt anima. Accidentalis est, quæ dat esse accidentale, seu secūdū quid, vt albedo, nigredo, & propriè secundum illā sumit locus a causa formali, qui fit propriè inter abstractum & concretū, puta abstractum dicitur causa formalis, saltem in denominando. Vnde locus à causa formali, seu à nomine causæ formalis tenet affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè duabus conditionibus obseruatis: prima est, ꝙ circa causam formalem non sit factum miraculum: secunda, ꝙ sit sufficiens denominare subiectum, vt sic arguendo, albedo, circa quā non est factum miraculum sufficiēs denominare subiectum, est, ergo albū C est. Negatiuè sic, vt albedo non est, ergo album non est. Sed locus ab effectu causæ formalis, seu à nomine effectus causæ formalis, tenet etiam dupliciter. videlicet affirmatiuè, vt album est, ergo albedo est. Et negatiuè tenet duabus conditionibus obseruatis. Prima est, quòd non sit factum miraculum. Secunda, quòd causa formalis sit sufficiens denominare subiectum, vt bene sequitur, albū nō est, ergo albedo, circa quā nō est factum miraculum, & est sufficiens denominare subiectum, non est, & solum tenent isti loci respectu verbi, est, secundi adiacentis.

SECVNDO sciendum, ꝙ finis est, gratia cuius fit aliqd, finis enim in intentione mouet efficiens, vt producat aliquid, sed effectus causæ finalis est mediū ordinatum ad hmōi D finē, vt felicitas dr̄ finis hominis, & media ordinata ad felicitatē dicunt̄ effectus, vt virtutes, & bonæ operationes. Vnde locus à causa finali ad suū effectū, & econtra, solum tenet respectu istorum prædicatorum, bonum & malū, & tenet affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè, vt felicitas est bona, ergo virtus est bona, & hoc quando non potest haberi sine illo effectu, quia si posset esse, non sequeretur, vt non sequitur, creator est bonus, ergo homo est bonus. Maxima cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: Negatiuè sic, damnatio non est bona, ergo peccatum non est bonum. Maxima, cuius finis non est bonus, ipsum quoque non est bonum. Sed ab effectu ad causam Art. 2.

E finalem tenet affirmatiuè, & negatiuè. Affirmatiuè, vt virtus est bona: ergo fœlicitas est bona, & hoc quando effectus non potest esse sine causa, vt creatura est bona, ergo creator est bonus. Negatiuè sic, peccatũ non est bonum, ergo dãnatio non est bona, & hoc debet intelligi propriè, dũ modo arguatur ab effectu per se. i. sine quo talis finis non potest acquiri, quia si arguatur ab effectu per accidens, sine quo talis finis potest acquiri, non valeret, vt non sequitur inebriatio non est bona, ergo sanitas non est bona.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ generatio est progressio. i. mutatio de non esse ad esse, & corruptio est progressio. i. mutatio de esse ad nõ esse. Et sic patet, ꝙ non capitur hic pro-

F gressio, ꝓ motu locali, sed metaphoricè pro mutatione, patet ẽt, ꝙ capitur hic generatio largè, pro acquisitione rei, siue illa res sit substantialis, siue accidẽtalis. Et aduerte, ꝙ locus à generatione ad gentiũ, & ecõtra, tenet respectu illorũ ꝓdicatorũ, bonũ & malũ, & tenet tã affirmatiuè, q̃ negatiuè, vt generatio domus est bona, ergo domus est, vel erit bona. Maxima, cuius generatio est bona, ipsum quoq; bonũ est. Negatiuè sic, vt generatio vitij nõ est bona, ergo vitiũ non est bonũ. Et probabiliter dicatur de loco à genito ad generationẽ, vt domus est bona, ergo generatio est, vel fuit bona. Similiter dicatur de loco à corruptione ad corruptum, commutando bonum, & malum, exemplum, vt mors Christi fuit mala, ergo Christus fuit bonus. Maxima cuius corruptio est G mala, ipsum quoque bonum est. Negatiuè sic, mors Christi nõ fuit bona, ergo Christus non fuit malus, & similiter dicatur de loco à corrupto ad corruptionem. Et aduerte, quòd bonum & malum, non capiuntur pro bono, & malo naturę, seu modi generationis. vel corruptionis, sed capiuntur pro bono & malo finis, sic ꝙ generatio illius est bona, qui consequitur finem, ad quẽ generatio ordinatur.

¶ ARGVITVR primo sic: Nõ sequitur albedo est, ergo paries est, & tamen arguitur per locum à causa formali ad suum effectum, quia albedo est forma, qua paries dicitur albus. ¶ Secundo sic, Non sequitur medicina laxatiua est bona, ergo sanitas est bona, cũ antecedens pos- H sit esse verum sine consequente, & tñ arguitur per locum à causa finali ad effectum. ¶ Tertio sic: Non sequitur mors Christi fuit bona, quia per eam redempti sumus, ergo Christus fuit malus, & tamen arguitur per locum à corruptione, igitur. Ad primum dicitur, quòd indebitè arguitur, quia talis locus solum fit inter concretum, & abstractum.

Ad secundum dicitur, ꝙ in tali loco debet argui, secundum exigentiam finis ad effectum, & econtra, vt si finis non sit simul cum efficiente, debet argui respectu futuri: sic, medicina est bona, ergo sanitas est, vel erit bona. Ad tertium dr, ꝙ licet mors Christi fuerit bona, quo ad nos, tñ fuit mala quo ad ipsũ, quia fuit destructiua ipsius Christi.

Vsus,

A
Vsus qd. *¶ Vsus, vt hic sumitur, est operatio rei siue exercitium ipsius, vt equitare est operatio equi, & secare securis.*
Locus ab vsu. *¶ Locus ab vsibus est habitudo ipsius operationis ad id, cuius est operatio, siue vsus. Et est constructiuus & destructiuus Constructiuè sic, equitare, est bonum, ergo equus est bonus. Maxima, cuius vsus bonus est ipsum quoque bonum est. Destructiuè sic, occidere hominem malum est, ergo occisor est malus. Maxima, cuius vsus malus est, ipsum quoque. Vsitatum malum est, econtra est de loco ab vsitato.*

Accidētia in duplici sūt differentia. *¶ Communiter accidentia sunt duplicia, quedam enim sunt, que aliquando se cōsequuntur, & ali-* B *quādo non, vt comes & adulter, & ab his non sumitur locus dialecticus, sed sophisticus. Alia sunt, quorū vnū semp sequit̄ ad aliud: vt penitere sequitur ad deliquisse. & ab his sumitur locus dialecticus, & tenet constructiuè & destructiuè. Constructiuè sic, istum penitet, ergo deliquit. Maxima, si communiter accidentiū posterius inest & primum infuit. Destructiuè sic, iste nō deliquit, ergo non pęnitet. Maxima, si communiter accidentium prius nō inest, & posterius non inerit.*

Art. 2. PRIMO sciendum, ꝙ vsus (vt hic capitur) est operatio, ad quā res aliqua per se ordinatur, vt equitare dicitur operatio equi: secare.n. dicit̄ operatio securis, & illud, quod ordi- C natur per se ad talem operationem, vocatur vsitatum, vt equus dr̄ vsitatum de equitare, & securis de secare. Et si quis dicat, secare est ita bene Instantia. & melius ab homine secante, sicut a securi: ergo hō dicitur ita bene vsitatum, sicut securis. Respondetur negando consequentiam, quia hō non per se ordinatur ad talem operationem, sicut securis: ideo non dr̄ ita bene vsitatum: nō.n. est de ratione hominis, ꝙ diuidat ligna, sed per accidēs ad hoc ordinatur: sed securis de sua ratione, & natura ad ligni diuisionem est ordinata: quia ꝑpter hoc est adinuenta: ergo dicitur per se ad hoc ordinata, non autem homo. Vnde locus ab vsibus est habitudo ipsius vsus ad vsitatum, & tenet affir- D matiuè & negatiuè, respectu istorū prędicatorum, bonum & malum, vt equitare est bonum: ergo equus est bonus. Maxima, cuius vsus ē bonus, ipsum quoq; bonum est. Negatiuè, vt equitare non est bonū; ergo equus non est bonus. Maxima, cuius vsus non est bonus, ipsum quoq; non est bonum. Et similiter tenet locus ab vsitato ad vsū: scilicet affirmatiuè, & negatiuè. Et aduerte, ꝙ ille locus dr̄ ab vsibus ī numero plurali, eo quòd vnius vsitati possūt esse plures vsus, & non ꝙ terminus inferens sit pluralis numeri. Exemplum, vt equus ordinatur ad ambulandum, & per ambulandum vias faciliter etiam ordinatur ad dominum liberandum in bello, vbi dictaret rō, esse fugiendū ex hostium manibus, tunc.n. interdum sine equo fugere non posset. Itē

E ad meliùs bellandum, & deuincēdū hostes, & sicut isti vsus sunt boni, ita vsitatum est bonū in ordine ad istū vsum, non autem in ordine ad aliū vsum malum, vt aliqui vtuntur eqs ad vanam gloriam, vel ad rapiendū bona aliorum, tunc enim sicut vsus est malus, ita & equus in ordine ad illum vsum potest dici malus: ita qđ talis non est vsus per se vsitati, sed p se eius vsus est ad equitandum ordinare, & illud in se est bonū, licet ex volūtate equitātis aliqñ sit malum.

Art, 2. Accidens cōe dupl. SECVNDO sciendum, ꝙ duplicia sunt communiter accidentia, quędam sunt, quæ solum aliquando, & non semper, nec vt plurimum se cōsequuntur, vt magnum esse, fortem esse, & in istis sumitur locus sophisticus. Alia sunt, quæ semper, & vt plurimum se consequuntur, vt pœnitere, & peccare, & in istis sumitur locus dialecticus. Et adhuc duplicia sunt, quia quædam sunt quæ se consequuntur pro eodem tempore, vt interpositio terrę diametraliter inter solem & lunam est ecclypsis lunæ, & in istis arguitur respectu eiusdem copulæ. Alia sunt, quæ se consequuntur pro diuersis temporibus, vt pœnitere, & peccare, & in istis nō arguitur respectu eiusdem copulæ. Vnde locus a communiter accidētibus est habitudo vnius communiter accidentium ad reliquum, & tenet affirmatiuè & negatiuè. Affirmatiuè, vt Petrum pœnitet, ergo peccauit: Negatiuè, vt Petrus non peccauit, ergo nō pœnitet. Et aduerte, ꝙ quādo arguitur affirmatiuè, dēt accipi posterius pro termino inferente, vt illū pœnitet, ergo peccauit, igitur ly, pœnitet, est posterius, & tñ est terminus inferens, & quando arguitur negatiuè, debet accipi prius pro termino inferente, vt peccare est prius, q̄ pœnitere, sic arguendo, ille non peccauit, ergo ille non pœnitet, & non dolet de peccato facto, quia non est possibile, ꝙ pœniteat, si non peccauerit. Sicut non potest quis gaudere, se non cecidisse in peccatum carnis, si cecidit.

Art. 3. Sco. in 4. di. 1. q. 6. TERTIO sciendū, quòd multi loci ad istos locos reducuntur, vt dicunt aliqui logici. Dicunt enim, ꝙ consequentia, qua arguitur à tota copulatiua ad quālibet eius partē seorsum, intelligitur per locum à toto ī quantitate, & ad ipsum reducitur. Et consequentia, qua arguitur à parte disiunctiuè ad totum disiunctiuā reducitur ad locum à parte subiectiua ad totum vniuersale, sed hoc nō videtur esse verum. Primo, quia tales loci non sunt cōsequentiæ formales. illę autem cōsequētiæ sunt formales consequentię. Item in talibus locis terminus inferens nunq̄ ponit in cōsequēte, quod tñ fit in illis cōsequentijs, sed consequentia, quæ fit à toto collectiuo ad suā aūt, reducit, seu intelligitur per locum à toto integrali ad suam partem, & tenet eodem mō, scilicet respectu illius verbi, est, secundi adiacētis, & respectu partis principalis, vt bñ sequit, exercitus est: ergo hō est, sed non sequit exercitus est: ergo equus est. Et si qs dicat de locis, qui fiunt ab añe ad cōsequens. Respondetur, quòd non distinguuntur ab alijs locis. Obiectio.

ARGVI-

A ¶ Argvitvr primo. Secare est finis securis: ergo sic arguendo, secare est bonum: ergo securis est bona; erit locus a causa finali ad suũ effectum. ¶ Secundo sic: Non sequit, Deum pœnituit: ergo Deus peccauit. ¶ Tertio sic: Plures sunt loci a cõcomitantibus substantiam, q̃ enumerati sunt: ergo illa diuisio non est bona.

Ad primum dicitur, quod secare põt considerari dupliciter. Vnomodo vt est in intentione agẽtis, & sic potest dici finis: Aliomodo vt est operatio actualis ipsius securis, & sic dr̃ vsus. Dico etiam, quod non habeo pro inconuenienti aliquam consequentiã formari sm̃ diuersos locos. Ad sm̃ dr̃, quod pœnitere potest capi dupliciter. Vnomõ large, vt idẽ est quod displicentiã habere vel se habere per modum displicentiæ, & sic dicitur, Deum pœnituit. Aliomodo strictè, vt est habere displicentiam propter peccatum, & sic Deum non pœnituit. Ad tertium dicitur, quòd si sint alij loci, reducuntur ad illos, vel per illos intelliguntur.

Sco. in 4. d. 14. q. 5. art. 5.

B

¶ *Sequitur de locis extrinsecis, quid autem sit locus extrinsecus, dictum est prius. Locorũ autem extrinsecorum, alius est ab oppositis, alius a maiori, alius a minori, alius a simili, alius a proportione, alius a trãssumptione, alius ab auctoritate. Item oppositorum quatuor sunt sp̃ecies, scilicet relatio, contrarietas, priuatio, & contradictio. Relatiuè opposita sunt, quorum alterum sine altero non potest esse. ¶ Locus a relatiuis est habitudo vnius relatiuorum ad aliud. Et est cõstructiuus & destructiuus. Cõstructiuus sic, pater est: ergo filius est, & filius est, ergo pater est. Maxima posito vno relatiuorum, necessario ponitur & reliquum. Destructiuè sic, pater non est, ergo filius non est, & econuerso. Maxima. Remoto vno relatiuorum, remouetur & reliquum. ¶ Locus vero a relatiuè oppositis tenet solum destructiuè sic, sortes est pater platonis, ergo non est filius eius. Contrarietas est contrariorum oppositio, vt albi & nigri. Contrariorum quædam sunt mediata, vt album & nigrum, inter quæ sunt medij colores. Quædam vero immediata, vt sanũ & egrum circa animal. ¶ Locus a contrarijs est habitudo vnius contrariorum ad reliquum, & tenet constructiuè & destructiuè. Constructiue sic, hoc animal est sanum, ergo non est ægrum. Maxima, posito vno contrariorum, remouetur reliquum. Destructiue tenet tantum in contrarijs immediatis cum constantia subiecti, vt hoc animal non est sanum, ergo est egrum. Maxima. Remoto vno contrariorũ ponitur reliquum, subiecto manente, quæ autem sunt priuatiue opposita, dictum est prius.*

Sup. car. 77.

Loci extrinseci, q & quot.

Spẽs oppositiõis 41.

C Locus à relatiuis.

Locus à relatiue oppositis.

D

Locus à contrariè oppositis.

Supra car. 57.

E Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ cõsequẽter determinandum est de locis extrinsecis. Unde locus extrinsecus ẽ, quando terminus inferẽs, & illatus idem important, nec vnum denotat esse in alio sin aliquem modũ essendi in, & sunt septem, scilicet ab oppositis, a maiori, a minori, a simili, a proportione, a transumptione, & ab auctoritate. Vnde locus ab oppositis diuiditur secũdum, ꝙ sunt quatuor opposita.s. relatiua, contraria, priuatiua, & contradictoria: inter quę primo dicendum est de loco a relatiuè oppositis. Vnde relatiua sunt, quorũ totum esse est ad aliud. i. habent habitudinẽ ad aliud, vt pater & filius. Vnde locus a relatiuis, est habitudo vnius relatiui ad reliquum, & tenet affirmatiuè, & negatiuè respectu F istius verbi, est, secundi adiacentis, vel tertij adiacentis, & respectu alicuius trascedentis, vt si pater est, filius est. si pater non est, filius nõ est. Maxima, posito vno relatiuorũ ponitur & reliquum, vel destructo vno relatiuorum destruitur, & reliquũ, vnde pro loco a relatiuè oppositis ponitur talis regula, si vnum relatiuè oppositorum verè affirmetur de aliquo singulari, singulariter & vniuocè tẽ- Sco. in 1. d. 3. q. 7. to: tunc alterum debet vere negari ab eodem, vt Petrus est pater Platonis, ergo non est filius eius.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ cõtraria sunt duplicia. s. mediata, & immediata. Immediata sunt, quorum necesse est alterum inesse suo ꝓprio susceptibili, vt sanum & ægrum respectu animalis. Sed mediata sunt, quorum non est necesse alterũ inesse suo proprio susceptibili, vt album & G nigrum. Vnde pro loco à contrarijs ponuntur aliquæ regulæ. Prima est, ꝙ ab affirmatione vnius contrariorum de aliquo subiecto ad negationem alterius de eodem subiecto valet consequentia: dummodo addat̃ ista particula, in qualibet parte tẽporis præsentis, si sit copula præsentis: si præteriti, præteriti, si futuri, futuri, vt sortes in qualibet temporis pręsentis parte est albus: ergo non est niger, & quòd debeat poni ista particula, patet, quia non sequitur, sortes fuit albus; ergo non fuit niger: dato quod heri fuerit albus, & pridie fuit H niger. Secunda regula: à negatione vnius cõtrariorum immediatorum ab aliquo subiecto ad affirmationẽ alterius de eodem subiecto est bona consequentia: ponendo constãtiam subiecti, vt bene sequitur, sortes est, & non est sanus: ergo est æger. Notã ter dicitur contrariorum immediatorum, quia in contrarijs mediatis non valet, vt nõ sequitur, sortes est, & non est niger: ergo est albus, & secundum illas regulas sumitur locus à contrarijs tam mediatis, quàm immediatis.

TERTIO sciendum, ꝙ dubiũ Art. 3. est, an secundum illas regulas arguatur affirmatiuè vel negatiuè, sic arguendò, sortes est albus, ergo nõ est niger. Respondetur probabiliter, ꝙ magis videtur arguere negatiuè q̃ affirmatiuè, quia argumentationes videntur accipere denominationẽ a consequente. Et aduerte, ꝙ locus a cõtrarijs potest fieri adhuc vno aliomodo, q̃ prius fuerit dictum, ponendo

A nendo plura contraria tam in antecedente, q̃ in consequente. Pro quo ponitur talis regula: si vnum extremum vnius contrarietatis sit verificabile de extremo alterius contrarietatis, & reliquum de reliquo, vt iustitia est virtus: ergo iniustitia est vitium, & tenet tribus conditionibus obseruatis. Prima est, ꝙ arguatur in prædicatis per se, ideo non sequitur album est dulce, ergo nigrū est amarū. Secunda, ꝙ ambo extrema vnius contrarietatis nō contineantur sub vno extremo alterius cōtrarietatis, defectu cuius non sequitur: illiberalitas est vitium. ergo prodigalitas est virtus. Tertia, ꝙ vbiq; sit idē genus oppositionis. s. extremi ad extremū,
B medij ad medium: defectu cuius nō sequitur: illiberalitas est defectus. ergo liberalitas est superabundantia. Et alij addunt aliam conditionē, puta ꝙ ponatur constātia subiecti, sed hoc non est necesse, cum arguitur in prædicatis per se.

ARGVITVR primo: Secundū ista relatiua, pater & filius sumitur locus a relatiuis: ergo non sumit locus a relatiue oppositis. ¶ Secundo sic: Non sequit: omnis hō est viuus, ergo nullus homo est mortuus, & tamen arguitur ab affirmatione vnius cōtrarij ad negationem alterius: igitur. ¶ Tertio sic: Non sequitur, hæc oratio, homo albus, non est negatiua, ergo est affirmatiua: cum antecedens sit verū, & consequēs falsum. Ad primum dicitur, ꝙ relatiua possunt capi dupliciter. Vnomodo secū dum conuenientiam, quam habent adinuicem, & sic non sumitur locus a relatiuis. Aliomodo pro repugnantia, quam habent de eodem respectu eiusdem, & sic sumitur locus à relatiuè oppositis. Nam relatiuè opposita sunt, quæ non possunt verificari de eodem respectu eiusdem. Ad secundum dicitur, ꝙ indebitè arguitur, quia arguitur a minus amplo ad magis amplum. Ad tertium dicitur, ꝙ non benè arguitur, quia nō arguitur respectu proprij susceptibilis, qa talis oratio, homo albus, non est nata esse affirmatiua nec negatiua. C

Quæ autem sunt priuatiuè opposita, dictum est prius. ¶ *Locus à priuatiuæ oppositis est habitudo priuationis ad habitum, vel habitus ad priuationem, & tenet constructiuè, vt iste est videns.* D *ergo non est cęcus, vel est cęcus, ergo non est videns.* ¶ *Maxima, posito uno priuatiuè oppositorum circa aliquod subiectum, ab eodem remouetur reliquum. Destructiuè non tenet, nisi cum constantia subiecti, & cum tempore determinato a natura, catulus enim non dicitur videns, neq; cecus ante nouū diem. Et puer non dicitur edentulus ante tempus determinatum a natura.* ¶ *Contradictio est oppositio, cuius secundū se non est dare medium.* ¶ *Locus a contradictoriè oppositis est habitudo vnius contradictoriè oppositorum ad reliquum, vt sortē sedere, est verum, ergo sortem nō sedere, est falsum. Maxima, si vnum*

Locus à priuatiuè oppositis.

Locus à cōtradictoriè oppositis.

E *vnum contradictoriorum est verum, reliquum erit falsum.*

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro loco a priuatiuè oppositis ponunt aliquæ regulæ. Prima est: ab affirmatione vnius priuatiuè oppositorum de aliquo subiecto ad negationē alterius de eodē subiecto hoc addito in qualibet parte temporis, valet consequētia, vt sortes in qualibet parte temporis præsentis est videns. ergo sortes, non est cæcus in qualibet parte temporis pñtis, & similiter fiat i alijs copulis. Est tñ aduertēdum ꝙ si arguamus ꝑ istum locum, & ꝑ locum a cōtrarijs ex propositionibus modalibus: debemus cauere, ne modus negetur ideo non sequitur sortes possibiliter est videns: ergo sortes nō possibiliter est cęcus, sed sic, ergo sortes
F possibiliter non est cecus. Secūda regula: negōne vnius priuatiuè oppositorū ad affirmationē alterius, posita constantia subiecti susceptibilis, & tempore determinato a natura, valet consequentia, vt bene sequit, sortes non est videns, & natus est videre, & habet tempus determinatum: ergo est cæcus, & hoc maxime in numero singulari, quia in numero plurali non sequitur: non. n. sequit, isti non sunt vidētes, & nati sunt videre, & habent tempus determinatū: ergo sunt cæci, quia antecedēs pōt esse verum sine consequente posito ꝙ vnus sit cęcus, & alius videns.

Art 2. Sco li. 1 d. 28. q 2 n. fol. argum. 1. SECVNDO sciendū, ꝙ pro loco a contradictorijs ponuntur aliquæ regulę. Prima quòd a negatione vnius contradictoriorum de aliquo subiecto ad affirmationem alterius est bona consequentia. vt sortes G non est non homo: ergo sortes est homo. Et si quis dicat, non sequitur chimera non est homo: ergo chimera est non homo, quia antecedens est verum, & consequens falsum: cum subiectum consequentis pro nullo supponat in propositione affirmatiua: etiā arguitur a propositione habēte plures causas veritatis ad propositionem habentem tantum vnā cām veritatis: ideo non bene arguitur. Sco in 1. d. 2 q. 2 in fol. argum. 3.

Regula. Pro omnibus istis dicitur, quod propositio affirmatiua de prædicato infinito eodem modo dicitur vera, sicut propositio negatiua de prædicato finito & habet tot causas veritatis: ideo ab vna ad aliam etiam valet consequentiam. Cauendum est tñ, H quòd quando arguitur ab affirmatiua ad negatiuam, ꝙ arguatur in propositionibus de inesse, & ꝙ totū prædicatum infinitetur, & quòd copulæ in antecedente addatur ista particula, in qualibet parte temporis præsentis, præteriti vel futuri, & hoc secundum exigentiam copulę.

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd quādo arguitur a negatiua ad affirmatiuam, subiecto manente eodem, & ꝑdicato variato pœnes finitum, & infinitum, valet consequentia: dummodo totale prædicatum infinitetur, & quòd subiectum, vel prędicatum antecedentis non, supponat cōfuse tantum, vt bene sequitur, omnis homo non est iustus: ergo omnis homo est non iustus. Dicitur notanter, dummodo totale prędicatum infinitetur, ideo non sequitur, ho- Sco. lib. 1. di. 4. q 1. & in d. 8. 28. q 2 in fol. ar. 1.

mo

A mo non est lignum album. ergo hõ est lignum non album. Dicitur dum modo nõ ponatur aliquis terminus supponens confuse tantum, ideo nõ sequitur: cuiuslibet hominis asinus non est asinus: ergo cuiuslibet hominis asinus est non asinus: cum antecedens sit verũ, & consequens falsum, & q antecedens sit verum patet, qa ista est vera, cuiuslibet hominis oĩs asinus asinus non est: ergo illa cuiuslibet hois asinus nõ est asinus, cũ sint eiusdẽ qualitatis, ex cõsimilibus terminis, eodem modo supponẽtibus.

Sc. in 3. d. 3. q. 1. qua ũ in fine ante fol. de aptione ianuę.

¶ ARGVITVR primo sic: Nõ sequitur: anima intellectiua fortis mouet: ergo anima intellectiua fortis non quiescit, & tamẽ arguitur p locum a priuatiuè oppositis: igit. Antecedẽs probatur, quia posito q manus fortis moueat, & pes eius quiescat. tunc antecedens est verũ, & consequens falsum. ¶ Secundo sic: Non sequitur isti duo non sunt videntes, demonstrando cęcum, & videntem: ergo isti duo sunt cęci, & tamen arguitur per locum a priuatiuè oppositis: igitur. ¶ Tertio sic. Nõ sequitur. a homo non est homo: ergo a hõ est non homo: cum antecedens sit verũ, & consequens falsum, & tamen arguitur per locum a contradictorijs: igitur. Ad primum dr̃, q non sequitur, anima fortis quiescit in pede: ergo anima fortis quiescit; bene tamẽ sequitur secundum Sc. quiescit hic: ergo quiescit: mouetur hic, ergo mouetur: non tamen sequitur, quiescit: ergo non mouetur, sed est ignorantia elenchi. vnde ponitur a Sco. talis regula, quòd prædicata affirmatiua

B

In 2. d. 3. q 7. in so luc. 4. ar.

simpliciter sumpta, sequuntur ex se ipsis cum determinatione non diminuente. Ad secundum dicitur, q talis locus non tenet in numero plurali, vt visum est in textu. Ad tertiũ dicitur, q non bene arguitur, cũ subiectum supponat confuse tantum: modo dictum est, q cauẽdum est, quòd quando arguitur a negatiua ad affirmatiuam, variato prædicato pœnes finitum & infinitum, ne subiectum supponat confuse tantum.

C

¶ Sunt autem alia opposita, quæ dicuntur disparata, quæ non sunt opposita secundum aliquod genus prædicati oppositionis, sed sunt diuersa, vt homo, & asinus, & a talibus sumitur sic argumentum, fortes est homo, ergo non est asinus. Maxima, de quocunque dicitur vnum disparatorum abstractiue, ab illo eodem remouetur & reliquum. Dicitur notanter, abstractiue, quia si concretiue sumerentur, tunc non sequeretur, quia non sequitur, hoc est album, ergo non est quantũ, sed bene sequitur, hoc est albedo, ergo non est quantitas. ¶ Maius, vt hic sumitur, est quod supraponitur alicui in potẽtia & virtute. Minus est, quod ei supponitur. ¶ Locus a maiori est habitudo ipsius maioris ad minus, & est semper destructiuus, vt rex non potest expugnare castrũ, ergo nec miles. Maxima, si id, quod magis videt inesse, nõ inest,

D

Disparatę opposita.

Locus à maiori.

E *inest, nec id, quod minus videtur inesse, inerit.* ¶ *Locus a minori est habitudo minoris ad maius, & est semper constructiuus, vt miles potest expugnare castrum, ergo & rex. Maxima: si id, qđ minus videtur inesse, inest, & id quod magis uidetur inesse, inerit.*

Locus à minori.

Locus à simili.

¶ *Similitudo est rerum differentium eadem qualitas. Locus a simili est habitudo vnius similiũ ad reliquum, & tenet constructiuè, & destructiuè. Constructiuè sic, sicut risibile inest homini, ita hinnibile inest equo, sed risibile inest homini vt proprium, ergo hinnibile inest equo vt propriu.*

F *Maxima, de similibus idem est iudicium. Destructiue sic, sicut risibile inest homini, ita hinnibile inest equo, sed risibile non inest homini vt genus, ergo nec hinnibile inest equo vt genus. Maxima, de similibus idem est iudicium.*

Art. 1. PRIMO sciẽdum, ꝙ disperata, que intelliguntur per opposita, sic diffiniuntur. sunt quæ non possunt verificari de seinuicem, vt homo, & asinus. Vnde pro loco à disperatis ponitur talis regula. Ab affirmatione vnius disperatorum de aliquo subiecto ad negationẽ alterius, est bona consequentia, vt bene sequitur, fortes est homo: ergo fortes non est asinus, & debet intelligi ista regula in abstractis; & concretis prædicamẽti substantiæ, quia in concreturacci dentiũ non oportet, ꝙ valeat, vt non sequitur: lac est album, ergo non est dulce, cum antecedens posset esse verum siue consequente, sed bene sequitur in abstractis, vt albedo est dulcedo, ergo non est nigredo. Ex quo sequitur, ꝙ faciendo istum locum a disperatis, oportet ponere disperata a parte prædicati, & non a parte subiecti, ideo nõ sequitur, albedo est qualitas, ergo nigredo non est qualitas, & hoc quando prædicatum non singularizatur, quia tunc bene sequeretur, vt albedo est hæc qualitas: ergo dulcedo non est hæc qualitas. G

Art. 2. Maius capitur dupliciter.

SECVNDO sciẽdum, ꝙ maius capitur dupliciter. Vnomodo ꝓ fortiori & minus ꝓ debiliori, & sic non capiũtur hic. Aliomõ capitur maius pro illo, quod habet maiorem apparentiam inessendi alicui subiecto, & minus pro illo, ꝙ habet minorẽ apparentiam inessendi subiecto, vt debellare castrum habet maiorem apparentiam essendi, quam debellare ciuitatem, ceteris paribus, & debellare prouinciam habet minorem apparentiam essendi, quam debellare castrum. Vnde locus a maiori tenet destructiuè tripliciter. Primo mõ comparando vnum prædicatum duobus subiectis, vt rex non potest debellare castrum, ergo neq; miles. Secũdo modo comparando duo prædicata vni subiecto, vt rex non potest debellare castrum, ergo neq; prouinciam. Tertio comparando plura prędicata pluribus subiectis, vt rex non potest debellare castrum, ergo miles non potest debellare totam prouinciam. Sed locus, a minori tenet affirmatiuè tripliciter. Vnomodo comparando H

A do vnum prædicatum ad duo subiecta, vt miles potest debellare castrũ: ergo & rex. Secundo cõparando duo prædicata vni subiecto, vt rex põt debellare ciuitatem: ergo & castrũ. Tertio comparãdo plura prædicata pluribus subiectis, vt miles potest debellare prouinciam: ergo rex potest debellare castrum, & maximè omniũ istorum satis patent in textu.

Art. 3. Sco. q. 6. quotl. & I 4. d. 6. q. 10. in 3. rõne contra Thomam.

TERTIO sciẽdum, ꝙ similitudo potest capi dupliciter. Vnomodo pro conuenientia alicuius rei cũ alia re in qualitate, & sic dicitur, ꝙ similitudo est rerum differẽtium eadem qualitas. Aliomodo capitur pro tota li apparentia verificationis alicuius prædicati de aliquo subiecto, & sic capitur hic similitudo. Vnde locus a simili tenet affirmatiuè, & negatiuè, B & hoc tripliciter. Primo modo cõparando vnum prędicatũ pluribus subiectis, vt bene sequitur, sicut sorti inest risibile, ita Platoni inest risibile, sed sorti inest vt proprium: ergo Platoni inest vt propriũ. Secundo cõparãdo duo prędicata vni subiecto, vt sicut homini inest risibile: ita & flebile, sed risibile in est homini vt ꝓprium: ergo & flebile. Tertio cõparando duo prædicata duobus subiectis, vt sicut risibile inest homini. ita hinnibile inest equo, sed risibile inest homini vt proprium: ergo hinnibile inest equo vt propriũ, & tot modis tenet negatiuè: cuius exẽpla satis patent per alia, sed maxima omnium istorum est ista, de similibus simile est iudicium.

¶ ARGVITVR primo sic. Nõ sequitur sortes est homo: ergo sortes non est sciens, & tamen arguitur ꝑ C locum a disperatis: igitur. ¶ Secundo sic arguitur: Nõ sequitur. rex nõ potest portare pondus centum librarum: ergo neq; miles & tamẽ arguit per locum a maiori igitur. ¶ Tertio sic: Sicut se habet negatiua ad negatiuam: ita affirmatiua ad affirmatiuã. Sed vniuersalis negatiua infert vlem negatiuam in conuersione simplici, ergo vniuersalis affirmatiua infert vniuersalem affirmatiuam in cõuersione simplici, & tamen arguitur per locum a simili, igitur. Ad primum dicitur ꝙ non bene arguitur ꝑ concretum accidentis.

Ad secũdum dicitur, ꝙ magis arguitur per locum a minori, quàm a maiori, ideo non bene sequitur. Ad tertium dicitur, ꝙ non bene arguit, quia non arguitur ea parte, qua sunt D similia, sed ea parte, qua sunt dissimilia, quod summe caueri debet.

Proportio quid, & locus ab eis sumptus.

¶ Proportio est rerum differẽtium eadem habitudo. Locus a proportione est habitudo vnius proportionabilium ad reliquum, vt sicut se habet rector nauis ad nauem, ita se habet rector scolarium ad scholas, sed in naui regẽda eligendus est rector nõ sorte, sed arte, ergo in scholis regendis eligendus est rector nõ sorte, sed arte. Maxima, de proportionabilibus idem est iudicium. Differt autem iste locus a loco a simili, quia in loco a simili sumitur cõparatio secundum similitudinem inherentiæ; vt sicut risibile inest, homini

E *nomini ita hinnibile in est equo. In loco autem a proportione non attenditur similitudo inhærentiæ, sed comparatio habitudinis, ut sicut se habet rector nauis ad nauem, ita se habet rector scholarium ad scholas.* ¶ *Transsumptio est duplex, quædã.n.est, quando dictio vel oratio vnum significans transsumitur ad significandum aliud propter similitudinẽ aliquam, in eis repertam, vt hæc dictio, ridere, transsumitur ad significandum florere, cum dr̃ pratũ ridet.* ¶ *Similiter oratio trãssumitur cũ dicitur littus aratur .i. opera perditur, sicut solet dici,*

Träsumptio qd.

F *cũ quis in vanũ laborat, & hæc transsumptio pertinet ad sophisticum.* ¶ *Alia est, quando nomen magis notum sumitur pro nomine minus noto, vt si debeat probari, ꝙ philosophus non inuidet, & fiat transsumptio ad hoc nomen sapiens, & ista transsumptio pertinet ad dialecticũ.* ¶ *Locus a transsumptione est habitudo transsumptionis ad transsumptum, vt sapiens non inuidet, ergo philosophus non inuidet. Maxima, quicquid alicui conuenit sub nomine magis noto, eidem conuenit sub nomine minus noto. Differt autem iste locus a loco a nominis interpretatione, quia in loco a nominis interpretatione accipitur diffinitio, siue expositio nominis, vt si exponatur hoc nomen, philosophus, per hoc quod est amator sapientiæ. In loco autem a transsumptione non accipitur expositio, siue descriptio nominis, sed pro vno nomine minus noto accipit̃ aliud nomen magis notum, per quod faciliter potest probari propositũ.*

Locus à transumptione.

G ¶ *Auctoritas vt hic sumitur est iudicium sapientis in sua scientia, vnde iste locus solet denominari à rei iudicio.* ¶ *Locus ab auctoritate est habitudo auctoritatis ad illud, quod per eam probatur, & tenet constructiue solũ, vt astronomus dicit, cœlum esse volubile, ergo cœlum est volubile. Maxima, vnicuique experto in sua scientia credendum est.*

Locus ab au toritate.

H

Art. I.

PRIMO sciendum, quæ differẽtia est inter proportionem, & proportionabilitatem, quia proportio est habitudo vnius quantitatis ad aliã, existentis eiusdem generis, vt habitudo vnius ad duo. Et dicitur notanter, existentis eiusdem generis, q̃a quantitates diuersorum generũ non proportionantur adinuicem, vt linea, & numerus. Sed proportionabilitas est habitudo, vel similitudo vnius proportionis ad aliam, q̃ vocatur ab aliquibus proportio proportionis, vt naturæ ad nauẽ est proportio, & doctoris ad scholas regendas, sed habitudo, vel similitudo illarũ proportionum vocatur proportionabilitas. Ex quo sequitur, quòd iste locus propriè debet dici à proportionabilitate, & tenet affirmatiuè, &

Scot. in quotl. q. 6. & in 4. d. 6. q. 10.

nega-

A negatiuè, dummodo arguatur quò ad illa, in quibus est similitudo, & proportio, vt sicut se habet nauta ad nauem regẽdam: ita doctor ad scholas regendas, sed ad nauem regendam debet eligi natura expertus in arte: ergo ad scholas regendas debet eligi doctor expertus in arte. Et dicitur notanter, dummodo arguatur quò ad illa, in quibus est proportio, quia aliter non sequeretur, vt non sequitur, sicut se habet nauta ad nauẽ regendam, ita doctor ad scholas regendas, sed nauta ad nauem regendam indiget remis. ergo doctor ad scholas regendas indiget remis, & similiter posset argui negatiuè. Et aduerte, quòd iste locus se habet ad B locum a simili, sicut inferius ad suũ superius, sic quòd omnis locus à proportione est locus à simili, sed non econtra.

Art. 2. Secundo sciendum, quòd ꝑ locum supradictum intelligitur alius locus, qui vocatur locus à transmutata proportione, qui fit à comparatione primi ad tertium, & secundi ad quartum propter comparatione primi ad secundum & tertij ad quartum in proportionabilitate, vt sicut se habet vnum ad duo, ita quatuor ad octo, quia vtrobique est proportio dupla, ergo transmutando proportionem, sicut se habet vnum ad quatuor, ita duo ad octo, quia vtrobique est proportio quadrupla. ¶ Et aduerte, quòd iste locus propriè tenet in proportionibus quantitatis tam numerorum, quàm magnitudinum. Etiam videtur secundum aliquos, quòd teneat in proportionabilibus C oppositionum vel proportionum, & de hoc magis videbitur in logica. sed in alijs modis non tenet, vt non sequitur, sicut se habet corpus ad hoc corpus, ita locus ad hunc locum, ergo transmutando proportionem, sicut se habet corpus ad locum: ita hoc corpus ad hunc locum, sed corpus non potest esse sine loco: ergo hoc corpus non potest esse sine hoc loco.

Vide Sco. lib 1. d. 36. in fi. l. arg.

Sco. in 4. d. 43. q. 3.

Vide 3 perih. in fine.

Art. 3. Tertio sciendum, quòd transsumptio potest capi dupliciter. Vnomodo vt est acceptio nominis, vel orationis, habentis significatum principale ꝑ significato minus principali propter aliquam similitudinem, inter illa reperta, vt si florere acciperetur pro ridere, & sic non est hic ad propositum. Aliomodo capitur vt est acceptio nominis magis noti pro nomine minus noto, ipsis D supponentibus pro eodem, vt capiendo ly, sapiens, loco huius nominis philosophus, & sic sumitur hic. Vnde locus à transsumptione est habitudo nominis magis noti ad nomen minus notum, & tenet affirmatiuè & negatiuè eodem modo, sicut locus ab interpretatione, vt sapiens currit, ergo philosophus currit. negatiuè, vt sapiens non currit, ergo philosophus non currit. Maxima, quicquid dicitur de nomine magis noto, etiam de nomine minus noto; etiam quicquid remouetur a nomine magis noto, & a nomine minus noto. ¶ Et aduerte, quòd iste locus non est extrinsecus, cum terminus inferens, & terminus illatus suppo-

E supponant pro eodem. Sed pro loco ab auctoritate est aduertendum, ꝙ auctoritas nõ est aliud, q̃ iudiciũ sapientis experti in aliqua scientia, & de pertinentibus ad suam scientiã, & tenet tñ affirmatiuè. Exemplum, vt Aristot. dicit esse decem prædicamenta, ergo decem sunt prędicamẽta. Maxima: cuicunq; experto in sua scientia credendum est, & ad istũ locũ reducitur locus à cõmuni fama, vt communis fama dicit hoc, ergo sic est. Et aduerte vltra, ꝙ iste locus non est propriè efficax, nisi auctoritas sit ab illo, qui non potest mentiri, sicut Deus.

¶ ARGVITVR primò sic: Nõ sequitur: sicut se habet illa propositio nullus homo est animal: ad istã, nullum animal est homo. sic se ha- F bet illa, aliquod animal non est hõ: ad istam, aliquis homo non est aial, sed prima infert secundam per conuersionem: ergo tertia infert quartã per conuersionem. ¶ Secundò sic: Locus à transumptione est locus intrinsecus, cum terminus inferens, & terminus illatus supponãt pro eodem. ergo male dicitur ꝙ est locus intrinsecus. ¶ Tertio sic: Quælibet creatura potest dicere falsum; ergo põt mẽtiri, & deficere in auctoritatibus, & per consequens locus ab auctoritate non tenet ab auctoritate, dicta a creatura. Ad primum dicitur, ꝙ ibi non arguitur ea parte, qua tales propositiones habent proportionem ad inuicẽ, sed ea parte, qua non conueniũt: etiam locus à proportione solum tenet in proportione quantitatiua scilicet magnitudinis, & numerorum, & non in proportione propositionũ, G saltẽ in conuertendo vel opponẽdo.

Ad secundum dicitur, ꝙ locus à transsumptione est locus intrinsecus, & intelligitur per locum ab interpretatione, & de ipso male determinauit Petrus Hispanus, ponendo ipsos inter locos extrinsecos. Ad tertium dicitur, ꝙ argumenta, q̃ fiunt ab auctoritate creaturę, nõ sunt multum efficacia virtute illius auctoritatis sunt tamen aliqualiter probatiua, quod sufficit. Sc. vbi ſ. pra. Error Pet. Hispani.

¶ Quid aũt sit locus medius, dictum est prius. Locorum mediorum alius a coniugatis, alius a casibus, et alius a diuisione. ¶ Cõiugata, & casus differunt: sic ꝙa vniuocũ siue principale, siue abstractũ, quod idẽ est, dr̃ cõiugatũ cum suo denominatiuo, vt iustitia & iustum, albedo & album. Loci medij quot sunt. H

¶ Casus autem dicunt ea, quę cadunt a principali, vt iustum, & iustè a iustitia. Et differentiam hanc assignat Aristo. in secũdo topicorum. Casus q dicatur.

¶ Locus a cõiugatis, est habitudo vnius coniugatorũ ad reliquũ, vt iustitia est bona: ergo iustum est bonum. Maxima, quicquid conuenit vni coniugatorum, conuenit & reliquo: & si vnum coniugatorum inest, inest & reliquum. Locus à coniugatis.

¶ Locus a casibus est habitudo vnius casuũ ad reliquum, vt iustum est bonũ, ergo quod iustè fit, benè fit. Maxima, quod vnica sui conuenit, Locus à casibus.

con-

conuenit & reliquo, & ecõuerso, A sumitur argumentum à casibus & à coniugatis.

Art. 1. PRIMO sciendum, q consequenter determinandum est de locis medijs, qui sunt tres, s. à coniugatis, à casibus, & à diuisione. Vnde cõiugata, sunt concretũ, & eius abstractũ, vt albedo & album. Et dicuntur coniugata, quia de per se significato idem important, aliter tñ & aliter, quia cõcretũ importat formam sub actuali inhærentia ad subiectũ, sed abstractum sic non importat formã si quidem absolutam denotat, quia concretũ & abstractum idem significant, differunt tñ in modo significandi. Vnde locus à coniugatis est habitudo vnius coniugatorum ad B reliquum, & tenet tã constructiuè, q̃ destructiuè virtute illius regulæ. Si abstractũ enũcietur de abstracto, ita concretum de concreto, & econtra, & hoc in prædicationibus essentialibus, quia non sequitur, albũ est dulce, ergo albedo est dulcedo. Et aduerte, q iste locus nunquam debet fieri respectu vnius prædicati, sed respectu plurium, ideo non sequitur, album est coloratum, ergo albedo est colorata: Et si quis dicat cõtra, quia bene sequitur, iustum est bonum, ergo iustitia est bona, & tñ arguitur respectu vnius prædicati. Dicitur, q bona accipitur loco abstracti, s. bonitatis. Et aduerte etiam, q debet intelligi, dummodo non sit factum miraculum circa formam abstracti, & quod sit sufficiens denominare subiectum, quia tunc non oportet illum locum valere, quia concretum importat formam sub actuali inhærentia ad subiectum, ideo concretum nũquam debet poni, nisi forma per ipsum importata actualiter inhæreat subiecto. C

Sco. in j. d. 5. q. j.

Art. 2. SECVNDO sciendum, q quãdo arguitur per istum locum affirmatiuè cauendum est, q non arguatur in vltimate abstractis, ideo non sequitur, homo est animal, ergo humanitas est animalitas. Vnde vltimate abstractum est, quod abstrahit à supposito proprio, vt humanitas, & animalitas, & sic de alijs, & illa vltimate abstracta, nunq̃ possunt de aliquo verificari, nisi fortè de seipsis. Cauendum est etiam, q qñ arguitur negatiuè per illum locũ, puta à negatione abstracti de abstracto, q arguatur in abstractis per se, ideo D non sequitur, albedo non est dulcedo, ergo albũ non est dulce. Sed qñ arguitur à negatione cõcreti de concreto, ad negationem abstracti de abstracto, tenet in oibus concretis, siue talia cõcreta sint per se, siue nõ, vt bene sequitur, album non est dulce, ergo albedo non est dulcedo.

Sco. in j. d. 5. q. j. in sol. illius quæ.

Art. 3. TERTIO sciendum, q casus dicuntur nomen adiectiuum & suũ aduerbium, vt iustum & iustæ, & dicuntur casus, quia ambo cadunt ab abstracto. Vnde locus à casibus est habitudo vnius casus ad reliquum. & tenet affirmatiuè & negatiuè. Affirmatiuè, vt iustum est bonum, ergo quod iustæ fit, bene fit, & solum tenet in prædicationibus essentialibus, ideo non sequitur, album est dulce, ergo quod albe fit, dulciter fit.

E Negatiue, vt iustũ nõ est vitiosũ, ergo qd iustę fit, nõ vitiosè fit. Et aduerte, ꝙ qñ fit negatiuè, debet fieri inter illa, quæ nunq̃ de se inuicẽ verificari possunt, & dr̃ ille locus a casibus in numero plurali, quia in antecedẽte ponuntur plures casus.

¶ARGVITVR primo sic: Non sequitur, albũ est coloratũ, ergo albedo est colorata, & tñ arguitur per locũ a coniugatis, igitur. ¶Secũdo sic: Non sequitur, albedo est color: ergo album est coloratũ, posito ꝙ albedo sit separata a subiecto, quia tunc antecedẽs est verũ, & cõsequẽs falsum. ¶Tertio sic: Non sequitur, iustus est liberalis: ergo quod iuste fit, liberaliter fit: quia pater potest extrahere pecunias iustè à filio, & tamen hoc non

F fit liberaliter. Ad primũ dr̃. ꝙ non bene arguitur, quia arguitur respectu vnius prędicati, & tñ deberet argui respectu diuersorũ. Ad secundũ dr̃, ꝙ talis locus intelligit, dũmodo circa formã abstracti non sit factũ miraculũ, & ꝙ ipsa sit sufficiens denominare subiectum, ideo qñ arguitur in antecedente, debẽt propriè addi tales conditiones. Ad tertium dicitur, ꝙ non bene arguitur per locum à casibus, quia talis locus solum tenet in concretis, & aduerbijs per se.

Diuisio multipl. *¶Diuisionũ alia fit per negationẽ: vt sortes est homo, aut non homo, sed nõ est non homo, ergo est hõ. Maxima, si aliqua duo cõdiuidãt aliquod tertiũ, posito vno, remouetur aliquũ. ¶Alia aũt fit non ꝑ negationẽ, & hæc fit sex modis, tribus ꝑ se, & tribus per accidẽs. ¶Prima diuisio per se est generis in spẽs, vt animaliũ aliud homo, aliud brutũ. ¶Secũda est totius integralis in suas partes, vt domus alia pars est paries, alia tectũ, alia fundamentũ. ¶Tertia vero est vocis in significata, vt canis alius latrabilis alius piscis marinus, alius celeste. ¶Diuisionũ vero ꝑ accidẽs, prima est subiecti in accidẽtia, vt animaliũ aliud sanũ, aliud ęgrũ. ¶Secũda diuisio est accidẽtis in subiecta, vt sanorũ aliud brutũ, aliud homo. ¶Tertia est accñtis in accña vt sanorũ aliud calidum, aliud frigidũ, locus a diuisione est habitudo vnius condiuidẽtium ad reliquum, vt si sortes est aĩal, aut est animal rationale, aut irrationale, sed non est irrationale: ergo rationale. Maxima, posito vno mẽbrorum diuidẽtium in aliquo subiecto, remouet̃ reliquũ: & similiter in qualibet alia diuisione.* G H

PRIMO sciendum, quòd diuisio potest capi dupliciter. Vno modo pro reali separatione partis à parte, quemadmodum lignum diuiditur, & sic propriè non capitur hic. Alio modo accipitur pro acceptione aliquorum, quæ adequate & à posteriori manifestant aliud, quo ad eius potestatem, seu communitatẽ, & sic capit hic. Et est duplex, q̃dã est quę dat per negationem, vt animaliũ aliud homo, aliud nõ homo, & illa est semper bimembris, & datur per immediata. Alia est diuisio, quæ datur per affir- Art. 1. Diuisio dupliciter capitur.

A affirmationem, vt animalium aliud homo, aliud brutum, & illam non oportet esse bimembrem semper, nec dari per opposita, nec per immediata. Et diuiditur in diuisioně per se, & per accidens. Per se est triplex: ¶Quædam est generis in suas species, vt animalium aliud homo, aliud brutum, & ad istam reducitur diuisio generis in suas differentias, & diuisio speciei in ĩdiuidua. ¶Alia est totius integralis in suas partes: vt domus diuiditur in parietem, tectum &c. Et ad istam reducitur diuisio totius, essentialis in suas partes, vt homo diuiditur per corpus & animam. ¶Alia est diuisio vocis in sua significata, vt canum alius latrabilis, alius piscis marinus, alius sydus cœleste, & illa dicitur diuisio B æquiuoci in sua æquiuocata. ¶Sed diuisio per accidens est triplex, scilicet subiecti in sua accidentia, vt animalium aliud album, aliud nigrũ. ¶Alia est diuisio accidentis in subiecta, vt alborũ aliud bos, aliud equus. ¶Alia est diuisio accidentis in accidentia, vt alborũ aliud dulce, aliud amarum.

Sco. in 2. d. 3. q. 6. I sol. arg. 1.

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd locus à diuisione est habitudo vnius diuidentium ad reliquum, & tenet constructiuè & destructiuè. Pro cuius declaratione ponuntur aliquę regulæ. Prima, ab affirmatione diuisi de aliquo subiecto cum negatione alterius membri de eodem subiecto vel omnium, dempto vno, ad affirmationě alterius est bona cõsequentia, vt sortes est animal, & non est irrationalis, ergo est rõnalis. Et dř notanter, vel omniũ dempto vno, quia qñ C diuisum habet plura mẽbra, q̃ duo, tunc nõ sequitur ab affirmatione diuisi & negatione vnius membri ad affirmationě alterius, vt non sequit, sol est causa caloris, & nõ est cã formalis, ergo est causa materialis. Maxima: si diuisum affirmetur de aliquo subiecto, & vnum vel omnia, dempto vno, negentur de eodem, tunc aliud affirmatur de eodem.

Regulæ.

Art. 3. TERTIO sciendũ, ꝙ secunda regula est ista, ab affirmatione alicuius membri de eodě subiecto, ad negationem alterius membri, vel aliquorum membrorum, est bona consequentia, dummodo mẽbra diuiděntia non coincidant adinuicě, vt sortes est, & est rationalis. ergo non est irrationalis. Et dř notanter, dummodo membra diuidentia non coinci- D dant, quia tunc non sequeretur, vt non sequitur, fœlicitas humana, est bona, & est delectabilis. ergo nõ est honesta, nam illa mẽbra, honestũ, & delectabile, quæ diuidunt bonũ, possunt coincidere adinuicem.

¶ARGVITVR primo sic: Ens nõ diuiditur per non ens, ergo nulla diuisio datur per negationě, quia in tali alterum extremum est non ens, cũ sit extremum contradictionis. ¶Secundo sic. Nulla consequentia formalis tenet per aliquě locum dialecticũ, sed illa est formalis, omne animal est rationale, vel irrationale, sed sortes est animal, & non est irrationalis, ergo est rationalis.

¶ Tertiò sic: Non sequitur, sortes est coloratus, & non est niger, ergo est albus. Ad primum dicitur, ꝙ

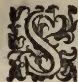
E talis negatio, quæ est alterum membrum, dicitur negatio præsuppones affirmationem, vt cum dicitur, animalium aliud homo, aliud non hõ, sensus est, animaliũ aliud animal, quod est homo, aliud animal, quod est non homo. Ad secundum respondetur, quòd locus à diuisione est locus à dialecticus, & dico quòd illa consequentia est formalis & non fundata in loco à diuisione, sed in illa regula à tota disiunctiua cũ negatione vnius partis ad positioné alterius, est bona cõsequentia. Ad tertiũ dicitur, ꝙ illa diuisio non est bona, quia oportet negare oĩa mẽbra dempto vno, si diuisum habeat plura membra diuidentia. G

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Sextus.

F *Aristotelis Libellum de sophisticis redargutionibus breuiter perstringens.* H

Syllogismorũ numerus, & definitio.

Syllogismorum alius est demõstratiuus, alius dialecticus, alius sophisticus, siue litigiosus. ¶ *Syllogismus demõstratiuus est, qui ex primis, veris, & immediatis est syllogizatus, aut ex talibus, per quæ aliqua prima & vera principium suę cognitionis sumpserunt.* ¶ *Dialecticus ex probabilibus est syllogizatus.* ¶ *Sophisticus (vt diffinitur ab Arist. in elẽchis) est, qui apparet esse syllogismus, & nõ est, aut qui est syllogismus: sed non est conueniens rei.*

Lib. 1. Cap. 1.

Art. PRIMO sciédũ, ꝙ postq̃ determinatũ est de syllogismo dialectico, & locis dialecticis, hic cõsequẽter ĩ isto sexto tractatu determinãdũ est de syllogismo sophistico, qui est subiectũ huius scientię, & eius propria passio, est generatiuũ assensus falsi, vel erronei. Et si quis dicat, fallaciæ sunt subiectum huius scientiæ, cum talis scientia denominetur à fallacia.

Instantia. Respondetur, ꝙ non sequitur, vnde fallacia nõ est subiectum, sed est benę confirmatiua syllogismi sophistici, sicut locus est cõfirmatiuus argumẽti dialectici, & vtilitas huius sciẽtiæ est, cognoscere defectus syllogismorum sophisticorum. Vnde syllogis-

Ad quid vtilis tractatus de syllogismis elenchis.

A logismus sophisticus est, qui est apparens & non existens, apparens supple bonus, vel probatiuus, & nō existens, supple talis, qualis apparet. ¶ Et aduerte, q in quolibet syllogismo sophistico, siue elēcho duæ sunt causæ. s. causa apparentiæ, & cā defectus. Causa apparentiæ est obseruatio alicuius conditionis, vel aliquarum conditionum, requisitę, vel requisitarum ad verum elēchum. Sed causa defectus est nō obseruatio omnium conditionum, requisitarū ad verum elenchum. ¶ Et est triplex syllogismus sophisticus. s. peccās in materia tantum: peccās in forma tātum, & peccans in materia, & in forma simul. ¶ Peccans in forma tantū B est, qui non disponitur in modo, & figura. ¶ Sed peccans in materia tantum est, cuius altera præmissarū est falsa, vel cuius antecedēs nō est probatiuum cōsequentis. ¶ Sed peccās in materia & forma simul est, qui nō disponitur in modo, & figura, & cū hoc altera præmissarum est falsa, vel cuius antecedens non est probatiuū consequentis, dummodo in talibus sit apparentia, siue similitudo veri elenchi.

Art. 2. SECVNDO sciendum, q preter syllogismum dialecticum ac sophisticum, qui sunt syllogismi contracti: est vnius alius contractus, qui dr̄ syllogismus demonstratiuus, & est qui ex primis, veris, & immediatis est syllogizatus: aut ex talibus, quæ per aliqua prima vera principiū suæ cognitionis sumpserunt. Et in illa diffinitione daī intelligi duplex demonstratio. s. propter quid, & potissima, & est illa, quæ procedit ex primis, veris & immediatis. i. cuius præmissæ sunt veræ, & immediatæ. De C hac materia vide latius in 1. Poste. cap. 1. nota. 2. q. 1. Alia est demōstratio non potissima: cuius p̄missę possunt ostendi per præmissas veras, & immediatas. Exēplum primi, vt oē animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis. Exemplum secūdi, vt omnis homo est risibilis, Petrus est hō: ergo Petrus est risibilis.

Demonstratio duplex.

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd sciētia, quę habetur in isto tractatu vocatur scientia sophistica. Et si quis dicat: ergo non est vera scientia. Rn̄detur q scientia sophistica potest capi dupliciter. Vnomodo pro habitu cōclusionis, acquisito per vsum argumentationis sophisticè: cuiusmodi esset habitus huius conclusionis, oē D sanum est animal, vrina est sana: ergo vrina est animal, & sic non est vera sciētia. Aliomodo capitur pro habitu conclusionis, per demonstrationem acquisito: in qua conclusione demonstratur passio syllogismi sophistici de syllogismo sophistico, & talis est vera scientia, & docet formare argumentationes sophisticas, & eas debite soluere. ¶ Circa hoc quæritur: vtrum bene sequatur. fortes fingit se esse sophistam: ergo fortes est sophista. Et videtur quòd sic, quia bene sequitur, fortes fingit se esse sophistam, ergo ostendit se esse talem, qualis nō est: ergo est sophista, quia sophista est vir copiosus in sapientia apparente, & non existente. Pro solutione supponitur primo, quid sit cōsequen-

Scientia sophistica duob⁹ modis cōsideratur.

Dubitatio.

Cōsequētia quid.

B sequentia. Vnde consequẽtia est habitudo consecutionis antecedentis ad consequens. Et notanter dicit, habitudo consecutionis, ad differentiã habitudinis, quæ est ex natura rei, & habitudo talis cõsecutionis est, quã do est impossibile ita esse, sicut p antecedens significatur: quin ita sit, sicut per consequens significat. ¶ Supponitur vlterius, ꝙ sophista potest capi dupliciter. Vnomodo pro illo q habet artem sophisticam, & sic nõ sequitur. Aliomodo idem est ꝙ apparens, & non existens, & tunc dico, ꝙ illa propositio, sortes fingit se esse sophistam, cõicando cum sophistis implicat contradictionẽ, puta ꝙ sit sophista, & ꝙ non sit sophista: nã propositiones affirmatiuæ de, fingit, exponuntur per vnam propositionem affirmatiuam de apparet, & per vnã propositionẽ negatiuã, vt sortes fingit se esse sophistam, idest apparet esse sophista, & non est sophista. Et tũc dico, ꝙ consequentia est bona, quia ex antecedente, formaliter impossibile, includente formaliter duo contradictoria, sequuntur formaliter p consequentiam intrinsecam ambo extrema contradictionis.

Sophista dupliciter capta.

Sco. in 1. d. 8. q. vlt.

F

G

¶ Arguitur primo sic: Syllogismus sophisticus non est syllogismus: ergo non est apparens syllogismus, consequentia patet per locũ aperte in modo ad suum totũ. ¶ Secundo sic: Syllogismus sophisticus est generatiuus deceptionis: ergo de ipso non est scientia, & per cõsequẽs non est subiectum huius scientiæ. ¶ Tertio sic: Scientia sophistica non est vera scientia, sed solũ apparẽs, ergo frustra hic determinatur de ea. ¶ Ad primum dicitur, ꝙ male arguit, quia arguitur cum determinatione diminuente. Ad secundum dicitur, ꝙ licet generatiuum deceptionis sit passio syllogismi sophistici, non tamen propter hoc sequitur, quin de ipso possit haberi scientia, tanquam de scibili remoto. Ad tertium patet solutio in tertio notabili.

G

¶ Disputatio est actus syllogisticus vnius ad alterum, ad aliquod propositum ostendendum. ¶ Disputationis quatuor sunt species, scilicet doctrinalis, dialectica, temptatiua, & sophistica. ¶ Disputatio doctrinalis est, quæ syllogizat ex proprijs principijs vniuscuiusq; disciplinæ, & non ex his, quæ videntur respondenti. Et huius disputationis instrumentum est syllogismus demonstratiuus. ¶ Disputatio dialectica est, quæ ex probabilibus syllogizat, & est collectiua contradictionum, & eius instrumentũ est syllogismus dialecticus. Temptatiua vero disputatio est, quæ syllogizat ex his, quæ videntur respondenti, & necesse est eum scire, qui se simulat habere sciẽtiã. Huius autem disputationis instrumentum est syllogismus temptatiuus. ¶ Syllogismus temptatiuus est, qui procedit ex his, quæ videntur respondenti. ¶ Disputatio sophistica est, quę procedit ex his, quæ videntur probabilia,

Disputatio quid, & quotuplex.

H

&

A *& non sunt. Huius autem disputationis instrumentum est syllogismus sophisticus.*

Artic. 1. Primo sciēdum, ꝙ disputatio est actus syllogisticus vnius ad alterū formaliter. vel æquiualēter ad aliquod propositū. i. ad aliquē finē ostēdendum. Et pōt capi dupliciter. Vno modo largè, & sic tunc diffinitur. Est actus argumētatiuus, & probatiuus vel apparenter probatiuus vnius ad alterum, ad aliquem finem ostendēdum, & sic disputatio sophistica bene est disputatio. Aliomodo capitur strictè, & tunc est actus argumentatiuus, & probatiuus vnius ad alterū, ad aliquem finem ostendendum, & sic habet tātum tres spēs, scilicet doctrinalem, dialecticam, temptatiuā, B sed species primo mō sunt quatuor, scilicet doctrinalis, dialectica, temptatiua, & sophistica siue litigiosa, qa sunt tot disputationes, quot sunt fines intēti ab opponente, sed solum sunt quatuor fines, qa vel opponens intēdit generare scientiā in respondente, & sic est doctrinalis, vel opinionē, & sic est dialectica, vel habere experimentū de scientia respondentis, & sic est tēptatiua, vel vanam gloriam in hoc, ꝙ ducat respondentem ad metham, & sic est sophistica.

Disputatio dupliciter capitur.

Art. 2. Secundo sciēdum, ꝙ pro declaratione disputationis doctrinalis, in qua dr̄, ꝙ procedit ex proprijs principijs alicuius scientię. ¶ Aduerte ꝙ propria principia alicuius scientiæ sunt duplicia, s. cōplexa, vt præmissæ, & incōplexa, & sunt tria, s. subiectū attributionis illius sciētię dif C finitio, & propria passio eius, ex quibus componuntur præmissę, quæ dicuntur principia cōplexa, ideo principia incomplexa huius sciētiæ sunt syllogismus sophisticus, diffinitio, & propria passio eius, sed præmissæ compositæ ex illis sunt principia cōplexa. ¶ Vnde finis disputationis doctrinalis est, generare scientiā, & finis dialecticæ est generare opinionē. Et dicitur collectiua cōtradictionum, quia per ipsam potest concludi vtraq; pars cōtradictionis, nisi sit impossibilis, sed finis tentatiuæ, est habere experientiā de scientia respōdentis, ideo ipsa procedit ex illis, q̄ videntur esse probabilia respondenti. ¶ Et aduerte, ꝙ non est inconueniens, ꝙ aliqua disputatio dicat̄ doctrinalis & tentatiua, sm̄ tamen diuersos fines. Ex quo patet, ꝙ disputationes dicūtur differre ꝑ suos fines. D

Quæ sunt propria principia alicuius scientiæ.

Finis disputationis doctrinalis.

Artic. 3. Tertio sciendum, ꝙ consequēter mouetur talis difficultas: an mala cōsequētia sit cōsequentia. Et arguitur ꝙ sic: mala cōsequentia habet antecedēs & cōsequēs, & notam illationis: ergo est cōsequētia. Item oīs argumētatio est cōsequētia: mala cōsequētia est argumētatio: ergo mala cōsequētia, est cōsequētia. In oppositū arguitur, quia mala argumētatio nō est argumētatio: ergo neque mala cōsequētia est cōsequētia. Añs probatur, quia mala argumētatio nō habet necessariā illationē consequētis ex antecedēte. ¶ Pro declaratiōe ponūtur aliq̄ propōnes. ¶ Prima: consequentia dr̄ de bona consequētia, & mala: sicut homo dr̄ de homine viuo, & hoīe picto, scilicet æquiuocè

An mala cōsequentia sit consequētia.

E quiuocè æquiuocatione a consilio: ideo ista est vera de rigore sermonis, omnis consequentia est bona, quia consequētia in subiecto stat ꝓ consequentijs bonis. ¶ Secunda propositio: sicut illa non est concedēda: homo pictus est homo: ita ista nō est concedenda, consequentia mala est consequentia. ¶ Tertia propositio: habitudo necessaria illationis antecedētis ad consequens, quæ formaliter est consequentia, non fit ab intellectu inferēte vnum ab alio. sed prouenit ex eo, ꝙ impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur. Ad rationes: ad primam dico, ꝙ consequentia mala habet antecedens, & consequens, & notā illationis, sed non habet consequens il-
F lius antecedētis, quod requiritur ad consequentiam. Ad secundam dr̄, ꝙ mala consequentia propriè non est argumentatio, & sicut non est argumentatio, sic non est consequentia.

¶ ARGVITVR primò sic. Multæ sunt disputationes, quæ non sunt actus syllogistici, sicut sunt disputationes enthymematicè. ¶ Secundo sic: Disputatio sophistica non est disputatio, cum non sit actus probatiuus: igitur. ¶ Tertio: nulla disputatio infert contradictoria: ergo male dicitur, ꝙ disputatio dialectica est collectiua contradictionum. Ad primum dicitur, ꝙ ibi capitur actus syllogisticus large, pro actu argumentatiuo. Ad secundum dicitur, ꝙ disputatio sophistica non est disputatio, capiendo disputationem strictè & propriè, sed bene capiendo disputatione large. Ad tertium dicitur, ꝙ G disputatio dialectica non dicitur, io collectiua contradictionum, eo ꝙ inferat contradictoria, vel quia generet opinionem de duobus contradictorijs, sed quia duo contradictoria, saltē posita possunt dialecticè ꝓbari.

¶ *Syllogismus sophisticus ordinatur ad quinq; methas, quæ sunt redargutio, falsum, inopinabile, solecismus, & nugatio.* Syllogismꝰ sophisticus ad quinque methas ordinatur. *¶ Est autem metha inconueniens quoddam, ad quod opponens sophista nititur videri ducere respondentem. ¶ Redargutio est prænegati concessio, vel præconcessi negatio in eadem disputatione, vel argumētatione facta, vnde nisi vi argumentationis hoc quis faciat, non propter hoc erit redargutus, similiter nec in diuersis disputa*H *tionibus. ¶ Falsum (vt hic sumitur) est manifeste falsum, nam si sophista ducat respondentem ad falsum occultum, nō propter hoc assequitur finem suum. ¶ Inopinabile est, quod est contra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè sapientum, vt matrem non diligere filium. Solęcismus est vitium in contextu partium orationis, cōtra regulas artis grāmaticę factū, vt vir mea. ¶ Nugatio est vnius & eiusdem ex eadē parte inutilis repetitio, vt homo homo currit. Dico autem ex eadem parte, quia si in diuersis partibus idem repetatur, non esset*

A *set nugatio, vt homo est homo, risibile est risibile. Dico autem inutilis repetitio, quia si idē repetatur ad maiorem expressionē laudis, affectionis, vel vituperij, non eēt nugatio, vt Deus Deus me', latro latro, quò vadis. ¶ Isti aūt quinq; fines vlterius ordinantur ad vnum finem principalem, qui est apparens sapientia, & nō existens. Sophista autem non ducit ad istos fines suum respondentē, nisi per eos deueniat ad vltimū finem principalem, qui est apparens sapientia. Et cum quilibet debet præmeditari suum finem, ideo determinatio finium debet præcedere determinationem fal*-
B *laciarum.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd metha potest capi dupliciter. Vnomodo ꝓpriè, & sic nō est aliud, q̄ finis vel terminus alicuius spacij, & sic non capitur hic. Aliomodo capitur transsum ptiuè, & sic non est aliud, q̄ inconueniens: ad quod opponēs sophista nititur videri ducere suum respondentem, dato ꝙ nō ducat, quia opponēs sophista vult magis videri, q̄ esse. Et sunt quinq; methæ, scilicet metha redargutiōis, metha falsi, metha inopinabilis, metha nugationis, & metha sollęcismi. Vnde metha redargutionis est præconcessi negatio, vel p̄negati concessio vi argumētationis, & in eadē disputatione. Dicitur notanter, vi argumētationis, quia si cōcederet idem, & negaret non vi argumentationis, non diceretur esse in metha. Dicitur etiam notāter, in eadem disputatione, quia si hoc esset in diuersis, tunc non duceret ad metham. Sed metha falsi est concessio alicuius manifestè falsi, vt concedere, ꝙ ignis non est calidus. Et dicitur notanter, manifeste falsi, qa si esset falsi occulti, non esset in metha falsi. C

Metha dupliciter.

Art. 2. SECVNDO sciēdum, ꝙ metha inopinabilis, est concessio alicuius, quod est contra opinionem sapientum vel famosorum, vel aliquorum in aliqua scientia expertorū, vel vulgarium, vel illorum, de quorū secta est respondens. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ quadruplex est inopinabile: quoddam est cōtra opinionem sapientū, vt dicere, ꝙ Deo non est exhibenda reuerentia. ¶ Aliud contra opinionē expertorum in scientia, vt dicere, cōsequentiā malam esse bonā. ¶ Aliud est contra opinionem vulgarium, vt dicere regem nō esse fęlicē. ¶ Aliud est, ꝙ est contra opinionem illius, quem insequitur respondens. ¶ Sed metha nugatiōis est alicuius orationis superfluæ concessio vi argumentationis, & in eadem disputatione. Sed metha solęcismi est cōcessio orationis, dissonæ regulis grammaticalibus vi argumentationis &c. D

Inopinabile quadruplex.

TERTIO sciendum, ꝙ cōsequēter mouetur talis difficultas; Vtrum diffinitio consequentiæ bonæ sit bona; in qua dicitur consequentia bona est, cuius impossibile est ita esse, sicut per añs significatur, qn ita sit, sicut per consequens signātur. ¶ Et vř ꝙ non, quia ibi est consequentia bona, sortes currit: ergo homo currit, & tamen possibile est ita esse, sicut ꝑ antece-

E antecedēs significatur, dū nō est ita, sicut p consequens sigñatur, posito casu, ꝙ nullus hō currat. ¶ In opposi tum arguitur per oēs logicos, sic dif finiētes consequentiā bonā. Pro solu tione ponūtur aliquæ ppōnes. Pri ma: cōsequētia bona est in qua qua litercunq; per antecedēs significat, quin ita sit, sicut per consequens si-gnificatur, impossibile est esse: patet, quia demonstrata quacunq; conse-quentia bona: hæc est impossibilis. hoc est, & illud non est, demonstrāndō per ly, hoc, significatum añtis, & per illud, significatum consequētis, & per hoc soluitur rō ante oppositū. Ita, q̄ ñ dicitur, possibile est ita esse, sicut per añs significatur, dum non F est ita, sicut per consequens significa tur potest capi talis propositio in sē su cōposito, vel in sensu diuiso. ¶ Sē sus diuisus est, in aliquo tēpore non est ita, sicut significatur per conse-quens: in quo tempore possibile est ita esse, sicut significatur per antece dens, & sic est. ¶ Sed sensus compo-situs est ille: hæc est impossibilis, hoc est, & illud non est, demonstrādo p ly, hoc, significatum antecedentis, & per illud significatum consequētis, & sic minor est falsa. Secunda propo sitio, diffinitio bonæ consequentiæ dēt capi in sensu composito, & nō in sensu diuiso, qa alias nō esset bona.

De his visibus. Sco. in j. d. i. in sol. i. at.

¶ Argvitvr primo sic: Si dif finitio methę esset bona, vel diffini-retur metha redargutionis, vel falsi, vel aliqua metha alia, sed nullum il lorum est dicendum: igitur. qa tunc non conueniret, nisi methæ redargu tionis. ¶ Secundo sic: Metha non lo-qui, est metha: ergo videtur, ꝙ sint G plures, quàm prædictę. ¶ Tertio sic: Metha apparēs est metha: ergo erūt plures methę. Ad primum dicitur, ꝙ hic diffinitur metha, quę est com munis, seu superius ad alias quinq; methas, & non diffinitur adæquate aliqua illarum. Ad sm dicitur, ꝙ me tha non loqui, est metha, sed non est distincta ab alijs, vnde qui non loq-tur, dicitur duci ad illam metham, ad quā duceretur si loqueretur. Ad tertium dicitur ponendo aliquas p positiones. ¶ Prima: metha apparēs est, quando aliquis videtur duci ad aliquam quinq; metharum, licet tñ non ducatur. ¶ Secunda propositio: metha apparens, & non existens nō est metha: ergo respondens non pōt H ad talē duci, cum non sit in eius po-testate facere, quòd assistentes non crederent.

Fallacia quid & quotupl.

¶ *Fallacia est idoneitas deci-piendi, faciens credere de ente, quòd sit non ens, & de non ente ꝙ sit ens, mediante phantastica vi sione.* ¶ *Fallaciæ sunt trexdecim; quarum sex sunt in dictione, & septem extra dictionem.* ¶ *In dictione sunt, æquiuocatio, amphi-bologia, compositio, diuisio, accen tus, & figura dictionis.* ¶ *Et septē extra dictionem, sunt accidens, secundum quid ad simpliciter, ignorantia elenchi, petitio princi pij, consequens: non causa vt cau sa, secundum plures interrogatio nes vt vnam. Quod autem sint sex in dictione, probat Aristot.* In lib. Elench.

indu-

A induĉtione, & syllogismo. ¶ Inductione sic: Aequiuocatio fit aliquo istorum sex modorum: amphibologia fit aliquo istorum sex modorum; & sic de aliis: ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. ¶ Sillogismo sic: omnis deceptio facta ex eo, ꝙ eisdem dictionibus, vel orationibus non idem significamus, fit aliquo istorum sex modorum: sed omnis fallacia in dictione fit ex eo, quòd eisdem dictionibus, vel orationibus non idem significamus: ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. Iste syllogismus est in primo modo primę figurę. Probatio maioris, omnis multiplicitas dictionis fit aliquo istorum sex modorum: sed omnis deceptio facta ex eo, quòd eisdem dictionib. vel orationibus non idē significamus, fit ex multiplicitate dictionis vel orationis: ergo omnis deceptio facta ex eo, ꝙ eisdem dictionib. vel orationibus non idem significamus, fit aliquo istorum sex modorum, & hęc fuit maior. Probatio minoris: omnis multiplicitas dictionis fit ex eo, ꝙ eisdem dictionibus vel orationibus non idem significamus: sed omnis fallacia ī dictione fit ex multiplicitate dictionis vel orationis: ergo omnis fallacia in dictione fit ex eo, ꝙ eisdem dictionibus vel orationibus non idem significamus, & hæc fuit minor, & isti duo syllogismi sunt in primo modo primæ figurę.

PRIMO sciendum, ꝙ fallacia capitur dupliciter. Vnomodo actiuè, & sic communiter diffinitur, ꝙ est idoneitas decipiendi, faciens credere de non ente, ꝙ sit ens, & de ente ꝙ sit non ens, mediante phantastica visione. ¶ Et debet sic intelligi. Fallacia est idoneitas. i. habilitas seu promptitudo, per quam opponēs est promptus ad faciēdum, ꝙ videatur respondenti de syllogismo apparenti, ꝙ sit bonus syllogismus, mediāte phantastica visione. i. apprehensione alicuius apparentis, & non existētis. Aliomodo capitur passiuè, & sic diffinitur: Fallacia est deceptio imperiti in arte sophistica per artem sophisticam. Pro cuius declaratione ē aduertendum, ꝙ deceptio est assensus falsi & dissensus veri, Ex quo patet, ꝙ aliquid dicitur decipi dupliciter .s. assentiendo falso, & dissentiendo vero. ¶ Et aduerte secundo, ꝙ fallacia quādoq; est assensus huius .s. ꝗ hæ præmissæ probāt conclusionem, & etiam est assensus conclusionis falsæ, & quandoq; duo assensus, s. quando pręmissæ apparenter probāt cōclusionem, & etiam assensus conclusionis falsæ, vt si aliqua conclusio alicuius paralogismi est falsa, & præmissę apparēter probāt cōclusionē illā: tunc hō deciperetur assentiendo, ꝙ illę pręmissę probarēt cōclusionē, & etiā assentiendo tali conclusioni. Art. 1. Fallacia dupliciter.

SECVNDO sciendum, quòd sicut consequentiæ dialecticæ confirmantur Art. 2.

firmantur

E firmãtur per duos locos, scilicet per locũ maxima, & per locum differentia maximè: ita consequentiæ sophisticè: Ex quo sequitur, ꝙ duplex est locus sophisticus. s. maxima, & differentia maximè. ¶ Locus maxima, est propositio falsa, qua probãtur cõsequentię sophisticæ, vt dictio actualiter vna habet tantum vnum significatum ¶ Sed locus differentia maximè est illud, quo vna maxima sophistica differt ab alia: sicut sunt termini vel habitudo terminorũ, vt sunt isti termini, dictio actualiter vna, & significatum actualiter vnum. Et iste locus differentia maximè põt nominari per ipsasmet fallacias. puta per fallaciam æquiuocationis & amphibologiæ, & sic de alijs. ¶ Et aduerte,

Locus sophisticus duplex.

F ꝙ fallacia vltra acceptiones positas in primo notabili, accipitur adhuc vnomodo: scilicet pro ipsamet argumentatione sophistica: ita ꝙ quãdo dicitur, nego consequentiam, quia committis fallaciam. i. argumẽtationem. s. sophisticam, peccantem secũdum talem fallaciam.

Fallacia aliter sumitur.

Art. 3. TERTIO sciendum, quòd fallacia diuiditur per fallaciã in dictione, & extra dictionem. ¶ Vnde fallacia in dictione est, q̃ sumit cãm apparentiæ ex parte dictionis, vel orationis, & sic sunt sex. s. fallacia ęquiuocationis, amphibologiæ, compositionis, diuisionis, accentus, & figuræ dictionis. ¶ Sed fallacia extra dictionẽ est, quæ sumit causam apparentię ex parte rei significatæ, & sunt septẽ, vt patet in textu. Circa hoc quæritur: vtrum omnis consequentia bona sit necessaria. Et videtur ꝙ nõ, quia nulla consequentia est necessaria, & aliqua est bona: ergo non omnis consequentia bona est necessaria. Maior probatur, quia nullam consequẽtiã impossibile est nõ esse. ergo nulla cõsequentia est necessaria. Pro solutione est aduertendum, ꝙ aliqui ponũt duplicem consequentiam. s. consequentiam simplicem, & consequentiam bonam vt nũc, & est illa, cuius impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequẽs significatur, rebus stãtibus vt nunc, sed talis non videt esse consequẽtia: ideo ponitur alia diuisio, ꝙ consequentiarum quædam est conditionalis, alia rationalis, & alia causalis. ¶ Vnde conditionalis est, quæ præcisè assumit sequelã consequentis ex antecedente sm̃ significationem totalem, sed rationalis pręter sequelam consequentis ex antecedente assumit: ita esse, sicut significatur tam per antecedens, q̃ per consequens. ¶ Ex quo sequitur ꝙ rõnalis potest esse bona consequentia, & falsa propositio, vt asinus volat: ergo asinus habet alas. Sed causalis pręter omnia illa sumit, ꝙ ita esse, sicut significatur per antecedens: sit cã esse di, sicut significatur per consequens: ideo aliqua causalis potest esse bona cõsequẽtia, & falsa propositio. ¶ Ad uerte vltra, ꝙ consequentia nõ dicit necessaria eo, ꝙ necessario sit, sed qa consequẽs necessario sequitur ad antecedens, capiendo ly, necessario, secundæ intentionaliter. ita ꝙ sit sensus: consequens sequitur ad antecedens in consequentia bona & necessaria. Vel potest dici necessaria, quia impos-

Quæstio. G H

Cõsequẽtia multiplex.

Cõsequẽtia necessaria cur sic dicta.

A impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur.

¶ Argvitvr primo sic: Fallacia non est nisi argumẽtatio sophistica: ergo male dicitur, ꝙ est idoneitas decipiendi. ¶ Secũdo sic: Impossibile est nõ ens esse ens: ergo impossibile est credere de non ente, ꝙ sit ens. ¶ Tertio sic: Omnis fallacia fit ꝑ dictiones vel orationes: ergo nulla est fallacia extra dictionem. Ad primum dicitur, ꝙ fallacia præter idoneitatem & deceptionem accipitur pro argumentatione sophistica. Ad sm dicitur, ꝙ non capitur ibi nõ ens simpliciter, sed capitur non ens pro syllogismo apparenti: ita quòd fallacia est, per quam credimus de malo B syllogismo, quòd sit bonus syllogismus. Ad tertium dicitur, ꝙ fallaciæ non dicuntur extra dictionem, eo ꝙ fiãt sine dictionibus, sed quia sumũt causam apparentiæ, non ex parte dictionis, sed ex parte rei.

Multiplex tribus modis dicit.

¶ Sciendum autem (vt vult Alexander in commento supra librum elenchorum) triplex est multiplex. Aliud est enim multiplex actuale, aliud potentiale, & aliud phantasticum. ¶ Multiplex actuale est, quando dictio, vel oratio eadem secundum substantiam, & secundum modum proferendi diuersa significat, dictio, vt in æquiuocatione, vt canis, oratio, vt in amphibologia, vt liber Aristotelis. ¶ Multiplex potentiale, est quãdo dictio, vel oratio eadem secundum substantiam, diuersa tamen secundum modum proferendi, diuersa significat, dictio, vt in accentu, vt populus, cuius prima syllaba potest esse breuis vel longa, & secundum hoc diuersa significat, oratio, vt in compositione, vel diuisione, vt quicquid viuit, semper est. Alium habet .n. modum proferendi prout est diuisa, & prout est composita, vt postea patebit. C

Populus genus. Popul⁹ arbor.

¶ De multiplici phantastico videbitur in fallacia figuræ dictionis. Et quia multiplex actuale veriori modo ẽ multiplex, quàm potẽtiale, & potentiale, quàm phãtasticum: ideo primo dicendũ est de fallacijs faciẽtibus multiplex actuale, quàm de alijs, & postea de potentiali, & vltimo de phantastico. Unde primo dicendũ est de æquiuocatione, & amphibologia, quàm de alijs fallacijs in dictione, quia in æquiuocatione, & amphibologia ẽ multiplex actuale, & per consequens eadẽ dictio, vel oratio secundum substantiã, & secundum modum proferẽdi, in alijs autem non. In istis enim plus est de identitate, quàm de alijs. Item adhuc prius dicendũ est de æquiuocatione, quam de amphibologia, quia æquiuocatio fit in dictione: amphibologia vero in oratione, dictio autẽ prior est oratione. Sciendum est, ꝙ fallacia dupliciter sumitur, quandoque D

Fallacia dupliciter accipitur.

B *quę enim fallacia idē est, ꝗ causa decipiendi, & quandoque idē est, ꝗ deceptio facta ex illa causa, & hoc primo modo sumitur hic fallacia.*

Art. 1. PRIMO sciēdum, ꝗ omnis fallacia saltē in dictione fit ſm aliquod multiplex, ideo est aduertendum, ꝗ triplex est multiplex, scilicet actuale. potentiale, & phantasticū. ¶ Vnde multiplex actuale est dictio, vel oratio eadem in materia & forma, habens diuersas significationes, vel diuersos sensus. Exemplum de dictione, vt canis, de oratione, vt inimicos vellem me accipere. Vnde materia dictionis non est aliud, quam literæ & syllabæ. & orationis sunt dictiones, sed forma earū non est, nisi modus proferendi, scribendi, vel ordi-F nandi, maximè in oratione. ¶ Sed multiplex potentiale est dictio, vel oratio eadem in materia, & diuersa in forma, habens diuersos sensus, & significationes. Exemplum de dictione, vt pēdere, nam qñ media est breuis, significat dare pœnam, sed quando est longa, significat pœnam pati. Exēplum de oratione, vt quicquid viuit, semper est, quę habet diuersos modos proferendi, & pausandi, ideo habet diuersos sensus, quia potest fieri pausa ly, viuit, vt dicendo, quicquid viuit semper est, & potest fieri pausa post ly, semper, vt dicendo, quicquid viuit, semper est.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝗ multiplex phantasticum est dictio, vel oratio, tantum vnū significans, cui tñ ex phantasia considerantis attribuitur sibi alia significatio, seu alius sensus G propter similitudinem, quam habet cum alia dictione, vt Papa habet tantum vnam significationem, sed propter similitudinem, quam habet cū musa, sibi attribuitur alia significatio. Ex quo sequitur, quod omnis fallacia, saltem in dictione, habet fieri secūdum aliquod multiplex, quia quælibet talis habet fieri mediantibus dictionibus, ad placitum significantibus, & non mediantibus conceptibus vltimatis, & tota causa est, quia in conceptibus vltimatis non est aliquod multiplex, seu dictio, vel oratio plura significans.

TERTIO sciendum, ꝗ circa p̄dicta mouetur talis difficultas, vtrū cōsequentia bona bene diuidatur in consequentiā materialē, & formalē. Art. 3.
¶ Et videtur ꝗ nō, quia nulla est cōsequentia formalis, igitur. Antecedens patet, quia nulla consequentia tenet in omnibus terminis consimili forma arguendi, quia in nulla consequentia mundi ponuntur omnes termini, ergo nulla tenet in omnib. terminis. ¶ Item omnis consequentia fit ratione significationis, igitur ōis cōsequentia est materialis. Antecedens probatur, quia in qualibet cōsequētiā bona requirit, ꝗ impossibile sit, ita esse, sicut per añs significat, quin ita sit, sicut per cōsequēs significat, igit ōis consequentia fit ratione significationis. Pro solutione est aduertendū ꝗ (vt alias visum est) diffinitio cōsequētiæ formalis, vt cōiter diffinit, de rigore sermonis non est bona consequentia, sed aliter debet diffiniri, vt visum est, visum est etiam H Sup. chan. 66. c

A etiam quæ se tenent ex parte formæ cõseque.ntiæ, & per hoc soluitur prima ratio. Ad aliã dr̄, q̃ sign̄atio nullo mõ est causa bonitatis consequentię formalis, cũ fiat in omnibus terminis, q̃cunq; significationẽ illi termini habeãt: immo si tales consequẽtię possent esse sine modo significationis, non minus essent bonę.

¶ ARGVITVR primo sic: dictio debet subordinari cõceptui mẽtali, sed nullus est conceptus mentalis, saltem vltimatus, qui sit multiplex: cum quilibet talis sit naturalis similitudo vnius rei. ¶ Secundo sic: Nulla dictio plura significat, igitur. Antecedens patet, quia vel significaret illa copulatiuè, vel disiunctiuè, B sed hoc est falsum, quia tunc nulla oratio, in qua poneretur talis dictio: esset distinguẽda, cum ipsa esset simpliciter vera, vel falsa. ¶ Tertio sic: Vnius signi est tantum vnum signatum: igitur vna dictio tantum vnũ sign̄t. Ad primum dicitur, q̃ nõ quęlibet dictio subordinatur vni conceptui, sed pluribus, cuiusmodi est dictio æquiuoca. Ad secundum dr̄, q̃ dictio ęquiuoca importat sua significata disiunctim, & non copulatiuè, vel disiunctiuè, sic videlicet, q̃ orõ, in qua ponitur, non subordinatur mentali copulatiuæ, vel disiunctiuæ, sed pluribus mentalibus, cathegoricis, disiunctim captis. Ad tertium dicitur, quòd vnius signi, formaliter capti, est tantum vnum signatum, sed nõ oportet, quòd vnius signi materialiter capti, sit tantum vnum significatum, vel fundamentaliter.

C *¶ Aequiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem secundũ substantiã, & modum proferendi, vt in hoc nomine, canis. Sciendum est, quòd in qualibet fallacia est duplex causa, scilicet causa apparentiæ, & causa defectus. ¶ Causa apparentiæ in qualibet fallacia est, quæ mouet ad credẽdũ id, quod non est credendum. ¶ Causa defectus est, quæ ostendit creditũ esse falsum. Causa apparentiæ in æquiuocatiõe est vnitas dictionis eiusdem secundum substantiã & secundum modum proferendi, diuersa significãtis.* D *Causa defectus siue falsitatis est diuersitas significatorum: vnitas .n. prædicta in æquiuocatione mouet ad credendum, quod non est .s. vnitatem significãdi, diuersitas autem ostendit creditum esse falsum. ¶ Aequiuocationis tres sunt modi, sed primo videndum est, quid sit fallacia æquiuocationis. ¶ Vnde fallacia æquiuocationis est deceptio proueniens ex eo, q̃ aliqua dictio manens vna secundã substãtiã, & secundũ modum proferendi, diuersa significat. ¶ Primus ãt modus prouenit ex significatione, vel consignificatione dictionis. Ex significatione sic paralogizat̃. oĩs canis currit, sydus celeste est canis: ergo sydus celeste currit. Solutio: vtraq; p̃missarum est duplex, q2 hoc nomẽ, canis, est multiplex, æquocè significans*

Aequiuocatio.

Fallacia æquiuocatiõis q̃d.

E gnificans animal latrabile, sydus cœleste, & piscem marinum, & sic maior vno modo est vera, & alio modo falsa, & similiter minor. ¶ Vel sic, omne expediens est bonum, malum est expediens, ergo malum est bonum. Solutio, expediens dicitur ęquiuoce. Vno modo idem est, quod bonū. Alio modo idem est, quòd necessariū, quod accidit in minus malum, quod oportet fieri ad euitandum maius malum. Unde vtraq; pręmissarum est duplex, quia vno modo est vera, alio modo est falsa. ¶ Ex consignificatione paralogizatur sic, iste pannus est de Anglia: Anglia est terra, ergo iste pannus est de terra, non sequitur, quia prima est duplex ex F eo, quòd hæc propositio, de, potest dicere circunstātiam causæ materialis, & sic est falsa, vel potest dicere locum, & originem, & sic est vera. ¶ Vel sic, in quocunque est ægritudo, ipsum est animal, sed in humorum inadequatione est ægritudo: ergo humorū in adæquatio est animal. Prima est duplex, quia hęc prapositio, in, pōt dicere causam efficientem esse, et sic est falsa, vel causam formalem, siue subiectum, in quo est, & sic est vera, similiter dicendum est de minori. ¶ Vel sic, propriū est quantitati, secundum eam simile vel dissimile dici, sed secundum similitudinem dicitur aliquis similis vel dissimilis: ergo si G similitudo vel dissimilitudo sunt qualitates, quod falsum est, immo sunt relationes. Prima est duplex, eo quòd hæc propositio, secūdum, potest dicere circunstantiā causæ efficientis, & sic est vera, quia duæ qualitates eiusdem spęciei faciunt vnam similitudinē, & sic qualitas est causa efficiēs similitudinis, si autem dicat circūstantiam causæ formalis, sic est falsa, quia qualitas non est causa formalis similitudinis, & econuerso dicendum est de minori. ¶ Similiter, omne sanum est animal, vrina est sana: ergo vrina est animal: vtraq; pręmissarum est duplex, quia, sanum dicitur H de animali, vt de subiecto, & de vrina, vt de signante, vel indicāte, de cibo, vt de efficiente, de dieta, vt de conseruante, & sic alio, & alio modo sanitas ad hæc comparatur. Et secundum hoc habet diuersas significationes. ¶ Ex cōsignificatione sic paralogizatur: quicunque sanabatur, sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est: minor est duplex, eo quòd hoc participiū, laborās, potest dicere præsens tempus, & sic est vera, & tunc est sensus, laborans nunc sanabatur: si autē dicat pręteritum, sic est falsa, & sic est sensus, laborans tunc sanabatur, & econuerso dicendum est de conclusione, laborans eīm

aquiuo-

A æquiuocum est ad laborantem nunc, & ad laborantē tunc. ¶ Et eodē modo est hic, quicunq; surgebat, stat. sedens surgebat, ergo sedens stat, & eodem modo respondendum est, sicut fuit respōsum ad alium paralogismum. ¶ Alio modo potest fieri econuerso, q̄n dictio pot est teneri materialiter, vel consignificatiuè, sicut hic, Deus est vbiq;, vbique est aduerbiū, ergo Deus est aduerbiū. Dicendum est, ꝙ prima est duplex, eo ꝙ hęc dictio, vbiq;, pōt teneri materialiter, vel consignificatiuè, si materialiter, sic est falsa, si consignificatiuè, sic est vera, sed nō sequit̄ conclusio. ¶ Secundus modus æquiuocationis

B prouenit ex transsumptione dictionis. ¶ Vnde transsumptio (vt hic sumitur) est acceptio dictionis, significantis vnū ex impositione ad significandū aliud per similitudinem. Et s̄m istum modum sic formatur paralogismus, quicquid ridet, habet os, pratū ridet, ergo pratū habet os. Prima est duplex, eo ꝙ hoc verbū, ridet, potest teneri propriè, & ex impositione vel transsumptiuè. si propriè sic est vera, & non sequitur conclusio, si transsumptiuè, sic est falsa, & sic sequitur conclusio. Hoc. n. verbum, ridere est æquiuocū ad ridere, & ad florere, quia ridere significat ex prima impositione risum ab ore

Trāssumptio q̄d.

emittere, florere. n. significat per C quandam transsumptionem, florere enim, & ridere quandam similitudinem habent, quia vtrobique denotatur gaudium, & ideo ridere transsumitur ad florere, vt vult Arist. ideo sumentes aliquam similitudinē, transferunt: Quicquid currit habet pedes, Secana currit, ergo secana habet pedes, vtraq; præmissarū est duplex, quia hoc verbum, currit, vel tenetur propriè, vel trāssumptiuè, currere enim, & labi assignantur in velocitate motus, secundum ꝙ, curri sumitur propriè, sic maior est vera, & minor falsa, si transsumptiuè, tunc est econuerso. ¶ Tertius modus prouenit, ex eo ꝙ aliqua dictio plura D significat cōposita, separata vero vnum solum, vt hæc dictio, immortale, vno modo dicitur, quasi non potens mori, alio modo dicitur, quasi potens nō mori. ¶ Et secundum hoc sic formatur paralogismus, omne immortale est perpetuū, sed omne potens nō mori, est immortale, ergo omne potens non mori, est perpetuū. vtraque præmissarum est duplex, cū hoc nomen immortale, sit æquiuocum, vt dictum est. ¶ Itē omne incorruptibile est perpetuum, sed omne potens non corrumpi, est incorruptibile, ergo omne potens non corrūpi, est perpetuum, vtraque præmissarum est duplex, eo

Lib. j. Elench.

Fluuius.

E *quod incorruptibile, vno modo idē est, q̄ nō potens corrumpi, & sic incorruptibile est perpetuum, & sic maior est vera, & minor falsa, alio modo idē est, q̄ potens non corrumpi, vt primus homo potuit non corrūpi, & in hoc sensu maior est falsa, & minor vera. Et sic soluendi sunt paralogismi æquiuocationis per distinctionem paralogismorum secundum æquiuocationē, vt prius patuit.* ¶ *Recta solutio est manifestatio syllogismi falsi, & propter quid est falsus, & hoc contingit dupliciter, scilicet distinguendo, vel aliquam præmissarum interimēdo. Secundo modo respondendū* F *est ad omnes peccantes in materia: Et ad omnes orationes in vtroque peccantes, respondendū est vtroq; modo, s. distinguendo, & aliquam præmissarum interimendo, non secundum idem, sed secundum diuersa.*

Art. I. PRIMO sciendum, q̄ æquiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem, s̄m substantiam & modū proferendi diuersa significantis, i. qñ dictio vna plura significat æquiuocè, vt illa dictio canis, vel potest dici, q̄ æquiuocatio nō est, nisi acceptio termini æquiuoci pro diuersis significatis mediantib. diuersis conceptib. totalib. & nō synonimis, & est duplex, s. à casu, & à consilio, vt alias visum est in antepræ dicamentis. ¶ Vnde fallacia æquiuocationis est idoneitas, i. prōptitudo, vel habilitas decipiendi proueniens ex identitate di- G ctionis, diuersa significantis, vel est deceptio proueniens ex identitate dictionis, diuersa significantis. ita q̄ causa apparentiæ eius est, identitas dictionis, diuersa significantis, nam credimus, q̄ sicut dictio est vna, q̄ significatum eius sit tantum vnū, sed causa defectus est pluralitas significatorum, & ex parte eius sic diffinitur, est deceptio proueniens ex pluralitate significatorū vnius dictionis. ¶ Et aduerte, q̄ si ista fallacia debeat diffiniri, oportet q̄ diffiniatur tam ex parte causæ apparentiæ, quā ex parte causæ defectus. vt fallacia æquiuocationis est deceptio, proueniens ex identitate dictionis, diuersa significantis, vel ex pluralitate significatorum eiusdem dictionis, & H eius sunt tres modi, vt consequenter videbitur.

Sup. char. 42. G.

SECVNDO sciendū, q̄ primus Art. 2. modus huius fallaciæ est, qñ dictio principaliter plura significat, sic q̄ in vna præmissa accipitur pro vno significato, & in alia, vel in conclusione pro alio, vt omnis equus est irrationalis, iudex est equus, ergo iudex est irrationalis. ¶ Similiter quicūq; discunt sunt ignari, scientes discūt. ergo scientes sunt ignari. Soluuntur isti paralogismi, negando consequētiā, quia dictio æquiuocè accipitur in ipsis. Nam in maiore primi argumēti ly, equus, accipitur pro animali, & in minori pro iusto, & recto, similiter discunt, in maiori accipitur, vt idē est, q̄ recipere doctrinam, & in minori vt idem est, q̄ dare doctrinam. ¶ Et aduerte, q̄ etiā dictiones Sco. in 1. d. 5. q. 2. de lv. de habet.

minus

A minus principales sunt æquiuocè, sicut propositiones fm, q denotant aliã,& aliã habitudinẽ., vt quicquid est de Anglia, est de terra, ille pannus est de Anglia, ergo ille pannus est de terra similiter quicquid est in hoc corpore est aqua, sed color est in hoc corpore, ergo color est aqua. Soluuntur negando consequentiã, quia illę ꝓpositiones accipiuntur in maiori,& in minori fm aliã,& aliã habitudinem. ¶Sed secundus modus prouenit ex eo, q dictio significat vnũ principaliter, & aliud transsumptiuè, seu minus principaliter, vt sanũ principaliter significat animal, habens sanitatem, & minus principaliter significat signum sanitatis, & ideo si paralogizatur, omne sanum est animal, vrina est sana, ergo vrina est animal. Soluitur, negando consequentiam, nam sanum aliter acci B pitur in maiori,& minori.

Scot. in quot. q. 6. in sol. ar. 4. Tho. cõtra 2. ar. princ.

Scot. in 4. d. 8. q. 2. per lõgũ.

Art. 3.

Tertio sciendum, q tertius modus huius fallaciç est, qñ dictio per se sumpta vnũ significat,& sumpta cũ alia plura significat, vt mortale, significat potens mori, sed qñ ponitur cum, in, dicendo immortale, tunc duo significat. nã vel ly, in, negat actũ tantum,& tunc valet tantũ, sicut potens nõ mori, vel negat actũ & potentiã simul, & sic valet tãtum, sicut non potens mori. ¶ Et fm hoc sic paralogizatur, omne immortale est perpetuũ. potens non mori est immortale, ergo potens non mori est perpetuũ. Soluitur, distinguẽdo maiorem eo q ly, in, in maiori potest negare actum & potentiã, & sic maior est vera,& minor falsa, vel potest negare actum tantum, & tunc ma- C ior est falsa,& minor vera, vel potest solui negando consequentiam, quia immortale, æquiuocè accipit in maiori,& in minori. ¶Circa hoc quæritur, vtrum omnis consequentia sit bona, cuius ex opposito consequẽtis inferẽ oppositum antecedentis. ¶Et arguitur, q non, quia ibi est bona cõsequentia, chimera est, ergo nulla chimera est, & tñ ex opposito consequentis nõ infertur oppositum antecedentis, cum sit idem cum antecedente. Pro solutione ponuntur aliquæ propositiones. ¶ Prima est, q per oppositum intelligitur contradictorium. ¶ Secunda propositio est, non ex cuiuslibet bonæ consequentiæ contradictorio cõsequentis inferẽ oppositũ antecedẽtis, quia multæ sunt bonæ consequentię, quarũ D cõtradictoria consequentia nõ sunt. ¶Tertia propositio, nulla consequẽtia est bona, nisi cõsequentia, qua arguitur ex opposito cõsequẽtis ad oppositũ antecedẽtis, sit bona. ¶Quarta propositio, ex cuiuslibet bonę cõsequentię contradictorio cõsequentis potest inferri oppositũ antecedentis. ¶Quinta propositio, cuiuslibet bone consequentiæ contradictoriũ consequẽtis repugnat antecedenti. ¶ Vnde propositiones dicuntur repugnare, q̃ sic se habent, q impossibile est ita esse, sicut per vnam adæquatę significatur, quin ita sit, sicut per aliam adęquatæ significatur. Ex quo sequitur, q non est inconueniens idem repugnare sibiipsi. ¶Sexta propositio est, ex cuiuslibet boni syllogismi contradictorio conclu-

Quæsitũ.

Scot. in 3. d. 28. q. 2. in solut. 3. quæst. Et i 3. d. 19. q. vnica.

E sionis cum altera præmissarum infertur oppositum alterius præmissæ. ¶Septima propositio, quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentię, sequitur ad eius antecedēs. Octaua propositio, quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens.

¶Argvitvr primo sic. Ista vox, homo, plura significat, ergo est dictio, æquiuoca. ¶Secundo sic. Ista propositio, oīs canis currit, est simpliciter neganda, cū ly canis, distribuatur pro omni supposito, ergo nō est distinguenda. ¶Tertio sic. Iste paralogismus fit secundum æquiuocationem, quicunq; sanabatur, sanus est, laborans sanabatur. ergo laborans sanus est, & tamen non fit secūF dum aliquem trium modorum, igitur. Ad primum, dicitur, q ille terminus, homo, & quilibet terminus communis duo significat, vnum de significato primario, & adæquato, puta humanitatem, & aliud de significato secundario, & inadæquato, puta Sortem, Petrum, sed non significat illa æquiuocè. Ad secundum dr, q ly, canis, bene distribuit pro omnibus suis suppositis, sed non distribuitur vna distributione, sed pluribus. Ad tertium dicitur, q de hoc est difficultas, dicunt aliqui, q fit secundum primum modum ęquiuocationis, & q primus modus fit etiā, quando arguitur a magis amplo ad minus amplum: Alij dicunt, q non est paralogismus in dictione, quia pōt habere causam apparentiæ extra dictionē, puta in mente, & dicunt, q est paralogismus accidentis.

¶ Amphibologia est multiplicitas orationis eiusdem, secundum substantiam & secundum modum proferēdi diuersa significantis. Fallacia autem amphibologię est deceptio, proueniens ex identitate orationis eiusdem secundum substantiam & secundum modum proferendi diuersa significantis. ¶ Causa apparentiæ est identitas orationis eiusdem secundum substantiam & secundum modum proferendi. ¶ Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi, quod ἀμφὶ, & *est dubium, & bole sententia,* βουλή. *quasi dubia sententia. ¶ Amphibologię tres sunt modi. ¶ Primus modus prouenit ex eo, q aliqua oratio principaliter plura significat, vt liber Aristotelis. Hęc enim oratio est duplex. Vno modo idem est, quod liber, editus ab Aristotele. Alio modo idem est, quod liber possessus ab Aristotele. Et formatur sic paralogismus, quicquid est Aristotelis, possidetur ab Aristotele, iste liber est Aristotelis, ergo possidetur ab Aristotele. utraq; præmissarum est duplex, ut dictum est. ¶ Secundus modus amphibologiæ prouenit ex transsumptione orationis. Transsumptio autem orationis est, qn̄ oratio propriè significans unū trāssumitur ad significādum, alium*

G Amphibologia quid, & eius fallacia.

H Amphibologiæ tres. modi.

Trāssumptio qd.

propter

A propter aliquàm similitudinem, repertam in ipsis, vt littus arat, transsumitur ad operam perdi. Et formatur sic paralogismus, quicquid aratur, aratro scinditur: littus aratur, quando indocilis docetur: ergo quando indocilis docetur, littus aratro scindit. Minor est duplex, quia littus arari significat propriè terram scindi: transsumitur autem ad operam perdi, & est similitudo in hoc, quòd qui littus arat, operam perdit, & frustra laborat. ¶ Tertius modus amphibologiæ prouenit ex eo, quòd aliqua oratio composita plura significat: separata

B vero vnum solum, vt seculū scit: hęc.n.oratio est duplex: significat enim quòd aliquis sciat seculū, vel quòd seculum habeat scientiam de aliquo, & ideo ista oratio est duplex ex eo, quòd verbum, scit, potest ordinari cum hoc, quod est seculum, a parte ante, & sic est vera, & sic non sequitur conclusio, vel a parte post, & sic est falsa & sic sequitur conclusio. ¶ Similiter, quicquid scit, hoc scit, quia hac dictio, hoc, supponere potest huic verbo, scit, vel apponere ¶ Similiter hic, quoscunq; vellem me accipere, vellem, quòd acciperent me, pugnantes vellem me accipere: ergo vellem, quòd pugnantes acciperent me: maior est duplex, quia hac dictio, me, potest ordinari cum isto verbo accipere a parte ante, & sic est vera, & C non sequitur conclusio, vel a parte post, & sic est falsa, & sequitur conclusio. ¶ Similiter ista dictio, pugnantes, potest supponere vel apponere. ¶ Similiter hic, quicquid videt aliquis, hoc videt, columnam aliquis videt: ergo colūna videt, maior est duplex, vt dictum est in aliis. ¶ Similiter hic: quicunque sunt episcopi, sunt sacerdotes: asini sunt episcopi: ergo asini sunt sacerdotes. Vtraq; præmissarum est duplex, ex eo quòd hac dictio, episcopi, potest esse nominatiui casus, vel genitiui. Quod autem deceptio facta ex diuersitate casus, faciat amphibologiā,

D patet, quia casus datus est dictioni ad hoc, vt ordinetur cum alia dictione. Sed ordinatio dictionis cū dictione facit amphibologiā, & non æquiuocationem: hoc.n.patet ab Aristotele formante paralogismos amphibologię secundum diuersitatem casus, & non æquiuocationis. (In lib. Elench.) ¶ Sciendum est quòd Aristoteles ponit tres modos cōmunes æquiuocationis, & amphibologiæ. ¶ Primus modus est, quando dictio vel oratio plura principaliter significat: dictio, vt canis: oratio, vt liber Aristotelis. ¶ Secūdus modus est, quā sic soliti sumus dicere secūdū trāssūptionē. Trāssumptio in dictione, vt ridere, in oratione, vt littus aratur ¶ Tertius modus est, quando com-

E *do compositum plura significat, separatim vero vnum solum. ¶ Exemplum in æquiuocatione, vt in his dictionibus immortale, incorruptibile. ¶ Exemplum in amphibologia, vt in ista oratione, seculum scit. In omnibus enim istis compositum plura significat: separatim vero vnum solum. ¶ Quæritur de distinctione istorum trium modorum communium, quorum primus est, quantum ad æquiuocationem, quando vnum nomen principaliter plura significat. Secundus prouenit ex transsumptione. Tertius est, quando vnum nomē*
F *compositum plura significat, simplex vero vnū solum, vt immortale, incorruptibile, & hoc totum*
Obiectio. *verum. ¶ Sed tunc obijcitur: deceptio proueniēs ex consignificatione dictionis non continetur sub aliquo istorum trium modorum in æquiuocatione: verbi gratia, sicut in hoc syllogismo: quicunq; sanabatur sanus est: laborans sanabatur: ergo laborans sanus est, non continetur sub tertio modo, quia laborans non est dictio composita: nec sub secundo, quia hæc dictio laborans non tenetur trāsumptiuè: nec sub primo, quia primus prouenit ex principali significatione, sed hæc dictio, laborās, non significat principaliter tempus, sed ex consequenti per accidentia: ergo illa deceptio facta in*
consignificatione, non est sub aliquorum trium modorum. Solutio: deceptio, facta ex consignificatione dictionis, continetur sub primo mō æquiuocationis. ¶ Ad hoc, quod obijcitur, quòd primus modus prouenit ex principali significatione: dicendum est, quòd principalis significatio appellatur hic, quicquid ex eadem impositione importatur per dictionem, sed ex eadem impositione significat quælibet dictio significationem, & sua accidentia. Ille qui enim qui imposuit hoc nomen, lapis, ad significandum lapidem, sub tali genere, sub tali numero imposuit, & sic eadem impositione imposuit impositor, quia hæc di- H
ctio, laborans, importat suum significatum, & consignificatum, & sic de alijs. ¶ Vel dicēdum est, quòd principalis significatio ponitur in primo modo æquiuocationis, & amphibologia, ad remouēdum transsumptionem in eis, quia transsumptio significatur per dictionem non principaliter, vt ridere non principaliter significat florere, sed transsumptione, per quandam similitudinem, & hæc dictio, laborans, significat præsens tempus, & præteritum Quæstio.
imperfectum. ¶ Item quæritur, quare deceptio facta ex quibusdam accidentibus, facit æquiuocationem, & ex quibusdam amphibologiam. Solutio, dico quòd

A *quòd quedam sunt accidentia, que consequuntur dictionem non absolutè, sed prout est ordinabilis cum alia dictione: sicut casus, numerus ordinantur per dictiones adinuicem per talia accidentia. Male enim diceretur, homines currit, quia ibi non est debitus numerus, nec debitus casus, & deceptio ex talibus accidentibus est deceptio in oratione, & sic est amphibologia, & non in equiuocatione. Sed sunt alia accidentia absoluta, qua cõsequuntur dictionem per se, vt tempus, & genus, & per talia accidentia non ordinantur dictiones adinuicem, quia sicut bene* B *dicitur, homo currit: ita bene dicitur, homo currebat. Vnde licet tempus varietur, manet tamen eadem constructio, & ideo non construuntur mediante tempore, & sic deceptio ex talibus accidentibus fit in dictione, & ita in æquiuocatione, & non in amphibologia.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd amphibologia capitur dupliciter. Vno modo large', pro omni oratione habente sensum dubium. Alio modo capitur strictè pro omni oratione habente sensum dubium, proueniẽs ex multiplicitate actuali orationis multiplicis, & non dictionis æquiuocæ, & sic capitur hic, & potest sic diffiniri. ¶ Amphibologia est multiplicitas orationis amphibologicę, eadem in materia & forma, habens diuersos sensus, vel diuersa significata, non prouenientes ex multiplicitate dictionis æquiuocæ. Vnde C fallacia amphibologiæ est idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate orationis, diuersa, vel diuersos sensus habentis. Passiuè etiam potest diffiniri, sicut fallacia æquiuocationis. ¶ Vnde causa apparentiæ eius est identitas actualis orationis multiplicis, sed cã defectus ẽ multiplicitas sensuũ, illi orõni correspõdẽtiũ, non ex parte dictionis æquocæ, sed ex parte orationis multiplicis.

Amphibologia dupliciter.

SECVNDO sciendum, quòd ipsius fallacię amphibologię sunt tres modi, sicut ipsius fallacię æquiuocationis. ¶ Primus prouenit ex eo, quòd aliqua oratio ęque primò plures sensus habet, sic, vt in vna præ- D missarum accipiatur pro vno, & in alia, vel in conclusione pro alio, & secundum istum modum sic paralogizatur: quoscunq; vellem me accipere', vellem quòd acciperent me', sed inimicos me vellem accipere ergo velle, quòd inimici acciperent me'. Vnde dictus paralogismus soluitur per hoc quòd ly, me', in vtraque præmissarum construitur ante', vel post, vel in vna à parte ante', & in alia à parte post: vnde quando construitur à parte ante', sensus est, de quibuscunque vellem me accipere', vellem quòd acciperent me', & sic maior est falsa: si à parte post, tunc minor est falsa, & est sensus, inimicos vellem me accipere .i. de inimicis vellem, quòd acciperent me', & tunc illis duobus modis cõsequẽtia est bona, sed si tertium, puta

E quòd in vna construatur a parte ante, & in alia a parte post, nõ valet cõsequentia, sed committitur fallacia amphibologię. ¶ Secundus modus prouenit ex eo, ꝙ aliqua oratio significat plura, vel habet plures sensus, vnum primo, & principaliter, & alium minus principaliter, siue attributiuè, & in vna pręmissarum capitur pro significato principali, & in alia, seu in conclusione pro significato minus principali, & secundũ istũ modum sic paralogizatur. ¶ Quicũque haurit aquas cribro, est iuxta aquas, sed scholaris sine libro haurit aquas cribro: ergo scholaris sine libro est iuxta aquas. ¶ Modus soluẽdi est, distinguendo istam, haurit aquas cribro, quia vel capitur in minore, & in maiore eodem modo, & sic bene sequitur, sed sicut conclusio est falsa, ita aliqua pręmissarum, vel non capiendo eodem modo in vtraque. s. in maiori & minori, & tũc nõ sequitur, sed cõmittit̃ ista fallacia.

F

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ tertius modus huius fallacię prouenit ex eo, ꝙ aliqua oratio, per se sumpta, vnum significat, sed iuncta cũ alia, habet diuersas significatiões, vt hæc oratio, hoc videt, habet tm̃ vnam significationem, scilicet hęc res videt, sed iuncta isti, quicquid aliquis videt, hoc videt, habet diuersas significationes. Vnde ly, hoc, potest teneri dupliciter: Vnomodo in nominatiuo casu, & sic est sensus, quicquid aliquis videt, hoc videt, idest quãcũq; rem aliquis videt, illã res videt, vel potest teneri in accusatiuo casu, & sic est sensus, quamcunq; rem aliqs videt, illam rem videt. Et secundum hoc sic paralogizatur. ¶ Quicquid aliquis videt, hoc videt: pariete aliquis videt: ergo paries videt. ¶ Modus soluendi est, distinguendo illã, hoc videt, quia ly, hoc, potest teneri in nominatiuo casu, vel accusatiuo, vt visum est. ¶ Circa hoc quęritur, vtrum illa regula, in quã dicitur, ꝙ quicquid sequitur ad consequẽs bonę cõsequentię, sequitur ad eius antecedens: sit bona. ¶ Et arguitur ꝙ non, quia non sequitur, ad omnem propositionem esse veram .: sequitur aliquam propositionem esse veram, & ad aliquam propositionem esse veram, sequitur hominem esse asinũ, quia ad illam esse veram, tu es asinus, sequitur te esse asinum: ergo ad omnem propositionem esse verã, sequitur te esse asinum. Respondetur, ꝙ regula est bona, & ad rationem dicitur, ꝙ maior est vera tantũ in sensu composito, q̃ in sensu diuiso, & minor in sensu composito est falsa, sed in sensu diuiso est vera, sed tunc nõ sequitur conclusio. ¶ Vnde sensus compositus minoris est ille, ad talẽ propositionem aliqua propositio est vera, sequitur te esse asinum, sed sensus diuisus est, ad aliquam propositionem, puta ad istam, tu es asinus, sequitur te esse asinum.

G

Quæstio.

H

Respõsio.

¶ ARGVITVR primo: In multis fallacijs est dubia sententia. ergo fallacia amphibologię nõ est distincta ab alijs. ¶ Secundo sic. Secũdum multiplicitatẽ huius orationis. episcopi sunt asini, fit fallacia amphibologię, sic paralogizando. ¶ Quicunque sunt episcopi, sunt homines, asini

A ni sunt episcopi: ergo asini sunt homines, & tamē prouenit ex parte dictionis. s. de ly, episcopi. ¶ Tertio sic. Omnis oratio tantum vnum significat. s. compositionem prędicati cum subiecto, ergo secundum nullam fit fallacia amphibologię. Ad primum dicitur, ꝙ amphibologia potest capi dupliciter. Vno modo largè. Alio modo strictè, vt visum est in primo notab. Ad secundum dicitur, ꝙ talis multiplicitas non prouenit ex parte de ly, episcopi, secundum se, sed ex parte illius termini, episcopi, in ordine ad alios terminos. Ad tertium dicitur, ꝙ oratio nō significat cōpositionem prędicati cū subiecto, sed bene verum est, quod talis compositio
B denotatur per illud verbum, est.

Fallacia facientes multiplex potētiale.

Sequitur de fallacijs, facientibus multiplex potentiale scilicet de compositione, diuisione, & accentu, & prius de compositione, quàm de alijs, quia paralogismi sunt efficaciores secundū compositionem ad finem sophisticum, qui est apparens sapientia, & non existens, & ideo prius dicendum est de cōpositione, quàm de alijs. ¶ Compositio est eorum, quę debent diuidi, falsa vnio. ¶ Diuisio vero est eorum, quę debent componi: falsa diuisio.

Fallacia cōpōnis.

¶ Fallacia compositionis est idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate orationis vnius, & eiusdē secundum materiam, & secūdum situm magis debitum partibus, in oratione positis. ¶ Causa apparentię huius fallacię est oratio diuisa, habens idētitatem in materia cum oratione composita. C *¶ Causa falsitatis, siue defectus est diuersitas sensus compositi à diuiso. Notandum, ꝙ quando oratio est vera in sensu diuiso, & falsa in sensu composito, tunc est fallacia compositionis. ¶ Dicitur tamen oratio composita, quando determinatio determinat illud determinabile, quod magis apta nata est determinare, & similiter dicitur oratio composita, quādo dictiones ordinantur secundū situm, magis debitum. ¶ Et dicitur oratio diuisa, quando determinans determinat illud determinabile, qđ non est magis apta nata determinare,* D *vel quando dictiones ordinantur secundum situm, minimè debitum. ¶ Vnde sumitur hæc oratio gratia exempli, quicquid viuit. semper est: in ista oratione sunt duo determinata. s. hoc verbum, viuit, & hoc verbum, est, & est vna determinatio. s. semper, si ergo hęc determinatio. s. semp, determinat hoc verbum est, quod ponitur a parte prędicati, sic dicitur oratio composita, quia tunc determinatio determinat determinabile, quod magis apta nata est determinare, quia illud verbum, est, ponitur in situ determinato, scilicet in predicato. Si autem determinat hoc verbum, viuit, sic dicitur diuisa,*

E uisa, quia determinat illud determinabile, quod est minus apta nata determinare, quia illud verbum, viuit, non ponitur in situ, de terminato ipsius verbi, & tũc dictiones ordinantur secundum situm, minus debitum. Istius fallacia duo sunt modi. ¶ Primus modus prouenit ex eo, quòd aliquod dictum potest supponere pro se toto, vel pro parte sui. Et secundum istum modum paralogizatur sic: quemcunque possibile est ambulare, possibile est, quòd ipse ambulet: sedentem possibile est ambulare, ergo possibile est, quòd sedens ambulet ¶ Ad hoc dicendum est, quòd minor est F duplex, quia si hoc dictum, sedentem ambulare, supponat pro se toto huic prædicato, est possibile, idest sedens sedendo potest ambulare: tunc hęc composita est falsa, sicut etiam est impossibile dicere, quòd sedens ambulet. Si autem istud dictum supponat pro parte sui: tunc est diuisa, & vera, & non sequitur conclusio, & est sensus: sedentem possibile est ambulare, idest sedens nunc, habet potentiam, vt postea ambulet. Et similiter, quemcunque possibile est scribere, possibile est, quòd ipse scribat: non scribentem scribere, est possibile: ergo possibile est, quòd non scribens scribat. Dicendum est ad istum paralogismum, sicut ad primum. ¶ Secundus modus prouenit ex eo, quòd aliqua determinatio potest referre diuersa, & G penes istum modum paralogizatur sic: quicunque literas scit nunc, didicit eas, sed iste antiquus grammaticus scit literas: ergo nunc didicit eas. Dicendum quòd maior est duplex, quia hæc determinatio, nunc, potest determinare hoc verbum didicit, & sic est composita, & falsa, & sequitur conclusio, vel potest determinare hoc verbum, scit, & sic est diuisa, & vera, & non sequitur conclusio. ¶ Similiter hic quod vnum solum potest ferre, plura potest ferre, sed quod potest non plura ferre potest vnum ferre: ergo quod potest non plura ferre, potest plura ferre. Dicendum, quòd maior H est duplex, quia hæc determinatio, solum, potest determinare hoc verbum, potest, & sic maior est falsa, & composita, & est sensus, quòd illud, quod potest ferre vnum cum alio potest ferre plura, vel potest determinare hoc verbum, ferre, & est sensus verus, & propositio diuisa vera, sub hoc sensu, quod potest iam ferre vnum solum, & ferre non plura, potest plura ferre. ¶ Similiter: tu scis, tantum tres homines currere, posito casu quòd sex currant, & nescias de tribus: hęc est duplex, quia hæc dictio,

tantum,

A tantum, potest determinare hoc verbum scis, vel currere: si determinat hoc verbum currere, sic est composita, & falsa: si scis, tunc est diuisa & vera, & paralogizatur sic: tu scis tantum tres homines currere: posito casu quòd sex currant, sed quicquid scitur, est verum: ergo tantum tres homines currere, verum est: maior est duplex, vt iam dictum est. De fallacia diuisionis.

Fallacia diuisióis. Quid sit diuisio, dictū est prius. ¶ Fallacia diuisionis est idoneitas decipiendi, proueniens ex eo, quòd oratio aliqua composita est vera, & diuisa falsa: vna, & eadem manens secundum materiam, differens secundum formam diuersa significat, quæ creditur esse vera in sensu diuiso: eo quòd veritatem habet in sensu composito. ¶ Causa apparentiæ huius fallaciæ est oratio composita, habens identitatem in materia cum oratione diuisa, vel causa apparentiæ est identitas orationis eiusdem secundum substantiam & secundum situm, minus debitum. ¶ Causa defectus est diuersitas sensus diuisi a sensu composito. Istius fallaciæ duo sunt modi. ¶ Primus modus prouenit ex eo, quòd aliqua coniunctio potest copulare inter terminos, vel inter propositiones, & secundum istum modum paralogizatur sic: Quæcunque sunt duo & tria, sunt duo, & sunt tria: quinque sunt duo, & tria: ergo quinque sunt duo, & quinque sunt tria. Ad hoc dicendum est, quòd minor est duplex, quia hæc coniunctio, &, potest coniungere, & copulare inter terminos, vel inter propositiones, si inter terminos, sic est vera composita, & est sensus, duo & tria, simul iuncta, faciunt quinque: si inter propositiones, sic est falsa & diuisa, & est sensus, quòd duo sunt quinque personæ, & quòd tria sunt quinque personæ, quod est falsum. ¶ Similiter est hic, quæcunque sunt duo & tria, sunt paria & imparia: quinque sunt duo, & tria: ergo quinque sunt paria, & imparia. Dicendum est, quòd minor est duplex, quia ibi potest esse copulatio inter terminos, et sic est vera, & composita, & est sensus: quinque sunt duo & tria, in simul coniuncta: vel ibi est copulatio inter propositiones, & sic est falsa & diuisa, & est sensus, quinque sunt duo, & quinque sunt tria, quod est falsum. ¶ Similiter hic: omne animal est rationale vel irrationale, sed non omne animal est rationale, ergo omne animal est irrationale. Dicendum, quòd maior est duplex eo, quòd ista coniunctio vel, potest coniungere inter terminos, & sic est vera, & com-

E *composita, vel inter propones, & sic est falsa, & diuisa.* ¶ *Similiter hic; omne animal vel est sanū vel est ægrum, vel sic omnis substantia est corporea vel incorporea, uel sic: omnis linea est recta uel curua, vnde omnes istę sunt uera, quando coniunctio cō iungit inter terminos, & sunt cō positę, sed sunt falsæ quando con iūctio coniungit inter orationes & propositiones, & diuisę, quia coniunctio per se, & primo est cō iunctiua partiū orationis: ex con sequenti ipsa coniungit orationē cum oratione.* ¶ *Secūdus modus huius fallaciæ diuisionis prouenit ex eo, quòd aliqua determina*
F *tio pōt referri ad diuersa, ut hic, quo uidisti hunc percussum, percussus est, sed oculo uidisti hunc percussum, ergo oculo percussus est. Dicendum est quod minor ē duplex, qa iste ablatiuus, oculo, pōt determinare hoc participiū percussum, & sic est diuisa & falsa, & est sensus, tu uidisti hunc percussum oculo, & sic sequitur conclusio, uel potest determinare hoc uerbum, uidisti, & sic est cō posita, & vera, & tūc est sensus: tu uidisti cum oculo hunc percussum, sed tūc non sequitū cōclusio.*

Art. 1. Primo sciendum, ꝙ post quā determinatum est de fallacijs, quę fiunt ſm multiplex actuale: cōsequēter determinandum est de fallacijs, quę fiunt secundum multiplex potētiale. Et primo de fallacia cōpōnis, G & diuisionis. ¶ Vn̄ compositiō, ſm quam fit fallacia compositionis, est diuidendorum acceptio secundum vnionem eorum adinuicē, ſm quā faciunt sensum falsum, quę si acciperentur ſm eorum diuisionem, facerent sensum verum. Sed diuisio est componendorum separatio, hoc est quòd ibi est diuisio, quando termini accipiuntur secundum separationem, quam habent adinuicem, secū dum quam faciunt sensum falsum, qui acciperentur secundum eorum vnionē, facerent sensum verū. ¶ Vn de fallacia compositionis est idoneitas decipiendi, proueniens ex identitate orationis compositę falsæ, & diuisę veræ, idest fallacia compositionis, fit quādo arguitur a sensu diuiso vero ad compositum falsum. H
¶ Causa apparētię est idoneitas orationis compositę cum diuisa, sed cā defectus est diuersitas sensuum orationis compositę cum diuisa. Sed fallacia diuisionis est idoneitas decipiē di, proueniens ex identitate orationis diuisę falsę, & cōpositę veræ: hoc est fallacia diuisionis committitur, quando arguitur a sensu composito vero, ad sensum diuisum falsum. Causa apparentię est idemptitas orationis diuisę cum composita, sed cā defectus est diuersitas sensuum illarum orationum, scilicet compositæ, & diuisæ.

Secundo sciendum, ꝙ ipsius Art. 2. fallacię compositionis, & diuisionis possunt assignari tres modi. ¶ Primus modus fit pœnes orationem cō positam, & diuisam: in quibus ponū

tur

A tur modi verificabiles de tota propositione, vt sunt possibile, impossibile &c. Vnde quando tales modi se tenent ex parte subiecti, vel prædicati, faciunt compositam, sed quando se tenent ex parte copulæ, faciunt diuisam, vt sedentem possibile est ambulare. Et tunc est fallacia compositionis, quando arguitur à diuisa vera ad cōpositam falsam, & diuisionis, qn̄ arguitur à composita vera ad diuisam falsam. Exemplum primi, vt sic arguendo, quemcunq; possibile est ambulare, possibile est, vt ambulet, sedentem possibile est ambulare, ergo possibile est, ꝙ sedens ambulet, ibi arguitur à diuisa vera ad cōpositam falsam. Et ad faciendum fallaciam diuisionis ponatur impossibile de loco possibile, vt quemcunque impossibile est ambulare impossibile est ꝙ ambulet, sed impossibile est sedentem ambulare, ergo sedentem impossibile est esse ambulantē.

Vide Sc. in 1. dist. 21. & d. 39. & 4. & alibi sæpe.

B ¶ Modus soluendi est, negando consequentiam, quia committitur fallacia diuisionis, arguendo à sensu cōposito vero ad sensum diuisum falsum. Vel potest solui, distinguendo præmissas, i quibus ponitur modus penes sensum compositum, & diuisum. ¶ Secūdus modus fit penes orationem compositam vel diuisam, in qua ponitur coniunctio, vel aduerbium, potens facere propositionem cathegoricā, vel hypotheticam. Vn̄ si faciat cathegoricā, est composita, si hypotheticam, est diuisa, vt quęcūque sunt duo & tria, sunt paria & imparia, sed quinq; sunt duo & tria. ergo quinq; sunt paria, & imparia, pōt solui distinguendo p̄missam, in qua C ponitur coniunctio. ¶ Vnde est regula generalis, ꝙ quandocunq; aliqua coniunctio, vel æquiualens (sicut aduerbium) ponitur inter terminos, tunc illa potest distingui secundum istum modum, quia vel potest coniungere inter terminos, & tunc est cathegorica, vel inter propositiones, & sic est hypothetica, & hoc fit propter assistentes, ne videatur duci respondens ad illam fallaciam. Regula.

Tertio sciendum, ꝙ tertius modus fit penes orationem compositam, vel diuisam, in qua ponitur dictio, quæ potest construi cum multis constructibilibus: cum hoc tamē magis conuenienter cum vno, q̄ cū alio. Vnde si cōstruatur cum illo, cū quo magis conuenienter debet construi, facit sensum compositum, sed D si cum illo, cum quo minus conuenienter debet construi, facit sensum diuisum. ¶ Vnde determinatio magis conuenienter construitur cū determinabili præcedēte, quàm sequēte, & cum propinquiori, q̄ cum longiori, vt quicquid viuit, semper est: si ly, semper, construatur cum ly, viuit, facit sensum compositum, sed si cū ly est, facit sensum diuisum. Ex quo sequit̄, ꝙ ille modus debet solui per distinctionem illius præmissæ, in qua ponitur talis dictio, q̄ pōt construi cum multis constructibilibus. ¶ Circa hoc quæritur, vtrū illa regula generalis: in qua dicitur, qđ quicquid repugnat consequenti, repugnat antecedenti: sit vera. Et videt ꝙ non, quia animal est consequens ad hominem, & tamē sibi repugnat esse Art. 3.

An quidquid repugnat consequenti, repugnat antecedēti.

E esse speciem specialissimam, & tamē non repugnat homini: igitur. Respōdetur, ꝙ regula est vera. Et pro solutione est aduertendum, ꝙ antecedēs capitur dupliciter: Vno modo ꝓ termino inferente, & consequens pro termino illato, & sic non capitur in illa regula. Alio modo capitur pro ꝓpositione, quę antecedit, & consequens pro propositione, quæ sequitur, & sic capitur in regula.

¶ ARGVITVR primo sic: Istæ fallaciæ non fiunt secūdum aliquod multiplex: ergo non sunt in dictione. Antecedens patet, quia fiunt penes orationem compositam, & diuisam, sed tales non habent diuersos sensus, quia composita non habent, nisi sensum compositum, & diuisa diuisum. ¶ Secundo sic: Istæ fallacię F non sunt in dictione, quia non sumunt causam apparentię ex parte dictionis, sed orationis. ¶ Tertio sic: Istæ fallacię habent eandem causam apparentię cum identitate orationis: ergo non distinguuntur. Ad primum dicitur, quòd composita habent tātum vnum sensum, & etiam diuisa: ideo de rigore sermonis nulla talis est distinguenda: dicuntur tamen multiplices, quia capiuntur in sensu composito & diuiso, ne quis videatur redargui ab assistentibus. Ad secundum dicitur, quòd quando dicitur fallacia in dictione: ly, dictione, capitur largè, vt se extendit ad orationem. Ad tertium dicitur, quòd non est eadem causa apparentię: nam causa apparentiæ fallaciæ compositionis est identitas orationis compositę cum diuisa, sed causa apparentię fallaciæ diuisionis est idē G titas orationis diuisę cū composita.

SEquitur de fallacia accentus. Fallacia accentus. *¶ Accentus est certa lex, vel regula ad eleuandum, vel deprimendum syllabam vniuscuiusque dictionis, & iste accentus diuiditur in accentum grauem, acutum & circunflexum. ¶ Grauis est qui deprimitur in fine. ¶ Acutus accentus est, qui in fine eleuatur, vel acuitur. ¶ Circunflexus est, qui acuitur & deprimitur simul, vel circunflexus est, qui procedit ab imo, & procedit in altum, & finaliter tendit in imum, vt hierusalem. ¶ Fallacia accentus est idoneitas decipiendi, procedens ex multiplicitate dictionis eiusdem secūdum* H *substantiam, diuersæ secundum modum proferendi diuersa significantis. ¶ Causa apparentiæ huius fallaciæ est vnitas dictionis secundum materiam, vel secundum substātiam solum. Causa defectus est diuersitas significatorum. Istius fallaciæ duo sunt modi. ¶ Primus modus prouenit ex eo quòd aliqua dictio potest proferri diuersis accentibus, vt hic omnis populus est arbor, gens est populus, ergo gens est arbor. Dicendum est, quòd maior est duplex, quia prima syllaba huius dictionis populus potest proferri longa, & sic est vera, & non sequitur conclusio, vel potest esse*

breuis,

A brevis, & sic est falsa, & sequitur conclusio. ¶ Similiter hic, omnis ara est in templo: stabulum porcorum est ara: ergo stabulum porcorum est in templo. Dicendum hic sicut prius. ¶ Similiter hic, quicquid amatur, hamo capitur, mulier amatur: ergo mulier hamo capitur. Dicendum est, quòd maior est duplex, eo quòd hęc dictio, amatur, potest proferri cum aspiratione, vel sine aspiratione: si primo modo, sic est vera, & non sequitur conclusio: si secundo modo, sic est falsa, & sequitur conclusio, vel sic, quoscunque viros iustum est B pendere, dignum est pœnam pati, sed iustos viros iustum est pendere: ergo iustos viros dignum est pœnam pati, vnde vtraque præmissarum est duplex, eo quòd hæc dictio, pendere, potest proferri media longa, vel media breui. ¶ Secundus modus prouenit ex eo, quòd aliqua vox potest esse dictio vel oratio, vt hic, tu es, quies, sed quies est requies, ergo tu es requies. Dicendum est, quòd maior est duplex, eo quòd quies, potest esse dictio, vel oratio: si sit dictio, tunc est falsa, & sequitur conclusio, si sit oratio sic est vera, et non sequitur conclusio. ¶ Similiter hic, quicquid fecit Deus inuite, fecit Deus coacte, sed Deus fecit vinum in vite, ergo Deus fecit vinum coacte: Dicendum est, quod maior C est duplex eo, quod, inuite, potest esse oratio, vel dictio: si dictio, sic est vera, et non sequitur conclusio, vel potest esse oratio, et sic est falsa, et sequitur conclusio. ¶ Similiter hic: quicunque habet dilectionem supernam, habet dilectionem Dei, vsurarius habet dilectionem supernam, ergo vsurarius habet dilectionem Dei. Dicendum quod hęc dictio, supernam, potest capi dupliciter. Vno modo, vt est dictio, et sic minor est falsa, et sequitur conclusio: alio modo potest esse oratio, et sic est vera, et non sequitur conclusio. ¶ Similiter hic: Metuo longæuas praeunte nocte lidia dormis, vnde hac dictio, metuo, potest esse dictio, vel oratio. D

PRIMO sciendum, quòd quatuor sunt accidentia syllabę scilicet tempus, aspiratio, numerus literarum, & accentus, & penes tria scilicet tempus, aspirationem, & accentum potest fieri fallacia. ¶ Aduerte tamen quod accentus potest capi dupliciter. Vno modo strictè, & sic est modulatio vocis penes eleuationé, vel depressionem in diuersis eius partibus. Alio modo capitur large, vt non distinguitur contra alia tria accidentia, & sic est modus significatiuus proferendi, vel scribendi dictionem incomplexam. Dicitur notanter, significatiuus, propter eleuationem, vel depressionem dictionum in cantu, vel melodia: nam talis

Art. 1.

Quatuor accidentia syllabæ.

E talis non dicitur accentus. Dicit notanter, dictionem in complexã, propter compositionem & diuisionem. ¶ Vnde fallacia accentus est idoneitas decipiendi, prouenientis ex identitate materiali dictionis diuersæ secũdum modum proferendi, diuersa significantis. ¶ Causa apparentiæ est identitas dictionis in materia, sed cã defectus est poẽitas significatorum.

Art 2. SECVNDO sciendum, q̃ istius fallaciæ communiter assignatur duo modi. ¶ Primus prouenit ex eo, q̃ aliqua dictio potest regi secundũ diuersos accentus, vt omnis populus est arbor: gens est populus: ergo gẽs est arbor. Similiter quemcunque dignum est pendere, dignum est pœnam pati, sed iustum dignum est pẽ F dere: ergo iustum dignum est pœnã pati. Similiter, omne malum est pomum: prauum est malum: ergo prauum est pomum. Modus soluendi est, primo ad primum distinguendo de ly, populus, nam prima de populus, põt esse breuis, vel longa in vtraque præmissarum, vel in conclusione, & sic nõ committitur fallacia aliquã, vel in vna potest esse breuis, & in alia longa, & sic committitur hæc fallacia. Similiter dicatur de media de, pendere, nam si sit breuis, significat: dare pœnam: si longa, significat sustinere pœnam. Similiter dicat de prima de, malum, nam quãdo est lõga, idem est, q̃ pomum, & qñ est breuis, idem est q̃ prauum. ¶ Et ad illũ modũ reducitur modus prouenicns ex variatione aspirationis, vt quicquid amatur, hamo capitur: Petrus amatur: ergo Petrus hamo capitur. Soluitur per distinctionem præmissarum, nam vel ly, amatur, in vtraq; scribitur cum aspiratione, vel sine aspiratione, & sic non committitur fallacia, vel in vna cum aspiratione, & in alia sine aspiratione, & sic committitur hæc fallacia. ¶ Vnde hamare scriptum cum aspiratione, significat capere pisces cum hamo .i. cum tali instrumento, sed sine aspiratione idem est, quòd diligo. G

TERTIO sciendum, q̃ secundus modus huius fallaciæ prouenit ex eo, q̃ aliqua vox materialiter potest esse dictio, vel oratio, vt quies, supernam inuite. Vnde quies, potest esse nomen vel oratio composita ex illo relatiuo, qui, & illo verbo, es: similiter inuite potest esse aduerbium H significãs id, quod coactè, vel potest esse oratio composita ex illa præpositione, in, & ablatiuo, vite, quæ significat tantum sicut in vinea: etiam, supernam, potest esse oratio composita ex præpositione, super, & illo accusatiuo, nam, & tunc valet tm̃, sicut super pecuniam, vel potest esse dictio, & tunc valet tantum, sicut cœleste, & secundum hoc potest sic paralogizari: Quicquid Deus facit inuite, facit coactè, sed Deus facit racemos in uite: ergo racemos facit coactè. ¶ Modus soluendi est, distinguendo de ly, inuite, quia vel in vtraque præmissarũ accipitur vt vna dictio, vel vt vna oratio, & sic non est fallacia, vel in vna vt dictio, & in alia vt oratio, & sic committitur hæc fallacia: similiter dicatur de alijs. ¶ Aduerte etiam, quòd fallacia potest fieri ex diuersa accentuatione dictionis

nis

A nis pęnes eleuationem, vel depressionem, vt si dominus ironicè dicit seruo suo, ò quam bonus famulus es tu, & si seruus inferat, ergo debeo bene pręmiari, tunc cōmittitur hæc fallacia. Ex quo sequitur, ꝙ possunt assignari tres modi huius fallaciæ.

An ad impossibile sequatur quodlibet simpliciter.

¶ Circa hoc quęritur, vtrum ad impossibile sequatur quodlibet simpliciter. Et videtur ꝙ non, quia non sequitur, Deus non est, ergo Deus est, quia in qualibet bona consequētia, debet esse habitudo rerum significatarū per antecedens & consequens, sed nulla est talis habitudo, igitur. Pro responsione est aduertendum, ꝙ aliqua propositio dicitur esse impossibilis dupliciter, s. formaliter, sicut copulatiua composita ex partibus contradicentibus, vt sortes currit, & sortes non currit, alia est im- B possibilis materialiter, i. ratione habitudinis terminorum, vt homo est asinus. Tunc ponitur propositio, omnis consequentia, cuius antecedens est propositio impossibilis, siue formaliter, siue materialiter est bona. Et ad rationem dicitur, ꝙ non oportet ad bonam consequentiā, ꝙ sit habitudo rerum significatarū, sed sufficit, quod sit habitudo antecedentis ad consequens, sic videlicet, ꝙ impossibile est ita esse, sicut per antecedens significatur, quin ita sit, sicut per consequens significatur, hoc est quod dicit Scot. ꝙ per consequentiā extrinsecā possunt sequi cōtradictoria, & quodlibet, vt hic per diffinitionem consequentiæ, quia talis est habitudo, ꝙ impossibile est, hoc esse verum, sine illo consequente.

In j. dist. 11. q. 2.

¶ Argvitvr primo sic: Non C est aliqua fallacia pęnes accidentia literæ, ergo non debet fieri penes accidentia syllabæ. ¶ Secundo sic. Si esset fallacia accentus maximè esset sic arguendo, omne malum est pomum, peccatum est malū, ergo peccatum est pomū, sed hoc non, quia ibi est fallacia ęquiuocationis, igitꝰ. ¶ Tertio sic. Superna, aliter scribitꝰ, quando est dictio, & qn̄ est oratio, igitur non est eadem dictio secundū materiam. Ad primum dicitur, negando consequentiam, quia non est simile deq accidentibus syllabę & literę. Ad 2m dicitur, ꝙ malum non potest facere fallaciam æquiuocationis, quia non significat diuersa secūdum materiam, formam, & modū proferendi. Ad tertium dicitur, ꝙ bene probat, quod superna, non facit fallaciam accentus in scripto, sed D non probat, quod non facit fallaciā accentus in voce.

Fallacia figuræ dictionis

Sequitur de fallacia figuræ dictionis. ¶ *Fallacia figuræ dictionis vltimo ponitur iter fallacias in dictione, quia facit multiplex phantasticū.* ¶ *Figura. n. est, quæ termino, vel terminis clauditur, termino, vt circulus, terminis, vt triangulus, quadrangulus. Et similitudinaria fallacia figurę dictionis est similitudo dictionis cū dictione penes finalē terminationē in parte, non idem significante, & facit multiplex phātasticū.* ¶ *Est aūt multiplex phantasticum, qn̄ aliqua dictio significat*

E ficat vnũ, et vr significare aliud propter similitudinem, quam habet in parte cum alia dictione, vt videre significat passionẽ, & videtur significare actionẽ, propter hoc, ꝙ est simile huic verbo, agere, Causa apparẽtię huius fallaciæ est similitudo dictionis in parte cũ alia dictione non idẽ significãte. ¶ Causa defectus huius fallaciæ est diuersitas eorũ, quæ vñr esse similia. ¶ Ista aũt similitudo fit tribus modis s. voce, significatione, & suppositione. & sc ẽm hoc tres sunt modi huius fallaciæ. ¶ Primus modus prouenit ex simili terminatione dictionis cum alia dictione, vt qualiscunque est musa, talis est poeta, sed musa est fœminini generis: ergo poeta

F est fœmini generis. Dicendum, ꝙ non sequitur, quòd si aliqua sint eiusdem terminationis, quòd sint propterea eiusdem generis. Similiter hic, omnis aqua est humida fluuius est aqua, ergo fluuius est humida, dicendum, ꝙ nõ oportet, ꝙ si fluuius sit aqua, ꝙ ergo quicquid dicatur de aqua, ꝙ hoc etiam dicatur de fluuio sub eadem terminatione, vel sic, omnis homo est albus, mulier est homo, ergo mulier est albus. Unde in omnibus prædictis paralogismis masculinũ interpretatĩ fœmininũ aut si formeĩ sic paralogismus, musa & poeta similiter terminãtur, sed musa est fœminini gñis, ergo & poeta, tũc nõ est ibi fallacia figurę dictionis, sed fallacia cõsequẽtis à cõiter accidẽtibus, vt postea patebit.

G ¶ Scds modus ꝯuenit ex mutatione unius pdicamẽti in aliud, vel qñ vna species vnius prædicamenti mutatur in aliã speciẽ, vt hic, quicquid heri emisti, hodie comedisti, carnes crudas heri emisti, ergo carnes crudas hodie comedisti. Dicẽdũ, ꝙ nõ sequiĩ: quia, quicquid, dicit rẽ de prædicamẽto substãtię: crudũ dicit rẽ de prædicamẽto qualitatis, & sic ꝓcedit de uno pdicamẽto ĩ aliud. Similiter hic, quicqd heri vidisti, hodie vides, sed vidisti heri albũ, ergo albũ hodie vides. Dicendũ, ꝙ nõ sequiĩ, quia albũ significat per modũ qualitatis: quicquid vero dicit rẽ de pdi-

H camẽto substãtiæ. Similiter, do tibi solũ denariũ, sed solũ denariũ nõ habeo, ergo do tibi, qđ nõ hẽo. Dicẽdũ ꝙ hęc dictio, solũ, dicit relationẽ, quia vt hr̃ in scđo Elenchorũ, solũ dr̃, quasi non cũ alio, & hæc dictio, quod, dicit substantiã, & sic ꝓceditur à relatione ad substãtiam. Similiter est hic, aliquis dat cito equum, sed non habet cito equum, ergo aliquis dat cito, quod non habet. Dicendũ quòd nõ sequitur, quia, cito, dicit modũ actus, siue qualitatẽ, & ꝙ dicit substãtiã, & sic ꝓceditur a qualitate ad substãtiã. Similiter hic sic ꝓcediĩ ab una specie vnius prędi-

A pdicameti ad aliā, vt quātoſcūque digitos heri habuiſti, hodie habes, decē digitos heri habuiſti, ergo decē digitos hodie habes, po ſito ꝙ, vnū amiſeris. Dicendū ꝙ nō ſequit, qa hęc dictio, quātoſcūque, dicit quātitatē cōtinuam, & hæc dictio decē, dicit quātitatem diſcretā ¶ Tertius modus prouenit ex diuerſa ſuppoſitione termini, vt hō eſt ſpēs, ergo aliquis hō eſt ſpecies. Et hic, homo eſt digniſſima creaturarū. ergo aliquis hō eſt digniſſima creaturarum, hic eſt ꝓceſſus à ſimplici ſuppoſitione ad perſonalē: Similiter hic oīs hō eſt animal, ergo omnis hō eſt hoc animal: Similiter hic, ani B mal eſt ſortes, aīal eſt plato, et ſic de alijs, ergo animal eſt oīs hō, hic fit proceſſus à pluribus determinatis ad vnam determinatā, & iſte modus ſolet appellari vniuocus, quia ille terminus, aīal, vniuoce, & ęqualiter ſic ſe habet ad omnia ſuppoſita, vnde in qualibet pramiſſarū ſupponit ꝓ vno, in cōcluſione vero pro pluribus, & ſic variat eius ſuppoſitio. ¶ Et intelligēdū eſt, ꝙ in prædictis quale quid ĩterpretatur hoc aliquid, id eſt cōmune vel vniuerſale interpretat ſingulare, ſi enim animal eſt hoc aliquid, tunc ſic arguitur, animal eſt ſortes, animal eſt plato, & ſic de alijs, ergo animal eſt omnis homo, eſt bonum argumentū, ſicut hic, ſortes currit, Plato currit, & ſic de alijs, ergo omnis homo currit. Similiter hic non ſequitur, quando fit proceſſus ab immobili ſuppoſitione ad mobilem, vt omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt hoc animal, & ſic de alijs. Hos tres modos ponit Ariſtot. dicēs, ꝙ figura dictionis fit, qñ interpretat non idē vel diuerſum, vt maſculinū, fœmininū, vel neutrum, vel econuerſo, & rurſus quid interpretatur quale, vel quantum, iterum qñ commune interpretatur ſingulare, vel hoc aliquid. C In lib. Elenc.

Art. 1. A

PRIMO ſciendū, ꝙ finaliter determinandū eſt de fallacia figurę dictionis inter fallacias in dictione. ¶ Et aduerte, ꝙ hic non capitur, dictio, ſtrictè, ſed largè ꝓ omni ſigno ad placitum inſtituto, ſiue ſit dictio ſimplex, ſiue oratio. ¶ Aduerte vltra, ꝙ fallacia figuræ dictionis non eſt aliud, ꝙ ſimilitudo vnius dictionis cū alia, ipſis differētibus in materia, capiendo ſemper large dictionem. ¶ Aduerte vltra, ꝙ fallacia figure dictionis eſt idoneitas decipiēdi, proueniens ex ſimilitudine dictionis cū dictione in parte, non idem ſignificante. ¶ Cauſa apparentiæ eſt ſimilitudo dictionis cū dictione, propter quam creditur, ꝙ ille dictiones conueniant in ſignificato, vel in modo ſignificandi, vel aliqua proprietate. ¶ Cauſa defectus eſt diſſimilitudo ſignificatorum, vel cōſignificationum illarum dictionum, & eius cōiter aſſignantur tres modi. ¶ Primus eſt credendo, ꝙ dictiones, vel propoſi- D

E positiones similes in voce, vel in scripto, habeant similes significationes, vel modos significandi, vel proprietates: exemplum de dictione, vt musa est fœminini generis: ergo & papa, verberare est agere, ergo sentire est agere: Exemplum de oratione, vt cuiuslibet cõtradictionis altera pars est vera: ergo altera pars cuiuslibet contradictionis est vera. ¶ Modus respondendi ad omnes paralogismos est, negando cõsequentiam, quia nõ debet propter similitudinem dictionum, vel propositionum in voce, vel scripto in ferre similitudinem in significatione, vel modo significandi, vel proprietate.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ secundus modus huius fallaciæ est, quando sub termino distributiuo vnius prædicamenti subsumitur terminus F alterius prædicamenti, vt quicquid heri emisti, hodie comedisti, sed crudum heri emisti; ergo crudum hodie comedisti, similiter quotiescunque fuisti Parisijs fuisti homo, sed bis fuisti Parisijs: ergo bis fuisti homo. Primus soluitur, negando consequentiam, quia sub termino distributiuo substantiæ subsumitur terminus prędicamenti qualitatis, sed secundus soluitur, negando consequentiam, quia sub termino prædicamenti, quãdo, sumitur terminus prædicamenti quantitatis. Vnde ly, quotiescũq;, aliqñ est distributiuũ ꝑdicamẽti qñ, valẽs tm̃, sicut qñcunque, aliqñ est distributiuũ q̃titatis discretę, denotãs ĩterruptionẽ tp̃is, & tũc nõ esset aliqua fallacia, sed maior eẽt falsa. Fit ẽt ille modus, qñ sub termino distributiuo vnius ꝑdicamẽti, vnius speciei, subsumit terminus eiusdẽ ꝑdicamẽti, licet alterius speciei, vt quãtoscunq; digitos heri habuisti, hodie habes, decẽ digitos heri habuisti, ergo decẽ digitos hodie habes, posito casu, ꝙ perdideris vnũ, soluitur negãdo cõsequẽtiã, q̃a sub termino q̃titatis cõtinuæ subsumitur terminus quãtitatis discretæ. G

TERTIO sciendum, quòd consequẽter ponit tertius modus huius fallacię, q ꝓuenit ex varia mutatione suppositionis, & hoc cõtingit tripliciter. ¶ Primo qñ variatur genus suppositionis, puta qñ arguit a simplici ad ꝑsonalẽ, vel ecõtra, vel a materiali ad ꝑsonalẽ, vel ecõtra, vt nullus hõ est spẽs, homo est homo, ergo hõ non est spẽs. ¶ Secũdo contingit, H qñ arguitur a suppositione confusa tm̃ ad terminatã vel discretam, manente eodem signo confusiuo, vt omnis homo est animal, ergo animal est omnis homo. ¶ Tertio prouenit arguẽdo à pluribus determinatis ad vnã determinatam, vt caput hẽt sortes, caput hẽt Plato, & sic de aliis, ergo caput habet omnis homo: Quid autẽ sit arguere à pluribus determinatis ad vnam determinatã visum est in locis. Et omnes isti paralogismi soluuntur negando consequentiam quia variatur suppositio, vel arguit à pluribus determinatis ad vnã determinatã. ¶ Et aduerte, ꝙ ille modus posset intelligi per primum, licet forte non ita manifeste. Vnde dicitur in textu, ꝙ hęc fallacia fit, quotiescunque interpretatur, quale quid, esse hoc aliquid, de quo vide Sup. car. 13. A.

Sco.

A Sco. ¶ Circa hoc quęritur, vtrum necessariũ sequitur ad quodlibet. ¶ Et arguitur ꝙ non, quia non sequitur, Petrus currit: ergo Petrus non fuit Romæ, dato ꝙ non fuerit, & tamen cõsequens est propositio necessaria, cũ sit propositio de p̃terito vera. Respondetur ponendo aliquas propositiones. ¶ Prima: duplex est propõ necessaria. s. ſm materiam, & formam. Secundum formam est disiunctiua composita ex partibus contradicentibus, vt sortes currit, vel sortes non currit. Secundum materiam est necessaria ratione habitudinis terminorum, vt homo est animal. Et talis est duplex, s. necessaria simpliciter, vt homo est animal, & necessaria ſm quid, vt sunt propõnes de præterito

In q. quot lib. q. 5. in fine primi art.

B veræ, & tales non oportet sequi ad quodlibet. ¶ Secũda propositio, omnis consequentia, cuius consequens est propositio necessaria secundum formam vel secundum materiam, quæ est necessaria simpliciter, est bona consequentia.

¶ ARGVITVR primo sic. Nulla est fallacia figuræ orõnis. ergo nulla est fallacia figuræ dictionis, cum non videatur maior ratio de vna, q̃ de alia, cum orationes habeãt ita benè similitudinem, sicut dictiones. ¶ Secundo sic. Fallacia figuræ dictionis sumit causam defectus ex parte significatorum. ergo non est fallacia in dictione. ¶ Tertio sic. Fallacia figuræ dictionis nõ est in dictione. ergo male assignatur. Antecedens patet, quia non fit secundum aliquod multiplex, quia hoc esset secundum multiplex phantasticum, quod nõ est verum multiplex, sed apparens. Ad primum dicitur, ꝙ quando dicitur fallacia figuræ dictionis, ibi capitur dictio largè pro omni signo ad placitũ significante. Ad secundum negat cõsequentia, quia fallacię non capiunt suas denominationes, vel distinctiones ex parte causæ apparẽtiæ. Ad tertiũ dicitur, ꝙ fallacia figuræ dictionis est in dictione, & fit ſm multiplex phantasticum, quia licet nõ sit verum multiplex, est tamen multiplex apparens, quod sufficit. Vnde quando dicitur, ꝙ triplex est multiplex, ibi capitur, multiplex, largè, siue sit verum, siue apparens. C

Fallacia extra dictionem.

SEquitur de fallacijs extra dictionem, quę sunt septem, scilicet accidens, secundum quid ad simpliciter, ignorantia elenchi, petitio principij, consequens, non causa vt causa, secundum plures interrogationes vt vnã. Differũt istæ fallacię a fallacijs in dictione, quia fallaciæ in dictione habent causam apparẽtiæ ex parte vocis, sed fallaciæ extra dictionem habent causam apparentię, & defectus ex parte rei, & nõ ex parte vocis, & propter hoc dicuntur extra dictionẽ. Inter has primo dicendum est de fallacia accidentis. D ¶ *Vnde accidens (prout hic sumitur) idem est, quod extraneum in parte idem, & in parte diuersum, vt hic, homo est species, sortes est homo, ergo sortes est species, homo .n. est in parte idem cum specie, scilicet quan-*

Fallacia accidẽtis.

E do accipitur pro re vniuersali, & in parte est diuersum à specie, scilicet quando sumitur pro suppositis. ¶ Notandum, ꝙ in fallacia accidentis sunt ista tria s. accidens, res subiecta, & attributum. Exemplum, vt homo est species, sortes est homo. ergo sortes est species, hoc medium, homo, est accidens, & minor extremitas est res subiecta, & maior extremitas est attributum. ¶ Causa apparentiæ est conuenientia aliquorum duorum in aliquo tertio secundum partem, siue est partialis identitas aliquorum duorum. ¶ Causa defectus est diuersitas eorundem. Huius fallaciæ tres sunt modi. ¶ Primus modus prouenit ex eo, quod aliquid verè

F prædicatur de aliquo subiecto, & propter hoc creditur dici de accidente eius, à quo est diuersum, vel quando aliquid primo attribuitur rei subiectæ in præmissis, & pòstea attribuitur eius accidẽti in conclusione, vt hic, homo est species, sortes est homo, ergo sortes est species, Dicendum, ꝙ non valet, quia ille terminus species, qui est attributum, assignatur inesse sorti, qui est res subiecta eo, ꝙ dicitur de homine, quod est per accidens. Similiter hic, animal est genus, homo est animal, ergo homo est genus. Similiter hic, omne æs est naturale, statua est æs, ergo statua est naturalis, non sequitur, quia naturale verè prædicatur deære, & propter hoc attribuitur in conclusione statuæ, quod non est verum. Similiter

G hic, cognosco coriscum, coriscus est veniens, ergo cognosco venientem. Dicendum, ꝙ non oportet, ꝙ si cognoscas coriscum secundum se, quod propter hoc cognoscas sub illo accidente, quod est veniens. ¶ Secundus modus prouenit ex particulari identitate aliquorum duorũ in aliquo tertio, vel quando aliquod cõmune prædicatur de aliquibus duobus, cũ quibus est in parte idem, & in parte diuersum, & propter hoc illa duo creduntur esse eadem inter se, vt hic, sortes est homo, Plato est homo, ergo sortes est Plato. H

Similiter hic, homo est animal, equus est animal, ergo equus est homo. Dicendum est, quod non oportet, ꝙ si aliqua duo conueniant in aliquo tertio, quod propter hoc conueniant inter se. ¶ Tertius modus prouenit, qñ ex duobus aliquibus diuisim sumptis malè infertur aliquod cõiunctum secundum accidens, vt iste est albus, & est monachus, ergo est albus monachus. Similiter hic, iste canis est pater, & est tu', ergo est pater tuus, non sequitur, quia licet illa conueniant in aliquibus ſm partem, tamen secũdum partem aliam differunt. ¶ Et sciendum, ꝙ nõ licet inferre

ex

A ex diuisis coniunctum (vt habetur in secundo perihermenias) quando prædicantur diuersa accidentia, sibiinuicem per accidens conuenientia: sicut album esse monachum. Similiter quādo duo prædicantur, quorum secūdū intelligitur in primo, vt vniuersale in suo specialiori, vt iste est homo, & est animal: ergo est homo animal, quia animal intelligitur in homine, sicut album in hoīe albo. Sed in omnibus alijs licet ex diuisis inferre coniunctū. ¶ Vnde notandum est, quòd quādo aliqua duo accidentia prædicantur de aliquo, quorum primū in subiecto est per alterum, & B non per se: ex talibus, diuisim captis, non licet inferre coniunctū, vel econtra, vt iste est albus, & est monachus: ergo est albus monachus: nam albedo non est in subiecto secundum habitum. Similiter ex coniunctis non licet inferre diuisum, quando illa, quæ coniunguntur: diminuunt de ratione alterius, vt iste homo est mortuus: ergo est homo, & est mortuus. In omnibus autem alijs licet ex coniunctis inferre diuisum, sed illud vltimum argumētum facit fallaciam secundum quid ad simpliciter. Accidens sic diffinitur ab Aristotele. Accidēs est, quod est extraneum, in parte idē, & in parte diuersum. ¶ Secūdū accidēs vero fiunt paralogismi, qñ idē similiter fuerit assignatū inesse rei subiectę, & accidenti, vt homo est species: sortes est hō: ergo sortes est spēs: hō enim secundum ꝙ sibi conuenit esse spēm, aliter capit a mō, per quē conuenit Sorti, & Platoni, quia cōuenit ei esse speciē, vt essentia quadam cōis prædicabilis de pluribus, & prout est in pluribus, sic est in sorte & Platone, & sic sortes est res subiecta: homo vero accidens, & spēs significatur vtrisq; inesse. Vnde accidens non sumitur hic vt diffinit à Porphyrio, sed vt dictum est. C

Cap. 1.

1. Top. & 1. Elench.

Art. 1. POSTQVAM determinatū est de fallacijs in dictione, quæ sumunt cām apparentiæ ex parte dictionis: consequenter determinandū est de D fallacijs extra dictionē, quæ sumūt cām apparentię ex parte rei significatæ, vel quæ possunt fieri p conceptus vltimatos naturaliter significātes, & sunt septem, sicut patet in textu. Primo vidēdū est de fallacia accidētis. Pro cuius declaratione est aduertendū, ꝙ in fallacia accidētis nō capitur accñs, vt distinguit cōtra substātiā, nec put est vnū pdicabile, sed capit pro medio: ita ꝙ in fallacia accidentis sunt tria, s. medium, quod dr accidens ex eo, ꝙ aliquādo in syllogismo dicitur accidere. i. prædicari de aliqua extremitatum: secūdū est res subiecta, quæ est minor extremitas: tertiū est attributum, qđ est maior extremitas, quæ dicitur attributū, eo ꝙ attribuitur extremitati, de qua

E in conclusione prędicatur. ¶ Vnde fallacia accidentis est idoneitas decipiendi, proueniens ex eo, ꝙ propter coniunctionem extremitatum cum medio in præmissis creditur illas extremitates coniungi inter se in conclusione. ¶ Et ideo dicit Sco. ꝙ quando infertur maior identitas extremitatum inter se in conclusione, q̃ fuerat in præmissis cum medio, tūc cōmittitur fallacia accidentis: Vel proueniens ex eo quòd propter diuisionem extremitatum, vel alicuius extremitatis cum medio, creditur illas extremitates diuidi inter se in conclusione. ¶ Causa apparentiæ huius fallaciæ in paralogismis affirmatiuis est vnio extremitatum cum medio in pręmissis, indebitè ordinatis, sed causa defectus est separatio illarum extremitatum inter se. Sed in paralogismis negatiuis causa apparentię est separatio extremitatū cū medio in præmissis indebitè ordinatis, sed causa defectus est vnio illarū extremitatum inter se, vel cum aliquo alio tertio.

In 1. d. 2. q. 7.

F

Art. 2.

SECVNDO sciendum, ꝙ tres sunt modi generales huius fallaciæ. ¶ Primus prouenit ex eo ꝙ credimus, ꝙ sicut extremitates coniungātur cum medio, ꝙ coniungantur inter se in conclusione, & secundū istū modū peccant omnes paralogismi, qui concludunt conclusionem affirmatiuā, vt animal est homo: asinus est animal: ergo asinus est hō. Soluit negando cōsequentiam, quia arguit ex puris particularibus affirmatiuis: Etiam omnis homo est animal: omnis asinus est animal: ergo omnis asinus est homo: soluitur negādo cōsequentiam, quia arguitur ex puris affirmatiuis in secunda figura, & similiter dicatur de alijs paralogismis. ¶ Secundus modus fit credendo q̄d propter diuisionem extremitatū cū medio in præmissis etiam debeat diuidi in cōclusione: ita ꝙ iste modus se extendit ad paralogismos negatiuos: ita quòd omnis paralogismus negatiuus, qui est indebitè dispositus: fit sm istam fallaciam, & sm istū modum, vt arguendo ex puris negatiuis, etiam minore negatiua in prima, & tertia figuris, vt nullus homo est color: nulla albedo est homo: ergo nulla albedo est color, soluitur negando consequentiam, quia arguit ex puris negatiuis: ideo omnes paralogismi, qui vocantur combinationes inutiles, in quibus concluditur conclusio negatiua, peccant secūdū istum modum, & in quibus concluditur conclusio affirmatiua secundū primum modum.

G

H

Art. 3.

TERTIO sciendum, ꝙ tertius modus huius fallacię committit ex eo ꝙ aliqua extrema diuisim coniūguntur cum aliquo medio in p̄missis, propter quod creditur, ꝙ ipsa de eodē tertio coniunctim prędicentur in conclusione, vt sortes est albus, & est monachus. ergo est albus monachus: ita ꝙ quando arguitur à diuisis ad coniuncta indebitè, vel a coniunctis ad diuisa etiam indebitè, fit ille tertius modus. ¶ Circa hoc quæritur, vtrum cōsequentia, qua arguitur à diuisis ad coniuncta valeat. Respondet, ꝙ est bona tribus cōditionibus obseruatis. ¶ Prima est, ꝙ diuisa se

An valeat cōsequentia à diuisis ad coniuncta.

A sa se habeant sicut determinatio & determinabile: ideo non sequitur, sortes est ambulās,& est musicus: ergo est ambulans musicus.¶Secunda q determinatio non capiatur æquiuocè, seu q non varietur appellatio: iō non sequitur, ille canis est pater, & est tuus:ergo est pater tuus.¶ Tertia est q non fiat nugatio, ideo non sequitur, sortes est homo, & est bipes:ergo est homo bipes. Etiā requiruntur aliqua ad arguendum à coniunctis ad diuisa.¶Prima, q non sit repugnantia in adiecto,id est q non sit determinatio alienans,vt non sequitur Adam est homo mortuus: ergo est homo,& est mortuus.¶Secūda, q talis determinatio non sit ampliatiua, ideo non sequitur,chimera
B est ens imaginabile, ergo est ens, & est imaginabile.¶Tertia,q non varietur appellatio, seu q determinatio non capiatur æquiuocè,ideo non sequitur, sortes est bonus faber, ergo est bonus,& faber. ¶ Quarta, q nullus terminus sit æquiuocus ideo non sequitur, hō est canis latrabilis, ergo homo est canis,& latrabilis.

¶ARGVITVR primo sic. Nulla est fallacia substantię: ergo nulla est fallacia accidentis.¶Secundo sic: Ista fallacia fit per paralogismos, in quibus ponuntur termini ad placitum significatiui: ergo non est extra dictionem. ¶ Tertio sic. Ista consequentia: iste est albus, & est monachus:ergo est albus monachus: peccat secūdum fallaciam figurę dictionis: eo q habet similitudinem in voce,& in scripto: ergo non peccat sm istam fallaciam. Ad primum dicit, negando consequentiam, quia non C capitur ibi,accidens,vt distinguitur contra subiectum.

Ad secundum dicitur negādo cōsequentiam,quia non dicuntur fallaciæ extra dictionem, eo q nō fiant per dictiones, sed quia non sumunt causam apparentię ex parte dictionis,sed ex parte rei significatę.

Ad tertium dicitur,negando consequentiam, quia non est inconueniens eundem paralogismum peccare secundum plures fallacias: immo peccare secundum fallaciam in dictione,& extra dictionem.

Sequitur de fallacia secundū quid ad simpliciter. ¶ *Dictum secundum quid appellatur hic determinatio diminuens de ratione, vel de esse, cui adiungitur, vt cum dico, hō mortuus: mortuus .n. diminuit de ratione hominis.* Fallacia sm quid ad simpliciter. D

¶ *Dictum simpliciter appellatur aliquid non diminutum, vt hō.*

¶ *Fallacia secūdum quid ad simpliciter est idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti conuenientia dicti secundum quid ad dictum simpliciter.* ¶ *Causa apparentia huius fallacia est conuenientia huius dicti, quod est secundum quid ad illud, quod est simpliciter, & econuerso.* ¶ *Causa falsitatis est diuersitas significatorum. Fit autem hæc fallacia tot modis, quot modis contingit addere alicui determinationem diminuentem.* ¶ *Primo modo secundum partem in modo, vt illę est*

E *est homo mortuus: ergo est homo: non sequitur, quia mortuum diminuit de ratione hominis: Et hic, chimera est ens opinabile, ergo chimera est ens: non sequitur, quia opinabile diminuit de ratione huius, quod est esse.* ¶ *Secūdo modo secundum partem integralem, vt æthiops est albus secū dum dentes. ergo est albus.* ¶ *Tertio modo in his, quæ fiunt ad aliquid, vt diuitiæ nō sunt bonæ male vtenti: ergo diuitiæ nō sunt bonæ, non sequitur, licet enim diuitiæ comparatæ ad aliquid, non sint bonæ: tamen in se sunt bonæ.* ¶ *Quarto modo in his, quæ secū dum locum sunt, vt bonum est*
F *mactare patrem in triballis: ergo bonum est mactare patrem suum, vel sic, bonum est vti dieta.* ¶ *Quinto mō in his, quę sunt secundum tempus, vt bonum est ieiunare in quadragesima: ergo bonum est ieiunare. Vel sic, expedit alicui mederi, quando ægrotat, ergo expedit alicui mederi, non sequitur. quia licet expediat mederi secundum quid non tamen simpliciter. Sciendum est autem, quòd in istis incipiendum est ad contradictionem, vt si aliquis respondens dicat, quòd non expedit mederi, & opponens assumat, quòd expedit, quando ægrotat, non contradicit ei, sed stat in fallacia secundum quid ad simpliciter. Et sciendum, quòd eadem est fallacia, si ex eo quod* G *est secundum quid, inferatur simpliciter, & econuerso, & intelligendum est, quòd ista fallacia quādo fit ab esse secundum quid, vt in pluribus fit affirmatiuè, sed quando fit a dicto simpliciter, vt in pluribus, arguitur negatiuè.*

PRIMO sciendum, ꝙ dictum, Art. 1. secundum quid, potest capi dupliciter. Vno modo large, & sic est termi- Secūdum quid dupliciter. nus, sumptus cū aliquo addito, vel maiori addito respectu suiipsius sūpti sine addito, vel pauciori addito, vt ly homo albus respectu de ly hō, Sed dictum simpliciter largè captū, est terminus sumptus sine addito, vel minori addito, vt ly homo respectu de ly homo albus, & sic non est ad propositum. Alio modo capitur dictum fm quid strictè, de quo est H hic ad propositum, & sic est terminus, sumptus cum determinatione distrahente, diminuente, vel alienāte, vel ꝑ maiori addito respectu suiipsius sumpti sine tali determinatione, vel minori determinatione, vt homo pictus respectu de ly, homo, & de istis determinationibus visum car. 11. C. est in loco a toto in modo, sed dictū simpliciter strictè captum, est terminus sumptus sine determinatione, vel pauciori determinatione respectu suiipsius sūpti cū determinatione distrahēte, ampliāte, diminuēte, vel alienante. Vñ fallacia a fm quid ad simpliciter est idoneitas decipiēdi, proueniens ex apparenti inclusione dicti simpliciter ī dicto fm quid,

sed

A sed causa apparentiæ est apparens inclusio dicti simpliciter in dicto secundum quid, propter quam credimus, quod, dictum simpliciter sequitur ad dictum secundum quid, sed causa defectus est non sufficiés inclusio illorum dictorum inter se.

Art. 2. SECUNDO sciendum, quod ipsius fallaciæ sunt duo modi. ¶ Primus est, arguédo a dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & fit multis modis. Primo, arguendo a dicto secundum quid ad dictum simpliciter cũ determinatione ampliãte, vt chimera est ens imaginabile: ergo est ens. ¶ Secundo arguendo cum determinatione distrahente, vt imago est homo pictus: ergo imago est hõ. ¶ Tertio arguẽdo cum determinatione diminuente non determinante maiorem partem, vel non determinante sibi certam partem, quia nõ esset determinatio diminuens. ¶ Exemplũ, vt sortes est albus secundum dẽtes: ergo sortes est albus: vellem esse in luto cum cẽtum scutis: ergo vellem esse in luto. Fit etiam quando argui tur cũ determinatione, potente plura determinare diuisim, vt iste est bonus faber: ergo est bonus. Et modus soluendi paralogismos est negare consequentiam, dicendo quod arguitur a dicto secundum quid ad dictum simpliciter. ¶ Secundus modus est, arguẽdo a dicto simpliciter, ad dictũ secundum quid, vt sortes non est hõ: ergo non est hõ pictus, & dẽt solum fieri iste modus negatiuè, & hic magis proprie, sicut locus a toto in mõ ad suam partem, vt imago non est homo: ergo non est homo pictus,

Sco. in 1. dist. 36. in sol. rónis opin. primæ.

B

& põt fieri modus iste sicut primus modus: exempla satis patere possũt ex supradictis in alio modo. C

Art 3. TERTIO sciendũ, quod circa hoc quæritur, vtrum ex possibili possit sequi impossibile in bona consequẽtia. Et videtur quod sic: sic arguendo: oẽ currens est asinus, omnis homo est currẽs: ergo omnis homo est asinus, antecedens est possibile, consequẽs impossibile, igitur. Et quod antecedens sit possibile, patet, quia totum nõ est aliud quam suæ partes: hoc etiam videtur sufficere ad possibilitatem copulatiuæ. Pro huius solutione ponuntur aliq̃ propositiones. ¶ Prima propositio, quæstio quærit de impossibili simpliciter, & non secũdum quid, quia ad possibile bene potest sequi impossibile secundum quid, vt tu fuisti heri Romæ: ergo tunc non fuisti Parisijs, posito quòd tu non fueris Romæ, & quòd tu fueris Parisijs: antecedens est possibile, & consequens impossibile secundum quid. ¶ Secunda propositio: ad possibile nunquam sequitur impossibile simpliciter, Et ad rationem dicitur, quòd antecedens est impossibile, quia est vna tota copulatiua, cuius partes sunt incompossibiles adinuicem: ideo ipsa est impossibilis, & cum dicitur, ad possibilitatem copulatiuæ sufficit partes esse possibiles: negatur, sed requiritur partes esse compossibiles: Vnde partes dicuntur esse compossibiles, quæ sic se habent, quòd dum ita est, sicut significatur per vnã esse, possibile est ita esse, sicut significatur per aliam, & hoc in sensu composito, vt hæc est possibi-

An ex possibili sequatur impossibile.

D

Sco. in 2. d. 2. q. 9.

B possibilis, hoc est, & istud est, demõstrãdo per ly hoc significatum vnius propositionis, & ly istud significatũ alterius propositionis & dicunt cõpossibiles, quia de ipsis existentibus verificatur possibile.

¶ARGVITVR primo sic: Nõ ẽ aliqua fallacia a simplr ad ẽm qd: ergo non est aliqua fallacia a secundum quid ad simpliciter. ¶Secundo sic: Paralogismi fallaciæ ẽm quid ad simpliciter, non distinguuntur contra paralogismos fallaciæ figuræ dictionis, nam sic argueudo, homo est homo pictus: ergo homo est hõ: cõmittit fallacia figuræ dictionis, credendo illam consequentiam esse bonam propter similitudinem, quã habet cum ista, homo est homo albus: F ergo homo est homo. ¶Tertio sic: Bene sequitur, sortes est simus secũdũ nasum ergo est simus, & tamen arguitur a dicto ẽm quid ad dictũ simpliciter, igitur. Ad primum dicitur, ꝙ sicut est fallacia a ẽm quid ad simpliciter: ita etiam a dicto simpliciter ad dictum ẽm quid, quę sufficiẽter intelligit p primã, iõ nõ fuit necesse eã enumerare. Ad secũdũ dicitur, ꝙ non est inconueniens aliquos paralogismos fieri secũdum fallaciam figurę dictionis, & secundum fallaciã a secundum quid ad simpliciter, propter diuersas causas apparentiæ. Ad tertium dicitur, ꝙ bene arguitur à dicto secũdum quid ad simpliciter, capiendo, secundum quid, largè, & non propriè.

Elenchus quid. *¶Elenchus est syllogismus cõtradictorius vnius, & eiusdẽ, nõ nominis tãtum, nec etiam rei tãtum, sed nominis, & rei simul: non synonimi, sed eiusdem, & ex his, quæ data sunt de necessitate, non connumerato eo, quod erat in principio, ad idem secundum idem similiter, & in eodem tempore. Elenchus est syllogismus cõtradictorius, idest syllogismus cõcludens contradictoriam propositionis datæ à respondẽte. In diffinitione elenchi quædam ponunt ratione syllogismi: vt, ex his, quę data sunt, ex necessitate accidere, per quod remouetur fallacia accidentis, & ponitur, non cõnumerato eo, quod erat in principio, per quod remouetur petitio principij, vt postea patebit. Alia* H *ponuntur ratione contradictionis, vt, vnius, & eiusdem, idest vnius subiecti, & vnius prædicati. Unde nisi esset idem subiectũ & idem prædicatum: non esset cõtradictio, vt ethiops non est niger: æthiops est niger secundũ dentes: ex quo non est idem prædicatum, ideo non est contradictio, & similiter hic, nullus homo mortuus currit, & quidam homo currit: non est contradictio, quia nõ est ibi idem subiectum. Itẽ, secundum idem, ad idẽ, similiter, & in eodem tempore, ponuntur ratione cõtradictionis. Et cõtra istas quatuor partes peccat hæc fallacia, quæ dicitur ignorantia elenchi, secundum quòd est vna de*

trex-

A trexdecim fallacijs. Alio mō accipitur generaliter, & tūc sic diffinitur. ¶ Ignorantia elenchi est vnus defectus generalis, ad quē reducuntur omnes alię fallaciæ, ostendendo quomodo peccant cōtra istas particulas, vt postea patebit. Istæ enim particulę, non nominis tantum, nec rei tantū, sed nominis & rei simul, non synonimi, & sic de alijs, ponuntur rōne syllogismi, & ratione contradictionis, quia istæ exigunt, quòd nomen sit vnum, & res vna, & quòd non sit nomen synonimū. Vnde non est ibi contradictio: Marcus currit, & Tullius non currit: nec est ibi syllogismus: omnis
B gladius scindit: quoddam instrumentum est ensis: ergo quoddam instrumentum scidit. ¶ Fallacia ignorantiæ elenchi est idoneitas decipiēdi, proueniēs ex apparēti obseruatione particularū diffinitionis elenchi, quę conueniunt ratione contradictionis tā tum, scilicet ad idem, secundum idem, similiter, in eodē tempore. ¶ Causa apparētiæ huius fallaciæ, est conueniētia dictorum secūdū quid ad dicta simpliciter. ¶ Causa falsitatis est diuersitas eorundem. Vnde huius fallaciæ quatuor sunt modi. ¶ Primus modus est contra hanc particulam, ad idē, vt duo sunt duplū vnius, & non sunt duplum trium: ergo sunt duplum, & non duplum, &

Fallacia ignorātię elenchi.

C in vtraq; præmissarum nō sumitur duplum ad idem, & ideo non sequitur. ¶ Secundus modus peccat contra illam particulam, secundum idē, vt hoc est duplū illi secundum latitudinem, & nō est duplum secundum longitudinē: ergo est duplum, & non duplum: non sequitur, quia duplum nō sumitur secūdum idem, licet sumatur respectu eiusdē. ¶ Tertius modus peccat contra illam particulam, similiter, vt homo est spēs: nullus homo est species: ergo idē est species, & non species: non sequitur, quia ibi non est contradictio in præmissis, quia ille terminus homo, nō supponit similiter,
D quia in vna sumitur pro suis inferioribus, in alia vero non, sed pro se toto, vel pro sua forma. ¶ Quartus modus peccat contra hanc particulam in eodem tēpore, vt manus mea est clausa in hoc instanti, & non est clausa in hoc instanti: ergo est clausa, & non clausa: non sequitur, quia nō est in eodem tempore. Differt aūt hæc fallacia à fallacia secundū quid ad simpliciter, quia in illa est processus ab vno, secundum quid sumpto, ad vnum sumptum simpliciter, vt hoc est duplum secundum longitudinem, ergo est duplum: in ista vero est processus à duobus, secundū quid sumptis, ad duo sumpta simpliciter, vt hoc est duplum illi secundum

E *longitudinem, & non secundum latitudinem: ergo est duplum & non duplum.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quod elenchus est argumentatio probatiua conclusionis contradictoriæ, vel contrariæ positioni respondētis. Ex quo sequitur, quod ad elenchum tres conditiones requiruntur. ¶Prima quod sit argumentatio; ideo mala consequentia nō est elenchus. ¶Secūda, quod sit probatiua, ideo syllogismi, & consequentiæ procedentes per præmissas falsas, vel ex minus notis non sunt elenchi. ¶Tertia conditio, quod sit probatiua conclusionis contrariæ, vel contradictoriæ positioni respondētis. Ex quo sequitur; quod ad verū elenchum requirunt

Cōdōnes Elench.

F omnes conditiones requisitæ ad veram argumentationem, quæ sunt, quod sit vnius & eiusdem, non nominis, tantum; nec rei tantum; sed nominis & rei simul, & eiusdem ex his, quæ dicta sunt de necessitate accidere, & per primas conditiones remouetur omnes fallaciæ in dictione, quæ non sunt respectu eiusdem nominis, & rei simul. Similiter ad verum elenchum requiruntur omnes conditiones requisitæ ad argumentationem probatiuam, non connumerando illa, quæ sunt in principio. i. in antecedente, seu quod non arguatur in synonimis, neq; ex falsis, neq; ex minus notis. Similiter requiruntur conditiones requisitæ ad verā cōtradictionē, quæ sunt quatuor, s. ad idē, sm idē, similiter, & in eodē tēpore, & omnes illę conditiones exprimuntur in diffinitione, quæ solet poni de elēcho.

Sc. in 4. d. 10. q. 4.

G ¶Elenchus est syllogismus, probatiuus contradictionis vnius, & eiusdem, non nominis tantum, nec rei tm̄, sed nominis & rei simul, non synonimi, sed ex his, quæ dicta sunt, de necessitate accidere, non connumerando quod erat in principio, ad idē secundum idem, similiter, & in eodem tempore.

Art. 2. SECVNDO sciendum, quod ignorantia elēchi potest capi dupliciter. Vno modo largè pro omni omissione alicuius conditionis, requisitæ ad verū syllogismum probatiuū, & ad veram contradictionem. Alio mō capitur strictè, pro omissione alicuius particulæ, seu conditionis, requisitę ad veram contradictionem. Et similiter fallacia ignorantiæ elenchi pōt capi dupliciter. Vno mō largè, & sic est idoneitas decipiendi, proueniēs H ex apparenti obseruatione omnium conditionum, requisitarum ad verū elenchum. s. ad argumentationem probatiuam, & contradictionem, & sic non est fallacia distincta ab alijs, sed est omnes alię fallaciæ & sic non capitur hic. Alio mō capitur strictè, & sic est idoneitas decipiendi, proueniens ex apparēti obseruatione quatuor particularū seu conditionū, requisitarū ad veram contradictionē: propter quam apparentiā credimus, quod discursus sit bonus & probatiuus, & nō est. ¶Causa apparētiæ est apparens obseruatio illarū quatuor cōditionū, sed cā defectus est omissio illarū condōnū, vel vnius illarū condōnū, & sic ē fallacia distincta ab alijs, & sm illas quatuor particulas, seu cōdōnes sūt eius quatuor modi. ¶Primus

A mus fit ex eo, ꝙ non arguitur ad idē, vt aer est supra terram, & non est supra cœlum: ergo est supra, & non supra. ¶ Secundus fit ex eo, ꝙ nō arguitur ſm idem, vt sortes videt secūdū oculum, & non videt secundum aures, ergo videt, & non videt.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ tertius modus fit ex eo, ꝙ nō arguitur similiter, vt iste homo est indiuiduū, & homo non est indiuiduū; ergo homo est indiuiduū, & non est indiuiduum. ¶ Quartus modus fit ex eo, ꝙ nō arguitur pro eodem tempore, vt sortes currit ꝓ media parte vnius horæ, & non in alia dimidia parte, ergo currit, & non currit. ¶ Modus soluendi oēs istos paralogismos est, B negando cōsequentiam, quia fit fallacia ignorantiæ elenchi, omittēdo aliquam conditionem requisitā ad veram contradictionem. Circa hoc quæritur, vtrū ex vero sequatur falsum in bona consequentia.

An ex vero sequatur falsū. Et vr ꝙ sic: nam illa consequentia est bona, non si homo est animal, homo est asinus, & tamen antecedens est verum, & cōsequens falsum, igitur. Et ꝙ sit bona consequētia patet, quia sua cōtradictoria est mala consequentia, igitur ipsa est bona consequētia. Pro responsione ponuntur aliquæ propositiones. ¶ Prima, ex vero potest seq̄ falsum, quia ex eo quod est, vel pōt esse verum, pōt sequi falsum. ¶ Secūda propō: ex vero non sequitur falsum, nisi concedatur, ꝙ vna & eadē propositio vocalis potest esse simul vera, & falsa: sicut diceretur de ista: non Deus est. Nam si ly, non, sit negatio negans, est falsa: si aūt negatio infinitans, est vera, & tunc posset cōcedi, ex vero sequi falsum, hoc tenēdo, cum idem sequatur ad idem, & C tunc conceditur ex vero multiplici: non tamen in sensu, in quo est verū, sequitur falsum. Ad rationē dicitur, ꝙ antecedens nō est verū cum sit negatiua æquiualēs illi, nullus hō est aīal: Vel pōt dici, sicut dicūt aliqui, ꝙ negatio nō cadit supra totum sequēs, & tūc dicūt, ꝙ cōditionalis vera negatiua non est bona consequentia, sed solum significat, ꝙ sua opposita est bona consequentia.

¶ ARGVITVR primo sic: Fallacia ignorātiæ elenchi est cōis oībus fallacijs, igr̄ nō est distincta ab alijs. ¶ Secūdo sic: Nulla est fallacia ignorantiæ syllogismi: ergo nulla debet esse fallacia ignorantię elēchi, cū nō D videaт maior rō de vno, q̄ de alio: cū ita bene cōtingat omittere cōdōnes syllogismi, sicut condōnes contradictionis. ¶ Tertio sic: Ille, qui ignorat elenchum, non decipitur circa elenchum: ergo nulla est fallacia elēchi. Ad primum patet solutio in secūdo notabili. Ad secundū dicitur, ꝙ multæ sunt fallaciæ ignorantiæ syllogismi, quæ licet non nominentur tali nomine: tamen nominantur alio nomine, saltem vna, quæ vocatur fallacia accidentis, quę peccat contra cōditiones boni syllogismi. Ad tertium dicitur, quòd duplex est ignorantia scilicet negationis, & secundum talem nulla est fallacia: alia est prauę dispositionis, & est assensus propositionis falsæ pręsupponens aliquam notitiam, & secundum talem committitur ista fallacia.

E Petitio principij

PEtere id, quod est in principio, est quando conclusio, quæ debet probari, sumitur in præmissis, cum ergo idem sub eodem nomine, non potest seipsum probare, vt homo currit, ergo homo currit, in talibus enim, non est petitio principij, sed talis argumẽtatio est ridiculosa, nec cadit sub arte, nec est petitio huius, quod est in principio. Aliud est enim petere principiũ, & petere illud, quod erat in principio. ¶ Quia petere principium est, quando petitur idem sub eodem nomine, vt homo currit. Et isto modo nulla est fallacia, quia non continetur sub aliqua specie argumentationis, nec secundum ueritatem: nec

F secundum apparẽtiam, sed talis petitio principij peccat contra syllogismum, simpliciter dictum. ¶ Sed petere illud, quod est in principio, est quãdo idem petitur sub diuerso nomine, vt animal rationale currit, ergo homo currit. vel sic: Petere illud, quod est in principio, est quando minus notum sumitur ad probationem magis noti. ¶ Causa apparentiæ huius fallaciæ, est diuersitas conclusionis cum præmissis. ¶ Causa falsitatis est diuersitas eorundem. Petitur autem illud, quod est in principio quinq; modis, vt patet per octauum topicorum. Primo mõ, quando diffinitum petitur in diffinitione, & econtra, vt si dubita-

G retur, vtrum homo currat, vel non currat, fiat argumentũ: animal rationale currit, ergo homo currit, nulla est ibi probatio, quia quando alterum dubitatur, necesse est alterum dubitari, & ita si sumatur vnum ad probandum aliud, peccatum est. ¶ Secundus modus, est quando particulare petitur in vniuersali, vt nullus homo currit: ergo sortes non currit vel si aliquis debeat probare, quòd omnium contrariorum est eadẽ disciplina, & assumat, omnium oppositorum est eadem disciplina: hic petitur conclusio in præmissis. ¶ Tertius modus est, quando vniuersale petitur in par-

H ticularibus, vt si aliquis debeat probare, quòd omnium oppositorum est eadem disciplina, & sumat istam: omnium contradictoriorum, contrariorum, & sic de alijs, est eadem disciplina: ergo omnium oppositorum est eadem disciplina, vel sic sortes currit, Plato currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit. ¶ Quartus modus est, quando coniunctũ petitur in diuisis, vel econtra, vt si aliquis debeat probare, quòd medicina ẽ disciplina sani, & ægri, & dicatur sic: medicina est disciplina sani, & medicina est disciplina ægri, ergo medicina est disciplina sani, & ægri. ¶ Quintus modus, est quando vnum relatiuorum petitur in alio, vt si quis debeat

A *debeat probare, quòd sortes sit pater Platonis, probet sic, Plato est filius sortis, ergo sortes est pater Platonis, non sequitur, quia hoc assumitur, quod est probandum. ¶ Sciendum est, ꝙ hac fallacia non impedit syllogismum inferentem, sed probãtem, & ita fallacia compositionis peccat cõtra syllogismum dialecticum, inquantum dialecticus est.*

Art. 1. PRIMO sciendũ, ꝙ petitio principij est duplex, scilicet statim, & nõ statim. ¶ Statim est acceptio alicuius propositionis ad probandam seipsam, vt Petrus currit: ergo Petrus currit, & secundnm talem nulla sumitur fallacia: quia nulla est apparẽtia, ꝙ idem probet seipsum: nihil tamen euidentius infert aliud, q̃ idem B seipsum, ideo talis consequentia est euidentissima. ¶ Sed petitio principij non statim, est acceptio alicuius propositionis ad probãdũ aliã propositionem, æquè notam, vel magis notã, vt omne animal rationale currit, ergo Petrus currit. ¶ Vnde fallacia petitionis principij est idoneitas deciendi, prouenĩens ex apparenti probabilitate consequentis ex antecedente. ¶ Sed causa apparentiæ est apparens probabilitas consequentis ex antecedente, propter quam credimus, ꝙ antecedens sit notius consequente. ¶ Causa vero defectus est, præmissas, vel antecedens non esse notius, vel notiores consequente.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ ipsius fallaciæ ꝓpriè sunt tres modi. ¶ Primus prouenit ex eo, ꝙ maior nõ est notior consequente, vt omne habẽs C materiam, est corruptibile; asinus est habẽs materiam, ergo asinus est corruptibilis, maior ibi non est notior consequente, cũ multi dicant, cęlũ habere materiam, & esse incorruptibile. ¶ Secundus modus prouenit ex eo, ꝙ minor nõ est notior cõclusione, vt quicquid multiplicat suas species, ergo lux est visibilis. ¶ Tertius modus prouenit ex eo, ꝙ antecedẽs, seu nulla præmissarum est notior cõsequente, vt illud animal, quod inter alia animalia habet nobilissimã figuram est nobilius; homo est eiusmodi, ergo homo est animal nobilius. ¶ Modus soluendi omnes istos paralogismos, est dicendo ꝙ petitur principium, quia conclusio nõ probatur per præmissas, & non negando consequentiam. D

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ circa hoc quæritur, vtrum consequentia sit bona, in qua arguitur à propositione, habente plures causas veritatis ad propositionem, habentẽ paucióres causas veritatis. Et videtur Quæstio. quòd sic. nam bene sequitur, non sortes currit, & Plato disputat, ergo Plato disputat: vel sortes currit, & tamen arguitur a propositione habente plures causas veritatis: nam negatiua habet plures causas veritatis, q̃ affirmatiua. Pro responsione ponuntur aliquæ propositiones. Prima, causa veritatis alicuius propositionis (vt ad propositum sufficit) est illud, ad quod sequitur ita esse, sicut significatur per illa propositionem significatione totali. Ex quo sequitur, quòd propositio

E tio habet tot causas veritatis, quot habet propositiones, ad quas pôt debitè sequi. Ex quo sequitur, ꝙ propositio indefinita de termino cõi non distributo, habet plures causas veritatis, q̃ propositio de termino cõi distributo, vt illa homo currit, habet tot causas veritatis, quot sunt supposita hominis, sed illa omnis homo currit, habet tantum vnã causam veritatis, s. ꝙ omnes singulares eius sint veræ. ¶Secunda propositio, propositio negatiua habet duas causas veritatis, s. ꝙ subiectũ pro nullo supponit, & ꝙ subiectũ, & prædicatum non supponit pro eodẽ. ¶Tertia propositio, omnes propositiones inferẽtes se adinuicem, habẽt ęquales causas veritatis. ¶Ex quo sequitur, ꝙ affirmatiua aliquando habet tot causas veritatis, sicut negatiua, & maximè in hypotheticis, & in propositionibus de prædicatis infinitis, & per hoc soluitur ratio. ¶Addo quartam propositionẽ, ꝙ ex propositione habente plures causas veritatis, non sequitur formaliter alia, habens pauciores causas veritatis, quia tũc posset ex vero sequi falsum, se cludẽdo ab antecedente vnã rationem veritatis, sicut tũc antecedẽs habuit duas, & consequens vnã causam veritatis sequeretur ex vero falsum, sicut dicit Scot. ꝙ ex falso non sequitur falsius, nec ex impossibili impossibilius, & hoc extensiuè loquendo, ita hic dicitur eodem modo.

Corollarium. Sco. in j. d. 2. q. 2.

F

In j. d. 8. q. 4.

ARGVITVR primò sic, Nõ est aliqua fallacia petitionis finis, ergo nõ est aliqua fallacia petitionis principij. ¶Secũdo, vbi non est causa apparentiæ ibi non est fallacia, sed in petitione principij non est causa apparentiæ, quia non apparet, ꝙ idem possit probare seipsum. ¶Tertio sic, Paralogismi in quib. est petitio principij, non peccant in materia, neque in forma, igitur. Quod non peccent in forma, notũ est, & ꝙ non in materia, patet, quia pmissæ nõ sunt falsę. Ad primum dr̃, ꝙ principiũ, ibi capitur largè, pro consequente, ꝙ intendit probare opponens, & dr̃, principium, quia principaliter intenditur ab opponente, & illud ẽt dr̃ finis, ꝗa est primo intentũ ab opponẽte, ideo ista fallacia pôt dici fallacia finis. Ad 2m dicitur, ꝙ bene probat, ꝙ secundum petitionem principij statim nõ sumitur fallacia, sed non probat de petitione principij non statim. Ad tertium dicitur, ꝙ paralogismi non dicuntur solum peccare in materia, eo ꝙ altera præmissarum vel ambæ præmissæ sint falsæ, sed etiam quia aña non probat consequentiam.

G

Scot. in j. d. 8 q. vlt.

H

Fallacia consequẽtis.

De fallacia consequentis dicendũ est. ¶Secundũ consequens fiunt paralogismi eo, ꝙ credimus cõsequentiã conuerti, q̃ non conuertit. ¶Fallacia cõsequentis est idoneitas decipiendi prouenienes ex apparentia cõsequentis cõuersa, quæ non conuertit. ¶Causa apparentię huius fallacię est conuenientia unius consequentiæ uere ad aliã non uerã. ¶Causa falsitatis est diuersitas eorundem. Et sciendũ, ꝙ bene tenet argm̃ à positione antecedentis ad positionẽ consequentis. Huius fallacię tres

sunt

sunt modi. ¶ Primus modus est, A quando arguitur a destructione antecedentis ad destructionem Cap. 3. consequentis, vt si homo est, animal est, ergo si homo non est, animal non est: ¶ Vel à positione cõsequentis ad positionem antecedentis, vt si mel est, rubeum est: ergo si rubeum est, mel est. Ad istum enim modum reducuntur omnes praua argumentationes ab inferiori ad superius destructiuè. ¶ Vnde quotienscunque fit processus ab inferiori ad superius cum distributione superioris, vt omnis homo currit, ergo omne animal currit, ibi committitur ista fallacia, vel nullus homo currit, ergo nullum animal B currit. ¶ Secundus modus solet poni ab insufficienti inductione singularium, vt sortes est animal, & econuerso: Plato est animal, & econuerso, ergo omnis homo est animal, & econuerso, hic enumerantur omnes singulares illius, omnis homo est animal, & non huius, omne animal est homo, qui significatur per compositionem huius, quòd est econuerso ad hanc, omnis homo est animal. ¶ Tertius modus prouenit à communiter accidentibus. Et dicuntur communiter accidẽtia, quę se aliquãdo cõsequũtur, & aliquãdo nõ. vt ille est comptus, ergo est adulter. Similiter hic, musa & poeta similiter terminãtur, sed musa est feminini C generis, ergo et poeta, nõ sequitur, quia idẽtitas generis, & terminationis aliquãdo se consequuntur, & aliquãdo non, eo quòd nõ est in omnibus, sed in aliquibus. ¶ Si Obiectio. aliquis dicat, ꝙ in hoc vltimo tertio modo non tenet ecõuerso, vnde ibi nõ est cõsequẽtia. Dicẽdũ est ergo, quòd secũdum quosdam sumitur cõsequentia communiter ad cõsequẽtiam necessariam, & probabilem, & in istis nõ sumitur cõsequẽtia necessaria, sed probabilis, taliter autem ordinãtur isti modi ab Aristotele isto In 1. Elẽ co.c.3. modo ordinato.

PRIMO sciendum, quòd consequens potest capi dupliciter. Vno Art. 1. Cõsequẽs dupliciter. modo largè, & sic consequens est propositio, quæ denotatur sequi ex D alia mediante nota illationis, siue debitè sequatur, siue nõ. Alio mõ capit ꝓpriè, & sic est ꝓpõ, quę debitè sequtur ex alia mediante nota illationis. ¶ Vñ ad fallaciã consequẽtis semper sunt, duę cõsequentię, quarũ prima est bona, & scda mala, credit tñ conuerti cũ prima, pp qd credit esse bona, sicut prima. ¶ Vñ fallacia consequẽtis est idoneitas decipiẽdi, ꝓueniẽs ex apparẽti cõuertibilitate secũdæ cõsequentiæ cum prima, propter quod creditur secunda consequẽtia esse bona. ¶ Ex quo sequit, ꝙ causã apparẽtiæ huius fallaciæ est apparẽs conuertibilitas secundę consequentiæ cũ prima, sed cã defectus est non cõuertibilitas illarũ ad inuicẽ. Et aduerte,

E uerte, ꝙ illa fallacia dr̃ melius fallacia consequẽtis, quam antecedẽtis, quia paralogismus causans fallaciã, est deceptorius, modo deceptio non latet ita in antecedente, sicut in consequente. Ex quo patet, ꝙ nõ debet poni aliqua fallacia antecedentis.

Art. 2. Sup. car. 24. C SECVNDO sciendum, ꝙ à tota conditionali quatuor modis possumus arguere, vt alias visũ est. ¶Primò à positione ãtis ad positionem consequentis, vt si homo currit, animal currit, sed homo currit, ergo animal currit, & tunc debitè arguitur. ¶Secũdo à destructione ãtis ad destructionẽ consequentis, vt si homo currit, animal currit, sed nullus homo currit, ergo nullũ aĩal currit, & sic indebitè arguitur, & cõmittit F primus modus huius fallaciæ. ¶Tertio à destructione cõsequẽtis ad destructionẽ antecedentis, vt si homo currit, aĩal currit, sed nullũ animal currit, ergo nullus homo currit, & tunc debitè arguitur. ¶Quarto à positione cõsequentis ad positionẽ antecedentis, vt si homo currit, animal currit, sed animal currit, ergo homo currit, & tunc indebitè arguitur, & cõmittitur secundus modus huius fallaciæ. Ex quo sequitur, ꝙ duo sunt modi generales huius fallaciæ, & nõ Scot. in j. d. 21. & 36. in sol. rõnis prima opi. plures. Et aduerte, ꝙ destruere aliquam propositionem non est aliud, quam cõtradictorium illius assumere, sed ponere aliquam propositionẽ non est aliud, quam ipsam resumere sine aliqua variatione. Et modus soluendi illos paralogismos est, negando consequentiam, quia committitur fallacia consequentis.

G Art. 3. An à positione cõsequentis ad positionem antecedentis valeat cõsequen. TERTIO sciendũ, ꝙ circa hoc quæritur, vtrũ consequentia, qua arguitur à positione antecedẽtis ad positionẽ cõsequentis, sit bona consequentia. Et vr̃ ꝙ non, quia nõ sequitur, nõ si homo currit, asinus currit, sed homo currit, ergo asinus currit, & tñ arguitur à positione antecedentis ad positionẽ cõsequentis, igitur. Pro solutione est aduertendũ, ꝙ illa consequentia, qua arguitur à positione ãtis ad positionẽ cõsequentis in conditionali, intelligit in affirmatiua condõnali, & non in negatiua. De negatiua tñ est diuersitas, nã dicunt aliqui, ꝙ negatio in tali negatiua solũ negat cõiunctionẽ principalẽm, ita ꝙ qñ dicitur, non si homo currit, asinus currit, sensus est, nõ sequitur, ꝙ si homo currit, asinus currit, & tñ H est alia opinio, quæ tenet, quod negatio negat omnes copulas sequentes, & ista est rationabilior, ita quod quando dicitur, non si homo currit, asinus currit, sensus est, si nullus homo currit, nullus asinus currit.

¶ARGVITVR primò sic, Nõ est ponenda aliqua fallacia antecedentis, ergo neq; cõsequentis. ¶Secundo sic, Fallacia debet denominari à termino inferẽte, sicut locus dialecticus, ergo magis debet dici fallacia antecedentis, q̃ consequentis. ¶Tertiò sic, Omnis fallacia est fallacia consequentis, ergo nõ est distincta ab alijs. Antecedẽs probatur, q̃a fallacia consequentis nõ est, nisi deceptio, sed deceptio hr̃ à consequente, igitur. Ad primum patet solutio in primo notabili. Ad secundum dr̃, ꝙ nõ est simile de argumẽtis dialecticis,

ẽticis, & sophisticis, nam sophistica denominantur a termino illato, vbi dialectica denominantur a termino inferente. Ad tertium dicitur, quòd talis fallacia non dicitur præcisè fallacia consequẽtis: eo quòd deceptio causetur ex consequente, sed quia creditur secunda consequentia conuerti cum prima, quæ tamen non conuertitur.

Nõ causa vt causa.

Sequitur de fallacia secundũ non causam vt causam. ad cuius euidentiam sciendum est, quòd duplex est syllogismus, scilicet ostensiuus, & ad impossibile.

Syllogismus duplex.

¶ Ostẽsiuus est, qui habet vnam solam conclusionem. ¶ Syllogismus vero ad impossibile est, quã de aliquid syllogisticè ducitur ad impossibile, & propter hoc interimitur aliqua præmissarum, quæ erit causa illius impossibilis. Vnde iste syllogismus semper habet duas conclusiones, vt cum dicit, est ne homo asinus: hoc concesso: Contra, nullus asinus est animal rationale mortale, homo est asinus: ergo homo non est animal rationale mortale, sed hoc est impossibile: ergo & ista, homo est asinus, & ille syllogismus est in quarto modo primæ figuræ. Sciendum est enim, quòd non causa semper fit in syllogismis ad impossibile. ¶ Fallacia autem secundum nõ causam, vt causam fit, quando non causa ponitur vt causa, & propter hoc apparet sequi impossibile, & illud, quod apparet esse causa, interimitur, vt si quærat, est ne brunellus homo, quo concesso: Contra, nullus asinus est aĩal rationale mortale, sed homo est asinus, & brunellus est homo: ergo homo non est animal rationale mortale: hoc autem est impossibile, ergo brunellus non est homo. In hac .n. dicta argumentatione est non causa vt causa, quia interimitur id, quod apparet esse causa, & non est. s. brunellus est homo: causa apparẽtia huius fallacia est conuenientia huius, quod apparet esse causa, & non est cum eo, quod est causa ¶ Causa falsitatis, est diuersitas eorundem: tale enim exemplum ponit Aristoteles huius fallacia, sunt ne anima & vita idem? quo concesso: Contra, mors & vita sunt cõtraria, sed mors est corruptio: ergo vita est generatio, & per cõsequens viuere est generari, sed hoc est impossibile, quia quicquid viuit, non generatur, sed generatum est: ergo anima & vita non sunt idem. Hac conclusio peccat secundum non causam vt causam, ex hoc enim ꝙ anima, & vita sunt idem, non sequitur impossibile, & ita non debet interimi, sed ita mors, & vita sunt contraria, quia in omnibus his id, quod non est causa: apparet esse causa, quia communicat in terminis cum aliquibus propositionibus,

E *bus, ex quibus sequitur impossibile.* *Ex istis patet, quòd ista fallacia non fit in syllogismo ostensiuo, vt omnis homo currit, sortes est homo, & sol est in cancro: ergo sortes currit. Hic non est fallacia non causæ vt causę, quia hæc propositio, sol est in cancro, non est causa, neque apparet esse causa, sicut apparet i syllogismo ad impossibile.*

Corollarium.

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd causa in syllogismo dicitur esse præmissa, faciens aliquid ad illationem conclusionis, qua remota, non sequitur conclusio. Sed non causa, est præmissa nihil faciens ad conclusio F nem: qua remota non minus sequitur conclusio, apparens tamen aliquid facere, vt omnis asinus est rudibilis: omne animal est asinus, omnis homo est animal: ergo homo est asinus. Præmissa causa est, omne animal est asinus, sed præmissa non causa est, omnis asinus est rudibilis, quia ipsa remota, non minus sequitur conclusio. ¶ Vnde fallacia secundum non causam vt causam, est idoneitas decipiendi proueniens ex eo quòd præmissa non causa apparet facere ad illationem conclusionis: propter quod creditur, quòd sicut conclusio est falsa: ita & illa premissa non causa. ¶ Causa apparentiæ, est apparens illatiuitas illius non causæ ad conclusionem, propter quod creditur, quòd sicut conclusio est falsa, ita & illa non causa. ¶ Causa defectus est, non illatiuitas illius ad conclusionem. G

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd ad faciendum paralogismos huius fallaciæ, oportet facere duos processus. Primus est syllogisticus vel apparenter vel verè. Secundus, qui fit inferendo falsitatem non causæ ex falsitate conclusionis, ideo ferè fiunt sicut syllogismi ad impossibile: Vnde huius fallaciæ tres sunt modi: secundum quòd præmissa non causa potest tripliciter conuenire cum cõclusione. ¶ Primus fit, quando præmissa non causa conuenit in subiecto cum conclusionem, vt omnis asinus est rudibilis, omne animal est equus, omnis asinus est animal: ergo omnis asinus est equus, conclusio est falsa, ergo aliqua pręmissarum, & non nisi ista, omnis asinus est rudibilis. H ¶ Secundus modus prouenit ex eo quòd præmissa non causa conuenit cum conclusione in prædicato, vt omne animal rationale est homo, aliquis asinus est rationalis, aliquod rationale est homo, ergo aliquis asinus est homo, conclusio est falsa, ergo altera præmissarum & non nisi illa, aliquod rationale est homo. ¶ Tertius modus, prouenit ex eo quòd præmissa non causa conuenit cum conclusione in subiecto & prædicato, vt nullum insensitiuum est animal, aliquis homo est insensitiuus, & aliquod animal non est homo, ergo aliquis homo non est animal: conclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum, & non nisi ista, vt apparet, aliquod animal non est homo. ¶ Etiam ista fallacia

A lacia fit, quādo quis infert aliquam conclusionem falsam ex vna sola propositione tanquam causa conclusionis, quæ tamen non est causa, vt Sco. habet sic arguendo: actus virtualis stat cum potentia formali: ergo sol potest calefacere &c: dicitur ꝙ ibi est fallacia nō causa vt causa &c. Modus soluendi est, dicendo quòd committitur ista fallacia, quia interimitur præmissa non causa loco præmissæ causæ.

In 1. d 3. q. 7.

Art. 3. Quæstio. TERTIO sciendū, ꝙ circa hoc quæritur, vtrum ista consequentia sit bona, tu credis præcisè, quòd aliquis homo decipitur: ergo aliquis homo decipitur. Quod non probat, quia aliquo casu possibili antecedēs potest esse verum sine consequente, ergo posito, quòd nullus alius a te B decipiatur, tunc antecedens est verum & consequens falsum, quia contradictorium eius est verum: scilicet quòd nullus homo decipitur, quia nullus alius a te decipitur, & tu non deciperis, quia tu credis præcisè, sicut est in re. ¶ In oppositum arguitur, quia oppositum consequentis non stat cum antecedente, igitur. Ad rationem respondetur, quòd casus non est admittendus quo ad secundam partem scilicet quòd tu credis præcisè, quòd aliquis homo decipitur, quia credendo quòd aliquis homo decipitur, credis quòd aliquis homo credit aliquid vel aliqualiter, sed credendo quòd aliquis homo credat aliquid, vel aliqualiter, tu non credis præcisè, quòd aliquis homo decipiatur, ergo de primo ad vltimum, si tu credis præcisè, quòd aliquis decipitur, tu credis præcisè, quòd homo non decipiatur. C

¶ ARGVITVR primo sic. Non est aliqua fallacia secundum non effectum vt effectum, ergo nulla est fallacia secundum non causam vt causam. ¶ Secundo sic, Omnis fallacia est fallacia secundum non causam vt causam, ergo non est distincta ab alijs. Antecedens probatur, quia in omni fallacia antecedens apparet inferre, seu probare conclusionem, & tamen non probat: igitur. Tertio sic: Paralogismi qui fiunt secundum illam fallaciam, non peccant: igitur. Antecedens probatur, quia tales sunt syllogizati. Ad primum dicitur, quòd potest esse aliqua fallacia secundum D non effectum vt effectum, licet non nominetur tali nomine, tamen quęlibet potest illo nomine nominari, ex eo quòd aliquis credit, quòd conclusio sit effectus præmissarum, & tamen non est. Ad secundum dicitur, quòd capiendo non causam largè, pro quocunque antecedente, quòd apparet esse causa illatiua vel probatiua conclusionis, & tamen non probat: tunc quęlibet fallacia posset dici fallacia secundum non causam vt causam, sed non capiendo non causam strictè. Ad tertium potest dici, quòd sunt syllogizati quantum ad formam, non tamen quantum ad materiam. Vel potest dici, quòd tales paralogismi cōpletiuè quantum ad suum processum sunt syllogizati.

E Propositio plures quid. PRopositio plures, est illa ĩ qua plura prædicantur de pluribus. Vt sortes, & Plato currunt, & disputat. Vel plura de vno. vt sortes currit, & disputat. Vel Propõ vna quid. vnum de pluribus, vt est ne hic & hic homo. demõstrato sorte, & brunello? Propositio autem vna est, in qua vnum prædicatur de vno, & hoc quadrupliciter, siue vnum numero, vt homo est risibilis, siue vnum specie, vt sortes est homo, siue vnum genere, vt sortes est animal: siue vnum secundum prius & posterius, vt homo est ens, animal est sanum: siue prædicantur plura, ex quibus fit vnum, vt homo est animal ra F tionale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paralogismi, quando ad interrogationẽ plures datur vna responsio. Causa apparentiæ huius fallaciæ est vnitas interrogationis cõplexę. Causa falsitatis, est pluralitas ipsius. Duo sunt modi huius fallaciæ. ❡ Primus modus est, quando plura in singulari numero subijciuntur vel prædicantur, vt hic, est ne hic, & hic homo, dẽmõstrato sorte et brunello? si dicatur sic: ergo brunellus est homo: si non, ergo sortes non est homo, non bene. n. respondit, qui facit responsionem vnam ad interrogationẽ plures, sed debet respondere, verũ est pro vno, & falsum pro reliquo. ❡ Secundus modus est, quã do plura in plurali numero subijciuntur vel prædicãtur, vt sunt G ne ista bona vel non bona, demõstratis bono & non bono? si d cit bona, ergo bonum est malum: si non bona, ergo bonum non est bonum: debuisset. n. respondere: bonum est bonum, & malum est malum. Si autem concedat aliquis homo dari diffinitiones simili modo in singulari, & in plurali, vt cæcum est aptum natum videre, & non videt, & cæca sunt apta nata videre, & non vidẽt, non effugiet redargutionẽ, demõstrato vno cęco, & altero vidente, & dicatur sic, sunt ne illa cæca vel non cæca, si cæca, ergo illud est cęcum, demonstrato vno H vidente, non. n. dicebat illum esse cæcum, & illum esse videntẽ, sed dabat vnam responsionem, eo quòd concessit, quòd similis datur diffinitio in singulari numero, & in plurali.

Post hæc autẽ reducendæ sunt omnes fallaciæ ad ignorantiam elẽchi. ❡ Reducere autem omnes ad ignorantiam elenchi est ostendere, qualiter qualibet fallacia peccat contra aliquam particulam, in diffinitione elenchi positam: aut rationẽ syllogismi, aut contradictionis: sicut enim differentia adueniens generi, constituit speciem, ita ratio contradictionis, adueniens syllogismo: constituit elenchum. Vnde quicquid Quo reducantur oẽs fallaciæ ad ignorãtiã Elenchi.

est

A *est in elencho, aut est in eo ratione contradictionis, aut ratione* 1. Elenc. cap. 6. *syllogismi. Dicit enim Aristoteles, quòd diuidendum est omnes syllogismos apparentes & elenchos: aut omnes reducendum est ad ignorantiã elenchi. ¶ Aequiuocatio & amphibologia, & figura dictionis reducuntur ad ignorantiam elenchi, eo quòd duplex esse impedit, syllogismum, & contradictionem. ¶ Compositio diuisio, accentus, reducuntur ad ignorantiam elenchi, in eo quòd non est oratio eadem, vel idẽ nomen, sed differens oportet autem hoc scilicet nomen & rationẽ esse eadem, quemadmodum & rem, si* B *debeat esse Elenchus. ¶ Qui vero secundum accidens fiunt, manifesti sunt diffinito syllogismo, quia fiunt contra particulam in diffinitione elenchi positam. s. necesse est aliud accidere per ea, quæ posita sunt, & concessa. Et secundum hanc fallaciam, quæ est secundum accidens: artifices & scientes sæpe ab insciis redarguũtur, facientibus syllogismos contra sapientes: nam secundum accidens faciunt syllogismos apparentes. ¶ Qui vero fiunt secundũ quid ad simpliciter, reducuntur ad ignorantiam elenchi, quoniã de eodem non est affirmatio & negatio, vt æthiops est albus secundum dentes: ergo est albus. Manifesti sunt autem syllogismi, qui prius dicti sunt, & quales nuncupantur* C *¶ Qui vero fiunt secundum id, quod petitur in principio, & non causam vt causam, peccant manifeste contra diffinitionem syllogismi, quia in syllogismo oportet sequi aliud de necessitate, quod non erat in principio, & sic oportet, quòd præmissæ sint causæ conclusionis syllogismi. ¶ Qui vero secundum consequens, reducuntur sicut & illi, qui fiunt secundum accidens. ¶ Qui vero secundum plures interrogationes vt vnam, reducuntur eo quòd peccant contra vnitatem propositionis, ibi enim non* D *sumitur propositio vna, & per consequens nec propositio, nam eadem est diffinitio vnius rei & rei, vt hominis, & vnius hominis: simile autem est in aliis. Vnde propositio vna, vnũ de vno affirmat, sed non est ita in propositione plures, in qua prædicantur plura de vno, vel vnum de pluribus, & propter hoc peccant contra vnitatem propositionis. ¶ Itẽ oẽs fallaciæ in dictione, & secundũ quid ad simpliciter, reducuntur ad ignorãtiam elenchi, eo quod peccãt contra contradictionem. ¶ Oẽs aũt fallaciæ extra dictionẽ reducũtur in hoc quòd peccãt contra diffinitionem syllogismi.*

PRIMO sciendum, quod sicut propositio diuiditur in propositionem vnam, & propositionem plures: ita & Art. 1.

E & interrogatio. Vnde propositio dicitur vna dupliciter: Vno modo propriè siue strictè, in qua enunciatur vnus terminus simplex, singularis numeri, vniuocè tentus de termino simplici, singularis numeri, vniuocè tenti, vt sortes est sortes. Alio modo largè, pro propositione, in qua prædicatur plura de vno, vel vnum de pluribus, vel plura de pluribus explicite vel implicite, & hoc coniunctim p istam particulam. Et, vel per æquiualentem. Etiã propositio dicitur plures dupliciter. Vno modo proprie, & est in qua prædicatur vnũ de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus explicitè vel implicitè. Et hoc in coniunctim. Alio modo capitur lar-

Propositio vna dupliciter dicit.

F ge, pro propositione, in qua prædicatur vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus, siue coniunctim siue inconiunctim, & hoc mõ habet quinq; modos. ¶ Primus, qñ in ea prædicatur vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus implicitè, & inconiũctim, vt canis currit. ¶ Secundus, est quando in ea prædicatur vnum de pluribus, vel plura de vno, vel plura de pluribus explicitè vel implicite & in coniũctim, vt sortes est albus niger, & secundum illos duos modos propriè nõ fit illa fallacia: neq; debet dari vna responsio, sed magis debet distingui. ¶ Tertius fit, quando plura prædicantur de vno, vel vnũ de pluribus inconiũctim per modum determinationis & determinabilis, vt sortes est homo albus. ¶ Quartus fit qñ plura prædicantur de vno, vel vnum de pluribus, & hoc cõiũctim, vt sortes est hõ albus & iustus. ¶ Quintus G modus fit, quando prædicatur termi nus numeri pluralis, vel subijcitur. Et ad istos tres modos põt dari vna responsio, quia sunt propositio vna, vel propter assistentes potest dari duplex responsio, vt demonstrato vno cęco & vno vidẽte, si quærat, vtrum isti sint cæci, vel videntes? Respondetur, quòd ille est cæcus, demonstrato cæco, & ille est videns, demõstrato vidente.

Art. 2.

SECVNDO sciendũ, q̃ ista fallacia est idoneitas decipiendi proueniens ex similitudine interrogationis plures, cum interrogatione vna. Causa apparentiæ, est similitudo interrogationis plures cum interrogatione vna, propter quam creditur, q̃ sicut ad interrogationem vnam dat vna responsio: ita ad interrogationẽ H plures. Causa defectus, est similitudo earũdem. Et eius possunt esse tres modi. ¶ Primus, quando in interrogatione subijciuntur plura, vel prædicantur plura coniunctim, & in singulari, vt est ne sortes, vel brunellus homo? si detur vna responsio affirmatiua, dicendo q̃ sic: tunc verè infert: ergo brunellus est homo, si dicat q̃ non, apparẽter infertur, ergo sortes non est homo. ¶ Secundus modus prouenit, quando in interrogatione subijciuntur plura, vel prædicantur plura in plurali numero, & coniunctim, vt si demonstretur vnus cæcus & vnus videns, & quæratur: sunt ne isti cæci, aut vidẽtes? si dicatur, sunt videntes, tunc infertur, ergo cæcus est videns, si dicatur, q̃ sunt cęci, tũc infertur, ergo videns est cæcus, si di

catur

A catur ꝙ non, tunc apparenter inferetur: ergo videntes non sunt videtes. Modus soluendi, est respondendo duabus responsionibus.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ tertius modus huius fallaciæ fit penes diffinitionem, vt ista diffinitio est bona, cæcum est animal non videns tunc taliter, qualiter natum est videre, si credatur ꝙ tunc cæca bene diffiniantur, dicendo: cæca sunt animalia nō videntia tunc taliter, qualiter nata sunt videre: cōmittitur iste modus, sed debet dici: cæca sunt animalia, quorum neutrum videt tūc taliter,

Questio. qualiter natum est videre. ¶ Circa hoc quæritur, vtrum valeat ista consequentia, isti non sunt videntes: er-

B go iste non est videns, & iste non est

Vide Scō. in 1. dist. 4. q. 2. & d. 28. q. 2. pro huius modi cōsequētijs.

videns: demonstrato cæco, & videnteʼ. Et videtur ꝙ sic, quia propositio de isti æqualet copulatiuæ, saltem si capitur diuisiuè. In oppositū arguit: nam antecedens est verum, & consequens falsum, quia videns non est non videns. Vnde demonstrato cæco, & vidente, verum est dicere, ꝙ illi duo non sunt videntes, quia sunt videntes, vel non videntes, sed non sunt videntes, ergo sunt non videntes, & vltra sunt non videntes: ergo non sunt videntes: ab affirmatiua de prædicato infinito ad negatiuam de prædicato finito: Túnc dico, ꝙ illa propositio, isti nō sunt videntes, æqualet disiunctiuæ & negatiuæ, cum sua contradictoria æquiualeat copulatiuæ, & affirmatiuæ. C

¶ ARGVITVR primo sic: Non est aliqua fallacia secundum plures responsiones: ergo neq; secundū plures interrogationes. ¶ Secundo sic: Talis fallacia fit per dictiones ad placitum significantes: ergo non est extra dictionem ¶ Tertio sic: Ista fallacia & etiam istæ fallaciæ extra dictionem sumūt causam apparētiæ ex parte dictionum: ergo sunt in dictione. Ad primum dicitur, ꝙ non est simile, nam possunt bene dari plures responsiones vni interrogationi propter maiorem euidentiam, & tamen non contingit dare vnam responsionem ad interrogationem plures. Ad secundum negatur consequentia, sed oportet addere, fit per dictiones, & non potest fieri nisi per dictiones D ad placitum significantes: ergo est in dictioneʼ. Ad tertium dr̄, ꝙ fallaciæ extra dictionē sumūt causam apparentiæ ex parte rei significatæ, vel intentionis seu conceptus: sic videlicet ꝙ si videat sumi ex parte vocis, hoc non est nisi mediante re significata, vel intentione seu conceptu, ió tales fallaciæ possunt bene fieri sine dictionibus, quemadmodū non possunt fieri fallaciæ in dictione, quia nunꝙ possunt fieri, nisi in dictionibus: neque sumunt suam causam apparentiæ, nisi mediantibus dictionibus, vel in ipsis dictionibus.

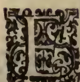
SVM-

E SVMMVLARVM G

PETRI HISPANI

Tractatus Septimus.

Qui de suppositionibus inscribitur.

Diuisio eorum, q sunt.

Orum, quę dicũtur quędam dicuntur cum complexione, vt hõ currit, quędam vero sine cõplexione, vt homo, quia est terminus incõplexus. F *¶ Terminus (vt hic sumitur) est vox significans vniuersale, vel particulare, vt homo, vel sortes. Terminorũ autem incomplexorum vnusquisq; aut significat substantiam, aut qualitatem, aut quantitatẽ, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut vbi, aut quãdo, aut situ, aut habitum.*

Significatio quid & quotuplex.

¶ Significatio) vt hic sumitur) est rei per uocem secundum placitũ repręsentatio, quarecum omnis res, aut sit uniuersalis, aut particularis, oportet dictiones non significantes uniuersale, uel particulare, non significare aliquid, & sic non essent termini (ut hic sumitur terminus) ut signa uniuersalia uel particularia. Significationum alia est rei substantiua, & hac fit per nomen substantiuum, vt hõ. Alia est rei adiectiua, & hac fit per nomen adiectiuum, vel per verbum, ut currit, uel albus, quę non est propriè significatio substantiua, uel adiectiua, sed significat aliquid substãtiuè, uel adiectiuè. H *Et significare aliquid adiectiuè, uel substantiuè, sunt modi uocum, quia adiectiuatio & substantiatio sunt compotes modi, & differentia rerum, quę significantur, & non significantur. Nomina uerò substantiua dicũtur supponere, sed nomina adiectiua, uel uerba dicunt copulare.*

ISte est tractatus paruorum logicalium: in quo determinandum est de passionibus terminorum, & communiter assignantur quinque scilicet supponibilitas, ampliabilitas, restringibilitas, appellabilitas, & distribuibilitas, & exponibilitas. Et dicuntur passiones termini, quia soli termino conueniunt: ideo subiectum

istius

A istius tractatus est terminus: Nã illud est subiectum alicuius scientiæ, cui conueniũt adęquatè passiones, quæ in illa scientia tractatur, sed terminus est huiusmodi: igitur, & hoc capiendo terminum secundè intentionaliter, vt diffiniebatur in quarto tractatu, in quo dicitur: Terminus est, in quẽ resoluitur propositio, vt in subiectum, & prædicatũ. Posset tñ aliquis dicere, ꝙ illæ passiones non conueniunt omni termino: ideo est aduertendum, ꝙ terminus potest cã pi tripliciter. Vno modo pro omni illo, quod potest esse copula, vel extremum propositionis cathegoricæ, vel determinatio extremi, vel copulæ. Et isto modo vna propõ potest dici terminus, quia potest esse extremũ B propositionis, vt hęc est vera, homo currit est propositio: ibi totum hoc homo currit, est subiectũ. Alio modo accipitur pro omni illo, quod nõ est complexum orationale, siue sit cathegorema, siue sit syncathegorema, & isto modo signa, & negationes possunt dici terminus, & istis duobus modis non capitur hic. Alio modo capitur strictè, pro omni illo, quod significatiuè sumptum ex sua significatione, quã actu habet, põt esse subiectũ vel prædicatum propositionis, & sic ibi propriè capitur terminus, qñ dicitur, ꝙ est subiectum huius tractatus, quia tali conueniũt passiones supradictæ. Et licet iste tractatus dicatur tractatus suppositionum, ampliationum &c. nõ est intelligendũ, ꝙ suppositio, vel ampliatio sunt subiectũ, sed magis sunt ꝓprietates accidentales subiecti huius tractatus scilicet ipsius termini. C

Passiones terminorũ quinque.

Termin᷒ tripliciter capit.

SECVNDO sciendum, ꝙ triplices sunt termini, scilicet mentales, vocales, & scripti. ¶ Vocales sunt, q ab auditu corporali percipi possunt, & ex istis fiũt propositiones vocales, & tales significant ad placitum, & subordinantur in significando terminis mentalibus, propriè dictis: ita ꝙ illa, quæ naturaliter primo significãtur per terminos mentales, propriè dictos, significantur secundario ad placitũ per huiusmodi terminos vocales. ¶ Termini scripti sunt termini ad placitum instituti, quos oculo corporali videre possumus, & ex istis fiũt propositiones scriptæ, & eodẽ modo se habent ad terminos mẽtales vltimatos, sicut termini vocales. D ¶ Termini mentales sunt duplices. s. propriè dicti, seu vltimati qui naturaliter significant res, quas termini vocales, vel scripti ad placitum significant, & tales propriè non sunt nisi noticiæ actuales rerum, vt noticia actualis lapidis diceretur huiusmodi conceptus. Alij sunt impropriè dicti, seu non vltimati, qui naturaliter significant terminos vocales, vel scriptos, & cum hoc significant ad placitum illa, quæ termini vocales, vel scripti ad placitum significãt, vt noticia huius vocis significatiuæ, hõ, significat naturaliter illã vocem, hõ, & ad placitũ illã, quæ significat istæ terminus, hõ, ad placitum, & de istis satis visum est in primo tractatu, & etiã de propõne mẽtali. Itẽ terminorũ quidã sunt secũdæ intẽtionis, & quidã primę intẽtionis. ¶ Terminus primæ intentionis est, q̃n significat

Termini triplices.

Vide Sco. in 4. d. 1. q 4. I fol. argu. S. Tho.

Car. 5. & inde.

Sco. in 2. d. 3 q. 1.

E gnificat rem, non causatam per actũ comparatiuum nostri intellectus. ¶ Sed terminus secundæ intentionis est, qui significat secundam intẽtionem, qui nõ est, nisi respectus rõnis, causatus per actum cõparatiuũ nostri intellectus: cuiusmodi sunt omnes termini logicales, & grãmaticales. Item terminorum ad placitũ significantium, quidã est absolutus, & alius est connotatiuus. ¶ Vnde terminus absolutus est terminus, qui nihil connotat, vt sunt termini prædicamenti substantię, vt bos, homo. Sed cõnotatiuus, est qui vltra illud, pro quo supponit: aliquid importat sub habitudine essentiali vel accidẽtali, vt album, nigrum, & habet duplex significatum, scilicet formale, & F materiale. Materiale est illud, prò quo supponit. Formale, est illud, qđ connotat talis terminus, vt albũ supponit pro re alba, & connotat albedinem, seu connotat ipsam rem habere albedinem.

Art. 3. TERTIO sciendum, ꝙ adhuc terminorũ ad placitũ significantiũ, quidam sunt cathegorematici, quidam syncathegorematici, & quidã partim syncathegorematici, & partim cathegorematici, qui dicuntur mixti. Cathegorematici sunt duplices. s. ratione significationis, qui significant aliquid, vel aliqua ex institutione. Alij sunt cathegorematici rõne officij, q significatiuẽ sumpti, possunt esse subiectũ, vel prædicatũ, vel pars subiecti, vel prædicati, vel copula, vel pars copulæ, vt hõ, aĩal. Etiã syncathegorematici sunt duplices. s. rõne significationis, qui impositi sunt ad significandũ non aliqđ, G vel aliqua, sed aliqualiter. i. modum accipiendi terminum in propositione, vt omnis, nullus. Alij sunt ratione officij, qui significatiuẽ sumpti possunt esse subiectum, copula, vel ꝑdicatum, nec pars subiecti, prædicati, vel copulæ. Et dicitur notanter, significatiuẽ sumpti, quia si sumerentur materialiter, possent esse subiectũ, vel predicatum. ¶ Sed terminus mixtus est, q impositus est ad significãdum aliquid, vel aliqua, & aliqualiter, vel cui in mente correspondet aggregatum ex cathegorematico, & syncathegorematico, vt nihil. ¶ Et aduerte ꝙ vltimate abstracta dicuntur termini partim cathegorematici, & partim syncathegorematici, H quemadmodum humanitas, animalitas: nam humanitas includit illud syncathegorema per se primo mõ, vel necessario: qñ. n. dicitur, humanitas currit: sensus est, humanitas per se primo modo currit, quod est falsum: nam cursus per se primo modo non conuenit humanitati. Et sic patet ꝙ de talibus abstractis nihil potest prædicari, nisi ꝙ conuenit ipsis in primo modo dicẽdi per se. ¶ Circa illud quæritur de hoc sophismate, omne cæcum est animal videns: posito casu, ꝙ sint duo cæca, & non plura, quorum vnum videat sortes, & reliquum Plato, & nullus sit, quin videat illa duo: Tunc probatur hic sophisma: illud cęcũ est animal vidẽs, & illud cęcũ est aĩal vidẽs, & nõ sunt plura cæca: ergo oẽ cęcũ est animal vidẽs. ¶ In oppositũ arguit: oẽ cæcũ est animal videns, ergo omnis res cę ca est

Termini ad placitum tripliciter.

Sco. in 1. d. 1. q. 5. post artic. Ioachim & in 1. d. 5. q. 1. in cãis logicis post rationes magistri.

Sophisma.

A ca est animal vidēs. Patet consequētia, quia ly, cæcum, supponit, pro re, cum sit adiectiuum. Respondetur, ꝙ ly, cæcum, potest esse nominatiui casus, vel accusatiui casus: si sit nominatiui casus, sophisma est falsum: si sit accusatiui, sophisma est verum, & est sensus, quòd omnem rem cæcā est animal videns, & ibi animal supponit confuse tantum.

¶ARGVITVR primo sic: Supponibilitas non cōuertitur cum termino; cum multi sint termini, qui non possunt supponere: ergo terminus non est subiectum huius tractatus. ¶ Secundo sic: Si esset aliquis terminus syncathegorematicus, sequæretur ꝙ aliquis terminus esset significatiuus, qui nihil significaret, sed B hoc est falsum: igitur. ¶ Tertio sic. Idem terminus potest dici cathegorematicus, & syncathegorematicus: ergo illa diuisio termini non est bona. Antecedēs probatur, quia si adiectiuum teneatur purè adiectiuè, est terminus syncathegorematicus, & substantiuè, est cathegorematicus. Ad primum dicitur, ꝙ supponibilitas conuertitur cum termino, propriè capto: puta cum termino, qui significatiuè sumptus, potest esse subiectum, vel prædicatum propositionis. Ad secundum dicitur, concedēdo totum argumentum, quia ad terminū esse significatiuū non requiritur, ꝙ significet aliquid, sed sufficit quòd significet aliqualiter. Ad tertium dicitur, ꝙ non est inconueniēs eūdem terminum esse cathegorematicum & syncathegorematicum secundum diuersas acceptiones.

C *¶ Suppositio est acceptio termini substātiui pro aliquo. Differūt autem suppositio, & significatio, quia significatio fit per impositionem vocis ad significādū rem suppositio est acceptio termini, iam significantis rem, pro aliquo, vt cum dicitur, homo currit, iste terminus, homo tenetur stare pro sorte, Platone, & sic de alijs. Vnde significatio prior est suppositione, & in hoc differunt, quia significatio est uocis, suppositio uerò est termini, iam compositi ex uoce, & significatione: ergo supponere, & significare non sunt idem, sed differunt per locum à coniugatis. Item significatio est signi ad signatum. Suppositio uero est supponentis ad* D *suppositum: ergo suppositio non est significatio. Copulatio est acceptio termini adiectiui pro aliquo.*

Suppositio quid & quomō differt a significatione.

PRIMO sciendum, quòd suppositio sic diffinitur: Suppositio est acceptio termini in propositione, nati accipi pro aliquo, vel aliquibus, de quo, vel de quibus talis terminus natus est verificari, mediante copula talis propositionis. Vnde in hac diffinitione ponitur, suppositio, pro diffinito, & ponitur, acceptio loco generis: non quòd sit verum genus, sed magis causa: nam suppositio. causatur mediante acceptione termini pro aliquo, vel aliquibus. Dicitur notanter in propositione, quia termini extra propositionem, Artic. 1.

E nem, non supponunt: logicus enim considerat proprietates, & habitudines, quæ præcisè conueniunt terminis in ordine ad aliud, & aliud prædicatum. Si autem accipiatur suppositio pro significatione termini, pro quo significato natus est accipi, concedit, q possit supponere extra propositionem, sed illud nõ est proprietas logicalis, nec propriè loqui de suppositione. Dicitur notãter, nati accipi, quia ad hoc q termini supponant, non oportet q actu pro aliquo accipiantur, sed sufficit, q sint nati accipi. i. q sint in potentia propinqua, vt accipiantur, pro aliquo, vel aliquibus. Et sic patet, q termini in libris scriptis, circa quos nullus aduertit, qui sunt partes propositionis scriptæ, supponunt. Dicitur notanter, p aliquo, propter terminos singulares,

Scot. in 1. dist. 21. in fi. q.

F vel aliquibus, propter terminos cõmunes, vel terminos collectiuos, qui supponunt pro pluribus. Dicitur notanter, de quo, vel de quibus, idest de cuius significati pro nomine, vel de quorum significatorum pro nominibus, vel nomine adęquate, significãte rem, pro qua supponit, qd debet sic intelligi, ad hoc q terminus supponat pro aliquo non requiritur, q verificetur de illo, pro quo supponit, quia terminus non verificatur de re, sed sufficit q verificetur de pro nomine demonstrante illam rem, vel prouominibus demonstrantibus illas res, vel de nomine significantæ adæquate illud, pro quo supponit, vt ens, quod non est demostratum, currit, subiectum supponit pro aliqua re non demonstrata, & volo q sit lapis, tunc illud subiectum non G potest verificari de lapide, neque de pronomine, demonstrante lapidẽ, quia tũc falsificaret propositionem, vt dicendo, hoc est ens, quod nõ est demonstratum, sed debet sic dici, lapis est ens, quod non est demonstratum. Dicitur notanter, mediante copula, quod debet sic intelligi, mediãte copula talis propositionis, vel mediante copula, respectũ cuius termini teneantur æquè amplè, & æquè strictè, vt creans necessario est Deus, sic debet ostendi, hoc possibiliter est creãs, nõ sic, hoc necessario est creãs, quia tunc propositio esset falsa.

SECVNDO sciendum, q terminus, qui debet supponere saltem personaliter, vel simpliciter, debet, significare aliquid, vel aliqua. Ex quo sequitur, q terminus, significans præcisè aliqualiter, non potest supponere personaliter. Vnde si terminus sit nomen oportet q significet aliquid, vel aliqua substantiuè. Ex quo sequitur, q adiectiua, adiectiuè tenta, nõ supponunt, nomina tamen obliqua substantiuorum, vel adiectiuorum substantiuorum supponunt, & verificantur de illis, pro quibus supponunt mediante recto, & si careãt recto, supplẽdus est talis rectus. ¶ Sed quæreret aliquis, quid dicendũ est de pronominibus? Dicitur, q pronomina sunt duplicia, quedã sunt primitiuæ speciei, & quædam deriuatiuę. De primitiuis dicitur, q si ponantur sine relatis, vel demonstratis, supponunt, vt ego curro; ly ego supponit, & sic verificat, hoc est ego: ille disputat, ly ille supponit, & sic veri-

Art. 2.

H

Dubitatio.

A verificatur, hoc est ille, & similiter de alijs. Sed quando sumitur cum relatis, vel demonstratis, non supponũt, quia tũc sunt pura syncathegorematã, vt ego Petrus curro, ly ego non supponit, Petrus disputat, & ille Petrus legit ly ille non supponit, & sic de alijs dicatur. Sed de deriuatiuis dicitur, ꝙ semper supponunt, siue sumantur cũ relatis vel demonstratis, siue non, aliter tñ, & aliter, nam qñ sumuntur sine relatis vel demonstratis, supponunt pro re possessa, vt hoc est meum, hoc est tuum, tam ly meum, quam ly tuum supponunt pro re possessa, sed quando sumũtur cum relatis vel demonstratis, tunc supponunt pro possessore, vel saltem referunt, vel demonstrant possessorem, vt meus asinus currit, ly meus B supponit pro possessore, s. pro me, & debet verificari per suum primitiuũ, siue in recto, siue ĩ obliquo, vt asinus mei currit. ¶ De verbis dicitur, ꝙ supponunt, vt ego curro, legere est agere. Similiter participia, sumpta sine substantiuis, supponunt, vt sum legens. ¶ Sed de aduerbijs dicitur, ꝙ aduerbia purè cathegoremata habẽtia significata, de eorum pronominibus verificabilia, supponunt, vt hodie, heri, illic, & talia debent verificari sm nomina substantiua, vt hodie sm istud cõplexum, hodierna dies. ¶ Sed de coniunctionibus dr, ꝙ nulla cõiunctio, cõiunctionaliter capta, supponit. ¶ Sed de ꝑpositione dr, ꝙ aliquæ ꝑpositiones supponũt, & aliquę nõ, vt ante sine casuali supponit, & debet verificari per tps. ¶ Sed de interiectionibus dr, ꝙ interiectio, interiectionaliter capta, bene supponit, vt dicendo, vę tibi, ly vę supponit, & similiter de multis alijs. C

TERTIO sciendum, ꝙ termini extra propositionem non supponũt; quia suppositio est inuenta ad inquirendum veritatem vel falsitatẽ propositionum, modo talis inquisitio non potest fieri, nisi in propositione. Sed si quis dicat, aliquis terminus supponit extra illam propositionẽ, Petrus currit, ergo extra propositionem. Negatur consequentia, quia ly extra facit terminum sequentẽ supponere cõfusè, & distributiuè, vt ego sum extra domum. Et si quis dicat, nonne illa est vera, terminus potest supponere extra propositionem? dicitur, ꝙ potest capi dupliciter. Vno modo in sensu composito, & sic est falsa. & est sensus, hæc est possibilis, terminus extra propositionem supponit. Alio modo in sensu diuiso, & sic est vera, & est sensus, terminus extra propositionem positus potest supponere, & hoc si ponatur in propositione. Ex quo sequitur, ꝙ differentia est inter significationẽ & suppositionem, nam significatio conuenit termino tam in propositione, quã extra propositionem, sed non suppositio. Vnde significatio non est, nisi respectus rationis signi ad signatũ. Sed significare est instrumentaliter repræsentare aliquid, vel aliqua, vel aliqualiter potentiæ cognitiuæ eam vitaliter immutando. Vnde vitaliter immutare potẽtiã, est eã perceptiuè immutare. Supponere est accipere pro aliquo in ordine ad aliud. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate,

Art. 1. Suppositio ad qd reperta.

Instantia.

D

Corollarium.

Scot. in 4. d. 1. q. 4.

Sophisma.

E plures sunt non videntes quàm videntes, posito casu ꝙ sint decẽ, quorũ nouẽ sint videntes, & alter cæcus. Quod sit verũ probatur, quia isti decẽ non sunt videntes, ergo sunt nõ videntes, & vltra sunt non vidẽtes; ergo plura sunt non videntes, q̃ videntes. ¶In oppositum arguit, quia nomen sunt vidẽtes, & tamen vnus cæcus, ergo plures sunt vidẽtes, quã non videntes. Respõdetur ad sophisma, qđ est verũ, puta ꝙ plures sunt non videntes, q̃ videntes. Et ad improbationem dicitur, ꝙ malè cõcluditur, sed deberet sic concludi, ergo plures sunt videntes, quàm cæci.

ARGVITVR primo: In illa propositione, homo nõ est asinus, homo supponit pro homine, & tñ non põt verificari de pronomine, demonstrãte hominem mediante copula talis propositionis, quia nõ sequitur, hoc non est homo, demonstrando hominẽ. ¶Secundo sic, In illa propositione, homo est pictus: ibi, homo supponit pro imagine, & tamen nõ potest verificari de pronomine, demõstrante imaginẽ. ¶Tertio sic: In ista propositione, creans necessario est Deus, ibi ly creans supponit ꝓ Deo: & tamen non potest verificari de ꝓnomine, demonstrãte Deũ. Ad primũ dicitur, ꝙ terminus semper debet verificari mediante copula affirmata, & non negata. Ad secundum dicitur, ꝙ in tali propositione ly homo supponit tã pro significato principali, quã minus principali: ideo est distinguenda, vt alias visum est. dicunt tamen aliqui & ꝙ præcise supponit pro imagine, & tunc debet sic verificari, hoc est homo pictus addẽdo illi termino homo, vt vniformiter teneatur. Ad tertium dicitur, ꝙ patet solutio in primo notabili.

Sup. car. 43.A.B.

Suppónis diuisio.

SVppositionũ alia communis, alia discreta. ¶Suppositio cõmunis est, quæ fit per terminum communem, vt homo, animal. ¶Discreta est, quę fit per terminum discretum, vt sortes, vel per terminum communem cum pronomine demonstratiuo, vt iste homo, qui est terminus discretus. Item suppositionum communium alia naturalis, alia accidentalis. ¶Suppositio naturalis, est acceptio termini communis pro omnibus his, pro quibus aptũ natum est participari, vt iste terminus, homo, per se sumptus, supponit pro omnibus hominibus qui sunt, qui erunt, & qui fuerunt. ¶Accidentalis suppositio, est acceptio termini cõmunis pro omnibus his, pro quibus exigit suũ adiunctum, vt homo currit, hic iste terminus homo supponit pro omnibus hominibus pręsentibus cum dicitur, homo fuit, vel homo cucurrit, supponit pro præteritis, & cum dicitur, homo erit, vel homo curret, supponit pro futuris, & sic habet diuersas suppositiones secundum diuersitatem eorum, quę ei adiunguntur. Accidentalium suppositionum alia simplex, alia personalis. ¶Suppositio accidẽtalis simplex, est

A *est acceptio termini communis pro re vniuersali significata per ipsum terminũ, vt cum dicitur, homo est species, animal est genus, ibi iste terminus, homo, supponit ꝓ homine in cõi, & nõ pro aliquo inferiori & iste terminus animal supponit pro animali in communi, & non pro aliquo inferiori, & similiter dicendum est de quolibet termino communi, ut risibile est proprium, rationale est differentia, albũ est accidẽs. Item suppositionum simplicium alia est termini cõis in subiecto positi, vt homo est species, ibi iste terminus, homo, habet simplicẽ*

B *suppositionẽ, quia solũ supponit pro natura speciei. Alia est termini cõmunis in prędicato propositionis affirmatiuæ, vt omnis homo est animal, ibi ille terminus, animal in prędicato positus, simplicem habet suppositionem, quia solum supponitur pro natura generis. Alia est termini cõmunis positi post dictionem exceptiuam, vt omne animal pręter hominem est irrationale, ibi iste terminus, hominẽ, simplicem habet suppositionem, quia non licet fieri descensum sub ipso, vnde nõ sequitur, omne animal prę ter hominem est irrationale, ergo omne animal præter hunc hominem est irrationale, ex quo ibi est fallacia figuræ dictionis, procedendo à suppositione simpli-*

C *ci ad personalem, similiter hic, homo est species, ergo aliquis homo est species, & similiter hic, omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc animal. In omnibus.n. istis fit processus à simplici suppositione ad personalẽ. Quod autem terminus, in pradicato positus, simplicẽ habeat suppositionẽ, patet, quia cũ dicitur, omnium oppositorum eadem est disciplina: nisi ille terminus, disciplina, simplicem haberet suppositionem, sic fieret descensus sub ipso, & esset falsa. Nulla.n. particularis disciplina est oĩum contrariorũ, medicina .n. nõ est oĩum contrariorũ, sed solum sani & ægri, grammatica non est*

D *omnium contrariorum, sed solũ congrui, & incongrui, logica veri, & falsi, & sic de alijs.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd post quàm determinatum est de suppositione diffinitiuè, nunc consequentur determinandum est de ea diuisiuè. Vnde suppositionum alia est mixta, alia non mixta. Suppositio mixta, est acceptio termini communis complexi: cuius vna pars supponit alio genere suppositionis, quàm alia vt dicẽdo, iste terminus, homo est dictio bisyllaba: ibi, terminus, supponit ꝑsonaliter, & hõ, materialiter. Potest tñ aliqñ fieri suppositio mixta, quando quęlibet pars termini complexi supponit eodem genere suppositionis, & tũc sic diffinitur. Est acceptio termini complexi, qui

E vltra acceptionem suarum partium nō accipitur vnica acceptione, vt cuiuslibet hominis asinus currit. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ aliqs terminus non dr̄ isto mō supponere mixtim, quia partes supponunt alio, & alio genere suppositionis, sed quia terminus complexus vltra acceptionē partiū non accipitur vnica acceptione. Vnde regula est, ꝙ quandocunq; determinatio praecedit determinabile: si signū praecedēs nō sit eiusdem casus cū determinabili, tunc talis terminus supponit mixtim, vt patet ī exēplo prius dicto. Sed suppositio non mixta, est acceptio termini in cōplexi siue complexi: cuius vna pars non accipitur aliter, q̄ alia, vt hō currit.

Terminꝰ mixtim supponēs cur dicꝰ.

F Et est triplex. s. materialis, simplex, & ꝑsonalis. ¶ Vñ suppositio materialis est acceptio termini pro suo significato non vltimato, vel suis sigñatis nō vltimatis sm̄ cōceptum, sm̄ quē nō accipit vltimate. Pro quo est aduertendū, ꝙ duplex est sigñatū. s. vltimatū, & non vltimatū. Vñ sigñatū vltimatū est illud qđ vltimate sigñatur ꝑ terminū sigñantē ad placitum vltimate, vel naturaliter ꝓprie. Sed sigñatū nō vltimatū est ipsemet terminus, vel alius sibi similis in voce, vel in scripto, vel aequiualens in mēte. Ex quo sequitur, ꝙ terminus vocalis vel scriptus dr̄ sigñare ad placitum dupliciter. Vno mō vltimate, alio mō non vltimate. Vltimate sigñat illud ad qđ est impositū ad sigñandū, sed terminus vocalis dr̄ sigñare ad placitum, nō vltimate scriptū, sibi synonimū, & scriptus dr̄ significare nō vltimate vocē sibi synonymā. Possunt etiā dici sigñare non vltimate conceptū vltimatū, mediate quo terminus vocalis, vel scriptus significat suum significatum. G

Suppositio non mixta triplex.

SECVNDO sciēdum, ꝙ suppositio materialis est duplex. s. discreta, & cōis. Discreta est acceptio termini in propōne, materialiter supponētis, sumpti cū pro noīe demōstratiuo primitiuae spēi, vt hoc ly hō est dictio bisyllaba, ibi ly hō supponit materialiter, & discrete. Sed cōis est acceptio termini in propositione, materialiter supponentis, sine signo singularizāte sumpti. Et est duplex, scilicet determinata, & confusa. Determinata est acceptio termini in ꝓpositione materialiter, & communiter, sub quo gratia formę pōt fieri descēsus disiunctiuus, vt sortes est dictio bisyllaba. Sed confusa est duplex, scilicet confusa tantum, & confusa & distributiua. ¶ Confusa tantum est acceptio termini in propositione, materialiter & communiter supponentis, sub quo gratia formae potest fieri descensus copulatus, vel disiunctus, vt omne nomen est ly homo, ibi ly homo supponit materialiter cōfusè tm̄. ¶ Sed confusa & distributiua est acceptio termini in ꝓpositione materialiter & cōmuniter supponentis, sub quo gratia formae pōt fieri descēsus copulatiuus, vt oē ly homo est nomen, ibi, homo, supponit confusè, & distributiuè materialiter. ¶ Sed suppositio simplex, est acceptio termini in propositione ꝑ suo significato primario & adequato respectu praedicati vel subiecti ponentis differentiam inter superius

Art. 2.

H

Sco. li. 1. d. 4. q. 2.

A rius & inferius, vt homo est species, homo conuertitur cum risibili, ibi, homo, supponit simpliciter. & est duplex. s. communis, & discreta. ¶ Cōmunis, est acceptio termini communis in propositione pro suo significato primario vel adæquato, vt homo est species. ¶ Discreta, est acceptio termini discreti pro suo significato respectu prædicati, ponentis differētiam inter ipsum & superius, vt fortes est indiuiduū. Ex quo sequitur falsitas illorum, qui dicunt, q subiecta istarum propositionum, hō est dignissima creaturarum, bos est vtilissimus aratro, supponūt simpliciter, quod falsum est, sed supponunt personaliter, & de rigore sermonis sunt falsæ. Et de ista suppositione ponuntur aliquæ regulæ. Prima, nullus terminus suppositionis simpliciter, potest inferre suum superius, neq; suū inferius, vt non sequitur, homo conuertitur cum risibili, ergo fortes conuertitur cum risibili, sed committitur fallacia figuræ dictionis. ¶ Secunda regula, nullus terminus communis, sumptus in numero plurali, vel cum signo vniuersali, vel particulari, vel singularizante, supponit simpliciter, ideo subiecta istarum propositionum non supponunt simpliciter, homines sunt species, nullus homo est species, omnis homo est species, aliquis homo est species, nullus modus sciendi est subiectum in logica, sed supponunt personaliter.

Error multorū.

B

Regula.

Art. 3. Tertio sciendum, q pro declaratione suppositionis est aduertēdum, q duplex est descensus. s. diuisiuus, & arguitiuus. ¶ Diuisiuus, qui fit per diuisionem, vt dicendo, animalium, aliud rationale, aliud irrationale. ¶ Sed descensus arguitiuus est consequentia formalis, in qua arguitur ab aliquo termino, communiter sumpto ad eius inferiora virtute suppositionis, cæteris tamen terminis tam cathegorematicis, q̄ syncathegorematicis manentibus, & debet fieri talis descensus per inferiora in supponendo, de quibus alias visū est in quinto tractatu. Et iste descensus arguitiuus est quadruplex. s. copulatiuus, copulatus, disiunctiuus, & disiūctus. ¶ Copulatiuus est, quādo in descendendo infertur vna copulatiua, composita ex singularibus termini, sub quo fit descēsus, vt omnis homo currit, ergo iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs. ¶ Sed descensus copulatus est, quo in descendendo infertur vna cathegorica de extremo copulato, composita ex omnibus singularibus termini, sub quo fit descensus, vt nullum caput habet omnis homo: ergo nullum caput habet iste homo, & iste homo, & sic de alijs. ¶ Sed descensus disiunctiuus est, quo in descendendo infertur vna disiunctiua, composita ex omnibus singularibus termini, sub quo fit descensus, vt hō currit, ergo iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs, pro hoc descensu vide Scot. q. 1. prolog. ¶ Descensus disiunctus est, quo in descendendo infertur vna cathegorica de extremo disiuncto, cōposita ex omnibus singularibus termini sub quo fit descensus, vt omnis homo est animal, ergo omnis homo est hoc, vel

Descēsus duplex.

C

Sup. car. 74. H

Descēsus arguitiu⁹ quadruplex.

D

E hoc, vel hoc animal, & sic de alijs. Et est duplex descensus. s. sufficiens, & insufficiens. Vnde ad descensum sufficientem tres conditiones requirũtur. ¶ Prima, ꝙ enumerētur omnia singularia. ¶ Secunda ꝙ fiat taliter, qualiter debet fieri: Vnde sic debet fieri: sub termino, supponente confusè & distributiuè fit descensus copulatiuus, & sub termino supponente confusè tantum ratione signi confusiui generalis fit descensus disiũctus vel copulatus, sed sub termino supponente determinate fit descẽsus disiunctiuus. ¶ Tertia conditio ꝙ ecõtrario valeat ascensus: defectu cuius ibi non est bonus descensus, omnis hõ currit: ergo iste homo currit, vel iste hõ currit, quia ascensus nõ infert vlem: non. n. sequit: iste homo currit, vel iste hõ currit, & sic de alijs: ergo omnis homo currit. ¶ Vnde ascẽsus est consequentia, qua arguitur ab inferioribus in supponẽdo ad superius. ¶ Sed descensus insufficiens est, qui caret vna illarum conditionum, & debet seruari in descensu, ꝙ ponatur cõstãtia subiecti, maxime in contingentibus. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate: Secana est terminus discretus. Probatur, quia Secana est nomẽ proprium: ergo est terminus discretus. ¶ Improbat sic: nulla aqua est terminus discretus, secana est aqua: ergo secana nõ est terminus discretus. ¶ Itẽ nullus terminus cõis est discretus, sed secana est terminus communis: ergo nõ est terminus discretus. Minor probatur, quia sophisma est vna propositio indefinita: ergo subiectũ est terminus cõis. Ad sophisma respondetur, ꝙ ipsum est verũ. Ad primam improbationem negatur consequentia, cõmittitur enim fallacia figuræ dictionis variando suppositionẽ. Ad secundam dr̃, ꝙ secana est terminus cõis, si materialiter accipiat, & discretus, si personalr & significatiuè accipiat.

Descẽsus duplex.

Ascensus quid.

Sophisma.

¶ ARGVITVR primo sic: Subiectũ huius propositionis: Petrus currit est propositio, supponit materialiter, & tamen non est acceptio termini: igitur. ¶ Secundo sic: Subiectũ huius propõnis, ens est dictio monosyllaba, supponit materialiter, & tamẽ accipit pro inferioribus ad ens, quia iste terminus ens, est inferius ad ens. ¶ Tertiò sic: Subiectũ huius propõnis, hõ est dignissima creaturarum, supponit simpliciter, & tamen non accipitur respectu prædicati, ponentis differentiam inter superius, & inferius: igitur. Ad primum dr̃ ꝙ ibi est acceptio termini, capiẽdo terminum largè, vt se extendit ad oẽ illud, quod põt esse extremũ propositionis: Ad sm dicitur, ꝙ licet ens accipiatur pro suis inferioribus: nõ tamen secundum conceptum vltimatum, sed sm conceptum non vltimatum. Dicitur ad tertium, negando, ꝙ subiectũ illius propositionis supponat simpliciter, sed supponit personaliter, & est falsa.

Personalis autẽ suppositio est acceptio termini communis pro suis inferioribus, vt cũ dicitur, homo currit, iste terminus, homo supponit pro suis inferioribus.

PRIMO sciendum, ꝙ suppositio Art. 1.

A tio personalis est acceptio termini in propositione pro suo significato primario, vel significatis suis secundarijs, vel pro suo significato materiali, respectu prædicati non ponentis differentiam inter superius & inferius. Et dicitur notanter, pro suo significato primario, nam quilibet terminus communis vniuocus habet duplex, significatum .s. primarium & secundarium: vnde iste terminus hõ, de significato primario significat humanitatẽ, & de significato secũdario significat sortẽ, Petrũ, & sic de alijs. Et est talis suppositio duplex .s. cõis, & discreta. Communis est acceptio termini communis, communiter tenti in propositione pro significato primario, vel significatis secun-

Sco. in. 1. d. 4. q. 1. in fi.

Suppõ p̃sonalis duplex.

B darijs, vt homo currit: homo est animal. Sed discreta est acceptio termini discreti vel communis, discretè tenti in propositione pro suo significato, respectu prædicati non ponentis differentiam inter ipsum, & suũ superius, vt sortes currit: sortes est hõ. Et aduerte, ꝙ aliqui præter istas suppositiones ponunt suppositionẽ naturalem, propter propositiones necessarias, sed propter hoc non est ponenda: nam veritas talium propositionum necessarium æquè potest saluari p suppositionẽ personalẽ, sicut per naturalem. ¶ Vnde est aduertendũ, ꝙ copula in propõnibus necessarijs absoluitur a tempore: ideo tam subiectum, quàm prædicatum in ipsis stant indifferenter, pro præsentibus, præteritis, & futuris, vt homo est animal. Adã est animal: tã subiectum, ꝙ prædicatum supponunt in-

Suppositio naturalis an detur.

differenter pro præsentibus, præteritis, & futuris Et si quis petat, quare melius sit talis absolutio connotationis in propõnibus necessarijs, ꝙ contingentibus. Dicitur, ꝙ hoc est pp necessariam habitudinem extremorum adinuicem: habent.n. termini propositionum necessariarum talem habitudinem conuenientiæ: vnde ad compositionem extremorum talium propositionum necessario sequitur conformitas, seu veritas talis propositionis ad terminos: iõ quandocũq; extrema . talium propõnum componuntur adinuicem, propositiones constitutæ ex ipsis, sunt semper veræ, & hoc est, ꝙ dicitur, ꝙ ad veritatẽ talium propositionũ necessariarum non requiritur ꝙ extrema supponant pro aliquo existente, sed sufficit ꝙ supponant pro aliquo cognito: ideo quandocũq; intellectus componit istam propositionem, hõ est aĩal: Adã est hõ: semper talis propositio est vera. Et aduerte, ꝙ copulã absolui a cõnotatione tẽporis, nihil aliud ex, ꝙ ipsam absolui a suo effectu, q est facere stare terminũ pro p̃sentibus, & talẽ absolutionẽ cõnotationis põt habere copula in suppositione personali, ideo non est necesse ponere suppositionem naturalem.

C Qõstio.

D

SECVNDO sciẽdũ, ꝙ pro declaratiõe suppositionis p̃sonalis discretẽ poniẽ talis regula. ¶ Oĩs terminus supponẽs, siue materialiter, siue simplr, siue p̃sonaliter discretè tentus, supponit discretè, quia si terminus non teneretur discretè, licet esset singularis, tunc non supponeret discretè, vt dicendo, sortes est termi-

Art. 2.

Regula.

 nus

E nus discretus, ibi ille terminus, sortes, licet sit singularis, non tamẽ supponit discretè. Vnde terminus dr̃ accipi discretè, qui accipitur taliter, ꝙ ratione talis acceptionis sibi repugnat supponere ꝓ pluribus diuisim, & vniuocè, vel pro aliquo communicabili pluribus. Vnde multis modis pōt terminus teneri discretè. ¶ Primo, quando est nomen proprium, significatiuè sumptum, vt sortes currit. ¶ Secundo, quando est terminus communis sumptus cum pronomine demōstratiuo primitiuæ speciei, vt iste homo currit. Et dicitur notanter, primitiuæ speciei, quia si esset deriuatiuæ, non supponeret discretè, vt meus asinus currit. ¶ Tertio, quãdo terminus communis restringitur per nomen propriũ, vel per aliquod F supplēs vicem eius, vt ens, quod est sortes, currit. ¶ Quarto, quãdo sunt plures termini singulares, singulariter tenti, vt Sortes, Plato, Cicero currunt, totum hoc supponit discretè. ¶ Quinto modo, quando talis terminus est pronomẽ primitiuæ speciei, sumptum sine substantiuo, vt ego curro. Ex istis patet, quòd subiectũ huius ꝓpositionis, ens, quod est sortes, currit, supponit discretè, quia illi subiecto repugnat ex modo suæ significationis supponere ꝓ pluribus, ratione illius termini, sortes, qui significatiuè sumptus non potest supponere pro pluribus. ¶ Et si quis arguat: Iste terminus ens, qui est principalior pars illius complexi, est terminus communis, & potest supponere pro pluribus, ergo tale subiectum non supponit discretè. Respondetur negando consequentiam, non. n. sequitur: principalis pars subiecti est terminus communis ergo totum subiectum supponit cōmuniter. ¶ Et si quis iterum dicat, istæ sunt vniuersales, omne ens, quod est sortes currit, nullum ens, quod est sortes, currit, ergo subiecta sunt termini cōes, & per consequens non repugnat eis supponere pro pluribus. Respondetur negando, ꝙ tales sunt vniuersales, sed sunt simpliciter singulares, licet tamen habeant modum, & figuram propositionis vniuersalis. ¶ Et si qs iterum replicet, quia termino singulari, singulariter capto, non potest cõgrue addi signum vniuersale, ergo istæ non erunt congruæ, omne ens, quod est sortes, currit, & nullũ ens, quod est sortes currit. Respõdetur, ꝙ termino singulari incomplexo, & singulariter tento, nõ potest cõgruè addi signum vniuersale, tamen bene termino singulari cõplexo, cuius vna pars est terminus communis. G H

Termin° multipliciter tenetur discretè.

Obiectio.

Instantia.

Instantiæ.

Art. 3.

Quæsitũ.

TERTIO sciendũ, ꝙ de suppositione huius subiecti, iste homo, vel asinus currit, est difficultas, tamen breuiter respondetur, ꝙ vel illud ꝓnomen, iste, demõstrat totum subiectum, & sic supponit discretè, & tũc est talis propositio est singularis, & est sensus, iste existens homo, vel asinus, currit, vel demonstrat solã primam partem subiecti, & tunc dicit, ꝙ totum subiectum supponit communiter, & tunc est propositio merè indefinita, nõ obstantę ꝙ prima pars supponat discretè, nam subiectum illius propositionis, sortes vel Plato currit supponit communiter, & tamen

A men quælibet pars supponit discretè. ¶ Et si quis dicat, quare subiectũ primæ non supponit suppositione mixta, cũ vna pars supponat discretè, & alia communiter? Respõdetur q ratio est, quia totum subiectũ potest capi vnica acceptione alia à suis partibus, ideo dicitur facere vnam suppositionem, sed subiectũ huius, sortes & Plato currunt, supponit discretè, quia ex modo suæ accceptionis repugnat sibi supponere, pro pluribus. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, oẽs Apostoli Dei sunt duodecim. Et q sit verum probatur, quia maximus numerus Apostolorum est numerus duodenarius, ergo omnes Apostoli Dei sunt duodecim. Improbatur, quia contradictorium huius est istud, nõ omnes Apostoli Dei sunt duodecim, sed illa est vera, quia æquiualet isti, aliqui Apostoli Dei non sunt duodecim. Rñdetur q ly omnes potest teneri dupliciter. Vno modo distributiuè, & tunc denotat prædicatum propositionis verificari de quolibet, de quo subiectum est verificabile in numero plurali, & tunc singulares eius sunt istę: isti Apostoli Dei, puta Petrus, & Paulus sunt duodecim. Alio modo tenetur collectiuè, & tũc denotat, q prędicatum conuenit omnibus simul sumptis, & nulli seorsum, & tunc talis propositio est vera, & est indefinita, & toti subiecto non repugnat prędicari de pluribus, nã si cras adhuc essent tres Apostoli, ista esset vera, quindecim Apostoli sunt Apostoli Dei. Et aduerte, q quando ly omnes tenetur collectiuè, facit terminũ sequentem supponere confusè tantũ, sub quo debet fieri descensus copulatus, vt sub isto subiecto, Apostoli Dei, debet sic descẽdi, ergo isti Apostoli Dei, & isti Apostoli Dei, & sic de alijs sunt duodecim. Dicitur ergo ad sophisma, q si ly omnes teneatur collectiuè, sophisma est verum, si distributiuè, sophisma est falsum. Et ad rationem dicitur, q illi bene æquippollent, si omnes, capiatur distributiuè, & ambæ sunt falsæ, sed si teneatur collectiuè, nõ æquipollẽt.

Obiectio. — Sophisma. — B — C

¶ ARGVITVR primo sic: In ista propositionę, homo currit, ibi, homo, supponit discretè, & tamen non ęst acceptio termini discreti: igitur. Antecedens patet, quia sibi repugnat ex mõ suæ significationis supponere pro pluribus, quia sibi repugnat supponere pro duobus lapidibus. ¶ Secundo sic: Dicendo, chimera currit, ibi est acceptio termini cõmunis, communiter tenti, & tamen non supponit communiter; igitur. ¶ Tertio sic; Subiectum huius, propositionis, homo rudibilis currit, tenetur discretè, cum sibi repugnet supponere pro pluribus ratione talis acceptionis & tamen non supponit discretè: Igitur. Ad primum dicitur, q iste terminus repugnat, facit terminum sequentem rectum ab eo supponere confuse, & distributiuè, ideo non sequitur, repugnat supponere pro duobus, ergo pro pluribus, quia tunc arguitur ab inferiori ad superius cum distributione superioris. Ad secundum dicitur, q aliquis terminus dicitur cõmunis dupliciter, Vno modo in significando, quia istę termi-

D

E terminus est significatiuus plurium vniuocè, & diuisim, & sic chimera est bene terminus communis, quia ex modo suæ impositionis sibi non repugnat, significare impossibilia plura. Alio modo in supponente, quia sibi ex modo suæ significationis non repugnat supponere pro pluribus, & sic non est terminus communis. Ad tertium dicitur, quod tali subiecto ex modo suæ significationis repugnat supponere pro pluribus, quia significat rem taliter esse, qualiter impossibile est esse.

Subdiuisio suppositionũ. *Item personalium suppositionum alia est determinata, alia confusa. ¶ Determinata suppositio est acceptio termini communis, indefinitè sumpti, vel cum signo particulari determinatus, vt homo currit, vel aliquis homo currit. Et dicitur vtraq; illarum determinata, quia licet in vtraque istarum iste terminus, hõ, supponat pro homine, tã currente, quam non currente, tamẽ pro vno solo homine currente vera dicitur. Et quia aliud est supponere, & aliud est locutionem esse veram pro aliquo, vel falsam, igitur in prædictis, (vt dictum est) iste terminus, homo, supponit pro oĩ, hoĩe tã currẽte, quàm non currente, licet reddat locutionem veram pro currente solo. Quod autem in vtraque istarum sit determinata suppositio, patet, quia cũ dicitur: animal est Sortes, vel animal est Plato, & sic de alijs, ergo animal est omnis homo, ibi est fallacia figuræ dictionis, a pluribus determinatis ad vnam determinatam. Et ideo iste terminus, animal, indefinitè positum, habet determinatam suppositionẽ, & similiter cum signo particulari. ¶ Confusa suppositio est acceptio termini cõmunis pro pluribus mediante signo vniuersali, vt cũ dicitur, omnis hõ est aĩal, ibi iste terminus, homo, supponit pro pluribus mediante signo vniuersali, quia supponit pro quolibet suo supposito. Itẽ suppositionũ confusarum alia est confusa necessitate signi vel modi, & alia necessitate rei, vt cũ dicitur, oĩs homo est animal, ibi iste terminus, hõ, mediante signo vniuersali confunditur, siue distribuitur pro quolibet supposito, & iste terminus animal, à parte prædicati positus, confunditur necessitate rei. Et cum vnusquisq; hõ suã habeat essentiã: ideo hoc verbũ, est, necessitate rei tenetur pro tot essentijs, pro quot hominibus tenetur iste terminus homo, & cũ vnicuique homini insit sua animalitas: ideo iste terminus, aĩal, necessitate rei tenetur pro tot animalibus, pro quot hominibus iste terminus, hõ, & pro quot essentijs hoc verbum, est, vnde iste terminus hõ, debet supponere confusè mobiliter, & distributiuè, sed cõfusè, & distributiuè tenetur, quia tenetur*

A tenetur pro omni hoĩe: mobiliter vero, quia licet fieri descensum sub eo pro quolibet suo supposito, vt omnis hõ est animal: ergo sortes est animal: sed iste terminus aĩal, debet confundi immobiliter, quia non licet fieri descẽsum sub eo, vt omnis hõ est animal: ergo omnis hõ est hoc animal, ibi .n. fit processus à simplici suppositione ad personalem: sicut hic, hõ est dignissima creaturarum: ergo hic homo, vel aliquis hõ, vel rosa est pulcherrimus florum: ergo aliqua rosa. Sed differunt in hoc, quia in istis est simplex suppositio ex parte subiecti, in illa B vero ex parte prædicati: licet videatur oppositum esse, quod superius dictum est, quòd in hac propositiõe, omnis homo est animal: iste terminus, animal, in prædicato positus, simplicẽ habet suppositionem, cum prius dicitur, ꝙ habet confusam. Ad hoc dicendum est secundum quosdã, quòd quia genus prædicatur de pluribus differentibus specie, iste terminus, animal, quando tenetur pro ipso in cõmuni, quod est genus, sic habet simplicem suppositionem. Secundum autem quod ipsa natura cõis ipsius generis multiplicatur per supposita hominis, sic dicitur habere confusam suppositionem, nõ mobiliter, sed immobiliter. ¶ Suppositio aũt confusa immobiliter põt stare cũ simplici, non secundum idem, C sed secundũ diuersa, vt dictum est. Vnde secundum hoc dicendũ est, quòd suppositio confusa mobiliter, non potest simul esse cum simplici: nec secundum idem, nec secũdum diuersa, vt dictum est. Sed ego credo impossibile esse, terminum cõem in prædicato positum, habere simplicem suppositionem, & confundi mobiliter, vel immobiliter, signo vniuersali existente in subiecto affirmatiuo, vt omnis homo est animal, & sic de alijs cõsimilibus, quia vt vult Porphyrius: omne quod prædicatur de aliquo, aut est maius eo, aut est æquale ei, de quo prædicatur, & intendit de D prædicatione ꝑ se, sed in hac propositione, omnis homo est aĩal, est prędicatio per se, & non prædicatur æquale: ergo maius, non accidentale: ergo substantiale, vel essentiale: ergo genus vel differentia, nõ differentia: ergo genus. sed natura generis multiplicata mobiliter, vel immobiliter, non est genus: ergo cum dicitur, omnis homo est animal, cum ibi prædicetur genus, non esset possibile, terminum communem multiplicari mobiliter vel immobiliter, quia significat naturam generis, quæ iam actu non esset genus, sicut si homo confunderetur mobiliter vel immobiliter, iam non esset species. Item hoc

Cap. de specie.

E hoc idem videtur per Aristotelem in primo topicorum dicentē, quòd omne, quod de alio prædicatur, aut prædicatur conuersim de eo aut nō: si conuersim est diffinitio, vel proprium. Si autē non conuersim prædicatur de re, aut cadit in diffinitionē rei aut nō? si non, tunc est accidens, si cadit in diffinitionem rei: aut est genus, aut differentia: non differentia: ergo genus. Et intendit Aristoteles quòd ibi sit recta prædicatio, & species subijciatur secundum se, vel multiplicetur, sed in hac propositione, hō est animal, est recta prædicatio, & subijcitur F homo, & non æquale prædicatur, neq; accidens: ergo genus. Quare non est possibile, terminum cōmunem in prædicato positum, cōfundi mobiliter, vel immobiliter. ¶ Item totū vniuersale, quod est genus, & totum in quantitate ex opposito se habent: Sed totum in quantitate est duplex: quoddā est totum in quantitate completum, vt vbicunque confunditur terminus communis mobiliter, vt omnis homo est animal. ¶ Aliud est totum in quantitate incompletum & diminutum, vt vbicunque confunditur terminus communis immobiliter, & multiplicatur terminus communis simpliciter, ergo si impossibile est, totum in quantitate esse genus, inquantum huiusmodi, non erit impossibile terminū G communem in prędicato positū, confundi mobiliter, vel immobiliter vt dicebatur. Item comparatio illa, secundum quam inferiora reducuntur ad superiora, opposita est comparationi, secundum quam superiora reducūtur ad sua inferiora, sed secundum primam sumitur cōmune in ratione communis, sed secundum secundam sumitur cōmune multiplicatum, siue confusum. Cum ergo terminus communis vt sic sit in ratione generis, non est possibile ipsum multiplicari, inquantum huiusmodi. Et hæc quatuor argumenta sunt concedēda. Cau H sa autem, propter quam mouebātur, facilis est ad soluendum, quę tamē est vna, quia cum dicitur, omnis homo est animal, cum vnicuiq; homini respondeat sua animalitas, siue sua essentia, cum nō possit esse homo, quin sit animal, ideo dixerunt, ꝙ iste terminus, animal, tenetur pro tot animalibus, pro quot hominibus homo. Quod autem in illo argumento nulla sit apparentia, patet, quia cum dicitur: omnis homo est albus, necesse est, quòd tot animalitates intelligantur in subiecto, q̄ sunt homines, in quibus tenetur hō: Vnde nihil est dicere, ꝙ habet illas animalitates a prædicato, cum ibi prædicetur album. Vnde dicendum, ꝙ homo (logicè loquendo

A quendo non naturaliter) ex animali & rationali cōponitur, ideo de se habet illarum animalitatum multiplicationem. Vnde cū dico sic: omnis homo est albus, nullo modo habet illas animalitates à prædicato, cum ibi prędicetur albus, vt dictum est, sic autem est in proposito, cum ibi prædicetur genus de specie, vt omnis homo est animal. In hac enim propositione subijcitur homo, in quo intelligitur multitudo illarū animalitatū, & prædicatur hoc genus animal, quod nullo modo cōfunditur mobiliter vel immobiliter, sed stat ibi pro natura, si-
B ue pro essentia ipsius generis communis de pluribus prædicabilis, vnde animal prædicatur, & animal intelligitur in subiecto, sicut hic: omne animal rationale est animal. Similiter dico, quòd hoc verbum, est, non confunditur mobiliter vel immobiliter, quia ꝙ animal esset, vel existeret in hoc homine, hoc habet subiectum de se, antequàm in propositione subijciatur prędicato essentiali vel accidentali. Et propter hoc destruimus quandam diuisionem factam. s. confusarum suppositionum, alia est confusa necessitate rei alia est confusa necessitate modi siue signi, dicimus enim, ꝙ omnis confusio fit necessitate signi vel modi, vt cum dicitur, omne animal rationale est animal, iste terminus, animal, in subiecto C positus, tenetur necessitate signi pro omni animali, quod est hō. Similiter hic, omnis homo est animal: iste terminus, homo, tenetur pro omni homine, & non solum pro homine, sed etiam pro omni animali, quod est homo, & ideo tot intelliguntur animalitates, quot humanitates, naturaliter loquendo, quia eadem est humanitas in quolibet indiuiduo hominis secundum viam logicorum, & non secundum viam naturæ, sic homo in communi idem est. Vnde quòd sit hęc animalitas, vel illa, hoc est ratione materiæ. In via enim naturę humanitas D mea differt ab humanitate tua per se, & anima mea, per quam causatur humanitas mea in me, alia est ab anima tua, per quam causatur anima tu in te. Et propter hoc signum confundit hominem: non tamen confundit animal in communi, sed animal cōtractum ad hominē per suas differentias. Vnde sequitur, quòd omnis conclusio fit necessitate signi, vel modi.

Primo sciendum, ꝙ suppositio determinata est acceptio termini in propositione pro suo significato, vel suis significatis secundarijs, seu inferioribus disiunctiuè, id est sub quo potest fieri descensus per propositionem disiunctiuam. Vnde descendere disiunctiuè sub aliquo ter- Art. 1.

E mino non est aliud, quàm ex propositione, in qua ponitur terminus supponens determinate, inferre propositionem disiunctiuam, in qua ponuntur singularia contenta sub termino supponente determinatè. Vnde pro declaratione istius suppositionis ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima, omnis terminus communis, communiter tentus, supra quem non cadit signum confusiuum, non impeditum, supponit determinate, vt homo currit, quidam homo currit. Dicitur notanter, communiter tentus, quia si teneretur discrete, non supponeret determinate, vt iste homo currit. Dicitur etiam notanter, supra quem non cadit signum confusiuum, quia tunc talis terminus non supponeret determinatè. Vnde signum confusiuũ est signum faciens terminum sequentẽ, cui addit, supponere confuse tantum, vel confuse, & distributiue, vt sunt ista signa, omnis, nullus, nõ, tamen, præter, sed illud dr̃ signum non confusiuũ, qđ non facit terminum sequentem supponere confuse tãtum, vel confuse, & distributiuè, vt aliquis, alter, quidam, reliquus. ¶ Secunda regula, subiectũ propositionis indefinitę, cui non præponitur aliqđ syncathegorema, si supponat, supponit determinate, reductiuè, & non propriè. Et dicitur notanter, si supponat, propter tales propositiones, chimera currit, hirco ceruus disputat, quæ sunt indefinitę, & tamen subiecta non supponunt determinatè. Dicitur notanter, cui non præponitur aliquod syncathegorema, propter tales propositiones, omnẽ æquum videt homo, & tantum homo currit, quæ sunt indefinitæ, & tamen subiecta earum non supponunt determinatè, sed cõ confuse tantum. Dicitur notanter reductiuè, & non proprie, quia terminus communis importat sua significata secũdaria seu inferiora indisiunctim; ergo si debeat accipi copulatiuè vel disiunctiue, hoc est per aliquod signum, limitans intellectũ ad sic accipiendum terminũ, & nullum ponitur signum in propositione indefinita, cuius subiectum supponit determinatè, igitur. Sed subiectum propositionis particularis supponit determinatè propriè; & quia eadem est causa veritatis propositionis particularis, & indefinitę, qa eidẽ propõni opponunt, & hoc maxime rõne suppositionis terminorũ, iõ suppositio subiecti idefinitæ reducitur ad suppositionẽ subiecti particularis. Ex isto sequitur differentia inter propositionem indefinitam, & particularem. Nam subiectum particularis supponit determinate propriè, subiectũ indefinitæ, cui nõ præponit aliquod syncathegorema, supponit determinatè reductiuè.

Regula. F G H Corollarium. Stot. in j. dist. 21.

SECVNDO sciendum, q̃ suppositio confusa diuidit in cõfusam distributiuam, & confusam tm̃. Vnde suppõ personalis cõfusa & distributiua, est acceptio termini communis, communiter tenti pro omnibus suis significatis secũdarijs vel inferioribus copulatiuè; vt oĩs homo currit, ibi iste terminus, hõ, supponit cõfuse & distributiuè. Pro cuius declaratione ponunt aliquæ regulę. Art. 2. Regula.

¶ Pri-

A ¶Prima, omnis terminus cōis, cōiter tentus, supponens materialiter, vel personaliter, cui immediatè additur signū vle affirmatiuum, nō impeditū, & syncathegorematicè sumptum, supponit confusè & distributiuè, vt omnis homo currit. Dr notanter, cui immediatè additur signum, quia si adderetur solū mediatè, tunc talis non supponeret confusè & distributiuè, sed magis confusè tantū, vt cuiuslibet hominis asinus currit, ly asinus supponit confusè tantum. Dicitur notanter, nō impeditū, quia si impediretur per negationem, vel per aliquod æquiualens, tunc talis terminus non supponeret confusè & distributiuè, vt non omnis homo currit, ibi, homo, non supponit confusè & distributiuè, sed determinatè. Dicitur notāter, syncathegorematicè captum, & quia si non teneretur
B syncathegorematicè, sed materialiter, tunc talis terminus non supponeret confusè & distributiuè, vt omnis homo est totum in quantitate, ibi ille terminus. homo, non supponit confusè & distributiuè. ¶Secunda regula, quilibet terminus supponens cōiter, sequens negationem, negantem vel signum negatiuum, positum supra ipsum, dummodo nō impediatur, & significatiuè accipiatur, supponit confusè & distributiuè. Dicitur notanter, positum supra terminum, quia si negatio non feratur supra terminum, tunc talis terminus non supponeret confusè & distributiuè, vt homo, qui non currit, est animal, ibi ly animal non distribuitur, quia negatio non cadit supra ipsum. Dicitur notanter, C
dummodo non impediatur, quia si impediretur, non faceret terminum stare confusè & distributiuè, Et aduerte, quod negatio potest impediri multis modis. Primo per aliam negationem, vt non homo non est animal, secundo per signum distributiuum, vel per aliquod æquiualens, vt nullus homo est omne animal, etiam per terminos includentes negationem, sicut sunt comparatiui & superlatiui, etiam impeditur per signum speciale cōfusiuum, vt non promitto tibi equum, ly equum non supponit distributiuè, distributione completa, licet bene incompleta. Et aduerte, q̄ duplex est negatio, scilicet negatio negans, & infinitās. ¶Negans est, quæ negat copulam, & denotat diuisionē prædicati à subiecto, & distribuit omnē D
terminū sequētem, siue mediatum, siue immediatum. ¶Sed negatio infinitans solum fertur supra subiectū vel prędicatum, & solum distribuit terminū, cui immediatè additur, & est semper pars subiecti, cui addit. Et si quis quærat, an in ista propositio, hō non est asinus, & Deus est Deus, distribuatur? Pro solutione ponuntur aliquæ propositiones. ¶Prima, negatio nominalis, posita in principio propositionis hypotheticę, solū negat copulā primę cathegoricę, & non negat secundam cathegoricā, vt nullus homo currit, & Deus est, ly nullus solum cadit supra primā copulā, & super extrema, pertinentia ad illā copulā. ¶Secunda propō, negatio negans aduerbialis posita in principio

Negatio impeditur multipliciter.

Negatio duplex.

Dubitatio.

E princ pio propositionis hypotheticæ, negat omnes copulas sequentes, & distribuit terminos pertinétes ad illas copulas, vt non homo currit, & Deus est, ibi Deus supponit distributiue, quia equiualet isti nullus Deus est. ¶ Tertia propositio, negatio negans aduerbialiter, nõ posita in principio propositionis hypotheticę, sed immediatè ante copulam, solum negat illam copulam, & extrema illius copulæ, vnde in ista propositione, homo non est asinus, & Deus est, ly non, non cadit, nisi supra primã copulam, ideo Deus non distribuitur.

Art. 3. Tertio sciendũ, ꝙ pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima: terminus infinitatus communiter tentus, supponit confuse & distributiuè, vt non homo currit, ibi ly homo supponit confuse & distributiuè. Vnde differentia est inter terminũ infinitum, & terminũ infinitatum, nã terminus infinitus est aggregatum ex termino finito, & negatione infinitante, vt nõ hõ, sed terminus infinitatus est terminus, cui additur negatio infinitans, vt nõ homo, ibi, homo, dicitur terminus infinitatus, & talis communiter tentus, supponit confuse & distributiuè, nisi impediatur, quia si impediretur, non supponeret confuse & distributiuè, vt dicẽdo, nihil quod est non homo, currit, ibi, homo nõ supponit distributiuè, quia non licet fieri descensum copulatiuum sub eo.

Regulæ.

F

Infinitũ, & infinitatũ differunt.

Obiectio. ¶ Et si quis dicat, dicendo, non homo currit, ibi, homo, infinitatur, & tamen non supponit cõfuse & distributiuè, quia sub eo non potest fieri descensus copulatiuus, quia hic non est bonus descensus, non homo currit, ergo non iste homo currit, & nõ iste homo currit, quia descensus dẽbet esse superioris ad inferiora, hic autem arguitur ab inferiori ad superiora, quia ly non iste homo est superius ad ly non homo, cum de pluribus prædicetur. Respondetur ꝙ ly homo supponit confuse & distributiuè, & ꝙ sub eo potest fieri descensus, & quando arguitur, ibi arguitur ab inferiori ad superius, dicitur ꝙ comparando, non homo, ad totum hoc, non iste homo, arguitur ab inferiori ad superius, sed comparando, homo, ad ly iste homo, arguitur a superiori ad inferius. ¶ Secunda regula, quilibet terminus, supponens cõmuniter materialiter vel personaliter, sequens comparatiuum comparatiuè tentum, rectus ab eo ex vi cõparationis, & etiã terminus sequens superlatiuum superlatiuè tentum, rectus ab eo ex vi comparationis dũmodo non impediatur, supponit cõfusè & distributiuè, vt sortes est fortior homine, sortes est fortissimus hominum, tam ly homine quàm ly hominum supponit cõfusè & distributiuè. Dicitur notanter, sequens, quia si talis terminus nõ sequeretur comparatiuum, vel superlatiuum, tunc non supponeret confuse & distributiuè, vt asinus est homine fortior, ibi, homine non supponit confuse & distributiuè. Dicitur notanter, rectus a comparatiuo, vel superlatiuo ex vi comparationis, quia si non regeretur ex vi comparationis, non supponeret confuse & distributiuè,

G

H

tiuè,

A tiuè, vt sortes est fortior manu leone, ibi ly manu non supponit confusè, & distributiuè. Dr notanter, dum modo non impediatur, quia si impediretur, non supponeret confusè & distributiuè, vt musca est fortior omni animal, ibi ly animali non supponit confusè & distributiuè, ideo ista est vera, musca est fortior omni aiali, vbi ista est falsa musca est fortior aiali. ¶ Circa hoc quæritur de hoc

Sophisma. sophismate, cuiuslibet hominis asinus currit, posito casu, ꝙ quilibet homo habeat duos asinos, vnū currentem & aliū quiescentē. Quod sit verum, probatur, quia istius hominis asinus currit, & illius hominis asinus currit, & sic de alijs, ergo cuiuslibet hominis asinus currit. Improbatur sic: Alicuius hominis asinus non currit, ergo sophisma est falsum. cō-

B sequentia tenet per legem contradictoriarū. Secundo sic. Cuiuslibet hominis asinus non currit, ergo sophisma est falsum. Antecedens patet inductiuè, & tenet consequentia per legem contrariarū. Tertio sic. Ista est vera, nullius hominis asinus currit, ergo ista est falsa, cuiuslibet hominus asinus currit. Antecedens patet inductiuè, & consequentia probatur per legem contrariarū. Respondetur ad sophisma, quod est verū. Ad primam improbationem dicitur, ꝙ istę non sunt contradictoriæ, quia ille terminus, asinus, remanet indistri-

Regula. butus in vtraque, modo regula est, ꝙ omnis terminus distribuibilis, in vna contradictoriarū non distributus, debet distribui in alia, dūmodo talis terminus non sit acceptus vnica acceptione cū sua determinatione, C vt visum est in capitulo de contradictorijs. Sup.char. 16.D. Ad secundam dr, ꝙ non sunt contrariæ, sed sic oportet dare, cuiuslibet hominis nullus asinus currit. Ad tertiā dr, ꝙ ista est falsa, nullius hominis asinus currit, quia ibi ly asinus distribuitur, & debet sic induci, ergo illius hominis iste asinus non currit, & istiusmet hominis iste asinus non currit.

¶ Arguitur primo sic. In ista propositione, Omni tēpore animal omnis homo est, ly, tempore sequitur immediatè signum vlē, & tn̄ non supponit confusè & distributiuè, quia sub eo non potest fieri descēsus copulatiuus, quia illa est falsa, isto tēpore animal omnis homo est. ¶ Secūdo sic in ista, omnis sol lucet, ly sol, sequitur immediatè signum vniuersale affirmatiuū non impeditum, & tn̄ non supponit confusè & D distributiuè, quia sub eo non licet fieri descensus copulatiuus, cum nō habeat supposita ¶ Tertio sic, In ista propositione, nullū caput habet omnis homo, non videtur qualiter supponat prædicatum. Primo non supponit confusè & distributiuè, quia supra ipsum cadunt duo signa distributiua, nec confusè tantū, nec determinatè, cum sub eo nō liceat fieri descensus disiunctiuus, neq; disiunctus. Ad primum dicitur, ꝙ ad hoc, ꝙ sub tali termino, tempore, fiat descensus, debet primo resolui in istā, omni tempore omnis homo est animal, nam in descensu cauēdum est, ꝙ termini in descēdentibus, sub quibus non fit descēsus, teneantur vni-

E formiter, sicut in descensa. Ad secūdum dicitur, ꝙ licet non fiat descensus sub ly sol, hoc tamen sibi non repugnat ratione suæ significationis, ꝙ sufficit. Ad tertium dicitur, ꝙ tale prædicatum supponit confusè tātū, & sub eo debet fieri descensus copulatus, vnde non oportet, ꝙ semper sub termino supponente confusè tātum fiat descensus disiunctiuus, sed potest fieri copulatus.

Sequitur de suppositione ꝑsonali.

Art. 1. PRIMO sciendum, ꝙ pro maiori declaratione suppositionis personalis confusè, & distributiuę ponuntur aliqua regulæ. Regula. ¶ Quarum prima est, ꝙ omnis terminus cōis cōmuniter tentus, supponens materialiter vel personaliter, sequens terminum includentem negationem explicitè, F vel implicitè, dummodo ille terminus non impediatur, & cum eo construatur, supponit confusè & distributiuè, vt iste caret visu, ibi iste ablatiuus, visu, supponit cōfusè & distributiuè ratione illius dictionis, caret, similiter, rudibilitas repugnat homini, ibi homini, supponit confusè & distributiuè, similiter isti termini priuatus, spoliatus, cęcus, ignoro, nescio, nego, vel eorum similes faciunt terminum sequentem, cum eis constructū, supponere confusè & distributiuè, dūmodo non impediatur per aliquod signū. ¶ Secunda regula, ꝙ terminus sequens istam dictionē, extra vel istā dictionē, sine, immediatè per modum casualis illius propositionis, dummodo non impediatur, supponit confusè & distributiuè, vt iste est extra domum, G ibi ly domum supponit confusè & distributiuè. ¶ Tertia regula, terminus communis existens prædicatū propositionis exclusiuè supponit cōfusè & distributiuè, dummodo non impediatur, vt tantū animal est homo, ibi ly homo supponit confusè & distributiuè, & subiectum supponit confusè tantum, puta ly animal. Ex quo sequitur, ꝙ illud signum tātum agit in subiectum & prædicatū, saltem instrumentaliter, alia tamē & alia ratione. Et si quis dicat, ly animal in exponentibus non supponit Instātia. confusè tantum, ergo neque in ipsa exponibili. Negatur consequentia, & cū probatur, quia termini in propositionibus æquiualentibus debēt supponere eodem modo, dicitur ꝙ verum est in æquiualētibus in significando, H sed non in propositionibus ęquiualentibus in inferendo, cuiusmodi sunt propositio exponibilis, & suæ exponentes. Ex quo sequitur, ꝙ propositiones expositionibiles non sunt hypotheticæ, sed cathegoricæ. ¶ Quarta regula, aduerbia similitudinis, vt ita sic, sicut, & sic de alijs faciunt terminos sequentes supponibiles & distribuibiles supponere cōfusè & distributiuè, & hoc si talis terminus sequatur immediatè, & regatur à tali aduerbio in ratione comparationis, vt sortes est ita albus, sicut asinus, ibi ly asinus supponit cōfusè & distributiuè.

SECVNDO sciendum, ꝙ istę dictiones differt, differens, & diuersū, Art. 2. & consimiles, includentes in se negationem, faciunt ablatiuos sequentes

rectos

A rectos ab eis mediante ista propositione, a, vel, ab, distribuibiles, supponentes, non ipeditos, supponere confuse & distributiuè, vt sortes differt ab asino, ly asino ibi supponit cõfuse & distributiuè. Et notãter ponuntur istæ particulæ, puta ꝙ ponaẽ post, & ꝙ regaẽ ab eis mediãte prępositione, a vel ab, suppouẽte distribuibiles, qa si nõ seruarentur, talis regula nõ esset vera. ¶ Secũda regula; aggregatũ ex recto & obliquo, sequens immediatè signum vniuersale nõ præcedẽte obliquo, supponit cõfuse & distributiuè, vt quilibet asinus hominis currit. Vnde omnes logici cõueniũt in hoc, ꝙ totum aggregatum supponit confuse & distributiue, sed de ly hominis disconueniunt: nam dicũt aliqui, ꝙ ly hominis supponit cõfuse & distributiuè: alij dicũtur ꝙ sup-

B ponit cõfuse tantũ & adhuc isti duo diuersificantur quia dicunt aliqui, ꝙ supponit distributiuè simpliciter, ita ꝙ talis propõ, qlibet asinus hoĩs currit: æquiualet isti, quilibet asinus cuiuslibet hoĩs currit. Alij dicunt, ꝙ supponit distributiuè fm qd, qa ibi ly asinus restringiẽ per ly hoĩs & ẽt ly hoĩs restringit per ly asinus ad stãdum præcise, pro hominibus habentibus asinos. Et ex ista regula sequiẽ alia regula, ꝙ determinatio, & suum determinabile eodem, modo supponunt, vt omnis homo albus currit, ibi totũ hoc, homo albus, supponit confuse & distributiuè. ¶ Tertia regula, terminus, supra quem cadit dictio exceptiua supponibilis & distribuibilis, supponit confuse & distributiue, dummodo virtus dictionis exceptiuæ non impediatur per aliquam negationem, vt omne animal præter homine est irrationale, ibi ly hominem supponit confuse & distributiue. ¶ Quarta regula, terminus, supra quem cadit dictio reduplicatiua, supponibilis, & distribuibilis, supponit confuse & distributiue, dummodo virtus dictions reduplicatiuę non impediatur, vt omnis homo inquantum animal rationale est risibilis, ibi ly animal rationale supponit confuse & distributiue. C

Tertio sciendum, ꝙ suppositio confusa tantum, est acceptio termini cõmunis in propositione pro omnibus suis suppositis disiunctim vel copulatim: Et dicitur notanter disiunctim vel copulatim, quia sub termino supponente confuse tantũ, aliqñ fit descensus disiunctus, vt oĩs hõ est animal, sub ly animal fit descẽsus disiunctus, & aliqñ descẽsus copulatus, vt nullũ caput hẽt oĩs homo, sub ly homo fit descẽsus copulatus, & aliqñ nullus fit descensus propter appellationem, vt cognosco venientẽ, ly venientẽ supponit cõfuse tantum, & sub eo proprie non fit descensus. Et aduerte quòd de ea ponuntur aliquę regulæ. ¶ Prima cuiuslibet propositionis vniuersalis affirmatiuæ, si prædicatum supponat, supponit confuse tantum, nisi impediaẽ, vt omnis homo est animal. ¶ Secunda regula, subiectum propositionis exclusiuæ affirmatiuæ, communiter captum, & non impeditum, supponit confuse tantum, vt tãtum homo est animal, homo suppo- Art. 1. D Sco. in q. 1. prolog. Regulæ.

E nit confusè tantum. Et aduerte ꝙ dicunt aliqui, ꝙ ista regula intelligit̃, dummodo talis propositio exponatur gratia alietates: quia si exponeretur gratia pluralitatis, tunc supponeret determinatè tantum, vt tm̃ quinque sunt prædicabilia, ibi ly quinq;, supponit determinatè, ¶Tertia regula: omnis terminus supponēs cōmuniter, sequens mediate signū vniuersale affirmatiuū, non impeditum, cadens supra copulam propositionis, supponit confuse tantū, vt omni tēpore homo currit, ibi, homo, supponit confuse tantum. & hoc debet intelligi, vt dicunt aliqui, nisi talis terminus sit determinatio posita in eodem extremo cum termino distributo, quia tunc supponeret confuse distributiuè, vt quilibet asinus homi-
F nis currit, sed de hoc iam satis visum est. Et dicitur notanter, cadēs supra eandē copulam, quia si non caderet, non supponeret cōfuse tantū, vt sortes videns omnem æquum, est currens, ibi ly currens, non supponit cōfuse tantum, sed determinate. ¶Circa hoc quæritur de hoc sophismate, omne animal videns omnem asinū est homo, posito casu ꝙ solū sint tres asini in mundo, quos quilibet homo videat, & solū homo videat illos tres asinos, & quilibet asinus videat seipsum: tunc probatur, ꝙ sit verum, qa sua contradictoria est falsa, igit̃ est verū. Improbatur sic, qa si essent verū, sequeretur, ꝙ sub illo termino, asinū, qui supponit cōfuse & distributiuè, posset fieri descensus copulatiuus, sed hoc est falsum. igitur. Minor probatur, quia tunc descendentes essent falsæ, vbi descensa esset vera, quia descendentes sunt istæ, omne animal videns hunc asinū est homo, & omne animal videns hūc asinum est homo, sed omnes istæ sunt falsæ, quia asinus est videns hunc asinum, & tamen non est homo. Respondetur, ꝙ sophisma erit verum, & dicitur ꝙ male descēditur. ¶Vnde notandum est, quandocunq; fit descensus, debemus cauere, ꝙ termini, sub quibus non descenditur, accipiantur pro tot in descendentibus, sicut in descensa. ideo dico ꝙ debet sic descendi, omne animal vidēs omnem asinum, & hunc asinum est hō, & omne animal videns omnem asinum & hunc asinum est homo, & sic de alijs, & per hoc etiam soluitur simile sophisma, omne animal, quod non est homo, est irrationale, sed debet sic descendi sub ly homo, omne animal, quod non est homo, & iste homo, est irrationale, similiter debet descendi sub ly ente in ista propositione, omne differens ab ente, non est, sic ēt debet descendi sub termino, posito post dictionem exceptiuā, & dictionem reduplicatiuā, vt omne animal præter hominem est irrationale, sub ly hominem debet sic descendi, etiam dicendo, omnis homo inquantum rationalis, est risibilis, sub ly rationalis debet sic descendi.

Sophisma. (margin, left) — Sophisma. (margin, right) G H

¶ARGVITVR primo sic: In ista propositione, homo non est animal, animal supponit confusè & distributiuè, & tamen sub eo non licet fieri descensus copulatiuus, qa descēdentes essent veræ, & descensa falsa. ¶Secundo sic: Ista est vniuersalis, omnis

A omnis hō vel asinus currit, & tñ subiectum eius non supponit confuse & distributiuè: igitur. ¶ Tertio sic. In ista propositione, sortes, qui non est asinus, est currens: ly, currens sequitur negationē, & tñ non supponit confuse, & distributiuè: igitur. Ad primum dicitur, ꝙ sic debet descendi: ergo homo, & idē homo non est hoc animal, & sic de alijs, & sic vna descendentiū erit falsa. Ad secūdum dicitur, ꝙ multotiēs patuit solutio. Ad tertium dicitur, ꝙ illa regula debet intelligi: dummodo illi termini pertineant ad eandem copulam, supra quam cadit negatio.

Hoc eodē tract.

De suppositione confusa tantum.

B

Art. 1.

PRIMO sciendū, ꝙ pro maiori declaratione suppositionis confusæ tm̄ ponuntur adhuc aliquæ regulæ. ¶ Prima: terminus cōis sumptus cōiter, sequens dictionē importantem actum animæ interiorem, rectus a tali dictione, in quē transit actus importatus per talē dictionē, supponit cōfuse tm̄, dummodo in tali dictione non includatur negatio, vt cognosco, desidero, appeto, intelligo, scio, contēno: etiam eorum participia. Et dicitur notanter, sequens, quia si p̄cederet, non oportet ꝙ supponat cōfuse tm̄, vt hoiem cognosco: ly hominē nō supponit confuse tm̄. Dicitᷣ notanter, dictionē impor tātē actum interiorē aīæ, quia dictiones impor tātes actum sensus exterioris, nō faciūt terminū sequētē supponere con fuse tm̄, vt video lapidē: ibi, lapidē, nō suppon it cōfuse tm̄, sed determinate. Dicitur notanter, rectus à tali dictione, in quā transit actus, quia si non regeretur à tali dictione, tūc nō supponeret cōfusè tm̄, vt cognosco hoiem intellectu: ibi, intellectu, nō supponit confuse tm̄, sed determinatè, quia supra eū non transit actus huius verbi, scio. Dr̄ notanter dūmodo talis dictio non includat negationē, quia tunc non supponeret confuse tm̄, sed cōfusè & distributiuè pp negationē, inclusam in tali dictione, vt ignoro lectionē. ¶ Aduerte etiā, ꝙ ista tria verba. s. p̄mitto, obligor, & requiro, faciūt, terminos sequētes cōiter sumptos, rectos ab ipsis, supponere confusè tm̄, vt promitto tibi equū: ad equitandū requiritᷣ equus, ibi equū, & equus supponūt cōfusè tm̄. ¶ Aduerte vltra, ꝙ tales casus recti à talibus dictionibus, & ēt prioribus importātibus actū interiorē aīę, in suis contradictorijs supponūt cōfusè & distributiuè, distributione in cōpleta. Vñ ille terminus dr̄ supponere distributiuè distributione incōpleta, qui sic se habet, ꝙ remoto signo distributiuo, supponit cōfusæ tm̄ ratione signi specialis confusiui, & sub tali potest rectè fieri descensus mixtus. ¶ Vñ descensus mixtus est, qui fit partim copulatiuè, & partim disiūctiuè, vt bis nō bibi vinū: ergo nō bis bibi hoc vinum, vel hoc vinū, vel hoc vinū. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ non est idē dicere: ego nō promitto tibi equū, & nullū equū tibi promitto, quia vna est vera, & alia falsa: neq; termini supponūt vniformiter: nā in ista: nullū equū tibi promitto: ly equū supponit confusè & distribu tiuè

Regula.

C

Promitto Obligor & Requiro.

D

Descēsus mixtus.

Corollarium.

E tiuè distributione cõpleta, & est vera, nam si signum distributiuum remoueatur, ly equum supponit determinate, sed in ista, ego non promitto tibi equum, ly equum supponit distributiuè distributione incompleta, quia si signum distributiuũ remoueatur, puta ly non, supponit cõfusè tantum ratione signi specialis confusiui, quod impedit, ne negatio distribuat distributione completa.

Art. 2. SECVNDO sciendum, ꝙ secunda regula talis est. ¶Terminus supponens communiter, sequens copulatum ex terminis de prædicamẽto vbi, & prædicamento quando, supponit confusè tantum, nisi impediatur, & hoc si in tali copulato illa con F iunctio, etiam, teneatur diuisiuè, & non complexiuè. Et ratio huius regulæ est, quia tũc talis propositio est resolubilis in copulatiuam, vt Parisijs & Romæ venditur piper, resoluitur in istam, Parisijs venditur piper, & Romæ venditur piper. Aduerte ẽt ꝙ non solum copulatum istorũ prædicamentorum, facit terminum sequentem supponere confusè tantũ, sed etiam copulatum ex terminis cuiuscunque prædicamenti, vt homo currit, & asinus est animal, ibi animal supponit confusè tantum, dum modo ly &, capiatur diuisiuè, nam si staret complexiuè, tunc non supponeret confusè tantum, sed magis determinatè, & esset falsa. ¶ Tertia regula: terminus communis communiter tentus supponens, sequens nomen adiectiuum numerale, vel aduerbium numerale in eadem propositione, rectus à verbo à parte post, determinato per tale aduerbiũ vel nomen numerale ex vi transitionis, dũmodo coniunctio inclusa in istis numeralibus capiatur diuisiuè, supponit confusè tantum, vt bis cantaui missam, ter bibi aquam, triplex est materia propositionum, duplex est suppositio, omnes isti termini supponunt confusè tantum, puta tã ly missam, quàm ly aquam, quàm ly materia, & suppositio. Et dr̃ notãter, sequens, quia si præcederet, non supponeret confusè tãtum. Dicitur etiam, rectus, quia si non regeretur à tali verbo mediante tali aduerbio vel adiectiuo non supponeret cõfusè tantum, vt sortes, qui bis bibit vinum, est animal, ibi ly animal non supponit confusè tantum, sed determinate. Dicitur notanter ex vi transitionis, quia si non regeretur ex vi H transitionis, tũc non supponeret cõfusè tantum, vt bis cantaui missam gratiam Dei, ibi ly gratia non supponit confusè tantum, sed determinatè: Dicitur notanter, dummodo talis dictio includat coniunctionem, quæ teneatur diuisiuè & non cõplexiuè, quia si teneretur complexiuè, non oporteret quod supponeret etiã confusè tantum. Et ratio huius regulæ est, quia tales propositiones æquiualent vni hypotheticæ copulatiuæ, compositæ ex duabus cathegoricis, qui non possunt verificari pro vna, & eadem re. ¶ Quarta regula. omnis terminus æquiualens orationi compositæ ex signo vniuersali affirmatiuo & termino communi, facit terminum sequentem supponere confusè tantum, vt vbique, semper, infinitum,

A infinitum, æternum, vt semper fuit homo: ibi, homo, supponit confusè tantum, ab æterno fuit mundus, ibi mundus, supponit confusè tantum.

Art.3. Tertio sciẽdũ. ¶ Quòd quinta regula talis est: terminus communis communiter tentus, sequens, obligor, vel eius participium, rectus ab ipso, supponit confusè tantũ, vt ego sum obligatus in aliqua hora dicere missam: ibi, hora, supponit confusè tantum. ¶ Sexta regula, quando paria signa distributiua feruntur super eundẽ terminum communiter tentum, quorum quodlibet ipsum distribueret remoto reliquo. i. deposito reliquo, talis supponit confusè tã tum, vel determinatè. Et dicitur notanter,

B quando signa sunt paria, qa si essent imparia, tũc non oporteret, vt non nullus homo nõ est animal, ibi, animal, distribuitur, dicitur notanter, distributiua, quia de alijs nõ oportet. Dicitur notanter dummodo ferantur super eundem terminũ, quia si non ferantur, tunc non oportet, vt omnis homo est omne animal, ibi animal distribuitur. Dicitur notanter, communiter contentũ & supponentẽ, quia si non teneatur cõ muniter, & non supponeret, tũc non oporteret. Et aduerte, quòd si talia sĩ gna sint in propositione particulari, indefinita, vel singulari, tunc in plurimum terminus, supra quem ferun tur illa duo signa, supponit determinate, vt sortes non est omnis homo, ly homo supponit determinate, sed si sint in propositione vniuersali, tũc supponit confusè tantum, vt nullus homo est omne animal, ibi ly animal supponit confusè tantum. Debet etiam regula intelligi, dummodo alterum signorum nõ sit signum restrictionis, & distributionis, quia aliàs non oportet, vt nullum animal videns omnem hominem currit, ly hominem distribuitur, quia ly omnem est signum distributionis, & restrictionis simul. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate Parisijs, & Romæ venditur piper. Probatur, quia exponentes eius sunt veræ, scilicet istæ, Parisijs venditur piper, & Romæ venditur piper, ergo sophisma est verum. ¶ In oppositum arguitur, quia ista est vera, nullum piper venditur Parisijs & Romæ, ergo sophisma falsum, patet consequẽtia per legem contradictoriarum. ¶ Item cõuertens sophismatis est falsa ergo & ipsum sophisma. Antecedens patet quia conuertens est ipsa, piper venditur Parisijs, & Romæ. Respondetur, quòd sophisma est verum, & ly piper supponit confuse tantum, vt visum est in regulis suppositionum. Ad rationes. ¶ Ad primam dicitur, quòd illa non est sua contradictoria, sed ista Parisijs, & Romæ non venditur piper. Et dicunt aliqui, quòd ly piper non distribuitur, quia negatio impeditur per illud copulatum, & vniformiter dicunt de omnibus terminis respectu signorum specialium confusiuorum, sed isti destruunt duas regulas logicales. ¶ Prima, quòd terminus distribuibilis, sequens negationem, distribuitur, nec videtur impediri per illud copulatum, neque

(Margin: C; Sophisma.; D; Paulò supra car. 137.E; Regula.)

E que per alia signa confusiua, cũ talia non habeant vim distribuendi. ¶ Secunda regula, quam destruũt, ꝙ terminus distribuibilis nõ distributus in vna contradictoriarum, debet distribui in alia, nisi sit determinatio vnica acceptione accepta. Ideo aliter dr̃, ꝙ ly piper distribuitur distributione incompleta: de qua inferius videbitur Tractatu de Descẽsus. ¶ Ad secundam dicitur, ꝙ illa non est sua conuertens, sed ista, piper vendit Parisijs vel Romæ, quia terminus importans multitudinem copulatiuè in conuersa propositione, debet in conuertente dicere illam multitudinem disiunctiuè.

Item paulo supius car. 137. D.

Regula.

Argvitvr primo sic: Subie-
F ctum huius propositionis: sortes vel chimera currit, supponit, & tamen non videtur, quõ supponat, non discrete, quia subiectum tenetur communiter: nec communiter, quia subiectum supponit pro vno solo .s. ꝓ sorte. ¶ Secundo sic: Subiectum propositionis indefinitæ debet supponere determinate, sed exclusiua affirmatiua de termino communi, communiter tento, est indefinita: igitur. ¶ Tertio sic; Ista est incongrua hõ, & asinus est animal: ergo animal non supponit confuse tantum. Antecedens patet quia duo singularia, coniuncta per coniunctionem copulatiuam, æquiualẽt vni plurali. ¶ Ad primum dr̃, ponendo talem regulam: Omne disiunctum, cuius partes precise non accipiuntur pro eodẽ singulari, supponit communiter, vt sortes vel Petrus currit, sortes vel chimera cantat &c. Et dicitur notanter, cuius

Regula.

partes non accipiuntur pro eodẽ singulari, quia tunc non supponeret cõmuniter, sed discrete, vt sortes, vel hoc album currit, demonstrando ipsummet, sortem, sed copulatum ex terminis singularibus, semper supponit discrete, vt sortes, & Plato currunt, sed copulatum ex termino singulari, & termino communi, supponit communiter. vt sortes & homo currunt: ibi supponit communiter pro sorte & Platone, & etiã pro sorte & Cicerone &c. Et per hoc patet solutio ad rationem, cum arguebatur, subiectum supponit pro vno solo: dicitur, quòd verum est: ergo supponit discrete, negatur cõsequẽtia, quia ex modo suæ impositionis, vel modi significandi non repugnat sibi supponere pro pluribus. ¶ Ad secundum dicitur, quòd ista est falsa, omne subiectum propositionis indefinitæ supponit determinatè: nam ista est indefinita, omnem equum videt homo, & tamen subiectum non supponit determinatè, sed confusè tantum. etiam exclusiua affirmatiua est indefinita, & tamen subiectum non supponit determinatè, sed confusè tantum, vt visum est. ¶ Dicitur ad tertium negando quòd dicta locutio sit incongrua, & hoc capiẽdo ly, Et diuisiuè, & ad dictum commune quòd duo singularia, coniuncta per istam coniunctionem, &, æquiualent plurali, verum est si ly, & capiatur complexiuè, & non si capiatur diuisiuè.

G

H

Sup. car. 36. D.

SVM-

A # SVMMVLARVM C

PETRI HISPANI

Tractatus Octauus.

Qui de Relatiuis inscribitur.

Relatiuũ dupliciter.

Elatiuũ est duplex, vno modo relatiuum est, cuius esse est ad aliud quodã modo se habere, & sic relatiuum est vnum de decẽ prædicamentis. Aliud est relatiuum, quod est ante late rei recordatiuũ, quia vt vult Priscianus in maiori suo volumine: Relatio est ante lata rei recordatio, vt sortes currit, qui mouetur: ibi hoc relatiuum qui, facit recordationem, siue relationem de sorte, qui est res ante lata. Omissis aũt relatiuis secundum primum modum, de relatiuis secundo modo hic intendimus. Relatiuorum autem quædam sunt relatiua substãtiæ, vt qui, ille, & similia. Quędam vero sunt relatiua accidentis, vt talis, qualis, tantus, quantus. ¶ Relatiuum autem substantiæ est, quod refert eandem rem in numero cum suo antecedente, vt qui, ille. ¶ Item relatiuorum substantię quædam sunt relatiua

B

Cap. de Relatiuis

diuersitatis, vt alius. Et est illud, quod refert eandem rem in numero, & supponit pro alio, vt sortes currit, & alius disputat, quædam vero identitatis, vt qui, ille, idem. ¶ Relatiuum autem substãtię identitatis est, quod refert, & supponit pro eodem in numero, pro quo supponit suũ antecedens, vt sortes currit, qui disputat: ibi hoc relatiuum, qui, refert sortẽ, & supponit pro sorte. ¶ Relatiuorum substantiæ identitatis quędam sunt nomina, vt quis, quidam, quædam sunt pronomina, vt ille, idem. Item relatiuorum pronominum identitatis q̃dam sunt reciproca, vt sui sibi, se, cũ suo possessiuo, vt suus, sua, suum, alia non reciproca, vt ille, idem. ¶ Relatiuum autem reciprocum dicitur, non quòd sit patiens, sed quia ponit modum patientis supra substantiam agentem, quia aliud est patiens, & aliud est modus patientis, quod patet per hoc, q nominatiuus potest esse patiẽs, vt

Relatiuorum diuisio.

D

Relatiuũ reciprocum cur dictum.

vt sortes percutitur, sed non pōt habere modum patientis, vnde modus patientis semꝑ est in obliquis. & sic patet quòd aliud est patiens, & aliud modus patiētis. ¶ Si quæratur, quid addatur supra patiens per relatiuum reciprocum? Dicendum est, ꝙ addit identitatem substantiæ, & ponit eam sub mō patiētis, vt sortes iubet se, ibi substantia, quæ prius erat agens, ponitur sub mō patiē tis, vt in hoc pronomine, se, vnde reciprocum pōt sic diffiniri. ¶ Reciprocum est, quod significat substantiam agentem sub modo patientis, vel sic, Reciprocū est idē, quod suy psius passiuū, & ideo hoc relatiuum, sui, significat per modum patientis, in quē dicitur trāsire actus verbi, nominatiuus autem significat per modum agentis. ¶ Item si quæratur, quare hoc pronomen, sui sibi, se, caret nominatiuo? Dicendum est, ꝙ solutio patet ex præmissis, quia agēs non potest significare patiēs, siue sub modo patientis, nisi in obliquis, sed nominatiuus dicit modū agētis, & ideo natura nominatiui repugnat natura huius pronominis, sui, & ideo non potest habere nominatiuum. Ex prædictis patet, quòd relatiua identitatis referunt eandem rem sub eodē antecedente, & semper supponūt pro eadem re in numero. ¶ Et ex hoc patet, ꝙ maior est certitudo

Reciprocū quid.

F

Quęsitū.

Corollaria.

G per relatiuum identitatis quàm per suum antecedens loco relatiui positum, vt homo currit, homo disputat, quia dubium est vtrum de eodem homine dicatur: Sed cum dicitur, homo currit, & idē disputat, certum est, ꝙ de eodem homine dicatur, hoc enim patet per Priscianum dicentem in maiori suo volumine, ꝙ cū dicitur: Aiax venit ad troiā, & Aiax fortiter pugnauit, dubium est, an de eodem Aiace dicatur, an de diuersis. Sed cum dicitur Aiax venit ad Troiam, & idem fortiter pugnauit, de eodem Aiace in numero statim intelligitᷣ: Et sic patet, ꝙ maior est certitudo ꝑ relatiuum identitatis, quam per suum antecedens, loco talis relatiui positum. H ¶ Solet autem dubitari circa relatiua identitatis, vtrum deceptio, facta ex diuersa relatione, fiat secundum æquiuocationem, vel secundum amphibologiam, vel secundum aliquam aliam fallaciā, vt dicendo homo videt asinum, qui est rationalis ibi hoc relatiuū, qui potest referri ad hunc terminum, qui est, homo, vel ad terminum, qui est, asinus, & sic sunt ibi diuersæ relationes, & ergo secundū aliquos solet ibi conuenienter assignari æquiuocatio. ¶ Sed contrarium arguitur, hoc nomen, qui, secundum quòd est relatiuū, significat rem vnam, æqualiter

Dubitatio.

se

A se habentem ad illud, quod significatur per modum substantię, vt color, qui est in corpore, locus, qui continet rem locatam, & sic de alijs: ergo deceptio facta ex diuersa relatione, non facit æquiuocationem. Item hoc nomen, qui, secundum quòd est nomen significat substantiam infinitam, sed ista substantia infinita, apta est finitari tam per vnum antecedens, quàm per aliud: ergo cum illa substantia infinitè sumpta, in se sit vna, & potest referre quodlibet antecedens: ergo significatio huius relatiui erit vna: quare sequitur, quòd ibi non erit

B æquiuocatio. ¶ Item ratio cuiuslibet relatiui secundum quòd relatiuum, est tantum vna: hec. s. res ante lata, vel rei ante late recordatiuum: ergo omne relatiuum, secundum quòd relatiuum, participat vnum nomen & vnam rationem: ergo relatiuum est vniuocum, inquantum est ante latè rei recordatiuum: ergo particularia relatiua, vt qui, ille, & alius inquātum sunt relatiua suorum antecedentiū non sunt æqui

Obiectio. uoca. ¶ Si aliquis obijciat, quòd hoc relatiuum, qui, alterius est rationis, secundum quòd tenetur in hoc antecedente, homo, & alterius, secundum quòd tenetur in hoc antecedēte, asinus, vt in prædicta oratione, ergo est commune, & habet rationes diuersas: ergo est æquiuocum. Dicendū, quòd C hoc argumētum nō valet: Nam similiter posset probari, ꝙ quodlibet vniuocum esset equiuocū, vt animal esset æquiuocū, secūdum ꝙ est homo, vel secūdum ꝙ est in homine, & aliā habet rōnem, secundū ꝙ est equus, vel secundum ꝙ est in equo & sic hoc nomē animal, aliam habet rōnem hic, & ibi, & est commune, non tamen æquiuocum, sed vniuocum. Soluēdum est breuiter, quòd sicut vniuoca dicuntur habere eandem rationem: non secundum se, sed in vniuoco vniuocante, vt homo, bos, equus, & similia in animali: ita simil.ter omnia relatiua dicuntur habere rationem eandem, non secundum se, sed D in referente, siue in relatione, & etiam habent idem nomen: ideo vniuocantur in eo, sed ille obijciebat de rationibus relatiuorum secūdum se. Vnde predictas obiectiones ab ista concedimus, & ideo cōcedimus, ꝙ deceptio facta ex diuersa relatione, non est secundum æquiuocationem.

¶ Item illa deceptio est in ordinatione dictionum inter se: ergo est in oratione. quia ordinatio dictionum nihil aliud est, quàm oratio, ergo non est æquiuocatio, cū æquiuocatio solum fiat in vna dictione. Item quòd ibi non sit amphibologia, probatur, vbicunque sit amphibologia, ibi est constructio

structio vnius cum alio, vt in hoc exemplo, liber Aristotelis, quò ad primum modum, quò ad secundum, vt hic: littus aratur: quò ad tertium, vt in hoc: scit seculum. Et secundum hoc patet inductiuè per omnes modos amphibologiæ, quòd vbicunque est amphibologia, ibi est constructio vnius cum vno tantum, sed vbicũque sunt diuersa relatiua, non est constructio vnius cum vno tantum, immo vnius cum diuersis: ergo deceptio facta ex diuersa relatione, non facit amphibologiã. ¶ Item vbicunq; est deceptio ex eo, quòd aliqua dictio potest referri ad diuersa, est compositio vel

F diuisio, sed deceptio ex diuersa relatione est ex eo, quod aliqua dictio potest referri ad diuersa: ergo deceptio ex diuersa relatione, est compositio vel diuisio, & hoc idẽ concedimus. Sequitur de relatiuis diuersitatis. ¶ Relatiuum diuersitatis est, quod supponit pro alio ab eo, quod refert, vt sortes currit, & alius disputat: ibi hoc relatiuum, alius, refert sortem, et supponit pro alio a sorte, & ita facit recordationem de sorte. De relatiuis autem diuersitatis talis datur regula. ¶ Si relatiuũ diuersitatis addatur superiori, fit inferius, & si addatur inferiori, fit superius Verbi gratia cum dicitur, aliud ab animali: ergo aliud ab homine, ibi est locus à

G specie ad genus, siue à parte subiectiua ad suum totum vniuersale, & in hac propositione, aliud ab animali, hoc relatiuum diuersitatis, aliud, cum additur animali, quod est superius ad hominem: facit ipsum inferius, & in hac, aliud ab homine, additur inferiori, s. homini, & ergo facit ipsum superius, & ergo aliud ab animali est inferius ad aliud ab homine, & ideo ibi est locus à specie, siue à parte subiectiua. De relatiuis identitatis datur regula ab antiquis. ¶ Nulla propositio inchoata a relatiuis identitatis, habet contradictoriam. Et assignant talem causam, quia cum dicitur, omnis homo currit, & ille disputat: hoc relatiuum, ille, habet respectum ad hoc antecedẽs, H homo, propter dependẽtiam suæ relationis, sed cum negatio adueniat propositioni inchoatæ a relatiuo, dicendo sic: ille non disputat: tunc negatio negat verbum, quod sequitur, & non negat respectum relationis, quem habet ad antecedens: ergo negatio non negat totum, quicquid affirmatio affirmat: ergo non contradicit. Sed cum hoc fiat in qualibet propositione inchoata a relatiuo: sequitur, quòd nulla propositio inchoata a relatiuo, habet contradictoriam. Sed contra hoc obijciatur, quicquid contingit affirmare, contingit & negare de quolibet Error antiquorũ.

libet

A libet supposito, sed verbum contingit negare de quolibet supposito: ergo & contingit affirmare de quolibet supposito, quod est dictio relatiua: ergo quælibet propositio, inchoata à relatiuo, habet contradictoriam. ¶ Item quælibet propositio, siue enũciatio, quæ est vna, habet contradictoriam: sed propositio inchoata a relatiuo dummodo ibi nõ sit aliqua dictio æquiuoca, neq; plura subijciãtur, neq; prædicentur, est vna propositio: ergo propositio inchoata a relatiuo, habet contradictoriã.

Cap. 4. ¶ Item dicit Arist. in primo perihermenias circa affirmationẽ & negationem, quòd vni affirmationi vna est negatio opposita, & B econuersa vna negatio vni affirmationi est opposita: ergo affimationi inchoata à relatiuo, negatio vna est opposita, quod concedimus, dicentes prædictam regulã esse falsam. ¶ Ad rationes eorũ respondemus, quòd relatiuum comparatur ad antecedens, & cõparatur ad verbum, cui subijcitur, vnde cum affirmatio, & negatio sint oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo, vel alicuius ab aliquo, hoc est prædicati de subiecto. Et ideo sicut patet per diffinitionem prædictam affirmationis, & negationis affirmatio & negatio respiciunt tantummodo comparationem subiecti ad prædicatũ: ergo in propositione inchoata à relatiuo, tantũmodo sumitur contradictorium per comparationem relatiui ad verbum, cui subijcitur, & nõ per comparationem relatiui ad antecedens, quia ille respectus non est ibi propter naturam affirmationis, nec propter dependentiã subiecti, inquãtum est subiectũ, sed propter dependentiam eius, quod est subiectum, quia aliud est subiectum inquantum subiectũ, & id quod est subiecti, & aliud est prædicatum, & illud quod est prædicati, & sic quicquid affirmatur in propositione inchoata à relatiuo, negatur in sua contradictoria, quia contradictoria istius, ille disputat, est ista, non D ille disputat, negatione præposita relatiuo. De relatiuo identitatis non reciproco talis datur regula. Regula. ¶ Omne relatiuum identitatis non reciprocum, habet eãdem suppositionem, quã habet suũ antecedens, vt cum dicitur, omnis homo currit. & ille est sortes: hoc relatiuum, ille, supponit pro omni homine, quia sensus est, omnis homo currit, & ille est sortes. i. omnis homo est sortes. Dico autem non reciprocum, quia cum dicit, omnis homo videt se: non est sensus, omnis homo videt omnem hominem: vnde loco huius relatiui, se, non licet ponere suũ antecedens: loco autem alterius licet ponere. Habito de relatiuo

E uo substantię dicendum est de relatiuo accidentis. ¶ Relatiuum autem accidentis est, quod refert eandem rem per modum denominationis, vt tale, quale &c. vnde hec est differentia relatiui substantiæ ad relatiuum accidentis, quia relatiuum substantiæ refert rem vniuocam per modum, quod quid est, vt albedo, quę est in pariete, color, qui est in corpore: Relatiuum autem accidentis est, quod refert rem suã per modum denominationis, vt sortes est albus, & talis est Plato. Alia autem differentia datur eorundem, quia relatiuum substantiæ refert idem in numero: F relatiuum vero accidentis refert idem in specie, vt sortes est albus, & talis est Plato, quia idẽ numero non potest esse in diuersis subiectis, sed bene idem specie. Relatiuorum autem accidentis aliud est relatiuum identitatis, vt talis: aliud vero diuersitatis, vt alter. ¶ Relatiuum accidentis identitatis est, quod refert eandem qualitatem in specie, & supponit pro eadem in specie, vt sortes est albus, & talis est Plato. ¶ Relatiuum autem accidentis diuersitatis est, quod refert eandem qualitatem in specie, sed supponit pro alia diuersa in specie, vt sortes est albus, & alterius modi est Plato. Differt autem relatiuum substantiæ idẽtitatis à relatiuis accidentium G identitatis, quia relatiuum identitatis substantia refert eandem substantiam in numero: relatiuum autem identitatis accidentis non refert idem accidens in numero, sed solum idem accidens in specie. ¶ Relatiuorum identitatis accidentis aliud est relatiuum quantitatis continuæ, vt tantus: aliud vero quantitatis discretæ, vt tot, quot. Item relatiuorum numerorum, quædam sunt nomina, vt totidem, quędam sunt aduerbia, vt totiens. ¶ Sciendum quòd talis, tantus, tot, totiens, totidem possunt dici relatiua, & demonstratiua: relatiua vt si ad præsentes referantur, demonstratiua, vt cum H dicimus demonstrando mare, tale est rubeum: demonstrando Herculem, talis fuit Plato. Si autem non referantur ad præsentes, siue per demonstrationem rerum præsentium: tunc sunt reditiua, quia redeunt interrogatione præcedente, vt qualis est Plato, talis est sortes: relatiua quando sine interrogatione proferuntur, vt talis est sortes, qualis est Plato, & quando ad nomina adiectiua dicuntur specialium accidentium, vt æthiops est niger, & talis est coruus, & sortes fuit albus, & talis fuit Plato.

A Primo sciendum, quòd relatiuum est duplex. s. grammaticale, & logicale, de logicali visum est in prædicamentis, & de istis, cuiusmodi sunt pater & filius: simile, æquale, non est ad propositum, quia talia relatiua habent talem suppositionem, sicut alij termini absoluti, ideo solũ videndum est de relatiuis grammaticalibus. ¶ Vnde relatiuum grammaticale, potest capi dupliciter. Vno modo primè intentionaliter: alio modo secundè intentionaliter. Primò intentionaliter est terminus mẽtalis, vocalis, vel scriptus, secundario notificãs rem, prius notificatam per suũ antecedens, & hoc est ꝙ dicitur, ꝙ relatiuum est rei ante latæ recordatiuum, vt sortes currit, & ille mouetur: ibi, ille, est relatiuũ grammaticale, quia secundario notificat rem, scilicet sortem prius notificatam. Sed secundò intentionaliter est respectus rationis, qui attribuit termino mẽtali, vocali, vel scripto, qui secundario notificat rem, prius notificatam per suum antecedens. Et aduerte, ꝙ in isto tractatu nihil aliud volumus videre, nisi qualiter talia relatiua grammaticalia supponant. Pro cuius declaratione est aduertendum, quòd talia relatiua grammaticalia aliquando in oratione sunt pura syncathegoremata, limitantia terminum vel conceptum, supra quem cadunt ad standum relatiuè, & tunc talibus in mente non correspondet, nisi actus referendi, qui fit quando in referendo ponuntur cum suis relatis, vt sortes currit, & ille, sortes disputat, & tunc dicuntur relatiua referentia tantum, & de talibus non quæritur suppositio, quia talia non supponunt, cum sint pura syncathegoremata. Aliquando sunt partim cathegoremata, & syncathegoremata, quibus in mente correspondet aggregatum ex actu referendi & conceptu, & hoc est quando in referendo ponuntur sine suis relatis, vt sortes currit, ille disputat ibi, ille, tenetur partim cathegorematice, & partim syncathegorematice, & tunc dicitur relatiuum referens, & relatum similiter, & de talibus quæritur qualiter supponant. Et dicitur referens, & relatũ, eo ꝙ supplet vicem relatiui referentis, & relati. ¶ Vnde relatiuum relatũ propriè est añs, iunctum immediatè suo relatiuo, vt sortes currit, & ille sortes disputat, ibi, ille, est relatiuum referens, & sortes relatiuum relatum, & totum simul dicitur relatiuum referens & relatum simul, & quia quando relatiuũ ponitur sine tali antecedente, supplet vicem illorum duorum, ideo dicitur relatiuum referens & relatum simul.

Art. 1. (left margin, beside the opening lines); B, C, D: marginal section letters

Artic. 2. Secundo sciendum, ꝙ relatiuorum grammaticalium quædam sunt substantiæ, & quædam accidentis. ¶ Relatiuũ substantiæ est, quod in referendo suum antecedẽs, non connotat aliquam dispositionem accidẽtalem adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, neq; alicui rei comparatæ rei antecedentis, vt suus, sui, ille, ipse. Ex quo sequitur, ꝙ non dicitur substantiæ, eo ꝙ referat substantiam, quia indifferenter potest referre substantia & accidẽs, sed dicitur substantiæ, quia non cõnotat

E notat aliquam dispositionem adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, neque rei comparatæ rei antecedentis. ¶ Sed relatiuum accidentis est, quod in referendo suum accidens, connotat aliquam disposi tionem adiacere rei, pro qua supponit suum antecedens, vel rei comparatæ rei antecedentis vt dicendo sortes est albus, & talis est plato: ibi ly talis, est relatiuum accidentis, & refert ly sortem, & connotat aliquam dispositionem accidentalem adiacere sorti & Platoni, qui comparatur sorti. Et ideo dicitur accidētis, quia connotat aliquam dispositionem. tali vel tali rei adiacere. Item relatiuorum substātiæ aliud est identitatis, vt idem, sui: aliud diuersitatis, vt alterum, aliud, reliquum. ¶ Vnde relatiuum substantiæ identitatis est,

F quod refert antecedens præcise pro illo, vel illis, pro quo, vel quibus tale antecedens capitur. ¶ Sed relatiuum diuersitatis est, quod importat aliam, vel alias res, quam suum antecedens importet, vt sortes currit, & reliquus disputat: ibi reliquus importat aliam rem, q̃ sortes. Itē relatiuorum identitatis, quædam sunt reciproca, vt idem, sui, & quædam nō reciproca. ¶ Vnde relatiuū reciprocum est, quod in referendo suum antecedens, existens totale subiectum propositionis, vel pars principalis: denotat actum importatum per verbum, trāsire immediatè in rem, pro qua supponit suum antecedens, & tunc ponitur in eadēm cathegorica cum suo añte, vt sortes diligit se: ibi denotatur ꝙ actus importatus ꝑ ly diligit, inest ipsi sorti. ¶ Sed relatiua G non reciproca referunt suū añs, existens totale subiectum, vel pars principalis subiecti, non denotās actum importatum per verbum, immediatè transire in rem, pro qua supponit suum antecedens, & non ponuntur in eadem cathegorica cum suo antecedente. Et talia quandoque tenent demonstratiuè, quandoq; relatiuè, & quandoq; indefinitè: demonstratiuè, quando non præcedit aliquis terminus, ad quem referuntur, vt ille sortes currit: relatiuè, quando præcedit aliquis terminus, ad quem referantur, vt dicendo, sortes currit, & ille mouetur, indefinitè, quando nullam rem certam important, vt decendo, qui fuerit audax, expugnet castrum. H

Tertio sciendum, ꝙ de suppositione relatiui substantiæ identitatis non reciproci ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima: relatiuum identitatis substantiæ non reciprocum, referens relatione personali, supponens in propositione hypothetica copulatiua, supponit solum pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificat̄ propositio sui antecedentis. Et dicit notanter, referens relatione personali, quia si referret relatione simplici, nō oportet, vt fœmina clausit portam, quæ reserauit, ibi ly, quæ, non supponit pro illo, pro quo verificatur ꝓpositio sui antecedentis: nam fœmina in antecedēte supponit pro Eua, & ly quæ pro qualibet alia muliere. Vnde relatio personalis est, quando relatiuum identitatis substātiæ supponit pro eadem re in numero cum suo

Art. 3.

Regula.

A suo antecedente;sed relatio simplex est, quando non supponit pro eadē in numero cum suo antecedente: sed solum in specie, vt in prædicto exemplo. ¶Et aduerte, ꝙ in ista regula,non est controuersia inter doctores,vt dicendo asinus est animal, & illud est homo, ibi istud relatiuū, illud,supponit solum pro illo vel illis,de quibus verificatur pro animali,quod est asinus, ideo ista copulatiua est falsa,& est sensus, asinus est animal,& illud animal, quod est asinus,est homo, & illud est falsum, & tamen si supponeret pro illa, ꝓ quo supponit suum antecedens, sic scilicet,ꝙ loco eius liceret ponere suum antecedēs,esset vera: quia sensus esset, asinus est animal, & animal est B homo,& sic illa copulatiua esset vera,quæ est contra modum concipiēdi hominum, secundum quem debent fieri istæ proprietates logicales. ¶Ex istis sequitur, quòd relatiuum substantiæ identitatis non reciprocum supponit,vbi suum antecedens non supponit,vt antichristus nō est, & ipse erit, ibi ly ipse supponit pro antichristo,& tamen iste terminus, antichristus, in antecedente nō supponit. ¶Sequitur secundo, ꝙ in propositione merè cathegorica de præsenti,in qua nullum ponitur ampliatiuum,supponit pro illo,quod non est,sed fuit,vel erit, vt hic antichristus erit,& ille nō est.ibi,ille,supponit pro antichristo, qui erit: quia ꝓ eo verificatur propositio sui antecedentis. Et aduerte etiam,ꝙ relatiuū non supponit: in propositione copulatiua duobus modis antecedente supponente. ¶ Primo quando relatiuum restringitur per aliquid: ita quòd pro nullo potest capi, licet propositio sui antecedentis pro aliquo verificetur,vt sortes est homo,& ipse existens asinus currit, ibi ly, ipse, non supponit propter illam restrictionem,existens asinus. ¶Secundo quando propositio sui, antecedentis est falsa, vt homo est asinus, & ille est rationalis:ibi, ille, pro nullo supponit,quia si supponeret, supponeret pro illo,pro quo verificatur propositio sui antecedentis,sed talis pro nullo verificatur: igitur. Et si quis dicat: vnde venit quòd relatiuum aliter refert antecedens in propositione copulatiua, quia restricte ipsum refert:& aliter in propositione, disiūctiua vel cōditionali, vbi non refert restricte? Respondetur, ꝙ prouenit D ex modo concipiendi hominū, qui inclinātur naturali inclinatione ad assentiendum vero, & dissentiendū falso. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate:aliquod enunciabile est falsum, & idem necessario est verū. Probatur, quia est vna copulatiua, cuius ambę partes sunt verę: igit de prima notum est, de secunda probatur:quia aliquod idem necessario est verum, vt patet per æquiualentiam propositionum. Improbatur, quia impossibile est idē enūciabile simul esse verum & falsum. Respondetur, quòd idem potest capi dupliciter. Vno modo relatiue, & sic sophisma est falsum,quia secunda pars est falsa,& est sensus, idem enunciabile, quod est falsum, est verum, vel pōt teneri indefinite, & ly necessario no-

Obiectio.

Sophisma

E nominaliter est datiui casus, & sic verum est, & est sensus aliquod enūciabile, quod est idem cum necessario, est verum.

ARGVITVR primo sic: Si relatiuum secundario faceret notitiam rei, sequeretur ꝙ sibi correspondere conceptus antecedentis, sed hoc est falsum, quia dicendo, fortes currit, & ille fortes disputat: illi relatiuo, ille, non correspondet, nisi actus referendi, cum sit purum syncathegorema. ¶Secundo sic, tale relatiuū est purum syncathegorema: ergo nō supponit: Nec valet dicere, ꝙ vt est relatiuum pure referens non supponit, sed vt supplet vicem relatiui referentis, & relati simul. Cōtra: quia sic æquiualet aggregato ex syncathegoremate & cathegoremate: ergo nō

F supponit. ¶Tertio sic: Nihil est in mente, quod supplet vicem relatiui inferentis & relati simul: ergo nullū erit relatiuum mentale. Antecedens probatur: quia in mente omnia exprimuntur. Ad primum dicitur, ꝙ relatiuo referenti tantum, correspondet actus referendi, sed tale propriè nō est relatiuum, sed relatiuo quod supplet vicem aggregati ex relatiuo referente & relato simul, bene correspondet conceptus antecedentis, ita quòd quando dicitur, quòd relatiuum facit secundario notitiam, id est excitat potentiam ad formandū conceptum de antecedente, & per hoc soluitur tertia ratio. Ad secundum dicitur ponendo aliquas propositiones. ¶Prima, relatiuum identitatis pure referens, non supponit: quia est purum syncathegorema. ¶Secunda, relatiuum diuersitatis G substantiæ non reciprocum, supplēs Art.2. vicem relatiui referentis & relati simul, supponit. Et ad rationem dicitur, quòd verum est, quando a tali syncathegoremate propositio capit suam quantitatem, sed quando non capit, tunc tale aggregatum ex vno syncathegoremate & cathegoremate potest supponere, & tūc illud syncathegorema potest esse pars subiecti. Ad tertiam patet solutio in solutione primi argumenti.

Sequuntur aliquæ regulæ de relatiuis.

PRIMO sciendum quòd secunda regula est talis, non oportet ꝙ re- Art.1. latiuum substantiæ identitatis, non reciprocum, supponens, positum in propositione hypothetica conditionali, præcise supponat pro illo vel il- H lis, pro quo vel quibus verificatur propositio, in qua ponitur suum antecedens, quia ista propositio cōmuniter negatur, Deus non est, si ipse est omnipotens, & tamen si illud relatiuum, ipse, solum supponeret prō illo vel illis, pro quo vel quibus propositio antecedentis verificatur, ipsa esset vera, cū sensus eius esset, Deus non est, si ipse Deus, qui non est, est omnipotens, modo ille sensus est verus, cum sit bona consequētia, quia antecedens est propositio impossibilis: modo oīs cōditionalis, cuius antecedens est impossibile, est vera: similiter diceretur de ista? fortes est asinus, si ipse est rōnalis, quia sensus est, fortes est asinus. si ipse fortes, q est asinus, est rationalis. ¶Tertia regula,

A gula, relatiuum substantiæ identitatis, non reciprocum, supponens in propositione hypothetica disiunctiua, non solum supponit pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propositio sui antecedentis; sed pro omni illo, pro quo supponit suũ antecedens, ista communiter conceditur, sortes currit, vel ipse quiescit, & tñ si illud relatiuum, ipse supponeret pręcise pro illo, pro quo propositio antecedẽtis verificatur, illa esset falsa, supposito, ꝙ sortes non curreret, quia esset vna disiunctiua, cuius vtraque pars esset falsa, cum sensus esset talis, sortes currit, vel ipse sortes, qui currit, requiescit, modo hoc est falsum. similiter ista communiter

B conceditur, sortes est asinus, vel ipse est homo, & tamen si illud relatiuum, ipse, supponeret præcise pro illo, pro quo propositio antecedentis verificatur, tunc ipsa est falsa, cum sensus eius esset talis, sortes est asinus, vel ipse sortes, qui est asinus, est homo; ille sensus est falsus, & similiter diceretur de multis alijs. Ex istis sequitur, primo

Corollaria.

quòd in copulatiua affirmatiua loco relatiui non licet ponere antecedens, quia propositio de antecedente, loco relatiui posita, esset vera, quæ esset falsa, si relatiuum poneretur, vt ista est falsa: asinus est animal & sortes est illud; & tamen illa est vera, asinus est animal, & sortes est animal. Sequitur secundo, ꝙ in disiunctiua & condicionali loco relatiui licet ponere antecedens, vt homo currit, vel ipse quiescit. Similiter idẽ est dicere, sortes est homo, si ipse est asinus, & dicere, sortes est homo, si sortes est asinus. C

Art. 2. SECVNDO sciendũ, ꝙ ad vidẽdum, qua suppositione supponat relatiuũ, ponũtur aliquæ regulæ. ¶Prima relatiuũ substãtiæ idẽtitatis, habens pro antecedẽte terminũ, discrete tentũ, dũmodo illud relatiuum sit primitiuę speciei, supponit discretè, vt sortes currit, & ille mouetur, ibi illud relatiuum, ille, supponit discrete, & loco talis relatiui licet ponere antecedẽs. ¶Secũda regula: relatiuũ substantiæ identitatis non reciprocum, suppones cõiter, supponit illa suppositione, qua supponeret terminus absolutus, communiter tentus, in tali loco positus, vt homo currit, vel ipse mouetur, ibi illud relatiuũ, ipse, supponit personaliter & determinate, quia si loco eius poneretur suum antecedens, tale antecedẽs supponeret determinate, similiter cum dicitur, homo currit, & omnis ille mouetur, ibi ly ille supponit confusè & distributiuè: quia si loco illius poneretur suum antecedentes: tale supponeret confusè & distributiuè.

Regulæ.

D

Ex quo patet, ꝙ relatiuum substãtię identitatis non reciprocũ, variat suã suppositionem per additionẽ vel remotionẽ signorum distributiuorũ, sicut & alij termini. Et si quis dicat, ꝙ hoc est contra regulam cõmunem omnium logicorũ, dicentium, quod relatiuum substantię idẽtitatis nõ reciprocũ supponit eodẽ modo, sicut suum antecedens. Rñdetur, ꝙ illa regula est vera, quando antecedens & relatiuum accipiuntur sine signo cõfusiuo, & ꝙ non sit aliquid impe-

Corollarium.

Obiectio.

E diens. ¶Tertia regula; relatiuū substantiæ identitatis reciprocum primitiuæ speciei, supponit eadem specie suppositionis, sicut suum antecedēs, & etiam pro illo vel illis, ꝓ quo vel quibus suum antecedens supponit, tamen est differentia, quia sub relatiuo substantiæ identitatis reciproco, supponente confusè & distributiuè: fit solū descensus sigillatim: ideo loco relatiui substantiæ identitatis reciproci non licet ponere suū antecedēs, vt loco istius relatiui, se, in ista propositione, omnis homo videt se, non licet ponere antecedens eius cū tali specie suppositionis, sic dicendo omnis homo videt omnem hominem, quia prima potest esse vera, secunda existente falsa. ¶Vnde descendere sigillatim est, quādo sub termino supponente cōiter pro plu-
F ribus, posito a parte prædicati, nō fit descensus, quin ētfiat sub subiecto, sic ꝙ singulare', quod sumitur sub prædicato, debet correspondere singulari sumpto sub subiecto, vt omnis homo videt se, sic debet descēdi: ergo sortes videt se, & Plato videt se &c. vel sic sortes videt sortem, Plato Platonem. ¶Sed de suppositione relatiui, suus, est auertendū, ꝙ istud relatiuum, suus, ponitur in propositione cum termino, significante rem possessam, vel sine tali termino. ¶Si cum tali termino hoc est dupliciter: quia vel ponitur in eadem cathegorica, & tunc supponit sicut suum antecedens, puta pro possessore, vt sortes equitat suum equum, ibi ly suū supponit discretè pro ipso sorte. si in alia cathegorica, tunc supponit

sicut supponeret terminus absolu- G
tus, cōiter tētus loco eius positus, vt sortes currit, & suus equus equitat: ly suus supponit determinatè ꝓ possessore. ¶Si vero ponatur sine termino, significante rem possessam, supponit sicut supponeret terminus absolutus loco eius positus pro re possessa, vt omnis homo habet suum, ibi suum, supponit confusè tantum pro re possessa.

Tertio sciēdum, ꝙ relatiuū Art. 1.
substantiæ diuersitatis nunquā supponit pro illo pro quo verificat propositio sui antecedētis, vt sortes currit, & reliquus disputat, ibi ly reliquus non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis. ¶Et aduerte, ꝙ tale relatiuum diuersitatis, si supponat, supponit, sicut terminus absolutus cōiter tentus supponeret, si loco eius poneretur, & variatur eius suppositio secū- H
dum aliam & aliā additionē signi, vt homo currit, & alius disputat, ibi ly alius supponit determinatè: sortes currit, & iste alius disputat, ibi alius supponit discretè. ¶Aduerte tamen, quòd tale relatiuum diuersitatis stat in duobus casibus non supponere primo quādo antecedēs eius non supponit, vt antichristus currit, & alius scribit: ibi, alius, non supponit, quia de nullo ente verum est dicere, ꝙ sit alius ab antichristo, quia tunc sequeretē antichristū esse, vt patet exponēdo. Scđo qñ añs supponit pro quolibet ente mundi, vt oē ens est, & aliud currit, ibi aliud non supponit, quia nullum est ens mundi, quod sit ab omni ente mūdi aliud.

¶Rela-

A ¶Relatiuum accidentis est duplex, scilicet identitatis & diuersitatis. Identitatis est, quod natum est supponere pro re simili, vel æquali illi rei, pro qua verificatur propositio sui antecedentis, vt sortes est albus, & talis est Plato. Sed diuersitatis est, quod natũ est supponere pro re dissimili, vel inæquali, pro qua verificatur propositio sui antecedentis, vt sortes est albus, & alterius modi est Plato: Et quodlibet tale potest esse duplex, scilicet reciprocum & nõ reciprocum, reciproca supplentur per ista complexa, se taliter qualificatũ, vel se aliter qualificatũ, vt sortes videt se taliter qualificatum sicut Plato, sortes videt se aliter qualificatũ, quàm sit Plato. Vnde pro suppositione omnium istorum ponuntur

Regula.

B duæ regulæ. ¶Prima, nunquam relatiuum accidentis supponit pro illo vel illis, pro quo vel quibus verificatur propositio sui antecedentis, sed pro re simili, vel æquali vel dissimili, vel inæquali pro qua verificatur propositio sui antecedentis. ¶Secunda regula, suppositio relatiui accidẽtis variatur secundum aliam & aliã additionem signi, nam si addatur signum vniuersale, supponet confusè & distributiuè, vt sortes est albus, & talis est Plato, ibi talis supponit determinatè, sortes est albus, & omnis talis est homo, ibi talis supponit cõfusè & distributiuè. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, omnis homo est animal, & risibile est illud. Probatur: nam est vna copulatiua, cuius vtraque pars est vera, de prima notum est. de secunda patet,

Sophisma.

nam hoc relatiuum, illud, supponit C determinate, ergo est vera: nam ad eius veritatem sufficit verificatio vnius singularis. Improbatur sic: risibile supponit determinate, signetur ergo aliquod suppositum eius, & sit sortes, tunc hæc est falsa, omnis homo est animal, & sortes est ille: ergo sophisma est falsum. Respondetur, quòd ipsum est verum, & negatur quòd ista sit falsa: omnis homo est animal: & sortes est ille, & si arguatur, quia non sequitur, omnis homo est animal, & sortes est ille: ergo Plato est animal, & sortes ille: respondetur, quòd consequentia nõ valet: quia arguitur à termino supponente determinate, ad ipsum supponentem discrete. Et per idem potest solui istud: aliquis homo est, & D omnis homo est ille, & est verum, & ly ille supponit confusè tantum: nec sequitur, aliquis homo est, & omnis homo est ille: ergo iste homo est, & quilibet homo est ille, vel iste homo est, & quilibet homo est ille: quia arguitur à termino supponente confusè tantum, ad ipsum supponentem discretè tantum.

ARGVITVR primo sic: In ista propositione; sortes est currens, & illud est homo, ibi illud est relatiuum substantiæ identitatis, & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis, quia tunc supponeret determinate, quod falsum est. ¶Secundo sic: In ista propositione: sortes est dictio prolata à Ioanne, & illud est disyllabum: ibi, illud, est relatiuum substan-

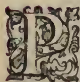
E tias identitatis, & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis, quia tunc supponeret materialiter, quod est falsum, quia ibi tenetur relatiuè. ¶ Tertio sic: In ista, antichristus non est, & ille erit, ibi ille, est relatiuum identitatis, & tamen non supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedétis, quia ampliatur, vbi antecedens non ampliatur. Ad primum respondetur, quòd supponit discretè, quia sensus eius est, sortes est currens, & illud currens, qđ est fortes, est homo. Ad secundum dicitur, quòd supponit materialiter relatiuè, quia includit in se relatiuũ referés significatiuè, & cũ hoc includit relatiuum relatum, materialiter acceptum: dicunt tamen aliqui, ꝙ supponit personaliter. Ad tertiũ dicitur, quod relatiuum substãtiç idẽtitatis non debet ampliari: neque restringi ad supponendum pro aliquibus, nisi pro illis, pro quibus verificatur propositio sui antecedentis, vel denotatur verificari, potest tamẽ bene supponere pro illis ample, antecedente non ampliato, immo antecedente non supponente. G

F

SVMMVLARVM PETRI HISPANI H

Tractatus Nonus.

Cui titulus est. De Ampliationibus.

Ersonalis suppositio est acceptio termini communis pro suis inferioribus, cuius alia est determinata: alia confusa, vt prius patuit. Item personalium suppositionũ, alia est restrictiua, alia ampliatiua, & ita ampliatio, & restrictio habent fieri circa suppositionem personalem. Restrictio est coarctatio termini communis à maiori suppositione ad minorẽ, vt cum dicitur, homo albus currit, hoc adiectiuũ, albus, restringit hominem ad supponendũ tantum pro albis. ¶ Ampliatio est extensio termini communis à minori suppositione ad maiorem, vt cum dicitur, homo potest esse antichristus, iste terminus, homo, non supponit solum pro his, Restrictio & Ampliatio quid.

Sup. car. 131. D.

qui

A qui sunt, sed etiam pro, his, qui erunt: vnde ampliatur ad futuros. Dico autem, termini communis, quia terminus singularis, vt sortes, nō ampliatur, neq; restringitur. Ampliationū alia fit per verbum, vt per hoc verbum, potest, vt homo potest esse antichristus, alia fit per nomen, vt hominem esse antichristum est possibile: alia fit per participium, vt homo potens est esse: animal alia ꝑ aduerbium, vt homo necessario est animal: homo enim non solū ampliatur pro præsenti tempore, sed etiam pro futuro, & ideo sequitur alia diuisio ampliationis scilicet ꝙ ampliationum alia fit

Ampliationū genera.

B respectu suppositorum, vt homo potest esse antichristus: alia fit respectu temporum, vt homo necessario est animal, vt dictum est. ¶ Circa prædicta quæritur, vtrū hoc sophisma, impossibile potest esse verum, sit verū vel falsum. Quod sit verum, probant, quia illud, quod est, vel erit impossibile, potest esse verum: sed antichristum non fuisse post tempus suū, est impossibile, & modo potest esse possibile, & verum: ergo impossibile potest esse verū. ¶ Contra: quicquid potest esse verum, est possibile, sed impossibile potest esse verum: ergo impossibile est possibile: in tertio modo primæ figuræ, sed cōclusio est falsa: ergo aliqua præmissarum: non maior, ergo minor: sed hæc est prima: ergo prima est falsa. ¶ Solutio, prima simpliciter est falsa: hæc scilicet impossibile potest esse verum, & sophisma peccat contra fallaciā accidētis, quia cum dico id, quod est, vel erit impossibile, duo dico scilicet subiectum illius possibilitatis, & illam impossibilitatem, siue ipsum possibile: sed illud, qđ est, vel erit, est res subiecta, & impossibile accidit ei, & posse esse verum assignatur in esse vtrique, sicut hęc: antichristum non fuisse, erit possibile, sed antichristum non fuisse potest esse verū: ergo impossibile potest esse verū,

Quæstio.

C

D non valet, quia antichristū non fuisse, est res subiecta, & impossibile est accidens, & posse esse verum, assignatur inesse vtrique. De ampliatione, quę fit ratione suppositorum talis datur regula. ¶ Terminus communis supponens verbo, habenti vim ampliādi a se, vel, ab alio, ampliatur ad ea, quæ possūt esse sub forma termini supponentis, vt homo potest esse animal: hic iste terminus, homo, non solū supponit pro præsentibus, sed etiā ampliatur ad omnes, qui erunt: dico autem de se, quia hoc verbum, potest, de se habet vim ampliandi: dico autem ab alio, quia hoc participiū, potens, & hoc nomen possibile, dant virtutem ampliandi verbo, cui adiunguntur, vt homo est

Regula.

E *potens esse animal, vel animal possibile est esse album, & sic de alijs. De ampliatione autem, quæ fit ratione temporis talis datur regula.*

Regula. ¶ *Terminus communis supponens vel apponẽs verbo, habente vim ampliandi quo ad tempus, supponit pro his, qui sunt, qui erunt, vel qui fuerunt, vt homo necessario est animal, ibi tã homo, quàm animal tenentur pro his, qui sunt, & qui erũt.*

Arti. 1. PRIMO sciẽdum, ꝙ ampliatio est acceptio termini in propositione pro suo significato, vel suis significatis respectu signi, vel æquiualentis, importantis diuersas differentias tẽporis disiunctim, in ordine ad terminum supponentem, respectu pluriũ differentiarũ temporis diuisim. Vn F de in ista diffinitione ponitur, acceptio, sicut in diffinitione suppositionis, & hoc loco generis. Dicitur notanter, in propositione, quia termini extra propositionem non ampliãtur, vnde ad hoc ꝙ terminus amplietur, oportet quòd supponat, ideo termini non supponentes proprie non ampliantur. Dicitur notanter, pro suo significato, propter terminos singulares, vt dicendo; Petrus curret, ibi ille terminus, Petrus, ampliatur & tamen non supponit pro pluribus significatis. Et talis ampliatio vocatur ampliatio tẽporũ, & non significatorum. ¶ Vnde ampliatio temporum, est qñ terminus accipitur pro pluribus differentijs temporum, q̃ acciperetur, si non ampliaret, respectu quarũ seorsum verificatur. ¶ Sed ampliatio suppositorum est, qñ terminus G accipitur pro pluribus suppositis, q̃ acciperetur, si non ampliaretur, & tali ampliatione ampliantur termini cões, vt hõ fuit. Dr̃ notanter, respectu signi importantis, &c. ad denotãdum illud, per quod fit ampliatio. Nam ampliatio instrumentaliter fit per terminos, & principaliter per intellectum. ¶ Vnde illud signum dicitur importare diuersas differẽtias temporum, quod est tale, ꝙ ratione ipsius intellectus accipit terminum in ordine ad diuersas differentias tẽporum. ¶ Vnde tres sunt differentiæ temporum. s. pñs, præteritum, & futurum, & põt poni adhuc duæ. s. possibile, & imaginabile. Vnde terminorum ampliatiuorum quidam ampliãt terminos à parte ante positos, vt verba præteriti, & futuri tempo- H ris & eorum participia, quidam ampliant terminos, post se positos, vt sunt verba significantia actum interiorem animæ, vt intelligo, cognosco: quidam ampliant tam à parte ante, q̃ à parte post, vt possibile, impossibile. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ aliqui termini dñr ampliare ratione tẽporis, vt illi termini, qui important aliq̃ differentiam tẽporis aliã à præsenti, & tales termini ampliant à parte ante terminos & non à parte post, cuius ratio est intellectus, qui vult ꝙ virtus eorum feratur ante & non a parte post, alij termini ampliant ratione significationis, quorum significatio potest conuenire tam rebus existentibus, quàm non existentibus, vt sunt termini importantes actum interiorem animæ. Et dicitur

A notanter, disiunctim. Unde ille terminus dicitur importare diuersas differentias temporũ disiũctim, qui importat tales differentias, ac si loco eius poneretur vnum disiunctũ, importans illas differentias. Dicitur notanter, in ordine ad terminum supponentem respectu plurium differẽtiarum temporis diuisim, nam si terminus non possit accipi respectu illarum differentiarum temporis diuisim, tunc propriè non ampliatur, iõ ibi non est ampliatio, antichristus erit, quia non potest accipi respectu differentiæ temporis præsentis, & futuri seorsum. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ nõ quilibet terminus, qui accipitur respectu verbi futuri temporis, vel præteriti ampliatur: licet bene acci-
B piatur respectu diuersarum differentiarum temporum disiunctim.

SECVNDO sciendum, ꝙ ad hoc ꝙ aliquis terminus à parte subiecti amplietur, respectu copulæ de preterito, vel consimilis, duo requirunt. ¶ Primo, ꝙ talis terminus habeat suppositum vel supposita, sibi correspondens vel correspondentia, tam in ordine ad copulam de præsenti, q̃ ad copulam de præterito, propter cuius defectum dicendo: Adã fuit, ibi, Adam, non ampliatur. ¶ Secundo, ꝙ talis terminus à parte subiecti non restringatur, propter cuius defectum dicendo, quod est homo, fuit animal: ibi homo, non ampliat, quia restringitur per illam implicationẽ, quod. ¶ Et aduerte ꝙ terminus non dicitur ampliari in propositione, eo quòd plura significet, q̃ si non ampliaretur, quia terminus vbicunque ponatur, semper æquè mul- C
ta significat, quia vbicunque ponatur, siue in propositione, siue extra, siue cum ampliatione, siue non, semper subordinatur eidem conceptui mentali, sed talis conceptus semper æqualiter significat, quia significat naturaliter. ¶ Aduerte etiam, ꝙ terminus dicitur ampliari ratione significati vel significatorum, & etiam ratione suppositionis, idest ꝙ terminus non ampliatur, nisi habeat significatum vel significata, & quòd supponat. ¶ Ex istis sequitur, quòd ampliatio se tenet ex parte materiæ propositionis, quia se tenet ex parte terminorum significantium, & etiam se tenet ex parte formæ propositionis, quia terminus non ampliatur in propositione, nisi accipiatur in or D
dine ad diuersas copulas, importantes diuersas differentias temporis, & tunc ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima est est, quilibet terminus supponens, positus à parte subiecti, respectu copulæ principalis, vel verbi includẽtis copulã principalem præteriti temporis, vel respectu participij præteriti temporis, quod est prædicatũ, vel adiectiuũ principalis prædicati, habẽs significatũ vel significata, sibi correspondentia in ordine ad tẽpus præsens & præteritum, ampliatur ad supponendum pro significato vel significatis, quod est, vel fuit. Dicitur notanter, supponens, quia terminus non supponens non ampliatur. Et dicitur notanter, positus à parte subiecti, quia si poneretur a parte prædicati, nõ sic ampliaretur. Dicitur notanter, respectu copu-

læ

E læ principalis, vel verbi includentis copulam principalem, quia nō oportet, quòd amplietur respectu copulę minus principalis, vt dicēdo, homo, qui fuit, est: ibi ille terminus, homo, non ampliatur. Dicitur notanter, respectu participij &c. quia si tale participium non esset prædicatū, vel adiectiuum principalis prædicati, non ampliaretur, vt dicēdo, homo videt asinum genitum, ibi, homo, nō ampliatur, quia genitum non est prædicatū, neq; adiectiuum principalis p̄dicati, quia videns est principale p̄dicatum. ¶ Ex omnibus istis sequit, ꝙ istæ propositiones sunt concedēdæ, virgo fuit meretrix, nam sensus est, quod est virgo, vel quod fuit virgo, fuit meretrix, puer fuit senex,
F viuum fuit mortuum, præteritum fuit futurum. generādum fuit mortuum, & sic de alijs.

Artic. 3. Tertio sciēdum, quòd. ¶ Secunda regula est talis, quilibet terminus supponens, positus à parte subiecti respectu verbi futuri temporis, quod est copula principalis, vel includēs copulam principalem, vel respectu participij futuri, temporis, quod est prædicatum vel adiectiuū principalis prædicati, habens significatum vel significata, sibi correspondentia pro tempore præsenti, & futuro: ampliatur ad supponendū pro significato, quod est, vel erit, nisi restringatur ad vnam differentiam tēporis, & omnes istæ particulæ declarantur, sicut in regula præcedenti. ¶ Ex ista regula patet, ꝙ omnes istæ sunt concedendæ, album erit nigrū, cum sensus eius sit, ꝙ album, quod est, vel quod erit, erit nigrum, similiter meretrix erit virgo, similiter mortuum est generandum, & sic de similibus. ¶ Tertia regula, quilibet G terminus supponens, captus respectu huius verbi, potest, vel respectu istorum modorum, scilicet possibile, contingens, impossibile, & necesse, primè intētionaliter & syncathegorematicè captorum, supponit pro eo, quod est, fuit, vel erit, vel potest esse: dummodo habeat significatum vel significata, correspōdens vel correspondentia pluribus differentijs temporum. Et dicitur notanter in litera, primò intentionaliter & syncathegorematicè captorum, quia si tales modica p.rentur secundè intentionaliter, prout faciunt propositiones modales compositas, nō amplia- H rent. ¶ Quarta regula, quilibet terminus positus à parte subiecti respectu prædicati, quod est nomen verbale terminatum in bile, vel in tiuū, importans aptitudinem: ampliatur pro eo, quod est, vel potest esse, dummodo non restringatur ad vnam differentiam temporis, vt hō est amabilis: Homo est amatiuus, ly homo ampliatur pro eo, quod est, vel pōt esse. Dicitur notanter, importās aptitudinem, quia si nō importaret, tūc non haberet vim ampliandi, vt sunt isti termini, cubile, sedile, & sic de alijs. ¶ Quinta regula, quilibet terminus rectus ab istis verbis, significatur, ampliatur, verificatur, mediātе ista propositione, pro:, ampliatur ad supponendum ad quinq; differētias temporū, vt dicendo homo supponit pro homine, propositio verificatur

A catur pro homine, ibi ly homo supponit pro homine, qui est, qui fuit, erit, potest esse, vel imaginatur esse. Et dicitur notanter, rectus mediante ista præpositione pro, quia aliter non ampliaretur, vt dicendo, propositio verificatur pro homine, ibi, propositio, non ampliatur. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, homo est mortuus. Probatur, quia ꝙ est, vel fuit homo, est mortuum: ergo homo est mortuus. Improbatur, nullus hõ qui est, est mortuus, omnis homo est homo, qui est: ergo nullus homo est mortuus. Item omnis homo est viuus: ergo nullus homo est mortuus, tenet consequentia a contrarijs. Ad sophisma responde tur, ꝙ ipsum est verum. Et ad primã

Sophisma.

B rationem dicitur, negando cõsequẽtiam, quia arguitur a minus amplo ad magis amplum cũ distributione magis ampli. Pro cuius declaratione ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima, arguendo a magis amplo ad minus amplum cum distributione magis ampli, & posita constantia minus ampli, est bona consequentia, vt bene sequitur, omnis hõ fuit albus, & homo est, ergo homo, qui est, fuit albus. ¶ Secunda regula, arguendo a magis amplo ad minus amplum sine distributione magis ampli, non valet consequentia, vt non sequitur homo fuit albus, ergo homo qui est, fuit albus. ¶ Tertia regula, arguẽdo a minus amplo ad magis amplum sine distributione magis ampli, est bona consequentia, vt bene sequitur, homo, qui est, fuit albus, ergo homo fuit albus. ¶ Quarta regula, ar-

Regula.

C guẽdo a minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli, non valet consequentia, vt non sequitur, omnis homo, qui est, fuit albus, ergo omnis homo fuit albus. Ad secundam rationem negatur cõsequentia, ad probationem dicitur, quòd non debite arguitur a contrarijs, quia termini non tenẽtur ęque ample.

¶ Arguitur primo sic; Vnus terminus non dicitur agere in aliũ terminum, igitur vnus terminus nõ dicitur ampliare alium terminum. ¶ Secundò sic; Copula præteriti, & copula futuri sunt simplices copulę, ergo non habent vim ampliandi magis, q̃ copula præsentis temporis. ¶ Tertio sic; Si regulæ supradictæ essent bonæ, sequeretur ꝙ ista esset vera, iustus damnabitur, cum sensus

D eius sit, qui est, vel erit iustus, damnabitur, sed consequens est falsum, quia propositio vera de futuro, debet habere, vel saltem potest habere aliquam de pręsenti veram, sed nunquam ista erit vera, iustus damnaŧ. Ad primum dicitur, ꝙ vnus terminus non dicitur ampliare alium eo, ꝙ agat in alium terminum, sed quia intellectus mediante tali termino accipit alium terminũ ample pro suis significatis. Ad secundum dicitur, ꝙ talis copula est simplex, & quantum est de se non habet virtutem ampliãdi subiectum, sed ampliatur ex bonitate modi intelligendi, & communis modi concipiendi ipsius intellectus, sic accipientis subiectum in ordine ad diuersas differentias temporum. Ad tertium dicitur, quòd non

E debet sic reduci ad vnam de præsenti, sed sic hoc damnatur, demonstrãdo per ly hoc illud, pro quo supponebat ly iustus. Vnde ad sciẽdum qualiter propositiones de præterito, & futuro debeant reduci ad vnam de præsenti, ponuntur aliquæ regulæ.

Regula. ¶ Prima si in propositione de præterito, vel de futuro ponatur aliqua determinatio præteritionis, vel futuritionis, tales determinationes debent dimitti, reducendo eas ad vnã de præsenti, vt ego fui heri, sic reducitur, ego sum, ego bibam cras, sic reducitur, ego bibo. ¶ Secunda regula, si tales propositiones sint de copulato extremo, hoc est si inter partes subiecti ponitur coniunctio copulatiua, reducuntur per plures propositiones inconiũctim sumptas, vt Adã & Noe fuerunt, sic reducitur, Adam

F est, Noe est. ¶ Tertia regula, si in talibus propositionibus ponatur terminus numeralis, debet reduci per plures propositiones, secundum exigentiam numeri, vt Helena peperit decem filios, sic reducitur: Helena parit istum filium: Helena parit istum filium, & sic de alijs. ¶ Quarta regula, si tales propositiones constituantur ex terminis contrarijs vel repugnantibus si tales propositiones sint particulares vel indefinitæ, loco subiecti debet poni pronomen demonstratiuum, demonstrans illud, pro quo supponebat subiectum, vt albũ erit nigrum, sic reducitur, hoc est nigrum, sed si tales sint vniuersales, debent reduci per plures singulares, successiuè possibiles, vt hæc est vera, omnis homo morietur, quando vnus solus homo morietur. G

Sequuntur adhuc aliqua regulæ.

Art. 1. PRIMO sciendũ, quod. ¶ Quinta regula talis est ablatiuus præcisè exprimens significatum termini ampliatiui, rectus à parte post à tali termino ampliatiuo, ampliatur ad tot differentias temporum, ad quot talis dictio potest ampliari, dummodo nõ restringatur, vt homo est amabilis amore, ibi amore, ampliat pro amore, qui est, vel qui potest esse. ¶ Sexta regula, terminus positus respectu dictionum importantiũ actũ interiorẽ animæ, rectus à parte post à tali dictione, dummodo in illũ terminum transeat actus talis dictionis, ampliatur ad supponẽdum pro H eo, quod est, fuit, erit, potest esse, & imaginatur esse. Dicũt etiam aliqui similiter de verbis importantibus actus sensus exterioris, ꝙ ampliant terminum pro tempore præsenti, & ad modicum tempus præteritum vt audio sonum, ibi ampliatur ad sonum, qui est, & qui statim ante fuit. ¶ Septima regula. terminus supponens positus à parte ante respectu istius termini, prius, importantis prioritatem temporis, ampliatur ꝓ eo, quod est, vel fuit, nisi impediat, vt homo est prior asino, ibi ille terminus, homo, ampliatur pro eo, qđ est, vel fuit. Et dicitur notanter, importãtis prioritatem temporis, quia si importaret aliam prioritatem, puta naturæ, vel ordinis, vel honoris non ampliaret, sed tertius positus à

A parte post, rectus ab eo, ampliatᷓ pro eo, quod est, vel erit, & per oppositũ dicatur de posterius. Nam terminus positus a parte ante, ampliatᷓ pro eo, ꝙ est, vel erit, dummodo denotetur præcedere, & terminus sequens pro illo, quod est, vel fuit, dummodo denotetur sequi, & ꝙ posterius importet posterioritatem tẽporis, vt homo est posterius asino, homo, ampliatur pro eo, quod est, vel erit, & asino, pro eo quod est, vel fuit. ¶ Octaua regula, terminus supponens, captus respectu verbi importantis mutationem acquisitiuã, ampliatur pro eo, quod est, & immedia B te post hoc erit, dummodo significatum illius termini denotetur acquiri, vt asinus generatur, ibi ly asinus supponit pro eo quod est, & immediate post hoc erit, sed terminus captus respectu verbi, importantis mutationem deperditiuam, ampliatur ad supponendum pro eo, quod est, vel immediate antea fuit, vt asinus corrumpitur, ibi asinus supponit ꝓ eo, quod est, vel pro eo, quod immediate ante hoc fuit. ¶ Nona regula, terminus, qui est subiectũ huius verbi, incipit, ampliatur ad supponẽdũ pro eo, quod est, & immediate post C hoc erit, vt homo incipit esse, ibi homo ampliatur ad supponendum pro homine, qui est, & immediate postea erit, hoc tamen non est semper necessarium: Nam secundum Sco. res aliqua potest durare per solũ instans, & tunc tantum supponit pro illo, quod nunc est, & antea non fuit. Sed terminus, qui est subiectũ illius verbi, desinit ampliatur ad supponẽdum pro eo, quod est, vel immediate ante fuit, vt homo desinit esse, ibi homo, ampliatur ad supponendum pro homine, qui est, vel qui immediate ante hoc fuit, & debent istę duæ regulę intelligi in rebus durantibus plusquàm per instans. ¶ Sed D aduerte ꝙ terminus ampliatus importat illa, ad quæ ampliatur secundum exigentiam suppositionis, vt si supponit determinate, importat illa disiunctiue, si confuse & distributiue, importat illa copulatiue, & sic de alijs. Aduerte tamen ꝙ propositiones, in qbus ponũtur termini ampliatiui, debẽt exponi disiũctim, hoc est per propõnent cathegoricã de disiuncto extremo: in qua differentiæ temporales disiunctim accipiuntur.

In quo. q. 1 a.

SVMMV-

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Decimus.

Cuius præscriptio est. De Restrictionibus.

Restrictio qd & quotuplex.

Estrictio est coartatio termini communis a maiore suppositione ad minorē, vt dictum est prius. ¶ *Restrictionum autem alia fit ꝑ nomen, vt homo albus: iste terminus, homo, non supponit pro nigris, neque pro medio colore coloratis, sed restringitur ad albos: alia fit per verbum: vt homo currit: iste terminus, homo, supponit pro præsentibus tantum.* ¶ *Alia fit per participium: vt cum dicitur: homo currens disputat: iste terminus, homo, supponit pro præsentibus.* ¶ *Alia fit per implicationem: vt cum dicitur, homo, qui est albus, currit: hæc implicatio, qui est albus, restringit hominem ad albos. Item restrictionū factarum per nomen: alia fit per inferius, superiori appositum: vt animal homo currit: ille terminus, animal, tātum supponit pro animalibus, quæ sunt homines.* ¶ *Alia fit per differentiam aduenientem generi, quæ est essentialis: cum sit constitutiua rei, vt cū dicitur animal rationale: hic animal supponit pro rationalibus animalibus.* ¶ *Alia fit per adiectiuum accidentis, vt cū dicitur: homo albus: iste terminus, homo, supponit tantum pro albis hominibus. De restrictione facta per nomen communiter sumptum tales dantur regulæ.* ¶ *Omne nomen, non diminuens, nec habens vim ampliandi, adiunctum ex eadē parte termino magis communi, restringit ipsum ad supponendum pro his, ad quæ exigit sua significatio, vt patet in exemplis prædictis, vt homo ꝑ suam significationem restringit animal ad animalia, quæ sunt homines, vt cum dicitur, animal homo, & albus restringit hominē per suam significationem ad homines albos, vt cum dicitur, homo albus. Dico autem non diminuens, ad remouendum nomina diminuentia rationem adiūcti,* Regulæ.

A *vt mortuus, vel corruptus, & similia, quæ non restringunt, sed potius destruunt adiunctum. Dico autem non habentia vim ampliandi, ad remouendum dictiones ampliatiuas, vt potens, potest, possibile, quæ non restringũt, sed potius ampliant. ¶ Et sciendũ, quòd minus commune semper restringit magis commune, vt cũ dicitur, homo albus currit, quia homo reperitur in albis hominibus, & nigris, & medio colore coloratis: albus autem non. Vnde quo ad hoc quòd homo est magis commune, & albus minus cõmune, & sic albus restringit hominem, sed secundum ꝙ albus reperitur in hominibus, lignis, lapidibus, & brutis: homo autem non: vt sic albus est magis commune, & homo minus commune, & sic homo coartat album ad albedinem existentem in hominibus cum dicitur homo albus currit, & sic vtrunq; coartat alterũ secundum diuersa. Item de termino restricto talis datur regula.* Regula. *¶ Si signum vniuersale adueniat termino restricto, non distribuit ipsum, nisi pro his, ad quæ restringitur: cum enim dico, omnis homo albus currit: ibi homo restringitur ad albos, & non potest distribui, nisi pro albis. Item de restrictione datur regula talis.* Regula. *¶ Nihil positum a parte prædicati potest restringere terminũ communem, positum a parte subiecti, quò ad principalem eius significationem, vt homo est albus, iste terminus albus, in prædicato positus: non potest restringere hominem in subiecto, positum ad albos, quia si restringitur ad albos: ergo per regulam præcedẽtem, scilicet si signum vniuersale aduenerit termino restricto, solum distribuit ipsum pro his, ad quæ restringitur: vt in proposito, homo, distribueretur solum pro albis hominibus, & sic istius propositionis, omnis homo est albus, sensus esset, omnis homo albus est albus: ergo si vna erit vera, reliqua erit vera, & si vna est falsa, reliqua erit falsa, quod tamen est falsum: ergo cum dicitur, omnis homo est albus: iste terminus, homo, nõ restringitur, & sic patet illa regula. Dico autem quò ad principalem eius significationem, quia prædicatum restringit subiectum quo ad significationẽ, quæ est genus, vt cum dicitur, cygnus est albus: iste terminus, cygnus, restringitur ad mares & nõ ad mulieres, & sic albus restringit ipsum quo ad consignificationem, quę est genus, & non quo ad suam significationem. Item de restrictione facta per implicationem talis datur regula.* Regula. *¶ Omnis implicatio immediate coniũcta termino communi, restringit, ipsum, sicut suum adiectiuum, vt*

E cum dicitur: homo, qui est albus, currit: iste terminus, homo, restringitur ad albos per hanc implicationē, scilicet qui est albus. Item de eadem restrictione talis datur regula: Quotienscunq; signum vniuersale, & implicatio ponuntur in eadē locutione, duplex est oratio, ex eo φ signū potest præcedere implicationem, & sic distribuit terminum communē pro quolibet supposito: cum dicitur, omnis homo currit, qui est albus. Itē implicatio potest prius aduenire, & restringere terminum communem, & tunc signum postea adueniens, non distribuit ipsum nisi pro his, ad quæ restrin-
F gitur, vt omnis homo, qui est albus, currit, & tūc æquiualet huic omnis homo albus currit. Sequitur de restrictione facta per verbum, de qua plures dantur regulæ. ¶ Quarum prima talis est, terminus communis supponens, vel apponens verbo præsentis temporis, simpliciter sumpto, non habente vim ampliandi, neque ex se, neque ex alio, restringitur ad supponendum pro his, qui sunt sub forma termini communis supponentis. Dico autem termini cōis, qa terminus discretus neq; restringit neq; ampliat. Dico aūt verbum præsentis temporis, ad remouendum alia verba aliorum temporum, quia terminus communis aliam habet sup-

Regulæ.

positionem cum eis. Dico autem G
simpliciter sumpto, ad remouendum verba sumpta cum particulis diminuentibus, vt est opinabile, & inopinabile. Dico autem non habente vim ampliandi, ad remouendū verba ampliatiua, vt potest. Dico autem, neque ex se, neque ex alio, ad remouendum verba, habentia vim ampliandi ex alio: vt puta ex cōiuncto, sicut hoc uerbum, est, cū dicitur, est potest esse. Dico autem sub forma termini supponētis: quia homo supponit pro his, qui sunt sub humanitate, & animal, quæ sunt sub animalitate, ut cū dicitur, homo est animal. Item alia datur regula. ¶ Ter- H
minus communis supponens, uel apponens uerbo de præterito simpliciter sumpto, non habente uim ampliādi, nec ex se, nec ex alio, restringitur ad supponēdum pro his, quæ sunt, uel fuerunt, sub forma termini supponentis: ut cum dicitur, homo fuit animal: iste terminus, homo, supponit pro his, qui sunt, uel fuerunt homines: & animal pro his, qui sunt, uel fuerunt animalia. ¶ Item alia datur regula: Terminus communis supponens uel apponens uerbo de futuro, etiam supponit pro his, qui sunt, uel erunt sub forma termini supponentis, scilicet pro eis, qui sunt uel erunt in futuro, ut homo erit animal. Ex prædictis pa-

A tet ꝙ verbum restringitur quo ad significationem, quæ est tp̄s: & nō quo ad significationem principalem. ¶ Circa prędicta quæritur de hoc sophismate, omne animal fuit in arca Noe. Probat̄: homo fuit in arca noe, equus fuit in arca Noe &c. ergo oē animal fuit ī arca noe. ¶ Cōtra: oē animal fuit ī arca Noe: sed cæsar fuit aīal: ergo cæsar fuit in arca Noe, ꝙ est falsum: ergo aliqua ꝑmissarū est falsa, non minor, ergo maior. Q̄ꝰ aūt prima sit falsa, patet per quādam regulā, quæ dicit: ꝙ terminꝰ cōis supponens, vel apponens verbo de præterito, simpliciter sumpto restringitur ad supponendū pro his, qui sunt, uel fuerunt sub forma termini supponētis. ¶ Item

Sophisme.

Regula.

B alia est regula, ꝙ si signū vniuersale adueniat termino restricto, distribuit ipsum pro oībꝰ illis, ad quæ restringebat̄: ergo cum dr̄ omne animal fuit in arca Noe: iste terminus, animal, supponit pro oī animali, ꝙ fuit in arca Noe: quæ non fuerunt oīa in arca Noe: ergo prima est falsa. Item ad idem in hac propositione, oē animal, ꝙ tūc fuit, fuit in arca Noe: iste terminus, animal restringit̄ magis, quàm in ista ratione. omne animal fuit in arca Noe: cum in prima plura supponant̄. sed iste terminus, animal, restringit̄ ad ea, quæ fuerunt tunc in illo tempore, ꝑꝑ implicationem ibi positam: ergo si solum illa. quæ fuerunt in ꝑterito, fuerunt in arca Noe, & nō plura: oportet ꝙ hæc sit falsa, omne animal fuit in arca Noe, cum in ea plura animalia supponunt. ¶ Solutio, quidam dicunt, ꝙ hæc omne animal fuit in arca Noe, est duplex: eo ꝙ potest fieri distributio pro singulis generum, vel ꝑ generibus singulorum: Primo modo est falsa, secundo modo est vera: quia quādo fit distributio pro singulis genere tunc est distributio pro singulis indiuiduis, quæ sub eodem genere, & sub eadem specie continentur, tunc oportet quòd oīa indiuidua contenta sub animali, fuissent in arca Noe, quod est falsum. Sed cum fit distributio pro generibus singulorum, tūc

C

D solum est distributio pro generibus, vel specicbus, sed non fuit aliqua species animalis, quæ nō fuit in arca Noe: & illo modo est vera. Sed huic solutioni non acquiesco. quia species animalis nō fuit per se in arca Noe: sed tantum indiuiduum, vnde illo tempore non habuit veritatem, nisi pro singulis generum, idest pro indiuiduis & non pro generibus singulorum, vnde dico ꝙ propositio est falsa, concedo omnes rationes adductas ad hoc: & ꝓbatio peccat secundū consequēs ab insufficiēti īductione: quia nō accipit oēs partes distributionis, quæ sunt sub subiecto istius propositionis,

E *nis, oē aīal fuit ī arca Noe.* ¶ *So*
Quæstio. *let etiā quæri, vtrū similiter restringunt termini in propōne affirmatiua, & negatiua? Dicunt aliqui ꝙ nō, quia esse restringit ad existēs, & nō esse ad non existēs, ergo nō pro eodē fit restrictio in affirmatiua, & negatiua.* ¶ *Itē vr, ꝙ omnis negatiua, in qua esse negatur, simpliciter est falsa, si similiter restringātur termini in propōne negatiua & affirmatiua, quia in hac propōne, rosa est: iste terminus, rosa, restringit ad existēs, & si in hac, rosa nō est, similiter restringat ad existens: tūc est sensus, ꝙ rosa, ꝗ nō est, est, & hac est falsa: ergo hac rosa nō*
F *est, & sic ꝗlibet negatiua. in qua esse negat, esset simpliciter falsa, quod falsum est: ergo vr, ꝙ nō similiter restringūtur termini in propōne affirmatiua & negatiua. Sed probatur, ꝙ similiter restringantur, quia si in hac propōne, homo est: iste terminus, homo, restringitur ad existēs, & in hac, nullus homo est, ad non existens: ergo vtraq; est vera, quia de existentibus verè prædicatur esse, & de non existentibus remouetur esse: ergo contradictoriæ sunt simul vera, quod est impossibile: ergo illud etiam, ex quo sequitur impossibile: scilicet ꝙ non similiter restringātur termini in affirmatiua & negatiua.* ¶ *Item re-*
Regula. *gula est, quòd omne verbum simpliciter sumptū, non habens vim* G *ampliandi nec a se, nec ab alio, restringit terminū supponētem quo ad consignificationē, quæ est tēpus, & non quo ad significatione: ergo tēpus est cā restrictionis illius. Sed idē tempus est in affirmatiua & negatiua sibi opposita, vt rosa est, nulla rosa est: ergo eadem est causa restrictionis in vtraque: ergo pro eodē fit restrictio in vtraq;, & hac argumēta cōcedimus.* ¶ *Ad illud, quod primo obijcit, est dicendū ꝙ esse non restringit ad existēs, & non esse restringit ad nō existēs: sicut nec hoc verbū, curro, ad currēs, quia nullū verbū restringit sibi terminū supponētē quo ad significatio*H *nē, sed quo ad consignificationē, quæ est tēpus.* ¶ *Vnde non restringit supposita existētia, sed præsentia: supposita.n. præsentia possunt esse in aliquibus terminis tā existentia quàm non existētia, vt cū dico, enunciabile est: enūciabile supponit tam pro existentibus, quam non existentibus. Omnia aūt enunciabilia, quæ sunt falsa in præsenti, sunt in præsentia, sed nō existentia, quia nullū falsum est, & sic esse nō restringit ad existentia, sed ad præsentia: cū idē tēpus sit vtrobique, quod est cā restrictionis. Ad aliā dicendū est, ꝙ duplex est forma termini cōis.* ¶ *Quædā est, quæ saluatur in rebus existentibus tantum, ut*

huma-

A *humanitas, quæ est forma hominis, & animalitas, quæ est forma animalis, & in talib⁹ omnia supposita præsentia sunt existentia. ¶ Alia est forma termini cōis, quæ saluatur tā in rebus existentibus, quàm non existentibus, vt enunciabilitas quę est forma enūciabilis, quia quædam sunt enunciabilia existentia, vt Deum esse, & omnia vera, & alia sunt non existentia, vt hominē esse asinū, & omnia falsa, & in talibus non restringitur terminus cōis ad existentia, sed restringitur tā ad existentia, quàm ad nō existētia. ¶ Vnde istius propositionis,*
B *rosa non est, non est sensus, rosa, quæ est, non est, sed est sensus: rosa aliter sumpta, quam in præsenti, non est. ¶ Solet autem poni, quòd quædam restrictio fit ab vsu, vt cum dicitur, nihil est in arca, quamuis sit plena aere, quia iste terminus, nihil, supponit ab vsu, pro rebus solidis siue firmis, & rex pro rege patriæ, & magister legit pro magistro proprio. ¶ Solet etiam poni, ꝙ quædam restrictio fit per trāsitionem verbi, vt cū dicitur, fortes pascit hominē: iste terminus, hō, supponit ꝓ alio a Sorte, virtute transitionis verbi, quia dans, & recipiens debent esse diuersa, & ideo si aliquando sint eadem, hoc tamen est per accidens: per hoc quòd idem subiectum est vtriusque, sicut idem est*

Suppositionum alia gña.

C *dux, & comes secundū accidens. ¶ Vnde dicunt quòd non sequit͂, sortes pascit seipsum, & ipse est homo: ergo pascit hominem, quia est fallacia accidentis, quia hoc pronomen, se, non potest supponere pro diuersis à Sorte, sed homo bene potest.*

Art. 1. PRIMO sciēdum, quòd restrictio est acceptio termini in propositione pro paucioribus significatis, vel paucioribus differentijs temporum, quàm in propositione, in qua si non restringeretur, acciperetur, vt homo albus currit, ibi, homo, accipitur solum pro hominibus albis. Et est duplex restrictio, scilicet aliena, & non aliena. ¶ Aliena est, quæ fit respectu copulæ, ratione cuius terminus accipitur pro aliquibus suis significatis, pro quibus potest supponere, & non pro omnibus, vt homo est albus, per illam copulam, est, homo restringitur ad standum solum pro præsentibus, idest pro hominibus, qui sunt. ¶ Sed restrictio non aliena est, quæ fit respectu alicuius termini, qui non est copula, ratione cuius terminus aliter supponit pro paucioribus suis significatis, quàm supponeret, si talis terminus sibi nō adderetur, vt hō albus currit, ibi, homo, restringitur ad homines albos.

Restrictio duplex.

D

Art. 2. SECVNDO sciendum, quòd de istis ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima: adiectiuum restringit suum substantiuum secundum exigentiam talis adiectiui, dummodo tale adiectiuum addatur immediatè substantiuo, vt homo albus currit: ly

Regula.

T 2 homo,

E homo, restringitur pro albis tantũ. Et dicitur notanter, dummodo immediatè addatur substantiuo, quia si in diuersis extremis poneretur substantiuum, & adiectiuum, non esset restrictio. ¶Secunda regula; aduerbium restringit verbum, secundum exigētiam ipsius aduerbij; vt homo currit velociter; ly currit, restringitur pro currentibus velociter, verbũ etiam restringitur per casum, rectũ ab eo à parte post, vt homo bibit vinum ibi, bibit restringitur pro bibētibus vinum. ¶Tertia regula, pronomen demōstratiuum primitiuę speciei restringit terminum. cui additur pro eo, quòd demonstrat, vt iste homo currit. Item obliquus, rectus ab alio casu, restringit eum pro illis, F pro quibus competere potest, vt capa sortis est nigra: ibi ly capa restringitur ad standum præcise pro capa sortis.

Art.3. TERTIO sciendum, ꝙ quarta regula est talis, copula præsentis temporis restringit subiectum, & prædicatũ pro illis, qui sunt, & hoc in propositionibus contingētibus, in quibus non ponitur copula absoluta a tēpore neq; terminus ampliatiuus, quia in necessarijs propositionibus hoc nō est verum vt alias visum est.

Sup. car. 128.H. ¶Quinta regula; implicatio restringit terminum, cui additur secundũ exigentiā talis implicationis, vt ens, quod est, erit; ibi, ens, restringitur ad præsentia. Aduerte tamen ꝙ totum subiectũ ampliatur ꝓ his, qui sunt, & erunt rōne illius copulæ erit. Et aduerte ꝙ ad hoc, ꝙ aliqs terminus possit restringere alium, oportet ꝙ dicatur, vel qđ possit dici de aliquibus suppositis illius termini, & de aliquibus nō, ideo si omnis hō esset albus, & nullus niger, ibi proprie nō esset restrictio, homo albus currit. G

¶Circa hoc quęritur de hoc sophismate, aliud à nigro erit nigrũ? Et vr̄ ꝙ sit verum, quia bene sequitur, nihil aliud a nigro erit nigrũ, sed omne album est aliud a nigro, ergo nullum album erit nigrum, cōsequens est falsum; ergo aliqua præmissarũ, non minor, ergo maior, & per consequens sua contradictoria erit vera, quæ est sophisma, scilicet aliud a nigro erit nigrũ. ¶In oppositum arguitur, quia in dicta propositione ly nigro ampliatur ꝓ omni nigro, quod est, vel erit, sic ꝙ ad eius veritatem requiritur verificatio tam pro omni, quod est quàm pro omni illo, qđ erit, scilicet quòd nec est nigrum, neque erit nigrum, ita quòd sit sensus illud. quod nec est nigrum, neque erit nigrum, erit nigrum: quod falsum est. Ideo respondetur ad rationem ante oppositam, negando cōsequentiam quia ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum, cum distributione magis ampli. Sophisma. H

ARGVITVR primo sic: Nullus terminus potest restringi: ergo nullus terminus potest ampliari. Patet consequentia: quia non videtur maior ratio de vno, quam de alio. Antecedens patet: qa pauci vel nulli logici determināt de restrictione. ¶Scđo sic; Si aliqs terminus ampliaret, maxime esset prædicatum in ꝓpositione de p̄terito, vel futuro. sed hoc est falsum, quia prædicatum in tali-

A talibus propositionibus stat præcise secundum exigētiam copulę. ¶ Tertio sic: Si aliquis terminus ampliaretur, maxime esset subiectum huius propositionis, sortes iuuenis fuit disputaturus, quod est falsum, quia termini ampliantes debent se impedire ad inuicē, sicut signa distribuētia. ¶ Ad primum dicitur, ꝙ multi fecerunt mentionem de restrictione, & dato ꝙ non fecissent mentionem, satis poterat intelligi per ampliationem. ¶ Ad secundum dicitur negando consequentiam, quia verbum pręteriti, vel futuri temporis nō habet vim, nisi a parte ante, ideo C prædicatum stat pręcise secundum exigentiam illius copulæ, vnde si sint duę, stabit secundum exigentiam illarum duarum, vt homo est, vel erit albus, ibi album supponit pro illo, quod est, & erit. ¶ Ad tertium dicitur, quòd termini ampliatiui non impediunt se ad inuicem, ideo subiectum in ista propositione, sortes iuuenis fuit disputaturus, ampliatur ad supponendum tā pro illo, quod est, fuit, & erit: ita ꝙ est sensus, quod est, fūit, vel erit sortes iuuenis fuit disputaturus.

B SVMMVLARVM D
PETRI HISPANI
Tractatus Vndecimus.
Quem de appellationibus inscribunt.

Appellatio q̃d, & quotuplex.

Ppellatio, est acceptio termini pro re existente. ¶ Dico autem pro re existente, quia terminus significans non ens, non appellat, vt cæsar, vel Antichristus, vel chimera &c ¶ Differt autem appellatio a significatione, & suppositione, quia appellatio est tantum de re existente, sed suppositio, & significatio sunt tam pro re existente, quàm pro re non existente, vt antichristus significat Antichristum, & supponit pro Antichristo, sed non appellat: homo enim significat hominem, & de natura sua supponit tam pro existētibus, quàm pro non existentibus hominibus, appellat autem tantum homines existentes. Appellationum autē

Appellatio significatio, & suppositio differunt.

E *alia est termini communis, vt homo: alia est termini discreti, vel singularis, vt sortes.* ¶ *Terminus singularis idem significat, supponit, & appellat: scilicet rem existentem, vt Petrus, vel Ioannes. Item appellationum termini communis.* ¶ *Alia est termini communis pro re in communi: ut quãdo terminus communis simplicem habet suppositionem, vt cum dicitur: homo est species, animal est genus, & tunc terminus idem supponit, significat, & appellat, vt homo significat hominem in communi, & supponit pro homine in communi, & appellat hominem in communi.* ¶ *Alia autem est appellatio termini* F *communis pro suis inferioribus, vt quando terminus communis personalem habet suppositionem: vt cum dicitur, homo currit: tunc homo non idem significat, supponit, & appellat: sed significat hominem in communi, & supponit ꝓ particularibus hominib. & appellat particulares homines, tantum existentes.*

Art. 1. PRIMO sciẽdum, ꝙ duplex est appellatio. scilicet formalis, & rationis. Vnde appellatio formalis, est acceptio termini connotatiui in propositione pro suo significato formali, tanquam adiacenti, vel non adiacenti, vel denominanti alterum secundum aliquam differentiam temporis, vt homo est albus: ibi, albus, (Appellatio duplex.) appellat albedinem adiacere illi rei, G pro qua supponit. Ex quo sequitur, quòd appellatio formalis solum conuenit terminis connotatiuis. Vnde terminus connotatiuus, vel concretiuus, vel denominatiuus est, qui de significatione formali significat suũ significatum formale ꝑ modum adiacentis, vel non adiacentis rei, pro qua supponit. Et aduerte ꝙ duplices sunt termini connotatiui: quidam sunt positiui, qui connotant aliquid per modum alteri adiacentis: vt album nigrum. (Termini cõnotatiui duplices.) ¶ Alij sunt priuatiui, qui connotant aliquid per modum alteri non adiacentis: vt cæcum supponit pro oculo, & connotat visum per modum non adiacentis oculo: similiter pauper, supponit pro sorte, connotando bona exteriora non sibi adiacere. ¶ Et aduerte quòd terminus connotatiuus habet duplex significatum, scilicet materiale, & formale. G (Quæstio.) Materiale est illud, pro quo supponit. Formale est, quod principaliter importat; vel illud, quod cõnotat alteri adiacere, vel non adiacere: vt significatum materiale albi, est sortes: formale, est albedo. ¶ Et aduerte quod de connotatione termini diuersitas est inter doctores: dicunt enim aliqui, quòd termiuus connotat significatum materiale, & non formale. (Sc. in 1. d. 4. q. 1. arg. 4.) Alij dicunt econtra, ꝙ connotat significatum formale, & supponit pro materiali: & illius sñiæ sunt doctores aliqui moderniores Scoto: puta Ocham & sui sequentes. Et aduerte ꝙ iste terminus albũ, dupliciter accipit. Vnomodo pure adiectiuè: & tũc habet significatum formale

A male tantum: significat enim solum albedinem, non tamen eodem modo sicut albedo: quia album significat albedinem sub modo actualis inherentiæ ad subiectum; sed quando albedo significat albedinem per modum per se stantis: sed quando capitur substantiuè, habet significatum materiale, & formale. Alius est terminus absolutus, qui absolute significat suum significatū non connotando aliquid alter adiacere, vel nō adiacere, vt homo, bos, leo. Vnde pro declaratione appellationis formalis

Regula. ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima: terminus appellatiuus aliter appellat suum significatum formale, quādo solitariè ponitur tanquam subiectum vel prædicatum: & aliter quando coniūngitur cum alio termino:

B quia quādo per se ponitur, appellat suum significatum formale adiacere rei, ꝑ qua supponit: vt album currit: ibi, album, appellat, albedinem adiacere rei, pro qua supponit. Sed quando ponitur cum alio termino, hoc est dupliciter: vel ille terminus est absolutus, & tunc appellat suum significatum formale adiacere rei, ꝑ qua terminus absolutus supponit, vt homo albus currit, ibi albus appellat albedinē rei, pro qua supponit hō vel talis terminus est cōnotatiuus, & tūc appellat suū significatū adiacere vel nō adiacere rei appellatæ per aliū terminū: vt sortes est alb. monachus: ibi albus, appellat suum significatū formale adiacere rei, quæ connotatur per illum terminum, monachus: modo iste terminus, monachus, appellat habitum monachalē: ideo qn̄ dr: iste est monachus, albus. sensus C est iste est monachus habens habitū albū. Similiter iste terminus, tuus, ī ista propōne, iste canis est tuus, aliter appellat: q̄ in ista iste canis est pater tuus, quia in prima appellat te, tā quam possessorem canis: & in secūda appellat te, tāquam genitum à cane.

Art. 2. SECVNDO sciendum, q quando duo termini appellatiui, quorum vnus determinat alterum, & ponuntur a parte eiusdem extremi, & se tenent ad idem extremum: ita quod determinabile præcedit, & determinatio sequitur, appellant Regula. sua significata formalia adiacere vel non adiacere pro eodem tempore verbi præcise: vt ego percutio magistrum: ibi à parte prædicati ponuntur illi duo termini, scilicet percutiens magistrum, & vnum determinat alterum; ideo ad veritatem talis D propositionis requiritur, quod percussus sit magister, quando eum percutio. ¶ Alia regula: quando in propositione ponuntur duo determini connotatiui a parte eiusdem extremi, mutuo se determinantes, & se habentes adinuicem, sicut substantiuum & adiectiuum: tunc terminus, qui se habet per modum adiectiui, appellat suum significatum formale adiacere vel non adiacere connotato alterius se habentis per modum substantiui: vt sortes est albus monachus: ibi illi duo termini, scilicet albus & monachus se habēt, sicut substantiuum & adiectiuum, & sunt termini connotatiui: ideo albus appellat suū significatum formale adiacere connotato illius termini,

E mini, monachus. ¶ Alia regula: terminus connotatiuus, seu appellatiuus non ampliatiuus, appellat suum significatum formale secundum exigentiam ampliationis vel restrictionis: ita quòd si terminus stet pro præsentibus, appellat suum significatū tantum pro tempore præsenti, vt album currit: ibi album appellat albedinem adiacere rei tantum pro tempore præsenti, sed si terminus amplietur ad præsentia & futura: tunc appellat suum significatum adiacere vel non adiacere tam pro tempore præsenti, quàm futuro, vt album erit sortes: ibi album appellat albedinem adiacere sorti pro tempore præ-

F senti vel futuro, & est sensus, illud, quod in tempore præsenti habet albedinem, vel in tempore futuro habebit albedinem, erit sortes. Et dicitur notanter, dummodo non sit ampliatiuus, quia si esset ampliatiuus, non eodem modo appellaret, vt Adā est genitus: ibi ille terminus, genitus, non appellat generationem passiuam pro tempore præsenti, sed pro tempore præterito, similiter dicēdo, Antichristus est generandus. ¶ Ex

Corollarium.

istis sequitur quod magna est differētia inter istas propositiones, album fuit sortes, & sortes fuit albus, nam in prima, album, appellat albedinem adiacere pro tempore præsenti, præterito, sed in secunda appellat albedinem adiacere solum pro tempore præterito: ideo vna potest esse vera, & reliqua falsa. ¶ Etiam est differentia inter istas duas propositiones: crudum hodie comedisti, & hodie comedisti crudum: nam sensus prime est, rem, quæ habet cruditatem, vel quæ habuit cruditatem, hodie comedisti, sed sensus secundæ est, hodie comedisti rem habentem cruditatem pro tempore comestionis, ideo vna potest esse vera, & alia falsa. ¶ Et veritas & falsitas istarum nō cognoscūtur, nisi per appellationes, ideo sunt vobis necessariç appellationes ad discernendum veritatem vel falsitatem multarum propositionū. Vnde ista est vera, sanctus in cęlo erit peccator, sensus enim est, quòd in tempore præsenti habens sanctitatem in cœlo, vel in tempore futuro, erit peccator. Etiam istæ possunt concedi, pater erit sortes, quando sortes non erit pater, pater manebit Ioannes, quando Ioannes non manebit pater.

B. vide .i. elenchorum tractatu 2 cap. 3.

G

Quarto sciendū. & 2. phy. sub finē vbi ostendit quod istæ differunt. natura intēdit monstrū, mōstrū intēdit natura.

H

TERTIO sciendum, quòd terminus dicitur dupliciter appellare suam rationem. Vno modo dicitur appellare suam rationem formalem sub disiunctione ad omnes rationes conuenientes rei, vt ibi venientem cognosco, ibi venientem appellat suam rationem formalem sub disiūctione ad omnes alias rationes, conuenientes suo significato, ideo ad veritatem talis propositionis, sufficit quòd ego habeam aliquam noticiā de veniente, siue illa notitia sit propria notitia venientis, siue hominis, siue animalis, siue aliqua alia conueniens venienti. Alio modo terminus dicitur appellare suam rationē propriam, vt cognosco venientem. Vnde, ad hoc quòd ista sit vera, requiritur, quòd ego habeam propriā notitiam, secundum quam aliquis

Art. 3.

dicitur

A dicitur veniens, & de ista appellatio ne ponitur tal:s regula. ¶ Terminus sequens dictionem, importantem actum interiorem animæ, rectus à tali dictione, terminans actum importatum per talem dictionem, appellat præcisè suam propriam rationem, secundum quam talis terminus significat, vt cognosco venientem, ly venientem, appellat præcise suam propriam rationem, secũdum quam talis terminus significat, vt cognosco venientem ly venientem, appellat propriam rationem, secũdum quem ille terminus, veniens, significat.

Regula.

B ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, sortes est magnus clericus, posito quòd sortes sit parum sciens, & sit magnus corpore, quo facto, probatur sic: sortes est magnus, & est clericus: ergo est magnus clericus. Improbatur, quia magnus appellat magnitudinem scientiæ esse in sorte: ergo sophisma est falsum: ¶ Ad rationem dicitur, negando consequentiam, quia in antecedente, magnus, appellat magnitudinem corporis, & in consequente magnitudinem scientiæ.

Sophisma.

C ¶ ARGVITVR primo sic: Si regulæ essent veræ, sequeretur quòd ista non bene conuertetur, album fuit sortes, ergo sortes fuit albus, quia ibi variatur appellatio, sed hoc est falsum. igitur. ¶ Secundo sic: Si terminus appellaret suum significatum formale, appellaret omne vel aliquod, non omne (vt notum est) neq; aliquod, quia non videtur maior ratio de vno, quàm de alio. ¶ Tertio sic: Si terminus appellaret suum significatum formale, tunc ista esset vera album currit, posito casu quòd D solum æthiops currat, & æthiopi adiacet albedo. Ad primum dicitur, quòd talis non bene conuertitur, sed aliter debet conuerti, vt videbatur in conuersionibus. Ad secundum dicitur quòd terminus semper appellat suum significatum formale aliquãdo magis ample, aliquando minus ample. Ad tertium dicitur, negando consequentiam, quia licet æthiopi adiacet albedo, tamen illa non est sufficiens denominare subiectum.

Supra cat. 11. H.

SVMMV-

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus Duodecimus.

Qui de Distributionibus circunfertur.

Distributio quid.

Istributio est multiplicatio termini cõmunis per signum vniuersale facta, vt cũ dicitur, omnis homo: iste terminus distribuitur siue confunditur pro quolibet inferiori, & per hoc signum omnis, & sic est ibi multiplicatio. Dico autem termini communis, quia terminus singularis non potest distribui. Vnde ista sunt incõgrua, omnis sortes, omnis Plato, & sic de alijs, & sic ibi est solęcismus per partes orationis. Signorum vniuersalium, alia sunt distributiua substantiæ, vt omnis, nullus, alia sunt distributiua accidentiũ, vt qualis quantus. Signorũ diuisio. *¶ Signum autem distributiuum substantiæ distribuit res, se habentes per modũ eius, quod est quid, vt omnis, nullus, vt cum dicitur, omnis albedo, omnis nigredo. Substantia autem communiter sumitur ad res cuiuslibet generis, vt cum dicitur, signum distributiuum substantiæ. ¶ Signum distributiuum accidentis est, quod distribuit res, se habentes per modum accidentis, vt per modum qualis vel quanti, vt qualiscunque, quantuscunque. Item signorum distributiuorum substantiæ: alia sunt distributiua partium integraliũ, vt totus: alia sunt distributiua partium subiectiuarum, vt omnis, nullus. Item signorum distributiuorum partium subiectiuarum, alia sunt distributiua duorum, vt vter, neuter, alia sunt distributiua plurium, vt omnis, nullus, & similia. Horum autem signorum primo, dicendum est de signis distributiuis substantiæ, & inter hæc primo de hoc signo, omnis. ¶ Sciendum quod omnis in plurali numero dupliciter sumitur.* De hoc signo omnis. *Vno modo collectiue, vt omnes Apostoli dei sunt duodecim, non sequitur: ergo isti Apostoli Dei sunt duodecim, demonstratis aliquibus*

de

A *de ipsis. Alio modo sumitur distributiue, vt hic, omnes homines naturaliter scire desiderāt.*

1. Met. 1 ¶ *Et tunc quaeritur, quid significet hoc signum, omnis. Et videtur, quòd nihil significet, quia omnis res aut est vniuersalis aut particularis, sed hoc signum, omnis, non significat rem vniuersalem, vel particularem: ergo nullam rem significat.* ¶ *Itē ad idē, omnis neq; est praedicabile de vno, neq; de pluribus ergo nec est vniuersale nec particulare, & sic nihil significat.* ¶ *Sed contra, ab eo ꝙ res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa: ergo si, omnis, nihil significet, propter ap*

Quaestio.

In praed. cap. de substātia.

B *positionem vel remotionem eius, non causabitur veritas, vel falsitas in oratione, sed haec est vera, animal est homo: ergo & haec, omne animal est homo, quod est falsum: ergo & prima, scilicet quòd omnis, nihil significat.* ¶ *Solutio: ad dubium dicitur, quod omnis non significat vniuersale, sed vniuersaliter, quia facit terminum communem suum stare pro omnibus suis inferioribus, vt omnis homo currit, & sic omnis, significat aliquam rem.* ¶ *Sed duplex est res, quia quedā est res subiicibilis, vel praedicabilis, vt homo, animal, currit, disputat, & sic est verum ꝙ, omnis, nihil significat, quia qualibet talis res aut est vniuersalis, aut*

Res duplex.

particularis. Alia est res, quae est dispositio rei subiicibilis vel praedicabilis, & talem rem significat hoc signum, omnis, & tam ab ista re, quàm ab alia causatur veritas vel falsitas in oratione. ¶ *Obiicitur autem, quod omnis, non significat dispositionem rei subiicibilis, quia in syllogismo medium debet reiterari cum suis dispositionibus in minori propositione: ergo debemus syllogizare sic, omnis homo est animal, sortes est omnis homo: ergo sortes est animal, quia, omnis, est dispositio in maiori propositione: ergo debet reiterari in minori, quod est falsum: ergo, omnis, non est dispositio subiecti.* ¶ *Solutio, sicut pater duo dicit, scilicet illud, quod est pater, & pater inquantum pater: similiter subiectum duo dicit: scilicet illud, quod est subiectum, & subiectum inquantum subiectum, & secundum hoc duplex est dispositio subiecti, quia quaedam est dispositio illius rei, quae est subiectum, vt albus, niger, & sic de alijs dispositionibus accidentalibus, & ista debent reiterari in minori propositione cū medio. Alia est dispositio subiecti .s. subiecti inquantū subiectū, videlicet in ordine ad ꝑdicatū, vt oīs, nullus, & oīa signa tā vniuersalia, quàm particularia, et talis dispō nō dēt reitari cum medio* C

Obiectio.

D

Dispositio subiecti duplex.

in

E in minore propositione, quia est respectiua: disponit.n.subiectum in comparatione ad prædicatū, vt cum dicitur, omnis homo albus currit: ista dispositio, albus, debet reiterari in minori propositione cum medio. cum sit dispositio eius, quod est subiectum, quia est absoluta. Ista autem dispositio omnis: non debet reiterari, quia est respectiua subiecti ad prædicatum, & ita subiecti inquantum subiectum est. Unde debemus dicere sic, omnis homo albus currit, sortes est homo albus: ergo sortes currit, & nō, sortes est omnis homo albus. Habito quid significet hoc signum, omnis, & cuius dispositionem significet. ¶ Consequenter quæritur, utrum, omnis, exigit tria appellata. ¶ Et videtur quod sic, quia omnis perfectio est in tribus, vt habetur primo cœli & mundi, & sic omne perfectum est in tribus, sed omne, & perfectum idem sunt, vt habetur ibidem: ergo omne est in tribus: ergo omnis vult habere tria appellata. ¶ Ad idem, dicit Aristot. in eodem loco quòd de duabus viris non dicimus omnes, sed de tribus viris dicimus omnes: ergo omnis vult habere tria appellata. ¶ Sed contra: in qualibet demōstratione sunt propositiones vniuersales, sed demōstrationes fiunt ex sole & luna: ergo oportet dicere omnis sol, omnis luna, sed sol non habet nisi vnicum suppositum, & similiter luna: ergo omnis, non vult habere tria appellata. ¶ Ad idē omne priuatum lumine à terræ obiectu deficit, hæc propositio est concessa, cum habeatur ab auctoribus, sed omne priuatum lumine à terræ obiectu nō habet nisi vnicum suppositum, scilicet hanc lunam singularem: ergo, omnis, nō vult hr̄e tria appellata. ¶ Ad idem: hoc signum, omnis, significat quoniam vniuersaliter, sed hoc quod dico, quoniam vniuersaliter, est modus proprius vniuersalis: proprium autem diuersificatur secūdum diuersitatem sui subiecti, vt si homo est diminutus, & risibile est diminutum, & si homo est mortuus, risibile est mortuum, sed vniuersale aliquando saluatur in pluribus, vt homo, equus: aliquando in vno tantum, vt sol, luna: ergo omnis vult habere quandoq; tria appellata & quandoq; non: immo vnū tantum. ¶ Ad idem: duplex est forma, quia quædam est forma materiæ, vt anima est forma corporis, & ista forma est pars, & non prædicatur de eo, cuius est pars. Alia est forma, quæ est forma prædicabilis, & sic omnia superiora, vt genera, & species, & differentiæ, dicuntur formæ inferiorum, vt homo equus, & sic de alijs, & indiuidua huius formæ prædi-

Margin notes: F Quæsitū. — Text. comment. 2. — G — 1. Post. plures. — H — Forma duplex.

A *prædicabilis sunt materia eius: ergo cum forma neutro prædictorum modorum suam excedit materiam, nec exceditur ab ea, nullum vniuersale excedit sua indiuidua, nec exceditur ab eis: ergo cum omnis dicat adæquationem vniuersalium cum suis indiuiduis. vt omnis homo: tunc oportet, quòd sol habeat nisi vnicum suppositum. vt verè dicatur, omnis sol: quod concedimus dicendo prædictas propositiones esse veras, & quòd, omnis, non semper exigit tria appellata, sed quando adiungitur termino communi, habenti plura supposita, tūc exi-*
B *git plura appellata: quando vero adiungitur termino, habenti solum vnum suppositum, tunc exigit solum vnum appellatum. ¶ Ad illud, quod primo obijciebatur, quòd omnis perfectio est in tribus, dicitur quòd verū est, & hæc tria sunt. s. substantia rei, virtus eius, & operatio eius. Et*
Vbi sup. *hæc tria tangit Aristoteles sub breuibus verbis, cum dicit: natura apta nata sic facit: per hoc. n. quòd dicit, natura, tangit substātiam rei, & per hoc quod dicit, apta nata, tangit virtutem eius, & per hoc quod dicit, sic facit, tangit operationem debitam ei: similiter hoc signum, omnis, habet substantiam signi vniuersalis, & virtutem quæ est distribuere, & operationem eius, quando* C *distribuit, & in his tribus est perfectio eius. ¶ Ad secundum dicēdum est, quod homo, & homines differunt, quia homo dicit istam speciem secundum se, quę est de pluribus prædicabilis sed homines in plurali numero non dicit speciem secundum se, sed multiplicatam actu secundum materiam indiuiduorum numero diuersam: vnde, omnis, in plurali ratione multitudinis factæ, facit distributionem per diuersas materias, & vult habere tria appellata: sed, omnis, in singulari numero, ex quo recipit speciem secū dum se, & non materiam indiuiduorū, exigit essentiā aptā natā* D *prædicari de pluribus, siue actu prædicetur de pluribus, siue de vno ideo exigit tria appellata, aut vnum solum secundum naturam vniuersalem, cui adiungitur. ¶ Quidam tamen dicunt, ꝙ, omnis, vult habere tria appellata ad minus, & dant talem rationem: Quotienscunq; signum vniuersale additur termino cōmuni, non habenti sufficientiam appellatorum, recurrit ad non ens, vt cum dicitur, omnis phœnix est, quia ly phœnix non habet nisi vnicum suppositum: ideo recurrit ad non existentes phœnices, & ideo cum dicitur, omnis phœnix est: sensus est, vnus phœnix, qui est, est, & duo phœnices, qui non sunt, sunt, & ideo dicunt*

has

A dum vnum processum, quia duplex est processus ab improbatione, quia bene sequitur, omnis homo est: ergo sortes est, & est locus a toto in quantitate, sed non sequitur, hoc est differens ab omni homine: ergo differens a sorte, sed est fallacia consequentis, sic hic: omnis homo est: ergo omne animal est. ¶ Item quaeritur de hoc sophismate, omnis homo, & alius homo sunt. Probatio, sortes, & alius homo sunt: Plato, & alius homo sunt, & sic de alijs: ergo omnis homo, & alius hō sunt. Improbatio: alius, est relatiuum diuersitatis substantiae: ergo supponit pro diuersis ab homine,

Sophisma.

B sed non est alius homo ab omni homine: ergo prima est falsa. ¶ Solutio, prima est simpliciter falsa, & probatio peccat secundum fallaciam figurae dictionis a pluribus determinatis suppositionibus ad vnam determinatā suppositionem in conclusione. ¶ Item probatio peccat secūdum fallaciam accidentis, quia licet sortes, & Plato, & sic de alijs inferant omnem hominem secundum se, non tamen sub hac copulatione, quae est, omnis & alius homo sunt, vt cum dicitur, omnis homo, & alius homo sunt: sicut cognosco coriscum secundum se: non tamen sub hoc accidente, quod est venire, vnde talis datur regula. ¶ Quotiescunq; aliud

Regula.

C sequitur, siue conuersim, siue non: si aliquid conueniat vni, quod non conueniat alteri: per illud, cui conuenit: inferatur de eo, cui non conuenit, semper est fallacia accidentis, verbi gratia, homo est: ergo substantia est: & species conuenit homini, & non substantiae: ideo si per hominem inferatur species de substantia, est fallacia accidentis, vt homo est species: ergo substantia est species: similiter hic, risibile est proprium, ergo homo est proprium. Horum autem, quae consequuntur, quaedam consequuntur conuersim, vt homo & risibile, alia

D non, vt homo, & substantia. ¶ Dicto de hoc sophismate, restat dicere de isto, omnis homo est omnis homo. Probatio, sortes est sortes: Plato est Plato, & sic de alijs, ergo omnis homo est omnis homo, & vt vult Boetius, nulla propositio est verior illa, in qua praedicatur idem de seipso, sed sic est hic, quia omnis homo praedicatur de omni homine, ergo nulla est verior ista, & per consequens est vera. Improbatio, sua contradictoria est vera, scilicet illa, quidem homo non est omnis homo, ergo ipsa est falsa. ¶ Item ad idem, omnis homo est omnis homo, sed sortes est homo, ergo sortes est omnis homo, syllo-

Sophisma.

De pdicatione eius dē de seipso vide 1. Topic. ca. 7.

E syllogismus est in Darij: conclusio est falsa, ergo aliqua pręmissarum, non minor: ergo maior, sed maior est sophisma: ergo est falsum. ¶ Solutio prima est simpliciter falsa, & probatio peccat secundum consequens, ab insufficienti enumeratione singulariu, quia cum illis, quas assumit: debet assumere has a parte subiecti: sortes est omnis homo, Plato est omnis homo, & etiam istas a parte prędicati: omnis homo est sortes: omnis homo est Plato, & sic de alijs, quas dimittit; & sic peccat secundum consequens ab insufficienti enumeratione singularium. ¶ Ad aliud dicitur, ꝙ ibi idem non prędicatur de seipso, sed prędicatur omnis homo de homine, sumpto pro qualibet sui parte.

F ¶ Sequitur de hoc signo, nullus, quod significat quoniam vniuersaliter negatiuè. Vnde significat idem, sicut hoc signum, omnis, cum negatione post posita & ideo, omnis non, & nullus ęquipollent. De hoc signo, nullus, talis datur regula. ¶ Quotienscunque hoc signum, nullus, immediate adiungitur termino communi, confundit ipsum mobiliter & distributiuè, similiter terminum communem sibi adiunctum mediate. vt nullus homo est asinus. ¶ Vnde potest fieri descensus sub subiecto sic: ergo sortes nõ est asinus, nec Plato, & sic de alijs, & etiam sub prędicato.

Regula.

De signo nullus.

G ¶ Secundum prędicta quęritur de hoc sophismate, nullus homo est omnis homo. Probatur sic. sortes non est omnis homo, Plato nõ est omnis homo, & sic de alijs. ergo prima est vera. ¶ Vel sic, sua contradictoria est falsa .s. ista, quidam homo est omnis homo: ergo est vera ¶ Contra, ibi prędicatur oppositum de opposito: ergo locutio est falsa. ¶ Solutio, prima est vera, & ad improbationem respondetur per interemptionẽ, quia ibi non prędicatur oppositũ de opposito, sed remouetur omnis homo, ab homine sumpto pro quolibet suo supposito, & hoc est verum.

Sophisma.

H ¶ Sequitur de hoc signo nihil, quod significat idem, quòd nullus, sed includit in se terminum recipientem suam distributionem, quia nihil est signum vniuersale cum negatione, & res est terminus recipiens eius distributionem. Secundum prędicta quęritur de hoc sophismate, nihil videns est aliquid videns. Probatur sic, non hanc rem videns, est aliquid videns, quia non videns sortem, est videns Platonem, nõ illam rem videns, est aliquid videns, & sic de alijs: ergo nihil videns est aliquid videns: ergo prima est vera. ¶ Contra, ibi prędicatur oppositum de opposito: ergo locutio est falsa. Quidam distinguunt, nihil videns est aliquid videns,

De signo nihil.

Sophisma.

A videns,,eo ꝙ hæc dictio,nihil,potest esse accusatiui casus, & est sensus,nullā rem vidēs est aliqd videns, vel pōt esse nominatiui casus,& est sensus, nulla res vidēs est aliquid vidēs, & ſm hoc ponunt amphibologiā e parte casus, sed hoc nō soluit, qa in vtroque sensu est falsa. ¶ Sed alij hāc distinguunt iterū,nihil vidēs, eo quòd negatio in hoc termino, nihil,pōt negare participiū primo positum, & est sensus, nullā rem videns est aliqd videns, & sic est diuisa,vel pōt negare hoc uerbum,est,& tunc est sensus: quālibet rem videns non est aliqd videns, B & sic est composita:sed hoc non soluit,quia in vtroque sensu est falsa,cum opposita ponantur circa idem. ¶ Solutio, dicendum est,ꝙ prima simpliciter est falsa: & probatio peccat contra fallaciā figuræ dictionis à pluribus determinatis ad vnam determinatam huius termini,videns,qa in præmissis habet suppōnē determinatā,& in conclusione similiter: vel peccat ſm fallaciā accidentis,quia quamuis,videre, cōicat omnibus ſm se,non tamen secundum ꝙ vnitur in hoc toto, nihil videns:vnde totū accidit parti, & esse uidens aliqd,assignat inesse utrique. Sciendū est,ꝙ omnes præmissæ sunt duplices: quia negatio potest determinare uerbū, vel participium, ut dictum est

C prius,unde antiqui posuerūt præmissas esse duplices propter talē regulam, quam dabant. ¶ Quotiescunque negatio, & distributio includuntur in uno termino, ad quodcunque refertur unum, & reliquum, unde cum distributio posita in obliquo,non possit in prædicta oratione attingere uerbum,ita neque negatio. Item idē est iudicium de istis sophismatibus. Nullū caput habens est aliquod caput habens. A nullo homine differens est,ab aliquo homine differens &c. Sequitur de signis distributiuis duorum, & talia sunt,neuter, & uterque. Et differūt à prædictis,quia oīs, nullus,& similia distribuūt pro omnibus indiuiduis termini cōis, D sed uterque & neuter distribuūt solum pro duobus per demonstrationem,ut uterque istorum neuter istorum. ¶ Secundū prædictā qrit de hoc sophismate, ab utroque istorū enunciatū est verum, posito ꝙ sortes dicat,Deum esse: Plato uero dicat,hominē esse animal,& ambo dicant simul hominē esse asinū, & illi duo demonstrant per hoc pronomē, istorū Probatio,à sorte enūciatū est uerū,à Platone enuntiatū est uerū, ergo ab utroq; istorū enunciatū est uerum. ¶ Contra, ab utroque enunciatum est uerum, sed nihil enunciatum est ab utroque istorum, nisi hominem esse asinum,

Regula.

Sophismata.

De his signis, neuter.& uterque.

E ergo hoiem esse asinum est verũ, qꝫ est falsũ. ¶ Solutio, prima est vera, & probatio peccat ꝫm fallaciã accidẽtis, sicut hr̃ ab Aristotele, hac propõ ponit esse vera, omnium contrariorũ eadẽ est disciplina, & tñ nulla particularis disciplina est omnium contrariorum, sed disciplina cõiter sumpta, vnde hic est fallacia accidẽtis, oĩum contrariorum eadẽ est disciplina, sed nulla est disciplina, nisi hec vel illa, & sic de alijs, ergo omnium cõtrariorum hec eadẽ est disciplina, vel ista, qꝫ est falsum. Similiter hic hõ est spẽs, sed nullus est hõ, nisi sortes vel Plato, & sic de alijs, ergo F sortes est spẽs vel plato, & sic de alijs, & sic est fallacia accidentis in proposito, quia hec dictio, enunciatum, & hec dictio, verum, tenet pro ipso in cõi, & sic ab vtroque istorum enunciatum est verum; vnde, enunciatum, non tenetur pro particulari enunciato ab vtroq; vnde particulare enũciatum ab vtroque, accidit enũciato in cõi, sicut particulari inferius accidit suo superiori & uerum assignatur vtriq; inesse. Et appellatur superius hic, omne qꝫ est maius, siue sit essentiale siue accidentale. ¶ Quidam tñ dicunt, ꝙ prima est simpliciter falsa, & dicunt ꝙ enunciatum, accipitur pro particulari enunciato ab vtroque, & similiter verum,

1. Prior. cap. 1.

pro particulari, & probatio peccat ꝫm fallaciam figure dictionis, à pluribus determinatis ad vnã determinatã huius termini, enunciatũ, & huius termini verum, sed prima solutio melior est. ¶ Sequitur de hoc signo neuter, ꝙ significat idem, ꝙ vterque cum negatione sibi preposita. Vnde sicut, nullus, de se habet distributionem & negationem, similiter & neuter, sed neuter est distributiuum duorũ tm̃. ¶ Item queritur de hoc sophismate neutrum oculum habendo tu potes videre. Probatio, dextrum oculum non habendo tu potes videre; sinistrũ oculum non habendo tu potes uidere; ergo prima est vera. ¶ Contra, neutrum oculum habendo tu potes videre, ergo si neutrum oculum habes, vel dum neutrũ oculum habes, tu potes videre, quod est falsum, consequentia patet, quia gerundia terminata in, o, habẽt resolui per, dũ, per, si vel per, quia, sed vtroque mõ est falsa, ergo prima falsa est. ¶ Solutio, prima est falsa, & probatio peccat ꝫm fallaciam accidentis, quia posse videre conuenit partibus ꝫm se. s. prout sunt diuisa, sed nõ cõuenit eis, put sunt vnita in suo toto, vnde hoc patet per primam regulã, cũ ad partes sequatꝛ totũ, vt potestas vidẽdi cõuenit partibus, & nõ toti, nõ si partes inferantur de toto, ibi est fallacia accidentis.

G

De signo neuter.

Sophisma.

H

¶ Habito

A ¶ *Habito de signis distributiuis partiũ subiectiuarũ, cõsequenter quæritur, vtrum negatio habeat vim distribuendi, siue confundẽdi.* ¶ *Et vr̃ ꝙ sic, quia Aristoteles in secundo perihermenias dicit, ꝙ illę contradicunt, hõ est iustus, non hõ est iustus, ergo altera est vlalis, cum sucijciatur terminus cõis: sed non nisi hæc, non homo est iustus, ergo ille terminus, hõ distribuitur, sed non est ibi aliquid a quo distribuit, nisi negatio, ergo distribuit a negatione.* ¶ *Contra, si negatio habeat vim confundendi, ergo sicut ista est incongrua, oĩs sortes currit, sĩr hæc, nõ sortes currit, q̃ est falsũ ꝗa quãuis signũ distributi*

An negatio hẽat vim distribuendi.

Lib. 1. Cap. 1.

B *uũ nõ possit addi termino singulari, tñ negatio bñ p̃t addi.* ¶ *Itẽ vbicũq; est distributio, ibi est terminus cõis sũptus vl̃r, ergo oportet, ꝙ ibi sit dictio significãs, quoniam vniuersaliter, sed signum vniuersale significat, qm̃ vniuersaliter tantummodo, negatio vero nõ, ergo negatio nõ habet vim distribuẽdi, q̃ concedimus, dicentes ꝙ negatio nõ cõfundit, sed negat hoc, quod post se inuenit, unde cum adiungitur termino cõi, negat ipsum, sed ad negationem superioris sequitur negatio cuiuslibet inferioris, eo ꝙ destructo superiori, destruitur quodlibet eius inferius, ergo negatio nõ confundit, sed negat quod post se inuenit, siue sit in vniuersale, siue particulare.* ¶ *Solutio autem patet, ad hoc quòd obijcitur: quia quòd hæc est vniuersalis, non hõ est iustus, hoc non est propter naturam distributionis existentis in negatione: sed hoc est, quia negatur homo in cõi, quo remoto, remouetur quodlibet eius inferius.* C ¶ *Item solet poni quædam distributio aptitudinis, vt oĩs homo timet in mari, idest aptus natus timere in mari.* ¶ *Itẽ solet poni distributio accomoda, vt cœlum tegit omnia p̃ter seipsum, & Deus creauit omnia alia à se, sed ista duo genera distributionis non sunt ita propria sicut alia.*

An detur distributio aptitudinis & accõmoda.

D

Arti.

PRIMO sciendum, quòd distributio est acceptio termini, cõmuniter, sumpti pro omnibus suis significatis copulatiuè, & sunt duo in distributione. s. distribuens, q̃d est signũ. & distributũ, quod est ipse terminus. ¶ Vnde signorũ distribuentiũ quædã sunt distribuentia indifferenter substantiæ & accidẽtis, vt omnis, nullus, quæda sunt distribuẽtia accidentis tantum, vt qualelibet, quantumlibet. ¶ Item signorũ distribuentiũ quædam sunt distribuẽtia plurium, vt omnis, nullus, quilibet, vnusquisque, & quædã duorũ vt vterque, neuter. Et istorum quædam sunt affirmatiua, & quædã negatiua. Vnde signũ vniuersale est inuentũ, vt faciat terminũ, cui additur, stare pro omnibus suis significatis copulatiuè. ¶ Et aduerte, quòd,

Signum vniuersale cõtinuẽtum.

B omnis, differt ab istis, quilibet, & vnusquisque, quia, omnis nõ põt ad di, nisi termino similis casus, sed q libet & vnusquisq;, possunt addi indifferenter nominatiuo, vel genitiuo plurali, vel singulari, vt quilibet hominum, vnusquisq; hominem.

Questio. Et aduerte vltra q de hoc signo, omnis, sunt aliquæ difficultates. ¶ Prima, vtrum ois possit distribuere terminum, cui additur pro generibus singulorum, idest pro speciebus indiuiduorũ, sic quòd non distribuat pro indiuiduis illarum specierum. Pro cuius solutione est aduertendũ, q illud signum dicitur proprie distribuere pro speciebus generum, q in se includit illum terminum specie, vel genere cum actu distributi-F uo, sicut est illud signum quotlibet, quod potest distribuere pro speciebus indiuiduorũ, & pro indiuiduis specierũ, vt quotlibet partes continui sunt in cõtinuo, nã si distribuat pro indiuiduis specierũ, illa est falsa, quia ly partes distribuitur p omnibus partibus continui, sed si distribuat pro speciebus indiuiduorũ, propositio est vera, & sensus, de qualibet specie numeri partes sunt in continuo, & tunc ly partes nõ distribuitur, immo est regula generalis.

Regula. ¶ Quod quando terminus dicit distribui pro speciebus generũ, nunquàm ille terminus virtute illius distribuitur, ideo aliquem terminum distribui pro speciebus generũ non est aliud, quàm ipsum subiectũ signi distribuentis accipi pro speciebus indiuiduorũ.

Corollarium. ¶ Ex istis sequit, q solum syncathegorema mixtum dicitur distribuere pro speciebus in G diuiduorum, & non quodlibet, sed solum illud, quod includit in se illũ terminũ, specie vel genere. Ideo licet ista signa, nunquàm, vbicũque, semper sint mixta, tamen non distribuunt pro speciebus indiuiduorũ, quia nõ includũt istum terminum, spẽ, vel genere, cum actu distributiuo, & quia proprie illud signũ, omnis, vel omne, non est signum mixtũ, saltem includẽs illum terminũ, specie, vel genere, ideo de rigore sermonis nõ distribuit terminum pro speciebus indiuiduorum.

Signa nũquam, vbicũq;.

Corollarium. ¶ Ex quo sequitur, q ista de rigore non est cõcedenda, omne animal fuit in arca Noe: Et quando dicitur, q sancti cõcesserunt. dicitur, quòd ipsi concesserunt multas propositiones ad sensum, secundũ quem ipsi acceperũt, H quæ tamen de vi sermonis sunt falsæ, ideo concesserunt istam, oẽ animal fuit in arca Noe, ad istum sensum, de qualibet specie animalis p fecti, necessarij ad sustentationẽ vitæ hominis, fuit aliquod indiuiduum in arca Noe.

Art. 2. SECVNDO sciendũ, q alia difficultas est.

Quæstio ¶ Vtrũ hoc signũ oĩs, in singulari numero possit teneri collectiuè. Ad quam rñdet breuiter q nõ licet bene in numero plurali, & tũc accipitur æquiuocè.

Dubitatio. ¶ Alia difficultas quid significet hoc signũ, oĩs. Rñdetur, quod significat quoniã vliter. i. denotat terminũ, supra quẽ cadit, accipi pro oĩbus suis significatis copulatiuè.

Quæstio. ¶ Alia difficultas, vtrũ hoc signum oĩs, nõ possit addi termino, nisi talis terminus actu habe[illegible] [illegible]ria signia-

A significata? Rñdetur ꝙ non, immo si esset tantũ vnus homo, adhuc ista est cōgrua, & vera, oĩs homo est, ẽt omnis phœnix est, omnis luna est, nec est alleganda auctoritas Aristo. primo de cœlo, ꝙ de tribus dicimus omne, quia non loquitur ibi ad tale, ꝓpositũ. ¶ Quinta difficultas, vtrũ, oĩs, sit pars subiecti, vel ꝓdicati. Rñ detur breuiter ponendo talem regulã. Quod qñcunque signum vniuersale, vel particulare ponit̃ inter partes subiecti, vel prædicati, semp est pars, vt sortes existens omnis homo currit, ibi omnis, est pars subiecti, sortes est videns omnẽ equum, ibi, omnem, est pars, prædicati. Et aduerte, ꝙ quando signum vniuersale, vel particulare est pars subiecti, vel prædicati, virtus eius terminatur in illũ terminũ, cui additur. B Vnde nunquàm signum vl'e est pars subiecti, vel prædicati, nisi ponat̃ inter partes subiecti vel prædicati, nisi tota virtus eius terminaret̃ ad illum terminum, vt in ista, homo est omnis hõ, ibi, omnis, est pars, quia virtus eius totaliter terminatur ad terminum, cui additur. Vnde potest haberi pro regula, quòd omne signum est pars termini, cui im̃ediatè additur, si virtus eius totaliter terminetur ad illum terminũ, sicut est negatio infinitãs, & signũ collectiuũ. Sed restat videre de isto signo, nemo. Vnde nemo, est signum partim cathegorema, & partim syncathegorema, valēs tantũ sicut, nõ hõ, sed illum signũ, nihil, est etiã partim cathegorema, & partim syncathegorema, valens tantũ sicut, nõ ens, vt nihil currit. i. nõ ens currit, ita ꝙ includit negationẽ, & istũ terminũ ens. C ¶ Et aduerte, ꝙ negatio inclusa in eo, potest esse negatio negans vel negatio infinitans, & per hoc soluitur illud sophisma, nihil & chimera sũt fratres. Vnde si negatio inclusa in ly nihil, sit negatio negans, sophisma est verum, & est sensus, nullum ens & chimera sunt fratres, sed si sit infinitans, sophisma est falsum, & est sensus, non ens & chimera sunt fratres, & per hoc etiam soluitur illud, nihil prædicatur de omni homine. Ex hoc patet differentia inter nihil, & nullus, nã proprie nullus, non dicitur signum negatiuum, sed negatio, nam ad hoc quod aliquid sit signum negatiuum, requiritur ꝙ sit partim cathegorema, & partim syncathegorema. i. ꝙ includat negationẽ cum aliquo cathegoremate. D

Tertio sciẽdum, ꝙ ista duo signa scilicet vterque, & neuter, sũt signa distribuentia duorũ. i. de notant, ꝙ terminus, cui adduntur, distribuatur tantũ pro duobus, & differunt inter se, quia vterque est signũ affirmatiuũ, & neuter est signũ negatiuũ, & signa particularia eorũ sunt alter & vter: Alter tamen aliquando est signũ particulare, & aliquando relatiuũ diuersitatis. ¶ Aduerte etiã, ꝙ ista duo signa, scilicet vterque & neuter cum suo distribuibili, requirunt pronomẽ demonstratiuum duorũ tantum. Vnde si demõstrarentur tres, aut quatuor, dicẽdo vterque istorũ hominũ currit, talis non est propria, etiam quando adduntur terminis cõibus sine tali ꝓ

Text. com men. 2.

Quæstio.

Regula.

Regula.

De hoc signo Nemo

Sophisma.

Nihil, & null' differunt.

Art. 3.

Vterque, & Neuter non idẽ.

E nomine, tũc tales propõnes nõ sunt propriæ, vt dicẽdo, vtrũque oculum habendo tu potes videre, talis de virtute sermonis nõ est ꝓpria. ¶ Et aduerte, ꝙ a propositione, in qua ponitur vterq;, ad propõnẽ in qua ponit̃ hoc pronomẽ, isti, loco de vterq; est bona cõsequentia, & ecõtra, vt bene sequit̃, vterque istorum currit, ergo isti currũt, & econtra isti currũt, ergo vterq; istorũ currit, & hoc capiendo ly isti diuisiuè, & non cõplexiuè. ¶ Pro quo est aduertendũ, ꝙ, isti accipitur dupliciter. Vno modo diuisiuè, quando propositio, in qua ponit; æquiualet vni hypotheticæ copulatiuę. Sed tenetur complexiuè, quando propositio, in qua ponitur, equiualet vni cathegoricæ de copulato extremo, & debemus cognoscere qñ prædicatum cõuenit illis, ꝓ quibus supponit subiectũ seorsum, sed quando prædicatũ non cõuenit cuilibet, tunc tenetur cõplexiue. ¶ Et ꝑ hoc soluuntur multæ consequẽtię, vt si arguatur, vterque istorum portat lapidem, ergo isti portant lapidem, & vltra, ergo lapis portatur ab istis, & hoc est falsum, quia nullus lapis portatur ab ipsis, posito casu, ꝙ ambo portant lapidem vnum. Rñdetur quòd illa est falsa, illo casu posito, vterque istorum portat lapidẽ, quia singulares eius sunt falsæ. Dico secundo, quòd non valet consequentia, quia dicendo, isti portant lapidem, isti, capitur complexiuè, modo à propositione de vterque, ad propositionem de isti, capiendo ly isti complexiuè non valet consequentia. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, ab vtroque istorũ enunciatum est verum, posito casu quòd fortes dicat, Deum esse, & Plato dicat, hominem esse, & ambo dicant simul, hominem esse asinum. Probatur, à Petro enunciatũ est verum, & a Platone enunciatum est verum, ergo ab vtroque enunciatum est verum. Improbatur sic, nullum enunciatum ab vtroque istorum est verum, ergo ab vtroque istorũ enunciatum non est verum. Respondetur, quòd sophisma est verum. Et ad improbationem dicitur, quòd committitur fallacia figurę dictionis, nam in ista ab vtroque istorum enũciatũ est verum, ly enunciatum supponit confusè tantum, vt dicendo, nullum enunciatum ab vtroque, ibi supponit confusè & distributiuè, & est vera, Sed cum vltra infertur, ergo ab vtroque istorum enunciatum, non est verum, ly enunciatum supponit confusè tantum, ideo arguitur a distributiua ad confusam tantum. ¶ Ex quo sequitur, quòd propositio, in qua vterque ponitur in prædicato, nunquam potest esse vera, vt ista est falsa, vterque istorũ est vterque istorum, quia descendẽtes sunt falsæ, scilicet ergo iste est vterque istorũ, & iste est vterque istorum. Et si quis improbet, quia bene sequitur iste istorũ est iste istorum, & iste istorum est iste istorum, ergo vterque istorum est vterque istorum. Rñdetur negando consequentiam, quia ad hoc ꝙ inductio sit bona, oportet ꝙ quandó inducitur sub subiecto, quòd idem prædicatum maneat. ¶ Similiter posset

Margin notes: E; Isti, dupliciter sumitur.; F; Sophismata.; G; H; Corollarium.; Instantia.; Sophisma.

A set solui illud sophisma. vterque istorum est homo vel asinus, posito ꝙ sint duo, quorum vnus sit homo, & alius asinus. Probatur: iste est homo vel asinus, iste est homo vel asinus: ergo vterq; istorum est homo vel asinus. Improbatur, vterq; istorum est homo vel asinus: ergo vterq; est homo, vel vterq; est asinus. Respondetur ꝙ sophisma est verum, & est propositio de prędicato disiuncto, & ad improbationem negatur consequētia, quia arguitur à propositione cathegorica de extremo disiuncto ad propositionem disiunctiuam.

¶ARGVITVR primo sic: Dicendo omnis homo & asinus currit: ibi, omnis, non distribuit totum su-
B biectum; ergo male dicitur, quòd omnis, est signum distributiuum. ¶Secundo sic: In ista, omnis vel aliquis hō currit, illud signū omnis, nō distribuit ly homo: ergo &c. ¶ Tertio sic: Ab vtroq; istorum enunciatū est verum: ergo enunciatum ab vtroque istorum est verum, per conuersionem, sed consequens est falsum: ergo & antecedens. ¶Ad primum dicitur ponēdo talem regulam, quòd quando istud signum, omnis, vel aliquod aliud signum vniuersale affirmatiuum additur alicui copulato, tunc nunquam potest distribuere totum copulatum, quia illud copulatum æquiualet plurali numero, sed, omnis, non potest addi, nisi termino singulari, ideo ista, omnis homo & asinus currunt, est mixtæ quātitatis, & nūquam debet distingui, sed ista distinguitur, omnis homo vel asinus currit. ¶ Ad secundum dicitur, ꝙ talis est mixtæ quantitatis. C

Obiect. 1.

Et si quis dicat, omnis propositio de subiecto simplici est simplicis quantitatis, sed ista est huiusmodi: igitur. Respondetur ꝙ maior debet intelligi, nisi tali simplici subiecto addatur disiunctum vel copulatum ex pluribus signis diuersarum virtutū. ¶Ad tertium dicitur, quòd non bene conuertitur, quia arguitur à confusa tantum ad determinatam, manente eodem signo confusiuo, ideo non valet consequentia.

De hoc signo tot'.

SEquitur de hoc signo, totus, quod est distributiuum partium integralium: vt hic totus sortes est albus: est enim sensus, sortes secundum quālibet sui partem est albus. D *¶ Vnde ad istam, totus sortes est albus: immediate sequitur ista, sortes secundū quālibet sui partem est albus, ad quā sequitur, qualibet pars sortis est alba. Probatio, quia in hac, totus sortes est albus, sortes subijcitur albedini secundum se, & partes eius non secundum se, sed prout sunt in suo toto, siue sub forma totius, ergo non subijciuntur albedini nisi per totum, & sic per prius sequitur hac, sortes secundum quamlibet partem sui est albus, & postea illa, q̄libet pars sortis est alba. ¶ Itē in hac, totus sortes est albus, totus subijcit̄ albedini in rectitudine, partes aūt in obliquitate, quia in eo q̄d est totū, partes intelligunt̄ in obliquis,*

E & in eo quod est pars totum sumitur obliquè, quod patet per diuisionem eius, quod est totum, vt domus est ex pariete, tecto, & fundamento, & sortes est ex partibus: ergo illud quod est totum, dat ĩtelligere partes obliquas: ergo ad hanc, totus sortes est albus, immediate sequitur hac, sortes secũ dum quamlibet sui partem est albus, & immediate sequitur ista, qualibet pars sortis est alba. ¶ Itẽ ad idem: illud quod est pars, non habet esse nisi ab eo, quod est totũ, quia non habet perfectionem nisi ab eo: ergo non subijcitur alicui nisi per totũ, ergo totũ prius subijcitur: ergo ad hanc, totus sortes est albus, immediate sequit̃, F sortes secundũ quãlibet sui partẽ est albus, & immediate qualibet pars sortis est alba. ¶ Circa pradicta quaritur de hoc sophismate: totus sortes est minor sorte. Probatio, qualibet pars sortis est minor sorte, & sortes secundum quamlibet sui partem est minor sorte: ergo totus sortes est minor sorte. ¶ Contra: totus sortes est minor sorte: ergo sortes est minor sorte: ¶ Solutio prima ẽ vera s. hac, totus sortes est minor sorte, & probatio peccat secũdũ accñs, quia in ista, totus sortes est minor sorte, pradicatũ attribuit̃ partibus, quibus vera cõuenit, sorti aũt nõ verè cõuenit, & ideo hac est simpliciter falsa, sortes est minor sorte, & ideo si partes inferãt esse G minorem sorte, de toto, siue de sorte, erit fallacia accidentis, per vnam regulã supradictã. Vnde totus sortes est res subiecta, & sortes accidit ei, & esse minor sorte assignatur vtriq; in esse. Etiã improbatio peccat secundũ quid ad simpliciter, quia ista, totus sortes est minor sorte, nõ ponit sortẽ secundũ se, sed secundũ suas partes, & ideo ponit sortẽ secundũ quid esse minorẽ sorte: ita cũ simpliciter inferatur: ergo sortes est minor sorte, peccat secũdũ quid ad simpliciter: sicut sortes secundum pedẽ est minor sorte: ergo sortes est minor sorte. ¶ Itẽ in quibusdã sequitur, totus sortes: H ergo sortes, vt totus sortes est albus: ergo sortes est albus, et in quibusdam non. ¶ Quaritur in quibus est, & in quibus nõ. ¶ Dicendum est, ꝙ sunt quedã accidentia, qua indifferenter conueniunt parti & toti, vt albus, niger, calidũ, frigidum, augeri, minui, et in talibus bene sequitur, totus sortes: ergo sortes. ¶ Alia sunt accidẽtia, qua cõueniunt partibus & nõ toti, vel econuersò toti & non partibus, vt totalitas, minoritas, paruitas, & in talibus non sequitur, totus sortes: ergo sortes. ¶ Sequitur de signis distributiuis accidentiũ, inter qua primo dicendũ est de signis distributiuis qualitatis. Dicitur autem signum distribu-

Sophisma.

Quæstio.

Accidẽtia in dupliciter discrimine.

De hoc signo.

A stributiuũ qualitatis, quod distribuit res, se habentes per modum qualitatis, vt qualelibet, cuius particulare est aliqualibet. ¶ Sed tunc obijcitur: si accidens multiplicetur multiplicato subiecto. ergo cum signa distributiua substãtiæ distribuant, siue multiplicẽt subiectum, oportet ꝙ multiplicẽt siue distribuant ipsum accidens: ergo signa distributiua accidentium superfluunt. ¶ Ad hoc dicendum est, ꝙ duplex est multiplicatio accidẽtis, quia quædam est multiplicatio accidentis, secũdum numerum, & hæc fit per signum distributiuum substantiæ, vt omnis hõalbus currit. ¶ Alia est multiplicatio secundum speciem, B & hæc fit per signa distributiua accidentis, vt qualelibet currit. i. res, habens qualemcunque qualitatem, currit. ¶ Circa prædicta quæritur de hoc sophismate. ¶ Quodlibet qualelibet de quolibet tali, scit ipsum esse tale, quale ipsum est, posito ꝙ sortes sciat grammaticam, logicã, rhetoricam, & Plato, & Cicero similiter, & sciant se habere eas, & sint alij tres homines, quorum vnus sciat logicam, alter grammaticam, & alius rhetoricam: & isti nesciant se habere eas, & de alijs nihil sciant, & alij sciãt de se & de istis, & non sunt plures homines, neq; plures qualitates. ¶ Probatio: hoc qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale, C quale ipsum est, & sic de secundo, & tertio, & non sunt plura qualelibet: ergo quodlibet qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale, quale ipsum est. ¶ Contra quodlibet qualelibet &c. ergo quodlibet grammaticum de quolibet tali scit ipsum esse tale, quale ipsum est. ¶ Solutio, prima est vera, & improbatio peccat secũdum fallaciam consequentis, ab inferiori ad superius cum distributione superioris, quia qualelibet supponit tantum pro tribus. s. pro tribus primis. sed grammaticus supponit pro eisdem, & etiã pro aliquo qui habet grammaticã tantum: ita grammaticũ est D in plus, quàm qualelibet. ¶ Vnde si apponatur signum vniuersale distributiuum sic, quodlibet qualelibet &c. ergo quodlibet grammaticum fit consequens, vt hic omnis homo: ergo omne animal, & similiter in vltimo, vt de quolibet qualelibet: ergo de quolibet grammatico, cum dicit de quolibet tali. ¶ Sequuntur de signis distributiuis quantitatis, & sunt illa, quæ distribuunt res. se habentes per modum quantitatis, vt quotiensc unq;. Et secundum hoc quæritur de hoc sophismate. ¶ Quotiescunque fuisti Parisiis, totiẽs fuisti homo. Probatio vna vice fuisti Parisiis, & illa vice fuisti homo, alia vice fuisti Parisiis,

Obiectio.

Multiplicatio accidentis duplex.

Sophisma.

De hoc signo quotiescũq;.

Sophisma.

E *risiis, & illa vice fuisti homo, & sic de alijs: ergo quotienscunque fuisti Parisiis, totiens fuisti homo. ¶ Improbatio quotienscunque fuisti Parisiis, totiens fuisti homo. sed bis fuisti Parisiis, ergo bis fuisti homo, quod falsum est, quia hęc dictio, bis, importat interruptionem eius, cui adiungitur, sed actus essendi hominē non fuit interruptus in te. ¶ Solutio, prima est falsa. Ad probationem autem respondendum est per interemptionem, quia secunda pars copulatiua est falsa, scilicet, illa vice fuisti homo, quia adhuc nulla vice fuisti homo, eo quòd nondum vita fuit ter*

F *minata, vt iterum inciperes viuere, & postea terminaretur, q̄ tamen requiritur ad hoc, quod bis fuisses homo, sicut bis incipitur cursus, & bis terminatur ad hoc, quòd aliquis bis currat. ¶ Et nota, quòd bis non importat interruptionem temporis, sed tantū actus illius, cui adiungitur: ad terminum autem sequitur interruptio; Si autem formaretur sic paralogismus. ¶ Quandocunque fuisti Parisiis, fuisti hō, sed bis fuisti Parisiis: ergo bis fuisti hō. Prima est vera, & improbatio peccat secundum fallaciam figurę dictionis, ex mutatione prędicamēti quia quandocunq, est in prędicamento, quando. & bis in prędicamento quantitatis, quia est de genere quantitatis discreta. Sequitur de infinito, quod quinque modis dicitur.* G De infinito.

¶ Primo modo dicitur infinitum quod nō potest pertrāsiri, vt vox dicitur inuisibilis, quātum ad visum, quia est inuisibilis, eo quòd nō est apta nata videri. ¶ Alio modo dicitur infinitum, quod habet transitum imperfectum, eo quòd nondum est terminatum: tamē aptū natum est terminari, vt dum aliquis transit spacium, & nondum peruenit ad suum finem. ¶ Tertio modo dicitur infinitum secundum appositionem, vt numerus augmentabilis est in infinitum, appositione vnitatis, vel alterius numeri. ¶ Quarto modo dicitur, H *infinitum secundum diuisionem, vt continuum: omne autem continuum diuisibile est in infinitū: Vnde sic diffinitur ab Arist. in tertio physicorum Continuū est diuisibile in semper diuisibilia.* Text. cōment. 1. 31 69. *¶ Alio modo dicitur infinitum vtroque modo, scilicet per appositionem, & diuisionem, vt tēpus, sic continuum est diuisibile in infinitum in diuisione, & cum post vnum tempus veniat aliud tempus: sic per appositionem vnius temporis ad aliud est finitum. Et quo ad has tres vltimas significationes diffinitur sic infinitū. ¶ Infinitum est, cuius quantitatē accipiētibus semper est extra sumere, vt si post vltimam partem*

linea

A *lineæ accipiatur alia: post alteram tertia, & nunquam possit attingi terminus eius, ideo linea dicitur infinita.* ¶ *Solet autem poni, quòd infinitum quandoque sumitur pro termino communi, & tunc ista propositio: infinita sunt infinita, æquiualet huic, aliqua infinita sunt.* ¶ *Quandoque sumitur pro signo distributiuo, & tunc illa æquipollet huic, quo ad distributionem, quolibet plura sunt infinita. Et probatur sic, vno plura sunt finita: duobus plura sunt finita: tribus plura sunt finita, & sic de alijs: ergo quolibet*

B *plura sunt finita, & sic dicitur facere interscalarem distributionem, vel interruptam, vel disiunctiuam, quia hæc dictio, plura, in prima propositione supponit pro duobus, & deinceps in secunda pro tribus, & sic gradatim, & scalariter ascendendo, & sic ista oratio, quolibet plura facit distributionem interscalare, quia pro alijs supponit hoc, quod dico, quolibet, & pro alijs hoc, quòd dico, plura, secundum numerum ascendendo, vt dictum est.* ¶ *Circa prædicta quæritur de hoc sophismate, infinita sunt finita. Probatio, duo sunt finita, tria sunt finita, & sic in infinitum: ergo infinita sunt finita. Improbatio: ibi prædicatur oppositum de opposito: ergo locutio est impossibilis. Potest etiam sic probari:*

Sophisma. Infinita sunt finita.

C *quelibet plura sunt finita: ergo infinita sunt finita.* ¶ *Solutio, quidam distinguunt, eo quòd finitũ est æquiuocum ad infinitum quò ad nos, & ad infinitum simpliciter. Vnde si sumatur infinitũ quò ad nos, prima potest esse vera, & non prædicatur oppositum de opposito, quia infinita quo ad nos sunt stellæ, & arenę maris, quæ non sunt infinita simpliciter. Si autem sumatur infinitum simpliciter, est simpliciter falsa, & prædicatur oppositum de opposito.* ¶ *Alij autem distinguunt eo quòd infinitum potest esse terminus communis, & sic prima est falsa, vel potest esse dictio syncathegorematica, importans in*

D *se distributionem: sicut dictum est, & sic ponunt eam esse veram.* ¶ *Sed neutra istarum solutionum valet, quia si remoueatur vtraque distinctio, & sumatur infinitum simpliciter, & secundum quòd est terminus communis, adhuc remanet probatio, & improbatio huius sophismatis.* ¶ *Vnde dicendum est, quòd prima simpliciter est falsa, & probatio peccat secundum quid ad simpliciter, quia infinitum appositione, est infinitum quodammodo, & non simpliciter. Vnde cum accipit partes numeri secundum appositionẽ, vt duo, & tria, nõ accipit infinitũ simpliciter, sed quodammodo, siue secũ-*

dum

E *dum quid, & ideo non potest ex his inferri infinitum simpliciter.*

Arti. 1. PRIMO sciẽdum, ꝙ totus potest capi dupliciter. Vno mõ cathegorematicè: alio modo syncathegorematicè. cathegorematicè dupliciter. Vno modo vt idem est, quod aliquid non existens pars alterius, & sic omne illud, quod non est pars alicuius, potest dici totum, & sic conceditur ista: totum quod est in mũdo, est ĩ oculo meo, posito ꝙ sit festuca. Alio modo capitur vt idem est, ꝙ ens habens partes, & sic omne ens, quod habet partes, dicitur totum. Alio modo capitur syncathegorematicè, & hoc dupliciter. Vno modo vt idem est quòd omne, & tũc ista propositio: do tibi omne, quod habeo, exponitur sic, do tibi totum illud ens, quòd habeo. Alio modo accipitur, vt communiter vtimur eo, & tunc idem est, sicut quælibet pars, & tunc ista propositio, totus sortes est minor sorte, tantum valet, sicut quęlibet pars sortis quantitatiua, est minor sorte & sic est vera, & est vniuersalis, & tunc, totus, est signum includens terminum suæ distributionis, scilicet pars quantitatiua, & totum subiectum illius propositionis est totum illud complexum, pars quantitatiua sortis. Adhuc tertio modo accipitur partim cathegorematicè, & partim syncathegorematicè, & sic tãtum valet, sicut aliquid, & nihil ipsius, quin ipsum, & sic conceditur ista: anima est tota in toto, & in qualibet eius parte, quę sic exponitur, anima rationalis est in sorte, & nihil ipsius est, quin sit in sorte. ¶ Aduerte vlterius quòd consequenter dicendum est de signis accidentiũ. Et primo de illo, qualelibet. ¶ Vnde qualelibet potest capi in neutro genere, & tunc includit istum terminum, ens, & cum hoc ly, de qualibet qualitate, & sic tũc est distinguenda, quia vel ly ens precedit distributionem, & sic talis est indefinita, vel sequitur, & sic illa est vl̃is, & tunc ly ens supponit confusè tantũ, vt qualelibet currit, põt habere duplicẽ sensum, vnus, est ſm ꝙ ly ens præcedit distributionem, & tũc est sensus: ens habens de qualibet qualitate currit, & sic est indefinita, & non habet contrariam, alius sensus est, secundum ꝙ ly ens sequitur distributionem, & tunc sensus est de qualibet qualitate ens habens currit, & sic ipsa potest dici vniuersalis, saltem secundum figuram distributionis, & potest habere contrariam. Alio mõ ponitur in masculino vel in fęminino gñe, & sic distribuit ly qualitatem non simpliciter, sed secundũ quid, id est restrictè secundum terminũ cui additur, vt qualiscunq; est Plato, talis est sortes, & est sensus, de quacũq; qualitate habet Plato, de omni tali habet sortes. ¶ Et aduerte ꝙ propriè ista signa magis dñr ęquiualẽtia alicui complexo, q̃ dicantur, signa, iõ ipsis põt addi aliud signũ, vt quodlibet qualelibet currit. Et similiter dicatur de isto signo. ¶ Quantũcunq;, dũmodo cõmutetur qualitas in quãtitatẽ, ita ꝙ sicut qualelibet est distributiuum qualitatis, ita quantumlibet est distributiuum quantitatis.

Totus tripliciter dicitur. (margin, left column)

De signo quantumcunque. (margin, right column)

SECVNDO

A SECVNDO sciendum, quod cõsequenter dicendum est de isto signo, Quotienscunque. Vnde, quotienscunque, distribuit terminum pro tẽporis inter se ferentibus actus interruptos. Et huiusmodi tempora ĩportãtur per hæc aduerbia, bis, ter, quater; secundum quod determinãt verbum ratione temporis, connotati per ipsum; per istam enim propositionẽ; bis fuisti homo, significatur quod aliquando fuisti homo; & quãdoque post non fuisti homo; & iterũ fuisti homo. Et per istam; vna vice fuisti homo, significatur quod fuisti homo, & postmodum non fuisti homo. ¶Et si quis arguat, si hoc esset verum, hæc esset falsa, bis, duo fuerunt quatuor, quia esset sensus aliquando duo fuerunt quatuor, &

Art. 2.

De signo quotiescunque.

B post modum non fuerunt quatuor, & iterum fuerunt quatuor; hoc est falsum; igitur. Respondetur, ꝙ ista propositio; bis duo fuerunt quatuor; est multiplex: eo ꝙ illud aduerbium bis, potest determinare hoc verbũ, fuerunt, & sic est sensus, duo fuerũt quatuor: & sic est falsa, & bene valet consequentia; vel potest determinare ly duo; & tunc est vera, & non valet consequentia: quia talis consequentia non valet, nisi quando talia aduerbia determinant verbum rõne temporis. Et per hoc potest faciliter solui illud sophisma; quotienscũque fuisti Parisijs, fuisti homo. Quot potest sic probari, in a fuisti Parisijs, & tunc fuisti homo; in b fuisti Parisijs & tunc fuisti homo; & sic de alijs partibus temporis, in quibus fuisti Parisijs; ergo quotienscunque fuisti

Sophisma. quotiescunq; fuisti Parisijs fuisti homo.

Parisijs, totiens fuisti homo, sed bis C fuisti Parisijs: ergo bis fuisti homo: conclusio est falsa: ergo aliqua pręmissarum, non minor: ergo maior. Et ꝙ conclusio sit falsa, patet: quia bene sequitur; bis fuisti homo: ergo aliquando fuisti homo, & postea nõ fuisti homo, & iterum fuisti homo: sed hoc est falsum: igitur. ¶Dico ergo ad sophisma quod est falsum. Ad improbationem dico, ꝙ non valet consequentia; sed committitur fallacia consequentis ab insufficienti enumeratione. Vnde ad hoc ꝙ valeat consequentia, oportet addere in antecedente interruptionem temporis sic arguendo: in a fuisti Parisijs: & tũc fuisti homo: & quandoque post nec fuisti Parisijs, nec fuisti homo: & iterum fuisti Parisijs & fuisti homo. & similiter de alijs: & tunc bene seque D retur conclusio, sed sicut cõsequens est falsum, ita & antecedens. Sed restat dicere de hoc signo. Quotlibet. ꝙ est signum distributiuum quantitatis discretæ: & includit intra se istũ terminum, specie, pro termino suæ distributionis: ex quo patet, ꝙ sẽsus huius propositionis, quodlibet entia sunt finita, est iste, de qualibet spetie numeri entia numerata sunt finita: ita ꝙ ly entia numerata supponit cõfuse tantum: & hoc totum, ipse numeri, supponit distributiuè: & sic distribuit pro speciebus indiuiduorũ: aliquando etiam distribuit pro indiuiduis specierũ: vt visũ est superius.

De signo quodlibet.

TERTIO sciendum, quod iste terminus, infinitum, potest capi dupliciter. Vno modo cathegorematice; alio modo syncathegorematice: cathe-

E cathegorematice accipitur dupliciter. Vnomodo qñ per se ponitur sine substantiuo, vt infinitum currit, ibi infinitum capitur cathegorematice, saltem quo ad officium. Et talis propó potest dici indefinita, & sic capit proprie dicendo, infinita sunt finita, quia ly infinita capit cathegorematice licet multi accipiant syncathegorematice volés tm̃ sicut quælibet plurima, & tunc dico φ est vniuersalis. Aliomodo vt attribuit magnitudini seu numero, vel multitudini, & tunc tm̃ valet sicut extensa sine termino, seu sine fine; & hoc quando attribuitur magnitudini, vel valet tm̃ sicut multitudo, cuius non est dabilis vltima vnitas, & hoc quando attribuitur multitudini, vñ ista ppó, F linea est infinita, sic exponitur, linea est extensa sine fine, & ista, multitudo est infinita, sic exponit, multitudo rerum non conumeratarũ, cuius nó est dabilis vltima vnitas. Aliomó capitur syncathegorematice, & hoc dupliciter, vnomodo vt attribuitur magnitudiui, aliomodo vt attribuit multitudini. Magnitudini, & hoc dupliciter, vnomodo vt tm̃ valet, sicut hoc cóplexũ, aliquantum. & non tm̃, qn maius, & sic ista ppó corpus est infinitũ, sic exponit corpus est aliquantum, & non tm̃, quin maius, & ẽm hoc conceditur istã infinitũ pondus potest fortes portare, quæ tm̃ valet, sicut ista pondus pót fortes portare & nó tm̃ quin maius. Aliomodo capitur vt tm̃ valet sicut hoc complexum aliquantum & tantumlibet maius; & ẽm hoc negatur ista, infinitũ pódus fortes potest portare, quia sensus est, aliquantum pondus fortes G potest portare, & quantulibet maius fortes potest portare. Aliomodo capitur syncathegorematice, vt attribuitur multitudini, & hoc dupliciter. Vnomõ vt tm̃ valet sicut hoc cóplexum duo, tria, quatuor, & sic de alijs sine statu, & isto modo ista propó, infinitæ partes sunt in continuo, exponitur sic, duæ parte, tres partes, quatuor partes, & sic de alijs sunt in cõtinuo, & sic concedit illa propó. Alio modo capitur vt tm̃ valet, sicut hoc complexum, aliquot & non tot quin plura, & tunc ista propositio, infinitæ, partes sunt in continuo, exponitur sic, aliquot partes sunt in continuo, & non tot quin plures, & isto modo negatur illa propositio. Et sic patet, φ omnis propositio, in qua po H nitur ille terminus, infinitum, est distinguenda, saltem si accipiatur cum substantiuo, quia potest capi cathegurematice, vel syncathegorematice, & vtroque modo distinguẽdum est. Sedquæret et aliquis, quo modo supponit iste terminus, magnitudo, in ista propositione, infinita est magnitudo; Dicitur quod si, infinita, capiatur cathegorematice, tunc supponi ĩdeterminate, sed capiat sincathegorematice tũc supponit cõfuse tantum, sed dicendo, infinitum pondus fortes potest portare, capiendo infinitum, vt tantùm valet, sicut aliquantum, & quãtumlibet maius, tunc ille terminus, infinitum, distribuit pro speciebus contentis sub ly pondus de genere quantitatis, & proportionabiliter dicatur de alijs. Et aduerte, φ a propositione de infinito

Infinitũ dupliciter.

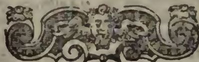
Quæstiõ

A nito in sensu diuiso mediante possibili affirmato ad aliam de sensu cōposito, cæteris patribus, non valet cōsequentia, vt vt non sequitur, in infinitas partes continuum possibile est esse diuisum. ergo possibile est in infinitas partes continuum esse diuisum, dicunt tamen aliqui, ꝙ antecedens est falsum, sicut & consequens.

¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate, quotlibet partes cōtinui sunt in continuo. Pro cuius declaratione supponitur, ꝙ ly quotlibet in sophismate potest distribuere ly partes pro indiuiduis, & tunc sophisma est propositio cathegorica vniuersalis affirmatiua, & subiectum est ly partes, & prædicatum est, in continuo, vel B entia in continuo, & subiectum supponit distributiue pro quibuscunque partibus, & prædicatum confuse tantum pro omnibus entibus, & conuertitur per accidens, ergo entia in continuo sunt partes, & est in materia contingenti, & contradictoria eius est illa, non quotlibet partes cōtinui sunt in continuo, vel ly quotlibet distribuit pro speciebus singulorum, & sic propositio est cathegorica affirmatiua mixtæ quantitatis, & tunc ly quotlibet est syncathegorema mixtum, & valet tantum, sicut de qualibet specie numeri partes sūt in continuo, & subiectum est hoc, de C specie numeri partes, & contradictoria est illa, de spē numeri nullæ partes sunt in continuo, & in isto sensu est verum, & sic dicūt multi, ꝙ illud signum omne, potest distribuere pro speciebus singulorum & sic concedunt illam: Omne animal fuit in arca Noe.

Sophisma.

Argvitvr primo sic. Ista signa, quantumlibet, qualelibet æquiualent orationi, ergo non sunt signa. Antecedēs patet, quia qualelibet valet, tm̄. sicut de qualibet spē qualitatis ens habens. ¶ Secundo sic. Isti signo, qualelibet, potest addi aliud signū, ergo non vř ꝙ sit signum distributiuū. ¶ Tertio sic: Iste terminus, infinitum, non facit propōnem vniuersalem, ergo nō videtur ꝙ sit signum D distributiuum, & per consequens male determinatur hic de eo. ¶ Ad primum dicitur, ꝙ talia signa magis debent dici æquiualentia signis vel aliquibus complexis, quam dicant signa, ideo potest addi aliud signum quia nō sunt propriæ signa. ¶ Et per hoc soluitur secunda ratio. ¶ Ad tertium dicitur, ꝙ si ly infinitum capiatur syncathegorematice, potest facere propōnem vniuersalem, vt patet in fine notabilis precedentis, de ista, infinitum pondus sortes pōrportare.

SVM-

SVMMVLARVM PETRI HISPANI

Tractatus tertius decimus. & vltimus.

Quem de Exponibilibus nominant.

Proposi-tio expo-nibilis quid.

Ropositio exponibilis, est ꝓpositio habens obscurum sensum expositione indigentem propter aliquod syncathegorema, in ea implicite, vel explicite positum in aliqua dictione: vt in hac: tantum homo est animal, sortes incipit esse albus; infinita est linea & sic de alijs. ¶ *Pro quo sciēdum est, ꝙ ea quæ faciunt propositionem exponibilem, sunt in multiplici differentia.* ¶ *Quia quędam sunt signa exclusiua, vt tantum, solum.* ¶ *Quędam exceptiua, vt ꝑter, nisi.* ¶ *Quędam reduplicatiua, vt inquantum, secundum.* ¶ *Quędam vero important inceptionem, vel desitionem, vt incipit, desinit.* ¶ *Quędam important priuationem finis: vt infinitum.* ¶ *Quędam important excessum comparatiui, & superlatiui gradus.* ¶ *Quędam vero distinctionem, vt differt, aliud ab, & sic de aliis.* ¶ *Quędam vero important specialem modum distributionis, vt totus, quilibet, & sic de aliis.* ¶ *Vnde propter illa propositio redditur obscura, sic quòd indiget expositione; & ideo dicūtur facere propositionem exponibilem; quare de ipsis videndum est per ordinem. Et primo de exclusiuis.* ¶ *Vnde signa exclusiua sunt, quæ ex sua consignificatione exclusionem important, & a quibus redditur propositio exclusiua: vt sunt ista dictiones, solus, vnicus, tantum, tantummodo, dūtaxat, & sic de alijs.* ¶ *Hæc autem signa qñq; excludūt gratia alietatis, & qñque gratia pluralitatis: & quādoque ponuntur in orōne sine negatione, & quandoque cum negatione præcedente, aut sequente. De istis autem dātur tales regulę.* ¶ *Prima est, ꝙ propositio exclusiua sine negatione,*

Quę faciat propositioné exponibilem.

De exclusiuis.

A gatione, exponitur per vnam copulatiuã affirmatiuã, cuius prima pars est praiacens exclusiue, & secũda pars est negatiua, importãs negationem prędicati de oĩbus alijs a subiecto, vt tm̃ homo currit, id est hõ currit, & nihil aliud ab homine currit, vel tm̃ apostoli Dei sunt duodecim, id est Apostoli Dei sunt duodecim, & nõ sunt plures, quàm duodecim. ¶ Secũda regula est, ꝙ propõ exclusiua huius generis infert copulatiuã compositã ex duabus exponentibus, siue cõponentibus, & quãlibet earũ seorsum, & non econtra, vt tm̃ hõ currit, ergo hõ currit, & nihil aliud ab homine currit. ¶ Tertia regula est, ꝙ ab
B exclusiua affirmatiua ad vniuersalẽ de terminis trãspositiuis est bona cõsequentia, si fiat exclusio gratia alietatis, & nõ ecõtra, vt tm̃ animal est homo, ergo omnis homo est animal. ¶ Quarta regula est, ꝙ exclusiua contradictoria prioris exponit per disiunctiuã affirmatiuã de partibus contradicẽtibus prioris exclusiua, vt ista, non tm̃ hõ currit, id est nullus hõ currit, vel aliquid ab homine currit, patet ex virtute cõtradictionis, quia vtrobiq; seruat oppositio contradictionis. ex hoc etiam patet qualiter in eis valeat consequentia. ¶ Quinta regula est, exclusiua, in qua ponitur vna negatio sequens exclusionẽ, exponitur per vnam copulatiuã affirmatiuam, cuius prima pars est negatiua praiacens, alia est affirmatiua, in qua prędicatũ affirmatiuẽ enunciat de quolibet alio, vt tantum accidẽs nõ est substãtia, id est accidẽs nõ est substãtia, & omne aliud ab accidẽte est substãtia. Et ꝑ hoc patet qualiter cõtradictio eius est exponẽda, & qualiter valeat consequentia in exclusiuis. C

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd sequitur tractatus exponibilium, id est ꝓpositionũ habentium sensum obscurum propter aliquod signum, in eis positum, cuiusmodi sunt tãtum homo currit, omnis hõ præter sortem currit. ¶ Vnde propõ exponibilis ꝓprie capta, de qua est hic ad propositũ, est propositio habẽs sensum obscurum rõne alicuius signi, in ea positi, vt solus homo currit & talis solet vocari exponibilis, & propositio per quam veritas seu sensus talis propositionis manifestatur, dicitur propositio exponens, quę propositio exponens vel est vna copulatiua, vel vna disiunctiua. D ¶ Ex quo sequitur, ꝙ exponere propositionem non est aliud, quàm sensum propositionis obscuræ, ratione alicuius signi, per propositionem sibi æquiualentem exprimere, seu declarare, vt ista copulatiua, homo currit, & nulla res, quæ non est hõ currit, declarat istã, tantũ hõ currit. (Corollarium.) ¶ Et aduerte ꝙ multiplicia sunt signa, quædam faciunt ad varietatẽ quantitatis propositionũ, vt signa vniuersalia, vel particularia,

E laria, & singularizantia, & ēt negatio negans, nam dicendo, non homo currit, si ly non, sit negatio negans, ipsa est vniuersalis, & nunquàm talis negatio negans aduerbialis est pars extremi, cui additur, saltem si in principio propositionis ponatur, sed si sit negatio infinitans, non variat quantitatem propositionis, licet ipsa faciat terminū sequētem supponere, immediate, confuse, & distributiue. ¶ Vnde sicut ista est indefinita, hō currit, ita & ista, nō hō currit, capiendo ly non infinitanter, & totale subiectū est totum hoc, non hō, ꝙ dicitur terminus infinitus, qui terminus infinitus supponit pro oī illo, de quo non pōt verifica-

F ri terminus finitus, vt non hō, supponit pro oī illo, quod non est homo & tunc ly non est pars subiecti. ¶ Ex quo sequit̄, ꝙ propō, in qua ponitur illa negatio, non, in principio est distinguenda, èo ꝙ pōt esse negatio negans, vel infinitās, & per tale distinctionē soluūtur multa sophismata.

Corollarium.

Sophismata.

Primo istud, non hō prædicatur de omni homine, vnde si ly nō sit negatio negās, est vera, & est sensus, nullus hō prædicatur de oī homine, sed si sit infinitans, tūc est falsa, & est sensus, iste terminus, non hō, prædicatur de oī homine, & est falsa, qa ista est falsa, Petrus est non hō. ¶ Et per hoc etiam solet solui istud, quatuor sunt prædicabilis, & non plura, quia quatuor sunt prędicabilia & vnum, sed vnū non est plura, ergo quatuor sunt prædicabilia & non plura. ¶ Soluitur, nā in ista, quatuor sunt prædicabilia, & non plura, ly non pōt esse negatio negans, vel infinitās, si infinitans est vera, & sensus est, quatuor sunt prædicabilia, & aliqđ, quod est non plura, & tunc est vna propō cathegorica de prædicato copulato, si

G sit negatio negās, tunc est falsa, & est sensus, quatuor sunt prædicabilia, & nō sunt plura q̄ quatuor, & sic est vna copulatiua. ¶ Similiter possunt fieri sophismata de ista negatione, nullus, vt nullo hoīe currente, tu es asinus. Et ꝙ sit vera, patet, quia cōtradictoria eius est falsa. s. ista, aliquo hoīe currente, tu es asinus, cū prima sit vniuersalis negatiua, & alia particularis affirmatiua. Rn̄detur, ꝙ ista, nullo homine currente, tu es asinus, est falsa, & est vna hypothetica, ideo proprie non est quanta, & similiter ista, aliquo hoīe currente, tu es asi- H

nus. ¶ Vnde ponitur talis regula, q̄libet propositio de absoluto absolute tento, gratia consecutionis est hypothetica cōditionalis, causalis, vel tēporalis, ita ꝙ talis vocalis, nullo homine currente tu es asinus, sole lucēte, dies est, subordinat̄ vni conditionali causali, vel temporali, iō cōtradictoria istius, nullo hoīe currēte, tu es asinus, est ista, nō nullo homine currente, tu es asinus, & istud est verū. ¶ Et ad rationē in oppositū dicitur, ꝙ non est sua contradictoria, immo est ita affirmatiua, sicut sophisma, quia copula hypothetica manet affirmata: Etiam signa, ratione quorum propositiones, de quibus hic tractandum est, sunt exponibiles, non variant quantitatem propositionis, sicut ista, homo currit, est indefinita, ita etiam ista, tantum homo

A homo currit, est indefinita, licet subiectum non supponat eodem modo, vt alias visum est.

Art. 2. An ppōnes exponibiles sint cathegorica, vel hypothetica.

SECVNDO sciendum est, q in cidit vna difficultas. ¶ Vtrum propositiones exponibiles sint cathegoricæ, vel hypotheticæ. Et vr̄ q sint hypotheticæ, quia æquiualent, & exponūtur per hypotheticas, igit̄ sunt hypotheticæ. ¶ Pro solutione est aduertendum, quòd aliquę propositiones dicuntur ęquiualere dupliciter. Vno modo in significando, alio modo in veritate & falsitate, seu in consequendo. Vnde illæ propositiones dicunt̄ æquiualere in significando, quæ sunt in synonimæ, quæ sic se habent, quòd subordinātur vni propositioni mentali, vel pluribus synonimis, & sic istæ ęquiualent, Marcus B currit, & Tullius currit. Sed in veritate & falsitate propositiones dicuntur æquiualere dupliciter. Vno modo materialiter, quæ sic se habent quòd vtraque est illatiua alterius in consequentia materiali, sicut indefinita & vniuersalis in materia naturali. Alio modo formaliter, quia vtraque est illatiua alterius in consequentia formali, & isto modo æquiualent propositiones æquipollentes secundum regulas æquipollentiarum, & non æquipollent primo modo, quia captis istis duabus propositionibus non quilibus homo non currit, & aliquis homo currit, illæ duæ non subordinatur eidem mentali, nam prima subordinatur mentali, in qua ponuntur duæ negationes, & secunda subordinatur mentali, in qua non ponitur negatio. Istis positis ponitur talis propositio, C propositiones exponibiles sunt cathegoricæ, alias non haberemus aliquam exclusiuam, vel exponibilem mentalem, etiam mentalis, quæ correspondet propositioni copulatiuæ, non exponeretur per mentalem respondentem exclusiuæ, quia esset eadem mentalis, & sic copulatiua vocalis non exponeret exclusiuam vocalem. nisi mentalis clarior exponat mentalem. Et ad improbationem dicitur, quòd æquiualent in veritate, vel in inferendo, sed non in significando. ¶ Et siquis vlterius dicat, quòd de æquiualentibus idem est iudicium, dicitur, quòd verum est quo ad veritatem & falsitatem, sed non quo ad alias proprietates. ¶ Sed D restat ibi paruum dubium, vtrū vniuersalis æquiualeat formaliter vni hypotheticæ. Pro responsione ponū tur aliquæ propositiones. ¶ Prima aliqua propositio vniuersalis formaliter æquiualet vni hypothethicę, vt patet de vniuersali, in qua ponūtur ista signa, vterque, neuter, vnde ista vterque istorū currit æqualet hypotheticæ, scilicet isti, iste currit, & iste currit. ¶ Secunda propō, non quælibet vniuersalis æquiualet formaliter hypotheticæ, vt patet de illis, in qbus ponit̄ tale signū, omnibus nullus, quilibet & hoc qn̄ ponunt̄ cum rectis, vt dicendo, quilibet homo currit. Et dicitur notanter, cum terminis rectis, quia in terminis obliquis pōt bene formaliter æquiualere, vt quilibet istorum currit. Ista ꝓpositio ꝓbatur, quia propositio vniuersalis potest esse vera, cuius omnes

Instātia.

Dubitatio.

X 2 nes

E nes singulares sunt falsæ, vt ponendo casum, quòd sint tantum tres ꝓpositiones, scilicet ista, omnis propositio singularis est falsa, & istæ duæ singulares, scilicet hæc singularis est falsa, & hæc singularis est falsa, demonstrando per ly hæc ipsasmet ꝓpositiones singulares, & hoc tenendo quòd propositiones falsificantes seipsas, sunt cathegoricę, de quibus alius magis videbitur, tunc vniuersalis est vera & singulares falsę quia falsificāt seipsas. Patet ēt propositio, qa vniuersalis pōt esse possibilis vbi aliquæ singulares erunt impossibiles, ponendo casum, ꝙ aliqui homines currant, & aliqui asini currant, tunc ista est possibilis, omne currēs est asinus, quia qualitercunque per ipsam significatur esse, possibile est

Infra tractu nō solub. art 6.

F ita esse, & tñ aliquæ singulares eius sunt impossibiles. ¶ Et si quis dicat ista vniuersalis, quilibet hō currit, æquiualet isti hypotheticæ, aliquis hō currit & non est aliquis, qui non currat. Rñdetur, ꝙ non æquiualet formaliter, quia propō hypothetica non dicitur formaliter æquiualere cathegoricę, nisi illa hypothetica sit clarior, q̄ cathegorica, modo ista hypothetica non est clarior, quam ista vniuersalis cathegorica.

Art 3.

Propō exclusiua quid.

Tertio sciendum, quòd inter propositiones exponibiles primo vidēdum est de exclusiuis. ¶ Vnde propositio exclusia est propositio exponibilis ratione signi exclusiui, vt tantum homo currit. Signa exclusiua sunt hæc, tantum, solus, vnicus dumtaxat, & similia, Vnde hæc dictio tantum, potest capi dupliciter. Vno modo relatiue, vt dicēdo, istud lignum est bipedale, & tantum est illud, & sic non est ad propositum, sed quando capitur exclusiue. Similiter solus, pōt capi dupliciter. Vno modo cathegorematice, vt tantū valet sicut, solitarius, & sic non facit ꝓpositionem exponibilem, sed dicit negationē associationis, vt solus fortes currit, id est, fortes nō associatus currit. Alio mō capitur sincathegorematice, & sic, tantū, valet sicut tantum ¶ Aduerte ꝙ ista dictio, vnicus solum denotat exclusionē a spē, de qua est subiectum propōnis, vt cum dicitur vnicus hō currit, idest vnus homo currit & non plures homines currunt. ¶ Ex isto patet solutio huius sophismatis, vnicus homo currit posito casu, quòd vnus homo currat, & non plures, & cum hoc, multi equi currāt Secūdo sequitur, ꝙ hæc est vera, vnica fęmina est in paradiso, & tamen ista est falsa, sola fęmina est in paradiso. ¶ Aduerte ꝙ dictio exclusiua aliqñ determinat subiectum, & sic facit propositionē de subiecto excluso, & aliquando prædicatum, & tunc facit propositionē de excluso prædicato, & aliquando totam propositionem, & tunc facit propositionem exclusiuam. ¶ Vnde si determinetsubiectum, tunc denotat quòd prædicatum dicitur de subiecto sumpto cū dictione exclusiua, vt tantum homo est animal, si ly tantum determinet solum subiectū, tunc sensus est, aliquid, quod est tātum homo, est animal, vel illud qđ est homo, & non est non homo, est animal. Et sic conceditur ista, tantū

G

Sco. li. 1. distin. 21. quęst. vnica in sol. quæst.

H

Sophisma.

Logica cōmuniter nō est tradita de exclusione, addita ꝓdicatio.

Sco. in t. d 6. q. 2.

duo

A duo sunt prædicabilia, id est aliqua quæ sunt tantum duo, sunt prædicabilia, vt genus, & species, quæ sunt tantum duo, sunt prædicabilia, & Sco. dicit, quòd signum exclusiuum additum subiecto, præcise excludit respectu prædicati omne illud, de quo vere non dicitur, neque per se, neque per accidens, vt solum album currit, ibi ly solum, non excludit sortem, vel musicum currere, de quibus dicitur per accidens, sed solum nigrum currere, de quo non dicitur album. Sed quando additur prædicato, totum excludit respectu subiecti, q̃ qđ non formaliter vel essentialiter dicitur de prædicato, nec econtra, & maxime eiusdem rationis, vt hoc est solum albũ, denotatur ꝙ nulla alia qualitas inhereat illi, hoc modo accipitur in diui B nis, qñ illa negatur. Christus est solum homo, vel Christus est solum Deus, non ꝙ aliquid aliud sit Christus, quam Deus. ¶ Tamen vltra illa verba Scoti nota, ꝙ quando determinat prædicatum, tunc potest capi dupliciter. s. ꝑprie, & improprie. Proprie quando denotat, quòd prædicatum dicitur de subiecto, & omne illud, a quo remouetur prædicatum remoueatur a subiecto, vel ꝙ oppositũ prædicati remoueat̃ a subiecto, vt homo est tantũ animal significatur ꝙ homo est animal, & non est aliud ab animali, vel significatur, ꝙ homo est animal, & non est non animal. ¶ Ex isto sequitur vna regula, ꝙ a propositione cathegorica affirmatiua od propõnẽ de prædicato exclusio, est bona consequentia, vt bene sequitur, homo est albus, ergo homo est tantum albus, & hoc capiendo, tantũ proprie, non tamen dico, ꝙ sit formalis, quia in diuinis forsitan nõ teneret, vt non sequit̃ essentia diuina est pater, ergo essentia diuina est tantũ pater. Sed improprie põt teneri dupliciter. vno modo qñ additur verbo adiectiuo vel termino connotatiuo, si verbo, tũc excludit oẽ aliud verbũ, importãs actionẽ vel passionẽ a subiecto, vt sortes tãtũ currit, sensus est, sortes currit, & nullũ aliũ actũ facit, si prædicato connotatiuo, tũc illa dictio excludit ratione alietatis, vel alteritatis, vt sortes est tantũ albus, si excludat ratione alietatis, tũc sensus est, sortes est albus, & nõ est aliud ab albo, vel sortes est albus, & nõ est nõ albus, & tũc capitur proprie. Sed si excludat rõne alteritatis, tũc sensus est, sortes est albus, & nõ est aliter qualificatus, & tũc capitur improprie. ¶ Ex quo sequit̃, ꝙ qñ dictio exclusiua additur verbo adiectiuo, vel prædicato connotatiuo, tũc est distinguenda, quia ly tantũ põt capi proprie vel improprie, sed quando determinat totam propõnẽ, aliquãdo capitur propriè, aliqñ improprie. Proprie qñ excludit prædicatũ ab omni illo; qđ nõ est subiectum, siue sit intrinsecum, siue extrinsecum. Et hoc modo propositio exclusiua de est secundo adiacẽte, põt esse ĩpossibilis sex modis. ¶ Primo dr̃ impossibilis, quando addit̃ termino cõcreto, importãti formam distinctam a subiecto, ꝑ quo supponit talis terminus concretus. vt tantum album est, illa est impossibi-

Li. 3. d. 6. q. 2.

Sco. li. 1. dis. 21. q. vnica in sol. arg.

Sco. li. 3. vt supra.

Regula.

Sco. li. 1. dist. 21. q. vnica in solutione arg.

D

Nota de dictione exclusiua.

C

 possibi-

E possibilis, q̄a si albū est, oportet albedinem esse. ¶ Secundo quando additur toti integrali, vt tantum domus est, quia si domus est, oportet partes eius esse, & etiam quando additur toti essentiali. ¶ Tertio quando additur termino significanti rē diuisibilē, vt tantū albedo est, quia si albedo sit, oportet vnū suorū graduū eē. ¶ Quarto quando additur termino relatiuo primi & secundi modi relatiuorū, vt tm̄, pater est, quia si pr̄ est, oportet filiū esse. ¶ Quinto qn̄ addit̄ termino numerali, īportāte numerum, vt tantum duo sunt. ¶ Sexto quādo additur termino collectiuo, vt tantum populus est, quia si populus est, oportet hominem esse. Aliquando tamen potest capi improprie, quando determinat totam propositionē. ¶ Primo quando additur F termino communi distributo, vt tātum omnis homo currit ibi tātum, potest capi proprie, & improprie, si proprie, tunc, denotat exclusionē p̄dicati ab oī illo, de quo verificat̄ terminus, cui additur dictio exclusiua, si improprie, tunc denotatur prædicatū remoueri a quolibet alio terminō, sumpto cū signo particulari, vt tātum oīs hō currit, ergo quidā asinus nō currit. ¶ Secundo qn̄ dictio exclusiua addit̄ termino habēti partes, vt tantū domus est alba, talis est distinguēda, q̄a vel ibi est exclusio proprie dicta, & tūc est falsa, vel potest ēe exclusio impropria dicta, & tūc denotat̄ p̄dicatū remoueri à quolibet extrinseco subiecti, & tunc potest esse vera. ¶ Tertio quando dictio exclusiua additur termino numerali, vel termino supponenti G pro aliqua multitudine, sicut est terminus numeralis pluralis, vel terminus collectiuus, tunc omnes sunt impossibiles, si sit exclusio proprie dicta, & hoc si prædicatū possit conuenire partibus, quia si non possit cōuenire partibus, tūc posset esse possibilis, vt tantum quatuor homines trahunt nauem.

¶ Argvitvr primo sic, Si esset aliqua propositio exponibilis, tūc fieret rōne alicuius signi, vel terminis exponibilis, sed hoc est falsū quia talia signa nihil faciūt ad veritatē vel falsitatē propōnis, cū nō significent. ¶ Secundo sic: Si essent aliqua signa faciētia propōnē exponibilē, esset affirmatiua vel negatiua, sed H nullū illorū est dicēdū, igitur. ¶ Tertio sic: Ista dictio tantū; est aduerbiū, sed aduerbiū semper natū est determinare verbū, igit̄ nō pōt determinare subiectum, vel prædicatum. Ad primū dicitur, ꝙ talia signa nihil significant, sed bene significant aliqualiter, & hoc sufficit ad hoc, ꝙ faciant ad veritatē vel falsitatē propōnis. Ad secūdū dr̄, ꝙ talia signa sunt signa specialia, distincta ab alijs signis, iō nō oportet ꝙ sint affirmatiua vel negatiua, tn̄ aliqua possunt esse affirmatiua, & aliqua negatiua. Ad tertiū dr̄ ꝙ bene verū est, ꝙ aduerbiū determinat verbū siue mediatē siue īmediatē, sed nō oportet, ꝙ semꝑ determinet ipsum īmediatē.

Sequitur ad idem.

Primo sciendum, quòd pro Arti. 2. expositione propositionum exclu-

A clusiuarum, quatuor sunt considerã da scilicet subiectum principale, copula principalis, prædicatum principale, & signum exclusiuum. Vnde omnis propositio exclusiua, in qua signum non negatur, semper debet exponi copulatiuè, sed in qua signũ negatur, debet exponi per vnam disiunctiuam. ¶ Vnde exclusiuarum quædam sunt, in quibus nulla ponitur negatio, vt tantum animal est homo, quędam sunt, in quibus negatio immediatè ponitur ante copulam, vt tantum animal non est homo: alię sunt in quibus vna negatio præponitur toti propositioni, & alia negatio ponitur immediatè ante copulam, vt non tantum animal non B est homo. ¶ Vnde pro expositione exclusiuarum gratia alietatis, in quibus nulla ponitur negatio ponitur talis regula. ¶ Omnis propositio exclusiua, in qua nulla ponitur negatio exponibilis gratia alietatis debet exponi per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est præiacens, secunda est vna negatiua, in qua negatur prędicatum principale de subiecto composito extranscendente, & isto termino, qui est, mediante negatione, vt tantum animal C est homo, sic exponitur, animal est homo, & nullum ens, quod non est animal, est homo. ¶ Exemplum quã do subiectum distribuitur, vt tãtum omne animal est homo, exponitur sic, omne animal est homo, & nullũ ens, quod non est omne animal, est homo, & potest intelligi ista propositio per istam dictionem, diues, intelligendo per vocales qualitatem, & quantitatem propositionum exponentium. ¶ Secunda regula, omnis propositio exclusiua, exponibilis gratia alietatis, in qua negatio præponitur signo exclusiuo, debet exponi per vnam disiunctiuam affirmatiuam, D compositam ex partibus contradicẽtibus illis, vel propositionibus: ex quibus exponitur exclusiua affirmatiuè de eisdem terminis, in qua nulla ponitur negatio, vt non tantum animal est homo: sic exponitur: nullum animal est hõ, vel aliqua res, q̃ non est animal, est homo, ecce quomodo exponentes huius contradicunt exponentibus istius, tantum animal est homo. Et intelligitur ista expositio per suam dictionem Hely.

E Diues Orat G

Tantum homo est animal.
sic exponitur.
homo est animal, &
nulla res, quæ non
est homo: est animal.

Tantum homo non est
animal.
hõ non est animal, &
omnis res, quæ non est
homo: est animal.

F H

Non tantum homo
non est animal
Omnis homo est aĩal.
vel aliqua res, quæ
nõ est hõ, non est aial

Non tantum homo
est animal
Nõ homo est aĩal, vel
aliqua res, quæ nõ est
homo: est animal.

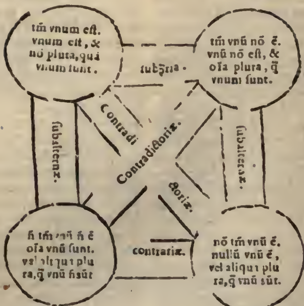
Amo Hely

¶Tertia regula, propositio exclusiua in qua negatio preponitur copulæ exponibilis gratia alietatis, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est præiacens, & in secunda affirmatur prædicatum principale de termino transcendente sumpto cũ subiecto principali mediante hoc cõplexo, quod non est. Exemplum vt tantum animal non est homo, sic exponitur, animal non est homo, & omnis res, quæ non est animal: est homo. Exemplũ quando subiectum distribuitur, vt tantum omnis homo nõ est animal, sic exponitur, omnis homo non est animal, & omne ens, quod non est omnis homo, est animal, & expositio talium exclusiuarum, quando subiectum non distribuitur, potest intelligi per istam dictionem, Orat.

¶ Quarta regula, omnis propositio exclusiua exponibilis gratia alietatis, in qua ponuntur duæ negationes, vna in principio, & alia ante copulam, exponitur per vnam disiun-

ctiuam

A ctiuam affirmatiuam, compositam ex partibus contradicentibus copulatiuæ, per quam exponitur propositio exclusiua, in qua negatio præponitur tantum copulę. Exemplum, vt non tantum animal non est homo, sic exponitur, omne animal est homo, vel aliqua res, quæ non est animal, non est homo, & potest intelligi per illam dictionem, Amo. ¶ Et aduerte ꝙ sicut exclusiuæ, quæ exponuntur gratia alietatis, sunt in quadruplici differentia, sic propositiones exclusiuę exponibiles gratia pluralitatis, sunt in quadruplici differentia. ¶ Nam quędam sunt, in quibus nulla negatio ponitur, & talis debet exponi per vnam copulatiuã affirmatiuam, cuius prima pars est præiacens, secunda est negatiua vni-
B uersalis, in qua plura negantur, & tales propositiones sunt, quando dictio exclusiua additur termino numerali, vt tantum vnum est, sic exponitur, vnum est, & non plura, q̃ vnum sunt, & talis expositio potest intelligi per istam dictionem, Diues. ¶ Quędam sunt, in quibus negatio ponit ante signum exclusiuũ, vt non tantum vnum est, & talis debet exponi per vnam disiunctiuã de partibus contradicentibus copulatiuæ, exponẽtis propositionem, in qua nulla negatio ponitur, vt ista, nõ tm̃ vnũ est, sic exponitur, nullũ vnũ est, vel aliqua plura, q̃ vnũ sunt. Et intel C ligitur ista expositio per istã dictionem, Hely. ¶ Quædam sunt in quibus ponitur negatio ad copulam tãtum, vt tantum vnum non est, sic exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars debet esse præiacens, secunda debet esse affirmatiua, affirmans plura vniuersaliter, vt tantum vnum non est, sic exponitur, vnum non est, & omnia plura, q̃ vnũ sunt, & talis expositio põt intelligi per istam dictionem, Orat. ¶ Quædam sunt, in quibus negatio ponitur ante signum, & ante copulam, & talis exponitur per vnam disiunctiuam de partibus contradicẽtibus copulatiuę, exponentis propositionem, in qua negatio ponitur ante copulam, vt ista, non tantum vnũ D non est, sic exponitur, omne vnum est, vel aliqua plura, q̃ vnum non sunt, & intelligitur ista expositio ꝑ illam dictionem, Amo. ¶ Aduerte tamen, ꝙ omnis exclusiua, in qua dictio exclusiua additur termino numerali, est distinguenda, quia potest exponi gratia alietatis & pluralitatis, si gratia alietatis, exponitur sicut aliæ, si gratia pluralitatis exponitur secundum ea, quæ dicta sunt, vt ista nõ tm̃ vnũ est, põt exponi gratia alietatis, & sic exponĩt sicut ista, tm̃ hõ est animal, vel gratia pluralitatis, & tunc exponitur sicut visum est.

Art.2. SECVNDO ſciendum, ꝙ conſequenter videndum eſt de ſuppoſitione terminorũ propõnum excluſiuatum,& ponuntur aliq̃ regulæ.¶Prima, cuiuſlibet propoſitionis excluſiuæ exponibilis gratia alietatis, in qua dictio excluſiua nõ negatur, ſubiectũ ſupponit confusè tm̄, dũmodo ſit terminus cõmuniter tentus, & ꝙ non addatur ſignũ vniuerſale, vt tantum animal eſt homo, ly aial ſupponit confuſe tm̄. Et dr̄ notãter, terminus cõiter tẽtus, quia alias nõ oporteret illum terminũ ſupponere confuſe tm̄.Dicitur notanter,dummodo non addatur ſignum vniuerſale,quia tunc ſupponeret confuſe & diſtributiue,vt tantum omnis homo eſt animal, ibi hõ ſupponit cõfuſe & diſtributiue.Dicitur notanter, dũmodo dictioni excluſiuæ non addatur negatio,quia tunc ſupponeret confuſe & diſtributiue, vt non tãtũ animal eſt homo. Dicitur notanter, exponibilis gratia alietatis, quia ſi exponeretur gratia pluralitatis ſupponeret determinate, & prædicatũ confuſe tãtum,ſub quo licet fieri deſcenſus copulatus, vt tãtum quinq; ſunt prædicabilia:ibi,quinq;,ſupponit determinate,& prædicatum confuſe tantum.Sed prædicatum propoſitionis exponibilis excluſiuæ gratia alietatis, ſupponit confuſe & diſtributiue, ſi ſit terminus communiter tentus, & dummodo non ſit impeditus per negationem, vel per aliquod aliud ſignum, vt tantum animal

Sco.in 1. d. 21. in reſpõ.q. vnica.

A mal est homo: ibi homo supponit cõfuse & distributiuè. ¶ Et per istá regulam faciliter potest cognosci, qualiter supponant termini propositionum exclusiuarum, in quibus ponitur negatio, & faciliter etiam potest cognosci quantitas illarum propositionum: nam si subiectum supponat confuse tantum, ipsa est indefinita, vt tantum animal est homo, si supponat confuse & distributiuę, ipsa est vniuersalis, vt tantum omne animal est homo, vel non tantum animal est homo. Sed de conuersione talium propositionum ponuntur aliquæ regulæ, quarum prima est. ¶ Omnis exclusiua affirmatiua, in qua nulla ponitur negatio, conuertitur in vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis, remota dictione exclusiua: bene enim sequitur: tantum animal est homo: ergo omnis homo est animal. Et aduerte, q̈ ibi propriè non est conuersio, sed magis debet dici consecutio vnius propositionis ad aliam: nã prima est indefinita, quę non conuertitur in vniuersalem, sed si proprie deberet conuerti, sic conuerteretur: tantum animal est homo; ergo homo est animal per conuersionem simplicem. ¶ Secunda regula, propositio negatiua exclusiua, in qua dictio exclusiua nõ negatur, cõuertitur in vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis, cuius subiectum est terminus infinitatus, vt bene sequitur: tm̃ substãtia nõ est accñs: ergo omne nõ accñs est substãtia. ¶ Tertia regula propositio exclusiua, cui negatio additur signo exclusiuo, s. tm̃, cõuertitur in particularẽ negatiuã, mutãdo terminos finitos in terminos infinitos, vt non tm̃ aĩal est hõ, conuertitur in ista: nõ hõ non est non aĩal. ¶ Quarta regula, propositio exclusiua, in qua ponũtur duę negationes, conuertitur in exclusiuã, in qua ponuntur duę negationes, vt ista, non tm̃ asinus non est lapis, conuertitur in istã, ergo nõ tm̃ lapis non est asinus, & vide q̃ omnes istę conuersiones magis dicũtur consecutiones illarum propõnũ, q̃ propriè conuersiones, nisi capiẽdo conuersionem large. Sed pro consequentijs, quę fiunt in istis exclusiuis ponuntur aliquę regulæ. ¶ Prima, ab exclusiua ad eius totalem exponẽtem est bona consequentia, & etiam ecõtra, vt bene sequitur, tm̃ animal est homo, ergo animal est homo, & nulla res, quæ non est animal, est homo, & etiã econtra. ¶ Aduerte tñ, q̈ qñ dictio exclusiua non negatur: tũc ab exclusiua ad quãlibet partẽ eius exponentem seorsum, est bona cõsequentia, sed non ecõtra, vt bene sequitur, tm̃ animal est hõ, ergo aĩal est homo. Sed qñ dictio exclusiua negatur, tunc non valet consequentia, ad quãlibet partem exponentẽ seorsum, vt non sequitur, nõ tm̃ aĩal est hõ, ergo licet bene econtra valeat, vt bene sequitur, nullum animal est homo: ergo nõ tm̃ animal est homo. ¶ Secunda regula, ab exclusiua affirmatiua exponibili gratia alietatis, ad suã vniuersalem affirmatiuã de terminis transpositiuis, & cæteris paribus manẽtibus, est bona cõsequentia vt bene sequitur, tãtum animal est homo, ergo omnis homo est animal.

Marginalia: Scot. vbi supra. — B — C — Regulæ. — D — Nullum aĩal ẽ hõ.

E mal. Similiter econuerso bene sequitur, omnis homo est animal: ergo tātum animal est homo. Et debet intelligi regula, dummodo totale subiectum illius vniuersalis distribuatur, etiam distributione completa & perfecta, quia si totale subiectum non distribueretur, non oporteret consequentiam valere, vt non sequitur, tantum currens est asinus hominis: ergo cuiuslibet hominis est asinus currens, neque ecōtra. Dicitur etiā, si subiectum distribuatur distributione completa, & perfecta, quia aliter non oporteret consequētiam valere, vt non sequitur, omnis essentia diuina est pater: ergo tantum pater est essentia diuina, nisi ly essentia diuina distribueretur distributione
F cōpleta & perfecta, in qua fit descensus tam in terminis, quam extra terminum, tam in numero quàm extra numerum, de qua alias visum est in primo priorum tractat. 1. capit. 2. dubi. 2. Dicitur notanter, exponibilis gratia alietatis, quia si exponeretur gratia pluralitatis, non oporteret cōsequentiam valere, vt non sequitur, tātum duodecim sunt Apostoli dei: ergo omnes Apostoli Dei sunt duodecim: capiendo, omnes, distributiue, quia si caperetur collectiue, esset bona consequentia, sed non virtute illius regulæ. Debet etiam intelligi regula, dummodo non varietur aliqua proprietas logicalis, quia si varietur, non oporteret consequentiā valere, vt non sequitur, tantum animal fuit album: ergo omne albū fuit animal, cum ibi arguatur a minus amplo ad magis amplum, cum distributione magis amplū. G

TERTIO sciendum, q̄ pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima, quando dictio exclusiua additur termino copulato vel disiuncto, tunc est multiplex exclusio: eo q̄ potest fieri exclusio circa totum terminum copulatum vel disiunctum, vel circa vnam partē eius .i. potest denotari, q̄ prædicatum remoueatur ab omni illo, de quo non potest verificari totum disiunctum, vel copulatum, vel denotatur prędicatum remoueri ab illo, quod non dicitur vna pars copulati vel disiuncti. ¶ Et secundum hoc soluitur istud sophisma, tantum verum & falsum opponuntur. Quod potest sic probari: tantum verum opponitur falso: ergo tantum verum, & falsum opponuntur. Consequentia H tenet, quia istæ duæ conuertuntur, verum opponitur falso, & verum & falsum opponuntur, ergo addita dictione exclusiua ambabus, adhuc conuertuntur. ¶ In oppositum arguitur, quia bonum & malum opponuntur: ergo. ¶ Ad sophisma respondetur per distinctionem, quia potest fieri exclusio circa totum copulatum, vel circa partem eius: si fiat circa totum copulatum, sophisma est falsum, & significat, quòd tantum verum & falsum sunt opposita: si autem fiat exclusio circa primam partem eius, tunc sophisma est verum, & est sensus, tantum verum est aliquid, quod opponitur falso. ¶ Etiā possit solui istud sophisma: tantū sortes vel Plato est albus, posito quòd solus Plato sit albus:

[Right margin: Art. 3. — Regulæ. — Sophisma. — Sophisma.]

A bus, si enim fiat exclusio circa totū subiectum disiunctum, sophisma est verum, & exponitur sic, sortes vel Plato est albus, & nulla res, quæ nō est sortes vel Plato, est alba. Si autem fiat exclusio circa primam partem disiuncti, tunc sophisma est falsum, & tunc sic exponitur, sortes est aliquid, quod vel Plato est album. ¶Secunda regula, quando duæ determinationes ponuntur in eadem oratione, oratio est multiplex, eo q potest indicari per vnam, vel aliam determinationem, sicut hæc est distinguenda, sola necessaria necessario sunt vera, & nulla alia a necessarijs necessario sunt vera, si autem sit modalis tunc est falsa, & significat q
B hæc est necessaria, tantum necessaria sunt vera, quod falsum est, quia contingentia etiam sunt vera, sed si sit exclusiua, ipsa est vera, quia significat quod necessaria necessario sunt vera, & nulla alia a necessarijs necessario sunt vera. Similiter de ista, ad solum sortem currere, sequitur hominem currere, si sit exclusiua, est falsa, si conditionalis, est vera. ¶Tertia regula, quotienscunque in eadem oratione ponūtur duæ dictiones exclusiuæ, oratio est multiplex, eo quod potest exponi per vnā vel p aliam, vt ista, solum genitiuum præcedit solus nominatiuus, eo quod potest exponi per ly solum positum in obliquo, & tunc est sensus, genitiuum solus præcedit nominatiuus, & nullam rem, quæ non est genitiuus, præcedit solus nominatiuus, si autem exponatur per ly solus, sic exponitur, nominatiuus solus præcedit genitiuum, & nulla C res, quæ non est nominatiuus casus præcedit solum genitiuum, modo prima exponentium est falsa, igitur. Per hoc potest solui hoc sophisma, solis tribus sola duo sunt pauciora. Probatur sic, tribus sola duo sunt pauciora, & nullis alijs a tribus sola duo sunt pauciora. Improbatur sic solis trib. sola duo sunt pauciora, ergo solis tribus duo sunt pauciora, consequens est falsum, consequentia tenet ab exclusiua ad suam præiacentem, falsitas consequentis patet, quia non solum tribus duo sunt pauciora, sed etiam alijs tribus, puta quatuor. Respondetur distinguēdo, quia exponitur secundum primā exclusionem, & sic est falsum. Posset etiam solui tale sophisma, possibile est sortem videre tantum omnem hominem, non videntem se, D posito casu, quod tantum sint tres homines non videntes se, & quod sortes videat tantum illos tres. Breuiter dicitur ad sophisma, quod est simpliciter impossibile includens duo contradictoria, scilicet ista sortes videt se, & sortes non videt se, vt patet exponendo. ¶ Aduerte finaliter, quod sicut est aliqua exclusiua de subiecto excluso, sic etiam de copula exclusa, vt homo tantum est animal, & est sensus, homo est aīal, & homo non est non aīal.

RGVITVR primo sic, Dictio exclusiua includit negationem, ergo subiectum exclusiuæ non supponit confusè tantum sed confuse, & distributiue. ¶Secundo. Subiectum exclusiuæ, debet supponere sicut in expo-

E exponẽtibus, sed in exponẽtibus nõ supponit cõfuse tñ, igitur. ¶ Tertio, Conuersiones, quæ fiunt in exclusiuis, non videntur fm aliquam regulam conuersionẽ igit. ¶ Ad primum dr ꝙ signum exclusiuum non includit negationem, sed est signum specialiter, habẽs vim oppositam signo vniuersali affirmatiuo. ¶ Ad fm negatur minor, nec oportet, ꝙ termini supponant eodẽ modo in exponẽtibus, sicut in exposita. cum tales non equiualeant in significando, sed solũ in veritate & consequendo. ¶ Ad tertium dicitur, ꝙ proprie tales conuersiones debent magis dici consequentiæ, seu consecutiones propositionũ, quam conuersiones.

F *¶ Sequitur de dictionibus exceptiuis. Dicunt autem dictiones exceptiuæ, quæ significant exceptionem alicuius, contenti sub aliquo distributo, cuiusmodi sunt, præter, præterquam, & sit de alijs de quibus tales dant regulæ. ¶ Prima est, ꝙ omnis exceptio fit a toto in quantitate, seu a termino sũpto sub signo vniuersali. Est autem totum in quantitate termin⁹ communiter sumptus cum signo vniuersali, vt omni homo præter sortem currit. ¶ Secunda regula est, ꝙ dictio exceptiua non impedita facit terminum communem super quem cadit immediate supponere simpliciter, vt omne animal præter hominem est irrationale, ibi, hominem, supponit simpliciter. ¶ Tertia regula*

De dictionibus exceptiuis.

G *est, quod vniuersalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres cathegoricas exponẽtes, quarum prima affirmat prædicatum de subiecto sumpto cũ aliud ab. secunda affirmat prædicatũ de termino excepto, tertia est negatiua, in qua prædicatum negat de termino excepto, vt omne animal præter hominẽ est irrationale, ista exponit sic omne animal aliud ab homine, est irrationale, homo est animal, & homo nõ est irrationalis. ¶ Quarta regula est quod vniuersalis negatiua exceptiua exponit copulatiue per tres propositiones, in quarum prima prædicatum negatur de subiecto, sumpto cum aliud & ab, in secũ-* H *da affirmatur subiectum de termino excepto in tertia affirmat vniuersaliter prædicatum de termino excepto, vt hic nullum animal præterquam homo est risibile, exponitur sic nullum animal aliud ab homine, est risibile, homo est animal, & omnis homo est risibilis. Ex his patet, qualiter suæ contradictoriæ sunt exponendæ, & qualiter valet consequẽtia in ipsis.*

PRIMO sciendũ ꝙ postq̃ visum est de propõnibus exclusiuis vidẽdũ est de propõnibus exceptiuis. ¶ Vñ propõ exceptiua est propõ exponibilis ratione signi exceptiui. Vñ signa exceptiua sũt ista, pter, pterq̃, nisi, & differũt inter se, qa ly pter addit accusa- Art. 1.

A cusatiuo, & potest poni tam in propositione affirmatiua, quam negatiua, sed ly præter quam additur nominatiuo, & similiter potest poni tam in propositione affirmatiua, quam negatiua, sed ly nisi additur nominatiuo, & non ponitur communiter, nisi in propositione in qua ponitur negatio, & dicuntur ista exceptiua, quia excipiunt illum terminum, cui adduntur a principali prædicato. ¶ Aduerte quod dictio, præter, capitur multipliciter. Vnomodo negatiue, vt idem est, quod sine vt sortes currit præter Platonem, idest sine Platone. Alimodo capitur abstractiuè. vt octo præter tria, sunt quinq;. Tertio modo capit̃ adiectiue, vt sortes soluit hospiti p̃ter expẽ B sas.i.cum expensis. Quarto modo capit̃ pure exceptiue, & sic constituit propõsitionem exceptiuam, & habet virtutem distribuendi terminum cõmunem immediate sequentẽ, supra quẽ cadit, vt visum est in suppositionibus. Siſr, nisi potest teneri dupliciter. Vnomodo illatiue, alio modo exceptiuè. ¶ Vnde qñ tenetur illatiue, includit istã coniunctionẽ, si, & istã negationem, non, & facit propõnem conditionalem, vt nisi homo moueretur, homo non curreret, nullus legit Parisijs, nisi sit magister, sensus est, si nullus hõ sit magister, nullus legit Parisijs. Et nota ꝙ dictio exceptiua non potest addi proprie alicui termino, nisi illud, ad ꝙ fit exceptio sumatur cum signo vniuersali. Vnde ad hoc ꝙ propõ exceptiua sit ꝓpria, quatuor requirũtur. ¶ Primo quòd illud, ad quod fit exceptio, sit termi-

Propõnis excepti-- ue condi ctiones.

nus cõis sumptus cum signo vniuer- C sali, vel ꝙ sit terminus distributus. Ex quo sequitur, ꝙ ista propõ nõ est ꝓpria, nec vera, nec falsa, aliquis hõ præter sortem currit, capiendo ly p̃ter exceptiuè, quia illa dictio p̃ter, ex suo modo significandi non potest addi alicui, nisi illud, ad ꝙ fit exceptio, sit terminus cõis, sumptus cum signo vl̃is. ¶ Sequitur secũdo, ꝙ istę non æquiualent, non oĩs homo p̃ter sortẽ currit, & aliquis homo præter sortem non currit, quia ista secunda non est vera neq; congrua. ¶ Tertio sequitur, ꝙ ly oĩs, & ly quidam nõ, non semper faciunt propõnes æquipollere ex toto. ¶ Secundo requiritur, ꝙ terminus, à quo fit exceptio, habeat plura supposita. ¶ Tertio req rit̃, ꝙ verificetur de termino exce- D pto, ideo ista non est propria, oĩs asinus p̃ter æquũ currit. ¶ Quarto req rit̃, ꝙ verificet̃ de alio, q̃ de excepto, ideo ista non est propria, oĩs hõ p̃ter rõnale. currit. Vnde propõnũ exceptiuarũ q̃dã sunt ĩ q̃bus nulla ponit̃ negatio, alię sunt, in q̃bus negatio cadit supra signũ exceptiuũ, & tales exponũt disiũctiuè, & alię copulatiuè. Vñ ꝓpõnũ exceptiuarũ q̃dã sunt, in q̃bus nulla ponit̃ negatio, q̃dã in q̃b. ꝑponit̃ negatio, toti ꝓpõni, q̃dã in q̃bus dictio exceptiua nõ negat̃, licet ponat̃ negatio, vt nullus hõ p̃ter sortẽ currit, q̃dã ẽ ĩ qua ponũt̃ duę negationes, quarũ vna cadit supra signũ exceptiuũ, & alia nõ, vt nullus hõ nõ pręter sortem currit. ¶ Aliæ sunt in quibus negatio immediatè ponitur ante dictionem exceptiuam, vt oẽ animal non præter hominẽ currit

Diuisi excepti-- uarũ ꝓponum.

E rit quædam in quibus negatio vna præponitur toti propositioni, & alia immediate præponitur signo exceptiuo, vt non omne animal non præter hominem currit, quædam in quibus ponuntur duę negationes, vna immediate ante dictionem exceptiuā, & alia īmediate ante copulā, vt hō nō pter sortē nō currit, qdā i qb. ponunt tres negationes, quarū vna pponit toti propōni, & alia īmediate pponit dictioni exceptiuæ, & alia īmediate pponit copulæ, vt non oīs hō non pter sortē nō currit, & in qualibet istarū pter copulā & signū vniuersale, sunt quatuor. s. terminus à quo fit exceptio, & ē principale subiectū, & dictio exceptiua, & dictio, supra q cadit dictio exceptiua q vocat dictio excepta, qrto ē ibi pdicatū principale, vt oē aial pter sortē currit, ibi ly aial ē terminus à quo fit exceptio & pter, ē dictio exceptiua, & sortē ē dictio excepta, & currit pricipale pdicatū. ¶ Et aduerte, q istæ dictiōes exceptiuæ qnq; faciūt ppōnē exceptiuam, quādoq; propositionem de excepto subiecto, quādoq; de excepto predicato, vt sortes verberat omnem hominem preter sortem. H

F

Amate
Omnis homo prєter sortē currit.
Omnis homo, qui non est sortes, currit. & sortes est homo, & sortes non currit.

Peccata
Omnis homo, præter sortē non currit.
Omnis homo, qui non est sortes non currit, & sortes est homo, & sortes currit.

G

Non omnis homo, prætet sortem, non currit.
Aliquis homo, qui non est sortes, currit, vel sortes non est homo, vel sortes non currit.

Idolos

Non omni homo, præter sortem currit.
Quidam homo, qui non est sortes, non currit, vel sortes non est homo, vel sortes currit.

Comodi.

SECVN-

A Secundo sciendum, quod pro expositione propositionum exceptiuarum ponuntur aliquae regulae. ¶ Prima omnis propositio exceptiua affirmatiua, in qua nulla ponitur negatio, exponitur per vnam copulatiuã affirmatiuam, cuius prima pars est propositio vniuersalis in qua principale praedicatum affirmatur de termino, a quo fit exceptio, sumpto cũ ly quod nõ est, & termino excepto, in secunda parte affirmatur terminus, a quo fit exceptio de termino excepto vniuersaliter sumpto, & in tertia, si sit terminus communis, praedicatum principale remouetur de termino excepto, vniuersaliter sumpto, vt omne animal praeter hominem est irrationale, sic exponitur, omne animal, quod non est homo, est irrationale, & omnis homo est animal, & nullus homo est irrationalis, & talis expositio potest significari per istam dictionem, Amate. ¶ Sed contradictoria eius debet exponi per vnam disiunctiuam, cõpositam ex partibus contradicentibus vt non omne animal praeter hominem est irrationale, exponitur sic, aliquod animal, quod nõ est homo, non est irrationale, vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo est irrationalis, & talis expositio potest significari per istam dictionẽ, Commodi. ¶ Sed propositio exceptiua, in qua negatio non cadit supra signum exceptiuum, sed supra copulam principalem, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, compositam ex tribus cathegoricis, in quarum prima praedicatum principale remouetur de subiecto vniuersaliter sumpto, composito, ex termino, a quo fit exceptio, & termino excepto, & ly quod nõ est, & in secũda affirmatur terminus a quo fit exceptio de termino excepto, vniuersaliter sumpto, si sit terminus communis, & in tertia affirmatur praedicatum principale de termino excepto vniuersaliter sumpto, si sit terminus communis, vt omne animal praeter hominem non est irrationale, sic exponitur, omne animal, quod nõ est homo, non est irrationale, & omnis hõ est animal, & omnis homo est irrationalis, & talis expositio potest significari per istam dictionem, Peccata. ¶ Sed eius contradictoria debet exponi per vnam disiunctiuam affirmatiuam, compositam ex partibus contradicentibus partibus copulatiuae, per quam exponitur talis prima propositio, vt non omne animal praeter hominem non est irrationale, exponitur sic, aliquod animal, quod non est homo, est irrationale, vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo non est irrationalis, & talis expositio potest significari per illam dictionem, Idolos.

Arti. 2.

Regula.

B

D

E

E Meroris

Omnis homo non pręter ſortem currit, omnis homo, qui non eſt ſortes, nō currit, vel ſortes nō eſt homo, vel ſortes currit.

Amodo G

Omnis homo, non præter ſortē non currit. Omnis homo, qui non eſt ſortes currit, vel ſortes nō eſt homo, vel ſortes non currit.

F H

Non omnis homo, nō præter ſor tem, non currit.
Quidam homo, qui non eſt ſortes, non currit, & ſortes eſt homo, & ſortes currit.

Non omnis homo, non preter ſor tem currit.
Quidam homo, qui non eſt ſortes, currit, & ſortes eſt homo, & ſortes non currit.

Dogmata Vitare.

¶S E D omnis propoſitio exceptiua negatiua, in qua negatio immediate præponitur ſigno exceptiuo, exponitur per propoſitionem diſiunctiuam affirmatiuam, cōpoſitā ex tribus cathegoricis, cuius prima pars eſt propoſitio vniuerſalis, in qua prædicatum principale negatur de termino, a quo fit exceptio, ſumpto cum ly quod non eſt, & termino excepto, & ſecunda pars eſt propoſitio particularis, in qua terminus, a quo fit exceptio, negatur de termino excepto, & tertia pars eſt particularis affirmatiua, in qua prædicatū principale affirmatur de termino excepto, vt omne animal non præter hominē eſt irrationale, ſic exponitur, oē animal, qđ nō eſt hō, nō eſt irrōnale, vel aliquis hō, non eſt aīal, vel aliquis hō eſt irrationalis, & talis propō ſignificat per iſtā dictionem, meroris. ¶Sed propō exceptiua ſibi contradictoria exponitur per copulatiuam affirmatiuam, compoſitam ex partibus contradicentibus diſiunctiuē, per quam exponitur talis exceptiua, vt non omne animal non

A non præter hominem est irrationale, exponitur sic, aliquod animal, quod non est homo, est irrationale,& omnis homo est animal,& nullus homo est irrationalis, & talis expositio significatur per istam dictionem, vitare. ¶ Sed propositio exceptiua affirmatiua, in qua vna negatio immediate præponitur signo exceptiuo,& aliæ copulæ, exponitur p disiunctiuam affirmatiuã, compositam ex tribus cathegoricis. quarum prima est vniuersalis affirmatiua, in qua principale prædicatum affirmatur de subiecto, composito ex termino, a quo fit exceptio, & termino excepto & ly quod non est, & secunda est particularis negatiua, in qua terminus a quo fit exceptio negatur de termino excepto, & tertia pars est B particularis negatiua, in qua principale prædicatum negatur de termino excepto, vt omne animal nõ præter hominem non est irrationale, sic exponitur, omne animal, quod non est homo, est irrationale, vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo non est irrationalis, & talis expositio significatur per istam dictionem a modo. ¶ Sed eius contradictoria, exponitur per copulatiuam affirmatiuam, compositam ex partibus contradicentibus illius disiunctiuè, vt non omne animal non præter hominem non est irrationale, exponitur sic, aliquod animal, qđ non est homo, non est irrationale,& omnis homo est animal, & omnis homo est irrationalis, & talis expositio significatur per istam dictionem, dogmata.

C Tertio sciendum, quòd pro maiori declaratione ponuntur aliquæ regulæ, quarum prima est. ¶ Dictio exceptiua nunquã negatur, nisi negatio immediatè cadat supra eã, vel supra signum vniuersale, ideo in ista, nullus homo præter sortem currit, ibi dictio exceptiua non negatur, licet negatio præcedat eam, ista enim æquiualet isti, omnis homo præter sortẽ non currit, in qua dictio exceptiua non negatᷓ. ¶ Et si quæratᷓ causa illius regulæ. Dico, ꝙ non est aliud, quã modus intelligendi, in ista tamen propositione, non nullus hõ præter sortẽ currit, ibi dictio exceptiua negatᷓ. ¶ Ex ista regula sequitᷓ, quod omnis propõ exceptiua negatiua, est in qua dictio exceptiua negatᷓ per negationẽ negantẽ. D dũmodo talis negatio cadat super signũ, vt non nullus hõ præter sortem currit, præiacẽs est ista, non nullus hõ currit, non omnis hõ præter sortẽ currit, præiacẽs est ista particularis, non omnis hõ currit, vnde propõ præiacẽs est ꝓpositio, quæ remanet dempto signo exceptiuo. Ex isto etiam sequitur, quòd non semper propositio exceptiua est vniuersalis, immo quandoque est infidefinita, vel particularis. Ex isto ẽt patet quãtitas omniũ propositionũ exceptiuarum, nam propositiones exceptiuæ sunt talis quantitatis, cuius sunt præiacẽtes ipsarũ. ¶ Secunda regula, aliquæ sunt propõnes vniuersales, quę sunt contrariæ, & tñ non habẽt aliquas subcontrarias, quę sint indefinitæ vel particulares ẜm totale subiectum, licet bene habeant particu- Regula.

E larē, sm partē principalē subiecti, vt iste, ois hō præter fortē currit, nullus hō præter fortē currit, nō habēt aliquas indefinitas vel particulares, secundum totale subiectū, quia essent istæ, aliquis homo præter fortē currit, vel aliquis homo præter fortē non currit, qd est falsum, nā istæ non sunt propriè neque verè, neque falsæ, sed particulares istarum sunt istæ, aliquis homo alius à forte currit, vel aliquis homo alius à forte non currit. ¶ Et si quis dicat vniuersalis, & particularis debent esse eiusdem subiecti. Respondetur, ꝙ non oportet, quòd sint eiusdem subiecti totalis, sed sufficit quòd sint eiusdé subiecti secundum partem principalem eius subiecti, vnde totale subiectū huius propositionis, omnis homo præter fortem currit, est totum hoc homo præter fortem, sed principalis pars est homo. Et sic patet, ꝙ descendendo sub termino distributo propositionis exceptiuæ, non oportet ponere in singularibus dictioné exceptiuam, sed locò eius ponetur, alius, vel aliud, vt descendendo sub termino distributo huius propositionis, omnis homo præter fortem currit, sic descenditur, ergo iste homo, alius à forte, currit: Sed circa ista mouendæ sunt aliquæ paruæ dubitationes. ¶ Prima, quomodo supponunt termini in propositione exceptiua. Respondetur primo, quòd terminus sequens dictionem exceptiuam, supponit confusè distributiuè, si sit terminus communiter sumptus, sub quo debet fieri descensus, sicut visum est in suppositionibus,

Obiectio

F

Dubitationes.

vel (vt dicunt aliqui) non potest fieri descensus sub eo, quin prius fiat descensus sub termino principali subiecti, vt omne animal præter hominem currit, sub ly hominem non debet fieri descensus, nisi prius fiat sub animali, vt sic dicendo, ergo hoc animal, aliud ab hoc homine, currit, & hoc animal aliud ab homine currit, semper demōstrando per ly hoc aliud animal ab animali rationali, sed alij termini supponunt, sicut in sua præiacente secundum exigentiam regularum suppositionū. Sed pro conuersione talium propositionum exceptiuarum est aduertendum, ꝙ nulla exceptiua formaliter conuertitur in aliam exceptiuam, non enim sequitur, omnis homo præter fortem currit, ergo aliquod currens præter fortem est homo, cū talis conuertens non sit propria, sed ad debitè conuertendum, oportet mutare dictionem exceptiuam in ly aliud ab, vt omne animal præter hominem est irrationale, debet sic conuerti, ergo aliquod irrationale, aliud ab homine, est animal, similiter nullus homo præter fortem currit, ergo nullum currens aliud à forte est homo.

H Sup. cur. 133. E. 136. B.

Regula.

G

¶ ARGVITVR primo sic: Ad vlem sequitur particularis, ergo bene sequitur omnis hō præter fortē currit, ergo quidā homo præter fortem currit. ¶ Secūdo sic: In hac propositione, nullus, hō pter fortē currit, dictio exceptiua negat, ergo male dictū est, ꝙ talis debet exponi copulatiuè. Antecedés patet, qa negatio pcedit dictionē exceptiuā. ¶ Tertio sic,

A sic, si exceptio semper fieret a termino, sumpto cum signo vniuersali. se queretur ꝙ exceptiua non haberet contradictoriam, hoc est falsum, igitur. Consequentia patet, quia contradictoria vniuersalis semper est particularis, ergo cũ in tali non possit poni exceptio, sequitur ꝙ nõ poterit esse contradictoria alterius. ¶ Ad primum, dr̃ concedendo, antecedens, & negando consequentiã, quia illa, quæ infertur nõ est sua particularis, sed est ista, quidam homo alius a sorte currit. Ex quo sequit̃, ꝙ particularis alicuius exceptiue nõ est exceptiua, nec etiam sua contradictoria est exceptiua, si sumatur cũ signo particulari. ¶ Ad secundũ patet solutio, quia licet negatio præcedat B dictionem exceptiuã, non tamẽ cadit supra eam. ¶ Ad tertium dicitur, ꝙ exceptiua vniuersalis non habet contradictoriam in qua ponitur dictio exceptiua, nisi præponat̃ negatio toti propõni, vnde contradictoria huius, omnis hõ præter sortem currit, est aliqua istarum, aliquis hõ alius a sorte non currit, vel non omnis hõ præter sortem currit, nec ista, non omnis homo præter sortẽ currit, equipollet huic aliquis homo præter sortem non currit, sed magis ista, aliquis hõ alius a sorte non currit, & ad regulam æquipollentiarũ dicitur, ꝙ intelligenda est, seruata proprietate sermonis.

De reduplicatiuis. ¶ *Sequitur de dictionibus reduplicatiuis. Dicuntur autem dictiones reduplicatiuè, quæ important rationem, secundũ quã aliquid alteri attribuitur, vt, in* D *quantum, secundum quod, ea ratione qua, & sic de alijs de quibus dantur tales regulæ. ¶ Prima est, ꝙ dictio reduplicatiua p̃supponit aliquod prædicatum inesse alicui subiecto, & denotat illud super quod cadit, immediate esse causam in hærentiæ illius. ¶ Secunda est, ꝙ dictio reduplicatiua semper fertur ad prædicatum, & nunquàm reduplicat ipsum. ¶ Tertia est, ꝙ propõ reduplicatiua affirmatiua exponitur per quatuor exponentes affirmatiuas, quarũ prima affirmat prædicatũ principale de subiecto, secunda aũt affirmat reduplicatũ de subiecto, tertia vero affirmat* C *prædicatũ principale de reduplicato, quarta est vna causalis, in cuius antecedente ponit̃ dictio, super quã cadit reduplicatio de aliquo transcendente, & in consequente prædicatum principale affirmat̃ de relatiuo illius transcendẽtis, vt hic, hõ inquantum rationalis est flebilis .i. homo est flebilis, & homo est rationalis, & omne rationale est flebile, & quia aliquid est rationale, ipsum est flebile. ¶ Quarta regula est, quòd propositio reduplicatiua, in qua ponitur negatio post dictionem reduplicatiuam, exponitur copulatiuè per quatuor exponentes, quarum prima negat prædicatum de subiecto, secun-*

E *da affirmat reduplicatum de subiecto, tertia negat vniuersaliter prædicatum principale de reduplicato, quarta est vna causalis, in cuius antecedente affirmatur reduplicatio de suo transcendente, & in consequente negatur prædicatum de relatiuo illius transcendentis, vt hic, nullus homo inquantum rationalis, est rudibilis, id est nullus homo est rudibilis, omnis homo est rationalis, & nullum rationale est rudibile, & quia aliquid est rationale, ipsum non est rudibile. Ex quo patet per legem contradictoriarum, qualiter exponendæ sunt cõtradictoriæ istarum, & qualiter valeat consequẽ*F *tia in ipsis.*

Primo sciendum, quòd propositio reduplicatiua est propositio exponibilis ratione signi reduplicatiui vnde signa reduplicatiua sunt ista, inquantum, secundum, quod, & sic de alijs. Vnde ista signa potest capi dupliciter. Vno modo aduerbialiter, vt cum dicitur, sortes currit, inquantum potest, & sic non faciunt propositionem reduplicatiuam. Alio modo tenentur coniunctionaliter & hoc dupliciter. Vno modo specificatiuè, quando specificant & determinant rationem, sub qua prædicatũ in est subiecto, vt cũ dr̃, diligo fortem inquantũ scholaris, ens inquantum ens est subiectũ metaphysicæ, homo in quãtum species prædicatur de pluribus differẽtibus numero. ¶ Et aduerte ꝙ aliq G dicũt, ꝙ qñ tales dictiones tenentur sic specificatiuè, nõ possunt addi nisi termino, q sequitur verbũ vel participiũ, significans actum animæ ideo dicunt ꝙ ibi inquantũ, in ista propõ ens inquantũ ens est subiectũ metaphysicæ, de rigore sermonis non tenetur specificatiuè. Alio modo tenetur reduplicatiuè, & hoc tripliciter. Primo, vt faciunt propõnem de subiecto reduplicato. Secundo, vt faciunt propositionẽ de prædicato reduplicato. Tertio, vt faciunt propositionẽ reduplicatiuam. Exemplũ primi, vt aliquid, quod est homo, inquantũ rationale est risibile. Exemplum secundi, vt risibile est homo in quantum rationale. Exemplum tertij, vt omnis homo inquantum rationalis est risibilis. H ¶ Et aduerte, ꝙ qñ faciunt propositiones de extremis reduplicatur, tũc propriè sunt partes illorum extremorum, sed qñ faciunt propositionẽ reduplicatiuã, tunc proprie, non sunt partes extremorum. ¶ Aduerte etiam ꝙ quando faciunt propositiones reduplicatiuas, capiuntur adhuc multis modis. Vno mõ conditionaliter, seu cõcomitanter, & tunc vltima exponẽs debet esse conditionalis. Aliomodo capiuntur causaliter, & tunc vltima exponẽs debet esse vna causalis. Alio modo capiuntur, vt denotant imediationẽ prædicati principalis cum termino reduplicato, ita quòd tunc denotatur, prædicatum principale prædicari immediate de termino, cui additur signum reduplicatiuũ, & tunc exponendo talem propositionem,

Sco. 3. q. quotl. & in 3 dist. 11. q. 2.

A sitionem, debet vltra alias propositiones addi vna propositio: puta ista, & ista sunt immediatè se habentia, vt homo inquantum rationalis est homo. Alio modo capiuntur, vt important conuertibilitatem prædicati principalis cum termino reduplicatiuo, & tunc ista est falsa, sortes in quãtum homo est animal, & tũc debet addi ista propositio ista sunt con uertibilia, & hoc in exponendo tales propositiones. Alio modo capiuntur, vt denotant alietatem rationis prędicati principalis à ratione termini reduplicati, & tunc in exponẽdo, debet addi ista propositio: terminus reduplicatus & prædicatum principale habent diuersas rationes. Et illo modo videtur cœpisse philosophus

Sco. 1. q. quoli.

B in. j. Priorum, vbi dicit q omnis propositio est intelligibilis, in qua signũ reduplicatiuum additur prædicato, reduplicans ipsum, & isto modo ista est falsa, homo est animal inquantũ animal. Ex omnibus istis patet, q propositio, in qua ponitur signũ reduplicatiuum, est distinguenda secundum illas diuersas acceptiones.

Cap. 22.

Art. 2. SECVNDO sciẽdum, q in qualibet propositione reduplicatiua quatuor inueniuntur. s. principale subiectum, principale prædicatum, reduplicatio, & terminus, supra quem cadit reduplicatio. ¶ Et aduerte, q omnis propositio reduplicatiua, in qua signum reduplicatiuum non negatur, debet exponi per vnam copulatiuam, sed illa in qua signum reduplicatiuum negatur, debet exponi per vnam disiunctiuam. Et pro expositione talium ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima, omnis propositio C reduplicatiua, in qua nulla ponitur Regula. negatio, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, compositam ex tribus cathegoricis & vnam hypotheticam, in quarum prima affirmatur prædicatum principale de principaliori parte subiecti, & in secunda affirmatur terminus, cui preponitur signum reduplicatiuum de principaliori subiecto, & in tertia affirmatur principale prædicatum de termino cui additur signum reduplicatiuum vniuersaliter accepto, & quarta est vna conditionalis, in cuius prima parte terminus, cui præponitur signum reduplicatiuum, affirmatur de subiecto transcendente, & in secunda parte affirmatur prędicatum principale de relatiuo iden D titatis substantię, habente pro suo antecedente illud transcendens, & hoc si talis propositio exponatur gratia concomitantiæ. Sed si exponeretur gratia causalitatis, quarta propositio deberet esse vna causalis, composita ex consimilibus partibus conditionalis. Sed reduplicatiua contradictoria debet exponi per disiunctiuam compositam ex partibus contradicentibus talis copulatiuè. Exemplum primi, vt omnis homo inquantum rationalis est risibilis: exponitur sic: omnis homo est risibilis, & omnis homo est rationalis, & omne rationale est risibile, & si aliquid est rationale illud est risibile, & hoc si exponatur gratia concomitantię. Et si exponeretur gratia causæ, tunc quarta esset ista, & quia aliquid est rationale, iõ illud

E est risibile. ¶ Et aduerte, quòd si propositio reduplicatiua sit vniuersalis, tunc duæ primæ exponentes erunt vniuersales, & si particularis, particulares: tertia tamen semper debet esse vniuersalis, & quarta est semper vna conditionalis vel causalis, & talis expositio significatur per istam dictionem, adamasci, si reduplicatiua sit vniuersalis, sed si sit particularis, significatur per hanc dictionem, vitiasti. Et oppositæ dictiones debent poni ad exponendum contradictorias. ¶ Secunda regula talis est, propositio reduplicatiua negatiua, in qua signum reduplicatiuum non negatur, exponitur per vnam copulatiuam affirmatiuam, in cuius prima parte prædicatum principale negatur de subiecto principali,

F & in secūda parte terminus, qui additur signum reduplicatiuum, affirmatur de subiecto principali, & in tertia negatur principale prędicatū de termino reduplicato vniuersaliter accepto, & quarta est vna conditionalis vel causalis, in qua terminus reduplicatiuus affirmatur de termino transcendēte in prima parte illius propositionis, & in secunda parte negatur prędicatum principale de relatiuo substantię illius transcendentis, vt omnis homo inquantum rationalis non est risibilis sic exponitur, omnis homo non est risibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est risibile, & si aliquid est rationale, ipsum non est risibile, & hoc si sit reduplicatio concomitantię, vel quia aliquid est rationale, ipsum non est risibile, & hoc si fiat reduplicatiō gratiā causæ, G & expositio talium propositionum significatur per istam dictionem, detrahendo. ¶ Sed contradictoria talis propositionis debet exponi per vnam disiunctiuam, de partibus cōtradicentibus copulatiuæ, per quās exponitur talis propositio, vt non omnis homo inquantum rationalis non est risibilis, & talis expositiō potest significari per istam dictionem, symonia. ¶ Tertia regula propositiō reduplicatiua negatiua, in qua vna sola negatio immediatè præponitur signo reduplicatiuo, exponitur per disiunctiuam affirmatiuam ex quatuor propositionibus compositam, in quarum prima prædicatum principale negatur de subiecto, & in secunda terminus reduplicatus negatur de subiecto, & in tertia prædicatum principale negatur de reduplicato, particulariter sumpto, & quarta est vna conditionalis vel causalis H negatiua, in cuius prima parte rēduplicatum affirmatur de subiecto trāscendente, & in secunda parte prædicatum principale affirmatur de relatiuo substantiæ illius transcendentis, vt omnis homo non inquantum rationalis est risibilis, exponitur sic omnis, homo nō est risibilis, vel omnis homo non est rationalis, vel aliquod rationale non est risibile, vel non si aliquod est rationale, ipsum est risibile, & hoc si sit reduplicatio gratia causæ, & expositio talis propositionis significatur per istā dictionem, Pentecoste. Et contradictoria eius exponit p vnā copulatiuā affirmatiuā, cōpositā ex partibus

con-

A contradicentibus partibus illius disiunctiue, & potest significari per istã dictionem, vitiasti. ¶ Quarta regula, omnis propositio reduplicatiua affirmatiua in qua ponuntur duę negationes, vna immediatè ante signũ reduplicatiuum, & alia immediatè ante copulam, exponitur per disiunctiuam affirmatiuam, compositam ex quatuor propositionibus, in qua
B rum prima prædicatum principale affirmatur de subiecto principali, & in secunda terminus reduplicatus negatur de subiecto principali, & in tertia prædicatum principale affirmatur de termino reduplicato; & quarta est vna conditionalis vel causalis negatiua, in cuius prima parte reduplicatum affirmatur de subiecto transcendente, & in secunda parte prædicatum principale negatur de relatiuo substantię illius transcendentis, vt omnis homo non inquantum rationalis non est risibilis: exponitur sic, omnis homo est risibilis, vel omnis homo non est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel non si aliquod est rationale, ipsum non est risibile, vel non quia aliquod est rationale, ipsum non est risibile, & talis expositio potest significari per illam dictionem, rarchio. Sed contradictoria eius debet exponi per copulatiuam affirmatiuam, compositam ex partibus contradicentibus partibus dictæ disiunctiue, vt ista, non omnis homo non inquantum rationalis non est risibilis, & expositio eius potest significari per istam dictionem, rompeta. C D

Adamasci

E Adamasci

Omnis homo inquantum rationalis est risibilis.
Omnis homo est risibilis, & omnis homo est rationalis, & omne rationale est risibile, & quia aliquid est rationale ipsum est risibile.

Detrahendo G

Omnis homo inquãtum rationalis non est risibilis nullus homo est risibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est risibile, & quia aliquid est rationale, ipsum nõ est risibile.

F

Non omnis homo inquantum rationalis non est risibilis: aliquis hõ est risibilis, vel aliquis homo non est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel quia omne rationale est, ipsum est risibile.

Simonia

H

Non omnis homo inquãtũ rationalis est risibilis, aliquis homo non est risibilis, vel aliquis homo non est rationalis, vel aliquod rationale nõ est risibile, vel si aliquid est rationale, ipsum non est risibile.

Tonodore

Art. 3. TERTIO sciendum, q̃ pro maiori declaratione propõnũ reduplicatiuarum ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima, à reduplicatiua ad suã præiacentem est bona consequentia, vt bene sequitur, nullus homo inquantũ rõnalis est asinus, ergo nullus homo est asinus. Probatur, quia ab exposita ad quãlibet exponẽtiũ est bona cõsequentia, & hoc qñ exponitur copulatiuè, sed præiacens reduplicatiuè semper est altera exponentium, igitur & hoc quãdo reduplicatio nõ negatur, quia si negaretur, exponeretur disiunctiuè. Et ista regula sequitur quòd ista propositio est falsa, logicus inquantum logicus non est grammaticus: etiam ista, nullus pater inquantum pater est filius, nullum simile inquãtum simile est dissimile: nullum agens inquantũ agens est patiens. Ex ista regula potest videri quòd multæ propositiones tam in philosophia, quàm in theologia conce-

A cōcedunt, q̄ tñ de virtute sermonis nō sūt veræ, sed solū ad intellectū dicētiū: sicut tales, oīs creatura inquātū est i mēte diuina, est vita æterna, & est ppetua: similiter talis, actus malus inquātum malus non est à Deo, sed à sola creatura. ¶ Secunda regula, omnis reduplicatiua siue affirmatiua, siue negatiua in qua dictio reduplicatiua negatur, debet exponi per vnam disiunctiuam affirmatiuā, sed in qua dictio reduplicatiua non negatur, debet exponi per vnam copulatiuā. Vnde multæ regulæ possent adhuc poni. s. qualiter arguitur in istis reduplicatiuis ab inferiori ad superius, vel econtra, sed quia tales sunt faciles: ideo omittuntur. Sed de suppositione terminorum propositionum reduplicatiuarum ponitur

B talis regula. ¶ Subiectū, & prædicatū propositionis reduplicatiuę supponunt eodem modo, sicut in præiacētes vt in ista, omnis homo inquantū rationalis est risibilis: subiectum & prædicatum supponunt eodem modo, sicut in ista, omnis homo est risibilis, sed terminus, super quem cadit dictio reduplicatiua, supponit confusæ & distributiuæ, nisi impediatur. Dicunt tamen aliqui, q̄ talis terminus respectu subiecti supponit confusè tantum, sed respectu prædicati confuse & distributiue, sed hoc nō est multū probabile, qa nō oportet terminos eodem mō supponere in exposita, sicut in exponētibus, cū tales propōnes non æquiualeant in significando, sed solū in inferendo.

Conuersio dupli catiuarū. ¶ Sed pro conuersione taliū propōnū ponuntur duæ paruæ regulæ, quarū prima est. ¶ Nulla reduplicatiua C siue affirmatiua, siue negatiua conuertitur formaliter in reduplicatiuam, vt ista, omnis homo inquantū rationabilis est risibilis, non conuertitur in istā: ergo risibile inquantum rationale est hō. ¶ Secunda regula: omnis reduplicatiua, siue affirmatiua, siue negatiua conuertitur formaliter in vnā non reduplicatiuā, capiēdo subiectum reduplicatiuè pro prędicato conuertentis, & capiendo ꝓ subiecto aggregatum ex prædicato propositionis reduplicatiuæ, & termino reduplicatiuo, mediante hoc pronomine, quod, vel cum hoc toto, aliquid quod inquantum, quæ ꝓpositio potest dici de reduplicato subiecto vt ista, omnis homo inquantum rōnalis est risibilis: ergo aliqd, D quod inquantum rationale est risibile, est homo, similiter ista, nullus homo inquantum rationalis est asinus: sic conuertitur, nihil, quod inquantum rōnale est asinus, est hō, & proportionabiliter dicatur de alijs.

¶ ARGVITVR primo sic: Hęc nō est reduplicatiua, sortes bibit inquātū pt̄, & tñ in ea ponit dictio reduplicatiua: igitur. ¶ Secūdo sic. Istę duę equipollēt, oīs hō inquātū rōnalis nō est asinus, & oīs hō nō est asinus ī quātū est rōnalis, & tñ in vna reduplicatio negat̄, & in alia nō: ergo negatio reduplicatiōis nihil facit, quo ad affirmationē vel negationē ꝓpōnis. ¶ Tertio sic: Si ad dandum contradictoriam sufficeret ferre negationem ad reduplicationem, sequeretur q̄ istæ duæ contradicerent, animal inquātum est homo, est risibile,

B & animal non inquãtùm est homo, est risibile, sed hoc est falsum, quia ambe sunt, simul verè. ¶ Ad primũ patet solutio in primo notabili.
¶ Ad secundum distinguitur ista, omnis homo non est asinus inquantum rationalis, eo quòd hęc negatio, non, potest solum negare verbũ, & hoc modo ille duæ æquipollent vel negat verbum & reduplicationem, & tunc non æquipollent. C
¶ Ad tertium dicitur, quòd ad hoc quòd aliquę propositiones reduplicatiuę contradicant, non sufficit ꝙ reduplicatio negetur in vna & non in alia, sed cum hoc requiritur, ꝙ termini econtrario supponãt in vna, & in alia.

Pentecoste

Omnis homo non inquantum rationalis est risibilis, Nullus homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel aliquod rationale non est risibile, vel quia nullum est rationale, ipsum non est risibile.

Raresio

Omnis homo non inquãtũ rationalis non est risibilis, Omnis homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel quia aliquid non est rationale, ipsum nõ est risibile.

B

D

Romipeta

Nõ omnis hõ non inquãtũ rõnalis non est risibilis, quidam homo non est risibilis, & quidam hõ est rationalis, & nullum rationale est risibile, & quia omne rationale est, ipsum est risibile.

Vigilasti

Non omnis hõ nõ inquãtũ rõnalis est risibilis, aliquis homo est risibilis, & aliquis homo est rationalis, & omne rõnale est risibile, & quia aliquid est rationale ipsum est risibile.

¶ Sequitur

A ¶ Sequitur de Incipit, & desinit. ¶ Pro quorũ expositione notãdum est, quod rerum quædam sunt, quarum totum esse in instanti & simul acquiritur, vt homo, vel binarius, siue sit mediãte aliqua mutatione successiua precedente, vt in productione naturali, siue nulla mutatione precedente vt in creatione angeli.

¶ Aliæ vero sunt quarũ esse acquiritur successiue, & pars post partẽ, vt sunt res naturæ permanentis, vt album, nigrum, quare denominatio dependet a domino supra contrarium, sicut album & nigrum, & calidum, & etiam res naturæ successiue, vt motus & tempus, & similiter aliquarũ

B rerum quarum esse deperditur totum simul, & in instanti. Aliarum autem, quarum totum esse deperditur successiue, & secundũ has dictiones ponuntur quatuor regulæ. ¶ Prima est, ꝙ propositiones de incipit rerum, quarum esse totum simul acquiritur, exponuntur per vnam cupulatiuam, cuius prima pars est affirmatiua de præsenti, secunda negatiua de preterito, vt homo incipit esse, id est homo nunc est, & immediate ante non fuit. ¶ Secunda regula est, ꝙ propositiones de incipit rerum, quarum esse acquiritur successiue. exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est negatiua de præsenti, & secunda affirmatiua de futuro, vt hic, sortes incipit esse albus, idest sortes nunc non est albus, & immediate post hoc erit albus vel sit, mot⁹ incipit esse, idest motus nunc non est, & immediate post erit. ¶ Tertia regula est ꝙ propositiones de desinit rerum, quarum esse acquiritur totum simul exponũtur per vnam copulatiuam, cui⁹ prima pars affirmatiua de præsenti, secunda negatiua de futuro, vt sortes desinit esse homo, idest sortes est hõ, & imediate post nõ erit hõ. ¶ Quarta regula est, ꝙ propositiones de desinit rerum, quarum esse deperditur successiue, exponũtur copulatiue per vnam negatiuam de præsenti & aliam affirmatiuam de preterito, vt hic. sortes desinit esse albus, idest sortes nunc non est albus, & immediate ante hoc fuit albus. Ex prædictis patet, qualiter contradictoria istarum sunt exponendæ, & qualiter valeat cõsequẽtia ĩ istis. C D Art. 1.

PRIMO sciendum ꝙ propositionum de incipit & de desinit. ¶ Quædam sunt, in quibus hoc verbum esse, seu verbum infinitiui modi, sequens hoc verbum incipit, vel desinit, manet affirmatum, vt sortes incipit esse, sortes icipit currere, sortes desinit bibere. Et in istis propositionibus intelligenda sunt, quæ consequenter dicentur. ¶ Aliæ vero sunt, in quibus hoc verum, esse, seu verbũ infinitiui modi negatur, vt sortes incipit non esse, sortes desinit non currere,

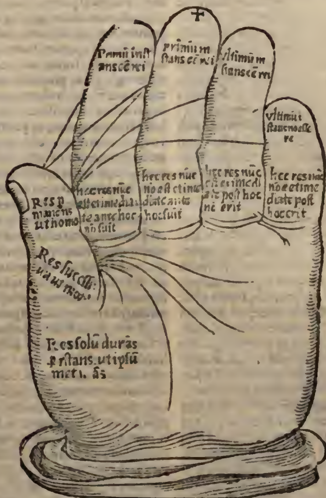
E rere, vnde ista, sortes incipit nō esse, æquiualet isti, sortes desinit esse, & eodem modo debet exponi, & hoc secundum cōmuniter loquētes. ¶ Et aduerte quod pro expositione taliū propositionum videndum est, quod duplices sunt res, quædam sunt permanentes, quæ secundum naturam earum determinant sibi omnes partes esse simul, & adæquate pro eodē tempore vt homo, lapis, equus, aliæ sunt successiue, qbus sm naturā repugnat habere, oēs partes simul pro eodē tēpore, vt tēpus, motus, cursus. ¶ Aduerte tñ, quod res pōt dici successiua dupliciter. Vno modo quo ad esse, vt motus, tempus, cui repugnat simul habere oēs suas partes. ¶ Alio modo dicitur successiua quo ad productionem, quæ successiue potest ac F quiri, sicut qualitates sensibiles, vt albedo, nigredo, caliditas, frigiditas quæ naturaliter successiue acquirūtur, & tamen cum hoc habent omnes suas partes simul, & tales propositiones de rebus permanentibus ꝓprie debent exponi, sicut res, quæ nō possunt habere suas partes nisi tales res per aliquam potentiam in instanti producerentur, quia tunc deberēt exponi tales propositiones, sicut propositiones de rebus permanentibus. ¶ Aduerte vlterius pro expositione

Instant quapruplex

talium ꝓpositionum, quod quadruplex est instans, scilicet primum instans esse rei, primum instans nō esse rei, vltimum instans esse rei, vltimū instans non esse rei. ¶ Vnde primum instans esse rei, est instans, in quo verum est dicere, hæc res est, & immediate ante hoc non fuit. ¶ Sed primū instās non esse rei, est instans in quo verum est dicere hæc res nūc nō est, & ante hoc immediate fuit. ¶ Sed vltimum instans esse rei, est illud instans, in quo verum est dicere hæc res est, & immediate post hoc non erit. ¶ Sed vltimum instans nō esse rei, est illud instans, in quo verū est dicere, hec res nunc non est, & immediate post hoc erit. vnde res permanentes habent duo instantia, scilicet primū instans esse rei, & primū instans non esse rei, sed res successiuè etiam habent duplex instans, scilicet vltimum instans non esse rei, & primum instans non esse rei. ¶ Aduerte vlterius, q̄ præter res, quæ dictæ sunt, quædam sunt res, quæ solū durant per instans, cuiusmodi sunt mutata esse in motu, & instantia in ipso tempore, & talia etiam habent duo instantia, scilicet primū instās esse rei, & vltimum instans esse rei, licet tamen multi negent tales res, solum durantes per instans. G

Res durans per instans

A C

B D

Art. 2. Secundo sciendum, quod ꝑ expositione propositionum de incipit, &, de desinit ponuntur aliquæ regulę quarum prima est. ¶ Propositio de incipit in rebus permanentibus, in qua nulla ponitur negatio, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est affirmatiua, & secunda negatiua de præterito, vt sortes incipit esse, sic exponitur, sortes nunc est, & immediate ante hoc nõ fuit, homo incipit esse, sic exponitur, homo nunc est, & idem immediate ante hoc nõ fuit. Sed propõ, in

qua

E qua negatio ponitur ante, incipit, exponitur per vnam disiunctiuam de partibus contradicentibus partibus copulatiue, vt sortes non incipit esse sic exponitur, sortes nunc nō est, vel immediate ante hoc fuit. ¶Secunda regula, propositiones, de, incipit, in rebus successiuis, in quibus negatio non ponitur, exponuntur per vnam copulatiuam, cuius prima pars est negatiua de præsenti, & secūda affirmatiua de futuro, vt sortes incipit currere, sic exponitur, sortes nūc non currit, & immediate post hoc curret motus incipit esse, sic exponitur motus nunc non est, & idem immediate post hoc erit. Et illa, in qua negatio ponitur ante incipit, exponitur per disiunctiuam de partibus cōtradicentibus, vt sortes non incipit, F currere, sic exponitur, sortes nunc currit, vel immediate post hoc non curret. ¶Sed quæreret aliquis, quomodo exponuntur propositiones de incipit, & de desinit, in quibus negatio ponitur ante infinitiuū? Respondetur quod propositio de desinit, in qua negatio ponit ante īfinitiuū, exponitur per vnam de icipit, in qua nulla ponitur negatio, vt ista sortes desinit non esse, exponitur sicut ista, sortes incipit esse, & illa de incipit, in qua negatio ponitur ante infinitiuum exponitur sicut vna de desinit, in qua nulla ponitur negatio, vt sortes incipit non esse, exponitur sicut ista, sortes desinit esse. ¶ Ex quo sequitur quod a propositione de, incipit, in qua negatio ponitur ante infinitiuum, ad vnam de desinit, in qua nulla ponitur negatio, valet cōsequentia, & etiam ab vna de desinit G in qua negatio ponitur ante infinitiuū, ad vnam de incipit, in qua nō ponitur negatio, est bona consequentia, vt bene sequitur, sortes desinit non esse, ergo sortes incipit esse. ¶Tertia regula, propositio de desinit, in qua nulla ponitur negatio, siue in rebus successiuis, siue in rebus permanentibus, exponitur per vnam cupulatiuam affirmatiuam, cuius prima pars est affirmatiua de præterito, & secunda negatiua de pſenti sumpta cum relatiuo identitatis, vt homo desinit esse, sic exponitur homo immediate ante hoc fuit, & idem nunc non est, motus desinit esse, sic exponitur, motus immediate ante hoc fuit, & idem nunc non est. ¶Et si quis dicat nonne bene sic Instātia. exponitur homo nunc non est, & im H mediate ante hoc fuit. Respondetur quod non, quia staret expositam esse veram, & exponentem falsam: nā ista semper est falsa, homo non est cum sua contradictoria sit vera, scilicet omnis homo est. Et similiter dicunt aliqui, quod propositio de incipit, in reb. successiuis de subiecto communi debet exponi per copulatiuam, cuius prima pars erit affirmatiua de futuro. secunda negatiua de presenti, vt motus incipit esse, sic exponitur, motus immediate post hoc erit, & idem nunc non est, quia dicunt, quod ista est falsa, motus nunc non est, & sua contradictoria est vera, scilicet omnis motus nunc est. ¶Quarta regula, a propositione de incipit, vel de desinit, ad totam exponentem, est bona consequentia, & econ-

Huiusmodi ꝓpōnes aliter qñq; exponun tur, a Sco. 12. q. quol. Quęsitū.

A econtra, sed si exponatur copulatiue ad alterā partē exponentiū valet consequētia, sed non econtra, sed si exponatī disiunctiue, tunc ad alterā partē non valet consequentia, licet bene econtra, & eodē mō pōt dici in oibus exponibilibus. ¶ Quinta regula, arguendo ab inferiori ad superius, mediante hoc verbo, incipit, & desinit, dūmodo inferius, & superius ponanī a parte prædicati, nō valet consequētia, vt nō sequiī, sortes incipit esse albus, ergo sortes incipit esse coloratus, cū antecedens possit esse verū, consequēte existēte falso, posito ꝙ sortes prius fuerit niger. Dicitur notāter in regula, dūmodo arguaī a parte prædicatum, quia si superius & inferius ponanī a parte subiecti, tūc bene valet cōsequētia, vt B bene sequiī, sortes incipit esse, ergo hō incipit esse. Similiter albū incipit esse, ergo coloratū incipit esse. ¶ Sexta regula, arguēdo ab hoc verbo, incipit, vel desinit cū aliqua determinatione ad propōnē, in qua ponitur hoc verbum, incipit, cum aliqua determinatione verbi infinitiui modi, vel in qua dimittitur illa determinatio, non valet consequentia, vt non sequitur, sortes incipit esse, albis, ergo sortes incipit esse, nec sequitur, sortes desinit esse albus, ergo desinit esse. ¶ Septima regula, a propositione de incipit, vel de desinit, in qua post illud verbū incipit, vel desinit ponitur dictio, sumpta cū signo vniuersali, ad propositionem in qua dimittitur tale signum, non oportet consequentiam valerere, vt non sequitur, sortes incipit scire omnem propōnē, ergo sortes incipit scire ꝑ D positionē, nam potest stare, ꝙ sortes incipiat scire omnē propositionē, & nihil incipiat scire, posito casu, ꝙ sint tātum tres propositiones, inter quas sortes tantum vnam sciat, & aliæ duæ desinant esse, tunc sortes incipit scire oēm propositionem, & tamen nihil incipit scire. Etiam sortes potest incipere esse, omnis homo, & non incipere esse homo, vt posito, ꝙ alij homines a sortes corrumpantur, tunc illa esset vera, sortes incipit esse omnis homo, similiter sortes pōt desinere scire omnē propositionem, & nihil desinere scire.

Tertio sciendum, ꝙ adhuc ponuntur aliquæ regulæ. Arti. 3. ¶ Prima, qñ subiectū propōnis de incipit, vel desinit est quodammodo copulatū, E tunc debet resolui in vnam hypotheticā & tunc qualibet pars illius hypotheticæ debet exponi, vt sortes & plato incipiunt currere, si illa coniūctio, &, capitur diuisiue, tūc illa debet resolui in istā, sortes incipit currere, & plato incipit currere, & tūc quælibet illarū debet seorsum exponi, sed si illud coniunctū caperet cōplexiue, talis debet exponi sine resolutione. Similiter si sint de subiectis pluralis numeri, tunc debent resolui in propositiones singularis numeri, & tunc quælibet illarum debet exponi. ¶ Et per hoc soluitur illud sophisma, in istis scholis incipiunt esse vigintim scholares, posito casu, Sophisma. ꝙ p totā diē fuerint decē & nouē, & tū primo intrat vnus, & q fit vigesimus. Tūc probaī. ¶ In istis scholis sunt viginti scholares, & immedia-

te añ hoc non fuerũt viginti scholares in istis scholis, ergo in istis scholis incipiũt esse viginti scholares. Tñ improbatur, tñ vnus scholaris incipit esse in istis scholis, ergo nõ viginti. ¶ Item in istis scholis incipiunt esse viginti scholares, ergo in istis scholis incipiũt esse plures, scholares, ab inferiori ad superius. ¶ Item in istis scholis incipiunt esse viginti scholares, ergo in istis scholis incipit esse numerus scholariũ. Rñdet ꝙ sophisma est verũ casu posito, & ad primã improbationẽ dr, ꝙ nõ sequit, sed bene sequeret, ergo non viginti scholares incipiũt esse. Ad secũdã & tertiã dr, negando consequentiã, quia tales consequentiæ in istis verbis incipit, & desinit, non valẽt, vt visum est. Similiter ꝓpõnes vniuersales debẽt resolui in suas singulares, & tunc qualibet singularis debet exponi seorsum. ¶ Secunda regula, ꝓpositione de incipit, & de desinit in qua aliqua determinatio post ponitur illi verbo, incipit, vel desinit, & verbo infinitiui modi. ad propõnẽ, in qua talis determinatio ꝓponit, nõ valet cõsequẽtia vt nõ sequit sortes incipit esse albus. ergo albũ incipit esse sortes. ¶ Et si qs dicat, bñ sequit, hoc incipit esse sortes, demonstrãdo illud, ꝓ quo albũ supponebat, ergo ẽt bñ sequit, albũ incipit esse sortes, ꝑ locũ a cõuertibilibus. Rñdet ꝙ tribus casibus a cõuertibilibus nõ valet cõsequẽtia. ¶ Primo in suppositione simplici vt non sequit, hõ est species, ergo risibile est species. ¶ Secundo, quando verbo additur aliquod syncathegorema, ideo non sequitur, hõ est per se secundo risibilis, ergo homo est per se, & secundo rationalis. ¶ Tertio non valet in multis propõnibus de præterito, & de futuro, vel de terminis connotatiuis præteritum, vel futurũ, cuiusmodi sunt ista verba, incipit & desinit. Sed de suppositione ponitur talis regula. ¶ Termini talium propositionũ supponunt sicut in præiacẽte, nã si sit vniuersalis affirmatiua, terminus sequẽs infinitiuũ, supponit confuse tñ, si negatiua, supponit cõfuse & distributiue, si non sit vniuersalis, neq; negatiua, supponit determinate, non tñ est intelligendũ, ꝙ talis terminus supponat determinate, vel cõfuse pro præsentibus tm̃, sed pro præsentibus, præteritis & futuris. Ex quo sequit, ꝙ si sortes incipiat esse albus, & primo fuerit niger, hæc est falsa, sortes incipit habere colorẽ, si tñ acciperetur pro colore, qui est præsentialiter, tunc esset vera, qa hæc est vera, sortes incipit habere colorẽ, qui est. Ex quo patet, ꝙ nõ sequitur, sortes est coloratus, & prius non fuit coloratus colore, qui est, ergo incipit esse coloratus, quia coloratum nõ solum ampliatur ad colorẽ, qui est, sed ẽt ad colorem q fuit, iõ ad hoc, ꝙ hæc sit vera, sortes incipit esse coloratus, oportet ꝙ immediate ante hoc nõ fuerit coloratus, neq; colore, qui est, neq; colore, q fuit. ¶ Dicũt tñ aliqui ꝙ terminus positus post infinitiuũ, nõ supponit vnica suppositione, quia in vna exponentium supponit determinate, & in alia supponit confuse & distributiue, aliàs argueretur a non distributo

A conuertibilibus qñ valet consequẽtia.

A ſtributo ad diſtributũ, quia dicẽdo, ſortes incipit eſſe albus, ly albus ſuppon it determinate, & in vna exponẽtiũ confuſe & diſtributiue. ¶ Sed pro conuerſione taliũ propõnum eſt aduertendũ, ꝙ propões de Incipit, & deſinit, nõ conuertunt in ſimiles, ſicut iſta, ſortes incipit eſſe albus, nõ cõuertit ſic, ergo albũ incipit eſſe ſortes, quia poſito caſu ꝙ ſortes nũc ſit albus & prius nõ fuerit albus, antecedẽs eſt verũ, & conſequẽs falſum, quia ad hanc propõnẽ, albũ incipit eſſe ſortes, ſequit iſta, ergo albũ incipit eſſe, demonſtrando ſortẽ. Et ad hoc ꝙ huiuſmodi propões debite conuertantur, oportet addere toti p̃dicato hoc totũ, aliquid quod eſt, vel nihil quod eſt in negatiuis. Exẽ-
B plum ſortes incipit eſſe albus, cõuertit ſic, aliquid qđ eſt incipiens eſſe album, eſt ſortes. ¶ Vlterius aduerte quòd propoſitiones de incipit, in rebus ſucceſſiuis debent conuerti in propoſitionem de futuro, ſicut iſta, motus incipit eſſe, debet ſic conuerti, aliqđ qđ incipit eſſe, erit motus, & propões de deſinit, in eiſdẽ rebus debent cõuerti ꝑ propões de p̃terito, ſicut illas motus deſinit eſſe, ergo aliqđ qđ deſinit eẽ, fuit motus. Et ẽt propões de deſinit, in rebus ꝑmanẽtibus, ſicut ſortes deſinit eſſe, ergo aliqđ, qđ deſinit eſſe, fuit ſortes. ¶ Aduerte finaliter, ꝙ propões de generaĩ, & de ly fit, in ꝑmanẽtibus exponunĩ eodẽ mõ, ſic propões de incipit, vt ſortes fit, ſic exponitur, ſortes nũc eſt, & immediate ante hoc non fuit, ſed in ſucceſſiuis, vbi idem eſt totaliter eſſe, & fieri, ſufficienter exponitur per vna propoſi- D nem de præſenti, vt iſta, motus fit, ſic exponitur, motus eſt. ¶ Sed propoſitiones de moritur, corrumpitur exponuntur ſicut propoſitiones de deſinit, vt homo moritur, ſic exponitur, homo ante hoc fuit, & idem nunc non eſt. ¶ Sed propõ de iſto cõplexo, factum eſt, exponitur per duas de ptõ, vnam affirmatiuam, & aliã negatiuã, vt iſta, cęlum factum eſt, ſic exponitur, cęlũ fuit, & cęlum non ſemper fuit, & hoc capiendo ly ſemper large, vt ſe extendit ad ꝑpetuum, & non ſtricte, vt ſe extendit ad tempus, quia tunc eſſet impoſſibilis, cum tempus non poſſet eſſe ſine cęlo, ſimiliter iſta, ſortes factus eſt albus, ſic exponitur, ſortes fuit albus, & ſortes non ſemper fuit albus. ¶ Sed propoſitiones de hoc ver C bo fiet, exponuntur per duas de futuro, per vnam negatiuam & aliam affirmatiuam, vt Antichriſtus fiet, ſic exponitur, Antichriſtus erit, & non ſemper erit, ſortes fiet albus, ſortes erit albus, & ſortes non ſemper erit albus. ¶ Sed propoſitio, in qua ponitur ly immediate, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars eſt præiacens, & in ſecunda apponitur illi præiacenti hoc totum, nullum erit inſtans inter ipſum, vt iſta, immediate poſt diẽ iudicij erit nox, ſic exponitur, poſt die iudicij erit nox, & nullum erit inſtans poſt diem, quin inter ipſum & diem ſit nox.

¶ Arguitur primo ſic: Incipit, & deſinit ſunt verba p̃ſentis tẽporis, ergo nõ includũt p̃teritũ, & futurum,

E turũ, ꝙ per cõſequẽs nõ debent exponi ꝑ propõnẽ de præterito, & futuro. ¶ Secundo ſic, Iſta propoſitio ſortes incipit eſſe, nõ põt expni ſm aliquam prædictarũ regularũ, ergo illę regulæ inſufficienter ponunt. ¶ Tertio ſic, Incipit, & deſinit includunt negationẽ, ergo diſtribuunt terminos ſequentes. Ad primũ dr̃, ꝙ licet incipit, & deſinit ex conſignificatione nõ includãt tp̃s præteritũ, & futurũ, ſed ſolũ conſignficant præſens tẽpus, tñ bene ratione principalis ſignificationis. Incipit enim ſignificat inceptionẽ rei, cuius duo ſunt termini, ſcilicet præſens, & præteritum in ꝑmanentibus, & præſens, & futurũ in ſucceſſiuis: Deſinit vero ſignificat deſitionẽ rei, cuius ẽt ſunt duo termini.ſ. ꝓſens. & ꝓteritũ. Ad ſm dr̃, ꝙ ꝓdictæ regulæ ſolũ intelligunt, de ꝓpõnibus de ꝓſenti, põt tñ ex eis ſufficienter haberi modus exponendi illas de ꝓterito, aut fututo, iſta enim ſortes incepit eſſe, ſic exponitur, ſortes in aliquo inſtanti præterito fuit, & imediate ante illud nõ fuerat, ẽt iſta, Antichriſtus incipiet eſſe, ſic exponit, in aliquo inſtanti futuro erit, & immediate ante hoc non erat. Ad tertium negatur conſequentia, quia hæc verba ſolũ diſtribuũt terminos cũ quibus cõſtruunt, mõ tales termini ſequentes infinitiuũ, non cõſtruũtur cũ illis, ſicut in iſta, ſortes incipit eſſe albus, ly albus non conſtruitur cũ ly incipit, ſed cũ hoc verbo eſſe.

F

Differt, aliud ab. *Sequitur de differt, aliud ab, de quibus dantur tales regulæ. ¶ Prima eſt, ꝙ differt, aliud ab, & diuerſum, conuenit tantum entibus, nam, vt dicitur quarto metaphyſicæ, nec non ens enti, nec ens non enti, eſt idem, vel diuerſum.* G 1 ex. cõ. 27. *¶ Secunda regula eſt, ꝙ ablatiuus rectus ab iſtis dictionibus mediante, vel ab, diſtribuitur, ſi ſit diſtribuibilis, niſi habeat aliud impedimẽtum. ¶ Tertia regula eſt, ꝙ propoſitio de differt affirmatiua, exponitur per tres exponentes affirmatiuas in quarum prima affirmat̃ hoc verbum eſt, de eo quod differt, in ſecunda affirmatur idem de eodẽ, a quo differt, tertia negat vnũ illorũ de alio, vt homo differt ab aſino.i. hõ eſt, & aſinus eſt, & homo non eſt aſinus. ¶ Quarta regula, ꝙ propõ negatiua de differt debet exponi per vnam diſiunctiuam de partibus contradicentibus, vt ſortes non differt ab aſino.i. ſortes non eſt, vel aſinus nõ eſt, vel ſortes eſt aſinus, & valent conſequentia in iſtis, ſicut in præcedentibus.* H *¶ Sequitur de nomine infinito, cuius ſolent aſſignari quædam diſtinctiones. ¶ Prima eſt, quòd infinitum quandoque tenetur negatiue, & eſt illud quod non eſt finitum neque aptum natum finitari, vt Deus. Alio modo poteſt priuatiuè capi, & eſt illud, quod non eſt finitum, tamen eſt aptum natum finitari, vt motus nondum perfectus, & infinitus, & illud eſt triplex.*

Infinitũ variæ capitur.

A plex.s.infinitum per appositionē, vt in numeris. Aliud per distinctionem tantum, vt in cōtinuis. Aliud per vtrūque, vt tempus. ¶ Secunda distinctio est de infinito, qua pōt distingui quilibet modorum præcedentium, quia aliud dicitur infinitū in actu, quod est quantū non terminatum; aliud est infinitū in potētia, vt sunt cōtinua, aliud est infinitum quoad nos, & non secundum rē. ¶ Tertia distinctio est, ꝙ infinitū vno mō capitur cathegorematice, put est quantitas rei subiectæ vel prædicatæ, vt cū dr̄ mundus est infinitus. Alio mō syncathegorematice, non prout dicit qualitatem rei, sed æqualiter se habet ad subiectū in ordine ad prædicatum, & sic est distributio subiecti, & signum distributiuum, & de his dantur quædam regulæ. ¶ Prima est, quod infinitum syncathegorematice captum, positū in subiecto, facit terminum communem sequentem stare confusè tantū, vt infiniti homines currunt ibi, homines, supponit confuse, nō tamē mobiliter. ¶ Secunda regula est, quod propositio de infinito, syncathegorematice capto, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima pars affirmat prædicatū de subiecto sumpto, sub aliqua quantitate continua vel discreta, & secunda negat prædicatum inesse tali subiecto secundum debitam quantitatē, vt ista, infiniti homines currunt, quæ sic exponitur, aliqui homines currunt, & non tot, quin plures duobus vel tribus, vel sic, homines aliqui currunt, & non quilibet plures. ¶ Tertia regula est, quod propositio de infinito, capto cathegorematice, exponitur per vnam copulatiuam, cuius prima affirmat quantitatē de subiecto, & secunda negat terminū illius quātitatis, vt hic, linea est infinita. i. linea est quanta, & non habet terminū suæ quantitatis, et hoc est si infinitū sit in prædicato, sed si in subiecto, prima affirmat prædicatum de subiecto quantū, & secunda negat terminū illius quantitatis, vt hæc, aliquod corpus infinitū est albū. i. aliquod corpus quantū est album, et idē corpus non habet terminū suæ quantitatis. Et nota ꝙ oportet negare terminū illi⁹ quātitatis. s. m quē dr̄ infinitum, ita quod si sit infinitū in actu, negandus est terminus illius quantitatis et si sit in potentia, ita ꝙ sit infinitum secundum quantitatem potentialem, et non secundum actualem, negādus est terminus quantitatis potentialis, et nō quātitatis actualis, siue sit infinitum secundum appositionem, vel distinctionem. ¶ Sequitur de hoc signo totus. ¶ Pro quo sciendū est, quod hoc syncathegorema totus, pōt ca-

B ... C ... D ... Totus

E pi communiter pro omni illo, q̃ habet partes, vnde componitur. Alio modo capitur magis proprie pro omni illo, quod ex omnibus suis partibus est perfectum, sicut domus dicitur tota, quando est completa, & his duobus modis, totus, tenetur significatiuè. Tertio modo capitur syncathegorematice, prout includit signum distributiuum, vt hic, totus sortes est albus, & sic non dicit quale sit subiectum, sed qualiter se habet ad prædicatum, & hoc modo reddit propositionem exponibilem, de quo dantur duæ regulæ. ¶ Prima est, quod totus distribuit terminum,
F cui adiungitur pro qualibet parte integrali eius, vt totus sortes est albus i. qualibet pars sortis est alba. ¶ Secunda regula, quod propositio affirmatiua de toto, exponitur per vnam cathegoricam, transumendo ly totus in hoc, quod est secundum quamlibet sui partem, vt totus sortes est minor sorte. i. sortes secundum quamlibet sui partem est minor sorte. ¶ Præterea notandum est, quod hæc signa qualibet, quantumlibet, non proprie faciunt propositiones exponibiles, sed faciunt distributionem absolutam secundum modũ reliquorum signorum sicut sunt ista, omnis, quilibet, sed contrahunt ad determinatũ genus prædicamẽ-

G tale, vt quatũlibet, distinguit pro quantitate continua, & tm̃ valet, sicut habens omnem quantitatem continuam, & qualelibet pro omni qualitate, & tm̃ valet, sicut habens omnem qualitatẽ, & sic dicunt̃ mentaliter complexa, quorũ propositiones fiũt per compõnem. ¶ Sequitur de comparatiuis & superlatiuis, de quibus dant̃ tales regulę. ¶ Prima est, q̃ propositio, habens comparatiuũ proprie captũm, & non abusiue expon:t̃ copulatiuæ per tres exponentes, quarum prima affirmat positiuum de re excedente, secunda affirmat eundem de re excessa, & tertia affirmat excessum de re excedente respectu rei ex- H
cesse, vt hic, sortes est albior asino, exponitur sic. sortes est albus, asinus est albus, & sortes est magis albus, quàm asinus, vel negãdo æqualitatem formæ inesse excesso respectu rei excedentis, vt hic sortes est albus, asinus est albus sed asinus non est æque albus sicut sortes. ¶ Secunda regula est, quod superlatiuus distribuit terminum cõem sequẽtem, qui significat rem excessiuã, vt leo est fortissimus aĩaliũ. aĩaliũ, distribuit. ¶ Tertia regula est, q̃ superlatiuus proprie tentus vult genitiuũ significantẽ rem excessam, cõuenire rei excedẽti, patet qa hæc est impropria locutio, leo est fortissimus lincum, quia linx de

Cõparatiua & superlatiua.

A *de leone omnino nō verificatur.* ¶ *Quarta regula est, ꝙ propositio de superlatiuo, proprie capto: exponitur copulatiue per tres exponētes: quarum prima affirmat positiuū de re excedente, & secunda affirmat eūdem de re excessa, & tertia negat vniuersaliter excessum de re excessa, per respectum ad rem excedētem. vt hic, rosa est pulcherrimus flos florū .i. rosa est pulchra, & omnis flos est pulcher, & nullus flos est pulchrior rosa, si vero superlatiuus teneatur affirmatiuè, tertia exponens debet esse affirmatiua, affirmans excessum de re excedente, per respectum ad rem excessam acceptum vniuersaliter, vt dicē*B *do rosa est pulchrior omni flore, & omnes propositiones de, maximo, & minimo, & sic de alijs superlatiuis, his duobus modis possunt exponi, dummodo ponatur genitiuus, importans rem excessam, & si non ponitur ille genitiuus, debet omitti secunda exponens, vt hic, sortes est fortissimus .i. sortes est fortis, et nullus est fortior ipso. Et contraria istarū debent exponi per disiunctiuas de partibus contradicentibus.*

Art. 1. PRIMO sciendum, quòd consequenter videndum est de expositionibus propositionum de differt, diuersū, seu differēs, & alter. ¶ Vnde propō de differt est propō exponibilis, rōne dictionis importātis alietatem, vt sūt istę dictiones differt, aliud, C alterum, diuersum à vel ab. Vñ hoc signum, alter, qnq; capit relatiuè, vt vnus illorū currit, & alter quiescit. Alio mō capit indefinitè & sic est signū particulare huius signi vr̄is, vterque. Alio mō vt dicit diuersitatem, vel drīā inter res, significatas p terminos positos a parte ante, & a parte post, vt sortes est alter ab asino, & sic capitur hic. Vñ propōnes de, differt, possunt diuersificari eodē mō, sicut propōnes merè cathegoricę, nā qdā sunt de subiecto singulari: quędam de subiecto cōi, quędā affirmatiuę, qdā negatiuę. ¶ Vnde exponēdo ꝑpōnes de differt, dēt in secūda exponēte poni illud cōplexū, simul tp̄e, etiā dēt caueri, ꝙ terminus distribuibilis, qui non distribuitur in exponibili, non distribuatur in exponente: sicut dicendo, leo ab homine differt, si ly homine non distribuitur, etiam non debet distribui in exponētibus suis. Vnde pro expositione propositionum de, differt, ponitur talis regula. ¶ Omnes propōnes de differt, in qbus nō ponitur negō, exponūtur copulatiuè per tres exponentes, quarū prima affirmat hoc verbū, est, ſm adiacens de eo, a quo differt, secūda affirmat idē verbum, est, de eo, a quo differt, & tertia est negatiua, i qua negatur illud, a quo differt de eo, quod differt, vt sortes differt ab homine, sic exponitur: sortes est, & simul tempore homo est, & sortes non est homo. ¶ Sed contradictoria talis propositionis debet exponi per disiunctiuam de partibus contradicentibus, vt sortes non differt ab homine,

Alter multipliciter capitur.

D

Regula de differt

E mine, sic exponitur, sortes non est, vel simul tempore nullus hō est, vel sortes est homo. Et similiter possunt dari exēpla de præterito & futuro, exēplū vbi terminus rectus à ly differt non distribuitur, vt hō ab asino differt, exponitur sic, hō est, & simul tempore asinus est, & idē hō asinus non est. Sed peteret aliquis, quomō debet exponi ista, homo & hō differunt a seinuicem. Dicitur q̄ dēt exponi sicut ista, homo ab homine differt, & etiam ista sortes & plato differunt a seinuicem, vt sortes est, & simul tempore Plato est, & sortes Plato non est. ¶ Aduerte, q̄ si in propositionibus de præterito, vel futuro sit terminus communis, non distributus, tunc in tertia exponente a parte subiecti debet poni relatiuū substantiæ identitatis, vt ista homo differet à Platone, sic exponitur, homo erit, & simul tempore, & Plato erit, & idem hō non erit Plato, posito casu, q̄ cras nullus sit hō, nisi sortes, & post cras nullus sit homo, nisi plato, & nunquam post sit aliquis homo, tunc hæc est falsa, homo differet a platone, & tamen si in tertia exponente non poneretur relatiuum substantiæ identitatis, erit vera. ¶ Secunda regula, arguendo à propositione affirmatiua de differt, ad totam eius exponentem, & ad quālibet eius partem principalem, est bona consequētia. ¶ Tertia regula, a qualibet exponēte propositionis de differt, ad propositionem negatiuā de differt, est bona consequentia, sed non ecōtra. ¶ Quarta regula, arguendo ab inferiori ad superius, quando superius & inferius ponitur post differt, mediante ista propositione a, vel ab, nō valet consequentia, vt non sequitur, sortes differt ab asino: ergo sortes differt ab animali. ¶ Et dicitur notāter, dūmodo ponatur post, quia si præponeretur, posset esse bona consequentia, vt bene sequitur, sortes differt ab asino: ergo hō differt ab asino. Sed arguendo a superiori ad inferius, posita cōstātia inferioris, est bona consequentia, vt bene sequitur, lapis differt ab animali, & homo est, ergo lapis differt ab homine, quia ex opposito consequentis infertur oppositū antecedentis. Sed arguendo a toto in quantitate ad suā partem signo præcedente, non valet consequentia vt nō sequitur: sortes differt ab oī hoīe ergo sortes differt à sorte. Etiā à parte in mō ad suū totū, verbo etiā præcedente non valet consequentia, vt non sequitur, sortes differt ab hoīe albo: ergo sortes differt ab hoīe. ¶ Et aduerte, q̄ de suppōne terminorū talium propōnum satis dictum est in suppositionibus. Sed de conuersione dicitur, q̄ hmōi propōnes debēt conuerti sicut ille de inesse, dummodo fiat de perso prædicato, præcisum subiectū, quod faciliter potest fieri, facta expōne huius verbi in hoc verbū est, & suū participium, sicut ista sortes differt ab hoīe, debet sic exponi, sortes est differens ab homine, & sic cōuerti, differēs ab hoīe ē sortes.

Art. 2. SECVNDO sciendum, q̄ de expositione propositionū de infinito, & huius signi, totus, satis visum est, in tractatu distributionū: ideo de eis, nihil dicei: ideo videndū est de expositione

A sitione propositionum comparatiui, & superlatiui gradus. Unde est aduertendũ, ꝙ comparatiuus aliquando tenetur positiue, vt sortes est hõ doctior, id est sortes est doctus. Similiter spés prædicatur de pluribus id est de multis. Alio mõ capit partitiue, vt sortes est doctior hominũ, & tunc ly hominum supponit confusè & distributiuè, sicut supponeret, dicendo: sortes est doctior homine, & istis duobus modis nõ capitur in proposito. Alio modo capitur comparatiuè, & hoc multis modis. Uno modo impropriissime videlicet, quãdo forma comparatiui non conuenit, neq; rei excessæ, neq; rei excedẽti, vt fornicatio est melior adulte-
B rio, & debet exponi per formam oppositam formæ, importatę per comparatiuum, ideo talis sic exponitur, fornicatio est mala, & adulterium est malum, & fornicatio non est ita mala, sicut adulterium. Similiter de illis dicendum est: melius est perdere digitum, quàm caput, de duobus malis minus malum magis est eligẽdum. Alio modo capitur impropriè, quando forma importata per comparatiuum conuenit rei excedenti, & nõ rei excessæ, vt Deus est melior diabolo, & sic exponitur, Deus est bonus, & diabolus non est bonus. Alio modo capitur propriè, quando ambo extrema scilicet res excedẽs, & res excessa conueniunt in forma, secundum quam fit comparatio, vt sortes est melior Platone. Pro cuius expositione ponit talis regula, propõ affirmatiua, in quæ terminus significãs rẽ excessam sequitur cõparatiuũ, exponitur per vnam copulatiuã cõ- C
posità ex tribus cathegoricis, in quarum prima denotatur positiuũ comparatiui gradus affirmari de re excedẽte, sumpta cum sua dispositione, in secunda denotatur idem positiuũ dici affirmatiuæ de re excessa vniuersaliter sumpta, & tertia est negatiua, negans positiuum sumptũ cũ ista dictione, ita, de re excessa in ordine ad rem excedentẽ, vt sortes est fortior asino, sic exponitur, sortes est fortis, omnis asinus est fortis, & nullus asinus est ita fortis, sicut sortes, si autẽ propositio fuerit vniuersalis, debet dici in vltima & nullus asinus est ita fortis, sicut omnis hõ, & in ista vltima iste terminus, hõ, supponit eodẽ mõ, sicut in exposita. f. distributiuæ, D
& hoc virtute trium signorum distributiuorum. Sed contradictoria talis dẽt exponi per vnam disiunctiuam de partibus cõtradicẽtibus & in ista expõne cauendum est, ne terminus, qui non distribuitur in exponibili, nõ etiã distribuatur, in exponẽte, vt sortes est homine fortior, sic exponitur, sortes est fortis, homo est fortis, & homo non est ita fortis, sicut sortes. Et si propositio de comparatiuo sit negatiua, & negatio non cadat super comparatiuum, talis propositio debet exponi copulatiue, vt ista, fortior hõie sortes nõ est, sic exponitur, fortis sortes non est, & omnis hõ fortis non est. Sed si quæreret aliquis, Quæ sit
quõ debet exponi ista, ego video meliorẽ hominem, quã Plato. Respondet ꝙ sic, hõ, quem ego vidi, est bonus, & hõ, quẽ Plato vidit, ẽ bonus, & nullus homo, quẽ vidit Plato, est ita

E ita bonus sicut ille, quem ego vidi. Sed pro expositione de superlatiuo est aduertẽdum, ꝙ superlatiuus aliquãdo exponitur affirmatiue, & aliqñ negatiue, pro quo ponitur talis regula. ¶ Omnis propositio de superlatiuo, proprie capto, exponitur per vnam copulatiuam, cõpositã ex tribus cathegoricis, quarum prima affirmat positiuum de re excedente: Secunda de re excessa, & tertia affirmat excessum de re excedente in ordine ad rẽ excessam, vt rosa est pulcherrimus florũ, sic exponitur, rosa est pulchra, & oĩs flos ẽ pulcher, & rosa est omni flore pulchrior, & hoc si exponatur affirmatiue, sed si exponatur negatiue tertia negat excessũ de re excedente, & idem exemplum potest poni, sicut prius, & tunc tertia

F exponens dẽt esse ista, nullus flos est pulchrior rosa, & expositio est bona, si genitiuus sequens superlatiuũ ponatur sine signo vniuersali si autẽ poneretur cũ signo vniuersali & pręcedat, adhuc expositio esset bona, sed si sequatur superlatiuum, debet poni in ablτõ, sumpto cum signo vniuersali, & sequente comparatiuũ, vt ista rosa est pulcherrimus omnium florũ, sic exponitur, rosa est pulchra, aliquis flos est pulcher, & rosa est pulchrior omni flore. Sed si genitiuus præcedat superlatiuum, tunc debet fieri tertia exponens secundum exigentiam suppositionis illius termini. Sed contradictorie taliũ propositionum debet exponi per disiunctiuas de partibus contradicentibus.

Art. 3. Tertio sciendum, quòd superlatiuus aliquando ponitur sine genitiuo plurali, & tunc propositio

G est exponenda per duas propositiones, quarum vna est affirmatiua, & alia negatiua, vt ista sortes est fortissimus, sic exponitur, sortes est fortis, & nihil est ita forte, sicut sortes. De suppositione autem terminorũ propositionum de comparatiuo & superlatiuo, satis dictum est in tractatu suppositionum. Sed de conuersione talium propositionum ponitur hæc regula, ꝙ pro subiecto conuertẽtis debet capi comparatiuus, vel superlatiuus cum hoc complexo, aliquid quod est, & hoc in affirmatiuis, & nihil quod est, in negatiuis vt ista: sortes, est fortior omni animali: sic conuertitur, aliquid quod est fortius oĩ animali, est sortes, & ita dicatur de superlatiuo. Et si quis quærat de qualitate & quantitate talium propositio-

H num. Respondetur, quòd sumenda est, sicut in alijs cathegoricis. ¶ Sed pro expositione propositionum de signis collectiuis est aduertendum, quòd signorum quędam sunt vniuersalia quæ secundum vsum semper accipiuntur distributiue, & nunquam collectiue: sicut singulus, vterque, neuter, & quædam accipiuntur collectiue tantum, vt cunctus, vniuersus, vt patet in litteris notariorũ sic scribẽtium, vniuersis, & singulis mãdamus, sed illud signum, omnis, in plurali numero potest capi indifferenter collectiuè, & distributiuè, vt multoties visum est, qñ tñ capit collectiuè, tunc capiĩ multipliciter. Vno mõ vt tm valet, sicut hoc cõplexum, tota collectio, & sic ista propõ: oẽs Apostoli Dei sunt duodecim, sic expo-

Instantia

Signa collectiua.

A exponitur: tota collectio apostolorũ Dei est duodecim. Alio modo vt tantum valet sicut hoc complexum, maxima multitudo, vel maximus numerus, & sic ista propositio, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, sic exponitur, maxima multitudo Apostolorum Dei est duodecim, vel maximus numerus Apostolorum Dei est numerus duodenarius. Tertio modo capitur vt tantum valet sicut hoc aggregatum, nulli, quin sit de numero istorum, & tunc exponitur per vnam copulatiuam bimembrẽ, sic Apostoli Dei sunt duodecim, & nulli sunt Apostoli Dei, quin sint de numero istorum, & negatiua opposita tali propositioni debet exponi per vnam disiunctiuam de partibus contradicentibus. Et de hoc ponuntur aliquæ regulę. ¶ Prima: arguendo a propositione de signo collectiuo ad propositionem, eam sufficienter exponentẽ, est bona consequentia, & econtra. ¶ Secunda regula, arguendo a propositione de signo collectiuo ad eius præiacentem, cęteris paribus, est bona consequentia, sed non econtra, vt bene sequitur, omnes Apostoli Dei sunt duodecim: ergo Apostoli Dei sunt duodecim, qa ad eã sequitur, ꝙ duo Apostoli Dei sunt duodecim. Sed de quantitate huius propositionis: omnes Apostoli Dei sunt duodecim, & de suppositione terminorum, satis visum est in suppõnibus. Finaliter vidẽdũ est de expositione propõnũ de, ita, & de sicut. Pro cuius declaratiõe est aduertẽdum, ꝙ ista dictio, ita, aliqñ est aduerbiũ affirmatiuũ, vt cũ dr̃, ita saciam, aliqñ est añs, vt cũ dr̃, ita, est sicut dicit Plato, aliquando est relatiuum, vt cum dicitur, sicut sortes currit, ita facit Plato. Alio mõ capitur, vt mediante ipsa comparantur aliq̃ res in aliqua proprietate simili, vt sortes est ita doctus, sicut Plato. Etiã sic potest capi multipliciter: primo explicatiuè: Secũdo vt importat apparentiã, & de eo sic non est ad propositũ. Alio mõ vt est aduerbiũ, mediante quo cõparantur aliqua plura in aliqua proprietate. Vnde propositio de, ita, vel de sicut, non debet exponi per omnino similiter, vel æquiualenter, quia posito casu, ꝙ sortes sit diues de cẽtum, sicut in pecunijs, & plato in mercantijs, tamen ista est vera, sortes est ita diues, sicut plato, & tamen hæc est falsa, sortes est diues omnino sicut plato, sed, si, ita, & sic, dicant omnimodam similitudinem, tunc talis propositio sic exponitur: sortes est diues, & plato est diues, & plato non est magis neq; minus diues, q̃ sortes, sed si non dñtoĩmodam similitudinem, nec negant excessum rei, significatę per sequens extremũ, supra rẽ significatam per p̃cedens extremum in illa proprietate, in quã fit cõparatio: tunc illa prõpõ: sortes est ita fortis sicut plato, sic exponitur, sortes est fortis, & plato ẽ simul fortis, & plato nõ est fortior sorte. Vñ in propõnib. de p̃terito, & de futuro i secũda propõne dẽt addi ista particula, i eodẽ tp̃e p̃cisè, vt ista sortes erit ita sapiẽs sicut plato, exponit sic: sortes erit sapiẽs & plato in eo dẽ tempore præcisè erit sapiens, & sortes non erit nec magis nec minus

Ita, & sicut.

C

D

nus

E nus sapiens, q̃ Plato, & hoc si dicat totalem similitudinem, & de hoc po
Regulæ. nūtur aliquę regulæ. ¶ Prima, ab inferiori ad superius pponendo ly ita, vel sicut, nō valet cōsequētia, vt non sequitur, sortes est ita fortis sicut plato: ergo est ita fortis sicut aliquis homo, quia aliquis hō distribuit, vt visum est in suppositionibus. Sed à superiori ad inferius, posita cōstātia inferioris, bene valet consequentia, vt bñ sequitur, sortes est ita fortis sicut aial: ergo est ita fortis sicut hō, quia arguitur á superiori ad inferius cū distributione superioris. ¶ Secunda regula, á propositione affirmatiua de ita, vel sicut cęteris paribus, ad ppositionem negatiuam de comparatiuo gradu, extremis conuersis formaliter, valet consequentia, vt bene
F sequitur, sortes est ita fortis sicut plato: ergo plato non est fortior sorte. ¶ Tertia á propositione affirmatiua de comparatiuo ad affirmatiuam de ita, vel sicut, respectu eorundem extremorum non conuersorum (cæteris paribus) valet consequentia, vt bene sequitur, homo est fortior homine: ergo sortes est ita fortis sicut
Sophisma. hō. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate: Deus est ita bonus, sicut diabolus. Quod sit verū probatur, quia contradictoria eius est falsa .s. nullus Deus est ita bonus, sicut diabolus, saltē prima facie non vr̄ esse negandı. Improbatur, quia vna exponēs e.t falsa .s. ista: diabolus est bonus: ergo sophisma est falsum. Rńdetur, q̄ si ly sicut, capiatᵣ propriè, tunc est falsa, & sua contradictoria est vera, sed non est afferenda corā vulgaribus, qui ignorant naturas termi- G
norum: si vero ly sicut, capiat impropriè, sicut vulgariter capitur, secunda est vera, & non est exponēda, nisi p duas propōnes, sicut propō de cōparatiuo, abusiue capto, vt Deus est ita bonus, sicut diabolus: capiēdo ly sicut vulgariter, debet sic exponi: Deus est bonus, & nullus diabolus est bonus, & in illo sensu notum est, quòd illa est vera.

¶ Argvitvr primo sic: Istæ propōnes: Deus est melior diabolo, pdigalitas est melior illiberalitate, sunt de cōparatiuo, & tñ nō exponūtur fm pdictas regulas: igr̄. ¶ Secūdo sic: A superiori ad inferius cū distributione superioris est bona cōsequētia: ergo pcedente cōparatiuo, vel superlatiuo erit bona consequentia, & H
sic bene sequeretur, animal quod est debilius omni aiali, est debilius musca. ¶ Tertio sic: Omnis indefinita pōt esse vlis, sed ista fortissimum aialium currit, non pōt fieri vniuersalis: non .n. pōt dici: omne fortissimū animaliū: ergo non est indefinita, & per consequēs malè dictū est, q̄ quātitas talium propositionū assumenda est fm quantitatem propositionū cathegoricarum. Ad primum patet solutio tam hic, q̃ in suppositionibus. Ad secundum dicitur, q̄ superius ibi non distribuitur, vt visum est. Ad tertium dicitur, quòd illa potest fieri vniuersalis: licet fortissimū non habeat, nisi vnum suppositum, & non supponat pro pluribus, tñ ex impositione termini, sibi non repugnat supponere pro pluribus, & sibi addi signum vniuersale.

Sequun-

A *Sequuntur fragmenta quædam miscellanea ad idem.*

Art. 1. Terminus duplex. PRimo notandum est, quod duplex est terminus, scilicet significatiuus, & non significatiuus. Terminus significatiuus est, qui ex impositione, quam actu habet, vel naturali significatione significat aliqd vel aliqua, vel aliqualiter, supple aliud à se, vel à sibi simili, vel suo prolatore, & per oppositum dicatur de termino non significatiuo.

Art. 2. Terminus significatiuus multiplex. SECVNDO sciendum, q terminus significatiuus est duplex, scilicet complexus, & incomplexus, & quilibet istorum est triblex, scilicet mentalis vocalis, & scriptus. ¶ Vnde terminus vocalis incomplexus, est qui subordinatur termino mentali B inconplexo seu conceptui incomplexo, & similiter dicatur de scripto. ¶ Sed terminus mentalis incomplexus est conceptus simplex seu notitia simplex, vt notitia lapidis vocat cõceptus incõplexus, ita qd cõceptus lapidis vel bouis, nõ ẽ nisi notitia simplex bouis, vel lapidis. Silr terminus complexus est triples, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus. ¶ Vnde terminus mentalis complexus est notitia complexa, seu notitia, quæ habetur de aliquo complexo, seu de aliquo habẽte per modum complexi. ¶ Sed terminus complexus vocalis, vel scriptus est, qui subordinatur cõceptui complexo mentali, idest quod significat suum significatum, mediante conceptu complexo.

Art. 3. TERTIO sciendum, quod adhuc duplex est terminus scilicet, adiectiualis, seu adiectiuus q idẽ est, & C substãtiualis seu substãtiuus. Vñ terminus adiectiualis est, qui significat suum significatũ principale per modum alteri adiacentis, & de significatione minus principali significat illud pro quo supponit. ¶ Aduerte, quod terminus adiectiualis potest teneri dupliciter, scilicet substantiue, & adiectiuè. Substantiuè, quando accipitur pro suo significato minus principali, seu pro illo, pro quo supponit, siue pro illo, cui denotatur suum significatum principale adiacere & tunc dico, quod adiectiuum substantiuè captum supponit. Alio modo accipitur pure adiectiuè, quã do accipitur pro suo significato principali, & nunquam de communi vsu, seu rigore logices fit in propositione, sed solum extra propositionem, D & tunc dico, quod adiectiuum adiectiuè tentum, nunquam supponit licet bene significet. Ex quo sequitur, quod omne adiectiuum adiectiue tentum, est purum syncathegorema ratione officij, licet non ratione significationis, & de hoc magis visum est in summulis. Notandum est vlterius, quod adhuc duplex est terminus, scilicet connotatiuus, & absolutus, seu non connotatiuus. Vnde terminus absolutus est, qui nihil connotat, vt sunt omnes termini in prædicamento substantię, sicut Petrus Ioannes, homo animal &c. Sed termini connotatiui sunt qui connotãt aliquid per modum habitudinis essentialis vel accidentalis, sicut albus niger. ¶ Aduerte, quod communiter dicitur, quod etiam verum est, quod

Duplex terminus

E ꝙ terminus cōnotatiuus dr̄ habere duplex significatum. s. formale, & materiale, seu principale & minus principale. Materiale est res. pro qua talis terminus natus est supponere, vt significatum materiale illius termini, albus, est res alba, seu res habens albedinem, puta Petrus, vel lapis. Sed significatū formale seu principale est illud, ad ꝙ talis terminus impositus est ad significandum, vel ꝙ principaliter significat, vt signum principale huius termini, albus, ē ipsa albedo, & non res alba de termino dicto.

Sco. li. 1. d. 4. q. 1 in sol. 6. argum.

Sequuntur aliqua de suppōne.

PRIMO sciendum, ꝙ suppō est acceptio termini in propōne pro aliquo, vel aliquibus, pro quo, vel quibus talis terminus natus est verificari, mediante copula talis propōnis, vel sibi æquiualentis in acceptione terminorum. Vnde sequunt aliqua. ¶ Primo, ꝙ solus terminus dr̄ supponere suppositione principali. ¶ Secundo sequitur contra Petrum Hispanum ꝙ terminus extra propōnem positus, nō supponit, licet bene significet, immo prouerbialiter dr̄ ꝙ nulla proprietas logicalis conuenit termino extra propōnē, puta nec supponere nec ampliare, & sic de alijs. ¶ Sequitur tertio, ꝙ syncathegoremata non possunt supponere, cum nihil significent, oportet enim terminum supponentem aliquid significare, pro quo supponat. Ex quo sequitur ꝙ pro nomina pure pronominaliter sumpta, non supponūt, cum sic capta sint pura syncathegoremata. ¶ Sequitur

F Supposi-tio quid.

Error let. Hisp.

ēt ꝙ adiectiua adiectiuē capta, non G supponunt. Ex quo sequit, ꝙ multi sunt termini significantes aliquid, ꝙ pro nullo supponunt, & similiter dicat de particip. ij. ¶ Sequitur ēt, ꝙ termini scripti in libris, bene supponunt cum sint nati verificari de aliquo vel aliquib. Sequitur ēt, ꝙ postquam conceptus, seu termini mentales sunt nati accipi pro aliquo vel aliquibus, ꝙ tales supponunt, immo de conceptibus nō vltimatis dicēdū est eodem modo, sicut de vocalibus. ¶ Sequitur etiam ꝙ multi termini possunt distribui in propōne, qui non possunt supponere, vt in ista propositione, omnis chimera est chimera ille terminus, chimera distribuitur, cum sit subiectum propositionis vniuersalis, & tn̄ non potest supponere cum significatum eius nihil H fit, immo impossibile est ipsum esse, ideo nō potest supponere pro aliquo affirmatiue, & vere prædicari, tn̄ propter hoc non sequitur quin sit terminus communis, cum sibi non proueniat ex natura suæ impositionis, sed propter impossibilitatem rei. Vnde stat terminum cōmunem tribus modis non posse supponere, neque vere affirmari de pluribus. ¶ Primo propter impossibilitatem rei significatæ sicut iste terminus, chimera. ¶ Secūdo propter defectum rei significate, vt sunt isti termini mundus, sol, luna. ¶ Tertio propter modum significandi adiectiualem sicut, sunt termini adiectiuales, adiectiue tenti.

SECVNDO sciendū, quod suppositio in prima sui diuisione diuiditur in suppositionem simplicem, seu Art. 1.

non

A non mixtam & ĩ suppositionem mixtam. Vnde suppõ simplex seu nõ mixta est acceptio termini simplicis seu termini mixti, cuius vna pars nõ supponit alio genere suppositionis, quã alia, vt homo albus disputat. ¶ Sed suppositio mixta est acceptio termini complexi, cuius vna pars supponit alio genere suppositionis, quam alia, vt dicendo iste terminus, homo est dictio bisyllaba, ibi ly terminus supponit psonaliter, & ly homo materialiter, ideo illud totum extremũ dicitur supponere suppositione mixta. Similiter dicendo sortes, vel, bufbaf currit, ibi totum extremum dicitur supponere suppositione mixta.

Diuisio suppõnis

¶ Aduerte vlterius, quod triplex est genus suppositionis communis non mixte, scilicet suppositio materialis

Gen⁹. suppõnis triplex.

B simplex, & personalis. Vnde suppositio materialis, est acceptio termini pro se, vel simili sibi in voce, vel in scripto, vt dicendo, sortes est dictio bisyllaba: Petrus est nominatiui casus. Vel sic potest diffiniri, suppositio materialis est acceptio termini pro suo significato nõ vltimato, vel suis significatis non vltimatis, secũdum conceptum, secundum quem non vltimate accipitur. ¶ Et aduerte ꝙ pro tali suppositione ponitur talis regula, quandocunque terminus accipitur respectu alicuius prædicati, ꝙ nõ dicitur conuenire significato vltimato illius termini, tunc talis terminus dicitur supponere materialiter. Aduerte vlterius quod moderni logici pro non intelligentibus suppositionem materialem posuerunt vnum signum scilicet ly, ita quod ly denotat terminum, cui additur, supponere materialiter. C

Art. 1. Tertio sciendum, quod suppositio materialis est duplex, scilicet communis, & discreta. Vnde suppositio materialis discreta est acceptio termini materialiter sumpti cum pronomine primitiuæ speciei, vt hoc ly homo est dictio disyllaba, ibi homo supponit materialiter discretè sed suppositio materialis cõmunis est acceptio termini materialiter sumpti, sine aliquo pronomine primitiuæ speciei, vt homo est communis generis, ibi ly homo supponit materialiter communiter, & est duplex suppositio materialis communis, scilicet determinata, & confusa. Determinata est acceptio termini materialiter sumpti, sub quo gratia formę potest fieri descensus disiunctus, vt amo est verbum, ibi ly amo supponit materialiter determinatè. Ex quo sequitur quod istę sunt simul veræ, amo est verbum, amo non est verbum. Sed suppositio cõfusa est duplex. s. cõfusa & distributiua simul & confusa tm̃. Vñ confusa & distributiua simul est acceptio termini materialiter sũpti sub quo gratia formæ potest fieri descensus copulatiuus, vt omne ly homo est dictio bisyllaba. Sed confusa tm̃ est acceptio termini materialiter sũpti, sub quo gratia formæ potest fieri descensus disiunctus, vt omne ly homo est vox disyllaba, ibi ly vox disyllaba supponit confusè tantum.

Suppositio materialis duplex.

D

Item sciendum, ꝙ suppõ simplex ex acceptio termini in propõne ꝓ suo significato adæquato respectu præ-

E prædicati, ponentis differentiam inter superius & inferius seu magis cō mune & minus commune, vt homo est species, modus sciendi est subiectum in logica, sonus, diuiditur in sonum vocem, & sonum nō vocem, ibi subiecta istarum propositionum supponunt simpliciter, & est duplex suppositio simplex scilicet communis, & discreta. Communis est acceptio termini communis pro suo significato adequato, respectu prædicati non conuenientis suo inferiori. Sed suppositio discreta, est acceptio termini discreti pro suo significato, respectu prædicati non cōuenientis suo superiori, vt sortes est īdiuiduū ibi ille terminus, sortes supponit simpliciter. Et aduerte quod de illa suppositione simplici ponuntur aliquæ regulæ. ¶ Prima nunquam à termino supponente simpliciter potest fieri descēsus, ideo non sequitur, modus sciendi est subiectum in logica, ergo iste, vel iste. Ex quo sequitur, quod ibi sunt propositiones indefinitæ verę, quorum nulla earū singularis est vera, vt substātia est genus generalissimum, est vna indefinita, & nulla singularis contenta sub illa indefinita est vera &c. ¶ Secunda regula est, nulls terminus, cui additur aliquod signū vniuersale particulare, vel singulare supponit simpliciter, ideo licet subiectū istius, modus sciendi est subiectum in logica, supponat simpliciter. non tamē subiectum istius, nullus modus sciē di est subiectum in logica. ¶ Tertia regula est nullus terminus communis sumptus in numero plurali supponit simpliciter. Ex quo sequit̄ cōrollarium contra aliquos communes, quod subiecta istarum propositionum homo est dignissima creaturarū, bos est vtilissimus aratro, non supponunt simpliciter, sed personaliter, & sunt falsæ, licet omnes concesserint eas. Sequitur etiā falsitas istorum qui ponunt plures gradus suppositionis simplicis.

Suppō simplex q, & quotuplex.

F

G

Error aliquorum.

De suppositione personali.

Pro cuius declaratione sciendum quod suppositio personalis est acceptio termini in propositione, respectu prædicati non ponentis differentiam inter superius & inferius, vt homo currit, homo disputat. Et est duplex scilicet communis & discretę. ¶ Communis est acceptio termini communis pro suo significato vel suis significatis, respectu prædicati non ponentis differentiam, inter superius & inferius, vt homo est animal. ¶ Sed discreta est acceptio termini discreti pro suo significato respectu prædicati non ponentis differentiam inter superius & inferius, vt sortes currit. Et est duplex suppositio communis scilicet determinata, & confusa, de quibns proportionabiliter dicendum est, sicut in suppositione materiali, ita quod sicut est duplex suppositio confusa materialis, scilicet confusa & distributiua, & confusa tantum, ita etiam est duplex suppō confusa personalis, s. confusa & distributiua, & confusa tantum.

Suppō personalis duplex.

H

Sequuntur

A *Sequuntur aliquæ regulæ ad bene cognoscendum suppositionem aliquorum terminorum.*

Pro cuius declaratione sciẽdum, ꝙ omnis terminus communiter tentus, cui immediatè additur signum vniuersale non impeditũ, supponit cõfusè & distributiuè, siue tale signũ sit affirmatiuũ, siue negatiuũ, vt omnis homo currit, nullus homo currit, ibi, homo, in vtraque propositione supponit confusè & distributiuè, id est pro omnibus suis significatis copulatiuè. ¶Secunda regula, ꝙ terminus communiter tentus, sequens negationem negantem, siue mediate, siue immediate supponit confuse, & distributiue, ita ꝙ negatio est talis naturæ, ꝙ facit omnem terminum sequentem distribuibilem supponere confuse & distributiue, & hoc est ꝙ dicebant antiqui, ꝙ negatio negans est malignantis naturæ, quia quicquid post se inuenit destruit. Et debet intelligi ista regula dummodo negatio, & illi termini pertineãt ad eandẽ copulã, quod notanter dicitur, nam in ista propositione, lapis, qui non est animal, est albus, ibi ly albus non distribuit, quia non pertinet ad copulam negantẽ. ¶Tertia regula, omnis terminus cõmunis communiter tentus, sequens comparatiuũ comparatiue tentum, non impeditũ, rectũ ab illo comparatiuo, supponit confuse, & distributiue, vt musca est fortior animali ibi, ly, aíali supponit confuse, & distributiue, ideo ista est falsa, musca est fortior aliquo animali, vbi ista est vera, musca est fortior oĩ animali. C ¶Quarta regula, omnis terminus communis communiter tentus, sequens terminũ includentẽ negationem, vel diuersitatẽ, aut alietatem, rectũ ab eo non impeditum, supponit confuse & distributiue, vt iste caret veste, ibi ly, veste supponit confuse, & distributiue, iste differt ab asino, ibi ly asino, distribuit, iõ illa est vera, Petrus differt ab õi aíali, vbi illa est falsa Petrus differt ab animali. ¶Quinta regula, oĩs terminus cõis cõiter tentus, sequens immediate ꝑ modũ casualis istas duas dictiones. s. extra, & sine, supponit cõfuse & distributiue, vt Gregorius est sine pedibus, ibi ly pedibus supponit confuse & distributiue: Petrus est extra domũ, ibi ly domũ supponit confuse & distributiue. D ¶Sexta regula, terminus cõmunis cõmuniter tentus existens prædicatum orationis & exclusiue supponit cõfuse & distributiue, vt tantum animal est homo, ibi ly homo supponit confuse, & distributiue. ¶Septima regula & vltima est, oẽ signum vniuersale, siue affirmatiuum, siue negatiuum existẽs pars subiecti vel prædicati distribuit terminum immediate sequẽtẽ, vt Gregorius videns omnẽ hominem, currit, ibi tantũ ly hominẽ distribuitur.

Arti. 1.

Regula quædam.

B

Sequuntur aliquæ paruæ Regulæ de suppositione confusa tantum.

¶Prima est, oĩs terminus cõmunis cõiter tẽtus existẽs prædicatũ propõnis vniuersalis affirmatiuæ

E supponit cōfuse tantū. ¶ Secunda regula, ois terminus communis cōiter tentus sequens mediate vel immediate terminū distributiuum per signum affirmatiuū, supponit confuse tantum, vt cuiuslibet hominis asinus currit, ibi ly asinus supponit cōfuse tantū. ¶ Tertia regula, omnis terminus communis cōiter tentus, existens subiectum propositionis exclusiuę, supponit confuse tantum, vt tantum homo est animal, ibi ly homo supponit confuse tantū. Quarta regula, omnis terminus communis cōiter tentus, rectus a parte post, a dictionibus importantibus actum interiorem animæ, supponit confuse tantum, vt promitto tibi equum, ibi ly, equū supponit cōfuse tātum, cognosco venientē, ibi ly venientē, supponit confuse tantū. ¶ Vltimo est aduertendū, ꝙ moderni logici ꝓ suppositione confusa tantum adinuenerunt vnū signū scilicet, a, ita ꝙ ois terminus, cui additur ista litera, a, supponit confuse tantū, vt dicendo, a homo non est homo, ibi primū ly homo supponit confuse tantum, ideo ista est vera, a hō nō est homo, vbi illa est falsa, homo non est homo: Ex quo sequitur falsitas aliquorum logicorum, dicentium omnem propositionem esse veram, in qua idem prædicatur de seipso. G

Sco. vbi supra.

F

PETRI TATARETI H
PARISIENSIS
Tractatus de Descensu.

Et suppositionibus, & consequentijs quàm maxime conferens.

Descēsus duplex.

Ro cuius declaratione notatur primo, ꝙ duplex est descēsus. s. diuisiuus, & arguitiuus. ¶ Diuisiuus, q fit p diuisione, vt aīaliū aliud rōnale, aliud irrōnale, & de isto nō est hic ad ꝓpositū. ¶ Sed descēsus arguitiuus, est cōsequētia formalis, in qua arguit a termino cōiter supponēte ad eius inferiora in supponēdo virtute suppōnis, ceteris tñ terminis, sub q bus nō fit descēsus tā cathegorematicis, q̄ syncathegorematicis nō variatis. ¶ Nota scdo, ꝙ ex hoc qđ dr, cōsequētia formalis, sequit̄ ꝙ ibi nō est descēsus, ois hō currit, ergo sortes si est currit, & Plato si est currit, & sic de alijs, nisi capiēdo ibi descēsū large, ꝓ bona ꝯña siue materiali, siue formali, qa tūc nō ē formalis, qa in simili forma nō sequit̄, vt

non

A nō sequit, oīs hō currit, ergo Guilſermus si est, currit, & Fauellus si ē, currit, & tñ seruat cōsimilē formā, qa ñ ibi variat, nisi superioritas & inferioritas, q̄ nō se tenēt ex pte formę cōsequētię, oportet ergo sic descēdere, oīs hō currit, ergo iste hō si ē currit, & iste hō si est currit, & sic de alijs. Et q̄ uo ibi fit cōsequētia formalis & nō in prima, visū est in sūmulis capitulo de inductione. Dr notāter, a termino cōiter supponente, ad denotādum ꝙ sub termino supponēte discrete nō pt fieri descēsus, iō ibi nō est descēsus, isti hoīes currūt, ergo iste hō currit, & iste hō currit, qa subiectū primę supponit discrete, nō hñs inferiora sub se. Dr notāter, ad iferiora i supponēdo, ad denotādū ꝙ nō dēt fieri descēsus ad inferiora in signādo, & rō est, qa terminus cōiter sūptus nō sp supponit ꝑ inferiorib. in significādo, vt hō nō semper supponit ꝑ Adā, & tñ est inferius in significādo, qa iste terius, hō, scdario significat oīa talia, siue sint, siue nō sint, & tñ nō supponit sp ꝑ eis, nisi eēt respectu copulę ampliatiuę, vel in ꝓpōne necessaria. Dr notāter. cęteris terminis, sub q̄bus nō fit descēsus, nō variatis, qa tales nullo mō debēt variari, qđ nō dēt intelligi q̄tū ad suppōnē, sed q̄tū ad significationē, nā in ista, oīs hō est aial, ly aial supponit cōfuse tm, & tñ in descēdētib. supponit determinate, vt ī ista, iste hō est aial. Dr notāter, sub q̄b. ñ fit descēsus, qa terius, sub quo fit descēsus, bñ pōt variari, vt patet descēdēdo sub ly hō in illa ꝓpōne, oīs hō est aial, q accipit in descēdētib. cū ꝓnoīe demōstrāte, vt iste hō est aial. Et aduerte, ꝙ ꝓpō descēsa ē ꝓpō, sub cuius termino vel teris fit descēsus, & ꝓpōnes descēdētes sunt ꝓpōnes, ꝑ quas descēdimus sub aliquo termino. ¶ Nota tertio, ꝙ ad hoc qđ descēsus fit sufficiēs, tres cōdōnes reqrunt. ¶ Prima, ꝙ enumerent oīa supposita termini, sub quo fit descēsus in ꝓpria forma, vel mediāte ista particula, & sic de alijs, vel aliqua sibi ęqualēte, iō nō est ibi descēsus sufficiēs, oīs hō currit, ergo iste hō currit, & iste hō currit, licet tñ fit bona cōsequētia, & ēt formalis, tñ nō ē sufficiēs descēsus, qa oīa singularia ñ enumerant. Scđa, ꝙ fiat taliter qualiter dēt fieri. Vñ dēt sic fieri, videlicet ꝙ sub termino supponēte cōfuse & distributiue fiat descēsus copulatiuus, & sub termino supponēte determinate descēsus disiūctiuus, & sub termino supponēte cōfuse tm, descēsus disiūctus, vel copulatus, vel nullus, vt postea videbit, & sub termino supponēte discrete, nullus dēt fieri descēsus. Ex quo sequit, ꝙ ibi nō est descēsus sufficiēs, oīs hō currit, ergo iste hō currit, vel iste hō si est currit, & sic de alijs, licet tñ fit bona ꝯña. ¶ Tertia cōditio, & ecōtra valeat ascēsus, sicut valet descēsus, iō nō ibi est descēsus sufficiēs, oī hō currit, ergo iste hō currit, & iste hō currit, qa ꝯtra ñ valet ascēsus, vt nō sequit iste hō currit, & iste hō currit, ergo oīs hō currit. Vñ ascēsus est argumētatio, in qua arguit ab iferiorib. i supponēdo, ad superius mediāte ista particula, & sic de alijs, vel sibi ęqualēte, vt iste hō currit, & iste hō

Ut visum est in sūmulis.

B

C

Propō descēsa q̄d.

Conditiones descensa requisitę.

D

Inferius.

Ascensus quid & q̄uo.

E currit, & sic de alijs, ergo oĩs hõ currit; Et p cõtrariũ descẽsus in sufficiẽs est, cui deficit vna illarum trium cõditionum. Et aduerte, quod ascensus põt multis modis fieri. ¶ Primo, a copulatiua composita ex singularibus, ad vniuersalem illorum singularium, vt iste homo currit, & iste homo currit, & sic de aljis, ergo oĩs homo currit. ¶ Secundo, a disiunctiua, in qua ponuntur inferiora ad indefinitam, seu ad propositionem, in qua terminus illorum singularium ponitur, vt iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs, ergo homo currit. ¶ Tertio, a propositione cathegorica de extremo copulato vel disiuncto ex singularibus, ad pro F positionem, in qua terminus superior ad illa singularia supponit confusè tantum, vt bene sequitur, omnis homo est hoc animal, vel hoc animal, & sic de alijs, ergo omnis homo est animal. ¶ Nota Quarto, q duplex descensus arguitiuus ponitur ab aliquibus scilicet simplex, & mixtus, simplex est quadruplex scilicet copulatiuus, disiunctiuus, copulatus, & disiunctus. ¶ Vnde descensus copulatiuus est, quo vt sic descendendo, sub infertur vna propositio hypothetica copulatiua, cõposita est omnibus singularibus illius termini supponentis, virtute cuius descẽdit. ¶ Descẽsus disiunctiuus est, vbi in descẽdẽdo sub infertur vna disiũctiua, cõposita ex omnibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descenditur. ¶ Sed descẽsus disiũctus est, vbi in descẽdẽdo sub inferẽ vna propõ cathegorica de disiuncto extremo, cõposita ex omnibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descendit. ¶ Sed descensus copulatus est, qñ in descendẽdo subinfertur vna ppositio cathegorica de extremo copulato, cõposita ex oibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descendiẽ. ¶ Quinto nota, q sub termino, sub quo põt fieri descensus copulatiuus, potest fieri descẽsus disiũctiuus, & disiunctus, & aliqñ copulatus, sed non ecõtra, cuius ratio est, quia ad propositionem copulatiuã sequitur propõ disiunctiua composita, ex consimilibus terminis, vt bene sequitur, iste homo currit, & iste homo currit, ergo iste homo currit, vel iste homo currit. Etiam ad propositionẽ disiũ ctiuam sequitur propõ cathegorica H de extremo disiuncto, vt bene sequitur, iste homo currit, vel iste homo currit, ergo iste hõ vel iste homo currit. Sed ad propõnẽ de disiuncto extremo non põt fieri gratia formæ descensus disiunctiuus, neq; copulatiuus, neq; copulatus, vt non sequiẽ omnis homo est hoc animal vel hoc animal, & sic de alijs, ergo omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc animal, nec etiam sequitur, ergo omnis homo est hoc animal. & omnis homo est hoc animal. Etiam non sequitur, omnis homo habet hoc caput, vel hoc caput, ergo omnis hõ habet hoc caput, vel omnis hõ habet hoc caput. Etiam sub termino, sub quo potest fieri descẽsus copulatus, nõ põt fieri gratia formæ descensus disiunctus, neque disiun-

Descẽsus arguitiuus duplex est.

A disiunctiuus, neque copulatiuus, vt non sequitur, nullum caput habet iste homo & iste homo, ergo nullum caput habet iste homo, vel iste homo, nam prima est vera, & secunda falsa. ¶ Et aduerte, quòd iste descēsus copulatus fit sub termino supponente confusè tantum, & primo sub termino supponente confusè tātum ratione signi collectiui, cuiusmodi est, omnes, vt omnes Apostoli Dei sunt duodecim, ibi, Apostoli Dei, supponit confusè tātum, sub quo fit descensus copulatus, vt omnes Apostoli Dei sunt duodecim, ergo isti Apostoli Dei, & isti Apostoli Dei, & sic de alijs sunt duodecim. Fit etiam sub prædicato propositionis exclusiue, vbi dictio exclusiua tenetur gratia pluralitatis, vt B tantum quinque sunt prædicabilia, ibi prædicabilia, supponit confusè tantū, sub quo fit descensus copulatus, vt tantum quinque sunt prædicabilia, ergo tātū quinque sunt ista pdicabilia, & ista prædicabilia. ¶ Fit ēt iste descensus copulatus sub termino, supponente confusè tantū rōne duorū signorū, quorum primum est negatiuum, & sm affirmatiuum, vt nullū caput habet omnis hō, homo ibi supponit confusè tantum, & sub eo licet fieri descensus copulatus, vt prius visum est. ¶ Descensus mixtus est, qui cōponitur ex disiunctiuo, & copulatiuo, & fit sub termino supponente confusè & distributiuè, distributione incōpleta & imperfecta. ¶ Pro cuius declaratione est aduertendū, q aliquis terminus dr supponere confuse & distributiuè dupliciter. Vno mō distributione C completa, alio modo distributione incompleta. ¶ Vnde terminus dicitur supponere confusè & distributiuè distributione cōpleta & pfecta, qui sic supponit, q remoto signo cōfusiuo, rōne cuius supponit confusè & distributiuè, supponit determinate, vt omnis homo currit, remoto omnis homo supponit determinate, & sub tali fit descensus copulatiuus. ¶ Sed terminus dr supponere distributiuè distributione incōpleta & imperfecta, qui sic se habet, q remoto signo, cōfusiuo rōne cuius supponit cōfusè & distributiuè, supponit cōfuse tm, vt ad æquitādū nō requiritur eqnus, sopponit confusè & distributiuè, distributione incompleta & imperfecta, quia remo- D to ly nō, rōne cuius distribuit, tunc supponit confusè tantū, & sub tali fit descensus mixtus nisi appellatio impediat, vt ad equitandū nō requiritur equus ergo ad equitandū non requiritur iste equus, vel iste equus, & ad equitandū non requiritur iste equus, vel iste equus. Et similiter posset dici de ista, ego non promitto tibi equū, sic q ly equū spponit confusè & distributiuè, distributione incōpleta & imperfecta, & potest fieri descēsus mixtus, nisi appellatio īpediat, q a ly ęquū appellat suam rōnē formalē. & videtur q sit necesse ponere talē descēsum, vel negare duas regulas logicales. ¶ Pima, q negatio distribuit terminū sequentem, communiter tentum. ¶ Secunda, q terminus distribuibilis in vna cōtradictoriarū, nō distributus, debet di-

Supr. pagin. 129. A

E mine, sic exponitur, sortes non est, vel simul tempore nullus hō est, vel sortes est homo. Et similiter possunt dari exépla de præterito & futuro, exéplū vbi terminus rectus a ly differt non distribuitur, vt hō ab asino differt, exponitur sic, hō est, & simul tempore asinus est, & idē hō asinus non est. Sed peteret aliquis, quomō debet exponi ista, homo & hō differunt a seinuicem. Dicitur q̄ dēt exponi sicut ista, homo ab homine differt, & etiam ista sortes & plato differunt a seinuicem, vt sortes est, & simul tempore Plato est, & sortes Plato non est. ¶ Aduerte, q̄ si in propositionibus de præterito, vel futuro sit terminus communis, non distributus: tunc in tertia exponente a parte subiecti debet poni relatiuū substantiæ identitatis, vt ista homo differet à Platone, sic exponitur, homo erit, & simul tempore, & Plato erit, & idem hō non erit Plato, posito casu, q̄ cras nullus sit hō, nisi sortes, & post cras nullus sit homo, nisi plato, & nunquam post sit aliquis homo, tunc hæc est falsa, homo differet a platone, & tamen si in tertia exponente non poneretur relatiuum substantiæ identitatis, erit vera. ¶ Secunda regula, arguendo à propositione affirmatiua de differt, ad totam eius exponentem, & ad quālibet eius partem principalem, est bona consequentia. ¶ Tertia regula, a qualibet exponēte propositionis de differt, ad propositionem negatiuā de, differt, est bona consequentia, sed non ecōtra. ¶ Quarta regula, arguendo ab inferiori ad superius, quando superius & inferius ponitur post differt, mediante ista propositione a, vel ab, nō valet consequentia, vt non sequitur, sortes differt ab asino: ergo sortes differt ab animali. ¶ Et dicitur notāter, dūmodo ponatur post, quia si præponeretur, posset esse bona consequentia, vt bene sequitur, sortes differt ab asino: ergo hō differt ab asino. Sed arguendo a superiori ad inferius, posita cōstātia inferioris, est bona consequentia, vt bene sequitur, lapis differt ab animali, & homo est, ergo lapis differt ab homine, quia ex opposito consequentis infertur oppositū antecedentis. Sed arguendo a toto in quantitate ad suā partem signo præcedente, non valet consequentia vt nō sequitur: sortes differt ab oī hōiē ergo sortes differt à sorte. Etiā à parte in mō ad suū totū, verbo etiā præcedente non valet consequentia, vt non sequitur, sortes differt ab hoīe albo: ergo sortes differt ab hoīe. ¶ Et aduerte, q̄ de suppōne terminorū talium propōnum satis dictum est in suppositionibus. Sed de conuersione dicitur, q̄ hmōi propōnes debēt conuerti sicut ille de inesse, dummodo fiat de pcīso prædicato, præcisum subiectū, quod faciliter potest fieri, facta expōne huius verbi in hoc verbū est, & suū participium, sicut ista sortes differt ab hōie, debet sic exponi, sortes est differens ab homine, & sic cōuerti, differēs ab hoīe ē sortes.

Art. 2. Secundo sciendum, q̄ de expositione propositionū de infinito, & huius signi, totus, satis visum est, in tractatu distributionū: ideo de eis nihil dicet: ideo vadendū est de expositione

A sitione propositionum comparatiui, & superlatiui gradus. Vnde est aduertendũ, quod comparatiuus aliquando tenetur positiue, vt sortes est hõ doctior, id est sortes est doctus. Similiter spes prædicatur de pluribus, id est de multis. Alio mõ capit partitiue, vt sortes est doctior hominũ, & tunc ly hominum supponit confusè & distributiuè, sicut supponeret, dicendo: sortes est doctior homine, & istis duobus modis nõ capitur in proposito. Alio modo capitur comparatiuè, & hoc multis modis. Vno modo impropriissime videlicet, quando forma comparatiui non conuenit, neq; rei excessæ, neq; rei excedenti, vt fornicatio est melior adulte-
B rio, & debet exponi per formam oppositam formæ, importatę per comparatiuum, ideo talis sic exponitur, fornicatio est mala, & adulterium est malum, & fornicatio non est ita mala, sicut adulterium. Similiter de illis dicendum est: melius est perdere digitum, quàm caput, de duobus malis minus malum magis est eligẽdum. Alio modo capitur impropriè, quando forma importata per comparatiuum conuenit rei excedenti, & nõ rei excessæ, vt Deus est melior diabolo, & sic exponitur, Deus est bonus, & diabolus non est bonus. Alio modo capitur propriè, quando ambo extrema scilicet res excedẽs, & res excessa conueniunt in forma, secundum quam fit comparatio, vt sortes est melior Platone. Pro cuius expositione ponit talis regula, propõ affirmatiua, in quæ terminus significãs rẽ excessam sequitur cõparatiuũ, exponitur per vnam copulatiuã cõposita ex tribus cathegoricis, in quarum prima denotatur positiuũ comparatiui gradus affirmari de re excedẽte, sumpta cum sua dispositione, in secunda denotatur idem positiuũ dici affirmatiuæ de re excessa vniuersaliter sumpta, & tertia est negatiua, negans positiuum sumptũ cũ ista dictione, ita, de re excessa in ordine ad rem excedentẽ, vt sortes est fortior asino, sic exponitur, sortes est fortis, omnis asinus est fortis, & nullus asinus est ita fortis, sicut sortes, si autẽ propositio fuerit vniuersalis, debet dici in vltima & nullus asinus est ita fortis, sicut omnis hõ, & in ista vltima iste terminus, hõ, supponit eodẽ mõ, sicut in exposita, s. distributiuæ, D & hoc virtute trium signorum distributiuorum. Sed contradictoria talis dẽt exponi per vnam disiunctiuam de partibus cõtradicẽtibus & in ista expõne cauendum est, nẽ terminus, qui non distribuitur in exponibili, nõ etiã distribuatur, in exponẽte, vt sortes est homine fortior, sic exponitur, sortes est fortis, homo est fortis, & homo non est ita fortis, sicut sortes. Et si propositio de comparatiuo sit negatiua, & negatio non cadat super comparatiuum, talis propositio debet exponi copulatiue, vt ista, fortior hõie sortes nõ est, sic exponitur, fortis sortes non est, & omnis hõ fortis non est, Sed si quæreret aliquis, quõ debet exponi ista, ego video meliorẽ hominem, quã Plato. Respondet quod sic, hõ, quem ego vidi, est bonus, & hõ, quẽ Plato vidit, ẽ bonus, & nullus homo, quẽ vidit Plato, est ita

E ita bonus sicut ille, quem ego vidi.

Sed pro expositione de superlatiuo est aduertẽdum, ꝙ superlatiuus aliquãdo exponitur affirmatiue, & aliqñ negatiue, pro quo ponitur talis regula. ¶ Omnis propositio de superlatiuo, proprie capto, exponitur per vnam copulatiuam, cõpositã ex tribus cathegoricis, quarum prima affirmat positiuum de re excedente: Secunda de re excessa, & tertia affirmat excessum de re excedente in ordine ad rẽ excessam, vt rosa est pulcherrimus florũ, sic exponitur, rosa est pulchra, & oĩs flos ẽ pulcher, & rosa est omni flore pulchrior, & hoc si exponatur affirmatiue, sed si exponatur negatiue tertia negat excessũ de re excedente, & idem exemplum potest poni, sicut prius, & tunc tertia

F exponens dẽt esse ista, nullus flos est pulchrior rosa, & expositio est bona, si genitiuus sequens superlatiuũ ponatur sine signo vniuersali si autẽ poneretur cũ signo vniuersali & pręcedat, adhuc expositio esset bona, sed si sequatur superlatiuum, debet poni in ablt͠o, sumpto cum signo vniuersali, & sequente comparatiuũ, vt ista rosa est pulcherrimus omnium florũ, sic exponitur, rosa est pulchra, aliquis flos est pulcher, & rosa est pulchrior omni flore. Sed si genitiuus præcedat superlatiuum, tunc debet fieri tertia exponens secundum exigentiam suppositionis illius termini. Sed contradictorie taliũ propositionum debet exponi per disiunctiuas de partibus contradicentibus.

Art. 3. Tertio sciendum, quòd superlatiuus aliquando ponitur sine genitiuo plurali, & tunc propositio G est exponenda per duas propositiones, quarum vna est affirmatiua, & alia negatiua, vt ista sortes est fortissimus, sic exponitur, sortes est fortis, & nihil est ita forte, sicut sortes. De suppositione autem terminorũ propositionum de comparatiuo & superlatiuo, satis dictum est in tractatu suppositionum. Sed de conuersione talium propositionum ponitur hæc regula, ꝙ pro subiecto conuertẽtis debet capi comparatiuus, vel superlatiuus cum hoc complexo, aliquid quod est, & hoc in affirmatiuis, & nihil quod est, in negatiuis vt ista: sortes, est fortior omni animali: sic conuertitur, aliquid quod est fortius oĩ animali, est sortes, & ita dicatur de superlatiuo. Et si quis q̃rat de qualitate & quantitate talium propositionum. Respondetur, quòd sumenda H est, sicut in alijs cathegoricis. ¶ Sed Instantia pro expositione propositionum de signis collectiuis est aduertendum, quòd signorum quędam sunt vniuersalia quæ secundum vsum semper accipiuntur distributiue, & nunquam collectiue: sicut singulus, vterque, neuter, & quædam accipiuntur collectiue tantum, vt cunctus, vniuersus, vt patet in litteris notariorũ Signa collectiua. sic scribẽtium, vniuersis, & singulis mãdamus, sed illud signum, omnis, in plurali numero potest capi indifferenter collectiuè, & distributiuè, vt multotiẽs visum est, q̃n tñ capit̃ collectiuè, tunc capit̃ multipliciter. Vno mõ vt tm̃ valet, sicut hoc cõplexum, tota collectio, & sic ista propo: oẽs Apostoli Dei sunt duodecim, sic

expo-

A exponitur: tota collectio apostolorũ Dei est duodecim. Alio modo vt tantum valet sicut hoc complexum, maxima multitudo, vel maximus numerus, & sic ista propositio, omnes Apostoli Dei sunt duodecim, sic exponitur, maxima multitudo Apostolorum Dei est duodecim, vel maximus numerus Apostolorum Dei est numerus duodenarius. Tertio modo capitur vt tantum valet sicut hoc aggregatum, nulli, quin sit de numero istorum, & tunc exponitur per vnam copulatiuam bimembrẽ, sic Apostoli Dei sunt duodecim, & nulli sunt Apostoli Dei, quin sint de numero istorum, & negatiua opposita tali propositioni debet exponi per vnam disiunctiuam de partibus contradicentibus. Et de hoc ponuntur
B aliquæ regulę. ¶ Prima: arguendo a propositione de signo collectiuo ad propositionem, eam sufficienter exponentẽ, est bona consequentia, & econtra. ¶ Secunda regula, arguendo a propositione de signo collectiuo ad eius præiacentem, cęteris paribus, est bona consequentia, sed non econtrá, vt bene sequitur, omnes Apostoli Dei sunt duodecim: ergo Apostoli Dei sunt duodecim, qa ad eã sequitur, ꝙ duo Apostoli Dei sunt duodecim. Sed de quantitate huius propositionis: omnes Apostoli Dei sunt duodecim, & de suppositione terminorum, satis visum est in suppõnibus. Finaliter videdũ est de expositione propõnũ de, ita, & de sicut. Pro cuius declaratiõe est aduertẽdum, ꝙ ista dictio, ita, aliqñ est aduerbiũ, affirmatiuũ, vt cũ dr̃, ita faciam, aliqñ est añs, vt cũ dr̃, ita, est sicut dicit Plato, aliquando est relatiuum, vt cum dicitur, sicut sortes currit, ita facit Plato. Alio mõ capitur, vt mediante ipsa comparantur aliq̃ res in aliqua proprietate simili, vt sortes est ita doctus, sicut Plato. Etiã, sic potest capi multipliciter: primo explicatiuè: Secũdo vt importat apparentiã, & de eo sic non est ad propositũ. Alio mõ vt est aduerbiũ, mediante quo cõparantur aliqua plura in aliqua proprietate. Vnde propositio de, ita, vel de sicut, non debet exponi per omnino similiter, vel æquiualenter, quia posito casu, ꝙ sortes sit diues de cẽtum, sicut in pecunijs, & plato in mercantijs, tamen ista est vera, sortes est ita diues, sicut plato, & tamen hæc est falsa, sortes est diues omnino sicut plato, sed, si, ita, & sic, dicant omnimodam similitudinem, tunc talis propositio sic exponitur: sortes est diues, & plato est diues, & plato non est magis neq; minus diues, q̃ sortes, sed si non dñtõt modam similitudinem, nec negant excessum rei, significatę per sequens extremũ, supra rẽ significatam per p̃cedens extremum in illa proprietate, in quã fit cõparatio: tunc illa propõ: sortes est ita fortis sicut plato, sic exponitur, sortes est fortis, & plato ẽ simul fortis, & plato nõ est fortior sorte. Vñ in propõnib. de p̃terito, & de futuro i secũda propõne dẽt addi ista particula, i eodẽ tpe p̃cisè, vt ista sortes erit ita sapiẽs sicut plato, exponit sic: sortes erit sapiẽs & plato in eo dẽ tempore præcisè erit sapiens, & sortes non erit nec magis nec minus

C

D

Ita, & Sicut.

E nus sapiens, q̄ Plato, & hoc si dicat totalem similitudinem, & de hoc ponūtur aliquę regulæ. ¶ Prima, ab inferiori ad superius ꝓponendo ly ita, vel sicut, nō valet cōsequētia, vt non sequitur, sortes est ita fortis sicut plato: ergo est ita fortis sicut aliquis homo, quia aliquis hō distribuit, vt visum est in suppositionibus. Sed à superiori ad inferius, posita cōstātia inferioris, bene valet consequentia, vt bn̄ sequitur, sortes est ita fortis sicut aīal: ergo est ita fortis sicut hō, quia arguitur à superiori ad inferius cū distributione superioris. ¶ Secunda regula, à propositione affirmatiua de ita, vel sicut cęteris paribus, ad ꝓpositionem negatiuam de comparatiuo gradu, extremis conuersis formaliter, valet consequentia, vt bene

Regulæ.

F sequitur, sortes est ita fortis sicut plato: ergo plato non est fortior sorte. ¶ Tertia à propositione affirmatiua de comparatiuo ad affirmatiuam de ita, vel sicut, respectu eorundem extremorum non conuersorum (cæteris paribus) valet consequentia, vt bene sequitur, homo est fortior homine: ergo sortes est ita fortis sicut hō. ¶ Circa hoc quæritur de hoc sophismate: Deus est ita bonus, sicut diabolus. Quod sit verū probatur, quia contradictoria eius est falsa .s. nullus Deus est ita bonus, sicut diabolus, saltē prima facie non v̄r esse negandū. Improbatur, quia vna exponēs est falsa .s. ista: diabolus est bonus: ergo sophisma est falsum. Rn̄detur, q̄ si ly sicut, capiat̄ propriè, tunc est falsa, & sua contradictoria est vera, sed non est asserenda corā vulgaribus, qui ignorant naturas terminorum: si vero ly sicut, capiat̄ impropriè, sicut vulgariter capitur, secunda est vera, & non est exponēda, nisi ꝑ duas propōnes, sicut propō de cōparatiuo, abusiue capto, vt Deus est ita bonus, sicut diabolus: capiēdo ly sicut vulgariter, debet sic exponi: Deus est bonus, & nullus diabolus est bonus, & in illo sensu notum est, quòd illa est vera.

Sophisma.

G

¶ ARGVITVR primo sic: Istæ propōnes: Deus est melior diabolo, ꝓdigalitas est melior illiberalitate, sunt de cōparatiuo, & tn̄ nō exponūtur s̄m ꝓdictas regulas: igr̄. ¶ Secūdo sic: A superiori ad inferius cū distributione superioris est bona cōsequētia: ergo ꝑcedente cōparatiuo, vel superlatiuo erit bona consequentia, & sic bene sequeretur, animal quod est debilius omni aīali, est debilius musca. ¶ Tertio sic: Omnis indefinita pōt esse vl̄is, sed ista fortissimum aīalium currit, non pōt fieri vniuersalis: non .n. pōt dici: omne fortissimū animal s̄: ergo non est indefinita, & per consequēs male dictū est, q̄ quātitas talium propositionū assumenda est s̄m quantitatem propositionū cathegoricarum. Ad primum patet solutio tam hic, q̄ in suppositionibus. Ad secundum dicitur, q̄ superius ibi non distribuitur, vt visum est. Ad tertium dicitur, quòd illa potest fieri vniuersalis: licet fortissimū non habeat, nisi vnum suppositum, & non supponat pro pluribus, tn̄ ex impositione termini, sibi non repugnat supponere pro pluribus, & sibi addi signum vniuersale.

H

Sequun-

A *Sequuntur fragmenta quædam miscellanea ad idem.*

Art. 1. Termin⁹ duplex.

PRimo notandum est, quod duplex est terminus, scilicet significatiuus, & non significatiuus. Terminus significatiuus est, qui ex impositione, quam actu habet, vel naturali significatione significat aliqd vel aliqua, vel aliqualiter, supple aliud à se, vel à sibi simili, vel suo prolatore, & per oppositum dicatur de termino non significatiuo

Art. 2. Termin⁹ significatiu⁹ multiplex.

SECVNDO sciendum, q terminus significatiuus est duplex, scilicet complexus, & incomplexus, & quilibet istorum est triplex, scilicet mentalis vocalis, & scriptus. ¶ Vnde terminus vocalis incomplexus, est qui subordinatur termino mentali B inconplexo seu conceptui incomplexo, & similiter dicatur de scripto. ¶ Sed terminus mentalis incomplexus est conceptus simplex seu notitia simplex, vt notitia lapidis vocaẽ cõceptus incõplexus, ita qd cõceptus lapidis vel bouis, nõ ẽ nisi notitia simplex bouis, vel lapidis. Silr terminus complexus est triplex, scilicet mentalis, vocalis, & scriptus. ¶ Vnde terminus mentalis complexus est notitia complexa, seu notitia, quæ habetur de aliquo complexo, seu de aliquo habẽte per modum complexi. ¶ Sed terminus complexus vocalis, vel scriptus est, qui subordinatur cõceptui complexo mentali, idest quod significat suum significatum, mediante conceptu complexo.

Art. 3.

TERTIO sciendum, quod adhuc duplex est terminus scilicet, adiectiualis, seu adiectiuus q idẽ est, & C substãtiualis seu substãtiuus. Vñ terminus adiectiualis est, qui significat suum significatũ principale per modum alteri adiacentis, & de significatione minus principali significat illud pro quo supponit. ¶ Aduerte, quod terminus adiectiualis potest teneri dupliciter, scilicet substantiuè, & adiectiuè. Substantiuè, quando accipitur pro suo significato minus principali, seu pro illo, pro quo supponit, siue pro illo, cui denotatur suum significatum principale adiacere & tunc dico, quod adiectiuum substantiuè captum supponit. Alio modo accipitur purè adiectiuè, quãdo accipitur pro suo significato principali, & nunquam de communi vsu, seu rigore logices fit in propositione, sed solum extra propositionem, D & tunc dico, quod adiectiuum adiectiuè tentum, nunquam supponit licet bene significet. Ex quo sequitur, quod omne adiectiuum adiectiuè tentum, est purum syncathegorema ratione officij, licet non ratione significationis, & de hoc magis visum est in summulis. Notandum est vlterius, quod adhuc duplex est terminus, scilicet connotatiuus, & absolutus, seu non connotatiuus. Vnde terminus absolutus est, qui nihil connotat, vt sunt omnes termini in prædicamento substantię, sicut Petrus Ioannes, homo animal &c. Sed termini connotatiui sunt qui connotãt aliquid per modum habitudinis essentialis vel accidentalis, sicut albus niger. ¶ Aduerte, quod communiter dicitur, quod etiam verum est, quod

Dup'ex terminus

E ꝙ terminus cōnotatiuus dr̃ habere duplex significatum. s. formale, & materiale, seu principale & minus
Sco. li. 1. d. 4. q. 1 in sol. 6. argum. principale. Materiale est res pro qua talis terminus natus est supponere, vt significatum materiale illius termini, albus, est res alba, seu res habens albedinem, puta Petrus, vel lapis. Sed significatū formale seu principale est illud, ad ꝙ talis terminus impositus est ad significandum, vel ꝙ principaliter significat, vt signum principale huius termini, albus, ē ipsa albedo, & non res alba de termino dicto.

Sequuntur aliqua de suppōne.

PRIMO sciendum, ꝙ suppō est acceptio termini in propōne pro a-
F liquo, vel aliquibus, pro quo, vel q-
Supposi- bus talis terminus natus est verifica
tio quid. ri, mediante copula talis propōnis, vel sibi æquiualentis in acceptione terminorum. Vnde sequunt aliqua. ¶ Primo, ꝙ solus terminus dr̃ supponere suppositione principali. ¶ Se
Error let. Hisp. cundo sequitur contra Petrum Hispanum ꝙ terminus extra propōnem positus, nō supponit, licet bene significet, immo prouerbialiter dr̃ ꝙ nulla proprietas logicalis conuenit termino extra propōnē, puta nec supponere nec ampliare, & sic de alijs. ¶ Sequitur tertio, ꝙ syncathegoremata non possunt supponere, cum nihil significent, oportet enim terminum supponentem aliquid significare, ꝓ quo supponat. Ex quo sequitur ꝙ ꝓnomina pure pronominaliter sumpta, non supponūt, cum sic capta sint pura syncathegoremata. ¶ Sequitur ēt ꝙ adiectiua adiectiuè capta, non G supponunt. Ex quo sequit, ꝙ multi sunt termini significantes aliquid, q pro nullo supponunt, & similiter dicat de participijs. ¶ Sequitur ēt, ꝙ termini scripti in libris, bene supponunt cum sint nati verificari de aliquo vel aliquib. Sequitur ēt, ꝙ postquam conceptus, seu termini mentales sunt nati accipi pro aliquo vel aliquibus, ꝙ tales supponunt, immo de conceptibus nō vltimatis dicēdū est eodem modo, sicut de vocalibus. ¶ Sequitur etiam ꝙ multi termini possunt distribui in propōne, qui non possunt supponere, vt in ista ꝓpositione, omnis chimera est chimera ille terminus, chimera distribuitur, cum sit subiectum propositionis vniuersalis, & tñ non potest sup- H
ponere cum significatum eius nihil sit, immo impossibile est ipsum esse, ideo nō potest supponere pro aliquo affirmatiue, & vere prædicari, tñ propter hoc non sequitur quin sit terminus communis, cum sibi non proueniat ex natura suæ impositionis, sed propter impossibilitatem rei. Vnde stat terminum cōmunem tribus modis non posse supponere, neque vere affirmari de pluribus. ¶ Primo propter impossibilitatem rei significatæ sicut iste terminus, chimera. ¶ Secūdo propter defectum rei significate, vt sunt isti termini mundus, sol, luna. ¶ Tertio propter modum significandi adiectiualem sicut, sunt termini adiectiuales, adiectiue tenti.

SECVNDO sciendū, quod sup- Art. 2.
positio in prima sui diuisione diuiditur in suppositionem simplicem, seu

non

A non mixtam & ĩ suppositionem mixtam. Vnde suppõ simplex seu nõ mixta est acceptio termini simplicis seu termini mixti, cuius vna pars nõ supponit alio genere suppositionis, quã alia, vt homo albus disputat. ¶ Sed suppositio mixta est acceptio termini complexi, cuius vna pars supponit alio genere suppositionis, quam alia, vt dicendo iste terminus, homo est dictio bisyllaba, ibi ly terminus supponit ꝑsonaliter, & ly homo materialiter, ideo illud totum extremũ dicitur supponere suppositione mixta. Similiter dicendo sortes, vel, buf baf currit, ibi totum extremum dicitur supponere suppositione mixta. ¶ Aduerte vlterius, quod triplex est genus suppositionis communis non mixte, scilicet suppositio materialis

Diuisio suppõnis

Gen. suppõnis triplex.

B simplex, & personalis. Vnde suppositio materialis, est acceptio termini pro se, vel simili sibi in voce, vel in scripto, vt dicendo, sortes est dictio bisyllaba: Petrus est nominatiui casus. Vel sic potest diffiniri, suppositio materialis est acceptio termini pro suo significato nõ vltimato, vel suis significatis non vltimatis, secũdum conceptum, secundum quem non vltimate accipitur. ¶ Et aduerte ꝙ pro tali suppositione ponitur talis regula, quandocunque terminus accipitur respectu alicuius prædicati, ꝙ nõ dicitur conuenire significato vltimato illius termini, tunc talis terminus dicitur supponere materialiter. Aduerte vlterius quod moderni logici pro non intelligentibus suppositionem materialem posuerunt vnum signum scilicet ly, ita quod ly denotat terminum, cui additur, supponere materialiter.

C Tertio sciendum, quod suppositio materialis est duplex, scilicet communis, & discreta. Vnde suppositio materialis discreta est acceptio termini materialiter sumpti cum pronomine primitiuæ speciei, vt hoc ly homo est dictio disyllaba, ibi homo supponit materialiter discretè sed suppositio materialis cõmunis est acceptio termini materialiter sumpti, sine aliquo pro nomine primitiuæ speciei, vt homo est communis generis, ibi ly homo supponit materialiter communiter, & est duplex suppositio materialis communis, scilicet determinata, & confusa. Determinata est acceptio termini materialiter sumpti, sub quo gratia formę potest fieri descensus disiunctus, vt amo est verbum, ibi ly amo supponit materialiter determinatè. Ex quo sequitur quod istę sunt simul veræ, amo est verbum, amo non est verbum. Sed suppositio cõfusa est duplex. s. cõfusa & distributiua simul & confusa tm̃. Vñ confusa & distributiua simul est acceptio termini materialiter sũpti sub quo gratia formæ potest fieri descensus copulatiuus, vt omne ly homo est dictio bisyllaba. Sed confusa tm̃ est acceptio termini materialiter sũpti, sub quo gratia formæ potest fieri descensus disiunctus, vt omne ly homo est vox disyllaba, ibi ly vox disyllaba supponit confusè tantum.

Art. 1.

Suppositio materialis duplex.

D

Item sciendum, ꝙ suppõ simplex est acceptio termini in propõne ꝓ suo significato adequato respectu

præ-

E prædicati, ponentis differentiam inter superius & inferius seu magis cõmune & minus commune, vt homo est species, modus sciendi est subiectum in logica, sonus, diuiditur in sonum vocem, & sonum nõ vocem, ibi subiecta istarum propositionum supponunt simpliciter, & est duplex suppositio simplex scilicet communis, & discreta. Communis est acceptio termini communis pro suo significato adequato, respectu prædicati non conuenientis suo inferiori. Sed suppositio discreta, est acceptio termini discreti pro suo significato, respectu prædicati non cõuenientis suo superiori, vt sortes est idiuiduũ ibi ille terminus, sortes supponit simpliciter. Et aduerte quod de illa suppositione simplici ponuntur aliF quæ regulæ. ¶ Prima nunquam à termino supponente simpliciter potest fieri descẽsus, ideo non sequitur, modus sciendi est subiectum in logica, ergo iste, vel iste. Ex quo sequitur, quod ibi sunt propositiones indefinitæ verę, quorum nulla earũ singularis est vera, vt substãtia est genus generalissimum, est vna indefinita, & nulla singularis contenta sub illa indefinita est vera &c. ¶ Secunda regula est, null⁹ terminus, cui additur aliquod signũ vniuersale particulare, vel singulare supponit simpliciter, ideo licet subiectũ istius, modus sciendi est subiectum in logica, supponat simpliciter. non tamẽ subiectum istius, nullus modus sciẽdi est subiectum in logica. ¶ Tertia regula est nullus terminus communis sumptus in numero plurali supponit simpliciter. Ex quo sequitur cõrollarium contra aliquos communes, quod subiecta istarum propositionum homo est dignissima creaturarũ, bos est vtilissimus aratro, non supponunt simpliciter, sed personaliter, & sunt falsæ, licet omnes concesserint eas. Sequitur etiã falsitas istorum qui ponunt plures gradus suppositionis simplicis. G

Suppõ simplex. q, & quotuplex.

Error aliquorum.

De suppositione personali.

Pro euius declaratione sciendum quod suppositio personalis est acceptio termini in propositione, respectu prædicati non ponentis differentiam inter superius & inferius, vt homo currit, homo disputat. Et est duplex scilicet communis & discretę. H ¶ Communis est acceptio termini communis pro suo significato vel suis significatis, respectu prædicati non ponentis differentiam, inter superius & inferius, vt homo est animal. ¶ Sed discreta est acceptio termini discreti pro suo significato respectu prædicati non ponentis differentiam inter superius & inferius, vt sortes currit. Et est duplex suppositio communis scilicet determinata, & confusa, de quibns proportionabiliter dicendum est, sicut in suppositione materiali, ita quod sicut est duplex suppositio confusa materialis, scilicet confusa & distributiua, & confusa tantum, ita etiam est duplex suppõ confusa personalis, s. confusa & distributiua, & confusa tantum.

Suppõ personalis duplex.

Sequuntur

A *Sequuntur aliquæ regulæ ad bene cognoscendum suppositionem aliquorum terminorum.*

Pro cuius declaratione sciẽdum, ꝙ omnis terminus communiter tentus, cui immediatè additur signum vniuersale non impeditũ, supponit cõfusè & distributiuè, siue tale signũ sit affirmatiuũ, siue negatiuũ, vt omnis homo currit, nullus homo currit, ibi, homo, in vtraque propositione supponit confusè & distributiuè, id est pro omnibus suis significatis copulatiuè. ¶ Secunda regula, ꝙ terminus communiter tentus, sequens negationem negantem, siue mediate, siue immediate supponit confuse, & distributiue, ita ꝙ negatio est talis naturæ, ꝙ facit omnem terminum sequentem distribuibilem supponere confuse & distributiue, & hoc est ꝙ dicebant antiqui, ꝙ negatio negans est malignantis naturæ, quia qcquid post se iuenit destruit. Et debet intelligi ista regula dummodo negatio, & illi termini pertineãt ad eandẽ copulã, quod notanter dicitur, nam in ista propositione, lapis, qui non est animal, est albus, ibi ly albus non distribuit, quia non pertinet ad copulam negantẽ. ¶ Tertia regula, omnis terminus cõmunis communiter tentus, sequens comparatiuũ comparatiue tentum, non impeditũ, rectũ ab illo comparatiuo, supponit confuse, & distributiue, vt musca est fortior animali ibi, ly, aĩali supponit confuse, & distributiue, ideo ista est falsa, musca est fortior aliquo animali, vbi ista est vera, musca est fortior oĩ animali.

Arti. 3.

Regula quædam.

B

C

¶ Quarta regula, omnis terminus communis communiter tentus, sequens terminũ includentẽ negationem, vel diuersitatẽ, aut alietatem, rectũ ab eo non impeditum, supponit confuse & distributiue, vt iste caret veste, ibi ly, veste supponit confuse, & distributiue, iste differt ab asino, ibi ly asino, distribuit, iõ illa est vera, Petrus differt ab õi aĩali, vbi illa est falsa Petrus differt ab animali. ¶ Quinta regula, oĩs terminus cõis cõiter tentus, sequens immediate ꝑ modũ casualis istas duas dictiones. s. extra, & sine, supponit cõfuse & distributiue, vt Gregorius est sine pedibus, ibi ly pedibus supponit confuse & distributiue: Petrus est extra domũ, ibi ly domũ supponit confuse & distributiue. ¶ Sexta regula, terminus cõmunis cõmuniter tentus existens prædicatum orationis & exclusiue supponit cõfuse & distributiue, vt tantum animal est homo, ibi ly homo supponit confuse, & distributiue. ¶ Septima regula & vltima est, oẽ signum vniuersale, siue affirmatiuum, siue negatiuum existẽs pars subiecti vel prædicati distribuit terminum immediate sequẽtẽ, vt Gregorius videns omnẽ hominem, currit, ibi tantũ ly hominẽ distribuitur.

D

Sequuntur aliquæ paruæ Regulæ de suppositione confusa tantum.

¶ PRIMA est, oĩs terminus cõmunis cõiter tẽtus existẽs prædicatũ propõnis vniuersalis affirmatiuæ suppo-

E supponit cõfuse tantũ. ¶ Secunda regula, ois terminus communis cõiter tentus sequens mediate vel immediate terminũ distributiuum per signum affirmatiuũ, supponit confuse tantum, vt cuiuslibet hominis asinus currit, ibi ly asinus supponit cõfuse tantũ. ¶ Tertia regula, omnis terminus communis cõiter tentus, existens subiectum propositionis exclusiuę, supponit confuse tantum, vt tantum homo est animal, ibi ly homo supponit confuse tantũ. Quarta regula, omnis terminus communis cõiter tentus, rectus a parte post, a dictionibus importantibus actum interiorem animæ, supponit confuse tantum, vt promitto tibi equum, G ibi ly, equũ supponit cõfuse tãtum, cognosco venientẽ, ibi ly venientẽ, supponit confuse tantũ. ¶ Vltimo est aduertendũ, ꝙ moderni logici ꝓ suppositione confusa tantum adinuenerunt vnũ signũ scilicet, a, ita ꝙ ois terminus, cui additur ista litera, a, supponit confuse tantũ, vt dicendo, a homo non est homo, ibi primũ ly homo supponit confuse tantum, ideo ista est vera, a hõ nõ est homo, vbi illa est falsa, homo non est homo: Ex quo sequitur falsitas aliquorum logicorum, dicentium omnem propositionem esse veram, in qua idem prædicatur de seipso.

Sco. vbi supra.

F

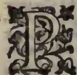
PETRI TATARETI H

PARISIENSIS

Tractatus de Descensu.

Et suppositionibus, & consequentijs quàm maxime conferens.

Descẽsus duplex.

Ro cuius declaratione notatur primo, ꝙ duplex est descẽsus. s. diuisiuus, & arguitiuus. ¶ Diuisiuus, q fit p diuisione, vt aialiũ aliud rõnale, aliud irrõnale, & de isto nõ est hic ad ꝓpositũ. ¶ Sed descẽsus arguitiuus, est cõsequẽtia formalis, in qua arguit a termino cõiter supponẽte ad eius inferiora in supponẽdo virtute suppõnis, cęteris tñ terminis, sub qbus nõ fit descẽsus tã cathegorematicis, q̃ syncathegorematicis nõ variatis. ¶ Nota scdo, ꝙ ex hoc qd̃ dr̃, cõsequẽtia formalis, sequit ꝙ ibi nõ est descẽsus, ois hõ currit, ergo sortes si est currit, & Plato si est currit, & sic de alijs, nisi capiẽdo ibi descẽsũ large, ꝓ bona ꝯña siue materiali, siue formali, qa tũc nõ ẽ formalis, qa in simili forma nõ sequit, vt

non

A nō sequit,oīs hō currit, ergo Guillermus si est,currit,& Fauellus si ē, currit, & tñ seruat cōsimilē formā, qa ñ ibi variat,nisi superioritas & īferioritas,q̄ nō se tenēt ex pte formę cōsequētię,oportet ergo sic descēdere,oīs hō currit, ergo iste hō si ē currit,& iste hō si est currit, & sic de alijs.Et q̄ūo ibi sit cōsequētia formalis & nō in prima, visū est in sūmulis capitulo de inductione. Dī notāter,a termino cōiter supponente, ad denotādum ꝙ sub termino supponēte discrete nō pt fieri descēsus, iō ibi nō est descēsus, isti hoīes currūt, ergo iste hō currit, & iste hō currit, qa subiectū primę supponit discrete,nō hñs inferiora sub se. Dī notāter,ad īferiora ī supponēdo,ad denotādū ꝙ nō dēt fieri descēsus ad inferiora in signandō,& rō est, qa terminus cōiter sūptus nō sp supponit ꝓ inferiorib.in significādo, vt hō nō sēper supponit ꝓ Adā,& tñ est inferius in significādo,qa iste terius,hō, scdario significat oīa talia, siue sint, siue nō sint, & tñ nō supponit sp ꝓ eis,nisi eēt respectu copulę ampliatiuę,vel in ꝓpōne necessaria. Dī notāter.cęteris terminis, sub q̄bus nō fit descēsus, nō variatis, qa tales nullo mō debēt variari,qđ nō dēt intelligi q̄tū ad suppōnē,sed q̄tū ad significationē, nā in ista, oīs hō est aīal,ly aīal supponit cōfuse tm̄, & tñ in descēdētib.supponit determinate, vt ī ista, iste hō est aīal. Dī notāter, sub q̄b.ñ fit descēsus, qa terius, sub quo fit descēsus,bñ pōt variari, vt patet descēdēdo sub ly hō in illa ꝓpōne, oīs hō est aīal, q accipit in descēdētib.cū pnoīe demōstrāte, vt iste hō est aīal.Et aduerte, ꝙ ꝓpō descēsa ē ꝓpō, sub cuius termino vel teris fit descēsus,& ꝓpōnes descēdētes sunt ꝓpōnes, ꝑ quas descēdimus sub aliquo termino. ¶ Nota tertio, ꝙ ad hoc qđ descēsus sit sufficiēs, tres cōdōnes req̄runt.¶Prima, ꝙ enumerenť oīa supposita termini, sub quo fit descēsus in ꝓpria forma, vel mediāte ista particula,& sic de alijs, vel aliqua sibi æqualēte, iō nō est ibi descēsus sufficiēs, oīs hō currit, ergo iste hō currit, & iste hō currit, licet tñ sit bona cōsequētia, & ēt formalis, tñ nō ē sufficiēs descēsus, qa oīa singularia ñ enumeranť. Scđa, ꝙ fiat taliter qualiter dēt fieri. Vñ dēt sic fieri, videlicet ꝙ sub termino supponēte cōfuse & distributiue fiat descēsus copulatiuus, & sub termino supponēte determinate descēsus disiūctiuus,& sub termino supponēte cōfuse tm̄, descēsus disiūctus, vel copulatus, vel nullus, vt postea videbit,& sub termino supponēte discrete, nullus dēt fieri descēsus. Ex quo sequit, ꝙ ibi nō est descēsus sufficiēs, oīs hō currit, ergo iste hō currit, vel iste hō si est currit, & sic de alijs, licet tñ sit bona ꝯñā. ¶Tertia cōditio,& ecōtra valeat ascēsus, sicut valet descēsus, iō nō ibi est descēsus sufficiēs, oīs hō currit, ergo iste hō currit, & iste hō currit, qa ecōtra ñ valet ascēsus, vt nō sequit iste hō currit, & iste hō currit, ergō oīs hō currit. Vñ ascēsus est argumētatio, in qua arguit ab īseriorib. ī supponēdo, ad superius mediāte ista particula.& sic de alijs, vel sibi æqualēte, vt iste hō currit, & iste hō

[Margin notes: B — Vt visum est in sūmulis. — C — Propō descensa quid. — Conditiones descensu requisitę. — D — Inferius. — Ascensus quid & quo.]

E currit, & sic de alijs, ergo oĩs hõ currit; Et p cõtrariũ descẽsus in sufficiẽs est, cui deficit vna illarum trium cõditionum. Et aduerte, quòd ascensus põt multis modis fieri. ¶ Primo, a copulatiua composita ex singularibus, ad vniuersalem illorum singularium, vt iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs, ergo oĩs homo currit. ¶ Secundo, a disiunctiua, in qua ponuntur inferiora ad indefinitam, seu ad propositionem, in qua terminus illorum singularium ponitur, vt iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs, ergo homo currit. ¶ Tertio, a propositione cathegorica de extremo copulato vel disiuncto ex singularibus, ad pro F positionem, in qua terminus superior ad illa singularia supponit confusè tantum, vt bene sequitur, omnis homo est hoc animal, vel hoc animal, & sic de alijs, ergo omnis homo est animal. ¶ Nota Quarto, ꝙ duplex descensus arguitiuus ponitur ab aliquibus scilicet simplex, & mixtus, simplex est quadruplex scilicet copulatiuus, disiunctiuus, copulatus, & disiunctus. ¶ Vnde descensus copulatiuus est, quo, vt sic, descendendo, sub infertur vna propositio hypothetica copulatiua, cõposita ex omnibus singularibus illius termini supponentis, virtute cuius descẽdit. ¶ Descẽsus disiunctiuus est, vbi in descendẽdo sub infertur vna disiũctiua, cõposita ex omnibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descenditur. ¶ Sed descẽsus disiũctus est, vbi in descẽdẽdo sub infert vna propõ cathegorica de disiuncto extremo, cõ G posita ex omnibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descendit. ¶ Sed descensus copulatus est, qñ in descendẽdo subinfertur vna ꝓpositio cathegorica de extremo copulato, cõposita ex oibus singularibus illius termini supponẽtis, virtute cuius descendit. ¶ Quinto nota, ꝙ sub termino, sub quo põt fieri descensus copulatiuus, potest fieri descẽsus disiũctiuus, & disiunctus, & aliqñ copulatus, sed non ecõtra, cuius ratio est, quia ad propositionem copulatiuã sequitur propõ disiunctiua composita, ex consimilibus terminis, vt bene sequitur, iste homo currit, & iste homo currit, ergo iste homo currit, vel iste homo currit. Etiam ad propositionẽ disiũ H ctiuam sequitur propõ cathegorica de extremo disiuncto, vt bene sequitur, iste homo currit, vel iste homo currit, ergo iste hõ vel iste homo currit. Sed ad propõnẽ de disiuncto extremo non põt fieri gratia formæ descensus disiunctiuus, neq; copulatiuus, neq; copulatus, vt non sequitur omnis homo est hoc animal vel hoc animal, & sic de alijs, ergo omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc animal, nec etiam sequitur, ergo omnis homo est hoc animal. & omnis homo est hoc animal. Etiam non sequitur, omnis homo habet hoc caput, vel hoc caput, ergo omnis hõ habet hoc caput, vel omnis hõ habet hoc caput. Etiam sub termino, sub quo potest fieri descẽsus copulatus, nõ põt fieri gratia formæ descensus disiunctus, neque disiun-

Descẽsus arguitiuus duplex est.

A disiunctiuus, neque copulatiuus, vt non sequitur, nullum caput habet iste homo & iste homo, ergo nullum caput habet iste homo, vel iste homo, nam prima est vera, & secunda falsa. ¶ Et aduerte, quòd iste descésus copulatus fit sub termino supponente confusè tantum, & primo sub termino supponente confusè tãtum ratione signi collectiui, cuiusmodi est, omnes, vt omnes Apostoli Dei sunt duodecim, ibi, Apostoli Dei, supponit confusè tãtum, sub quo fit descensus copulatus, vt omnes Apostoli Dei sunt duodecim, ergo isti Apostoli Dei, & isti Apostoli Dei, & sic de alijs sunt duodecim. Fit etiam sub prædicato propositionis exclusiue, vbi dictio exclusiua tenetur gratia pluralitatis, vt
B tantum quinque sunt prædicabilia, ibi prædicabilia, supponit confusè tantũ, sub quo fit descensus copulatus, vt tantum quinque sunt prædicabilia, ergo tãtũ quinque sunt ista pdicabilia, & ista prædicabilia. ¶ Fit et iste descensus copulatus sub termino, supponente confusæ tantũ rõne duorũ signorũ, quorum primum est negatiuum, & sm affirmatiuum, vt nullĩ caput habet omnis hõ, homo ibi supponit confusè tantum, & sub eo licet fieri descensus copulatus, vt prius visum est. ¶ Descensus
Supr. pagin. 129. A mixtus est, qui cõponitur ex disiunctiuo, & copulatiuo, & fit sub termino supponente confusè & distributiuè, distributione incõpleta & imperfecta. ¶ Pro cuius declaratione est aduertendũ, q aliquis terminus dr supponere confuse & distributiuè dupliciter. Vno mõ distributione completa, alio modo distributione incompleta. ¶ Vnde terminus dicitur supponere confusè & distributiuè distributione cõpleta & pfecta, qui sic supponit, q remoto signo cõfusiuo, rõne cuius supponit confusè & distributiuè, supponit determinate, vt omnis homo currit, remoto omnis homo supponit determinate, & sub tali fit descensus copulatiuus. ¶ Sed terminus dr supponere distributiuè distributione incõpleta & imperfecta, qui sic se habet, q remoto signo, cõfusiuo rõne cuius supponit cõfusè & distributiuè, supponit cõfuse tm̃, vt ad æquitãdũ nõ requiritur eqnus, sopponit confusè & distributiuè, distributione incompleta & imperfecta, quia remo- D to ly nõ, rõne cuius distribuit, tunc supponit confusè tantũ, & sub tali fit descensus mixtus nisi appellatio impediat, vt ad equitandũ nõ requiritur equus ergo ad equitandũ non requiritur iste equus, vel iste equus, & ad equitandũ non requiritur iste equus, vel iste equus. Et similiter posset dici de ista, ego non promitto tibi equũ, sic q ly equũ spponit confusè & distributiuè, distributione incõpleta & imperfecta, & potest fieri descésus mixtus, nisi appellatio ĩpediat, qa ly equũ appellat suam rõnẽ formalẽ. & videtur q sit necesse ponere talẽ descẽsum, vel negare duas regulas logicales. ¶ Pima, q negatio distribuit terminũ sequentem, communiter tentum. ¶ Secunda, q terminus distribuibilis in vna cõtradictoriarũ, nõ distributus, debet di-

A a 3 stribui

E stribui in alia, nisi sit determinatio accepta vnica acceptione cũ suo determinabili. ¶ Et si quis dicat iste descẽsus est nugatorius, quia secunda pars illius descẽsus nihil facit. Dico ꝙ verũ est quò ad veritatẽ, sed bene facit quo ad formã descensus copulatiui, q nõ est formalis sub quolibet termino supponẽte cõfuse & distributiue, sed solũ sub termino supponẽte cõfuse & distributiue distributione incõpleta & imperfecta. Et aduerte, ꝙ de suppositione istius termini, equum, non promitto tibi equum, est controuersia inter doctores, nam dicunt aliqui, ꝙ supponit confuse tantum, sicut in ista, ego ꝓmitto tibi equum, & ꝙ negatio impediatur per signum speciale confusiuũ. Etiã est controuersia de ista, ego F promitto tibi equũ, nam dicunt aliqui, ꝙ ly equum supponit simpliciter pro equo in communi. ¶ Sed ista opinio non est multum communis, ideo dicũt alij, ꝙ supponit cõfuse tãtum, & isti diuersificãtur adinuicẽ: Nam dicunt aliqui, ꝙ promittendo equum, omnẽ equum promitto, ita ꝙ bene sequitur, ego promitto tibi equum. ergo omnẽ equũ tibi promitto, & bene etiam sequitur, ego promitto tibi equum, ergo equũ tibi promitto, & isti sic probãt suã opinionẽ, quia promittendo equũ, promitto aliquid vel nihil. ¶ Dicũt alij de alia opinione, quod promitto aliquid. Contra, quia ista est vera, nihil promitto, concedũt, & etiã ista, nullum equũ promitto concedunt, & cum dicitur, ergo si ista sit vera, nullum equum promitto, sequitur

Instantia.

ꝙ ero absolutus dando aliquid, qđ G non debeo, quia dando istum equũ, ero absolutus, & tamen istũ equum non debeo cõcedunt ꝙ sunt absoluti, dando quòd nõ debent. Probant vlterius, quòd bene sequatur promitto tibi equum ergo omnem equum tibi promitto, quia dando tibi istũ equum, ego ero absolutus, & istũ equũ, & aliũ equũ, & sic de alijs, ergo oẽm equũ tibi ꝓmitto. Dr̃ negando consequentiã, quia iã dr̃, ꝙ ero absolutus, dando aliquid, qđ nõ debeo. ¶ Contra, si tu dicis corã iudice, ꝙ tu nihil debes mihi, ero absolutus, ergo illa erit falsa, nihil debeo. Dico, ꝙ si dicam istam, nihil debeo tibi coram iudice, ego nõ ero absolutus, nisi dicam istam, ꝙ ego non debeo aliquid. ¶ Item bene sequitur, debeo tibi equũ, ergo a me H debetur tibi equus consequentia patet ab actiuo ad passiuum, & vltra a me debetur tibi equus, ergo equus debet tibi a me. Patet cõsequẽtia, q a ans & consequens sunt ex eisdẽ extremis, & habent eandẽ cãm veritatis, nam sicut ad istã, a me debetur, tibi equus, sufficit ꝙ extrema pro eodem supponant, ita ad istã equus debet tibi a me. Rñdet, ꝙ hoc nõ sufficit pcisè ad istã, equus debetur tibi a me, sed ꝙ vnum suppositum subiecti, sit vnum suppositũ prędicati, modo nullus est equus, qui debeatur tibi a me. ¶ Itẽ bene sequitur, debeo tibi equũ, ergo oẽm equũ debeo, q a ꝓmittẽdo equũ oẽm equũ ꝓmitto, ergo debendo tibi equum, omnem equum debeo, consequentia est nota, & ans probatur, quia ꝓmissio. est

actus

A actus voluntatis, qui non fit nisi fm aliq̃ rónem, sed promittendo equũ, promisi fm propriam ratioñe equi, quæ conuenit omni equo, quia fm talem omnem equum significat. Respondetur primo, ꝙ talis ratio, seu conceptus significat indisiũctim vel copulatim oẽm equum, & indisiunctim conuenit omni equo, sed non disiũctiuè. ¶Dico vlterius, ꝙ tua ꝑmissio fit fm aliq̃ rationem, illi, vel illi equo conuenientem, sed non isti equo conueniẽtem, vel isti equo cõuenientem, nam qñ dicitur equum promitto, denotatur ꝙ actus promissionis fit ad omnem equũ disiunctiuè, & pro aliquo vno verificetur promisso; sed dicendo, promitto tibi equũ, non requiritur hoc. Et cũ dr̃ ad B hoc, ꝙ ista sit vera, equum tibi promitto, sufficit promittere equũ fm rónem ꝑpriam equi, vel fm aliam: ergo si promittam tibi equũ fm rõne propriam equi: ergo equũ tibi ꝑmittam, quia promittam tibi equũ fm propriã rõne, vel aliam. Dr̃, ꝙ ad hoc ꝙ ista sit vera, equũ tibi promitto: nõ sufficit ꝙ promittã tibi equũ, sed ꝙ rõ propria equi vel alia cadat supra aliquod determinatum suppositum. Sed ꝙ non sequatur, promitto tibi equum: ergo omnem equum tibi promitto, probatur. ¶ Quia tũc sequitur ꝙ oportet, ꝙ darẽ tibi oẽm equum, antequam essem absolutus, quia nullus absoluitur à debito, nisi soluat ea, quæ debet, sed omnem equum tibi debet igitur: Respondẽt negando, ꝙ non possim absolui à debito, nisi omne illud soluã, quod debeo, sed sufficit, ꝙ aliquo modo

Sco. li. 4. d. 15. q. 1. a. 3. 4.

vel aliquid soluam, cui vel quibus C conuenit ratio, secundum quam facta est obligatio. ¶Secundo sic: si promittendo equũ, omnem equũ debe rem, sequitur ꝙ equum regis Franciæ tibi deberem, quod est falsum, quia ad illum soluendum me non obligaui. Respondent, ꝙ equum regis Franciæ tibi debeo, & ad ipsum soluendum me obligaui, & ideo si illum haberem, & traderem tibi, soluerem sibi, tamen cum hoc stat, ꝙ non debeo sibi equum regis Franciæ, nec me obligaui ad soluendum equum regis Franciæ, nec potest ipsum petere, nisi sub disiunctione ad alios equos, quia non me obligaui ad soluendum equum regis Franciæ secundum illam rationem, secundum quam dicitur equus regis Frã D ciæ, sed obligatio fuit facta fm rõnẽ specificam, conueniẽtẽ omni equo. ¶Tertio sic, quia sic arguendo, promitto tibi equum: ergo equum tibi promitto: arguitur a termino supponente confusè tãtum, ad ipsum supponentem determinate, remanente signo confusiuo: ergo non bene sequitur. Item sic arguendo, promitto tibi equum: ergo omnem equum tibi promitto: arguitur a non distributo ad distributum igitur. Respondent quòd terminus dr̃ supponere confusè tm̃ dupliciter. Vno modo secundũ distributionẽ termini præcedentis, & sic non valet cõsequentia, vt non sequitur, omnis hõ est aial: ergo aial est ois hõ. Alio modo dicitur supponere confusè tãtum, rõne alicuius signi specialis confusiui: sic ꝙ sub eo non potest fieri descensus,

E nec copulatiuus, nec disiunctiuus, & tunc non est inconueniens arguere a tali termino supponente confusè tm̃, ad ipsum precedentem supponẽtem determinate. ¶ Dicũt vlterius, ꝙ à non distributo ad distributum est aliquando bona consequentia & materialis, vt in proposito, & ponũt isti duas regulas. ¶ Prima, ꝙ à termino appellante suam propriam rationem ad ipsum non sic appellantem, est bona consequentia, dummodo non ponatur terminus importãs negationem, vt bene sequitur, cognosco venientẽ: ergo venientẽ cognosco, quia impossibile est, añs esse verũ sine consequente, sed non sequit, ego ignoro hoiem: ergo hoiem ignoro, quia ignoro importat negõnem.

F ¶ Scd̃a regula, à termino nõ appellãte suã rõnẽ formalem sub disiunctione, ad omnem alium terminum precise appellantem suam propriam rõnem, non valet consequentia: nisi esset terminus importãs negationẽ, vt non sequitur, venientẽ cognosco: ergo cognosco venientem, licet bene sequatur, lectionẽ ignoro: ergo ego ignoro lectionem, pp negationem, quam includit, ignoro, & propter vtrasq; rõnes & earum defensiones, ambe opiniones videntur multum probabiles, & vltima multum videtur esse subtilis, quam multi moderni tenent. ¶ Sequuntur regulę de descensu.

Regulæ de descẽsu.

¶ Prima, sub termino supponente discrete, non potest fieri aliquis descẽsus. Cuius ratio est, quia descẽsus dẽt fieri p inferiora, sed terminus discrete tẽtus, nõ habet inferiora: igr. ¶ Et siqs dicat: iste terminus, homines, in ista propõne, isti hoies currunt, supponit discrete, & tñ sub eo põt fieri descensus, quia bene sequitur, isti homines currunt: ergo iste hõ currit, & iste hõ currit, & iste homo currit. Respõdetur, ꝙ ibi non est descensus, quia descensus fit a superiori ad inferius: modo iste terminus homines, nõ est superius ad istos terminos, iste homo & iste homo, cum non possit de ipsis prædicari. ¶ Et siquis iterum dicat: ly hoies supponit pro pluribus diuisim, quia demonstratis quatuor hominibus, de quibuscunq; duobus illorũ quatuor verum est dicere, isti sunt isti homines, isti sunt isti homines. Dicitur ꝙ verũ est æquiuoce, quia alius est actus demonstratiuus, per quem demonstrantur alij duo homines, & alius per quem demonstrantur alij duo homines. Ex quo sequitur, ꝙ est possibile aliquẽ terminum supponere pro pluribus æquiuoce secũdum eundem conceptum formalẽ: Nam in istis duabus propositionibus, iste homo currit, & iste homo currit, demonstrando per ly iste in prima sortem, & in secunda platonem, tunc ly homo fm eundem conceptũ cõmunem & specificũ, representatiuũ omnium hominum, supponit pro sorte & platone æquiuoce, & hoc propter diuersitatem actuum demonstrandi sibi coniunctorum. ¶ Secunda regula, sub quolibet termino cõmuniter tento, quantum est ex se, potest fieri descensus, dummodo habeat plura supposita, & dummodo possit singularizari, Notanter dicitur dummodo habeat plura supposita,

G

H

A ta, quia si non haberet plura supposita, proprie non possit fieri descēsus, vt sunt isti termini, mūdus, sol, sub quibus non fit descensus. ¶ Et si quis dicat, dicendo: phęnix potest esse, phęnix non habet nisi vnum suppositum, & tamen potest fieri descēsus ad fenicem, qui fuit, & ad fenicem quia est, & ad fenicem quia erit, cū fenix ibi amplietur. Respondetur, ꝙ fenix, ibi non ampliatur, quia ad hoc quod aliquis terminus amplietur, oportet ꝙ habeat supposita, correspondentia illis differentijs temporum. Dicitur notanter, dummodo possit singularizari, propter verba adiectiua, quæ non possunt singularizari, vt sortes currit, ibi sub ly currit non potest fieri descēsus, cum ad
B ly currit non potest addi signum singulare. Dicebatur etiam notanter quantum est de se, quia propter variationem appellationis nō potest fieri aliquādo descensus, vt ego cognosco venientem, ibi sub ly venientē, qui est terminus communis, non fit proprie, descensus, quia non sequitur cognosco veniētem: ergo cognosco hunc venientem, vel hunc veniētē, quia descensa pōt esse vera, descēdente existente falsa. Dicunt tn̄ aliqui .s. Buridanus & Dorp. ꝙ bene potest sic descendi, cognosco venientem: ergo hunc venientem, vel hunc venientem cognosco. Tertia regula, cauendum est, quòd quando fit descensus sub aliquo termino, ꝙ alij termini, sub quibus non fit descensus: non stent pro pluribus neq; pro paucioribus in descendentibus, q̄ in descensa. Vnde ad hoc ꝙ bene de-

scendatur seruandæ sunt aliquæ cautelæ. C ¶ Prima quòd nullus terminus debet aliter appellare in descendētibus, q̄ in descensa. ¶ Secunda, ꝙ nullus terminus debet aliter restringi in descendentibus, q̄ in descensa. ¶ Tertia, quòd nullus terminus dēt aliter ampliari in descendentibus, q̄ in descensa. ¶ Quarta, quòd termini, sub quibus fit descensus: non accipiantur pro pluribus in descendentibus, quam in descensa, ideo nō sequitur: omne animal, quod nō est homo, est irrationale: ergo omne animal, quod non est iste homo, est irrationale, & omne animal, quod non est iste homo, est irrationale, nā descensa est vera, & descēdentes falsæ, & hoc propter hoc quòd ly animal D
accipit pro pluribus in descendētibus, quam in descensa. ¶ Similiter non sequitur, quilibet asinus cuiuslibet hominis currit: ergo quilibet asinus istius hominis currit, & quilibet asinus istius hominis currit, quia in aliquo casu descensa potest esse vera, descendentibus existentibus falsis, vt posito casu, quòd sint tantū tres homines, & quòd illi tres hoies habeant tres asinos communes, qui currāt, & quilibet habeat vnum specialem, qui non currat, tunc ista est vera, quilibet asinus cuiuslibet hominis currit, & tamen descendentes sunt falsæ, scilicet istæ ergo quilibet asinus istius hominis currit, & quilibet asinus istius hominis currit, & hoc est propter hoc, quòd asinus, accipitur pro pluribus in descendentibus, quam in descensa. ¶ Etiam propter talem defectum non sequitur,

E tur, omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal pter hunc hominem est irrationale. ¶ Etiam non sequitur omne animal videns omnem asinum, est homo: ergo omne animal videns hunc asinũ, est homo, quia in aliquo casu stat antecedens esse verum, & consequẽs falsum, nam ponendo casum, ꝙ sint tãtum tres asini, quos solum videat homo, & quòd tamen quilibet asinus videat se, tunc ista est vera, omne animal videns oẽm asinũ, est homo, & ista est falsa, oẽ animal vidẽs hũc asinũ, est hõ, quia ipsemet asinus videt se, qui non est homo. ¶ Vnde propriè, debet sic fieri descensus: oẽ animal quod non est hõ, est irrationale: ergo omne animal quod nõ est F hõ, & iste hõ, est irrõnale, & oẽ animal quod non est iste hõ, est irrõnale. Aliqui tamen dicunt, ꝙ in descẽdendo sub ly homo oportet descendere sub ly animale demonstrando solum animalia bruta, vt omne animal quod non est homo, est irrationale: ergo hoc animal quod non est iste homo, est irrationale, & hoc animal quod non est iste homo, est irrationale. Et proportionabiliter dicatur de alijs, vt de ista: omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal præter hũc hoiem, & hũc hoiem est irrationale, vel sic, hoc animal aliud ab hoc hoie est irrationale, & hoc animal aliud ab hoc hoie est irrationale, semper demostrando per ly hoc animal brutum. Et propter ignorantiam illius descensus multi dixerunt, ꝙ sub ly hominem non poterat fieri descen-

sus, quia supponeret simpliciter, qđ G non est verum, sed supponit confuse, & distributiue. Etiam dicatur de ista: omne differens abente non est, descẽdendo sub ly ente quia non sequitur: ergo oẽ differẽs ab hoc ente, nõ est, sed oportet sic descendere: ergo oẽ differens ab hoc ente, & hoc ente, non est. ¶ Sed nunc restat paruum dubiũ, quõ dẽt fieri descensus sub ly hois in ista propõne, quilibet asinus hois currit quia terminus hominis supponit cõfuse & distributiue, ex regula oium logicorũ, ꝙ aggregatũ ex recto & obliquo recto pcedẽte, cui immediate additur signũ vle, supponit confuse & distributiue: nõ põt. n. sic descendi: ergo quilibet asinus istius hominis currit, & quilibet asinus istius hois currit, quia sta H ret añs esse verũ, consequente exñte falso in aliquo casu, vt posito casu, ꝙ solũ tres homines habeant asinos, q currant, & alij homines non habeãt, tunc ista cõiter conceditur, quilibet asinus hois currit & tñ aliquæ descẽdentes sunt falsæ, quia veniendo ad hoies, qui non hñt asinum: tunc ista est falsa: ergo quilibet asinus istius hois, currit, q̃ est vna affirmatiua, cuius subiectũ pro nullo supponit. Vñ pro rñsione est aduertendum, ꝙ de suppõne illius termini hois in pdicta propõne, est controuersia inter Doctores. ¶ Dicũt aliqui ꝙ ly hominis supponit confuse tñ, & ꝙ sub eo debet fieri descensus disiunctus, & cũ hoc dñt, ꝙ totũ aggregatum supponit confuse & distributiue, nec hoc est incõueniẽs, & totũ supponat alia suppõne a suis partibus, nã illud disiun-

A disiũctũ sortes vel plato currit, supponit cõiter, & tñ partes supponunt discrete, & hoc est multũ probabile. ¶ Alij dicũt, ꝙ supponit cõfuse, & distributiue ſm quid.i.restricte, & dicunt, ꝙ sicut ly asinus restringitur ꝑ ly hominis: ita ꝙ ly hominis restringitur per ly asinus, ad standum solũ pro hominibus habentibus asinum seu asinos, ita ꝙ sensus, quilibet asinus hominis habentis asinum currit, & tunc non oportet descẽdere nisi pro hominibus habentibus asinũ. Sed hoc est multum difficile videre, quõ rectus ille restringat obliquum, cum hoc non fiat propter modũ constituendi, neq; propter aliquem modum significãdi, neq; videtur quòd fiat per aliquã regulã restrictionum B ideo vr̃ esse vnum purum voluntariũ. ¶ Ideo dicũt alij, ꝙ supponit cõfuse & distributiue simpliciter pro quolibet hoĩe, & dicunt ꝙ sub eo in tali propositione non oportet, ꝙ fiat descensus, sed sufficit, ꝙ sub eo vel sub alio consimiliter supponẽte, fiat descensus copulatiuus. ¶ Ideo dant talẽ regulã, ꝙ non oportet quod sub quolibet termino cõiter tento, habẽte supposita, & singularizabile, possit fieri descẽsus, & hoc maxime est in terminis supponẽtibus per signa restrictionis & distributionis, vt in ista, asinus cuiuslibet hominis currit, nullum aliud a vero est verum, ecce quomodo sub ly hominis (vt dicunt) non potest fieri descensus, quia ly asinus, sub quo non fieret descensus, acciperetur pro tot, & æqualibus in descendentibus & descẽsa, vt asinus cuiuslibet hominis currit, ibi asinus accipitur pro omni asino C cuiuslibet hominis, & in descendendo, dicendo ergo asinus istius hominis currit, & asinus istius hominis currit, ibi asinus, accipitur solũ pro asino vnius hoĩs. ¶ Etiã in ista, nullũ aliud a vero est verũ, ibi aliud supponit pro illo, quod nõ est verũ, sed dicẽdo: ergo nullũ aliud ab hoc vero est verũ, supponit pro omni illo, qđ non est hoc verũ, & sic non accipitur vniformiter. Probant hoc etiã, quia in ista propõne: tantum substãtia nõ est accidens ibi accidẽs supponit determinate, & tñ sub eo non põt fieri descẽsus disiũctiuus, vt nõ sequitur, tm̃ substãtia nõ est accidẽs: ergo tm̃ substantia non est hoc accidens, vel tm̃ substãtia non est hoc accidẽs, cũ descendentes sint falsæ, & descẽsa D vera. Et quod supponat determinate probãt, quia qñ duo signa distribuẽtia cadũt supra aliquẽ terminũ in propõne indefinita, singulari, vel particulari, tunc debet supponere determinate. ¶ Alia regula, in descẽdendo sub termino supponente confuse & distributiue, respectu termini supponẽtis determinate, dẽt addi in descendentibus alijs a prima, relatiuũ identitatis, vt nõ homo est animal, sic debet descendi sub ly aĩal: ergo hõ non est hoc animal, & idẽ homo non est hoc animal & idem homo non est hoc animal, & tãdẽ deuenietur ad vnam falsam. Similiter dicatur de ista, quidam homo est omnis hõ. Similiter hominis quilibet asinus currit. Etiam hoĩs q̃libet pars est in scholis. ¶ Alia regula, in descendendo sub subiecto exceptiuæ, opor-

E oportet mutare ly praeter, in aliud ab, vt omne animal praeter hominē est irrationale, ergo omne illud animal aliud ab homine, est irrationale, & illud animal aliud ab homine, est irrationale, demonstrando solū per ly illud animal brutum. Ex quo sequitur, quòd non potest descendi sub termino supra quem cadit dictio exceptiua, nisi prius descendat sub alio termino, Vel potest dici q sic debet descendi: ergo omne animal praeter hominem & hunc hominem, est irrationale, vt visum est
Sup. car. 129. H. 136. H. 175. 6. summulis. ¶ Alia regula, sub terminis propositionum hypotheticarum proprie non debet fieri descensus, quia ex vero sequeretur falsum, vt ista est vera, si oē aīal currit, oē aīal
F mouet. Et rō huius est, quia nō oportet, q si ad aliquam propōnē sequat alia propō, q ad singularem illius sequatur illa propositio, vel si fiat descensus debet primo fieri descensus copulatus sub vno termino, vt si oē animal currit, & illud animal currit, & illud aīal currit, & sic de alijs: ergo oē aīal mouetur, & sic posset fieri descensus. ¶ Alia regula: qñcunq; descēditur sub termino supponente confusè & distributiuè, quem sequitur terminus supponens confusè tātum, & illum terminum stantem cōfusè tātum, sequitur alius terminus supponens confusè & distributiue, tunc quando descenditur sub termino stante confuse & distributiue, oportet q terminus, qui stabat confusè tm̄, etiā stet cōfusè tm̄ in descēdētibus, vt oī tēpore aīal eſt ois hó, ista est vera, cū ista sit vera, omni tēpore omnis hō est aīal: per regulam G Logicorum, qñ sunt duae propōnes cōstitutae ex consimilibus terminis, eodē modo supponētibus eiusdem quantitatis, si vna est vera, reliqua est vera, sed istae sunt huiusmodi: igitur. ¶ Nec valet dicere, q in ista, omni tpe animal est omnis hō, praedicatur vniuersale vniuersaliter sūptum, quia vniuersale vniuersaliter sumptum, pōt praedicari de termino supponente confuse tantum, vt ista est vera, homo est omnis hō vt patet intuenti, ideo descendendo sub ly tempore in ista, omni tempore aīal est omnis hō, non oportet sic descendere: ergo in isto tēpore aīal est omnis hō, & in isto tempore aīal est ois hō &c. quia istae sunt falsę, & tota cā est, quia terminus, qui stabat cōfuse H tm̄ in descensa, non stat confuse tantum in descendentibus, sed determinate. s. aīal: ideo debet sic descēdi: ergo in isto tpe omnis hō est aīal, & in isto tēpore ois hō est animal. Similiter dicatur de ista, semper hō nō est animal, quę est vera, quia aequiualet isti, omni tpe oē animal hō non est, quae est vera. ¶ Alia regula, qñ in aliqua propōne ponuntur duo termini supponentes cōfuse & distributiue, distributione sigillata ī terminis absolutis. i. nō relatiuis: ad descēdendum sub primo, oportet fm in propria forma manere, sed in descendēdo sub secundo, oportet capere vnū suppositū primi, & inducere in omnibus aliis secundi termini, vt capta ista propōne, omnis homo ē omnis hō, si velimus descendere sub subiecto, sic debemus descēdere: ergo iste homo

A homo est omnis hõ, & iste homo est ois homo, sed si velimus descendere sub prædicato, oportet capere vnum suppositum primi, vt sic dicatur ergo iste hõ est iste homo, & iste idem homo est iste homo, & iste idem hõ est iste homo. ¶ Alia regula, sub termino supponente determinate, debet fieri descensus disiunctiuus, & hoc si talis terminus habeat plura supposita, & ꝙ possit singularizari, vt superius visum est. Sed circa hoc peteret aliquis quomodo debet fieri descensus sub isto termino copulato, homo & asinus currit? Respondetur primo ꝙ tale copulatum, & oẽ copulatum est terminis communibus supponentibus, supponit communiter, nõ quidem pro aliquo, quia nihil est, de quo possit verificari illud copulatũ, B sed supponit communiter pro pluribus, & de plurib. seorsum potest prædicari, vt ista est vera, iste homo & asinus est homo & asinus, & iste hõ & iste asinus est homo & asinus, & debet sic descẽdi homo & asinus currũt, ergo iste hõ & iste asinus currũt, vel iste hõ & iste asinus currunt, vel sic, ergo isti currũt demonstrãdo ꝑ ly isti hoiem & asinũ, vel isti currũt, demõstrãdo ꝑ ly isti hoiẽ & asinũ. ¶ Aduerte etiam ꝙ copulatum ex termino discreto & termino cõmuni, supponit cõmuniter, vt sortes & homo currunt, illud copulatum supponit communiter, & potest verificari de pluribus seorsum, vt ista est vera, sortes & iste homo sunt sortes, & hõ & sortes & iste homo sunt sortes & hõ, demonstrãdo per ly iste semper vnũ alium hominem a sorte. Ex quo sequitur ꝙ tale copulatum supponit communiter pro omni aggregato seu copulato ex sorte & alio homine, puta pro sorte, Platone & pro sorte & Petro, & potest etiam sic verificari, isti sunt sortes & homo, demonstrando per ly isti, aggregatum ex sorte & alio homine, & debet sic descendi, ergo sortes & iste homo currũt, vel sortes & iste homo currunt, & sic de alijs, vel sic, ergo isti currũt, vel isti currunt demonstrando per ly isti, aggregatum ex sorte & alio homine ¶ Et si quis dicat ista propositio, sortes & homo currunt, non potest fieri vniuersalis, ergo subiectum non supponit comuniter. Rñdetur, ꝙ immo pt fieri vniuersalis sic ois homo & sortes currunt, & potest etiam fieri descensus copulatiuus, sic, ergo isti currunt, & isti currunt, & sic de alijs, demonstrando per ly isti aggregatum ex sorte & alio homine. Sed q̃reret aliquis de subiecto huius propõnis, sortes & Plato currunt. Rñdetur, ꝙ tale subiectũ supponit discretè, licet ꝓ plurib. cõplexiue supponat, & sub eo non licet fieri descensũ, quia sub termino supponente discrete, non potest fieri descensus. Sed quæreret aliquis de subiecto disiuncto, ꝓ quo ponuntur aliquæ propõnes. ¶ Prima disiunctum compositum ex terminis discretis, supponit cõiter, vt sortes vel Plato currit illud disiunctum supponit cõiter, quia potest prædicari de pluribus seorsum, vt ista est vera sortes est sortes vel Plato; Plato est sortes vel Plato, & sub eo potest sic descendi, ergo iste vel Plato currit, vel iste vel sortes currit, demonstrãdo

C

Dubium

Instãtia.

D

Quæsitũ.

Regula de subiecto disiũcto.

E do per ly iste, alterum illorum. ¶Secunda propõ, disiunctum ex terminis communib. supponit communiter, & sub eo potest fieri descensus, vt homo vel asinus currit, & potest sic descendi, ergo iste homo vel iste asinus currit, vel iste homo vel iste asinus currit vel sic, ergo iste vel iste currit, vel iste vel iste currit demonstrando per vnum iste hominem, & per aliud asinum. ¶ Et si quis petat de isto subiecto, sortes vel chimera currit, qualiter supponit. Rñdetur, ꝙ supponit communiter. ¶ Et si qs dicat supponit pro vno solo, puta ꝓ sorte, quia non põt supponere pro chimera cum nihil sit. Rñdetur, ꝙ verum est, ꝙ supponit pro vno solo, ergo non supponit communiter, negatur cõsequentia, quia ex parte sui

F modi significãdi vel acceptionis suæ non repugnat supponere pro plurib. ꝙ sufficit ad hoc ꝙ supponat cõmuniter, & potest fieri descensus ꝓportionabiliter disiũctiuus, sicut i alijs.

Quæsitũ.

Dubitatio.

¶Sed quæreret aliquis quõ debet fieri descensus sub subiecto huius propositionis, omne animal si est rudibile, est asinus, supponendo ꝙ ipsa sit vna de conditionato subiecto. Dico primo, ꝙ de suppositione talis subiecti est controuersia inter doctores. ¶Nam dicunt aliqui, ꝙ supponit cõfuse & distributiue pro omni illo, de quo est verum dicere, ꝙ est animal si est rudibile, & sic supponit pro quolibet ente, & etiam pro nõ ente, q̃a de quolibet tali verum est dicere, ꝙ est aĩal si est rudibile. Et sic dicũt, ꝙ non est inconueniens aliquod conditionatũ supponere pro ente & nõ ente, sicut ibi tale: nam verum est dicere de asino, ꝙ est animal, si est rudibile, & ẽt de chimera verum est dicere, ꝙ est animal, si est rudibile. G Et dicunt vltra, ꝙ ad hoc ꝙ propõ affirmatiua in qua prædicatur aliquod conditionatum, sit vera, nõn requiritur ꝙ subiectum pro aliquo supponat, ideo ista est vera chimera est animal, si est rudibile, & tamen subiectum pro nullo supponit, immo etiam importat rationem impossibilem, & est communis opinio fere omnium Logicorum. Et dicunt isti, ꝙ talis propositio omne animal si est rudibile est asinus, est falsa, quia aliqua singularis eius est falsa, puta ista hoc est asinus, demonstrando per ly hoc, hominem. ¶Alij aliter dicunt, ꝙ illud conditionatum supponit cõ H fuse & distributiue, sed non pro omni illo, de quo verum est dicere, ꝙ est animal si est rudibile, sed solum pro omni animali rudibili, ita ꝙ illud conditionatum, omne aĩal si est rudibile, æquiualet huic omne aĩal rudibile, & sic dicunt omne aĩal si est rudibile, est asinus æquiualere isti, oẽ aĩal rudibile est asinus, sed hoc nõ vr̃ multum probabile, quia illud cõditionatum non importat illa absolute, sed conditionaliter, aliter oporteret dicere, nullã esse propõnem de cõditionato subiecto, quia tale subiectum, oẽ animal si est rudibile, sub ordinaretur isti subiecto mentali, oẽ animal rudibile, vel huic, omne ani I mal, ꝙ est rudibile, est asinus, & s̃m istas diuersas opiniones aliter, & aliter potest descendi. ¶Alia regula qñ subiectum alicuius propõnis supponit

nit

A nit suppositione mixta ratione alicuius coniunctionis vel aduerbij, sic ꝙ talis propositio est mixtæ quantitatis, tunc proprie sub tali subiecto, nō debet fieri descensus vnus, mediate quo descendatur sub quolibet termino, vt in ista propositione, omnis homo, & asinus currūt, subiectum supponit suppositione mixta, & est mixtæ quantitatis, & non est distinguenda, quia ly omnis proprie non potest distribuere totum subiectum, vt visum est in tractatu de distributionibus, ideo non debet fieri vnus descēsus, sed duo, primo descendēdo sub ly homo copulatiue, sic, ergo iste homo, & asinus currunt, & sic de alijs, secundo descendendo sub ly asinus, ergo omnis homo & iste asinus currit, vel oīs homo, & iste asinus currit. B Ex quo sequitur, ꝙ multæ sunt propositiones nō singulares, sub quarum subiectis non potest fieri descēsus. Vnde sensus talis propositionis, omnis homo & asinus currit, est iste de omni illo, de quo verum est dicere, ꝙ ipsum est homo & de aliquo de quo verum est dicere ꝙ ipsum est asinus de illo verum est dicere, ꝙ ipsum est currens, vel potest sic exponi omnis homo est aliquid, ꝙ & asinus est currens, con similiter dicatur de ista omnis homo vel asinus currit. Quemadmodum dictum est in summulis. Alia regula, sub termino supponente confuse tantum fit descensus disiunctus vel copulatus, aliquādo nullus, dummodo appellatio nō impediat, vt visum est, vel dummodo talis terminus, sic supponens confuse tantum, non exprimat descensum alterius termini supponētis confuse tātum. nam dicendo omnis homo est hoc animal, vel hoc animal, totum illud prædicatum, ꝙ est vnū totale disiunctum, supponit confuse tantum, & tamen sub eo non potest fieri descensus, quia tale predicatū exprimit descensum illius prædidicati, animal, in ista propositione, omnis homo est animal, aliter oporteret esse processum in infinitū in descendentibus. Qualiter fiat descēsus disiunctus vel copulatus sub termino, supponente confuse tantum, & quando appellatio impedit illum, visum est superius. ¶ Alia regula, & finalis, descendēdo sub relatiuo substantiæ identitatis in propositione copulatiua, antecedens debet resumi, vt sortes est animal, & asinus est illud, ad descendendum sub ly illud oportet resumere suum antecedens secundum exigētiam suppositionis, vt sortes est animal, & asinus est illud animal, ꝙ est sortes, ideo ibi sub ly illud, non potest fieri descensus, cum supponat discrete pro animali, quod est sortes & proportionabiliter oportet dicere in alijs relatiuis & alijs propositionibus de relatiuis ponendo antecedens loco talis relatiui, secundum exigentiam suppositionis.

PETRI

PETRI TATARETI PARISIENSIS

Tractatus Insolubilium.

Art. 1. CIRCA veritatem & falsitatem propositionum supponuntur aliqua. Primo supponitur, quod propositio vocalis, vel scripta, dicitur esse vera vel falsa, quia subordinatur mentali verę vel falsæ, sic videlicet quod si nõ subordinaret mentali, non esset nec vera, nec falsa, quia ipsa vocalis, vel scripta non signaret, & si non signaret, non esse vera nec falsa. Et si quis F dicat si vocalis vel, scripta, non subordinetur mentali adhuc erit propositio, & vltra erit propositio, ergo vera vel falsa, quia istud disiunctum, verum vel falsum, est propria passio propositionis. Respondetur, quod vocalis oratio non est propositio, nisi subordinetur mentali. Dico vltra quod illa passio proprie conuenit mentali, & scriptæ, & vocali solum conuenit propter mentalem. Secundo supponitur, quod nulla propositio vocalis, vel scripta significat ad placitum verum, vel falsum, quia nulla talis ad placitum significat propositionẽ. ergo neque verum neque falsum, cũ sole propositio sit vera vel falsa, capiendo verum vel falsum logicaliter. Tertio supponitur, quod propositio vocalis, vel scripta naturaliter communiter significat verum vel falsum, quia omnis talis naturaliter communiter significat seipsam, quæ est vera vel falsa. Et si quis dicat propositio vocalis ad placitum significat mentalem cui subordinatur, ergo ad placitum significat verum vel falsum, cum talis sit vera vel falsa. Respondetur (vt videbitur in primo perther.) quod vocales non significant mentales, nisi in sensu improprio quia significant mediantibus termi nis mentalibus. Quarto supponitur H quod vocalis non vltimata naturaliter proprie significat verum vel falsum: nam talis naturaliter proprie potest significare vocalem, cuius est naturalis similitudo, quæ vocalis est vera vel falsa. Vnde mentalis, quę est naturalis similitudo huius vocalis, homo est animal significat illam vocalem naturaliter proprie, & ad placitum illud, quod significat vocalis. Ideo sicut nulla vocalis ad placitum significat verum vel falsum, ita nulla talis significat ad placitum verum vel falsum. Quinto supponitur, quod nulla mentalis vltimata naturaliter proprie significat verum vel falsum, quia nulla talis naturaliter proprie significat propositionem, nisi diceretur, quod idem esset notitia distincta sui ipsius, de qua magis postea dicetur

Marginalia: Obiectio (beside F). Scô. in 1. d. 27. in solu. 2. ar gu. ur. ante op po. ad. 1. q. (beside "ad placitum significat propositionẽ"). Inferius. (beside "de qua magis postea di-").

A cetur. Sexto supponitur, ꝙ quælibet mentalis significat verũ, vel falsum naturaliter cõiter, quia quælibet talis naturaliter cõiter significat seipsam, quæ est vera vel falsa.

Sco. 6. Meta. q. 3. & in 1. d. 3. q. 4. Veritas ꝓpõnum vnde.

SEQVITVR de causa veritatis, & falsitatis propõnũ, de qua ponunt aliquæ propõnes. ¶ Prima. Nõ oĩs propõ eo est vera, quia qualitercũque significat, ita est in re significata vel rebus significatis, quia ista est vera, Antichristus erit, & tñ non ita est in re significata, quia res significata non videtur esse aliud, q̃ Antichristus, mõ Antichristus nihil est, de hoc tamen postea magis dicetur, vnde ponatur, ꝙ Deus possit creare vnũ angelum, quem tñ nũquã creabit, ista est vera, angelus, a, potest B esse, & tamen non est ita in re, quia illa, angelus non est, neque fuit, neque erit. ¶ Secunda propositio, omnis propositio affirmatiua vera, quæ est de præsenti, & de inesse, eo est vera, quia qualitercunq; significat esse ita est in re significata, siue in rebus significatis, sed de præterito dr̃ vera, quia qualitercunque significat fuisse, ita fuit, sed de futuro, quia qualitercunque significat fore, ita erit, & proportionabiliter dicatur de modalibus, sicut de illa de possibili, cõtingenti, necessario, & impossibili. ¶ Tertia propositio, quæcunq; sunt causæ veritatis alicuius propositionis ex parte rerum significatarũ, illæ eædem sunt causæ falsitatis, siue cõtradictoriæ. Ideo propter hoc accidit, ꝙ si vna contradictoriarũ est vera, reliqua est falsa, quia eædẽ sunt causæ in re istius, & illius. Ex quo infertur ꝙ oĩs negatiua falsa, ex eo est C falsa, quia qualitercunque sua contradictoria affirmatiua significat esse, ita est in re, posito quòd illa sit de inesse, & de præsenti, & dicatur ita proportionabiliter de illis de præterito, & futuro. ¶ Quarta propositio, ad falsitatem affirmatiuæ nulla est causa in re significata per ipsam, quia nihil requiritur in re significata vel in rebus significatis, sed sufficit, ꝙ sit formata, & non vera. Si. n. sit formata, & nõ vera sequitur ꝙ sit falsa, modo ad hoc ꝙ non sit vera, non oportet esse aliquid a parte rei significatæ, sed sufficit, non esse causam, propter quam est vera, quia dato, ꝙ nunquam asinus, vel equus esset, adhuc illa esset falsa, homo est asinus. ¶ Quinta ad veritatem nega D tiuæ nulla causa requiritur ex parte rei significatæ, quia dictum fuit, ꝙ quæcunque causa requiritur ad veritatẽ negatiuæ, illa eadẽ requiritur ad falsitatẽ affirmatiuæ sibi oppositæ, sed constat quòd nihil requiritur ex parte rei significatæ ad falsitatem affirmatiuæ ergo nihil requiritur ad veritatem negatiuæ saltem Obiectio ex parte rei significatæ. Sed siquis dicat, nonne aliqua falsa est, eo falsa, quia non qualitercunque significat esse, ita est in re, si sit de præsenti. Potest responderi quòd sic, sed hoc nihil est contra prædicta.

SEQVITVR de possibilitate propõnum, de qua aliquæ ponũtur propõnes. ¶ Prima, propositio nõ dr̃ possibilis, ideo ꝙ possit esse, quia tũc oĩs propõ diceretur possibilis, cum omnis propositio possit esse. ¶ Secunda,

E da, propositio nõ dicitur possibilis, ꝙ possit esse vera, quia tunc ista esset possibilis, homo est asinus, cum talis possit esse vera, puta si asinus imponeretur ad significandum tantum, quãtum iste terminus, homo, vel hõ, tm̃, quantum rudibile. ¶ Tertia, propõ non dicitur possibilis, eo ꝙ põt esse vera sine impositione terminorũ, quia tũc sequeretur, ꝙ ista non esset possibilis, nulla propositio est negatiua, quia talis non potest esse vera, sine noua impositione terminorũ, quia totiens, quotiens formabitur illa, erit falsa, & hoc saltem tenendo propositiones insolubiles esse cathegoricas, de quo magis postea videbitur. ¶ Quarta propõ non dr̃ possibilis, eo ꝙ subiectũ & prædi

Possibilitas ppõnum vnde.

F catum possint pro eodem supponere, quia tunc sequeret̃, ꝙ ista nõ esset possibilis, sortes dicit falsum, posito casu ꝙ nõ dicat nisi istam propõnem, sed hoc est falsum, nam si Plato dicat illã, sortes dicit falsum, tũc illa est possibilis, & potest esse vera, & tamen subiectum, & prædicatum non possunt supponere pro eodem. ¶ Quinta, propõ dr̃ ideo possibilis, quia qualitercunque per ipsam significatur sine noua impositione terminorum significatione totali & propositionali, ita potest esse, vt ista est possibilis, omnis hõ est omnis homo, omnis homo currit, omnis homo est albus. ¶ Sed contra istud arguitur, quia si istud esset verum, sequeretur ꝙ ista esset possibilis omne ens est Deus, cum possibile sit ita esse, sicut per eam significatur. Dicitur quõd non, quia propositio vniuersalis non est possibilis, cuius aliquæ singulares sunt impossibiles, G sed singulares aliquæ illius vniuersalis sunt huiusmodi, igitur. Nam ista est impossibilis, hoc ens ẽ Deus, demonstrando asinum. Respondetur concedendo, quõd illa est possibilis, omne ens est Deus, & quõd multæ singulares eius sunt impossibiles, saltem quæ nunc sunt singulares. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ad possibilitatem vniuersalis non requiritur, ꝙ quælibet singularis sit possibilis. ¶ Sequitur secundo ꝙ ista cõsequẽtia nõ est bona, omne ens est Deus, ergo hoc ens est Deus, demõstrato asino. ¶ Sequitur tertio ꝙ descẽsus nõ est proprie cõsequentia formalis, ideo aliqui addũt in diffinitione propõnis possibilis, vel sicut põt significare, ꝑ istã omne ens est Deus H nã licet non sit possibilis, sicut nunc significat, tñ ita potest esse, sicut põt significare, accipiendo ens in esse actuali, & non obiectuali, vel esse cognito, tunc potest ita esse, ꝙ oẽ ens sit Deus, si oĩa Deus annihilaret. Et siquis diceret, si hoc esset verũ, sequeretur ꝙ ista esset possibilis, oẽ ens est asinus, quia non videtur maior ratio de vna, q̃ de alia, cum cuiuslibet aliquæ singulares sunt impossibiles. Respondetur primo, quõd talis est impossibilis, omne ens est asinus, quia qualitercunque per ipsam significatur esse, impossibile est ita esse. Dicitur secundo, quõd non est simili, quia istius, omne ens est, asinus, est vna singularis, cuius subiectum non potest supponere pro aliquo, quæ est impossibilis, sed istius, omne

Dubitatio.

A omne ens est Deus, nulla est talis singularis. ¶ Ex quo sequitur vltra, quod ista est possibilis, omne quod est, est Deus & quod non sequitur, omne quod est, est Deus, ergo fortes est Deus, cum possibile sit, ita esse, sicut per antecedens significatur, qn ita sit, sicut p cõsequẽs significat.

Necessitas ppõnum vnde.

SEQVITVR de necessitate propositionum, de qua ponuntur aliq̃ propositiones. ¶ Prima, propõ non dicitur necessaria, eo quod non potest esse falsa, qa tunc sequeretur ꝙ ista nõ esset necessaria, Deus est, qa talis per nouam impositioné potest esse falsa. ¶ Secunda propõ nõ dr̃ necessaria, quia nõ potest esse falsa, sine noua impositione terminorum, quia tunc sequeretur ꝙ ista esset necessaria, hæc propositio nõ est vera, demonstrando illam, homo est asinus, quia non potest esse falsa, nisi fiat noua impositio alicuius talis termini: ¶ Tertia, propositio dicitur necessaria, quia nõ potest esse aliter, q̃ significat, vel significare potest sine noua impositione terminorũ significatione totali & propositionali, & hoc si sit de inesse, de præsenti & affimatiua. ¶ Contra hoc arguitur, qa tunc sequeretur quòd ista esse necessaria omne ens est, sed consequẽs est falsum, quia nõ est necesse ita esse, sicut per eam significat? Itẽ multæ singulares eius non sunt necessariæ, sed meræ cõtingẽtes. Itẽ bñ sequit̃, oẽ ens est, ergo Plato est, sed consequẽs est cõtingẽs, igit & añs, nisi dicat̃, ꝙ ex necessario sequat̃ contingẽs. Et ꝙ cõsequẽtia sit bona patet, qa nõ est possibile, ꝙ aliter sit, qualitercũq; p añs significat̃ nũc, qn ita sit, siut p consequens significat igit̃. Rñdetur, ꝙ talis est necessaria quia non põt esse aliter, q̃ ipsa significat sine noua impositione terminorum. Dr̃ scđo ꝙ licet ad veritatẽ vniuersalis requirat̃ veritas oium singulariũ, nõ tñ ad eius necessitatẽ requiritur necessitas oium suorum singularium. Dicitur vltra, ꝙ illa consequẽtia nõ valet, omne ens est, ergo sortes est, & ad probationem dicitur, ꝙ illud non sufficit ad bonitatẽ consequentiæ. Aliqui tñ nõ habent ꝓ incõuenienti, ꝙ ex necessario sequat̃ cõtingens, & ex cõtingenti impossibile. Dr̃ vlterius, ꝙ sit necesse, ita esse, qualitercũq; ipsa signat, cũ nõ potest ita non esse, qualiter signat, vel signare põt. ¶ Et aduerte, ꝙ propõ necessaria est duplex. s. gratia formæ vt oĩs disiũctiua de partib. cõtradicẽtibus. ¶ Quædã est necessaria gratia materiæ, seu grã certæ habitudinis terminorũ. Et ista põt esse duplex. ¶ Quædã est necessaria simpliciter, vt Deus est. ¶ Quædam fm quid, vt oĩs propõ de præterito vero, vt Adã fuit. ¶ Aduerte, ꝙ propõ de præterito vera põt esse falsa, dupliciter. Primo, qñ dependet ab vna de futuro, & qñ ponit̃ terminus de futuro cum termino præteritionis, vt Deus sciuit Antichristũ fore. ¶ Secundo qñ est de aliquo extremo distributo, vt ista, oĩs hõ fuit in paradiso terrestri, q̃ fuit vera p mediã horã, postq̃ Adã creatus est, & tamen nunc est falsa.

B (margin letter, first column)

Obiectio (margin, first column)

C (margin letter, second column)

D (margin letter, second column) Propõ necessaria duplex.

Art. 5. Impossibilitas ꝓpõnũ vñ.

SEQVITVR de impossibilitate propositionis, de qua ponitur talia regula. ¶ Propositio dici-

E tur impossibilis, quia qualitercunque per ipsam significatur, vel significare potest sine noua impositione terminorum, & significatione totali & propositionali impossibile est ita esse, vt homo est asinus. Et est duplex. ¶ Quædam est impossibilis gratia formæ, sicut copulatiua composita ex partibus contradicentibus. ¶ Quædam est impossibilis gratia materiæ. Et ista etiam est duplex. ¶ Quædam est impossibilis simpliciter, quædam secundum quid, vt propositio falsa de præterito. Et aduerte quòd in talibus propositionibus, contradictoriæ, si formentur sunt necessariæ, vt ista, nullus homo est asinus. Sed de contingentia propositionis vniformiter dicatur, sicut de possibilitate.

Propō Impossibilis ē duplex.

F

Veritas & falsitas inso. lubilium vnde.

SEQVITVR de veritate & falsitate propositionum insolubilium. ¶ Pro cuius declaratione supponitur primo, ꝙ propositio habens reflexionem supra se, est propositio, quæ significat seipsam sub aliqua ratione, puta sub ratione veri, vel sub ratione falsi, vel sub aliqua alia ratione, vt ista, omnis propositio est negatiua. Et breuiter omnis propositio, in qua ponitur aliquis terminus, q potest supponere pro aliqua propositione, habet reflexionem supra seipsam. ¶ Et siquis dicat, ista propositio, sortes dicit falsum, est propositio habens reflexionem supra se, cum aliquo casu potest esse propositio falsificans seipsam, & tamen non significat seipsam. Respondeo ꝙ talis propositio potest esse in aliquo casu propositio habens reflexionem supra seipsam, vt puta, ꝙ sortes solum dicat illam propositionē. Etiam in alio casu potest esse propositio non falsificans seipsam, vt puta ꝙ Plato dicat illā, sortes dicit falsū. Nam sortes potest dicere istam propositionem, homo est asinus, quo facto Plato dicens istam propositionē, sortes dicit falsū, erit vera, & in hoc conueniūt fere omnes Logici. ¶ Nā sicut cognitio dicitur reflexa, quia est cognitio alicuius cognitionis, & voluntas dicitur reflexa, quæ est volitio alicuius volitionis, sic propositio dr̄ reflexa, quia aliqualiter seipsam significat, quæ est propō. Et sic si aliqua cognitio esset cognitio suijpsius, ipsa eēt reflexa, & de hoc magis videbitur. ¶ Et siquis dicat, ex hoc sequeret̄, ꝙ omnis propō haberet reflexionē supra seipsam, cum in qualibet propōne ponatur istud verbū, est, qđ significat omne ens, & per cōsequens significat illam propositionē. Respondetur, ꝙ istud verbū, est, tertium adiacēs, nihil significat, sed solū denotat compositionē prædicati cum subiecto, seu ꝙ subiectum & prædicatum pro eodem supponanr, si sit affirmatiua, ideo non significat omne ens. ¶ Aduerte tamen, ꝙ hoc verbū, est, accipitur sub aliqua differētia temporis præsentis, quæ differentia debet accipi, secundū qđ significata subiecti & prædicati, vere vniunt̄ adinuicē. Nam qn̄que in instanti, & tunc denotat, vel significat instans. Et quandoque in tempore, de hoc tamen vide latius Sco. in 4. dist. 8. q. 2. Ex quo sequitur, ꝙ nō significat tempus præsens prolationis

Instantia

G

H

Inferius.

nis

A nis propositionis. ¶ Et dico breuiter, q illud tẽpus præsens, potest accipi s̃m q placet ipsum assignare p intellectum, vt aliquãdo pro anno, aliquãdo pro vno die, vt patet in nostris locutionibus cõmunibus. Nã dicimus, iste annus est bonus, ista dies est bona. Et sic patet, quòd istæ possunt esse veræ in vno & eodem tempore, sortes est albus, sortes est niger sortes est sedens, sortes est ambulans, & significando vnum totum tempus, quod significetur per illud verbũ, est, in cuius medietate, sortes sit albus, & in alia niger, & sic etiam istæ possunt simul esse veræ pro eodẽ tempore, sortes prandet, sortes cenat, immo ista est vera, duæ contradictoriæ possunt simul esse veræ sibi

B inuicẽ contradictoriæ, & ly simul dicit simultatẽ alicuius totius temporis. ¶ Et ex istis sequitur, q põt cõcedi, q aliquis in eodẽ tẽpore est albus, & non albus. Sed non sequitur, est non albus, ergo non est albus, qa ibi negatur totum tempus præsens, id est pro quolibet tẽpore præsenti, nõ est albus. His suppositis ponitur diuisio propositionis, habentis reflexionẽ super seipsam, & est duplex.

Diuisio propõnis habentis reflexionẽ supra seipsam. ¶ Quædam est falsificans seipsam, vt nulla propõ est negatiua, quædã est non falsificans seipsam, vt omnis propositio est affirmatiua. ¶ Secunda diuisio, propositionũ falsificantiũ seipsas, quædã falsificant seipsas p se, aut nullo casu posito, vt hæc est falsa, demonstrando per ly hæc, ipsamet propositionem, quædam per accidens, id est in aliquo casu, vt sortes dicit falsum, posito quòd sortes nihil dicat, nisi illam propositionẽ.

C ¶ Tertia diuisio, propositionum significantium se esse falsas, quædam significant se esse falsas directe, vt hæc est falsa, demõstrando per hæc, ipsammet propositionem. ¶ Quædam indirecte, vt posito casu, quòd sortes dicat istam, Plato dicit falsum. & quòd Plato dicat istam, sortes dicit falsum. ¶ Dicunt tamen aliqui, quòd ista, hæc non est vera, demonstrando per ly hæc, seipsam, indirecte falsificat seipsam, quia se non esse veram significat ex propria significatione terminorum & ex cõsequenti significat se esse falsam, sed de hoc postea dicetur. Inferius. Item propositionum falsificantium seipsas, quædam immediate falsificant

D seipsas, vt hæc est falsa, demonstrando per hæc ipsammet propositionem, quædam mediate, vt ista, hæc est vera, demonstrando per ly hæc suam contradictoriam, talis significat se esse falsam mediante sua contradictoria, quam significat esse veram. ¶ Et siquis arguat, probando, quòd ista non falsificat se ipsam, Vbi est? hæc est falsa, demonstrando per ly hæc. ipsammet propositionem, quia tunc sequeretur, quòd duæ propositiones omnino sibi similes ex eisdem terminis, sic se haberent, quòd vna esset insolubilis, & falsa, & alia esset non insolubilis & vera; Patet consequentia, nam sit ista, hæc est falsa, demonstrando per ly hæc ipsammet propositionem, & sit vna, alia, quæ significet illam primam esse falsam, tunc illa secunda erit vera, & prima falsa, & tamen penitus

E sunt similes ex eisdem terminis, & pro eisdem supponentibus. Ad hoc dicunt aliqui, quod non est inconueniens. Ideo dicunt, quòd nullæ sunt propositiones singulares omnino similes, & penitus idem significantes, quarum ambæ sunt insolubiles. Nam si prima sit insolubilis, significaret seipsam esse falsam, & si secunda etiam esset insolubilis, significaret etiam se esse falsam, & tunc penitus idem non significarent. Et hoc dicunt, qui tenent propositiones insolubiles esse cathegoricas. ¶ Pro cuius declaratione est aduertendum quòd de istis insolubilibus multi sunt modi dicendi, tamen pro nunc narrabuntur modi communiores & subtiliores. ¶ Vnde vnus modus est, qui tenet, quòd quælibet propositio insolubilis est propositio plures, simul vera & simul falsa. Nam semper subordinatur duabus mentalibus, inconiunctim captis quarum vna est vera, & reliqua falsa. ¶ Alius modus est quòd quælibet insolubilis est hypothetica, cui correspondent duę mentales coniunctæ per cōiunctionem. Sed quia isti duo modi parum differunt, ideo reputabimus eos pro eodem, tamen aliqualiter differunt. Nam secundum istum modum, omnis propositio insolubilis est falsa, sed secundum primum modum omnis propositio insolubilis est simul vera, & falsa. Et conueniunt in hoc quòd nulla propositio insolubilis est syllogizabilis per syllogismum cathegoricum, cum propositio hypothetica non ponatur in syllogismo cathegorico, sicut neque propositio plures. Modo syllogismus debet cōstitui ex propositionibus cathegoricis, vel ꝓportionalibus propositioni cathegoricæ, saltem si sit cathegoricus syllogismus. Vnde ista vocalis, nulla propositio est negatiua, est propositio plures, & subordinatur istis mentalibus, nulla propositio est negatiua, & hæc non est negatiua, demonstrando per ly hæc, primam mentalem. Et aduerte ꝙ secundum istos modos ista mentalis, nulla propositio est negatiua, non falsificat seipsam, quia nulla pars propositionis mentalis potest supponere pro ipsa tota propositione mentali, sicut in vocali, & scripta. Et illud sumendum est pro regula, tenendo illos modos, ideo ibi ly propositio, non supponit pro ipsammet propositione, licet bene pro omnibus alijs. & est sensus, nulla propositio negatiua, alia scilicet ab ista. ¶ Et iste modus tenet, quòd idem non potest esse notitia distincta suiipsius, licet bene confusa, nam conceptus transcendentales significant naturaliter, & confuse seipsos. ¶ Vnde imaginatur, quòd sicut iste terminus ens, omnes res mundi, & seipsum significat, ita conceptus mētalis significat naturaliter oīa entia, & ꝑ consequens significat seipsum. Et proportionaliter dicatur de conceptib. cōibus, vñ si intellectus formaret istā mentalē, omnis propō est falsa, ipsa seipsam non significaret saltem distincte, etiam si sola esset, quia tunc idē esset notitia distincta suiipsius, ꝙ pro nūc negamus. Et ex

Opiniones variæ.

F G H

A isto pôt haberi, qûo subiectum illius propônis non supponat pro ipsa, cû supponere præsupponat significare.
Instâtia. ¶ Et si quis dicat: ista est falsa, demõstrando illam, nullus homo est aial, & ista est falsa, demonstrando illam, nullus Deus est, & volo ꝙ non sint, nisi illæ duæ cum ista, omnis propositio vniuersalis est falsa, tunc bene sequitur, illa vniuersalis est falsa, & ista vniuersalis est falsa, ergo omnis vlis est falsa. Dicitur ꝙ ista, omnis ꝓpositio vlis est falsa, potest esse mentalis, & sic est vera, quia non falsificat seipsam. Si sit vocalis, tunc dico, ꝙ est falsa. ideo caute inspiciendum est, si inferatur mentalis, vel vocalis. Nam iste modus tenet, ꝙ nulla mentalis est falsificans seipsam, cû nulla pars propônis mentalis pôt suppone
B re pro ipsa tota mentali. ¶ Et si quis
Obiectio vlterius inferat, si illa conclusio sit vniuersalis, ergo ex vero sequeretur falsum. Dico ꝙ illa consequētia tûc non valet, quia ibi arguitur a propositionibus ad non propositionem, q̃ non est propositio, neque habens ꝓprie contrarium, neq; contradictoriû. Ex isto sequitur, ꝙ nulla potest esse mentalis saltem vltimata, quę significaret omnem mentalem esse falsam vel veram, quia tunc significaret seipsam, cum ipsamet sit mentalis, quod tamē est falsum. Et ex isto sequeretur, quòd si quis velit tenere, ꝙ vocalis significaret mentalem, tunc diceretur ꝙ nulla vocalis pôt significare omnem mentalem esse falsam, quia tunc mentalis, cui subordinaretur significaret se esse falsam, vt sit ista vocalis, omnis mentalis est falsa, & sic ipsamet esset falsa, & falsi C ficabit seipsam, quod tñ est negãdû, quia mentalis non falsificat seipsam. Dicitur tamē, ꝙ vocalis potest significare suam partialē mētalē esse falsam, vt patet de ista, hæc est falsa, demostrando seipsam, quæ subordinatur isti mentali, hęc est falsa, & hæc est falsa, demostrando per ly secundum hęc, primam mētalem. Sed primum hæc, in prima mentali non demonstrat seipsam, quia tunc falsificaret seipsam, sed forte demonstraret vocalē, q̃ sibi subordinatur. Et si quis iterû arguat, aliqua vocalis pôt significare omnem vocalem esse falsam: ergo aliqua mentalis significat omnem vocalem esse falsam. Dr̄ côcedendo argumentû, ergo mentalis D falsa subordinabit mētali veræ. Etiã vocalis nô significabit se esse falsam, vt sit ista vocalis: omnis propô vocalis est falsa: ipsa est falsa, quia significat se esse falsam, & tñ mētalis eius erit vera, quæ ista erit: omnis propô vocalis est falsa. Dicitur ꝙ non sequitur, sed bene sequitur, ꝙ illa vocalis subordinabitur vni mentali, cuius vna pars significat aliam esse falsam, ideo subordinatur mentali falsæ. s. vni copulatiuę, cuius vna pars significat aliam esse falsam. ¶ Et si quis adhuc dicat ista vocalis, omnis propô vocalis est falsa, si falsificaret seipsã, sequeret̄ ꝙ idē significaret seipsum quod est falsum. Dicitur quòd nullum est inconueniens, idem ad placitum significare seipsum, cû possit ꝓ eodem supponere. ¶ Aduerte tamen circa hoc quòd ipsius propositiôis duplex est significatio. Quędã est, Significatio propositionis duplex.

E est, quæ sibi conuenit ratione significationis terminorum suorũ, & ista significatione propositio significat, q̃c quid termini eius significant, & istã significationem propositio non põt mutare, siue noua impositione terminorũ. Et ex parte illius non attenditur veritas vel falsitas propositionis, quia tunc ista esset falsa, hõ est albus, quia homo significat omnem hominem, & tunc significaret oẽm hominem esse album. ¶ Alia est significatio propõnis, quę sibi conuenit rõne acceptionis terminorum. Et illa significatione propositio solũ significat illud, pro quo subiectum, & prædicatum accipiuntur, saltem si supponat.

F Seqvitvr de significatione propositionis insolubilis. ¶ Pro quo est aduertendum, q̃ significatio propositionis insolubilis est duplex.

Significatio propositionis insolubilis duplex.

¶ Quædam est naturalis, quę sibi cõuenit ratione impositionis terminorum, & hanc significationem primo intendunt termini. Et dico, q̃ si propositio insolubilis solum haberet illam significationem, tũc aliqua propositio esset falsa, in qua qualitercũque per eam significatur esse. ¶ Alia est significatio reflexa, quam secundario per se dicunt termini, vt propositio ex reflexione eius supra seipsam in significando, & sm̃ istas duas significationes propõ dicitur insolubilis. Et sm̃ ipsas subordinatur duabus mentalibus, siue inconiunctim, siue coniunctim. Et ratione primæ significationis propositio insolubilis significat omnino taliter, qualiter est. Sed rõne secundæ significationis propositio aliter significat, quã sit ita G q̃ quælibet propõ insolubilis affirmatiua subordinatur mentali hypotheticæ, cuius prima pars præcise illud significat, quod talis propositio insolubilis sine reflexione significat, & secunda pars significat illam esse falsam. Circa ista videndæ sunt aliq̃ difficultates aliquarum propositionum. ¶ Prima, ista est falsa, hęc est vera, demonstrando per ly hæc, suã contradictoriam, quia significat suã contradictoriam esse veram: ergo significat se esse falsam, & subordinat mentali falsæ, puta isti, hęc est vera, & hæc est falsa, demonstrando p ly sm̃ hęc primam partem copulatiuę. Ex isto sequitur, q̃ ista, hæc non est vera, demonstrando seipsam, est vera, patet, quia sua contradictoria est falsa cum sua cõtradictoria est ista, H hæc est vera, demonstrando per ly hæc illam, quæ demonstratur per ly hæc in alia, puta istam, hæc non est vera, quia si in duabus contradictorijs ponatur aliquod demõstratiuũ, idem debet demonstrari. Sequitur etiam q̃ ista, hæc est falsa, demõstrãdo per ly hęc, suam cõtradictoriam: est vera, nam demonstrando suã cõtradictoriã esse falsam, significat se esse veram. Vnde pro regula debet haberi in istis insolubilibus, q̃ si velimus videre veritatem vel falsitatem negatiuæ, debemus immediate aspicere ad affirmatiuam, quia facilius cognoscimus affirmatiuam q̃ negatiuam, & tunc si affirmatiua erit vera, negatiua erit falsa, vel econtra. ¶ Aduerte q̃ proprie nulla propõ, significauit seipsam esse veram, siue

directe,

A directe, siue consecutiue est propositio insolubiles. Ex quo sequitur, ꝙ propositio, significans suam contradictoriam esse falsam, non est insolubilis, vt ista, hęc est falsa, demonstrando per ly hæc, suam contradictoriam. Ex isto sequitur, ꝙ ad hoc ꝙ aliqua ppō sit insolubilis, oportet ꝙ directe, vel indirecte, mediate vel immediate significet se eē falsā. ¶ Sequitur ꝙ secundū istū modum quælibet propositio insolubilis, dicitur habere duplicem significationē .s. reflexam, & non reflexam. Ex isto videtur sequi, ꝙ nulla propō dr̄ falsa, quando ita est, sicut significat ſm duas significationes: licet bene secūdum vnam significationem, puta nō reflexam. ¶ Sed adhuc circa istū modum, qui videt̄ multum probabilis restant aliquæ difficultates. ¶ Prima

Dubitatiōes hic incidentes.

B vtrum ista sit vera vel falsa: hæc est vera demostrando per ly hęc suā contradictoriam. Dicitur ꝙ est falsa, quia significando suam contradictoriam esse veram significat se esse falsam. Sed contra hoc arguitur, quia significat suam contradictoriam esse veram, & ita est, ergo. Si sit falsa erit falsum ꝙ sua contradictoria esset falsa. Dicitur ꝙ falsum est illam propositionem, scilicet suam contradictoriam esse falsam, dummodo capiat̄ in sensu insolubili, sed ex isto nō sequitur, ꝙ non ita sit, ꝙ sua contradictoria sit vera. ¶ Secunda difficultas est de ista hęc non est vera, demonstrando seipsam. Respōdetur, ꝙ hęc est falsa. Arguitur ꝙ non, quia tunc ista esset vera, hæc est vera: demōstrādo suam contradictoriam, & tamen iam dictum est ꝙ est falsa. Dicit̄ breuiter, ꝙ ista est vera, hæc non est vera demostrando per ly hæc ipsammet propositionem, & hoc iam satis visum est. ¶ Alius est modus dicendi, ꝙ propositio insolubilis bene subordinatur propositioni hypotheticæ, sed non est hypothetica, quia nō æquiualet sibi in significando, licet bene in inferendo, quia non vr̄, ꝙ in ipsis ponatur aliquod syncathegorima, quod includat coniunctionem, ideo non videtur ꝙ debeant dici hypotheticæ. ¶ Alius est modus, qui tenet, eas præcise esse cathegoricas, & ꝙ tales falsificant seipsas in casu insolubilium. Vnde casus insolubiliū est, ꝙ propositio falsificat seipsam, & secundum istum modum ponuntur aliquæ propositiones. ¶ Prima propositio mentalis potest esse proposi- D tio falsificans seipsam. ¶ Secunda ꝓbabile est, ꝙ nulla cognitio incōplexa & distincta, sit adequate formalior cognitio suiipsius. Et de ista cognitione intelligitur illud, quod dicitur, ꝙ nulla cognitio est cognitio formalis subiipsius.

¶ Tertia propositio: possibile est idem esse notitiam complexam, & distinctam subiipsius. Et cum dr̄, ꝙ idem causaretur a seipso, dicitur negando, quia talis notitia complexa causatur a notitijs incomplexis extremorum, ex quibus componitur, & non ab ipsamet notitia complexa, & notitia, per quam cognosco Petrū currere, causatur ex notitia incomplexa Petri, & a notitia incomplexa cursus. Et tamen iste modus, ꝙ ad hoc ꝙ aliqua propositio dicatur falsificans

E sificans seipsam vel insolubilis, non sufficit ꝙ significet seipsam sub rõne falsi, sed requiritur, ꝙ ad ita esse, sicut per ipsam significatur, sequatur ipsam esse falsam. Ideo dicunt ꝙ istę non sunt insolubiles, sortes dicit falsum: nulla propositio est negatiua, & omnis propositio est particularis, & sic de alijs, quia ad ita esse, sicut per ipsas significatur, non sequit̃ ipsas esse falsas. ¶ Quarta propositio, aliqua propositio est insolubilis, quę pręcise de seipsa significat, ꝙ sit falsa, vt hęc est falsa, demonstrãdo ꝑ ly hæc, ipsammet propositionem.

Instantia ¶ Et siquis dicat, omnis illa propositio est vera, quę qualitercũq; signifi-F cat esse, ita est, sed ista est huiusmodi: ergo. Dicitur ꝙ ad veritatem propositionis hoc non sufficit, sed requiritur, ꝙ non falsificet seipsam: Dicitur etiam, ꝙ potest esse aliqua mentalis, quæ præcisè & adęquatè significat seipsam esse falsam, nihil significando de sua vocali, vt hęc mentalis est falsa, demonstrando per ly hęc, ipsammet propositionem. Dicunt ẽt ꝙ ad veritatem negatiuæ requiritur & sufficit, ꝙ significet taliter non esse, qualiter non est, vel ꝙ sua contradictoria non significet se esse falsam, & ideo stat aliquam negatiuã esse veram, quæ qualitercunq; significet nõ esse, ita est, vt contradictoria huius: hæc est vera. Dicit etiam ꝙ hæc negatiua est vera: hæc non est vera, demonstrando per ly hæc, ipsam propositionem, G quia sua contradictoria est falsa, scilicet ista, hęc est vera, demonstrando per ly hęc primã, quæ est sua contradictoria. ¶ Ex quo infert, ꝙ dabilis est aliqua propõ vera, quæ tamen precisè significet se non esse veram, vt prædicta, scilicet ista: hęc non est vera, demonstrando per ly hęc, ipsammet propositioné. ¶ Secundo infert, ꝙ non est dabilis aliqua propositio vera, quæ adæquate significat seipsam esse falsam, quia non idem significare formaliter nõ esse veram & propositionem significare se esse falsam. Nam omnis propositio significans præcisè, se non esse veram, est vera, & omnis propositio significans se formaliter esse falsam, est falsa: Et iste modus videtur H esse multum subtilis. ¶ Primus modus principalis est Petri de Aliaco in tractatu insolubilium, secundus est Gregorij de Arimino. ¶ Alius est modus & vltimus, qui tenet, ꝙ nullus terminus alicuius propositionis potest supponere pro propositione, cuius est pars. Et probat hoc per modum loquendi hominum, qui concedunt istas, nihil dico, dato ꝙ aliquod dicant, nihil video, dato ꝙ videant se, & de multis. Et iste modus nõ est multũ subtilis: licet sit multũ facilis. Iõ in ista propõne, nulla ꝓpõ est negatiua, hæc propõ non potest supponere pro tali propositione.

A **ERVDITISSIMI** C

MAGISTRI MARTINI MOLENFELT LIVONENSIS,

Tractatus Obligatoriorum.

Vndiq; subtilitatem Logicam, pariter & veritatem Physicam apprime redolens.

IRCA materiam obligationum, notandum primo, q obligatio sic diffinitur. ¶ Est præfixio alicuius enũciabilis.s.obligati a respõdente pp suã admissionẽ intra tẽpus obligationis, fm eũdẽ statũ, fm quẽ admiserat, simul cũ suis pertinentibus sustinendi. ¶ Dicitur primo in diffinitione obligatiõis, pręfixio.i.actus pfixiuus: puta actus voluntatis, quo præfigo aliquam propõnem respondenti, ad quã tenetur defendendam pp suã admissionem. Et hoc capiendo obligationẽ primæ intentionaliter & logicè, tunc obligatio est ille actus pręfixus, vt pono tibi istam, tu es Romę, meus actus voluntatis primo, deinde voces, quibus ego propono tibi istam propositionẽ, tu es Romæ, dicuntur obligatio primè intentionaliter, & hoc, quando tu eam admittis. Et isti actus præfixiui habent illa signa, quæ dicuntur signa obligationis.s.pono, depono, dubiè pono, peto &c. Sed secundè intentionaliter capiendo obligationẽ: tũc in illa diffinitione est pręducatio fundamentalis, & est sensus diffinitionis. ¶ Obligatio est relatio rationis, fundata in actu pręfixiuo alicuius propõnis, qd dicitur obligatum, & terminatur ad respondentẽ, admittentem eam, & tunc est alia relatio rationis in respõdente ad opponentem, quæ etiam potest dici obligatio, quæ fundatur in ipso, mediante sua concessione, qua ipse dicitur obligatus opponenti ad sustinendam propositionẽ propositam & admissam, secundũ modum, quo admiserat. ¶ Dicitur secũdo, alicuius enunciabilis idest propositionis.s. obligati. Vnde propõ, ad quã defendendam respondẽs est obligatus, vocatur obligatum, & accipiendo obligatum substantiue, p materiali, est illa propositio. Sed pro formali, est relatiuo rationis fundata in tali propositione, & terminatur

ad

Margin notes: B — Obligatio quid. — D

E ad respondentem, qui iterum habet relationem ad illam propositionem, ad quam sustinendam est ipse obligatus. ¶ Vnde sicut in obligatione iuridica est primo obligatus: sic est hic respõdens. Et ille, cui est obligatus: sic est hic opponẽs. Et res, ad quã est debito obligatus, sic hic propositio præfixa, vel obligatum, quod est sicut debitum quoddam. ¶ Dicitur tertio, sustinendi a respondente propter suam admissionem, ibi tãgitur terminus illius relationis. Vnde sicut prime intentionaliter nõ vocat actus meus præfixiuus, præfixio, vel obligatio, nisi respondens admittat, quia si non admittit, non posui aliquam propositionem fixã, ad ita defendendã: ita etiam non est obliga-
F tio pro secunda intentione, nisi sit respondentis admissio, quæ admissio fit p illa verba concedo, admitto, volo, & sic de alijs. ¶ Dr quarta, intra tempus obligationis. Vnde tempus obligationis, est illud tẽpus, quo tenetur respondens defendere obligatũ, & durat illud tẽpus, quo ad dicit opponens, cessat tẽpus obligationis, vel respõdẽtẽ obligat noua obligatione, repugnãte primę. ¶ Dr quinto, fm illum statum, fm quem admiserat sustinendi. Vnde status non est nisi modus respondendi ad obligatũ, puta affirmatiue, negatiue, vel dubitatiue. ¶ Ex quo sequitur, ꝙ non oẽ obligatum semel admissum, quotiẽscũq; intra tẽpus obligationis pręponit, est cõcedendũ, patet de dubia positione, vt dubie pono tibi illã, Papa sedet, tu dicis, admitto, prępono iterũ, nõ respõdẽte dicẽdo, admitto, sed dubito. ¶ Similiter sequitur, qđ G non oẽ sequens ad obligatum propositum intra tempus obligationis est concedendum. ¶ Dicitur sexto & vltimo, ꝙ obligatũ est sustinendũ, pp obligationẽ factã simul cũ suis pertinẽtibus. ¶ Ad cuius euidẽtiã aduertẽ, ꝙ duplex est ptinẽs. s. sequẽs, & repugnans. ¶ Repugnans est propõ q̃ repugnat ipsi obligato, vt in priori exẽplo, hęc propõ, Papa stat, est pertinens repugnans. Et tale ptinens repugnans est in multiplici dña, quod dã. n. est repugnans obligato tantũ, quoddam obligationi tãtum, quod dam admissioni tantum, sed quia illa possunt cognosci ex multiplicatione, & descriptione pertinẽtiũ sequẽtiũ, iõ omitto. Et de illis ptinẽtibus, nõ intelligebatur in diffinitione, ꝙ H respõdẽs esset obligatus ad defendẽdũ illa fm eũdẽ statũ, secũdũ quem defendere tenet obligatũ. ¶ Sed ptinens sequẽs, est propõ, q̃ sequit formaliter fm cõsequẽtiã pro tunc non negandã (vt statim dicet) ad ipsum obligatũ, vel obligationem, vel admissionẽ &c. ¶ Vnde sequitur quod multiplex est pertines sequens, aliquod. n. est sequens ad solã positionẽ, vel depositionem, vel dubiẽ positionem. Exemplũ, vt pono tibi istã, Papa sedet, deinde pono tibi illã, aliquid est tibi positũ, hęc propõ, aliqd est tibi positum, est sequens pertinẽs ad solam positionem, ita declaretur etiam de depositione, & dubiæ positione. ¶ Aliud est enim pertinens sequẽs ad positionẽ dubiẽ positionẽ, &c. & cõcessionẽ respondẽtis simul, & non ad alterum tantum, vt pono tibi

Duplex est pertinens.

Pertinẽs sequens est multiplex.

A tibi illam, Papa ſedet, & ſi dixeris, admitto, tunc ſequitur, tu es obligatus. De illis pertinentibus proprie non intelligebatur in deffinitione, ꝙ rñdẽs dẽat illa ſuſtinere ſm eũdẽ ſtatũ, ſm quẽ ſuſtinet obligatũ, patet ſi dubie poſuero tibi illã, Papa ſedet te concedente, propono illam, tu es obligatus eſt concedenda illa propoſitio, & tamẽ obligatum dubitatur. Etiam aliquando obligatum eſt affirmatiue defendendum, vbi illa pertinentia ſimpliciter negantur, & habẽtur pro impertinentibus, vt ſi ponaẽ illa tu non ex obligatus, te concedẽte ponatur illa tu es obligatus, eſt neganda ex toto. ¶ Aliud eſt pertinens ꝙ ſequitur ad ſolum obligatum, vt ſit obligatum, tu es Romæ, ſequi-
B tur, ergo tu non es Pariſijs. Corollarium ſequitur, ꝙ interdum idẽ poteſt eſſe pertinens ſequens obligato tantum, & poſitioni tantum, vt pono tibi iſtam, aliquid eſt tibi poſitum, tunc iſta, aliquid eſt pertinens ſequens ad ſolam poſitionem. Similiter ad ſolum obligatum, ideſt ſequitur ad obligatum, & ad illud totaliter ſequitur, ꝙ nihil eſt, quam obligatum, & hoc non eſt inconueniens, ſed tamen eſſet incõueniens, ꝙ idem eſſet tantum pertinens obligato & poſitioni, cum ſit excluſiua falſa. ¶ Aliud eſt pertinens ſequens ad obligatum, cum bene cõceſſo vel conceſſis, vel ſequens ad obligatum cum oppoſito bene negati, vel negatorum. Exemplum primi ponatur iſta, omnis homo eſt Romæ, qua admiſſa, & conceſſa, ponatur iſta tu es homo, eſt vera & impertinens, ideo

Corollarium.

concedatur, deinde ponatur iſta tu C
es Romæ, eſt pertinens ſequens ad obligatum, & bene conceſſum, ſequitur enim bene, omnis homo eſt Romæ, tu es homo ergo tu es Romæ. ¶ Aduerte tamen ꝙ iſta propoſitio, tu es Romæ, eſt nunc pertinens ſequens, vt oſtenſum eſt, quia tertio loco poſitum. Sed ſi poneretur ſecundo loco hoc pacto, ſit obligatum, omnis homo eſt Romæ, qua conceſſa, ponatur iſta, tu es Romę, neganda, quia falſa, & ĩpertinens. ¶ Et ſic tunc vltra ponereẽ illa, tu es homo, ſi negas vel dubitas, negas vel dubitas ĩpertinens verum ergo male. Si concedis, ponatur iſta, tu es Romę, ſi cõcedis, concedis prius negatum, ſi negas negas ergo pertinens ſequẽs ad bene conſenſum. Reſpondetur, ꝙ il D
la tunc eſt neganda, tu es homo, quia repugnans pertinens eſt ad obligatum, puta omnis, homo eſt Romæ, & ad illam bene conceſſam, tu non es, Romę. ¶ Aduerte tamen ꝙ in illa propoſitione accipitur homo, pro eſſe reali, ſicut in illa, omnis homo eſt Romæ, & hoc communiter ſit in illis propoſitionibus. Ex hoc ſequitur corrolarium, quòd ſæpe aliqua propoſitio eſt pertinens ſequens in vno loco poſita, quæ ſi poneretur in alio loco, eſſet impertinens, & aliquando pertinens repugnans, vt patet in dicto exemplo. Exemplum ſecundę partis illius pertinentis, pono ꝙ iſtæ conuertantur, Deus eſt, & omnis homo eſt aſinus, negatur quia impertinẽs deinde ponatur iſta hæc non eſt, vera, Deus eſt, eſt admittenda, quia pertinens ſequens ad obligatum

E gatum, & ad oppositum bñ negati. Sequitur n.bene, Deus est, & homo est asinus conuertunt, sed hæc, hó est asinus, nõ est vera, ergo hec Deus est non est vera. Et de illis pertinéti bus intelligitur, ꝙ debent defendi in tpe obligationis eodé modo, sicut obligatum, saltem in multis spébus obligationis ita est. & non intelligit & non de alijs duobus pertinentib. sequentibus, puta ad solã obligationem, vel põnem, nisi pro quanto ét esset pertinentia ad obligatũ tm̃, vt ante dictum est. Et ratio huius est in promptu, quia per obligationem obligatur respondens ad sustinendum obligatum, & nõ obligatum, igitur & eius pertinentia, & non alterius. ¶Aduerte finaliter, ꝙ tot modis dr̃ pertinens repugnans, & possunt mẽbra declarari opposito modo. Vnde F pertinens est propositio, quæ habet relationem pertinentiç ad obligationem, vel obligatũ. Et hoc vel sequendo, vel repugnando, & eius oppositũ est impertinés, & est propositio, quç habet negationem illius relationis. puta quæ nec sequitur ad obligatũ, nec ei repugnat aliquo pdictorum quatuor modorũ, & sic patet, q d sit obligatio. ¶Notandum secundo ꝙ pro modo respondendi in obligatorijs supponit primo, ꝙ propõ dicit possibilis, eo ꝙ sicut per ipsam pronũc significatur significatione totali & ppositionali, ita possibile est esse. Exemplũ, vt ista, hęc est vera, homo est asinus, quia ista tota oratio, hæc est vera, homo est asinus significat istam orationem esse veram, hominem esse asinum, & ita potest esse facta noua impositio. Item Deus est & G homo est asinus conuertunt, etiam est possibilis. Similiter hęc est vera, Deus est. ¶Aduerte ꝙ ibi semper ꝓpones accipiuntur materialiter, & non personaliter, quia pręďicata cõiter in tota propositione, vt est conuerti, & esse verum, respiciunt propõnem in se, & non earum significata. Et est duplex possibile, naturaliter, & supernaturaliter. Nam ꝙ supernaturaliter est possibile, naturaliter est impossibile. ¶Supponitur secundo ꝙ propositio dr̃ impossibilis quia sicut per eam pro nunc significatur significatione totali & propõnali, ita ipossibile est esse, vt istæ, hõ est asinus, Deus non est sunt, impossibiles. Et est propõ impossibilis duplex. ¶Quædã ſm quid, vt Adã non fuit cuiusmodi est ois propõ de præterito falsa. ¶Alia simpliciter ꝙ implicat contradictionem. Et talis adhuc est duplex, vt hét Sco. 11.d.1.q. 2. Quoddã enim est, ꝙ ex intellectu suo statim includit duo contradictoria, vt homo irrationalis, & vniuersaliter, omnis ratio in se falsa. Similiter copulatiua composita ex partibus contradicentibus, vt sortes currit & sortes non currit. Alia est propositio impossibilis, ꝙ non includit ambo contradictoria in suo intellectu nec põt per consequétiam essentialem inferri ambo contradictoria ex eo sed tm̃ vnum infertur per cõsequentiam essentialem, & aliud per consequentiam accidentalem, & extrinsecam, vt hõ non est risibilis, sequitur vnũ contradictorium per locũ intrinsecum. s. ergo non est risibilis,

Pertinés quid.

Suppõnes aliq.

Possibile é duplex.

H

A lis, sed aliud put?, hō est risibilis, nō nisi per consequentiam extrinsecā ad ly risibile. Item bene sequitur, hō nō risibilis, ergo hō est rōnalis, quia cōsequens est necessarium, & est hō ergo est rationalis. Sed alia pars contradictionis puta homo non est rōnalis non sequitur per consequentiā intrinsecam. i. quæ tenet per intrinsecam quidditatē hominis, sed solū a negatiōe posterioris ad negationē prioris. ¶ Supponitur tertio, ꝙ ꝓpō necessaria est cuius opposita est impossibilis. Et est duplex. Secundū q̄d puta p̄terita vera, vt Adā fuit. Simpliciter, ꝙ opponitur ipossibili simpliciter. Et tale est duplex per oppositum ad impossibile. Quoddā opponitur impossibili simpliciter primo mō, vt hō est aīal rōnale. Aliud oppo-
B nitur impossibili scdo modo, vt hō est risibilis. ¶ Supponitur quarto, ꝙ quis pōt se obligare ad possibile, aut naturaliter, aut supnaturaliter, aut ad impossibile ₰m quid, aut necessarium negādum ₰m quid, aut impossibile simpliciter, ꝙ tñ non includit contradictoria in suo intellectu, aut ad necessariū negandum simpliciter ꝙ tñ nō opponitur impossibili, icludenti duo contradictoria in suo intellectu, vt statim videbit. Supponit quinto, ꝙ oēs nostræ disputationes & rñsiones debēt accipi, ac si fierēt in eodē instāti. His suppositis, ponunt aliquæ ꝓpositiones, ad sciendū, quo modo quis debeat rñdere in obligationibus, quę valent saltem in pluribus speciebus obligationis. ¶ Prima

Q̄ñ obligatiōib. respondēdum.

propositio, seu regula est, omne possibile siue naturaliter, siue supernaturaliter, & omne impossibile ₰m C quid, s. & necessariū ₰m quid, siue ponatur, siue deponatur siue dubiè ponatur à sciente ipsum esse tale, est admittendum. Probatur, quia non est maior ratio de vno possibili, q̄ de alio, sed aliq̄ñ est oīmodo admittenda, vt patet de illa tu es Romæ, ergo quælibet de impossibili ₰m quid. Etiā de necessario ₰m quid, patet, q̄a talia simpliciter sunt possibilia, igiť sunt admittenda, sicut possibilia. Sequiť ex illa propōne, ꝙ pertinens repugnans obligationi, vel admissioni vel bonæ rñsioni est admittendum. Exemplū vt illa. tu non es obligatus, nihil est tibi positū tu admittis duo contradictoria, tu male respondes, tu negas obligatum cōcessum, & sic de alijs, quia oēs tales propōnes sunt simpliciter possibiles, licet aliqui vo D luerunt dicere, ꝙ non essent admittendæ. ¶ Secunda propō omnē, impossibile, ꝙ statim ex intellectu suo includit duo cōtradictoria, nō pt admitti, tñ illa, q̄ ex intellectu suo vnū cōtradictoriorū includit, & aliud nō nisi per cōsequentiā accidētalē, vel ꝑ locos extrinsecos, bñ vr̄ posse admitti. Ista propositio, quantum ad secūdā partem, est contra omnes formæ doctores in hac arte, sed Sco. in 11. d. 1. q. 2. in principio, ponit illā propōnem in forma, & teputo eam esse veram. Et probatur ista propositio pro prima parte, quia admisso tali impossibili nullæ regulæ disputationis pñt sustineri, imo illico oportet cōcedere duo cōtradictoria. Scda pars proba tur per locum à contradictorio, quia tali impossibili posi-

E to possunt adhuc sustineri regulæ disputationis, puta ꝙ non concedat duo contradictoria, ꝙ non idem affirmet & neget, ergo est admittenda cōsequentia patet per locum à cōtrario. Ideo enim aliqua positio nō admittitur, quia ipsa admissa, non potest respondens respondere, quin immediate esset in meta. Antecedēs probat Sco. ibidem, quia respōdens potest concedere sequens, consequētia essentiali, & negare repugnans. Et si inferatur repugnans, sequens per locum extrinsecum, vel cōsequētia accidentalis, negandum est illud sequi, quia propositio illa, per quam talis consequentia teneret destruit expositione. Ad illam probationem nota pro regula, ad respondendum positioni tali īpossibili, qā postea eā
F non ponam. Exemplum regulæ posui in secunda suppositione illius notabilis. ¶Et si contra hoc arguatur ex impossibili sequitur quodlibet, vt vult Scot. in præallegato loco, & idem Scot dist. 1. sententiarum q. 3. ergo non potest talis positio sustineri sine concessione duorum contradictoriorum, & per consequens nulla est talis admissio. ¶ Dr ex verbis Sco. in 11. dist. 1. vt supra, si bene inspicies, habes responsionem, puta, ꝙ hoc est per consequentias extrinsecas, quas pro tunc negant. Potest ēt illa cōsequentia probari, vt Scot. probat ibidem, quia Augustinus, Ricardus Aristoteles cōcesserunt tales positiones &c. ¶Ex quo sequitur declaratio illius dicti ꝙ posuit Scot. in 8. dist. 1. q. 5. ꝙ ad impossibile, non sequitur impossibilius, ita ergo oportet sustineri tale impossibile, ꝙ non G concedatur impossibile, concludens duo contradictoria in suo intellectu nec oportet negare necessarium oppositum tali impossibili, includente duo cōtradictoria in suo intellectu. ¶Et nota illa quę hic dixi de positione impossibilis cū sua declaratione, quia quecūq; post hac dicā, vel quascunque regulas posuero (ne materia simul confundatur) intelligi volo de possibili, & nō de impossibili. ¶Tertia propositio omne possibile admissum in toto tempore obligationis, ita est defendendum secūdum cum statum quo semel admissum est, vt non cōcedatur aliquod impossibile simpliciter, licet bene secundum q̄d nec, vt negetur aliquod necessarium simpliciter, licet bene secūdum q̄d. H
Probatur ista propositio, primo quo ad eius præsuppositum, quia omne semel admissum, quotiens iterum proponitur, in tempore obligationis est admittendum, vt patuit in diffinitionis declaratione obligationis. Sed prima pars eius probatur, quia ad possibile non sequitur necessario impossibile simpliciter, cum antecedens possit esse verum sine consequēte. Etiam patet ex Aristotele primo priorum. ¶Sed ꝙ possit admitti impossibile secundū quid probatur, quia potest esse pertinens sequens. Probo assumptō, pono ꝙ in instanti primo iustificeris, & in eodem instāti ponam tibi illam tu nunquam fuisti iustus, concedenda est, quia vera. ¶ Deinde post instans, adhuc tamē in tempore obligationis, pono illam tu nunquam fuisti iustus, concedē-

Cap. de mixtionibus.

da

A da, quia semel concessa. Et si posuissem secundo loco illam, tu fuisti iustus, negāda esset ibi, igit conceditur impossibile fm quid in primo, & negat necessarium fm quid in secundo. Et intellige illam primā partem ꝓpositionis, nisi esset facta obligatio ad hoc, vt si ponerem tibi istā, tu concedis duo cōtradictoria, quæ est possibilis. ¶ Deinde ponerem tibi istam, tu concedis duo contradictoria. Vel ponere primo illam, tu concedis impossibile deinde iterum eandē. Secunda pars probatur, quia pp nullum falsum oportet negare necessarium, nec pp negationem alicuius veri non oportet negare necessarium simpliciter, licet bene fm quid, vt dictum est. ¶ Quarta propo B sitio, ad omne impertinens est eodē modo respondendum in tempore obligationis, sicut respondetur extra nisi eius veritas variaretur propter concessionē, vt si illa præponeretur post factam obligationē, tu non est obligatus, tunc esset negāda licet sit impertinens ad obligatum, quia eius veritas est variata. Sed oē pertinens, repugnans saltē obligato, est negandum. Probatur prima pars, qa pp obligationem non oportet variare responsiones talium. Secūda pars probat quia alias concederent incōpossibilia, & sic impossibile, quia copulatiuam compositam ex partibus contradicentibus, cum disputationes debeant referri ad idem instās. ¶ Quinta propō, oē illud, qđ sequit ex cōcesso, vel cōcessis, vel ex opposito bñ negati, vel negatorū scitū esse, tale est concedendū, illa propō est satis declarata supra in primo notabili, vbi diximus de pertinētib. ¶ Sexta propō, concedēs possibile naturaliter, non debet propterea negare cōsequētias naturales, vt pono te esse Romę, deinde pono illā, tu non es Parisijs, illa cōsequētia nō est negāda, qa idē nō pōt esse in duob. locis. Sed cōcedēs possibile supernaturaliter, pōt negare cōsequentias naturales, puta pono illā, tu es Romæ, ergo non Parisijs, si ponatur idem corpus in duobus locis. Similiter albedo est, ergo album est, illa consequētia est neganda tenendo ꝙ albeo esset sine subiecto. ¶ Septima ꝓpō, in tpe obligationis nō est incōueniēs cōcedere falsū, & negare ꝓpriū actū, imo cōcedere se male rñdere, & concedere se concedere falsum, licet si extra tempus obligationis duceretur ad hoc, vt oporteret fateri se male respondisse, esset inconueniens, immo in Meta. illa propō declarabit postea in multis exemplis. ¶ Vnde aduerte, si quis vult inquirere, an quis bene respondebat in tempore obligationis, dicat, cedat tempus obligationis, & sic tunc potest ostendere eum malè respondisse contra propositiones dictas, puto vel dicendas, tunc talis est in Meta. ¶ Octaua propositio, non tenetur respondens arguentem certificare in tempore obligationis de omni quæstione & casu. Probatur proponendo, ꝙ sorte solo existente in scholis, ponat ei ista, sortes nō est in scholis, qua admissa, ponatur ipsi ista, aliquis homo est in scholis, concedatur, quia vera & impertinens. Si tunc petatur a sorte, quis

D

C

E quis est ille homo, qui est in scholis istis? nō cogit fortē eū certificare, quia quocunq; alio homine ostēso, concedat falsum, & impertinens. Si seipsum ostendat, concedit contradictoriū obligati. ¶ Vnde sequit, aliquā indefinitā esse concedēdam, cuius quodlibet singulare est negandū. ¶ Secundo sequit, quod in casu vlis est concedenda, cuius quælibet singularis est negāda, vt posito ꝙ tm̄ duo sint hoīes, puta, sortes & Plato, & taceāt, tūc ponat ista, oīs hō loquit, qua admissa, q̄a possibilis, ponat ista, sortes loquit negāda est, q̄a falsa & impertinens. Ponat ista dein de, Plato loqtur, neganda similiter, q̄a falsa & impertinēs. Non. n. sequi F tur, oīs hō loquitur, ergo sortes: Sed cōtra tu dicis, concedis vl'e, & negas quodlibet singulare, ergo male rn̄des, cōcedatur. Vel dic, ꝙ non, quia obligatio requirit. ¶ Notandum tertio circa spēs obligationis. Vnde vna opinio est, quæ dicit, ꝙ tantum tres sunt species obligationis, puta positio, depositio, & dubiē positio, aliæ enim puta petitio, impositio, & sit verum, ad positionem reducuntur, quia eius sunt species. Probatur illa opinio, quia tantum tres sunt status. igitur. ¶ Sed cōmuniter alij sunt in oppositum. & similiter Sco. in 39. dist. 3. in tertio art. vbi ponit petitionē, speciē distinctam cōtra positionē, & per consequens non continetur sub positione, consequentia probat a simili. Dicendū igitur ꝙ sex sunt species obligationis, & hoc distinguendo eas ex parte obligationis, vt videbitur, de vnaquaque suo

Sex sunt spēs obligationis.

loco. ¶ Prima species vocatur positio, quæ sic describitur, est obligatio G alicuius enunciabilis, sustinendi affirmatiue. Vel clarius vt dicit Scot. in prællegato passu: Positio est species obligationis, quæ obligat respōdentium ad sustinendum, positum tanquam verum, & adde, vel tanquā possibile ex sua ratione formali. De qua specie ponuntur aliquæ propositiones. ¶ Prima, ꝙ per illam speciem possunt admitti omnia possibilia, tanquā vera, & oīa ipossibilia, q̄ nō includūt cōtradictoria in suo primo intellectu tanq̄ possibilia ex rōne formali terminorū, sic ꝙ ex rōne formali terminorū nō est impossibilitas, vt hō nō est risibilis, s̄m ꝙ dictum est in duab. primis propōnib. H prædcedētis notabilis. ¶ Secunda propō, oē positū, & admissum intra tp̄s obligationis sub forma positi, ꝓpositū, est concedēdū. Patet ille propō ex dictis in primo & sc̄do notabilibus. ¶ Et primo soluit illud sophisma, pono tibi illā, alter istorum est risibilis, demonstrando asinum & sortē, cōcedatur, quia vera. ¶ Deinde pono illā, sortes est risibilis, concedenda, quia eadē est cū prima. ¶ Deinde pono istam, alter istorū est ribilis, si negas, negas positū, prius cōcessum, si concedis. Arguitur bene sequitur, alter istorū, puta sortes, est risibilis, & alter istorū est risibilis, sed alter istorū alius a sorte est asinus, ergo asinus est risibilis. Respondeo nō cōcedendo illam secundo propositā, alter istorū est asinus, quia tunc accipitur relatiue, & ita prius non accipiebat, quia nunc aliquid præcessit, sed prius

A prius indefinite accipiebatur. ¶ Tertia propositio, positio est duplex. s. simplex, & composita. Simplex est, in qua ponit propõ cathegorica; Et talis est multiplex, quędã repugnat positioni, quędã repugnat admissioni, quędã his ambabus simul, quędã nec positioni, nec admissioni. Et tales dicuntur simpliciter positiones. ¶ Quędã dicunt similes, quędam dissimiles, partes patebũt. ¶ Quarta propõ, oĩs positio simplex, repugnãs positioni in se, est admittenda. Aliqui illam propõnem nõ concedunt. Probatur tamẽ quia omnis talis est possibilis, igitur. Exẽplũ huius propositionis, pono tibi illã, nihil est tibi positũ, concedenda est ẜm illam propositionem. Deinde pono illam, B aliquid est tibi positum, cum sit oppositum positi, non est dubitãda nec concedenda, sed neganda. Si negas, contra, posui tibi istam, nihil est tibi positũ, licet ista est aliquid, ergo solui tibi aliquid. Rñdeo concedendo positũ, & negãdo illã, aliquid est tibi positũ, esto ꝙ sit pertinens, sequens ad positionem, non tñ ad obligatũ, & per consequẽs reputabit pro impertinenti. Et ad probationẽ negatur maior, qa repugnãs. Sed contra, rei veritas est, ꝙ aliquid est tibi positum, sed tu negas illud verũ, & nõ es obligatus, qa nihil est tibi positum, ergo male respondes. Respõdetur concedendo maiorem, minorẽ, & totũ pro tempore obligationis, cadente autẽ tempore obligationis, negabo minorẽ pro vtraque sui parte, & per cõsequens conclusionem. Vel aliter negatur maior in tempore obligationis. Vel tertio negatur minor, cõcedẽdo maiorẽ. Prima est melior, & secunda similiter. ¶ Quinta C propõ, positio simplex, repugnãs admissioni, est concedẽda. Probat, cõtra aliquos in hac arte, sicut pcedẽs, de qua propõne sit hoc exẽplũ, pono tibi istam, tu non es, quia possibilis cõcedatur. De hinc pono tibi illam, tu admittis aliquid, videtur ꝙ eam non possis negare, cum admisisti illam, tu non es. Si ergo concedis, pono tũc vltra tibi illã, tu es, quã si concedis, aut dubitas, igitur oppositum positi concedis, aut dubitas, quod tamen est secundum regulas negãdũ. Si negas, ergo negas sequens ex bene concesso, vel ex aliquo dubio, vt bene sequit, tu aliquid admittis, ergo tu es, si ãns est concessum, ergo & D consequens. Si dubium similiter & consequens, & non negandum, sed vel admittendum, vel dubitandum ergo eius oppositũ quod est ipsum positum principale. Rñdetur, negãdo illã, tu admittis aliquid: Et similiter nego, ꝙ admisi illud positũ, tu nõ es, qa repugnat obligato, sed cedente tẽpore obligationis, concedo me negasse verũ, & ꝙ illa sit mihi posita, sed tũc nihil concluditur contra positũ, nec male respondi, qa ita exigebat obligatio. Sed cõtra, ponatur tibi ista tu es, si cõcedis, oppsitũ positi ergo cõcedis. Si negas tunc, sic bene sequitur, tu negas, vel dubitas, ergo tu es. Respondetur, negando positũ, ad improbationẽ negatur antecedens. ¶ Sexta propositio, positio repugnãs põni, & admissioni simul, est admittẽda, illa similiter, sicut pcedens-

I dentes duæ, est contra aliquos, sed probatur vt præcedétes, qa est possibilis, igitur. De qua propóne sit hoc exéplū, pono tibi illā, tu nó es obligatus, qua admissa, cū sit possibilis, pono de hinc tibi illā, tu es obligatus, quā si cócedis, aut dubitas, oppositū, igit̄ positi cócedis, aut dubitas: Si negas, contra, posui tibi illam, tu nó es obligatus, & tu admisisti eā, ergo es obligatus. R̄ndet̄, concedendo positum principale, negādo f̄m, puta, ꝙ sim obligatus, qa ei repugnat. Ad improbationé negando añs pro vtraque sui parte, prout vna sequit̄ aliam, licet vtraque seorsum concederem, quia impertinens vera, quæ simpliciter dr̄ pó sine addito. ¶ Septima propositio, omnis positio simplex, non repugnans admissioni & F positioni simul, est admittenda, illā tenent omnes, probatur quia possibilis est, igitur. Exemplum huius datū est in fine primi notabilis, puta, omnis est Romę. ¶ Deinde tu es Romæ, deinde tu es hó deinde iterum tu es Romæ, vt ibi declaratum fuit. Aliqui hic dñt admittendo illam, tu es homo, & cum infertur, ergo tu es Romæ, quod est contra prius cócessum, dicunt ꝙ vtraque pars copulatiuæ potest esse vera, non tamé cópossibilis, & sic non sequitur cóclusio. ¶ Sed hoc est destruere oém modū arguendi. Aliud exemplum, pono tibi illam, tu differs a chimera, si cócedis, pono illā, chimera est, si negas, negas ꝑtinens sequés, si cócedis impossibile. ¶ Item ponat̄ illa, aliqua res nó est, si cócedis, ponat̄ ista, omnis res est, si concedis, concedis

G igitur oppositum positi, si negas vel dubitas, igitur necessarium propter possibile negas, vel dubitas. R̄ndet̄ nó admittédo posita, quia sunt impossibilia. Aliud exemplū, póonatur tibi ista, hó est asinus, est tibi positū, & a te concessum, concede, nā possibile est te male respondisse. ¶ Deinde pono tibi illā, hó est asinus, q̄ si concedis, aut dubitas, igit̄ ipossibile simpliciter cócedis, aut dubitas ꝓpter possibile. Si negas, cótra, illud est tibi positū, & a te admissum, ergó est concedendū Si tu eam négas, ergo male r̄ndes. R̄ndet̄ primo, concedendo penultimā consequentiā cū añte, & consequente, sed nego minoré vltimę consequentiæ, puta ꝙ ego ea negatiui, tanq̄ repugnans bonæ r̄nsioni, quotiens tñ tibi proponitur, nega eā. Vel secundo dic, negando vltimam consequentiā s. ꝙ ergo male respondis, concedendo ꝓcedétia, quia obligatū hoc exigit. Vel tertio concedendo ét vltimā consequétiā, sed hoc est in tp̄e obligationis. H Aliud exéplū, ponat̄ tibi ista, tantū Deū esse Deū, est tibi positū, admittatur qa possibilis. ¶ Deinde ponatur ista Deus est Deus, est tibi positū, cócedat̄ quia sequens ad positū, vt ꝑiacés ad exclusiuā. Sed cótra, Deus est Deus, est tibi positū, ergo aliud, q̄ tātū Deū esse Deū, est tibi positū, cócedo cósequétiā & cósequés, qa sensus est, alia propó, q̄ illa tm̄ Deus est Deus, est tibi posita, quia eius pars, vel præiacens. ¶ Sed contra, aliud q̄ tm̄ Deum esse Deū, est tibi positum, ergo non tm̄ Deum esse Deū, est tibi positum, consequentia probat ab exponen-

A ponente ad expositam. Respondetur distinguendo consequens, vel enim accipitur ly tantum, vt facit exclusionem ad ly Deum, tunc est falsa, & non valet consequentia, & sensus est, nō tātum Deus est Deus, illa propō est tibi posita. Aut facit exclusionem ad ly positū, vt sit sensus, nō tm̄ hæc ꝓpositio, Deus est Deus, est tibi posita, & sic concedo consequentiā, & hoc non repugnat pōni, tamen potest diuersimode solui, & possunt fieri plures deceptiones ī hoc, ꝙ ly tantū facit exclusionē ad ly positū, vel ad ly Deum. ¶ Per hoc soluitur tale argumentū, stante priori positione ponatur ista, nihil aliud q̄ Deum esse Deum, est tibi positū & vltra aliud, quā Deū esse Deū, est
B tibi positum. probatur, quia hæc tantum Deus est Deus, est tibi positū, & illa est alia ab ista, Deus est Deus, ergo &c. Negabitur ista, aliud quam Deum esse Deū, est tibi positū, cum sua probatione. ¶ Per hoc soluitur ēt illud, sit rei veritas, ꝙ sortes & plato sint Romæ, pono tibi istā, tantū alter istorū est Romæ, admittitur. ¶ Deinde ponatur illa vterq; istorū est Romæ quæ est admittēda, qa vera & impertinēs, quia vterque istorum est alter istorū, & tunc si inferatur, ergo non tantū alter istorū est Romæ. Dicitur ꝙ si primū positū exponitur gratia possibilitatis, secundū postea non est concedendū, tanquā ei repugnans, si vero gratia alietatis, concedatur, & negabitur consequētia vltima, quia vterq; istorū est alter istorum quia accipitur, alter, indefinitè. ¶ Octaua, quādocūque propositiones ponuntur esse similes, nō C faciendo mentionē de adæquato significato respondendum est ad eas, sicut extra puta negando, affirmando, vel dubitando. Sed ad primā propónē esse falsam, vel vera rn̄deaī, sicut extra, & ad secūdā, sicut ad primā. Probaī illa propō p exēplū, & ꝓsuppono, ꝙ ꝓpōnes esse similes, est eas esse similes in veritate vel falsitate, hoc supposito, ponaī tale exēplū. Sit rei veritas, ꝙ tu sis in Friburgo, tunc pono tibi istam, tu es in Friburgo, & tu es in Liuonia, sunt similes, concede, quia possibilis est. ¶ Deinde pono tibi illā, tu es in Friburgo, quæ nō vr̄ esse negāda, qa verū & impertinēs, non. n. sequiī tu es in Friburgo, & tu es in Liuonia, sunt similes ergo tu es in Liuonia, cū an̄s possit esse verū, mutatis earū sign̄atis siue consequente. Si igiī cōcedis, contra, concedis falsum, & impertinēs, ꝙ sit impertinēs patet. Quod sit falsum, ꝓbaī, qa propono tibi illā, tu es in Liuonia, quā non possis cōcedere, quia falsum & impertinēs, tūc si hæc est falsa, tu es in Liuonia, ergo hæc, tu es in Friburgo. Rn̄detur ꝙ concedenda est illa, tu es in Friburgo, qa verū impertinēs, & negāda illa, tu es in Liuonia, quia falsa impertinens. Et qn̄ dr̄, sunt similes, verum est, & ergo si cōcederē vnā esse verā, & reliquā, si vnā falsam, & reliq̄, qn̄ igitur diceī hæc est vera, tu es in Friburgo, cōcedēdo, ergo hæc est vera, tu es in Liuonia: Nā tunc stant termini personaliter, non est tunc concedenda, sed neganda. ¶ Nona propō, qn̄ ponunī propōnes adæquatæ

Cc 3 signi-

E significãdo, sicut nũc significant, quarũ vna alteri cõtradictoriè repugnat, vel vna est simpliciter impossibilis, nõ est casus admittendus, vt sortes sedet, sortes nõ sedet: Deus est, & hõ est asinus. Sed qñ ponuntur adæquatè significando duas esse similes: quarum vna sequitur ad contradictoriũ alterius, tũc ambę sunt veræ, vt tibi cõcluditur, & tu nescis tibi cõcludi, sunt similes, fm adæquatũ significatũ, qđ quodlibet nũc habet. Admisso casu ponaẽ ista, tibi concluditur est verũ, & etiã ista, tu nescis tibi concludi est verũ, quia si diceres secũdã esse falsam: ergo eius oppositũ esset verũ. s. tu scis tibi cõcludi, & tũc bene sequitur, tu scis tibi concludi, ergo tibi concluditur. Vide quõ diuersimodè esset respondendũ, si non ponerentur cum adæquato significato. ¶ Decima propõ, si ponerentur duæ propõnes fm adæquatã significationẽ esse similes, & ex quarũ vna sequitur oppositũ alterius, tales ambæ sũt similes in falsitate, & ambæ negandæ. Sed si ponerentur propõnes similes in adæquata significatione, quæ sunt impertinentes inuicẽ, tunc possunt esse similes in veritate & falsitate, & possunt negari, vel cõcedi. Exẽplum primę partis, vt tibi concluditur, & tu nõ scis tibi concludi, tu es albus, & tu nõ es coloratus, quæ ambæ sunt concedendę esse falsas, & negãdas. ¶ Si dicas ꝙ nõ sunt falsæ: arguiẽ sic: ergo illa est vera, tu es albus, & seqtur, ergo es coloratus, & sic cõsequẽs erit verũ, & sic illæ duæ erunt verę, tu es coloratus, & tu nõ es coloratus. Exẽplũ secũdæ partis: tu es homo, & tu curris, si prima proponaẽ, & conceditur vel esse vera, ita ẽt dic de secũda. ¶ Vndecima propõ, quãcũque proponũtur duæ propõnes dissimiles esse, non dicẽdo de adęquata significatione, respõdendũ est ad eas intra tẽpus, sicut extra. Tñ ad primã propositã esse verã, respõdendũ, sicut extra tempus obligationis, & ad aliã dissimiliter. prima pars potest declarari ex octaua propositione, secunda pars patet, & pono, ꝙ istę sint dissimiles: tu es hõ, & tu es animal, vel melius: tu es in Liuonia, & es in Friburgo, concedatur. ¶ Deinde ponaẽ ista: tu es in Liuonia, est vera, nego, quia est falsa, ponatur illa, tu es in Friburgo, est verum, nego, dico ꝙ similiter est falsa, contra, est impertinens verum, dico ꝙ non, immo est pertinens repugnans. ¶ Duodecima propositio, quãdo ponũtur duæ propositiones esse dissimiles secundum adęquatam significationem, quarũ vna cum altera conuertitur, non admittendus est casus, sed si vna est necessaria, & alia contingens vel impossibilis, necessaria est concedenda, & impossibilis, vel contingens neganda. Prima pars patet ꝑ hoc exẽplũ, homo est risibilis, & rationale est risibile, sunt dissimiles, proponaẽ tũc illa, homo est risibilis, impertinens vera: igitur concedenda: deinde rationale est risibile, si concedis, igitur non sunt dissimiles secundum adæquatam significationem, si negas, negas ergo necessarium propter verũ, & possibile: igitur casus non est admittẽdus. Secunda pars patet ꝑ hoc exẽplũ, Deus est, & hõ est asinus, fm.

adę-

A adæquatā significationē sunt dissimi les. ¶ Decima tertia propō: si ponuntur duæ cōtingentes propositiones, secundum adæquatam significationem dissimiles, quarum vna tamen antecedit ad aliā, & nō econtra: antecedens vbicunq; ponitur, semper est negandum, & consequens est concedēdū, vt tu curris & tu moueris, sed si sunt omnino impertinētes, ad primā respōdeatur, sicut extra, ad aliā vero dissimiliter. ¶ Sequūtur nūc aliquæ propositiones de positione composita. ¶ Et primo supponitur, q positionū cōpositarū, aliqua est copulatiua, aliqua disiūctiua, aliqua dependēs. ¶ Tūc sit prima propō, & hoc de disiūctiua: nulla pars disiūctiuę est sequēs ad ipsam totā formaliter, licet

Positio cōposita triplex.

B bene qñ vna pars est simpliciter impossibilis, altera verō possibilis, tunc possibilis sit sequens ad ipsam in cōsequentia necessaria. Prima pars patet, qa ad veritatē disiunctiuæ, nulla pars formaliter est vera. Scđa pars pbatur, qa si tota disiūctiua est vera, oportet vnā partē esse verā, & impossibilis nō pōt: ergō possibilis. ¶ Ita ētdic, q qñ disiunctiua est cōposita ex partibus, quarū vna sequit ad aliā, tūc illa, q̄ sequitur ex alia, est pertinēs ad disiūctiuā verā, vt tu curris, vel moueris, ly moueris est sequens ad disiūctiuā. ¶ Circa istam propositionē soluitur hoc sophisma, pono illā, sortes currit, vel plato disputat, conceditur quia possibilis, deinde ponat ista, sortes currit, dubitanda est, sicut extra. Deinde pono illam, plato disputat, si cōcedis dubitabile impertinens, eodē modo si negas, si

Sophisma.

dubitas, contra, tota disiunctiua est C concessa, & prima pars est negata, ergo secunda est concedenda. Respondetur, q non est inconueniens concedere disiunctiuam, & dubitare de vtraq; eius parte. Iterum ponatur illa, tu es in Liuonia, vel homo est asinus, qua concessa ponatur illa, tu es in Liuonia, quia est falsa, neganda est. Deinde illa, hō est asinus, si negetur, ergo male tota disiunctiua est cōcessā, si concedatur, igitur impossibile propter possibile. Respōdetur, cōcedēdo illam, tu es in Liuonia, & nego, q nunc sit impertinens. Item, ponatur illa; Antichristus est vel Antichristus currit, qua admissa, pono illam; Antichristus est, videtur neganda, quia falsa & impertinens. Si concedis, proponitur iterum illa, Antichristus est, & tunc si negas, negas se D quens, ex concessis concedendum, igitur oppositum prius negati. Respōdetur concedendo illā; Antichristus est, & dico, q nunc est pertinēs. Secūda propositio, copulatiua est cōcedenda, esto q aliqua eius pars repugnet positioni. Exēplū, sit rei veritas, q nullus currat, ponatur ista, oīs homo currit, & nihil est tibi positū, qua concessa, ponatur ista, tu non es obligatus, videtur concedēda, quia sequens pertinens cum nihil sit tibi positum, nec es obligatus per aliam speciem. Deinde illa ponatur, omnis homo currit, si negas, igitur pertinens sequens, si cōcedis, igitur falsum concedis, non obligatus. Dico, concedendo in tempore obligationis, igitur male respondeo, concedendo, sed hoc negabo extra, quia.

E negabo, me non fuisse obligatum. ¶ Itē soluitur illud sophisma, sorte sedēte ponatur ista, sortes currit, & nulla copulatiua est tibi posita, qua cōcessa, ponaē illa, sortes currit, concedēda, quia est sequens. Deinde ponatur ista, tu non es obligatus, q̄ videtur concedenda, quia nulla copulatiua est tibi posita, & nihil aliud tibi posui, q̄ copulatiuam, igitur non es obligatus, si concedis, igitur ponatur ista, sortes currit, si concedis, igitur falsum concedis non obligatus. Si negas, aut dubitas, igitur prius cōcessum negas, aut dubitas. Respondetur negando, ꝙ non sis obligatus, & similiter ꝙ nihil aliud tibi posui, q̄ copulatiuam, quia copulatiuā ponendo, ponitur quælibet pars. ¶ Itē ponatur ista, aliquis homo est Parisiis, & nullus alius a te est Parisiis, quæ admissa, ponitur illa, tu es Parisijs, quam videris non posse negare, quia est sequens, sequitur enim, aliquis homo est Parisijs, & nullus alius est a te, ergo tu, si concedis, igitur concedis falsum & impertinens. Respondetur negando illam, tu es Parisijs. Ad probationem dicitur, ꝙ non sit sequens, quia te mortuo, antecedens potest esse verum sine consequente, puta quòd aliquis esset Parisijs, & etiam nullus alius à te, quia tunc nullus diceretur alius à te, & tamen tu non esses Parisijs. ¶ Tertia ꝑpositio, positio dependens, quæ est, quando aliquid ponitur sub conditione, potest admitti, & cōtinet sub se positionem cadentem, & renascētem. Exemplum de positione dependente in se, ponatur ista, si affirmatiue respondebis ad primum tibi positum à me, te esse regem sit tibi pōsitum, qua cōcessa ponatur ista, tu nō es rex, quam si concedis igitur oppositum positi concedis, quia cū tūc affirmatiue respondes, ergo te esse regem est tibi positum, & tu non es rex, est eius oppositum. Si negas, negas verum & impertinens. Respondetur concedendo illam, tu non es rex, sed nego quòd affirmatiue respondeo, & similiter quod est primum mihi positum, tanquam repugnans positioni, cum prius sit illa posita: tu es rex, si affirmatiue respondes. Vel concede, te male respondere, & totum in tempore tamen obligationis. ¶ Item aliud exemplum, sortes dabit platoni denarium, si ei obuiauerit, & non aliter, & plato nō obuiabit sorti, si sortes det illi denarium, quam admissa, ponatur ista, sortes dabit platoni denarium, si cōcedis: ergo plato sorti non obuiabit per secundam partem, & vltra: ergo non dabit platoni denarium. ¶ Item sortes vult comedere, si plato vult comedere, & non aliter, & plato non vult comedere, si sortes vult comedere: omnia ista non admittuntur, quia includunt cōtradictoria. ¶ Sed propositione cadente, quę scilicet cadit præter hoc, quod dicatur, cedat tempus obligationis, sit hoc exemplum, sit sortes in veritate niger, tūc pono tibi istam: sortes est albus, donec posuero aliquod tibi negandū, qua concessa, pono illam, sortes est niger, quam si negas, negas aut dubitas verum impertinens. Quod verum patet, quòd impertinens, quia cum

A cum negas fortem esse album, non est plus tibi positum, concede igitur. Sed contra, tu concedis illam, sortes est niger: ergo nó est aliquod tibi negandum positum, & vltra ergo sortem esse album est tibi positũ: ergo oppositum eius concedis. Respondetur negando illam, tu concedis illam, sortes est niger, quia repugnat bonæ responsioni. ¶ Sed pro positione cadente & renascēte ponitur tale exēplum, vnde positio dicitur cadens, & renascens, quando sine nouo signo obligatiuo, desinit esse positum, & deinde iterum sit positum, & iterum desinit, vt te negatiue respondere, sit tibi positum, quamdiu est verum, & quando non est verũ, non sit tibi positum, & quando iterũ est B verum, sit tibi positum, quo admisso pono tibi illam, tu negatiue respondes, si negas vel dubitas, negas positum cum enim dicis, nego, negatiue respondendum, & si est sic ergo est verum, te negatiue respondere, & per consequens est tibi positum. Si concedis, tunc sic arguitur. bene sequitur, tu concedis te negatiue respondere: ergo falsum est, te negatiue respondere: ergo te negatiue respondere non est tibi positum, & sic concedis falsum non obligatus. Respondetur, concedendo positum, & nego illud, quod negatiue respondeo, & nego me vltra negare. ¶ Notandũ quarto circa alias species obligationis, puta circa impositionem, depositionem, petitionem, & sic verum. Et primo dicēdum aliquid de impositione. Vnde impositio est obligatio, qua mediante aliquod complexum vel incomplexum, complexe vel incomplexe imponitur ad significandum. ¶ Aduerte pro illa diffinitione, quòd duplex est impositio, absoluta scilicet, & dependens. Dependens, quando imponitur aliquid ad significandum rē, non determinatā, nec manifestam respondenti, vt impono, ꝙ, a, significet primũ proponendum à me. ¶ Absoluta est, quando imponitur ad determinatā rem significandum. Et quælibet est duplex, aut. n. fit per complexum cōgruum aut incongrúum. Item quælibet potest fieri, aut in ponendo cōplexum ad significādum aliquod incomplexũ, aut complexum. Similiter potest fieri in ponendo aliquod incomplexum ad significandum aliquod complexum vel incomplexũ, D vt videbuntur illa in exemplis. Hoc supposito ponuntur aliquæ propositiones de impositione. ¶ Prima propositio: omne impositum, & admissum, quotiescunq; intra tempus obligationis proponitur, est concedendum, & omne impositum est impertinens suæ impositioni. Prima pars patet. ¶ Pro secunda nota, ꝙ impositũ est oratio, vel dictio, quæ est imposita ad significandum. Sed impositio est tota oratio, qua impono aliquid, vt dicendo, impono, ꝙ hoīem esse asinum, significet Deum esse: tota illa oratio dicitur impositio. Sed illa: homo est asinus, est impositum, & impositio est obligatum, & non impositum. Vnde sequitur, quòd cōsequētia non valet, qua arguitur a terminis secundæ intentionis ad terminos primæ intentionis. Et patet,

Imposi- tio qd & quotu- plex.

C

Regula imposi- tionis.

F tet, quo illæ ꝯñtię non valēt. A significat hominem, b significat risibile: ergo a est b. Item patet quo quidam in principio sophismatū multum est deceptus, vbi dicit, ꝙ, a, significet ois homo, & similiter b, tunc hæc est vera, a est aliquid, & tamen nihil est b. Similiter b, & a, conuertuntur, & tñ, a, non est, b. nec econuerso. Sed contra secundam partem propositionis arguitur, tamen cōiter, postq̄ imposuimus aliquid, inferimus impositū simpliciter, vt impono, ꝙ, a, significet hoiem, tunc hęc est vera, a est risibilis. Dico ꝙ hoc est ex vsu vtētiū, & qui accipiunt terminos pro significatis, pro quibus imposuerunt, sed ꝓ illis non accipitur ex rigore impositionis in propōne, absolute sumpta, F sine aliqua secūda intētione, vt homo est asinus, & nō est formalis consequentia, a, est nomen tm̄, ergo tu es a, ita neq; b. ¶ Tertia propō, omnis propō imposita ad significandū, siue prius fuerit possibilis, siue non, siue necessaria cum possibili vel impossibili, non faciendo mentionem de adęquato significato, est concedēda, & ad propositiones est respondēdū ꝑ se, sicut extra. Exemplum, impono ꝙ hoiem esse asinum, significet Deū esse, vel ꝙ illę duę cōuertantur, concesso illo, ponitur ista, Deus est, est cōcedēda, quia vera & impertinēs. ¶ Deinde ponatur ista, hō est asinus, si cōcedis aut dubitas, igitur impossibile concedis, aut dubitas ꝓpter possibile. Si negas, ponatur ista, Deus est, non est illa negāda, qa semel cōcessa, & si concedatur, tūc sic, vnam conuertibilium negasti, igitur & reliquam. Respondetur, ꝙ ista G propositio ita intelligitur, si quis negat vnum conuertibilium esse verū, & reliquum, & si vnū concedit esse falsum, & reliquū: ita hic, concedo hoiem esse asinū esse verū, quotiens tibi prępo nitur negabo. Sed contra, ipsa est concedenda, quia vera, concedo, & tu eā negasti, possis cōcedere illud, vel negare. Si cōcedis, quando tūc infertetur: ergo male rñdes, nego consequentiā, quia sum obligatus. Vñ possum concedere aliquā, propōnē esse necessariā, & tñ ipsam, propositā negare, & aliquā concedere esse impossibile, ipsam tñ propositam concedam. Et consequentiā dicere esse bonā, attamen negare. Similiter dicere, aliquā nō valere, tñ propositā concedere. Nā oēm conseqúē H tiā malā negabo, quia propō est impossibilis, & oēm bonā cōcedā, quia necessaria, & ad impoīe & necessariū eodē modo est respondendū intra sicut extra. Exēplū, pono te esse in Liuonia, est propō necessaria, cōcedat. ¶ Deinde ponatur illa, tu es in Liuonia, negāda, quia falsa & impertinēs, cū sim in friburgo. ¶ Itē pono te esse in friburgo, est impoīs propositio, qua concessa, pono illam, tu es in friburgo, concedatur, quia vera impertinens. ¶ Itē pono illā consequētiā esse necessariā, Liuoniēses habēt portū maris: ergo sunt bellicosi. Deinde ꝓponat ista: Liuoniēses sunt bellicosi, extra, dubitares igitur, & nūc ponat. Deinde Liuoniēses habēt portū maris, concedatur, quia verum & impertinens. Deinde iterum illa, ipsi sunt bellicosi, si dubitas, dubitas

sequens,

Error cuiusdam

E sequens, sequit. n. habent portū maris, concedo, ergo bellicosi, nego cōsequentiam, sic fac exemplum de cō sequentia bona, tñ qñ ponitur, negabitur. ¶ Tertia propō, qñ ponuntur duæ propōnes conuerti ſm adequatam significationem ipsarum, quarū vna est necessaria, & alia impossibilis sitr, quarum vna est possibilis & alia impossibilis, aut vna necessaria, alia contingens, aut ambæ sunt contingentes, vna tamen alteri contradictoriè opponit, talis casus non est admittendus, sed si sunt contingentes, non repugnantes, possunt admitti. Prima pars patet, quia ex necessario sequeretur impossibile, vt Deus est, ergo hō est asinus. Scđa pars patet, quia ex possibili sequeretur impossibile, vt tu es in friburgo, & hō est a-
F sinus, adęquatè cōuertunt, tūc pono illā, tu es in friburgo, ergo hō est asinus. Tertia pars patet, quia ex necessario sequeretur cōtingens. Rō in illis cōis est, quia ponūtur cōuerti ſm adæquatā significationē, ergo valet simpliciter, quia cōsequētia ab vno cōuertibilium ad aliā valet. Quarta pars patet quia tunc duæ contradictoriæ, essent simul veræ. ¶ Sed aliæ propōnes, q̄ repugnant, tñ pñt simul esse falsæ, pñt admitti vt tu curris, & nō moueris, & primas voco cōtradictorie oppositas alias cōtrariè. Ad vltimā partē ppōnis, nota ꝙ tūc oportet respondere, ad primum sicut extra ad ſm sicut ad sequēs. ¶ Quarta propō, aliqđ cōplexū incongruū pōt imponi ad significandū. Probatur, quia impossibile est, ꝙ ita nomē, vel dictio imponetur sub inflexione

tali significare. Exemplum, in pono G
ꝙ hō currit significet cōuertibiliter cū illa, Deus est qua admissa, ponat, ista hō currit, si concedis, ergo cōcedis ipsā congruā. Si negas ponat ista, Deus est cōcedēda est. Deinde iterū ista, hō currit, si negas, negas vnum conuertibilium alterū concedendo. Rñdetur, nec negando, nec concedē do illā hō currit, sicut & extra, quia non est congrua, tñ dico eam esse veram, & necessariam, & cum secūdis intentionibus eam bene concederé, non tñ in simpliciter. ¶ Quinta ppō 5. Propō.
aliquod incomplexū pōt imponi ad significandum in complexum, & pōt imponi ad significandum cōplexū. exemplum primæ partis, impono ꝙ a significet oē illud ꝙ non est a quo posito propono illam, tu es a, si cōce H
dis, ergo a, non significat te, & per cō sequens, tu non es, a, si negas, ergo a, te significat, per consequens tu es a. Rñdetur negando illā tu es a. Ad improbationē negat consequentia. Exēplum secundæ partis, volo ꝙ a, significet tm̄ quantū illa, Deus est qua ad missa ponat illā a, si cōcedis ergo impertinens, & nō propōnem cōcedis. si negas aut dubitas ergo dubitas illā Deus est. Respondetur, nec negādo, nec dubitando, nec concedendo dico tamē quod est concedenda, & vera, & necessaria & habens prædicatū & subiectum sub intellectum. Ad exemplum primę partis imponatur, ꝙ a, significet in omni propositione vera asinū, in falsa hominem, in dubia tantum, quātum hoc complexū (homo, vł aliud ab homine) qua posita licet multi nō admittunt, ponatur

E tur ista homo est a, Si concedis, hoc ideo, quia impertinens vera ergo, a significat asinum, & per consequens concedis illam, homo est asinus. Si dubitas, ergo ideo quia est dubia impertinens, ergo dubitas illam, hō est homo, vel aliud ab homine, nega ergo. Contra tu negas, ergo a significat hominem ergo negas illam, hō est homo. Rñdetur concedendo primā consequentiam, sed nego vltimam consequentiam, puta, ꝙ ego nego illam, hō est homo concedo enim, ꝙ sunt conuertibilia, & ꝙ si vnum est verum, & reliquum. tñ eam ꝓpositā ego nego. Aliud exemplum, impono a significare tm̄, quātum vna istarum, rex sedet, nullus rex sedet, & te lateat, quæ istarum est vera. ¶De inde ponatur tibi ista, tu scis a. Si ne F gas cōtra, scis a, esse veram, per impō nem, quia alterū istorum significat distributiue, & si concedis, ponatur deinde quælibet pars, quas oportet dubitare, ergo male concedis illam, tu scis a esse veram. Rñdetur ꝙ non est inconueniens, scire totam disiūctiuam & dubitare omnes partes. ¶Sexta propō, impositio dependens est admittēda. Probatur per tale exēplum impono ꝙ a sit nomē tm̄, si primum tibi a me positū sit falsum, concedatur. Deinde pono illam tu ex a, si concedis ergo a non significat te, & per consequens non es a, & sic male concedis. Similiter si dubitas, ergo non es a, quia a non significat te, & sic dubitas falsum impertinens, nega ergo. Sed contra, ergo est impertinens falsa concedo, ergo a significat te, concedo ergo tu es a, & nego illam consequentiam, vt prius visū G est. ¶Septima ꝓpositio de depōne. Depositio est obligatio, vel præfixio alicuius enunciabilis, ad sustiuendū ipsum negatiue. Et datur talis regula de ea. ¶Quod omne depositū, & concessum, quotiescunq; infra tps obligationis præponitur scitum esse tale est negandum, & eius oppositū vel sequens ad eius oppositum est cōcedendū. Exēplum, deponatur ista, aliquis hō non est in friburgo, qua admissa, ponatur ista oīs hō est in friburgo, est concedenda, quia oppositum depositi. ¶Deinde ponatur ista tu es in friburgo, & sit veritas, ꝙ sis in liuonia, neganda est, quia falsa, & impertinens. ¶Deinde ponatur ista tu es hō, quæ vr̄ cōcedenda quia vera, & impertinens. Si ergo concedis, ponatur ista, tu es in friburgo, & tūc H si concedis ergo, prius negatum concedis. Si negas ergo sequens ad concessum & oppositum depositi negas. Rñdetur negando illam tu es homo quia pertinens repugnans. Alia exēpla vide per te. ¶ Octaua propositio est de petitione, quæ fm Sco. in 39. di. 3. artic. 3. obligat ad exequendū petitū in facto. i. ad exercēdū aliquē actum supra illud, ꝙ ponitur in obligato, vel super ipsum obligatum. Ex ex duplex, quædā absoluta, & determinata. Exemplum, peto te cōcedere hominem esse asinum, cōcedatur, & ponatur ista homo est asinus, si concedis, ergo impossibile. Silr si dubitas, ergo impossibile, ꝓpter possibile, si negas, facis contra petitum. Respondetur concedendo petitum, negando positū, & nego me negare.

Depō quid.

Defen-

A Defende omnia exempla, vt prius in alis, speciebus sunt defensa. ¶ Nona propō, dubie pō est obligatio, ad sustinendum positum dubie. Vnde aduerte, ꝙ impossibile simpliciter nō est dubiē ponēdum nec necessarium cū limitatione, tamen illam, quam posui impossibili, & necessario in secundo notabili. ¶ Item indubiè positione non oportet sustinere sequens sicut obligatum, quia ad dubium bñ sequitur necessarium, ꝙ non debet dubitari intra sicut extra. Exemplū, dubię ponatur ista, antichristus est, qua concessa, concedis sequens ad antecedens per te dubium. Si dubitas, dubitas & necessario simpliciter. ¶ Item in dubie pōne non oportet concedere antecedens scitum esset tale, quia tunc oporteret concedere

B consequens, & sic nū esset dubiè pō. exemplum dubie ponatur illa, aliqs homo est in friburgo, quo admisso ponatur ista tu es in friburgo, & sit veritas, ꝙ sis ibi, si negas, negas igit verum impertinēs. ¶ Similiter si dubitas si concedis, tunc sic, tu es in friburgo, ergo aliquis homo est in friburgo. Antecedēs est concesum, igitur & consequens, & sic males respōdes. Respondetur dubitando illam tu es in friburgo. Et ad improbationem concedo, ꝙ est impertinens obligato tamen contra obligatum non est ei impertinens, & sic oportet hic specialiter attendere ad consequens & sic non oportet concedere antecedens. Item dubiè pono illā. Omnis homo est Romæ, quā concessa propono illam, tu es Romæ. Negatur, quia falsa & impertinens. Deinde ponatur ista, tu es homo. Si negas, vel dubitas, negas vel dubites verū impertinens. Si concedis. ¶ Arguitur tunc sic, Omnis homo est Romæ, tu es homo ergo tu es Romę. Maior est dubia minor concessa, ergo male negas conclusionem. Respondetur dubitando illam, tu es homo, & dic ꝙ

D est pertinens dubiæ posito cum bene negato. ¶ Decima propositio, sit verum, est obligatio, qua obligatur respondens ad sustinendum aliquid esse verum, vt sit homo est asinus, verum. Deinde ponatur ista, homo est asinus. Nega, quia est impertinens. Exempla possunt declarari sicut in petitione, & positione.

Finis Commentariorū Celeberrimi Viri Magistri Petri Tatareti super textum Petri Hispani, insertis tractatibus cōsequentiarū, sophysmatum, insolubilium, & descensu: adito etiam tractatu obligatoriorum magistri Martini Molemfelt ex Liuonia, singulari diligentia, que fuerunt recognita per Reuerendum Patrem Magistrum Saluatorem Bartolucium de Assisio Regentem in Conuentu magna Domus Venetiarum.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc.

Omnes ſunt quaterniones.

VENETIIS.

Alexander Gryphius Excudebat, Sumptibus Heredum Melchioris Seſſæ.

M D L X X X.